శ్రీ రామాయనమః.

బ్రహ్మశ్రీ రాజశ్రీ ద్వయవిరాజితులయిన
తడకమళ్ల- వెంకటకృష్ణరావుపంతు
లవారి సముఖమునకు.

అయ్యా,

తాము అభినవలీలావతియను గ్రంథమును రచియించినట్టు విన్నా. ఆగ్రంథము లోకోపకారంబుగనుండునట్టిది గాన సదరు గ్రంథస్వాతంత్ర్యమును తమకు నాకు దయచేసినపక్షమునందు దాసని నా ముద్రాక్షరశాలయందచ్చుగూర్పించి లోకప్రసిద్ధిజేయ నెత్నించియున్నాను - కాబట్టి తామా గ్రంథమును నాకిప్పించినయెడల తమయొక్క గ్రంథరచనాప్రయాసను గురించి కించిత్కారము నిప్పించుచున్నాను గాన నీవిషయమయి తమ అభిప్రాయమును తెలియగోరియున్నాడను.

౧౮౭౧ సం|| ఫిబ్రవరి ౧ తేది. } వావిళ్ల- రామస్వామిశాస్త్రి

శ్రీ వెంకటసద్గురుబ్రహ్మణే నమః.

మహారాజరాజశ్రీ బ్రహ్మశ్రీ ఆదిసరస్వతీ
నిలయ ముద్రాక్షర శాలాధ్యక్షులగు-
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులగారి స
ముఖమునకు.

అయ్యా-

తాము యీ నెల ౮ తేదిన పంపించిన యుత్తరమును చదువుకోగా చాలా సంతోషమాయెను తమయభిప్రాయము చొప్పున నేను రచించిన (అభినవలీలావతి) యను గ్రంథమును యందుల యావత్పరికరంబులును యీ వెంబడి పంపించియున్నాడను గాన తమయిష్టప్రకారము ఆ గ్రంథస్వాతంత్ర్యమును పొంది ప్రచురము చేయగలందులకు తగు ప్రయత్నములు చేసినపక్షమందు ఆ గ్రంథస్వాతంత్ర్యమును మీకు వప్పగింత పెట్టుటకు తగుమయినదస్తావేజు వ్రాసియిప్పించుటకు సిద్ధముగనున్నాడను- కాబట్టి తమరా గ్రంథమును నచ్చుగూర్పించి తమయభిప్రాయము నెరవేర్చుకోవలయును.

౧౮౭౧ సం|| ఫిబ్రవరి ౧౬ తేదీ. ఇ|| వెంకటకృష్ణరావు.

లీలావతీప్రకరణసూచిక.

శ్రీరస్తు

గణితదీపికానిఘంటు ప్రారంభము

భాషాదిశబ్దములు	అర్థము
ఆడుగు	జాతివాండ్లకొల్తలు
అంకం	అంకె
అంకపాశం	అంకెలమార్పుభేదము
అంగుళం	యెనిమిదియవోదరముల నిడువు
అగ్రం	తుద
అంశం	భాగము
అంశసవర్ణనం	సమానాంశములు చేయుట
అంత్యం	పదియారవస్థానసంజ్ఞ
అంతరం	తీయుట రెండుసంఖ్యలయందుండువ్యత్యాసము
అఘనం	ఘనమూలమునందు - రెండు-మూడుస్థానములసంజ్ఞ
అతులం	విషమం-అతుల్యం-
అంజః	నాలుగుసంఖ్య
అజినః	యిరువదినాలుగుసంఖ్య
అణుధాన్యం	రాగులు మొదలగు సన్నధాన్యములు
అతిధృతిః	పదొంమ్మిదిసంఖ్య
అనణుధాన్యం	వడ్లుమొదలగు ధాన్యములు
అన్వితం	కూర్చబడియుండుట
అనుబంధం	కూర్చుట
అన్యజాతిః	వేరుగానుండు రాశి-భిన్నజాతి-త్రైరాశికె
అన్యోన్యపహనయన	రాసుల త్రిప్పియుంచుట పంచరాశికె

శబ్దము	అర్థము
అపవాహం	తీయుట
అపవర్తః / అపవర్తనం	తగ్గించుట
అర్బుదం	పదికోట్లు
అయుతం	పదివేలసంఖ్య
అవధా / అవధీ / అవబాధ	త్రిభుజక్షేత్రమున సంలంబోభయపార్శ్వభూఖండములు
అశ్వినౌ	రెండు
అవ్యక్తం	బీజగణితము
అశ్రం	అంచు-మూలకోణము
అహరరాశిః	హరములేనిరాశి
ఆ	
ఆకాశం	సున్న
ఆఢకం	ద్రోణచతు
ఆధ్యం	కూచుట
ఆప్తం	లబ్ధఫలరాశి-భాగ్యం
ఆబాధా	త్రిభుజక్షేత్రమునందలిలంబోభయపార్శ్వభూఖండములు-
ఆయతం	నిడువు-
ఆవర్తనం	బంగారుకరుగుట-
ఆహతం	గుణించుట-

అకారాదిశబ్దములు.	అర్థము.
	ఇ
ఇందు.	ఒకటి సంజ్ఞ.
ఇచ్ఛా	త్రైరాశికమునందలి ఇష్టరాశి.
ఇష్టకర్మ	ఒకరాశినుంచి కోరిన దానిచే మరియొకటి సాధించువిధి.
	ఉ
ఉత్తరః	ప్రతిదినవృద్ధి శ్రేఢి
ఉత్క్రమం	క్రిందినుండిపైకి కూర్చుట సంకలనము
ఉత్కృతిః	యిరువదాఱు సంఖ్య.
ఉత్సారణం.	విడచుట - గ్రహణము.
ఉద్దేశకం	ప్రశ్నము.
ఉద్ధృతం	భాగించుట.
ఉద్గమం	మొగురుట.
	సమీపస్థానమ్ము
	ఊ
	తక్కువ
	ఋ
ఋణం	త్రోయుట.
	ఏ
ఏకం	ఒకటి
	ఐ
ఐక్యం	కూర్చుట

శబ్దములు.	అర్థము.
	క
కరం	రెండు సంఖ్య.
కరణీ	మూలములేనిరాశి.
కలాంతరం	వడ్డి
కర్ణం - కరణం	మూలకొలత. ప్రకారాంతరమునగు దు క్షేత్రమునందలి యొకపార్శ్వపుకొలత
కపాటం	పలమునందలి నాలవభాగం.
కాకిణీ	యిరువదిగవ్వల ద్రమ్మ్యధనము.
కాష్టం	భూమికొలిచేకోల.
కుడుపః	ప్రస్థమునందలి నాలవపాలు ధాన్యము.
కోటిః	క్షేత్రమునందలి యొకపక్కకొలత.
కోటికర్ణాంతరం	కుంటయగుదుక్షేత్రం బగుపద్మము.
క్రకచః	రంపము.
క్రమం	పైనుండిక్రిందికి అంకములకూర్చుట.
కుంభీపం	ఆవర్తనం.
క్రోశః	రెండువేల దండములదూరము - రెండుగడియలదూరము.
కృతిః	రెండు సమానాంకములుగుణించు మొత్తరాశి.
	ఖ
ఖననం ఖాతం	పదనకొండవస్థానసంజ్ఞ త్రవ్వుట.
ఖారీ ఖారికా	ఘటి.

అకారాదిశబ్దములు-	అర్థము-
ఖం	బిందువు-సున్న
ఖండం	భాగము-సఖంఅర్థం
గ	
గద్యాణకః	రెండుధణములు-రరాగురిగింజలయెత్తు
గచ్ఛః	కడపటిది-శ్రేఢి
గజం	మూడుజాఇఅడుగులు
గణితం	మొత్తము-
గవ్యూతిః	రెండుకోసులురఘడియలదూరము-
గుణం గుణః గుణితం	గుణించుట- ద్విగుణత్రిగుణాదులు-
గుణకం	పెంచెసంఖ్య-గుణించుసంఖ్య-
గుణ్యం	గుణించవలయుసంఖ్య
గోః	తొమ్మిదిసంఖ్య-
గోళం	గుండు
ఘ	
ఘనం	ఒకరాశినిసమానరాశిచేమువ్వారుగుణించినరాశి-
ఘనస్థానం	ఘనమూలమునందలిఆద్యంకస్థానసంజ్ఞ-
ఘనైక్యం-	ఒకటిమొదలుగుసంఖ్యలఘనముచేశిసంకలనముచేయుట-
ఘాతం	గుణించుట-

3 శబ్దము-	అర్థము-
చతురం	చ చదరం-
చయం	ప్రతిదికవృద్ధి-శ్రేఢి
ఛిత్-	ఛేదములు-
ఛితిః	యిటికెచూళ్-
ఛందః-	పదిసంఖ్య-
ఛ	
ఛందశ్చితిః	ఛందోప్రస్తారము
ఛిదః- ఛేదాః	హారము-
ఛేదం	వ్యస్తవిధియందుభాగించుట-హారము-
జ	
జలధిః	పదిహేనవస్థానము
జీవా జ్యా	అల్లెత్రాడు
త	
తత్వం	యిరువదియైదుసంఖ్య
తలం	ఖాతమునందలిభూమి
త్యక్తం	వ్యవకలనం
తలస్థహారః	స్వాంశానుబంధ స్వాంశాపవాహవిధియందు- ద్వితీయస్థానమునందలిఛేదము
తష్టిః- తక్షణం	భాగించుట-
తానం-	నలభైతొమ్మిదిస్థానసంజ్ఞ
తాడితం	గుణించుట
తిథిః	పదిహేనుసంఖ్య
తీర్థకృతిః	మూగాని
తుల్యహారాః-	సమానఛేదములు
తులా	నూరుపలాలయెత్తు

అక్షరాదిశబ్దములు.	అర్థము.
దశం- ద	శఖము-
ధారణం-	కొయ్యడం-
దిక్	పదిసంఖ్య-
దివాకరః	పన్నెండుసంఖ్య-
దంతాః	ముప్పదిరెండుసంఖ్య-
దండం	నాలుగుమూరపొడవు
ద్రమ్మం	దగులము. నిష్క్రము - నందలి పదియారవభాగము-
దగులం	వీసంవరాయెత్తు
ద్రోణః	పుట్టియందలి పదియారవపాలు
దృఢం	తేలిన మొత్తము. కుట్టకె
దృశ్యం	ఇష్టకర్మమునం దు- కడనుదెలుప బడురాశిసంజ్ఞ
గుణ్యం	గుణించవలయుసంఖ్య
గోః	తొమ్మిదిసంఖ్య-
గోళం	గుండు

ఘ

ఘనం	ఒకరాశిని సమాన రాశిచేమూర్మారుగు ణించినరాశి-
ఘనస్థానం	ఘనమూలమునం దలి ఆద్యంక స్థాన సంజ్ఞ-
ఘనైక్యం-	ఒకటిమొదలగు సం ఖ్యలఘనములచేసి సం కలనముచేయుట-
ఘాతం	గుణించుట-

శబ్దము.	అర్థము.
నగః	శంకు-గూటము-
నందః	తొమ్మిదిసంఖ్య
నిఖర్వం	పన్నెండవస్థానసంజ్ఞ
నిర్ఝరః-	కాలవ
నియుతం	లక్షసంఖ్య
నివర్తనం	యిరువదివంశము లసంఖ్యగల-కుంట యనుభూమి-
నీరాలంభవీరుధలు	నంజ
నిఘ్నం-	గుణనం
నృపః	పదియారుసంఖ్య
నేత్రం	రెండుసంఖ్య

ప

పట్టాలి	త్రాళ్ళు-దంతెలు
పణ్యం	
త్యక్తం	వ్యవకలనం
తలస్థహారః	స్వాంశానుబంధ స్వాంశాపవాహ విధియం దు- ద్వితీయస్థానము నందలిఛేదము
తష్టిః- తక్షణం	భాగించుట-
తానం-	నలభైతొమ్మిది స్థానసంజ్ఞ
తాడితం	గుణించుట
తిథిః	పదిహేనుసంఖ్య
తీర్థక్షేత్రః	మాగాని
తుల్యహారాః-	సమానచ్ఛేదములు
తులా	నూరుపలాలయెత్తు

పాదం	భాగింటనొకటి
పిండం	దళం-లావు-యెత్తు
పీఠం	సూచీక్షేత్రమునందలిబృహద్బాహు
ప్రభా	ఛాయ
ప్రమాణం	నిష్పత్తిప్రకారం-త్రైరాశికాదులయందు
కం	పదిలక్షలు
	ఆధకమునందలినాలవపాలుభాగాశ్యము
వర్గాః	వర్తకులచే వేర్వేరనంచబడుధనములు.
ం	సున్న
డీనం	మెగురుపడ
పృష్ఠం	గుండుపైచుట్టు
పొడవు	లంబము

ఫ

ఫలం	లభించురాశి-పడ్డి-మొత్తము.
బాధ్యం	గుణనం

బ

బాహు	రెండుసంఖ్య-భుజము
బీజం	అక్షరములచేనుండు గణితము
బృందం	పదియవస్థానసంజ్ఞ

భ

భః	యిరువదేడుసంఖ్య
భక్తం	భాగింపుట
భా	నీడ-ఛాయ
భాగం	అంశము
భాగహారం	పంచుట భాగించుట
భాజ్యం	భాగింపవలయుసంఖ్య
భాటకం	బాడిగె
భాండప్రతిభాండం	సరుకులుమార్చుట
భిన్నం	భాగములుచేయుట
భుజః	క్షేత్రమునందలియు కపార్శ్వము
భుజప్రతిభుజం	యెదురెదరు

మ

మధ్యం	పదియేడవస్థానసంజ్ఞ
మహాపద్మం	పంతొమ్మిదవస్థానసంజ్ఞ
మారమణపాదం	సున్న
మానం	మితం
మాపనం	కొలుచుట
	పదిన్నరగురి
మిథః	పరస్పరము
మిశ్రం-మిశ్రితం	కలిసిన త్రైరాశికయందిచ్ఛాకాలము.
మిళితం	సంకలనము
ముఖం	శ్రేఢీయందాదిద్రవ్యసంజ్ఞ
మూలం	ఒకరాశియందలిసమానగుణనాంకము దెలియుట - వర్గ-ఘనాదులయందు
మూషా	రాజగృహమునందలిభిత్తిరంధ్రములు.

య

యమకి	రెండుసంఖ్య

యకారాదిశబ్దములు	అర్థము
యవాః	ధాన్యభేదము
యుతం / యుక్తం	కూడుట
యుగ్మం	రెండు సంఖ్య
యోగం	కలుపుట
యోజనం	నాల్గు క్రోశములు ఆమడ
యోజితం	సంకలనము
	ర
రహితం	వ్యవకలనము
ఇతర	రెండు సంఖ్యలు
రాశిః	ధాన్యరాశి మొత్తము
రాశికం	త్రైరాశికాదులు
	ఒక పూర్ణాంకము వాపీ పూరణ దుదినము
	ల
	చిన్నది
లబ్ధం	మొత్తము - ఫలరాశి
లవః	అంశము - హారముల పైనుండు భాగములు
లంబః	త్రిభుజ చతుర్భుజ క్షేత్రమునందలి నడిమి కొలత
వర్గం	రెండు సమానాంకములనొకటిచే నొకటి గుణింపలబ్ధంబగు రాశి
వర్గకర్మ	వర్గించుటందలి భేదము
వక్త్రం	శ్రేఢీయందలి యాద్యసంజ్ఞ

శబ్దము	అర్థము
వైగర్ణ్యం	ఒకటి మొదలగు సంఖ్యల వర్గించి సంకలనము జేయు మొత్తం
వర్జితం	త్రోసియుండుట
వర్ణం	బంగారువన్నె
వర్ధః వర్ధితం	గుణించుట
వరాటకః	గవ్వ
వల్లి	కెదుగుచు గింజల మొత్తం
వ్యస్తం	తలక్రిందు
వ్యవకలనం	త్రోయుట
వ్రజం	సంకలనం
వాపీ	నీళ్ల తొట్టి
వ్యాసః	వృత్తక్షేత్రమునందలి నడిమి కొలత
వితస్తిః	పన్నెండంగుళములు
విభాగం	భాగించుట
వినిమయం	మార్చుట
వియోగం / వివరం / విరహితం / వియుక్తం	త్రోయుట / అంతరం
విలోమం	తలక్రిందు
వివర్జితం	త్రోయుట
విశ్వం	పదమూడు సంఖ్య
విషమం	సంఖ్య బేసిస్థానము
విష్కంభం	వృత్తక్షేత్రమునందలి నడిమి కొలత
విస్తృతిః	వెడల్పు

కారాదిశబ్దములు.	అర్థములు.	2 శబ్దములు	అర్థములు
విశ్లేషం	రెండు మొత్తములకు మధ్యనుండు నంతరం	శోధ్యం	త్రోయుట
			స
విశోధ్యం	త్రోయుట.	సంకలనం	కూర్చుట
విహృతం	భాగించుట.	సంకలితం	ఒకటి మొదలు వరుసగానుండు మొత్తముల కూర్చుట.
వ్యుత్క్రమం	తలక్రిందుగజేయుట		
వ్యేకం	ఒకటితక్కువ	సంకలనసంయుక్తి సంకలితైక్యం	ఒకటి మొదలు రెండేసి యంకముల వేర్వేరు సంకలనము జేసి యా మొత్తముల కూర్చుట శ్రేఢి
వేధః	రాశి వ్యవహారము నందు ధాన్యపు రాశి యెత్తు-		
వృత్తిః పరిధివృత్తం	గుండు భూతమునందులోతు	సంక్రమణం	చాటుట సంకలన భేదమునకు సంకేతనామము-
వి	వ్యవకలనం	సహితం యుతం	
	వెదురు - పదిమూర ప్రమాణము.	సమః	సరిసంఖ్య
		సమాసః	సంకలనం
శశిః	ఒకటి	సమాహ్వయః	సూచీక్షేత్రమునందలి యొక సంకేతము-
శంకుః	గూటకము		
శ్రవణం	మూలకొలత	సమచ్ఛేదాః	సమానహారములు జేయుట- సమచ్ఛేదము
శుష్కభూమిః	మెట్టభూమి		
శుద్ధిః	త్రోయుటనిశ్శేషం	సర్వధనం	శ్రేఢీయందు- మొత్తధనము-
శూన్యం	సున్న	స్తరాః	మూళయందల్లి రాళ్ల వరుసలు.
శ్రుతిః	మూలకొలత	స్వరం	సప్తసంఖ్య
శూకధాన్యం.	గోధుమయవ వాడుల పొట్టు ధాన్యములు.	స్వం	ధనము. ద్రవ్యము.
శేషజాతిః	మిగిలిన మొత్తమును భాగించుట.	సాధ్యం	సాధించవలయు శా శిష్యగణగణితము.
శ్రేఢీ	సంకలనభేదము.	స్థానం	ఏకదశాదిస్థానములు శ్రేఢీయందు గచ్ఛ
శోధనం	బంగారు పుటము వేయుట వ్యవకలనం	స్వాంశకం	తనయొద్ద విభాగము

సాంకేతికశబ్దములు	అర్థము	శబ్దము	అర్థము
స్వాబాధం	త్రిభుజ క్షేత్రము నందలి లంబకమునకు నిరుగడల నేర్పడు భూఖండము.	హరశిఖ	సున్న
		హీనస	అంశ
భిన్న	సూచీ క్షేత్రమునం దలియాబాధ.	హస్తం	ఇరువది నాల్గంగుళములు ప్రమాణము
శూన్యపదం	సున్న	హీనం	వ్యవకలనం
సూరకి	చంద్రేండు సంఖ్య.	హృతిః	హీనవారి మొత్తభూబి
సూచీ	తులాబీగానందు క్షేత్ర ఖాతాదులు.	హృతిః	భాగించుట
		హెబున్న	పరహారయెత్తు
స్ఫుటం	వాస్తవఫలం	క్ష	
హ			
హతం	గుణించుట	క్షిప్తం	కలుపుట. శూన్యాక్షర ముఖమునందు తో యుట.
హరః / హారః	భాగించు సంఖ్య భేదం సూచీ క్షేత్రము నందు సమువరసంధు లసంకలనరాశి.	క్షుణ్ణం	గుణించుట.
		క్షేత్రం	చతురస్రభూమి.
		క్షేపం	కలుపుట

గణితదీపికా నిఘంటువు

ముగిసెను

శ్రీరస్తు-

గణితశాస్త్రప్రయోజనాభివర్ణనము.

గణితశాస్త్రము సకలలోకములయందుగల సమస్తవిషయములకు
నుముఖ్యమయినయాధారముగానుండునట్టి శాస్త్రము-..............................
అదెట్లనిన- వేదములు శాస్త్రములు- పురాణములు విద్యలు- దేశములు- భా
షలు లిపులు- కృత్యములు- వ్యవహారములు - మొదలగు సమస్తవిషయములకు
మరియు నితరలౌకిక వ్యాపారములకును - నత్యంతావశ్యకముగానంగీకరిం
దగినది. ....

వేదములయందు పయోగించు క్రమము- తొలుత వేదములిన్నియనియును
పశాఖలు- కాండములు- అష్టకములనియు నావెనుక పన్నములు - మంత్రము
బ్రాహ్మణములనియు నాపిమ్మట- ప్రశ్నములు- అనువాకములు- పనసలు- వా
క్యములు- పదములు- స్వరములనియు నీ మొదలగు వాని విభాగములెల్లను- గణిత
వల్లనే తెలియబడవలశినదిగానున్నది - మరియు- వేదాంతాది శాస్త్రము
లందధికరణములు- సూత్రములు- పదార్థములు- ప్రకరణములు - ఖండము
విభాగములు- వాక్యములు ఇవి మొదలగు ననేక భేదజ్ఞానములు- దీనివల్లనే
యబడవలసియున్నది- పురాణములయందు- స్కంధములు కాండలు- సం
తలు- పర్వములు పదేశములు- ప్రకరణములు- ఘట్టములు- సర్గములధ్యా
యములు శ్లోకములనునిట్టి విభాగంబులింతువల్లనే తెలియబడుచున్నది-
మరియు నలంకారంబులు- నాటకంబులు దీనియందిన్ని యంకములనియు-
రణములనియును భరతంబునందిన్ని ప్రధానతాళములనియు- తాళప్రస్తా
ముననీతాళంబున నిన్ని భేదంబులుగలుగుచున్నవనియు- నీప్లుతమునకిన్ని గు
రువులనియు- నీగురువునకిన్ని లఘువులనియు- నీలఘువునకిన్ని ద్రుతములని
యు- నీద్రుతమునకిన్ని యనుద్రుతములనియు నీయనుద్రుతమీప్రస్తారంబు
నన్ని యక్షరకాలంబనియు - మరియు- సంగీతంబున ప్రధానరాగములిన్ని
యనియు నందు పురుష రాగంబులిన్నియనియు- స్త్రీరాగంబులిన్నియనియు

నపుంసకరాగంబులిన్నియని యునందు బాషాంగంబులిన్నియనియు - షా
డవంబులిన్నియనియు - ఔడవంబులిన్నియనియు నిట్టియనేక భేదములీగణిత స
హాయంబువలననే తెలియవలసియున్నది- ....

ఇట్లు ఛందశ్శాస్త్రంబున - వర్ణంబులు - గణంబులు - ఛందస్సు - సంఖ్యాంశ
ములు ఊర్ధ్వమేరువు ఖండమేరువు - మొదలగు - లక్షణంబులును నీగణితంబువలన
నే తెలియవలసినది.. ....

మరియు నీగణితంబు వైద్యశాస్త్రంబునను - జ్యోతిశ్శాస్త్రంబునను - శిల్పశా
స్త్రంబునను - సాముద్రికశాస్త్రంబునను - గళాశాస్త్రంబునను మరియు
క్రయవిక్రయములు మొదలగు సమస్తవిషయములయందు నాయావస్తువి
వేకంబుల నెరుంగనెడల నత్యంతావశ్యకమైయున్నది- ఇదియునుంగాక లౌ
కికశాస్త్రంబులయందు వారి వారి యుద్యోగముల నిర్వహించు నెడలను - స్వ
యం ప్రత్యక్షములు చూచునపుడును తారతమ్యానుగుణముగా నన్ని వి
షయములయందును నీగణితశాస్త్ర మత్యంతోపయుక్తముగా నుంటున్నది-

ఎట్లన - లీలావత్యాం

శ్లో॥ యేషాం సుజాతిగుణవర్గ విభూషితాంగీ శుద్ధాఖిలవ్యవహృతిః
ఖలుకంఠసక్తా । లీలావతీహ సరసోక్తిముదాహరంతీ తేషాం సదైవ సుఖసం
పదుపైతి వృద్ధిమ్॥ ....

అనగా నెవ్వారికి భిన్నజాతిచతుష్టయము మొదలగు జాతులును గుణా
సు - వర్గంబును మి(శ్రా)దివ్యవహారంబులును లోనుగాగల భూషణములచే
భూషితురాలగు లీలావతియను పేరుగల గణితశాస్త్ర కన్యకాముఖకం
ఠసంయగునో వారలకు సుఖసంపదలొదవుచున్నది అదెట్లన్నను ॥ శ్లో ॥
రస్థాయాభవేద్విద్యా సా ప్రశస్యా సదాబుధైః। యాగురౌ పుస్తకే విదా
యామూఢః ప్రార్థ్యతే। అను న్యాయానుసారముగా సకలశాస్త్రప్రధా
నంబగు నీగణితశాస్త్ర మెవ్వారికి కంఠతః పాఠమై యుండునో వారలకు సుఖసంపద
లభివృద్ధియగునన సఫలితార్థముగా నరమణీయంబగు నీగణితశాస్త్రంబునభ
్యసనము జేసినవారలకెల్ల తమ తమ సకలాభీష్టంబులు కరస్థమై యుండుననుట
సందియము లేదు. ....

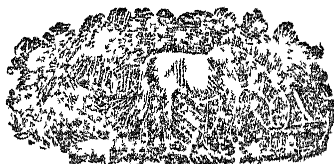
ఇదియునుంగాక వేదచక్షుఃకిలేదం స్మృతంజ్యోతిషమని వేదమునకుజ్యోతిషము నేత్రముగావుననాజ్యోతిషమునందు ప్రతిపాదితంబైయుండెడుభూగోళఖగోళాదులుగణితశాస్త్రముచేతనే నిష్పన్నమగుచున్నయది యిట్లనేకహేతువులచేత నీపూర్వోక్తక్రమంబున సమస్తవిషయములకు నాధారభూతమయినయీగణితశాస్త్రమునభ్యాసముచేయుట యత్యంతావశ్యకమనియు సుగుణాలంకారభూషితులగు మామిత్రులందరత్యాదరణతో నస్మదీయోక్తులనలంకరింపవలయునని వేడెదము ......

ఇట్లు నిఖిలోపకరణభూతంబగు నీగణితశాస్త్రము పూర్వికులచేత వ్యక్తగణితంబనియు నవ్యక్తగణితంబనియు ద్వివిధంబుగ విభజింపబడియున్నది. అందు వ్యక్తంబనగా నేకాదిస్థానాంకములవలన నభిన్నగణితములవలనను సాధింపబడునది. అవ్యక్తంబనగా బీజగణితమును నందక్షరములను సహాయముగా నుంచికొని వ్యక్తగణితముచేన సాధ్యంబగు గణితంబులను సాధించువిధానము ......

గాన నీరెండువిధములగు గణితమభ్యాసములే యొండలం బ్రష్టలు చేయు నవిధంబులగు ప్రశ్నంబులకు సమాధానములు చెప్పుటయసాధ్యముగానుం సుగాన నీరెండువిధంబులను క్రమముగా నభ్యసించుట యావశ్యకముగా నుటున్నది ......

అందు సంస్కృతభాషయందుగల లీలావతీగణితమును పూర్వపుగణిలవలన నాయాభాషలయందు బహుదెలుగులుగా బరికల్పితంబులగు తమతమ దేశానుసారంబగు నుండాప్పర్యానుసారంబుగను భూమానప్రమాణములు కల్పనము చేయుటమాత్రముగాక కొన్ని భాషలయందు సంస్కృతగణితులనాముయూడా కొన్ని విషయములయందుమాచిన స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటింపజేసియున్నారు యీవిషయమై తరుచుగా నాంధ్రద్రావిడగణితశాస్త్రములయందనేకపొరబాటులుగలిగి సూత్రములచొప్పుననన గాలత్త్యలక్షణములు సమన్వయంబులు జెందకరసాభాసములుగానుండుటవలన ప్రస్తుతపుంమ ప్రాచ్యమ్మాగాసుండు రాజవిద్యయందుగల వ్యక్తా [illegible] గణితశాస్త్రములు

గా నుండుటవలన నస్మదీయులు కొందరా భాషా గ్రంథముల నభ్యసించి దానియం
దనురక్తులై యస్మదీయ శాస్త్రంబులయందట్లు లేదనియు నది దృష్టాంత దా
ర్ష్టాంతములు తుల్యముగా నుండలేదనియు వచించుటమాత్రముగాక య
స్మదీయమగు సంస్కృతాదులయందు నిరూపక శాస్త్రంబులే లేవనియును
వ్యవహరించుటకాస్పదమై యుండుటవలన నట్టివారలకుఁ గల్గు యభిప్రాయ
ములయొక్క పొరబాటులను సంశయములను నివర్తింపజేయుటకును మరియు
యన్ని భాషలయందుండెడు సమస్త శాస్త్రంబులకాద్యంబగు శాస్త్రములు సం
స్కృత భాషయందు దొలుత గలిగియుండి పిదప నాయాభాషలయందు యేర్ప
డినదనియు నిస్సంశయముగా దెలియుటకై యీ యుపన్యాస మారంభించబడినది
ఇంతియేగాక యస్మదీయ సంస్కృత భాషయందునీ రెండు శాస్త్రములు మిక్కి
లి సంగ్రహముగా నున్న సయుక్తికములుగా నుండి భాషాంతరములలో చిర
కాలాభ్యాసము చేయుటవలన గలిగెడు ప్రౌఢిమ స్వల్పకాలాభ్యాసమువల్ల
నే గలుగ జేయుచు భాషాంతరములలోని స్పష్టగంథముగా నుండెడు ననేక
వితకల్పనాచాతుర్యములను దెలుపుచున్నవిగాన నా సంస్కృత గణితశా
స్త్రమత్యంతావశ్యకముగ నభ్యసించినపక్షమున నస్మదీయ శాస్త్రాభ్యాస చా
తుర్యమువలన గలిగెడు ప్రౌఢిమకు మితిలేకయుండుటయేగాక భాషాంతరము
లనభ్యసించు వారలకు నా భాషాంతర శాస్త్రములత్యంత సులభముగా గ్రహిం
చుటకు సాధ్యంబులై యుండుననుటకు సందియము లేదు......................

శ్రీరస్తు.

శ్రీ వేంకటార్యసద్గురుబ్రహ్మణేనమః

లీలావతీమంగళము.

ప్రీతింభక్తజనస్యయోజనయతెవిఘ్నంవినిఘ్నన్స్మృతస్తం
బృందారకబృందవందితపదంనత్వామతంగాననం। పాటీంసద్గ
ణితస్యవచ్మిచతురప్రీతిప్రదాంప్రస్ఫుటాం సంక్షిప్తాక్షరకో
మలామలపదైర్లాలిత్యలీలావతీం॥ ....

శ్రీమద్యోగిజనాగ్రగణ్యతయాసన్సీమప్రభావంబుభ। క్తామేయేష్టఫలప్రదానమతియున్దాభూనినిష్ఠామతిన్। శ్రీమీరన్ బదరీవనాశ్రమమునన్ జెల్వొందునారాయణస్వామిన్ సద్గురుపట్టభద్రునఖిలేష్టావాప్తికైగొల్చెదన్॥..

సీ॥ గారవంబున లోకకల్పనాచాతురిగనుబోడ్డుబిడ్డనిగానమేటి। కడుక్రొవ్వున హిరణ్యకశిపాదిదనుజులదునుమాడవలతియా దొడ్డజోదు। లలితకటాక్షంబుల నెశిరుల్నిండింపగలమానినీమణిగల్గుమాస్తు। తలచిననిఖిలపాతకములుదెగటార్పవలతులో నామములుగలమహాత్ము। డఖిలజగములుబొజ్జలోననించువేలు। పాదినారాయణుడుసంతతాదరమున। నాయురారోగ్యభోగభాగ్యాదులొసగి। చిత్తమిగురొత్తమమ్ము రక్షించుగాత॥ సీ॥ కలితవల్లీతరంగములనేలేమపాలేటికానుతయాటదేటపరచు। కమనీయకనకాంశుకతనేలతాతన్వికమలాక్షుసతియాటగానుపించు। దరహాసితాస్యపద్మముచేతనేజేవియిందుసోదరియాటనెరుగవచ్చు। తరళకటాక్షపాతములచేనెయ్యంబజలజాస్త్రుతల్లియాటజాడదెల్పు। నట్టిశ్రీదేవినిరవధికాదరమున। నంతతైశ్వర్యభోగముల్ సంతరించి। పతియుతంబుగమస్త్రమోభ్యంతరమున। నిందువేషకనెడబాయకుండుగాత॥ క॥ శంకరునాశ్రితభవనాశంకరుమునిజననుతోవశంకరుమాకున్। శంకలెడబాపియనిశము। శంకరుగాగోరిమిగులసన్నుతిజేతున్॥ క॥ మగంగ్నిజకథబహుబరిపు। శగణన్నుతలభృతావగన్ శ్రు

తిసఁ। సర్గాగారతిపరితోషితభర్గ స్మృతసర్గ నెపుడు బ్రాధీమంతుమదిన్ ॥
గీ॥ ధాతబహువిధసృష్టిసంధాత శ్రుతివి। ధాతభక్తేప్సితవరప్రదాతలోక
త్రాతవాణీవధూమణీ నేతవైరి। జేతమాకాయురభివృద్ధిజేయుగాత ॥ సీ॥ లలి
తవై ఖరీశబ్దములుగూర్చి పటిమంబుదలపనానార్థ విధానగరిమ। హృ
ద్యానవద్య సత్పద్యకల్పనశక్తిరీతిశయ్యావైభవాతిశయము। సరసత్రిఃధపా
కసంధానచాతురిబహువిధాలంకారపరిచయంబు। తతపురాణవితానతాత్ప
ర్య పటుయుక్తికృతిపరికల్పనాకృతప్రశస్తిగలుగునట్టి మదీయ వాక్యములనెగ
డు। వాణిపఙ్జారాణివినుతగీర్వాణివరుణ। పాణినలివేణి సైకతశ్రోణిమంజు।
వాణివనవరతంబు భావమునదలతు॥ క॥ గణనాథునిప్రసుదమహా। గణనాథుని
ష్టోత్తిహిమగణనాథునినే। గణనాతీత స్తుతులన్ । గణతింతునిఘ్నపులవిఘ్నఖండ
నమునకున్ ॥ .... *

క॥ ననురాజయోగసాంబ్రాజ్యనిధానము జూపిమనిచినశుభోమహుసకా
ఘుమ వేంకటార్య సద్గురు। నసతము బ్రాధీమంతుభావనామాగమునన్ ॥
సీ॥ సూక్తరామశ్లోకసువివేకివాల్మీకి విరచితాగమశిఖావ్యాసువ్యాసు। బహు
కావ్యరచనానుభవభూతిభవభూతి । కవితాంగనావాసు కాళిదాసు। సా
హిత్యరసవికసనుశబ్దశాసనుమక్క తతధారాజిసోమయాజి। నాటకరచ
నానాథు శ్రీనాథునిబహుకళాసిద్ధిశివభద్రు భద్రు। భాస్కరునిరంగనా
థునిబాణుమాఘు। బిల్హణునిసోమనాథునిభీమనదండి। పోతరాజాదులైన
ట్టి పూర్వకవుల। నాధునికసత్కవీంద్రులనభినుతింతు ॥ సీ॥ పద్మహోత్రు
నికృపనెల్ల వేదంబులువిననంతగ్రహియించువెరవుగంటి। నేమహాకృప
నింద్రగురుద్రాదులకెరుగరాని సౌఖ్యంబు లేనుగంటి। నేసద్గురునికటాక్షనిఖిల
యోగరహస్యములుకరస్థములుగా వెలయగంటి। నేవిప్రవరునాజ్ఞనిఖిలశా
స్త్రంబులునాలోకమాత్రలోనరయగంటి। నాదయవారిరాశిజ్ఞానప్రకాశి
నవనవోన్మేషధిషణవినయవిధాయి। ఘనుముడింబిసులాబ్ధిరాకాశశాంకు।
వేంకటాచార్యగురుని సేవింతునెపుడు ॥ ఉ॥ కాసులప్రాపలందతమగల్పి
నలర్థవికల్పనంబుచే। గర్వులసంపదంబులగు గాత్రమునుంచి యుంచనేరగా।

నూకటనత్క-గీగ్ర్రము లనుమాన్య గె సూపు నగీ సేయుమా। కాకలి సుంద్ర లైంపు లుగాకను లపోలిచి కాదు సేయుమా ॥ ....

వ ॥ అనియిట్లఖిల దేవతాగణాభివాదనంబును సుకవిజనానుమోదనంబును గుకవిభంజనాపాదనంబును గావించి సకల శాస్త్రసారంబును బహుజనోపకారంబును గా నెద్దియేని యొక్కకృతి యొనరింతునని దలంచుచుండు నెడ నొక్కనాడు ॥.... ....*

ఉ॥ రాతిరి యహర్కృత్యములు సంజిల జేశిని జేష్టబంధుమి(త్రా)ళిగ్ధి కోటితోరసరసాన్నములన్ భుజియించి భూషణ(స్రా)తము గంధమాల్యములు దివ్యవస్త్రములూని ప్రసూనశయ్యపై। ప్రీతిని మేను సేదీరహరి జేకొనినే సుఖసుప్తిం నున్నెడన్॥ సీ॥ మధ్యందినాదిత్యమండలద్యుతిబోలె బ్రహ్మతేజంబుట్టిపడి వెలుంగ(గ)న భ్రసంగత రజ(భ)ంబు బలె మేనశు(భ్ర)చేలము గడు సూడ నొప్ప। కమల వేష్టిత భ్రంగగణపుష్ప కెంగేలనళినా తుమాల(గ్ర)స్తన వలింప। పరిపూర్ణసోను బిబమ్ము సోలు మోమున రాజితోర్ధ్వత్రి పుండ్రంబు మెరయ। ముక్తగుహ వేంకటాచార్య మణిపు కీయ స్వప్నమున సంనిధియొన పహసం(భ్ర)ము ముర। నెమరు సనితోడి దెచ్చె దన్మృకు పదములు। కేను (మొ)

క్కినదీవించి యిట్లు బ్రాగను॥

ఉ॥ అక్కగి (గ్ర)హసంచర(గ్ర)హణ కాలాస్వ్యసంనో పాయముగా। దర్క-వ్యారణాగమాదిబహుశాస్త్ర(ప్రో)క్తనానార్థసం। పర్కా-ఖివ్యవహారముగా భువనరూపద్వీపవిస్తారముగా। దర్కింపం సంశ్లేట ప్రవృత్తి వెలిగాదకొండెరింగించునే ॥సీ॥ భాసురసంజ్ఞప్రపంచాదివేదతి సకలార్థపరికర్మజలగ్నప్రవృద్ధి। భిన్నాధికారగంభీరాంతరాశంబుగాధప్రకీర్ణక (గా)హావితతి। త్రైరాశికోమిసంతానంబుమిశ్రకసూత్ర నుశ్రీప్రభాశోభితంబు। వర్గిత ఘనత్రవిస్తీర్ణ ప్రభావంబు లాలిత ఖాత పాతాశ వలము। కరణసంశ్రిత ఛాయాధికార వేల। గణకకవిగణకలకలమువరవంబు। గణిత వారిధి సంఖ్యానసుశ్రీగణంబు। లుప్తగిరి చ గనజునతోనోపనగు నే ॥ క॥ అనిన ఆస్సలీలావతి। యనగబంగిన గణితశా

స్త్రమ గ్రంథముగానీ। వొనరిచిమ సద్గురుబదరీ। వననిలయున్నాథు జేయు వాంఛిత
మొదవఁగ॥ క॥ అదిగాక నాకటూతుమ।నదనంద నెవిదితమైనయా శాస్త్రము
మ।గ్ధృతవెరాల్లాసముకొరకుఁ ।బదరీవననిలయుకరుణబడయుటకొరకుఁ॥
క॥ ఒనరువుమనియుపదేశం।బొనరించితిరోహితత్వ మొదిన నావెం।టన మే
ల్కనికరణీయము।లొనరిచిహితవితతితోమహోత్సాహమునఁ॥ సీ॥ నానా
మహీశ్వరాస్థానాంతరాగతపండితిసాహితీఫణుతులొకట ।ఆశుచిత్రప్ర
బంధారచన పాఠిగనుకవీంద్రులచాటుగరిమెయొకట।తర్కమీమాంసవి
ద్యాది ప్రసంగముల్సలువువిద్వత్సువాక్స ణియొకట। రాణించు నఖిలపురాణ
కథాగోష్ఠిగతపురాణజ్ఞవాక్యంబులొకట। వేదవేదాంతవిదులవాగ్వైతతు
లొకట।గణకదైవజ్ఞ చాతుర్యగరిమెలొకట।వైద్యమాంత్రికనీతిప్రవచనలొ
కట।కావ్య నాటకాలంకారకథన మొకట॥ క॥ వెలయగతత్తమచితమా। స్తల
యుక్తి లెవంగిసముచితోత్తరములు వా।రలయలరింపుచువిద్యా।విలసితసద్గోష్ఠి
నున్న వేళముదమునఁ॥క॥కలమృదు వాక్యంబులసభ। కలకలమటమాన్చి యు
చటగలవారలతో। కలభంగి నేనుగాంచిన।కలచందము దెలియబల్కగలయుం
గనుచోఁ॥ క॥ మద్గురుసహోదరుడు శ్రీ। సద్గురుకరుణోపలబ్ధ సాహి
త్యుడుచే।తోద్గతహర్షము వాచా।గాద్గద్యము దెలుపకృష్ణకవియిట్లనియెఁ॥
క॥కలచందంబే యగునీ।కలచందము ధాత్రిలోనగలశాస్త్రములఁ।గలసార
ములీలావతి।గలరసికులకెల్ల మోదకలన జేలంగుఁ॥ క॥ అటుగావుననీశా
స్త్రము।తటుకున నాంధ్రంబు శేయుదగునీపనితః।కూటి వారికలవిగామిని।స్ఫు
టకీర్తియునభిమతార్థపూర్తియుగలుగుఁ॥గీ॥ వేదమునకుచక్షువెన్నజ్యో
తిషమంత్రము। దానికాద్యమగుచుదనరునిదియె। గానగణితమఖిలకారణంబ
నుటకు।సంశయంబు లేదుజగతియందు॥ క॥ అనిసభగలవిద్వాంసుల। గని
యానయశాలివంశకథనము నేనే। చినభంగి నెరింగించెద।వినుడని వారనుమ
తింప వేడుకబలికెఁ॥ సీ॥ ఏరాయమణిఫౌజుదారుడై మునుడిల్లి పాదుశా
చే మెప్పబడయగాంచె। నేమంత్రి బంగాళశీమ జమాబంది గావించి తద్రా

సురమణి గాంచె । సే ప్రధానసజ్జనము చే వారితో షికింబందడ త్రి వృసేనబాం
దోలె। మోసేతర్ధి బ్రీతి నెల్లదానంబులధరణీసు రావళిడనియజేసె। సత్ప
హామాన్యుడేడగత్రితియవిభ తా। తతిగతీ్ర్తిశాలిమై వెలయుతడజ। మ
ల్లసలకల శాద్ధి పింహాశుడ గ। రాజిలును వేణుగోపాలరాయమౌళి॥ సీ॥
తవగ్వజరాజత్వ సు నిజంబుగా సహి ప్రతతి నధోగతిబ డనడంచె। దన ప్ర
ధానతయధాష్ఠము గా ని నరోగిపగణము నెల్లలోకవ వగానొనచె। దనమం
త్రితబ్రసిద్ధతవహింప గా నెల్లనీతివిద్యలచాల నేర్పుణమించె। తనదు సేనాని
త్వమొనరసాధకము గా ప్రకటారిశార కపటిమమాన్చె। భళిభళీయ నితనుక్ష
మీంద్రులునుతింపగా నిజాంను। నీప్రెమోలమేల్గాంచిమించె। సతమ సామా
న్యుడేపోషితావనీసు । రాళిశ్రీ రాజగోపాలరాయమౌళి ॥ క ॥ ఆరాయ
మణికినాస్త్రి త। వారామరమణికినమితవరరుచి ఘృణికిన్ ధీమహువసు దేవు
నకను। రారివలెన్ శ్రీనివాసరాయుడు బొడమెన్ ॥ సీ ॥ తనధైర్యమహిమ
త్తో దారసిల్లగలేక నాహమాగము లెల్ల నైవడంక। తనవదాన్యతను నెంతయునో
డయాపలబడిసురభూజంబు వంగ్లిగిల్ప। తనదుగాంభీర్యంబు కెనగాక వారా
పలుమారు మొరబెట్టి భంగమొంద । తనయశోమహిమకె తయునీన గా త్రే
కశశిబోనకందికార్శ్యము నగుంద । దన రెనతిమాత్ర కీర్తిచే దారసిల్లి। యుద
యగిరిమగ సంస్థాపనోపలఘ్న। తగ్గ డీనాధఖానాభిధానరచిత। చారుసన్మాని
శ్రీనివాస ప్రభా ॥ ఉ ॥ పొంకముగా గనాసుగుణపూర్ణనుస జ్వలకీర్తులైన ని
ష్పంకములుసౌరభూమిరుహపంచకమున్న లెగల్గిరేకు, గాపె కటరాయపండిము
ప వెంకనమంత్రి యురంగరాయమీ। నాంకపకొండలేంద్రుడుగుణాఢ్య
సంగృహ్యప్రధానవర్యులై ॥ అందు ॥ ఉ ॥ ఆడినదప్పిపోపవరులాడెనుప్ర
స్తుతికొప్పలేఁడుదన్వడినత్రిప్పరాజుచెయిపీడినచోనిరువేనవేలుకీ। డాడడా
కప్పుడేసితెగనాడనుదాపెరవారినైనచే। వీడడు జైల్మి జేశినను కొంకనపండితు
డెం తధన్యుడో ॥ స ॥ ఉపనిషద్భాగవతోదితసూక్తులేగాని వాస్రువర్ణదొం
ప్పుడొండు। దానవాం తకపదధ్యాసమొకటిగానిదానొకప్పుపు వేరుగల
వబోప । శ్రీహరిస్తవిమహాభిషేకాచరణలేగాని చేతవేరొండుపని సేయబోప

*

పరమభాగవతప్రపంచంబుతో గానిటానన్యసంగతి దవలరాడు। శౌరికైంక ర్యమునకార్యసంఘముచునకె। నిదవరొక్క మనుష్యఘగాత్రయింప। డాను హాత్మ్యని/ఋతిఁపనలవియగునె। మహజమాత్రుండె వెంకన మంత్రిమునుడు క॥ఆయనతమ్ము రంగా। రాయుమకడునొప్పెమాక రాజాదిమహీ। నాయ కసభాంతరస్థవ। నాయకచరితుండు జేవ నాధవిభవుడై॥సీ॥ యేరాయమణి కళౌసారభోగంబుల రాజనందన రాజరాజనిభుడు। యేమంత్రిసత్తముడి లసుతిధన ములరా జనందనరాజరాజనిభుడు। యేభవ్యమతిధర్మ స్వాభిమా నంబులరాజనందనరాజరాజనిభుడు।రూపతేజప్రభావరూఢ విద్యలరాజరా జనందనరాజరాజనిభుడు।యేమహామహుడాఘును నెన్న దరమెసరసగుణ శాలిమాత్రిప్రభరణశీలి । నతమహీపాలిహరిచరణాంబుజాళి। రాయమల మాళిశ్రీరంగరాయమాళి॥ రాజనందన రాజరాజనిభుడు - అనేపద్యానికి తాత్పర్యా- రాజచంద్రః- సారభోగముసందు-నందనరాజనందనవనశ్రేష్టమున కు-రాజర్కాజైన-ఇంద్రుడనుట.. ❋

మతి-బుద్ధియందు-రాజనందనబుధుడితో -ధనసంపదయందు రాజరాజ కు బేరుడనుట.. ❋

ధర్మాధర్మమువందు-రాజనందన-సూర్యపుత్రుడైనయముని తో-రా జాసూర్యస్యపెచంద్రై - ఇతినానార్థః।స్వాభిమానమునందు-రాజరాజ- దుర్యోధనునితో సమమనుట..

రూప రాజరాజనందన నలకూబరః- తేజఃకాంతియందు-ర- అగ్నిః ప్రభా వ-అ- బ్రహ్మ-రూఢవిద్య-రాజ యయాతితో- ************

సీ॥ అమరనాయకబాలికాకుచాంతరసేమదహానయూపారాంతరమునందు।అంత కాంతఃపురకాంతామణీవేణిదనుజనాయకవనితాంగవల్లి। యాదోదినాధప్రి యాకలంకణావళిగంధవాహవధూటికాగ్రపేటి । ధననాధవరవనితాముఖా బ్జంబు న నాగకేయూరాంగ నాళికమున। హరపుకరప్రసూనపటీరహీర సారకపూరహారసాజ్జచారురుచుల। మీరిగొనలేకడాగడిదీరనౌల। ధీరగఁరం గరాయని చారుకీర్తి॥గీ॥ తనిదారవర కారయత్నదారిత తశేభ చోరంబు ధజనాధారనీర।భాగుణీసురలోకమందారయగుచు। నెగడెకనకాంజనాతమా

నిసీకపంబ ॥ సీ ॥ అతిథులబంధులయట్లాదరణజేసి వేసరకన్నమే వేళనొసగు
పతిని దైవంబట్లుభావించి తత్పాదపరిచర్య నెప్పుడు బాయకుండ । ఆశ్రితులను
పుత్రులట్లుమన్నన జేసికోరిన వెల్లనుకొసఁగిచ్చు । ధరణిదేవుల దేవతలమా
ట్కిఁ గణుతిందియిష్టవస్తువులుపూజించియొసగు । ధర్మచింతనమే ప్రొ
ద్దుగడపుచుండు । మానసంబునహరిభక్తిమానకెపుడు । దీనజనములబ్రోవఁజింతిం
పుచుండు । కలితసద్గుణనికురంబకనకమాంబ ॥ క॥ ఆదంపతులకు సుతుఁడై । ప్రా
దుర్భావమయ్యెకృష్ణపండితుఁడు సదా । వేదవిదాహ్లాదబుధా । మోదకృతాచార
నిరుపమోదారుఁడై ॥ సీ॥ వినినయంత నసర్వవేదవేదాంగము లిరతరాభ్యస్త
మాజెలువుగాంచె । చదివినయంతనె సకలపురాణకథాప్రపంచంబుహృద్యతర
హించె । యాలించినంతనెయఖిలశాస్త్రేతిహాసములు వలికించి నసరణిమిం
చె । సూచించినంతనెసురుచిరనాటకాలంకారకావ్యంబులట గ్రహించె । బలికినం
తనెచాటుప్రబంధరచన । దలచినంతనెయితరవిద్యాప్రపంచ । సంగ్రహీతమిం
చెనలవియేసన్నుతింప । రమ్యగుణఖనికృష్ణరాయఘనున ॥ క॥ ధరతఁడుకమ్మకృ
ఘనిస్ఫురితయశోధవళవికచపుష్కరమునకుఁ । గురుపుష్కరంబుతజ్జ్ఞ
। వరపుష్కరమలిమరందవైఖరులొందెన్ ॥ గీ ॥ జనకుఁడపలాస్త్య వేదితాజన
కుఁడైన । వెంకమంత్రియునౌదార్యవిలిపవిత్త । పాలకుడురంగరాయఁడు పాల
సంప । గానితఁడుబూనెశుభయగౌరవంబు ॥ శా॥ ఈభ్రాతృద్వయమంశ
కతఁడయమన్నెపొందివారిద్వరుఁ । సౌభ్రాత్రంబున చెంచఁడావెను
కుచుఁ సాహిత్యవైరాగ్యవి । ద్యాభ్రాజిష్ణుతచేవడాన్యగరిమన్ దత్తాత
యోగ్యంబులన్ । సుభ్రాజిష్ణులజేయుచున్వెలసెనీసుశ్లోకుడత్యాధ్యుడై ॥ సీ॥ ఉ
పనిషద్బ్రహ్మాదిద్వైతఘణుతుల న్యాయశాస్త్రార్థవిన్యాసములను । నష్టాం
గయోగరహస్యవాదంబులవండనీతిక్రమోదాహరణల । సాంగతత్త్వవివేక
సాంఖ్యతత్త్వజ్ఞత రాజ్యాంగపంచతంత్రాదియుక్తి । జ్ఞానవైరాగ్యవిజ్ఞానా
నుభవములమానసౌదార్యక్రమాజానసముల । శాంతినిధియైనజనకునచ్ఛాం
తఘనణి । పాలకార్యసుధానియూపాలజనకు । దలవజేసీతంచుతత త్రిద్గుణంబు
లు కృష్ణరాయామంత్రిసత్కీర్తిధరుండు ॥ ....

విభవధాన్యదాన ప్రవీణుకళానిధి సరసచంద్రుండని చాటరాదె। సత్యసం
చారి సకలలోకైకజీవనదానచణుఘనుండనగరాదె। కవిగురువిబుధవర్గా
శ్రయుభోగాఢ్యు నవనీసురాధీశుడనగరాదె। ఆశ్రితేష్టార్థదానమహితతే
జోనిధి నధిపు చింతామణియనగరాదె। కవిసమాశ్రయ యాచకకామితఫల
దాత దీనాధిజాలమ దావడసిన। గాదె యనితన్ను సుకవిసంఘములు బొగ
డ। రమణ జెలువొందు నీ కృష్ణరాయఘనుడు ॥ క ॥ అని సభసలతో। నని కాన
ని వారితమైన ప్రీతి నక్క విపతిన। స్గనియను పమ సౌరధుని। ఘనతరఘుంఘు
ఘురవంబుగా నిట్లని గొనె ॥ సీ॥ వేదజ్ఞులకు వేదవేదాంతతదంగశిక్షావి
ధుల్ల గరపింప। శాస్త్రజ్ఞులకు శాస్త్రషట్క ప్రసంగసంగతులమాధ్య స్తత గై
కొనంగ। గోళజ్ఞులను ధగ గోళభగోళ భేదములైశ్యగగ, మర్థతవరింప।
కావ్యజ్ఞులను నాటకాలంక్రియాబాణచంపూప్రబంధవాక్సరణి దెలుప। బహు
పురాణజ్ఞులను తమపాత్త సకల। పమానుశైలి గి వాక్యవ్యమరియు। సకల
విద్యలను నీవమిన్న వై వెలసితౌర। కృతి విధేయ తదంపమల్ల కృష్ణరాయ ॥ సీ ॥
కుందన చందన చంద్ర మందార శరశరత్కంద సాంద్ర ద్యుతుల్ జిందు పరవ-
లీంద్ర సురేశ కాంచటు డిసితాభ్ర డిండీర రోచుల బెరగు పరవి। ఖండ్
డు ధరేజటామండలాంతర ధునీ కాండ దీధితలను గండడంచి। తారచా పారదనా
రద క్షీరద రోదు రోచుల తోడ దారసిల్లి। తార తారకకరకశ తరహార। సారస హి
మాగమృగరాజ గౌరరుచుల। మారుకొను నీయశము దిశల్ మీరె నౌర। కృతిజనప్రి
య వెంకటకృష్ణరాయ ॥ క ॥ కృతిపాటకెని రసనియా। కృతి యొనరించుటెం
లంబు కీర్తిగలుగు। కృతికి నరనారాయణు। పతి జేసిన తత్ఫలంబు పల
న్వశమే॥ క ॥ అనియనుమతి సేయగ। వ్యాసఘన విశాలయ్యక నసల్ల
ధృతి । కొనిలీలావతి గణితము। దెనుగున నొనరింపబూని సరసోక్తి ॥
తా నెన నభూమి మాన వేషవిభాగగణనకై గణితంబు గణుతి జేసె। దన చే
భ క్తమైదన నత్పటా కాలవిభాగంబు గణుతి జేసె। తన తపోమహిమ చే
నగోళగణితాదులార్యవృత్తస్వ్యాఖ్యలనలవరించి। దన వాక్ప్రసత్కృతి ధాతసి
ద్ధాంతంబు సలలిత సంక్షిప్తసరణి దెల్పి। వేయిఏబది జటద్వాత్రపి శు ఆర్య
భట్ట బిస్తుజాలాదినైపుణ్యరగునట్టి। గణితసిద్ధాంత శేత్రగణుతి జేసె। గణితక

పగ్గాడపత్కారతిగల్గెనొ కు। సీ॥ శాస్త్రజ్ఞయున్న బోధకలంపుండియునట్ల
వైఖరుల్గ ఁడువాస్తవముగఁ దెల్పి వితతప్రబంధ పురాణ కావ్యాంధ్ర రచన
ల్బ్యాపిసిద్ధాంతప్రభల్లు ఘటించి। రసగుణప్రమాణవర్ణాంచిత నేకశబ్దజాలవి
ధానసరణి మెరసి। ద్వాపరాంధతమిస్రతాఖిన్న గోసంఘశీకరశిరోమణిక
తజూపి। ప్రకటకావ్య ప్రసువ్య క్తభాషాభోద కలనవిలాసతత్వముగ్గా
నుపించి। దశవినూతనభాస్కరత్వంబు నెరపె। నేమహాతేజుడతనిఁ బ్రణుతించి
కొలుతు॥ క॥ యిందలిగుణదోషంబుల। డెందంబులఁబొగడియాడుపుడీప్రమమ
హరణ। ఇందువిమలంబులశశికరు। డంద సుగంధరించినటుల నాథుఁడిలకవుల్॥ బద్ధ
కుండనై బ్రాంధిరాంతుబల్గారు। భూతభవ్యభవత్ప్రభూతులైన। లఘువ్యధ
గ్గణుపలలతుణకవులను పూర్వోక్తికూషితపూర్ణదోష। శాంతికిసైవేను
పన్మదంబుగనిందుస్ఫుటపద్గ సులుబక్కఁబూనినాడ। కావునబూపోక్తిగసం
మ్మియొందెసచోటనయ్యాస్త్రలసారిదిదూష। ణసులచే గానినాసూత్రలందు
షిమగలుగనేరదు కావునగణితయుక్త। లందుమరియునలంకారలక్షణ
ల। కూర్మిజేయుసనాయందు పేర్మిమీర॥ సీ॥ ఆద్యగాణకులచేనతి
పరోక్తలరచితంబులైనసుప్రచు రణశాస్త్రంబున త్వన్మహానతివిశేషం
బదెలియజేయుటకునైదేటపడగ। నాచేత నీశాస్త్ర మారబ్ధమయ్యె నున
టచ్చటగల్గునతిశయోక్తి। లంతంత ప్రాచుర్యముగ గాననిదియనుస
మాలోక్యంబునసునైన। గాణసులచేలసరియనుగ సనపూర్వ। వివిధ
త్రచమత్కారపరచనములు। లాక్షణికులును జూడంగలలితహృద్య। మగుట
రలుజూడఁగఁజనునోహొ॥ క॥ ఇట్టిమహాశాస్త్రమునకు। నెట్టనకృతినా
హ గనునిందిత వేటకా। పట్టనుగట్టంగడగిన। యట్టిజగద్గురు నిగా తయ
గణితంతుఁ॥ ఉ॥ భూమనుపక్తితిరా సర్వసురపుజ్జ వపుణ్యనివాసభూమివై।
నిత్యమానసీగణ సమాంచితనిమ్నగాలకేళికాగృహం। బానగజాతతంత్రిశర
గాధిమహోన్నగరాట్ఛరణ్యపు। భోనిధిమాపుడైశిఖలబోల్చుహిమా
చలమెప్పారసుమ్మహీఁ॥ తమపొలంబునచూతలుంగలవలీతకోట్లకాం
(క్షా) క్షితక్ష్ల కదళీఫలగలపంగ వందనా సస్త్రజాగర మాలారశా। పదబిల్వ

మలకొండ్లపాలువటనారంగాది సంవీతములు । బదరికాననమొప్పు పావనము । ప్ర
స్తావనాపూర్ణంబిలకు ॥ సీ॥ మదమత్తకుంభి ప్రమత్తకకంఠమూతిబాయగిరమ్య
గేంద్ర పాకసమితి । ఆకొన్నమృగరాజపాకంబులను ప్రేమపాలించి శరభ
ములుల్లాసంగు । శరభడింభములవత్సములుచే బోదవుచుసాకబేరెండల
సాలు ముఖు । సాలువసంతతిజాలలాలించుభేరుండములెమ్మెతలొండొండనో
గి । యావనంబునపెరజంతలాత్మవైర । వర్గములులేమియికజెప్పవలయు
నేల । ప్రకటతరరాజయోగసాంబ్రాజ్యగరిమ । నలరుశ్రీనరనారాయ
ణాజ్ఞవలన ॥ .... *

అప్పుణ్యతమాశ్రమంబు నందు,

అతిదుర్గమంబగునధ్యాత్మతత్త్వంబుభూలోకజనులకు బోధసేయు ।
నాచార్యశిష్య క్రమాచారవివరణంబె-తయుదేటగానేవర్ణింప । శాంతరె
ద్రరసప్రచారంబులొకయెడగలసియుండు విధంబుగానుపింప । అతిమహి
మంబుచేనలరిననిజధామమాశ్రితదృగ్గోచరంబుసేయ । నివ్వదలచిస్వీకృ
మై నెగడు దేజమిరుదెరంగులవెలుగొందనిఖిలరాజ । యోగిగురుశిష్య
పంబులొందిధర్మజ । తేజముననమూర్తిగర్భమందిరువురగుచు ॥ నరనా
యణనామధేయములనానాజగమస్థావరో । త్కరములసన్నుతిజేయు
కర్యంగముగ్రాథ్వృతిన్నైష్కర్మ్యై । ఖరులన్నైష్కర్మ్యతపంబులూనితనుజాగ
తోచియవిష్ణుడె । వెరవారన్నశియింపుచున్నెడతపోవిఘ్నక్రియాంవ
రై ॥ పాకారినిజపద భంగభయంబుననపూజకౌటిల్యతనసముదవృత్తి । నస
రోగణములవలవసంతసమాస్త్రశుకపికాదులతోడసొందిబనుప । నేతె
యచ్చటసిఖిలాభినయనాట్యసంగీతపాటిత్యసరసమధుర । వాచాలత
ఘవారిపైగినియశనుత్సంగతలమునందూర్వశియును । భూరిసౌందర్యవతి
తుముబుట్టజేయ । దానిగనిసిగ్గునొందియాంతలిరుబోండ్లు । అతిమహిమధా
నారాయణాభిధాను । నకునమస్కృతులొనరించిసకియుగాంచి ॥ తతత
వాసనాథరవదనంబులచంద్రబింబవిలాసపరణిబూని । ప్రకటితమూ
సంపత్కుచవై ఖరిఘునఘునాఘునరమాగిరిమెబూని । వదనగంధస్తనమ్మదు
శయాంచలములగిరిమెసురాహ్లైఖుసుబూని । సుసగిరలోచనస్రోణి

కంధరపులకములభూధారవైఖరులబూని। ను ఎత్తసోమహిమాబ్ధినిమ్మగ్ననిం
చి।మించు సౌందర్యమూరదమ్ము మించినట్టి । భామినీమణినూర్వ పద్మనయన ।
గాంచి వెరగందియున్ననిగరుణవడసి ॥ అయ్యూర్వశి బిజనాయకి। నెయ్య
మునననొనచిన కొనాచునీప్సితఫలదుం।డన్యోడనసుమతి సేయగ ।జయ్యానసుర
నాధుకడకు జనిరా చేడెల్ ॥ సమదగతిన సహస్రకవచాసురుడాత్మతపప్ర
మాధిని।ష్మ్నము।సమకూపన నెంచియుసి కార్ముకముద్ధరభిండి వాలశూ।లము
సలతోమరాదివివిధాయుధయుక్సరవైరిసేనతో।దనువడిజుట్టి ముట్టిన।ము
డంబువనామహిమాధ్యులిర్వురున్ ॥ వానితపఃప్రభావమును వానిమహాబ
లవిక్రమంబులున్ ।వానియవధ్యతాస్థితియు వానియభేద్య సహస్రకంక
టా।నూనతరప్రభావమునున్ త్తసుతత్కృతహస్తవృత్తియున్ । మానససీ
మగాంచియసు మానము మానియుమానుషోన్నతిన్ ॥ ఆయిరువురిలోనొక
రని। సేయగనొక్కరుతపంబు సేయుచునద్దై । తేయుబలంబులబోరిగొని। వే
యేండ్లనగవచమొకటికీ తథముగాగన్ ॥ నాశరహింకులమ్మునులట। నాశర
పతినవసిగూల్చి నాశలడరవా।నాశరమ్ములకవచంబులు ।నాశమొనచిరిగ్ర
మంబునన్ బట్టుశక్తిన్ ॥ ఇటులమ్ముదితాత్మసలా। కృటిదక్కందపుక్కగ
ల్గగవచసులంవిశంకటవృత్తిజింపగాలం। పటజెందియతంసుబారెఖయవి
హ్వలుడై। యారీతిబారిభాస్కరు।జేరితదాన్వృతిని జేవచెడకనిలిచిమ । ర్వా
రపరాక్రములగుసవర।నారాయణులందుగినొక నాటికముదితోన్ ॥ వారలదా
గెల్చుకొరకెచేసుండ కుంతిభోజాత్మజగొంతియనెడు। గన్యకమురాగఘునత
రానుగ్రహాలబ్ధమంత్రంబునతొల్యబుద్ధి। వేనసన బిలైన జేరియాత్మజాగా
గవన్నొసంగినసూర్యజన్ముడగుచు।గవచకుండలదీప్తిగన్పట్టముగదసమునవిడిగం
గలోనువిసిపాల।చనిననా పేటిగంగలోగనినయధి।రథుడనెడు సూతుడబ్బా
లురాధకొసగ।నంమువధిల్లిరాధేయుడనుమహుడు। రాముసన్నిధివిప్రరూ
పమునజేరి॥ను త్తమమ త్తనుపుత్తా। ము త్తంబునుమంత్రము త్తమునునననా
నై। రక్తియగుపాదములన్।యుక్తధను ర్వేదమెల్లనొగిగ్రహియించెన్ ॥...
ధనురిష్టితయుశక్తియుదంత్రక టఃసహస్రభుజుండి యుర్వశునిచక్రములుపోశ।

లగుడతోమర భిండివాలములు నలిక । లనెడు ప్రయోగ ముక్తములను గ్రహిం
చి ॥ వజ్రమిహాళిలవిత్రపరిఘాఙ్కుశ ముద్గరపరశు గోశీర్షకపట్టిసములు । అసిధే
నుకాష్ఠాంబుముసలముయుళాఖిక్షిత్ఫిండిపినాకపుంతాంగులు । ప్రాసమాస్తి
కపికాదపరిఘాదులను నిర్వదగునను క్తాయుధతాడనాది । కములందు భ్రాంతా
ఢకము నగుపరశల్లము ప్రవిరెండుచుదప్పనుండి । నేంత్త ప్రత్యద్యభాయుధనిపుణ
గతులు । ఖండనము పాటవంబును కత్తనంబు । కృంతనచ్ఛేదభేదనానంతలక్షు
ణములుదక్షత గల్గియునగ్గళనుగా ॥ షణ్ణవత్యంగుళశార్ఙ్గంబు తాళప్ర
మాణమై యుద్ధసమ్మతి వెలయుట । దూరపాతంబయోగ్య గోహలమైనపత్యంగు
ళశార్ఙ్గంబు దారసిలుట । లక్ష్యవేధనపటులఘుతర శార్ఙ్గంబు చాళీతిపరి
మాణవతురమగుట । ఘనచలాచలలక్ష్యహాననశార్ఙ్గంబష్టసప్తతిపరిమితి
సంఘటిలుట । మరియుకరమిత వైణవమార్గణాసనమును జ్యా పుంఖల స్తక
నుము ఖనిధము । శస్త్రమస్త్ర ప్రత్యస్త్రసంజ్ఞితంబు । మరియు పరమాస్త్రరూ
పంబుమని నెరింగి ॥ శరము గొనుటయు సంధించు చతురతయును । విడుచుటయు నస్త్ర
సంహారవేద్యతయును । గాదనరు నాల్గువిధములగుబికెవ్వ । కాముకాకామ్యా
యమంతయు గరిమెనేగ ॥ సునమారంబవిచాల్యముగ గురుతయుగ సూ
క్ష్మంబు నానాప్పనా । దకకుంభాండనిభేదముగ గిరిపిఖేతంబు నిశాచాదికాయ
కరిచ్ఛేదనగుంజబంధనికరోమచ్ఛేదభేదంబులగ । ప్రకటంబగుదిన నాల్గులక్ష్య
ములదా ప్రా తత్త్వమే పారగ ॥ శబ్దప్రతిబింబరసగంధచలనభ్రమణదూ
రవృష్టస్థితస్పర్శదునిరీక్ష । భేదములపదనకొండయి పెంప్పమీరు । లక్ష్యభేద
నవిధులెల్లలలి నెరింగి ॥ మంత్రదైవతసంయోగమహిమ జేసి శస్త్రమస్త్రత్వ
మందుట సకలదైవ । రాక్షసములగునస్త్రములు ప్రాముఖ్య । వలుబడియు తొల్లి
దితి సేవనాడె మొప్ప ॥ దీనిసంహారశాస్త్రము దెలిసి మంత్ర । ముక్తము
క్తములు బ్రహ్మభాగవములనువరుస । నేర్చి దండలపినియయనియతి పాక
శాసను నిర్త్తివడసి మహేశరుండు ॥ హస్తినాపురినుండఁ నక్కాలమున మహీ
కంసాదిదుష్టగాఢసభరంబు । మోవిజాలక బ్రహ్మయు మునుగడలంగ నాదిను
ములనయ్యాజుంగ నుప్రార్థన । నము సేయుట గృష్ణాజునాభిధానంబుల వ్యక్తి

పాండవవంశపీఠులసుచ। సత్ప్రవించివివృద్ధిఁబొందనందర్జునుం॥ దనర్భ్రంభోభ
వుపాలనస్త్రసమితి। బడసిరంగంబులోపలబహుళచిత్ర। నైపుణముజూపఁగా
నీవసపుడుపూర్వ।మచ్చరంబున నైజాస్త్రమహిమజూప। గనిసుయోధను
డంతరంగమునఁబొంగి॥*॥సంగరమునఁబార్థుఁ నిగెలు। వంగసమర్థుఁడంచిత ద
యనిపొంగుచునా। యంగమహీశులయంబె। లంగనొసఁగ గార్యఖడ్గలంప
టుఁడగుచుఁ॥*॥దుశ్శాసనశకునులుదన। దుశ్శీలతకనుమతింప। దుర్యోధను
తోదోశ్శౌర్యప్రాగల్భ్యములు। దుశ్శమవహానైంద్రికరుచుదోరవునలుకఁ॥*॥
విషమొసఁగఁ గ్రూరములగు। విషధరములఁగరువఁజేయపీఁగతానులుగా। విష
రాశిఁగట్టిత్రోయఁగ। విషమజతుగృహంబుగాల్పవిపినముజేర్పఁ॥*॥ ద్యూ
తపరాజయమందఁగ। నాకీసీసభనఁ మతింపనతి ఘోరవనిఁ। యాతనబడ
నజ్ఞాతవు। సేతమనఁగిల్బిషములు సేయుచునుండెఁ॥*॥ యిట్లుధర్మాత్మ
జాదులనీచబుద్ధి। భస్మయుక్తకరంబుదర్పణమునాక్రమించినట్లులబరపంగమొ
రశవారలలరుచుండిరిమునురవిలాసమొప్ప॥*॥ మరియువారలలోనమా
నుకితేజస్వియగునరుడింద్రునియుపమతించి। ఖాండవంబాహుతిగానిచ్చి
యగ్నిచేగాండీవరథహయపిపతాకి। కాదులుగొనిహరుకరుణచేపాశుప
తంబునింద్రాదులదయసమస్తదివ్యాస్త్రజాలంబుదేవదత్తకిరీటిదేవగాం
ధర్వాదిదివ్యవిద్య। లెల్లఁగొనికాశికమునంబుబల్లవింశ।దురమునవివాతకవచు
లదుష్టకాల। కేయులనుదున్మియరగడ్డే గెలిసలిపి। విజయనామంబుజగమున
వెలయఁజేసె॥ మరియును॥ వృష్ణివంశప్రసూతుడౌకృష్ణుచరిత। మెల్లకడఁసు
ప్రసిద్ధమైయుల్లసిలుట। గ్రంథవిస్తరభయమునఁగానుపింపఁబడక నివ్యోడసం
క్షిప్తభంగిగాంచె॥*॥ ఇట్లుకృష్ణార్జునాఖ్యులనెసగుబదరి। వననికాంతులు
దుష్టసంహాననశిష్టరతుణాదులబొగడొంద రాతుసాంశ। జాతగానిసద్ధృశ
రాష్ట్రజాతులపుడూ॥*॥ధర్మజద్వేషమునఁగానిదమసవారి। తోడఁగసమరం
బుగర్భామిదునఁయమున। రాజ్యమొసఁగకభారతరంగమంత। కల్పనముజేయ
కృష్ణయుగ్మఘగడంగి॥................................ *

*

సీ॥ భీష్ము శిఖండిచే బలుకమారఁగఁ జేసి। భగదత్తుఁ గజముతో బగవఁ బాపి। యుగాప
కేతుకరంబు బాపి సైసేయుఁ గై సైంధవునొక్కటఁ జావనేసి। పౌరావశాశ్వ
చేబడనేసి యరుణాశ్వభీము చేదుశ్శాసుఁ బీవమాఁ ఏఁ। కానీనునను జులఁగాలు
(బ్రో)గికిబఁని బందులనందఱ(ము)ందఁ జేసి। మరియు నభిమన్యుకాముఁకమత డఘ
ముఁ। ముఁ నహరించుట దాబూనుఘునప్రతిజ్ఞ। సఫలత వహింపఁగనుఁ సినన్ముఖ
ము। నిన నిపుత్రకుపృష సేను నామము ణచీ॥*॥ గనుఁ బైఁగవసియాఁడునఁ యు
గనుగొని బల్కెఁ దుర్యోధను బహుళమష్ట। కార్యంబులను మూలకందమిరై
యుంటవెఁగియునింతను సినున్నృశంసు। నతిమాని స్త్రాత్తు మతిహీను నత్థుసఁగ
రదాత నీచున గారవాహి। (ద్రో)హిదుమఁంత్రితదద్యూఁత సంధాయిబాల
ఘాతసదుష్టభావుశరుని। నను మసంటయుధిష్ఠిరుఘునప్రతిజ్ఞ। జేసి యే కాదే
యు కిటవాసుదేవు। సమ్ముఖిమ్ము నకగ్గమైజసఁగనీవు। జను నెపాఁకబంట వైజఁ
నిఁయు ॥*॥ అనఁగ వరాఁడిట్లను నన్న పైదప్పిడి పోటు కాడఁ బ్రబోలెబాఁగడకొ
వెదు। ఖాండవం బేచుఁటఁ గరకఁరు వోచుఁట కాల కేయ నివాతకవచ యాదాపు
లను గంధర్వుల గెలుచుటలాది గాపిందము నీలా వృజయుదీని। గన్న గదామోను
గన్పట్టునిక్క మైయు తవీరుడ వేనివంతవలయు। కంచుకోష్ణీష ధారినై గన్యక
లకు। నాటపాటలు గఱపుచునటుని భంగి। దిరుగ నేటికిసమయంబుఁ దీఱఁ యే గపా
లూసంగ రెయను నావదూ లిఁకటా॥*॥ అనఫల్గునుం డను నట(ద్రో)పదీస్వయం
వరమునఁ నేగాదె వాశిఁ జేసిః। ఘోషయాత్రసి బేశుఁగోల్పోయి గంధర్వ॥ ను
న కే గాదె జ్యుణిగినటుంటి। గోగ్రహణంబున గురురాధ సన్నిధి సమ్ము ని నే
గాదె ధారఁబోస్తి। కురురాజు నముజులఁ గూలిచి భీము। డుమెన్న ననేగాదె
మొఁజేసె। యిప్పుడిందరుఁ గనుగొన నే నే గాదె। దు స్సేసుండుఁ జావఁగ
దొలఁగియుంటి। మొమరెదురబు(తు)గూల్పంగ యే నే గాదె। గన్నులారంగ గను
గొంటిఁ గణఁ యిపుడూ ॥*॥ గార్యశిఖ్ఘభరంబులుఁ గనఁ నీదు। తలనయం
తయుంచిడిన యూతులు విధాతం॥। రా స్త్రము డీఁపుడీగ్గిన రాలు పడఁగ। నెచ్చెదాను
ను జచ్చుటయుం తనిజను ॥*॥ ధమఁ ద్వేష మొదరించుదుమఁతులు। నె

ల్ల చేటులు వాటిల్లు దెరిగి గాదె। ఘనమతియగు యుధిష్ఠిరుడన్నకై గడగుటుడి
గి। ధర్మరాజుని బాటు జేయుట ధర్మరాము నీ॥*॥ మహారథుల్కైన దంగియా ద్రో।
ణ భీష్మ। సోమదత్తాదులతిలోకశూరులయ్యు। గడవ లేక ఫ్యూటదక్కనుగల్గు
వారు। ధర్మహానికి నోర్చరటదలురావార॥*॥ అనవిని గన్నుల నిప్పులురాల జిను
కగానీనుడని యొజిష్ణునితోడ। విను బ్రాహ్మణోచితంబగు। ఘనవాక్యాల
హాము నేమి గడనుము నాతో॥.... ....
అనివిజయాఖ్య కార్ముకమునందు గుణధ్వని జేసి జిష్ణుపై। సునిశిత బాణజాల
ములు సోన్పగ బాధుడు గాండివోగ్రనిస్వనమున దిగ్గజంబులను చాలభ
యంబొనగూర్చి రోదసిని। ఘనతరమార్గణావళులగాఢనిరంధ్రము జేసె
నచ్చుచు॥*॥ అదగనుంగొని గర్జడనలాస్త్రమభిమంత్రితముజేశి వేయం
గదానవహ్న। క్రూరంబుగాబుట్టె క్రూరకీలాకలాపములలోకత్రయంబా
క్రమింప। గనివారుణాస్త్రంబునగరుంపు స్థాంవతమేఘమాలి కెలన మో
ఘవృష్టి। గురియించి శమియింప వెరవరి గర్ణుండు తిమిరాస్త్రమేయంగదీ
ప్తులెల్ల। మాయజేయుచు గడగినమహితిసౌర। మార్గణంబు దిమిరంబుమా
న్పవాయు। బాణమత వేసిసైన్యంబు బడలుబరప। పార్థుతాస్త్రంబుచేదా
నిభ్రంగపచే॥...
సజ్జనసఖ్యంబుచాట్పునగడుదలై ఖలచిత్తరీతికుటిలములగుచు। మత్సరమూఖి
లీలమాలిన్యతవహించి పస్తికాసనమున శోభజెందు। వొరగులగతినంబరో
ద్యోగమువహించి నగపశిలాభ్రమైయులయట్టి। కావ్యఖ్యాతినిపక్రమత
జితంబయిమస్తిశుభోలెపశేష్టులోక। బాధదముభయిం ఖాండవప్రహితవ
హ్ని। దగ్ధమగుదందశూకముల్గనుమహోగ్ర। విషములుమియుచు నై
వస్పృవిధముదోప। నయ్యెనాగాస్త్రమక్కిరీటుడప్పు డేయ॥*॥ గారు
డాస్త్రము గాండివియేయంగ। సపర్ణకులము నెల్లచంచువులను। పతత్రవాతస
మితిభగ్నంబుగావించె। స్వర్ణపత్రగరుడసమితిగడగి।......................
వైనాయకాస్త్రంబు వైకర్తనుండేసె హస్తింబేరంబులుతరపడగి।సింహా

రశోభితకంధరంబులతోఁ జరదనప్రోతాంబుదరాజితోఁడ। తుండఘ్రాణాంతర
వాతోద్ధూతధూళితోనష్టదేశమదవృష్టితోఁడ।పదఘాతచలచలన్మహీమం
డలముతోఁడఁగణ్యవాతాపోస్త్రగ్రహఁగణాళి। తోఁగడగిభద్రజాతియుమృగ
పుజాతి।మంద్రజాతియుమృగభద్ర మంద్రజాతి।భద్రమంద్రంబుమృగమం
ద్రభద్రమృగములు।లని నిభంబులుఁగడగిననవుడు నగుచు ॥ ....
ఉ॥ పాథుర్ణసమృగేంద్ర బాణంబు బరఁజేయ । గేసరాటోపముఁ ఘోర
ఘీంకృతులను।వాలచాలనములుదంష్ట్రవజ్రకాంతు। లదరఁ జతతిజెండాడె
గఁడఁరయమున ॥ దానంగోపించికణుఁడుశరభాస్త్రంబుప్రయోగించి
నా॥ ఆశరభపితతిఁగడగిద।శాశాతతిపెల్లగిల్లనాచుఁచు పెలుచన్ ।దాశర
ధిశరవిధంబున।నాశ మొనచేనుమృగేంద్రనామకశరముల్ ॥ గండభైరుం
డికాస్త్రంబుఁగనతి పాక।శాసనిదలంపనద్భుతశౌర్య మెసఁగ।శరభసంతతినె
ల్లనుచరణములను।చించిచెండాడెనప్పుడుచిత్రముఁగను ॥ కనుఁడజుఁనుష్ణీ
దగనలి త్వష్టాస్త్రప్రయోగమొనర్చనందుదితమైన।దప్పిఁజేబెదవులుదడబ
డనోల్లెండ సైనికుల్వివిధాస్త్రశస్త్రసమితి।విడిచివ్యాకులమందవిష్ణుప్రస
న్నాంబుదాస్త్రమేయు కిరీటితలకక నిన।యతఁడేయతాపించదుల్య తిష్టాటలా
రుణ। ప్రభలతోఁగరిహాస్తపరిమితమగుమచిరధారలుగురిసియామహితతృ
ష్ణ।యుడుఁగజేయుచుసౌగంధ్యశీతలత్వశైత్య। గంధవాహప్రచోదితఘనఘను
లధిక।సౌఖ్యమునదేల్చెసైన్యంబుతణములోనా॥మరియును॥ గౌడిక్రైష్టి
యుమాధ్వికాదంబరియువల్లి।హైంతాళిలాంగలేయయును తాళ।వకుళక
ల్పకజాతవారుణీభేదమల్లటుత్తృమధురమ్ముఘనకసాయ।శీతలోష్ణసమ్ము
యాతతపుండోష్ణలఘుగుణంబులచేనలంఘ్యసుజయ।కారిరణప్రమహారిగ్నై
కరికరస్థూలసుధాధారస్ఫుర్తిచిరముఁ।పానమొనరించిభేతాళబహుళభూత।
శాకినీఢాకినీముఖ్యసర్వభూత।నమనులుగ్రీడివిజయంబు సమదలీల।బొఁగ
డఁగదొడంగెగానీనుబొడవుడనుచు॥అంత।బొకకానీనుండు॥ అంధతామిస్త్రా
స్త్రమర్జునుపై నేయగాయత్రి శరముచేఁగండడంచె।నంధాస్త్రమతఁడేయ
నరుఁ గచక్షుష్మతీబాణంబుచేదానిభంగపరచె।శక్త్యస్త్రమేయవిశ్వావసు
శరమునశ్వేతాశ్వుఁడస్వప్రశక్తఁజేసె।నక్తకాస్త్రమేయునరుఁడు హృత్పుంజ

య। బాణములనుజ నిగ్రహించె। స్మృతివినాశకాస్త్రమతఁడేయ విజయాం
డు ధారణాస్త్రమున నుద్ధరణిఁ గూల్చె॥ భయనామకాస్త్రంబు పార్థుపై నత
డేయ నభయంకరైంద్రాస్త్రమాతఁడేసె। నాయునాశాస్త్రంబు నతఁడేయ
కాలసంకర్షణాస్త్రము చేతఁ గడకయుడిపె। నాసుగాస్త్రంబేయ నట్టహాసాం
బికాస్త్రంబుచేత గిరీటి సమయఁ జేసె। మూకాస్త్రమతఁడేయ నాకీశసూతి మ
హావాక్శరంబున నడఁగఁ జేసె। సోమకాసుర బాణంబు సూర్యపుత్రు। డేయ శ
ఘరాస్త్రమున దానిఁ బాయఁ జేసె। నర్కవాస్త్రంబు గానీనుఁ డనుపకరివ।
కర్పరాస్త్రంబున నుదానిఁ గప్పె నరుఁడు॥ రాజయక్ష్మాస్త్రంబు రామశి
ష్యుం డేయ నామత్రయాస్త్రంబునం బెనరుఁడు। బలిధ్వానవాస్త్రంబు జల
జాప్తసుతుఁ డేయ నరుఁడైత్రిచిత్రమశరముఁ బనిచె। కార్తవీర్యాస్త్రంబు
కానీనుఁ డేయఁ గపాలశవాస్త్రంబు పార్థుఁ డేసె। ద్వివిదాస్త్రమతఁడే
య దివిజేశతనయుఁడు సంకర్షణాస్త్రాన సమయఁ జూచె। స్వర్ణనేత్రా
సురాస్త్రంబు గర్ణుఁ డేయ। నేకశృంగవరాహాస్త్రమేసె నరుఁడు। కనక
కశిపాస్త్రమతఁడేయఁ నలిగ్రీడి। యలనృకేసరి బాణాన నడఁగఁ జేసె॥ రా
జాసురాస్త్రంబు రాధేయుఁ డేసిన వాసుదేవాస్త్రంబు వరపె నరుఁడు। కా
నీనుఁడ శ్వాసగల్యాస్త్రమేసిన వైష్ణవశమనాస్త్రంబు జిష్ణుఁ డేసె। దశకంధ
రాస్త్రంబు తడబడక తఁడేయ కామధేనుబాణంబు గవ్వఁ డేసె। సంమోహనా
స్త్రంబు జలజాప్తసుతుఁ డేయ శాంభవాస్త్రంబున శాంతిఁ జేసె। మరియు బా
ణపతంబు చేనరుఁడు గర్ణు। ధనువు దునుమాడి గామేశసునిశితాస్త్ర। మున గ
జధ్వజమిలఁ గూల్చి ఘనలులాయ। బాణమున నాలుగశ్వముల్పడగఁ జేసి॥...*
నారాయణాస్త్రరోజిత। గూఢాస్త్రము చేతఁ గనకకుండలయుతమౌ।
వారిజబాంధవసుతుశిర। మారదని మెఢాతర్ధాస్త్ర మదిఁ గలఁగంగ॥ ఇ
ట్లు గనుల్ నిబరినాచిఱమోపుతోడ। సేనసంశప్తకబలంబు జిదిమివైచి। భీను
చేగౌరవుల నెల్లబిలుకు మాపె। జేసికృతకృత్యతవహించి జిష్ణుఁడంత। శమన
మాగణంబున ఫణికేతను ద్రోణ నధమునకు నియమించి వమరు దాపె। శమనత

హాజి మేధములోన వర్గంబ విద్యోహితకథనముల నందురెట్లు । జగముల వెలయించి విగతకల్మషలీల మోక్షేచ్ఛులగు విప్రముఖ్య జనుల । కవ్య యయోగ సాంఖ్యాది భేదంబుల్ బుగీతా మిషంబున నాతతముగ । దెలుపు గురుశిష్య భావము ద్దేటపరచి । రాజయోగంబు వివరించి రమ్యబదరి । కాశ్రమంబున నిజయోగ మాశ్రయించి । భారతవర్షంబు గాతురు ప్రభుత మెరసె ॥......................
పరాద్వృష్టి మహిమంబుల భూతల ... కాదసి భూతత్వవక్తసం । ఘాతము గోలువగ జెలగు మహాతపసులబో ... సైనట్ట ॥ అనియోపినం తప్రాగ్గురు । వినుతచరిత్రంబు బొగడి వెంకటగురుమ । న్న నవడసియంధ్ర భాషా । ఘన గాణితతంత్ర విధులు గణుతింతు రహిని ॥............................

షష్ఠ్యంతలు.

అష్టాంగయోగమహిమా । సృష్టికృతహరిలయాదిబహుయోగః ళా । వష్టంభునకున్ మహికా । వేష్టితనిలయాంసవు లోకవిదితయశునకున్ ॥క॥ నిఖిల రయోగపదీపిత । గళని వాసాది దుఃఖగ స్థానునకు సుధా । విభవ నిజవచనునకున్ । దభాగ్రజితారిగర్వ దంతిఘటునకున్ ॥ శుంభనిశుంభాసురస మ । దంభోద్భవశౌర్య హరణదయూపమహా । రంభాదిగర్వ నిరసనగంభీరో త్సృష్ట జాతగణికాకృతికిన్ ॥క॥ దంభేతర వైరాగ్యవి । జృంభిత యోగిజన సేవ్యశుభచరితునకున్ । శంభుసమారచతుర్ముఖ । గంభీరస్తోత్రపాత్ర కరుణాకృతికిన్ ॥క॥ నరనారాయణగురునకు । వరబదరీవనవిహా । వాస్తవ్యునకున్ । పురహరనారదసనకా । ద్యరుయోగిస్తూయమానగురుమహిమునకున్ ॥...॥౫॥

నిరతిశయముఖోల్లాససిద్ధ్యర్థంబుగా శ్రీమహేంద్రవిష్టపత్రయాక్రమణసమయసముత్తంభితసవ్యపదాబ్జాంగుష్ఠనిర్యాతాజాండోద్భేదకపరాంతగళితనిరర్గళజలబిందుసందోహసంజనితకజ్జాతసంజ్ఞాతపదనోద్భవ భాగజనితావ్రతుఘుళిర్షోభితీయందభవభావిభాసింప - విభవంబులకావిర్భావంబును - మనీషనన్మేషంబును - బహుసిద్ధ ... ప్రగణితనము

త్కారంబులకాలవాలంబును - సంకలనంబునకుం బనయును - గుణంబునకును
గుణంబును - వ్యుత్క్రి ప్రకృతియును - ఘనంబునకు ఘనంబును జాతి భేదచతుష్టయం
బునకు జన్మస్థానంబును - భాగహార ప్రకాశకంబునకు - పూర్ణోదయంబును - ప్ర
కీర్ణకంబునకు ప్రబోధకంబును - కృతిజాతికాకృతియును - వివిధవిచిత్రవ్యవ
హారోదయంబులకాలవాలంబును - మిశ్రంబునకాశ్రయంబును - శ్రేఢీన్యా
సంబునకు నిశ్రేణికయును - బహువిధవిచిత్రక్షేత్రకల్పనాచాతుర్యంబునకుప
దేశ దేశికంబును - ఛాయకచ్ఛాయయును - రాశికల్పనంబునకు దేశికంబును - బ్రా
హ్మ సౌరమార్కండేయ వాసిష్ఠాద్యష్టవిధమూలసిద్ధాంత గ్రంథసంగ్రహా
కీకరణచణార్య భట్టరోమకవరాహమిహిర బ్రహ్మగుప్త పారసీక ప్రకాశక
వేదాంగరాయ భాస్కరాచార్యాద్యనేక ప్రాచీనగణకాచార్యోక్త బహు
విధగణితసిద్ధాంతంబులకు రాద్ధాంతంబును - సనాతనవిద్వద్గణకోక్తి ప్రా
చుర్యంబునకు రాజమార్గంబును - అధునాతనగణక నికాయంబునకు సహా
యంబును - భావుకగణకనికరంబునకు దేశస్థానంబును - మూఢజాతికి ప్రౌ
ఢిమాపాదకంబును - ప్రౌఢగణకనిచయంబునకు ప్రచురతరోద్బోధహేతు
కంబును - విశిష్టగణక సమూహంబునకత్యంతాశ్చర్యాపాదకంబును - బహు
విధాశ్రుతాదృష్టపూర్వ వివిధకవితాచమత్కారంబునకావసథంబును - త
త్తత్కల్పనానుగుణబహువిధవ్యాఖ్యానవ్యాజకృతవిరచనానుగుణ్యా
నేకవిధాచంచితవృత్తకల్పనా ప్రస్తారంబునకువృత్తరత్నాకరాయమానం
బును నేతచ్ఛాస్త్రోపయుక్తసిద్ధాంతత్రితయంబు చేతను | ద్రవ్యమానతులా
మానభూమానస్థానవిభాగాదిసంజ్ఞాభాగంబు చేతను | సంకలనవ్యవకలనగు
ణకభాగవర్గవర్గమూలఘనఘనమూలభిన్న భాగప్రభాగాంశానుబంధా
పవాహాస్వాంశానుబంధాపవాహశూన్యవ్యస్తేష్టవిధానదృశ్యవిధానశేషవి
ధానవిశ్లేషవిధానసంక్రమణవిధానవర్గకర్మవిధానమూలవిధానత్రిపఞ్చ
స ప్తైతావధాదిరనపవిధ రాశికవిధానభాండప్రతిభాండకాద్యనేకప్రకీర్ణ
భేదంబుల చేతను మిశ్రశ్రేఢీక్షేత్ర - ఖాతచితిరాశిక్రకచచ్ఛాయాపట్టి
కాంకపాశాద్యనేకవ్యవహారంబుల చేతను - నలంకృతంబునుంగా నాచే

సమర్పంబు నీసరసికగణానందప్రదంబగు నభినవలీలావతిరత్నంబునకలంకరణ
రూపకంబగు ననుక్రమణికా విధానం బెట్టిదనినా॥ ....

శా॥ (స్త్రీ)(ప్రా)చర్య హైతుకసమయసిద్ధ । వాక్యసంకేతభేద
ముల్ వ్యవహరింప । వలయు గావునఁ దొలుదొల్త వానిభేద।
కములమూఁడు రెంటిల గణుతిజేతు॥ అందజాది హలాది
యనజ్ఞానామ । కములు సంకలనాదియు క్రమముగాగ । వివి
ధతాత్పర్యభఙ్గులవిస్తరింతు । మేలుమేలని గణకులు చాలమె
చ్చ॥*॥అజహలాది భేదములనునంద మొందుచున్న యా ద్విజ
సరూజసమయసిద్ధవివరణంబు దెల్పెదన్॥........................

అంకంబునం కేర్పైయట్టి సుమనస్సుగనపద సంజయంగు శాంబలరునష్ట। యవి
వగభర్తపరిమితియజ్ఞాపాశంబున భేదసంకలనమై పెంపుగాంచు।యంశంబు
భాగమానంశసవర్ణనంబనసమచ్ఛేదములు్బరగుచుండు।అంతరమున భేదమగు
నతులంబన విషమమానణువన వెలయు సజ్జ।యులువలు మొదలయియుండు ధా
న్యంబులుననణువులనవస్థసంస్థితమన। గూడియుండుట యొప్పుగూడుట యన
బంధమన్య జాతియనజ్ఞనమరుభిన్న।జాతియన్యోన్యపతుంబన వినిమయంబగు
త్రోయుటపవాహమగుచు వెలయు।అపవర్తమపవర్తనంబనునభిధలుతగ్గించు
టనకలంభితను నకొప్పు। అవధయునవధియునవబాధయనలంబమునవిరుగడల
ను మొనయువుడమి సంజ్ఞలవ్యక్తంబుజను బీజగణితాఖ్యయస్త్రంబునంచనినల
రునంచు । అహరరాశియనంగను హారరహిత।రాశియగునశ్వనీసంజ్ఞ గ్రాలు
రెంటికజుడనగనాలుగజనంబులయ్యె ఛవది। నాలుగయంతంబుపది వేలకమరి
యుండు॥గీ॥అతిధృతిపంద్మొమ్మిదగుసూనబుణ । దంబుపదికోటులఘనంబుదనరు
ఘనముగా నిస్థానంబునభిదలుఘనమునందు।అరుజును వెడల్పుమాన మైయతి
శయిల్లూ॥ ....*

గీ॥ అధ్యమనసంకలసంజ్ఞియందు।నాధ్యకంబనగ (ద్రో)ణతుర్యాంశకలరు
నామ।తంబుగుణితంబు నాబాధదనరునవధ।యాత్తమనలబ్ధ మాయతంబనగ
నికపు॥ వర్తనంబాకసంబనసున్న యగును నాద।పిష్టకమర్యాయమగనిష్టరి

త్వంబగు నిచ్చయనగ నిచ్చయిత్వ మాదీ ॥ యుత్తరయనంగ వృద్ధిమై రెం
డొ శ్రేఢి। యుత్కలిత మంబన తల్లక్రియ మత్కలితియన। నిరువదారుద్ధృత
బు భాగించుట యొప్పు। నుత్సరణమన విసుదుట యుత్వమాదీ॥ గీ॥ ప్రశ్నము దే
శక బనబరగు పొంత। మనసమీపంబు యుడ్డీనమన నెగసుట। ఉంచనూ నితమ
నతమ్క వొప్పచుండు। ఋణము త్రోయుట కైక్యంబుగణ గుయుతిగా ॥

ఇట్టుల జాదినామకముల నేపకారింపంబడియేనిం కిటమాలాదివి
శదభంగి నెగడజేతుమీదటన్ ॥

కరమన రెండగు కరణియనంగను మూలహీనపు రాశి మొనశియుండు। క
ర్ణాంబు కరణంబుగాంచు మూలను కొత్తకలకలాంతరములు గాంచువడ్డి। కష్టాం
బుపలము నగల్గు నాలవపాలు కాకిణియనగ నుగవ్వలిరువ। దగుకాష్ఠమనకోల
వనరును కుడుపంబు ప్రస్తచతుర్థాంశ బాగుమీరు। కోటియన బాహునా
మంబు ఖండితము వ। తగ్గుచేయుట క్రకచంబుదనరురంప। మగుచు క్రోశంబు
ద్విసహస్రమను జమితము। కృతియనగ వర్గమై యొండు మతిదలంప॥ గీ॥ ఖర్వ
మేకాదశస్థానగరిమె గాంచు। ఖారి ఖారికెయన పుట్టి ఖాతమనగ। గుంటఖండమన
సూక్ష్మయొకమాని ఖండ। మనగ నర్ధము భాగముదనరుచుండు॥ గీ॥ గచ్ఛ గ
మనంబుగానొప్పు గణితమనగ। రాశిగజమన ద్రిపదముల్ వ్యాశికెమ్క రెండు
కోణములు గవ్యాప్తి రెండుధరణ। ములను గద్యాణకమటం ద్రమ్మ వలను మీర॥ గీ॥ గు
ణ్యము గుణంబనంగను గుణితమనగ। గుణములగుచుండు గుణకంబు గుణకమం
ద్రు। గోశమనగుండు గోశబ్ద గోచరంబు। తొమ్మిదగుచుండు నిచ్చట నెమ్మి
తోడ॥ గీ॥ ఘ్నంబు ఘాతంబు గుణనామకంబులగును। సమత్రిఘాతంబు ఘనమనుం
ద్రు చందము పది। చతురమన చదరంబగు వయము వృద్ధి। ఛిత్తు ఛేదంబు పే
ర్కొటవిటియటం ద్రు ॥ గీ॥ ఛిదను ఛేదంబనంగను జెలగు హారము। జలధిపది
మై దవస్థానమలరుచుండు। జీవజ్యా నామకంబులు జెలగు నారి। గణిత వేదుల
చేతను గణుతికెక్కు॥ సీ॥ తలక్రిందు వ్యస్తంబు తత్వ మిర్వదియొండు తత్పుత
ణము లుదగు విభాగ। మున కుత్కర్తంబనంగను త్రోయుటను జెల్లు తాడనంబు
గుణంబు తానపునగ। నలుబది తొమ్మిది యొలరును తిథియన పదియేను మాగాణి బర

సుతీక్ష్ణ। ముకీర్తి యనిరన, ొప్పాశుభ్యాహారంబులవనము ప్తే యూత్ దసరిని
చుండు। శూరమనగనూరుపటముబు వెలయునగద। దేశమందునరూపంబునిగి
తూన్న। తెప్పవురసునకుయునవ న్నెగాంగని ఫుట్టి లమునయుతినె
గడుమండు॥..
సీ॥ శమానసగమను గారణంబనకోతవిర్గ నవదియగుదిక్కరుడన। సర్వ దమ
దంతమున్ను రగునప్పదిరె దుదండంబగనాల్గుదనరుమాస। మానమున్నిద్ది
మ్మాంబుబనుని క్రమునాహోసుషోడశాంశంబవు సోఫునిగార। దుగులంబుపినం
ద్రో ణంబగణాదిషోడశాంశంబయిసో ఫుసులుసు। ద్వ్యగనగపుట్టి గాశి
ద్గామె శేజరిల్లు। పటాక్షంబునవృశ్యంబమటుమీగు। వృశ్యగాశిగదేలియొండదినిభే
డ। విష్టకమనానతెలక్రింమవిారసుఃధిని॥...*
గీ॥ ఘనముగూర్పుటన ణంబుదానెనిమిది। వ్లను లుథటకంబగువల్లమనువు। ధర
యొనగ తూకమాఫృశిసరుచుంను। యష్టదశసంఖ్యమితముయుయన్ని వొడ
లు॥ గీ॥ సరమశంకను-షమననగిని బవగ। నెలమునాళంబునందవానవవితం
బు॥ గీ॥ ఘను మువణంబుకాలువనిష్కర్మ। నియుతమనలతుపదియారాన్నపుల
నంగ॥ గీ॥ -శదశయుక్మమునిన తానంబు। ద్వాదశస్థాననాను ముద్రను రిఖాగ్ర
మగుచు నేత్రంబు రెండయుమపలకించునె। లయుపం జనీ గారంభవీగుణాలన॥ సీ॥
శట్టుంబ గవతెపష్టాంబువిలునయూశద సమూలముగచ్చనత్రమూన। ష
గువణంబనన్గవింత కాకిణులనుపనిధివృత్త సంయుష్టుపత్రమనగ। రెండ ష
రాఖణంబు మొంప గాకడపలిస్థానంబుపరివత-సంఖ్యాపూర్ణ। పలమననాలు
గై బరకరకషణాము లేక నెర్రాన్నలవది రౌనిచెన్నమీా। పాటిగణితమం(గ)
వాదింబునాల్గిట। నోటిమరియునడుగుప్రకటము గను। పిండమనగలాంభుపీత
మూహదయహా। ప్రభయునంగచాయవిభవమెనగ॥ గీ॥ అథంపదంబుప్రస్థమానాది
గైమెన। కాలమునుప్రమాణరాశియైన(గా)బుప్రయూత। మనగపదిలతులగనుంచ
బహునమును। నరుప్రత్యేకశాఖలుపడయకీంద॥ గీ॥ పూణం-మనసన్నపాడ
వపబోయలంబ మునను ప్రోడ్డినమెగరుటఘననుగాగ। ప్రష్టఫలమనగోళం
ఫుపృష్ఠభాగ। మండలిమహీఫలంబనుమహితగని॥ గీ॥ పృష్ఠమనగుండుచట్టగు

వృత్తములనీతిఫలము రాశిక్షేత్రసిద్ధికి వెలయుపేరు। బాహువనరెండుభుజమును బా
హ్యమగు। గుణకమగునంకము స్థానగణితసంజ్ఞ। బృందమనబీజనామమై యొం
డు వెలయు। బీజగణితంపుసంజ్ఞయై పేరిమితోడ॥ సీ॥ భజియించెడుభక్తంబు
భాగంబుభజనంబు జెల్లును భాగహారసంజ్ఞలై భాయన సమసూత్రనల భాయ
భాగమంశంబగు భాజ్యమనగ। భాగింపనగు రాశి భాటకమన నవ్వైసగుకోల
మాగ్నీటజహను భాండ। త్రిభాజకంబు భాగుభిన్న సమాఖ్యభాగంబు
భుజమంబునగురెండు। నమను క్షేత్రంబు బాహువనలరియుండు రెండు
రుబాహులవనగు నిండుభుజస్త్రిభుజనామంబుభూసంజ్ఞ దెలియ పుడమి
భాగమనన్నింటగుచుండు బుధులు మెచ్చ॥ ....
సీ॥ స్థానత్రయోదశసంజ్ఞ మహాపద్మమగు సపద్మశమను మహ్య మగ
మానంబనగ తమాపనంబన కొల్తవదియర గురిగింజ బరగమాష
మారమణు నిపాదమన సుస్న పేరగు మిశ్రంబు మిశ్రితమిళి
తనామములుకూడియుండుట మెరయున మిథయన సమవాదమనదనరుసంజ్ఞ
జ్ఞను ఖమనగనాది రాశియై మొనయు శ్రేఢి। మూలమనునాదిధనము మూ
లగాసు। లఘువనగ లఘునాదులలలిత పణోశి। మూలమనలభిత్తిగం ధ్రముల్లో
శిఖరము। గీ॥ యమళమనరెండుయవలనయువ పేరు। యుతము యుక్తంబు
యోగంబు యోజితంబు। సంకలనంబగు నాల్గుకోనము। లఘుయోగసమ
సనాగ్రమగును లెం॥ గీ॥ హీనతమనత్రయం బును జెల్లుగాక। భావ్య
రాశిమొత్త స్త్రైదనరుటకును। రాశిసములన త్రికమంచు రాశికాను। లఘుసరూ
పంబునేకమై పగుచుండు॥ గీ॥ లఘువుచిన్నదిఫలముగులబ్ధమనగ। లఘు
సశి బునాశెల్లాంబను గ। త్రిభుజ మనగ బ్రుసుఖ్యమ రెఖదరు। గణత
రౌవర్తనిగణితకె॥ ॥గీ॥ వర్గంబుకృతియగువర్గకమగు కృతిభేదం
బువర్గైక్యమిందు శ్రేఢి। వర్గసంకలనమావర్తంబు ముఖమం గ్రహ జలగ
జన తాపువర్ణాగనగ। స్వర్ణంపువన్నెయాపథవర్ధితంబులు గుణిలమా
ర్జంబుగుణజత్రినము। గవ్య వరాటికైగాంచువ్య స్తనుతలక్రిందువిధానం
బుపోంచము గా। నైపిపహిత యుతవిమోగవివరవియ్యుక్తము భేదవాక్య
గనుగు। సీ॥ మసమ గమూపునవ్యాప్తత। భాగపభక్తముల్బజనంబుపటియ

ఘనాంకా। విశ్వంబు నాఁగ విషమాంబు పేశికి వంక రకును జెల్లు ద్వాదశాంగు। శతము
లు విత్తప్రియాల లిత వృత్తచ్ఛేత్ర మధ్యంబు విష్కంభమనఁగ బరఁగు। విస్తృతి వి
శాలములు జెల్లు వెడలుపునకు। దగు విశోధ్య వివర్జితమగును శ్రోవు। నట్లగు
విశుద్ధ మనువిలోమము దలంప। వ్యస్తవిధి వ్యుత్క్రమంబయి పన్నఁ గాంచు॥ గీ॥
వేధయనలోతునకు జెల్లు వెలియనంగ। వ్యవకలించుట వేఱు నావంశమనఁగ। క్రో
లయగు వృత్తి వృత్తములగ్రాణు గుపరిధి। వ్యేకమన నేకహీనంబు వెలయుచుండు॥

సీ॥ శశియన నొక్కటి శకనగూటంబు శ్రవణంబు శ్రుతియన జనును కణా। ము
నకు శుద్ధియనంగ మొనయు శోధించుటకు ఋణచ్ఛేపని శ్మేష నామము సుచ। శూ
న్యంబు సున్నయౌ శుష్క వీరుధుల నమెట్టభూములకొప్పు మిగత రాశియంశ చే
వారచుటయల శేష జాతియౌ శూకధాన్యము పొట్టుసేగ ధాన్య। ము నవ శ్రే
ఢియనఁగను మొనయు సంకలన ము శోధన శోధ్య ములరుపశిడి। పుటము వే
యుట కరుగుట బోలు చు వ్యవకలించుట నామకములు గాంచుమిం॥ సి॥ సంప
కనా సంఘ్యుత సహిత సంకలిత సంకలనంబు సహితంబు గాంచు యుతిగ। సంక్ర
మణము దాటు సమముగ సరి సంఖ్య సర్వ సమానములి ర్వహించు। ఘన్ర్వ ధనం
బయి సమహార సమచ్ఛేద ములు తుల్య హారములౌ మొగి సర్వ రంబులన నేడు స్వ
ఘు ధనంబగును స్తరంబులు యిటి కెలవరు సలైరయేపు నూరు। స్థానమనఁగఁ జ్ఛ
దగు శ్రేఢి వ్యవహృతి। స్వాంశము నిజాంశ స్వవధయనిన। స్వావ బాధమనిన
స్వాబాధమనిన నులంబమునకు ప్రక్షలైనపుడమి॥ గీ॥ న రపధము సున్న మూరులు
మూర్త్యులనఁగ। ద్వాదశాంబగు స్ఫుటమనదనగు స్పష్ట। ఫలము సూది సులాబి నా
వెలయుందీఘ్నా। త్రిభుజము ఖసంజ్ఞ। శాతాదిదికు లందు॥ గీ॥ హారము హారం
బు భాజకంబగును హర్త। మనంగ రంబగు హీన సనదనరునంకా। హీనమూన శ్రో
వు మెట్టకు హీనవారి। చెలువు న్నవరహాని హృతి హారం బెఱింగి చూడ॥ గీ॥ క్షేపక క్షి
ప్తనామము లైలగుయాంశి। ఘ్నగుణనము గుణించుటను జెల్లు క్రోదనునఁగ। గలుగ
కోయుట చేత్రంబు గాంచు చతుర। భూమి నామంబు గణపలువుడమి బోగడ॥

వృ॥ అజకాలాది దెలుపబడి గౌనంక నామకంబులకా। సుజనులార।
జేలాపరకు సుస్థమి శ్రీవాలకా॥

క॥ హారమునఁ బదము హారశిఖ। మిసుకా వ్యోమాంబరములు మిన్ను సు పూసాం

జై రహిమీరును సప్త నామ।సాంజ్ఞలు మెప్పగణిత సంజ్ఞలనెన్నఁ । ....

క॥ రూపము భూమియు పుడమియు। నాపగిదిన్ శీతభానుని శశిధరల్ । నే
పగు వంచయు నేకము। నాపగిదిన్ భూమి పేరులగు శశి పేరుల్ ॥*............

గీ॥ నయన నేత్ర కరంబులు శయము పక్ష।మశ్వినులు దు భుజములు నలరు ద్వి
కము। రాములగ్నులు లోకము త్రిహగుణములు । గణము గయును మూడ
యుగణుతి కెక్క ॥ ....

గీ॥ నాలుగును వేదమబ్ధులు నలువ మొగము। జలముక్తృత వర్ణయోగములు చౌ
కము గును। అర్థబాణేంద్రియ ప్రాణమనిల వాయు। విషయమును పవ్పవం
చయు వెలయు నైదు॥ .. ..*

గీ॥ తర్కరసరుతులంగము లలవని ఋతుగలు సమారసుఖంబులు గాంచు నారు।
ముని స్వరాద్య శ్వగిరులయి మొనయు నేడు । వసుగజ భుజంగములు దన్నిపవ
న్నెనిమిదారు॥ ....

గీ॥ ఛిద్ర ఘోరంధ్ర బ్రహ్మలు జెలగు ముత్తిగలునురత్న నిధిగ్రహ జలజభవులు
నందమును నంక నామంబు నగు నవంబు। చందదిక్పజ్కులగు పదియందమంది॥ **

గీ॥ రుద్ర నామంబు పదకొండు ద్వాదశి మీరు । సూరరవిమాన రాసులు సొంపు
గు పది। రెండుపదమూడు విశ్వంబు దండిమను వు లింద్రులగుపదు నాలుగు నేపు
మీర॥ గీ॥ తిథి పదేనగు పదియా రుదెలుపు నష్టి। భూపకళల నసత్యష్టి బోవ పేడు
పదియా నెనిమిదిస్మృతి ధృతి బహుపురాణ । ములగు పందొమ్మిది తిధృతి పొందు
గాంచు ॥గీ॥ కృతినఖంబులు నిరుపది పితతమగును। మూర్ఛనంబును ప్రకృతియు
మొనయు నేక। వింశ మాకృతి యలరు ద్వావింశమగుచ। వికృతి కిర్వదిమూడయి
వెలయుచుండ ॥గీ॥ అజిన సిద్ధాంత సంకృతులయ్యిరువది। నాల్గుతత్వ భికృతుల
గునైదు వగ్గ । మయ్యిరువ దారు పత్కృతియును త్రిఘున। తారభము లిర్వ
దేడయి దనరు నిండు॥గీ॥ దంతము నమువ్వదియు రెండుదగును ముప్ప । దియును
మూడును రామరుద్రులు పుతాన ।మునగనలు బదితొమ్మిదియు బచతుఘనంబు
బౌమష్టి కొంప్రునయ్యంక సంజ్ఞా॥ ....॥..................................

వ॥ అంతన పుకపుంబ తెలియనట్లు జెప్పు। గాబడేన । శంక లేక దెలు

పబడె౯ః సంకలననిఘంటువు॥

గీ॥యుక్తయుతంబుమిశ్రంబురాశిజితంబు।సహితమిలితాఢ్యమిశ్రిత
సంయుతములు।సన్వితవ్రజసంయోగమట్లసంక।లనముసంకలితమ్మనుదనరు
యుతికి॥ ....*..............

గీ॥ రహితత్యక్తవర్జితవివరపతిత।హీనప్రోజ్ఝితశుద్ధములిట్లుమట్టుమం
తరము శో పు।వ్యవకలనంబువియుతి। శో యుటను నొప్పుగణితంపు శో
నలంబురా॥ ....*..............

గీ॥ ఆహతాభ్యస్తతాడితహతపనిఘ్న।వర్ధితక్షుణ్ణగుణబాధవధవి
ఘాత।ముఖులభ్యాసమును నిఘ్నమగుదలంప।గుణనపర్యాయనామమ్ముగణి
తమున॥గీ॥ భిన్నభిన్నభక్తభాజితచ్ఛేదహార।భాజ్యహారకతష్టవిభక్తవిహర।
ణాజచ్ఛేద్యహార్యతేభజనహ్యాతులు।ఉద్ధృతాప్తహారంబులొనగుపంపూ
గీ॥ నానామంబుకృతియగువర్గమూలమునవపదమంశ్రు పర్యాయముగ
నామ।మలరుఘనమూలమునకట్లమలయుఘనప। ద బుధ్రుని నామమిందుల
నొప్పియుండు॥ ..............*..............*..............

వృ॥ త్రిభంగిగానిఘంటులిదుత్తెల్లముగన్నొంచిత్రిక।పిభేదద్రవ్య
తుమహీవివేచనంబొంచెదర॥

అందుద్రమ్మమానపిభాగంబెట్లనిన

వరాటకానాందశకద్వయం యత్స్యాత్సాకాకిణీతాశ్చపణశ్చతస్రః। తే
షోడశ ద్రమ్మ ఇహావగమ్యోద్రమ్మైస్తథా షోడశభిశ్చ నిష్కః॥

సీ॥గవ్వలిర్వదిగూడకాకిణియనగుకాకిణులునాలుగమపణము। ప
దియారుపణములుబరగుద్రమ్మంబనానిష్కమానిట్టిపన్నృపులుగుండ।మగధదే
శంబుమరియునుదెల్పెదహూణకల్పితమయియొప్పునట్టి। పదుకాసులుగూ
డియలరుదమ్మిడియన।పన్నెండుపస్సిక,ల్బ రపటీస। ముట్టిపీసంబులద్య
సంబుగూడ।యావకంబనబరుగునుకూర్చిపిడుచు।పొన్నపురిరాజధానినిజేస్తు
వారుద్రవ్యసంజ్ఞలుదెలియుడుధరణిజనులు॥ ....

అంతముతులామానంబెట్లనినా॥

తుల్యాయవాభ్యాం కథితాత్ర గుంజా వల్లస్త్రిగుంజో ధరణం చ తేఽష్టౌ

ప్రాగ్జ్యాణః స్త్ర్యయమింగ్రత్యైర్ః త్రై స్తథైర్ఘటకః ప్రత్యః
దశాగ్రాణుంజం ప్రవదంతి మాషం॥ మాషా ద్వాదశభిశ్చ కర్షః
కర్షైశ్చతుర్భిశ్చ పలం కలం గద్యాణం సువర్ణస్య సువర్ణసంజ్ఞం॥ ..

దశప్రాంకసీసం.

సీ॥ యావయుగ్మముల చేతనలముగురిగింజ యిది మూడు స్థలంబు గీ... గిసె డిగ్గిరణంబనగ జెల్లు ధరణియుగ్మంబును గద్యాణకంబు (తు) గణితవిదుల! పదు నాల్గు వల్లములు గుమ్మడికంబు మాడంబనగ నొప్పు మరియు పదియా! నగగు... గూడిన స్థలమాడంబులు పదియారు గూడిన బిగ గుర్తు నాల్గు కర్షములు రిత లంబన బడు పలశతకంబు చేబరు గుంజలకు! స్వర్ణంబునకు జెల్లు స్వర్ణంపు సంజ్ఞ యమాగత్పమిది చెన్న మహితవురగ! గుంజాద్వయంబున మాషమను దుష లంబు పదియారు దుగుల ముల్పర గుపాదు నిష్కం! పాదు నిష్కల దశకమై యుండు నుపల సజ్ఞయ్యేదా మిదిగూడ నగ శేరు! ఐదు శేరులు గూడి యౌలరు వీశె యు నంగ నిట్టి వీశ పట్టెంబగు నుమణువు! మణువులిర్వది గూడ మదలాధిపుల చే బా గువనగు సంస్కారగ నవ్వౌ! నష్టభాగంబు ననరణు ద్వైదమూరు! నాగరవి ... పొక్క పాదు నిష్కల ... తుర యగు! మూ ... లు గూడ గ మొన యు పలకు చెన్న పుగిడి గల్గిన దెన్ని తివియా...... ....

నాణ్యభేదములు.

శిమ నాణ్యము

రెండు పైసలు పాలిగ గుప డినాల్గు! పాదులిం కలు సె యిట్టి పక్క హాలు! గూడ షిల్లింగులిర్వది గూడ పౌను! లేర వింశతి షిల్లింగ్సు లెస గుగ్గినె॥

శీపతులలమానము.

పదియారు (తా) ణులు బరగు నొన్నను సంజ్ఞ పదియారు జేరిన పౌనులవి యౌ! పదునాల్గు పౌనులు బహులు క్వార్టరులవి నాల్గు హండ్రదులయ్యె నవపాట ను నాగబరగు నుపను మావధులతుల (గే) నులిర్వది (నూ) ... పువంటి కెనప నామూటి (గా) మగునదియె నిమ్మిదిటనొప్పు పది రెండు గూడిన పౌనవదగు! (గ్ర) వపదాధ నములవు (డా) మొకటికి యర్వ! దగుమి నిమ్ము వినడు (గా) ముతె న్ని! దిటను సౌన్సలింగ్స గటపయుంటన్నని! దొన్ని డె నగాల పేధ్వమిరా॥

పౌను	షిల్లింగ్	పెన్సు	ఫార్దింగ్	పై సాలు
౧	౨౦	౨౪౦	౯౬౦	౧౯౨౦
	౧	౧౨	౪౮	౯౬
		౧	౪	౮
			౧	౨

టన్	హండ్రెడ్	క్వార్టర్	స్టోన్	పౌన్	ఔన్సు	డ్రాం
౧	౨౦	౮౦	౧౧౨౦	౨౨౪౦	౩౫౮౪౦	౫౭౩౪౪౦
	౧	౪	౮	౧౧౨	౧౭౯౨	౨౮౬౭౨
		౧	౨	౨౮	౪౪౮	౭౧౬౮
			౧	౧౪	౨౨౪	౩౫౮౪
				౧	౧౬	౨౫౬
					౧	౧౬

పౌను	ఔన్సు	డ్రాం	స్క్రూపుల్	గ్రేన్	గాలను	పైంట్లు	ఔన్సు	డ్రాం	మినిమ్సు
౧	౧౨	౯౬	౨౮౮	౫౭౬౦	౧	౮	౧౬౦	౧౨౮౦	౭౬౮౦౦
	౧	౮	౨౪	౪౮౦		౧	౨౦	౧౬౦	౯౬౦౦
		౧	౩	౬౦			౧	౮	౪౮౦
			౧	౨౦				౧	౬౦

తులామానము.

ధాన్య భరములు ఖన్సృతుల్ల నరుతులము। లాంతుల త్రయివలము గునంబరాద్ధి పలములాకవీ శేవీ శేలప౯గములు। మణుగు వది యిర్వదిటి చేత ఖారు వరయ

ఖారి	మణుగు	సేలు	పలాలు	తులములు	ధాన్యములు
౧	౨౦	౧౬౦	౬౪౦౦	౧౯౨౦౦	౩౮౪౦౦౦౦
	౧	౮	౩౨౦	౯౬౦	౧౯౨౦౦౦
		౧	౪౦	౧౨౦	౨౪౦౦౦
			౧	౩	౬౦౦
				౧	౨౦౦

లవణతులామానము.

లవణమానంబు తులములు నభగజంబు। లొక్క సేరు పనలు బదియొక్క మణుగు। యిండియా దేశమునను ప్పదియును నైదు। వాడికా పాయంద్రా పౌనులు బాహుగిరులు॥

అవాడికా	ఇంగిలీషు మణుగు	సేలు	తులములు
౧		౩౫	౨౮౦౦ క్రిపౌనులు ౬ ౨
	౧	౪౦	౩౨౦౦
		౧	౮౦

❋

ధాన్యమానము.

పుట్లు	ఖండుగ	తూములు	పాదము	గజము	అడుగులు	అంగుళములు
౧	౨	౩౨౦	౨౨౦	౧౬౮౦	౫౨౨౦	౬౩౩౬౦
	౧	౪౦	౧౧౦	౨౨౦	౬౬౦	౭౯౨౦
		౧	౨ ౧/౪	౫ ౧/౨	౧౬ ౧/౨	౧౯౮
			౧	౨	౬	౭౨
				౧	౩	౩౬
					౧	౧౨

ధాన్యమానముల పట్టకం.

సాధారణముగ నిర్ణితసంఖ్యాంశములుగ గలదగు నెన్మిదియగు నొక పడి। పల్లెలైనను బరగున తూమయి పన్నెండు తూములకు రగకలము। సత్రాంశ సురకల సమితి చేగరి సెగునస్నూరు తూములై యలరునదియు। చెన్నపట్టణమున జెలగు ధాన్యము లివికడప జిల్లాలోనగడగు మితము। పదియారు సంత్రలు బారగును తూమయి యిరువది తూముల నెసగు పుట్టి। బందరు జిల్లాను బరగు గిద్దలు రెంటయర సోలయారెంటవలరు సోల। యారెంటతవ్వ సుదిరెంటగు నద్దయా రెంటకుంచంబునా చతుష్క। మున తూము లవ్విం శను నపుట్టియగు నిది సామ కోటను సమతజెందు। శ్రీకాకుళంబున చెన్న గుపావు సేగలు రెంట సరసేరు గూను రెంట। నగు సేరు మూటనునగు కుంచ మొక్కటియ య్యిరువదిట పుట్టి యులరచుండు। గుంటూరు లోపల గురతగు సోలను సేరుతవ్వ యుటంచు జెలగు సంజ్ఞ। గనాలుగిద్దె యావవి రెండు పంచంబునాల్గు పంచ బులనలరు తూము। పుట్టి పంశంబుగూడిన యలరు పుట్టి। లైదు మరకంబులొకపరయు ట్టిలగరలు। ఖవసులైనను బరగును గరిసె యగుచు। క్రమముగా దీని దెలియుడు గణక

పద్యలు ....

చెన్నపట్టణం

గరిసె	కలం	తూము	పడి	ఆళాకు	ఘనాంగుళములు
౧	౩౩ ౧/౩	౪౦౦	౩౨౦౦	౨౫౬౦౦	౩౨౦౦౦౦
	౧	౧౨	౯౬	౭౬౮	౯౬౦౦
		౧	౮	౬౪	౮౦౦
			౧	౮	౧౦౦
				౧	౧౨ ౧/౨

బందరుజిల్లా

తవ్వ	సోల	అరసోల	గిద్ద
౧	౨	౪	౮
	౧	౨	౪
		౧	౨

కడప

పుటి	తూము	కుంచము
౧	౨౦	౩౨౦
	౧	౧౬

బందరు. సామలకోట.

పుట్లు	తూము	కుంచెలు	అడ్డలు	సేరుతక్కు	సోల	అరసోల	గిద్దె
౧	౨౦	౮౦	౧౬౦	౩౨౦	౧౨౮౦	౨౫౬౦	౫౧౨౦
	౧	౪	౮	౧౬	౬౪	౧౨౮	౨౫౬
		౧	౨	౪	౧౬	౩౨	౬౪
			౧	౨	౮	౧౬	౩౨
				౧	౪	౮	౧౬
					౧	౪	౮
						౧	౨

శ్రీకాకుళం.

పుట్టి	కుంచ	సేరు	అర్ధసేరు	పావుసేరు
౧	౨౦	౬౦	౧౨౦	౨౪౦
	౧	౩	౬	౧౨
		౧	౨	౪
			౧	౨

గుంటూరు.

పుట్టి	తూము	కుంచలు	అడ్డలు	తవ్వలు
౧	౨౦	౮౦	౧౬౦	౬౪౦
	౧	౪	౮	౩౨
		౧	౨	౮
			౧	౨

తులాలు

తులలేకవింశతి వెలయుకచ్చా సేరుఽకచ్చా సేరులరయపంచ। సేరుపంచాసేన్ల షేఽగధడియ బుధడియయుల్నాలు గుదవఽమణుగుబల్లారిజిల్లానుబరగుచున్నా మానమిదికరునూలున వెసగుతులము। ౨విమూడుగూడినవలరుపలంబుగానిట్టివ లంబులనరయసేరు। సేరుతైదైనవీశెయ్యొ చెల్లువీసె। ఎన్మిదిటనొక్క మణువ గుఃట్టిమణుగు। లిర్వదిని బారువగుచుండునిందురతులు। పూర్ణపూర్ణశతం బు తైపాలుపుమీన॥

బళ్లారి. తులమ్ము కనూలు.

తూ	ధడి	పంచాసేరు	కచ్చా	సేరులు	మ	వీసె	సేరు	పలా	తులం
౧	౬	౭	౮౪	౧౭౬౪	౧	౮	౪౦	౩౨౦	౯౬౦
	౧	౨	౧౨	౨౫౨		౧	౫	౪౦	౧౨౦
		౧	౬	౧౨౬			౧	౮	౨౪
			౧	౨౧					౩

ఆయా భూమానము జెట్టికనిన.

యవోదగ్గైర గుళమ్మతసంఖ్యే వ్యూహాస్త్రోగు తైవస్తుతితై శ్చతు

భిః॥ హస్తైశ్చతుర్భిర్భవతీహ దండః క్రోశస్సహస్రద్వితయేన తేషాం। స్యాద్యోజనం క్రోశచతుష్టయేన తథా కరాణాం దశ శేన వంశః॥ నివర్తనం వింశతి వంశ సంఖ్యైః క్షేత్రం చతుర్భిశ్చ భుజైర్నిబద్ధం

అ-సి॥ యవగభవను సంఖ్యయ లరు నంగుళమన యజినాంగుళం ౨౪ బులనమరు హస్తమా చతుష్కముర చేత నమరును దండంబు ద్విసహస్ర ౨౦౦౦ దండము ల్దెలుపు కోసు । నాలుగుర కోసుల నమరు యోజన సంజ్ఞ హస్త వింశతి ౨౦ వంశమన గనె గజు వంశ వింశతి ౨౦ ను నివర్తనంబగు నాల్గురు భుజములు గల యది పుడమియం దన్య। మాగధమిది చెన్న మహితపట్టణముననయ వదశ ౧౦ కం బంగుళమన బరగు। వంగుళ రవి ౧౨ సంఖ్య యమరును నడుగన పాద త్రయం ३ బు చే బరగు గజము పంచార్ధ గజముగ గలబరగు రూటవియును నలుబది రెండు ఫర్లాంగు లందియుండు ఫలాంగు నవ ఖాష్టి బాహు ౨౨౦ గజంబులౌ ననిమిది ఫర్లాంగు వేసగు మైలు। పూర్వ రసాద్రి భూముల ౧౭౬౦ నొప్పు గజములు మైలన గా జెల్లు మైలు దశ ౧౦ క। మమరు నామడ యనమరియ జినాం ఘులు ౨౪ దండం ౦ కోలనాదనరియుండు। నట్టి కోల చేతనలు చదరంబగు। పుడమి పంటయనగ బోగు వడయునట్టి పంటశత ౧౦౦ క మమరును కాణిని। వేశనంబుల జిన ౨౪ వి శదమె నీ॥ క॥ పూర్ణాబ్ధుల ర౦ సక్కృతియును పూర్వ రసాం ఘులు ౬౦ సుదీర్ఘ భుజగల పుడమి। పూర్ణ వ్యోమ యుగా త్తుల ౨౪౦౦ పూర్ణ నివేశనమనంగ బోగడి తిత జ్ఞుల్॥ వింశతి దశ సెసం॥ అకాశ పూర్ణ రసాద్రి ప్సు ౫౭౬౦౦ పద ముల చెన్నపట్టణమందు జెలగు కాణి। దీనికి సచ్చలదిరము గా భుజ బాహునవ షోడశాంశము ౨౪ ౯/౧౬ నా గడనరు। క్షితి కాణులు కరచం ద్రములప మీద పంచ నందాంశముల్బరగియుండు ౧౨ ౫/౯ దూప భేద పుకత్తిరు దక్రాణులును నత్యష్టి చంద్రాంశ తత్వాశ్వినులస ౧౧ ౧౧౭/౨౨౫ వేలికి కాణులు వేలయు నైదగు ౫ సను పుట్టికి కాణులు బోలుచ న్యాగ్య ళ। బళ్లప కాణులు బగుగు దె। గునా చంద్ర పూ

నగసోమజలధిపూర్ణ ఖనిధిని ౯౦౧/౯౦౦ జంజీమునకు వ్యుగ్ర సమితకాణిల మీఁద

శశివ్యోమగజపూర్ణచంద్రులైన| యంశలదగునట్టియంబరవ్యోమాబ్ధిమను

సంఖ్య-౨ ౧౦౯౦౧/౧౮౮౦౪ భాగములు మహినివెలయు| గోత్రకాణిలు రెండు గుణి

రత్నలపములురసబాణ భుజముల -౨ ౯౩/౨౬ బొనగియుండు| రూపభేదపు గో

త్రరూఢియగుకాణిలు బాహుసంఖ్య బొచు -౨ బాగుమీరు|| కోటకాణి వం
ద్రుగూడి పూర్ణామరపలవవ్యోమఖరామసాను| జాశ్వ౧నేయుల
౬౯౦౧/౨౫౩౦౦ జెల్లుచంద్రరవ్యంశములు పూర్ణయుజ్యపులను ౧౨౧/౧౬౦ బూనయు
కర| గుంటూరు బందరు సంభకోణంబును రాజమహేంద్రంబురమణ కెస్త
కోయముత్తూరునకొమరొప్పతిరునెల వేలిని | వీరు శుష్కభూమివిధులును|
సింహపురంబునశిరిమించుతిరునెలవేలినీ రారంభవీరుధులును| కడపయాదిగ
గల్లుకటకంబులందొప్పభేదంబులివియని పేర్మిగనును| విస్తారమధిరేయు చెంగ
లపట్టునములబారుకరచనాపల్లి ఘుమసంజ| సుప్పంబుజిల్లయౌ కోయముత్తూరు
నచెన్నపురంబుతో జెలగునత| రాజమహేంద్రితో రాణించుసమముగాకం
దనోలువిశాఖపునో పురంబు| కడపయుంగుంటూరుకందనవోలుమళ్లారి శేలంబుల
డయాసమును| లిటుల నేర్పడ్డభూభేదమిచట వేరు| వేరనిర్ణయించి దెల్పెదవిశదముం
గి జెన్నపురి రాజ్యమునగల్గుజిల్లాలందు దెలియగా గోరుచున్నట్టిధీవరులకు||*

గుంటూరు జిల్లాకు చ్చెలవివరణము-

శా|| పూర్ణవ్యోమరసాంకనందపులకా౧౨౯౬౦౦ పాల్పొందుపా
దంబులన్| వనిఁ బొందుపచ్చలాఖ్యశతకస్వాంశంబు దాసుంటసన్| అణోకా
రాశిశశాంకచంద్ర ౧౧౮లమ చెల్వంబెచ్చుపాదంబులన్| పూర్ణంబైద
గుగుంటలందుమహినొప్పన్ గొల్చుమానంబుగాన్ ||......................*

౧౨౯౬౦౦పచ్చలకాణి-౨ ౯/౧౬

ఇందలినూరవభాగము ౧౨౯౬గుంట

దీనికిగొలుసుఅడుగులు-౧౧౫

బందరుజిల్లాకత్తివివరణంఅష్టసీసం.

మచిలీపట్టణమహానొప్పుభూమాన రూపంబుదెల్పెదరూఢిమీర। ఘా
టాంబరాక్షిరాముల బాహుగిరులను౬౨౩౨౦౦దగు చతురశ్రాంఘ్రి దనరు
క్షేత్ర।దంతాంశ౩౨లను౧౯టదనరు న కు౧టను వ్యోమాంబరోత్కృతియగ్యా
కనులు౨౨౬౦౧।నాషోడశాంశవీసంబన నెగడుసుసాధాశ్విచంద్రులజలశ
శాంక౧౪౧౨ ౧/౨ సు౧సుక్రాష్టబుడా మొనయుసాధనగాను౯౩౬ ౧/౨ లం
డుభేదంబెట్టు౧నివబనుచు। బాహుబాణశరాగ్ని బహుళసతకాంబు.
౬౬౩౪౫౨లగుచు౧డు చతురపదంబులెన్న।రత్నగామగిరిపూనరమ్యభుజం
౨౦౬౩౬బులునాషోడశాం౧౬శవీసమనబడగు। నట్టివీసంబునను కోష్టమాద
లంప।రసగుణంబుల౩౬చేతనురమ్యమగుచు।దీనిచతురాంఘ్రులొప్పునదిర
ములుగాగ। తర్కనందాశ్విచంద్రులు౧౨౯౬ దడయకెపుడు॥

ప్రథమప్రకారఅడుగులు .

౬౨౩౨౦౦ కత్తి.కి.కాండ్లు౧౨ ౫/౯

దీని౩౨లోవొకభాగంగుంట

౨౨౬౦౦ కుంట

దీని౧౬లోవకభాగంవీసం.అడుగులు

౧౪౧౨౫౦

దీనికికొలతఅడుగులు ౩౭౮

ద్వితీయప్రకారంఅడుగులు

౬౬౩౫౫౨ కత్తి.కి.కాండ్లు౧౧ ౧౧౨/౨౨౫

దీని౩౨లోవకభాగంవీసంఅడుగులు

౧౨౯౬

దీనికొలఅడుగుల.....౩౬

కుంభకోణంజిల్లావేలివివరణం-సీసం॥

కుంభకోణంబునగొనకొనియున్నట్టివేలికిమానంబువెలయునిటుల | ఆకాశహస్త్య(భ్ర)హస్తిశామజబాహు౭౮౦౦౦చతురపాదంబులజతనమగుచు|నందలివింశాంశములవడుమూవనాయిదవ్యోమపూనాన్బ్ధియిం ద్ర్ర౧౪౪౦౦ లగును|మూడవభాగంబువారకకుంటగునందలికాష్ఠంబునయనచంద్ర౧౭| లగుచువెలయును భూమానమాదరింప|నదియుకాణులు౪౪౯సంఖ్యయగుచునుండు ||చోళదేశముకుం ణాని సూక్ష్మబుద్ధి| నేవరించినదగుచునునీతితోడ ||..............................

కుంభకోణంజిల్లావేలిచదరముఅడుగులు॥

౭౮౦౦౦వేలి-కికాంట్లు౬౪

దీని౭౦ లోవకపాలు మావు దీనిఅడుగులు

౧౪౪౦౦ మావు

దీని౧౦౦లోవకపాలుకుంట దీనిఆడుగులు

౧౪౪కోలఅడుగులు౧౭

రాజమహేంద్రవరంజిల్లాపుట్టివివరణం ౹గీ||

రాజధానిశ్రైన రాజమహేంద్రినిఁ|కుంటయనగనొప్పుమూధచరణ|వాధిరేఖా పాదకాష్టసంశబుచేనది| జలఖరామబాహు౭౩౯౪ చతురపదము|లట్టిమూరుకుంటలగుపుట్టిపూనఖ|జలధివ్యోమసంఖ్య౭౩౦౪౦౦తులనువెలయు ||............*

౭౩౯౪౦౦పుట్టి-కి-కాంట్లు-౪

దీని౧౦౦లోవఖపాలుకుంట

౭౩౯౪కోల-౪౭

కోయముత్తూరుజిల్లాబళ్లవివరణం||గీ||

బళ్లయనహిమజవ్యోమనవ౪౦౭సంఖ్య | పాదకాష్టంబుచేతనుబరగుకుంట|కోయముత్తురందుగొనకొనియుండును | |కొలుమభూమిలోనికోలసంఖ్య | వారిధిశరనగాబ్ధిరసరాజుల౧౬౬౪౬౪|చతురపదములగుచుచాలనొప్పి||

౧౬౬౪౬౪అడుగులుబళ్లకుకాంట్లు- $\frac{౩౭౭౧}{౯౭౦}$

దీనికికోలఅడుగులు.....౪౦౭

తిరునెల్వేలిజిల్లాపొట్టి జరీబుజంజీరు

వివరణం - సాధారణార్యాగీతి ॥కందము॥

వసునందగుణ౩౯౭పదంబుల। యనదృశ జంజీరసంగయావనభాషన్ । రసపూ
ర్ణాబ్ధిగజముల। ఘనలశశిరచంద్ర౧౫౭౪౦౪ చతురమగు పాదములన్ । వస
గలతిరునెలవేలిని। వసుమతిమానంబు హీనదారికి జెల్లున్ ॥ ....
యిచ్చుటరసశబ్దము జలవాచకము అనగా నాలుగు। హీనదారియనగా మెట్టభూమి॥

౧౫౭౪౦౪ అడుగులు జంజీరుకు కాండ్లు

$$\frac{౩౧౦౭౦౧}{౧౪౪౦౦}$$

దీనికి కోలడుగులు...... ...... ౩౯౭

నెల్లూరుజిల్లా గొట్టుం వివరణం సాధారణార్యాగీతి ॥కందం॥

వసుజలరసాసంఖ్యహస్తపదప్రాంతములన్ చతురంబు చాచుఫెం । పెనగెడుకుంట
లేబదిని పేమినగనంగను గొట్టునాగనం । దనదృశలీలబాణకరధాత్రిరసాగ్ని ధరా
౧౩౬౧౨౫ త్రికాంఘ్రులన్ । మనలశశూన్యపూర్ణకరమాగణచంద్రుల
౧౧౫౨౦౦ చేక్రమంబుగాన్ ॥ ఇందుహస్తప్రాంతంపదప్రాంతం అనిక్రమాలం
కారము ॥.. *

హస్తమనగా మూరగను -	పాదమనగా అడుగు -
కన్యాసము -	న్యాసము -
౧౩౬౧౨౫ కుంట్లు.	౧౧౫౨౦౦ కాండ్లు -
కాండ్లు - ౩ ౯౩ / ౨౫౬	౨
దీనికి ౫౦లో పక భాగం -	దీనికి ౫౦ భాగమైన
౨౭౨౪॥ అడుగులు	౨౪౦౪ అడులు
కోలఅడుగులు - ౫౨	కోలడుగులు ౪౭

తిరునెలవేలి జిల్లా నంజభూమి జరీబు వివరణము .... చ

తిరునెలవేలిసీమ గలతీర్థనాయుతక్షేత్రవ్యసెప్పుడు । శరఖరసాంబరాద్రి ౭౦౬౦౨
పదకాండములన్ ౭ లుకోటనాగయం । పరయగనెరవి, శతికమారయమహాముగజాంశ
ములబులన్ । బరగువదీయానంగనవిబధ్యనసాధనభాత్మి ౨౦ ౧/౨ కాంఠ్రిప్సై

కరరసగుణవహ్నులౌ ౩౩౬౨ చే। నరకంబగు చతురపాదమండకు కూడన్ । మ
రిసాంఘ్రిపూనకరయుగర ౨౦ $\frac{౧}{౪}$ పరిమాణము పడికెద నరు బంధురలీలన్॥

౭౦౬౨౨ చదరపుడుగులు కోటకాంగ్ను॥

దీని ౨౧ లో వకపాలు. ౧ ౬౫౦౧

భూము. ౩౩౬౨ ౨౮౩౦౦

దీనిఁ లో వకపాలు పడి అడుగులు ౪౩౦ $\frac{౧}{౪}$

శికోల ప్రమాణము. ౨౦ $\frac{౧}{౨}$

బల్లారికడపపల్నాడు శీమల యకరాపివరం.

క॥ అమరాంఘ్రు ౩౩ లనలు చదరం । బమరినయది సుంటయనియు నంబరజలధు
రంత్। సమమైన యకరమనియును। నమరున్ బల్లారికడప నావల్నాటన్ ॥గీ॥ నందనా
గపూనచంద్ర ౧౦౮లమంటయు। వ్యోమతకన్ బాణయుక్తమైన । రామసాగర
౪౩౫౬౦ ములరమ్యాంఘ్రిరాశిచే। నందుయకరవెలయునతి ప్రసిద్ధి॥

౪౩౫౬౦ చదరంపుకరకాణి.

౧౨౧

దీనిలోరం లోవకపాలు గుంట. ౧౬౦

౧౮లా దీని ౩ కోలజదుగులు.

౩౬

ధాన్య కొలతల వివరణము. ౧..........ఆ..........సీ॥

శ్లో॥ హస్తోన్మితై ర్విస్తృతిదైర్ఘ్యపిండై ర్యద్ద్వాదశాస్త్ర ఘనహస్తసంజ్ఞం । ధా
న్యాదితెయ్యద్ఘనహస్తమానం శాస్త్రోదితా మాగధ ఖారికా సా । ద్రోణస్తు ఖార్యాః ఖలు
షోడశాంశస్స్యాదాఢకో ద్రోణ చతుర్థభాగః । ప్రస్థశ్చతుర్థోఽస్యత ధాఢకస్య
ప్రస్థాంఘ్రిరాద్యైః కుడుపః ప్రదిష్టః॥ * * * * * * * * * * * * * * *

హస్తోన్మితంబు కానలు వసరంబును నంతయు త్తును గల్గిన యనచంద్ర ౧౨ - యస
స్త్రంబులనుమించు నది ఖారియగు షోడశాంశంబు ద్రోణంబు జలధియంశ। మాఢకంబ
గు తుర్యభాగంబు ప్రస్థంబు దాని తుర్యంబు కొలుచు సంజ్ఞ। మగధ దేశంబున నుంచె

క్ష్ణపురమాణమునంగుళదశకంపు నలుచదరము|యొనిమిదంగుళములయెత్తును గలయది తూమును ఖార్యంశంబుదోచువడిగ|పడినవస్వంశంబుబరగునశాకంచుపంచమాంశము చౌడుబరగు మాఁడు ధాన్యరసాదులదగియుండుకొలలివిఖుఖుజలతూములగరిశదనరు| కలయినబరగునుకరచంద్రతూములుమరకంబనగ జెలువూంగణకాళి| మరియుదేశాంతరంబులమలసియుండు| ధాన్యమానవిభేదముల్గళములగుట| గ్రంథవిస్తరభయమున గామవించుబడక సంక్షిప్తమయ్యెనుబహుళముగుటా||

ఏకాదిస్థానసంజ్ఞావిభాగవివరణము||

ఏకదశశతసహస్రాయుతనియుతప్రయుతకోటయః క్రమశః| అర్బుదమబ్జం ఖర్వనిఖర్వమహాపద్మశంకవస్తస్మాత్ | జలధిశ్చాంత్యంమధ్యంపరార్ధ్యమితిదశగుణోత్తరం సంజ్ఞాః| సంఖ్యాయాః స్థానానాం వ్యవహారార్థం కృతాః పూర్వైః||

ఏకంబుదశకంబునెన్న సహస్రంబునయుతంబుయుతప్రయుతముకోటి|యర్బుదమబ్జంబుఖర్వనిఖర్వమహాపద్మంబుశంఖంబుమరియు జలధి|యంత్యమధ్యములుపరార్ధ్యంబులగుచునొండొంటిదశసంఖ్యలొప్పగలిగి| ధృతిసంఖ్యస్థానములైదెలువునిక్రమమునవధికమా నెడలనునటులనగుచు|స్థానసంజ్ఞావిభేదముల్దనరుచుండు| సకలవ్యవహారసంసిద్ధిచాటుకొరకు|భాస్కరాచార్యవర్యాదిపద్మజాంత|పూర్వగణకులచే సంపూర్ణమాయగను||

ఇతిశ్రీమద్బదరికానిలయనిత్యనివాసశ్రీమన్నరనారాయణగురుచరణ
సేవాపరాయణ - శ్రీమద్వేంకటాచార్యసద్గురుకృపాలబ్ధవివిధ విద్యాభా
సురశ్రీమదాపస్తంబసూత్రహారితసగోత్రశ్రీమద్గోలకొండవ్యాపారిసత్కు
లాన్వయశ్రీమత్తడకమళ్లవంశపవిత్రశ్రీరంగరాయగరభీరరత్నాకరసంపూ
ర్ణానిశాకరసకలసుజనసంస్తవనీయగుణరత్నరత్నాకరశ్రీమద్వేంకటకృష్ణరాయ
ప్రపంచితంబగునభినవలీలావతీగణితశాస్త్రరత్నంబునందు - అజహలాదియు-సం
కనిఘంటును-సంకలనాదినిఘంటువు|ననుభేదాబులగునిఘంటుత్రయంబునుద్రవ్య
మానభేదవివరణంబును|భూమానభేదవివరణంబును|ధాన్యమానభేదవివరణంబునుస్థా
నసంజ్ఞయుననుభేదంబులదెలుపంబడియెడుసంజ్ఞాధ్యాయముసంపూర్ణము|| ......

ప్రకీర్ణకాధ్యాయః

―― * * * * ――

అథ పరికర్మాష్టక వివరణం -

అందు పరికర్మాష్టక వివరణం బెట్టనిన సంకలనంబును ॥౧॥
వ్యవకలనంబును ॥౨॥ గుణకంబును ॥౩॥ భాగంబును ॥౪॥
వర్గంబును ॥౫॥ వర్గమూలంబును ॥౬॥ ఘనంబును ॥౭॥
ఘనమూలంబును ననునవి ౮ ఇందాద్యంబులగు-
సంకలనవ్యవకలనంబులు,

అథ సంకలనవ్యవకలనయోః కరణసూత్రం
వృత్తార్ధేనాహ-

కార్యః క్రమాదుత్క్రమతోథవాంక
యోగోయథాస్థానకమంతరం వా -

వృత్తం॥ క్రమోత్క్రమ విభాగముల్గల విధాన భేదంబులన్ ।
సమాంకయుతి భేదముల్ సలుపగాదగున్ నెమ్మితోన్ ॥

కార్య ఇతి । క్రమాత్ - ఉత్క్రమతో వ్యుత్క్రమేణ వాంయథాస్థానకమంకయోగః కార్యః - అంతరం వియోగో వా ఏవమేవ కార్యః ।

ఇందు క్రమంబనఁ దశస్థానాదియు. వ్యుత్క్రమంబన నేకస్థానాదియు నని భేదము దెలియునది ఈ రెండు భేదంబులనెద్దియేని యునొక విధానంబున నేకాదిస్థానసంకరము జెందని యట్లు కూర్చుటయు - తీయుటయు యగును.

ఉదాహరణం -

అయి బాలే లీలావతి మతిమతి బ్రూహి సహితాన్ ద్విపంచద్వాత్రింశత్త్రినవతిశతాష్టాదశదశ శతోపేతానేతా నయుతవియుతాంశ్చాపి వద మే యది వ్యక్తేయుక్తివ్యవకలనమార్గేసి కుశలా ॥

వు॥ చెలి కాదాయుతి భేదముల్ నమునంజింతించి దీనికాదగన్ ।

తెలియంబల్కుము రెండునైదురదముల్ ద్విక్కుల్ త్రినందాక్షులున్।
గలయన్ సామజచంద్రులన్ గలుగునాగాటంపురాశిన్ ద్వరన్।
వెలిగా వేసిఖపూర్ణపూర్ణదిశలన్ విస్తారితాంకంబునన్॥

అయేబాలేతిసంబోధనే| హే బాలే- మతిమతి - లీలావతి- ద్వ్యాదీన్ శతాంతాన్ అంకాన్ సహితాన్ యోజితాన్ వద| తానేవపునస్సంయోజితాన్ షష్ట్యుత్తరశతద్వయమితాన్ |అయుతవియుతాన్| అయుతాచ్ఛోధితాన్ వద॥ యదివ్యక్తేస్ఫుటే యుక్తివ్యవకలనయోః సంకలనవ్యవకలనమార్గే కుశలాసి ప్రవీణాసీతి యోజనా॥

ఈయుదాహరణమునందు రెండు మొదలు నూరుపర్యంతము నందుండెడునంకములను సంకలనముచేసి చెప్పుము- మరియు నాకూర్చియుండెడుమున్నూటరువది మితముగలనంకములను - పదివేలసంఖ్యయందు వ్యవకలనము చేసి చెప్పుము-

న్యాసము-

సంకలనము-

౨	౨
౫	౫
౩౨	౭
౧౦	౩౨
౧౯౩	౩౯
౧౮	౧౦
౨౬౦	౪౯
	౧౯౩
	౨౪౨
	౧౮
	౨౬౦

వ్యవకలనము

౧౦౦౦౦	౧౦౦౦౦
౨	౨౬౦
౯౯౯౮	౯౭౪౦
౫	
౯౯౯౩	
౩౨	
౯౯౬౧	
౧౦	
౯౯౫౧	
౧౯౩	
౯౭౫౮	
౧౮	
౯౭౪౦	

అథగుణకసూత్రం సార్ధవృత్తద్వయేనాహ-

గుణ్యాన్త్యమంకం గుణకేన హన్యాదుత్సారితేనైవముపాంతిమాదీన్।
గుణ్యస్త్వధోధో గుణఖండతుల్యస్తైః ఖండకైస్సంగుణితో యుతో వా।

భక్తో గుణశ్శుధ్యతి యేన తేన లబ్ధ్యా చ గుణ్యో గుణితః ఫలం వా।
ద్విధా భవే ద్రూపవిభాగ ఏవం స్థానైః పృథగ్వా గుణితస్సమేతః।
ఇష్టోనయుక్తేన గుణేన నిఘ్నోభీష్టఘ్నగుణ్యాన్వితవర్జితో వా॥

అష్టాంఘ్రి సీసము.

గుణ్యనిష్టాంకముల్గుణకాంక రాశి చే గుణియించి వేర్వేర గూర్పఁగా వలయు
గుణఖండతుల్యమై గుణ్యంబు వేర్వేర గుణియించి గూడిన గూడు గణిత।
మీ గుణంబు భజింపఁ దగు నంకఫలమున భక్తాంకమునను గ్రమంబుగాఁ గ
గుణ్యంబు గుణియింప గూడు ఫలంబు రూపాయుక్త భేదంబులై యుండు స్థాన।
భేదంబులను వేరు వేరు పొందగఁ గూర్చి యిష్టాంకయోగవిహీనములను।
గుణకంబునను జేసి గుణ్యంబు గుణియించి యిష్టాంకహతగుణ్య మెలమిఁ దోడ॥
నూనయుతంబు నొనర్చిన ఫలము గుణకభేదములై దనరు నిట్లు।
భాగహారంబున భాజ్యమౌ రాశి యెయ్యంకగుణంబగు హారము చేత।
శుద్ధమై యునదియె శుద్ధఫలంబగు। నెవ్వియేని యొక్క హీనము చేత।
భాజ్యహారకముల భజియించి సమముగా జేయఁగూడె నేని చెల్లునదియు॥

వ్యాఖ్యానం.

గుణ్యాన్త్యమితి। గుణ్యానాం గుణనమార్గ్యనామకానాం మధ్యే యాఅంత్యః చరమాంకః తం గుణకేన హన్యాత్ గుణయేత్ - ఏవముపాన్తిమేన అఙ్గాఙ్గాంకా దుపాన్తిమాదీన్ తేన గుణకేన ఉపాంతిమాదీనంకాన్ గుణయేత్,

ఖణ్డాన్తర ద్వాహా గుణ్యా ఇతి॥ గుణఖండతుల్యో గుణో ద్విధా పృథక్స్థాప్యః ద్విధావంతేః ఖండాః కృతాః యంతే తావత్సుస్థానేషు గుణ్య

టీక

గుణ్యాంకంబులలో నొకట పెట్టి యంకమును గుణకాంకములోని యంకముల చే క్రమక్రమంబున గుణియింపగా యా స్థాన భేదములు తెలియునటుల నిలుపుచు పిమ్మట నన్నియు సంకలనము జేసిన రాశి యగునదుట।

ప్రథమ విధి -

గుణనము నెన్ని ఖండంబులుగా జేయం బడునన్ని స్థానంబుల గుణ్యమును ఉంచి వేర్వేరు గుణించి నయాదను

స్థానష్టః స్తైః ఖండైః కైస్సంగుణితో గు
ణ్యః త్రిస్థానావత్ స్థానస్థితో గుణ్యోయం
త్రిః కార్యః

ప్రకారాంతరమాహ భక్తఇతి॥
యేన భాజకేన భక్తో విభాజితో గు
ణః శుద్ధ్యతి నిశ్శేషో భవతి - తేన గు
ణేన లబ్ధ్యాలంభేన భాజనలబ్ధ్యేన తేన
చ గుణ్యో గుణితః ఫలం భవతి।

ప్రకారాంతరమాహ స్థానైరితి॥
గుణకస్య యావంతి స్థానాని భవం
తి తావద్భిః పృథక్ గుణితో గుణ్యః
పృథగేవ స్థానాంతరత్వేన సమేతః
కార్యః ఖండపంచకత్వేన కల్పితా
అంకాః ఏకగుణితా ద్వాభ్యాం గు
ణితాః పృథక్సమేతాస్తాఖండా ఏవ
భవంతి॥

ప్రకారాంతరమాహ॥ ఇష్టోనాం
కేనోనో యుక్తో వాయో గుణః తే
న విఘ్నః గుణితో గుణ్యః ఇష్టహత
గుణ్యేన అన్వితో వర్జితో వా కా
ర్యః-ఇష్టోనగుణ పక్షే ఇష్టహత
యుక్తో గుణ్యః కార్యః ఇష్టయుక్తగు
ణపక్షే ఇష్టఘ్నగుణ్య హీనః కా
ర్య ఇత్యర్థః॥

గణ్నిటివిసంకలనముజేయరాశియగు
రెండవవిధి

గుణకము నెయ్యంకముచే విభజింప
బడిన నిశ్శేషంబగునయ్యంకము
చేతను భక్తలబ్ధఫలముచేతను క్ర
మంబున గుణ్యము గుణింపఁ
బడియొకటి ఫలము సిద్ధించునట॥
గుణకంబున నెన్ని స్థానంబులు గలిగి
యుండునన్ని స్థానంబుల గుణింపఁబడు
గుణ్యము స్థానభేదంబులందు సంకల
నము జేయ గుణనఫలము సిద్ధిం
చు ననుట-
గుణకంబున నొక యిష్టాంకంబును
సంకలనమేని యీ వ్యవకలనమేని
యొనర్చి జేసి దానిచే గుణ్యంబు గుణింప
సిద్ధించు రాశియందు - ఆయిష్టాంక
ముచే గుణియింపబడు గుణ్యము క్ర
మంబున వ్యవకలనమును సంకలనం
బును జేయ ఫలము సిద్ధించు

ఉదాహరణం-

బాలే బాలకురంగలోలనయనే లీలావతి ప్రోచ్యతాం పంచత్ర్యేక
మితా దివాకరగుణా అంకాః కతి స్యుర్యది। రూపస్థానవిభాగఖండగుణనే క
ల్యాసి కల్యాణిని ఛిన్నాస్తేన గుణేన తే చ గుణితా జాతాః కతి స్యుర్వద॥

మ॥ హీనాంశుండ ఖండదుశ్శాది భేదములు నీ యుచ్చందిరంబేర్పసం।
యుతమానాంయుక రామచంద్రు లక్ష్మబాహుయుగ్మములకా బెంచి యహా
తతమా రాశిని కాశి హారకము చేతఁ భక్తలబ్ధంబునీ।
పతపే ఁపబునదెయ్యి పసూత్రపిహాత వ్యాఖ్యాన భేదంబులిఁక।

బాలఖ్యె-హేబాలెబాలకుర్యన
చంచలనేత్రె-లీలావతి-పంచ త్ర్యే
కమితాఙ్కాః౧౩౫ సుదిది వాక
ర ౧౨ గుణాఃఅంకాఃకతిస్యుఃప్రోచ్య వ
ద-వాఽత్ర్యర్ధాన్స్యకర్మత్వంపశ్యేష్వా
గో ధావతీతివత్ - రూపవిభాగే-స్థానవి
భాగే-ఖండగుణనెచ-త్వంచేద్భిదిశల్యా
దిషెసి-హేకల్యాణి-తేచగుణితాఃఇష్టా
యుతితెనైవగు ణేనభక్తాఃఫలం హృతా స్త
దాఃకతిత్యపివదేతిభాగహరప్రశ్నః

ఈయుదాహరణము నందునూ
టముప్పదియైదుగ న్యాంకము లవ
న్నెండుగుణకాఙ్కములతోడగుణిం
పవచ్చుసంఖ్యయు-రూపవిభాగస్థా
నవిభాగఖండగుణన - ఇష్టోనయుత
ప్రకారంబులగుసం స్థార భేదంబు
లయందసుక్రమంబులును దెలుపు
మనిగుణనప్రశ్నము-మరియునాఫలి
తసంఖ్య యీగుణ్యముచేతభాగించి
నసెంతయగుననిభాగహారప్రశ్నము.

న్యాసము

ప్రథమవిధి

౧౩౫ గుణ్యము	౧౩౫ గుణ్యము
౧౨ గుణకము	౧౨ గుణకము
౨౭౦	౧౩౫
౧౩౫	౨౭౦
౧౬౨౦	౧౬౨౦

భక్తలబ్ధగుణకన్యాసము

౩)౧౨(౪ ఫలము	౬)౧౨(౨ ఫలము
౧౩౫	౧౩౫
౩	౬
౪౦౫	౮౧౦
౪	౨
౧౬౨౦	౧౬౨౦

ఇష్టయుతగుణకన్యాసము

౧౩౫ గుణ్యము	౧౩౫ గుణ్యము
౧౪ గుణకము	౨ ఇష్టము
౧౨	౨౭౦
౨ ఇష్టము	

౧౮౯౦
౨౭౦ ఇష్టహతగుణకము
౧౬౨౦ శేషము

ఖండగుణనన్యాసము

౧౩౫	౧౩౫	౧౩౫	౧౩౫	౧౩౫
౮	౪	౫	౪	౩
౧౦౮౦	౫౪౦	౬౭౫	౫౪౦	౪౦౫
౧౬౨౦		౧౬౨౦		

స్థానభేదగుణకన్యాసము

దశస్థానము	ఏకస్థానము	సంకలనము
౧౩౫	౧౩౫	౧౩౫
౧	౨	౨౭౦
౧౩౫	౨౭౦	౧౬౨౦

ఇష్టోనగుణకన్యాసము

౧౩౫ గుణ్యము	౧౩౫ గుణ్యము
౧౦ గుణకము	౨ ఇష్టము
౧౨ కి	
పోను	౨౭౦
౨	
శేషము	

౧౩౫౦
౨౭౦ ఇష్టహీనగుణకము
౧౬౨౦

ఇట్లు గుణకభేదపంచకము సంపూర్ణము.

భాగహారసూత్రం॥

భాజ్యాద్ధరశ్శుధ్యతి యద్గుణస్స్యాదన్త్యాత్ఫలం తత్ఖలు భాగహారే।
సమేన కేనాప్యపవర్త్య హారభాజ్యౌ భజేద్వా సతి సంభవే తు॥

అర్థము

గుణనవిధిసీసాంత్యమునందు దహరింపబడియె
భాగహారంబన భాజ్యమౌ రాశియెయ్యంక గుణంబగు హారము చేత।
శుద్ధిబడయునది యె శుద్ధఫలంబగు నెద్ది యేని యొక్క హీనస చేత।
భాజ్యహారకములభజియించి సమముగా జేయగూడ వేని జెలగునదియు।
అనునది

వ్యాఖ్యానం.

భాజ్యాదితి। అంత్యాద్భాజ్యాదంకాత్ యద్గుణో హారశ్శుధ్యతి గచ్ఛతి-తత్ఫలం భాగహారే బోధ్యం-ఉత్సారితేన హరేణ భాజ్యస్య ఉపాంతిమాదయః ఏవం హార్యాః.

ప్రకారాంతరమాహ॥ సతి సంభవే కేనాపి సమేనాంకేన హారభాజ్యావపవర్త్య హారేణ భాజ్యం భజేత్ భాజ్యహారయోస్తుల్యాంకేనాపవర్తనసంభవే ఏవం విధేయమిత్యర్థః.

టీక.

భాజ్యంబన భాగింపవలయు రాశి - హారమన హరింపవలయు రాశి - ఇందు హారమెయ్యంకముచే గుణియించిన భాజ్యరాశితుల్యంబగునొ యదె భాగహారంబునఫల రాశియగు నావిధి భాజ్యస్థానాంకంబులు నశించునంతకు బ్రవర్తించుననుట.

సామాన్యవిధి

సంభవించు నెడ వత్త్యమాణాంబ నపవర్తన విధిచే హార భాజ్యంబులు [illegible] చ బగున [illegible] ము చేసుంచి [illegible] బులను [illegible] ర్చి పదప భాగహారవిధి జేయదగుననుట -

ఉదాహరణం గుణనె శేషం-

భిన్నాస్సైనగుణేన తేచ గుణితాజాతా [illegible] కవిస్యాద్వద

అర్థము ప్రాగ్గ్వాహృత శేషము

తత్తహారాశిని రాశి హారకము చేత భక్తలబ్ధంబుని। పతి వేగంబు

నదెల్పు సూత్రవిహితవ్యాఖ్యానభేదంబులన్॥

న్యాసము.

ప్రథమవిధి.

హారము	భాజ్యము	
౧౨)	౧౬౨౦	(౧౩౫
	౧౨	
	౪౨	
	౩౬	
	౬౦	
	౬౦	

ద్వితీయవిధి.

హారము	భాజ్యము	
౧౨	౧౬౨౦	

అపవర్తనాంకము ౪

హారము	భాజ్యము	
౩)	౪౦౫	(౧౩౫
	౩	
	౧౦	
	౯	
	౧౫	
	౧౫	

అథవర్గకరణసూత్రం వృత్తద్వయేనాహ॥

సమద్విఘాతః కృతిరుచ్యతేథ స్థాప్యోంత్యవర్గో ద్విగుణాంత్యనిఘ్నాః। స్వస్వోపరిష్టాచ్చ తథాపరేంకాస్త్యక్త్వాంత్యముత్సార్య పునశ్చ రాశిమ్। ఖండద్వయస్యాభిహతిర్ద్వినిఘ్నీ తత్ఖండవర్గైక్యయుతా కృతిర్వా। ఇష్టోనయుగ్రాశివధః కృతిః స్యాదిష్టస్య వర్గేణ సమన్వితో వా॥

ఆంధ్రము - వృత్తము.

సమద్విరాశిఘాత మొప్పు చతురలీల వర్గ నన్న, మేయలీల నంత్యవర్గ ము చట నిల్పి రెట్టిదై । యుమగు నంత్యహీన సచేతనంతిమాంకఘాతముల్ । జను తత్కృతిన్ దదీయకృతియు దానిపై దసంయుతిన్॥ ద్విగుణమైన ఖండఘాత విసరమందు వర్గముల్ । సుగుణయుక్తి జేయంబొసగు సూత్ర మతి నివగ్గము। స్నగణితముగ నిష్టమైన యంకహీనయుతముగా । నెగడియుండు రాశివధము నిష్టకృతియు గూడినన్ । ఖండవర్గ మనగ నెగడు ఖండయుగ్మఘాతముల్ । రెండి గా చెను గుణించి దానిపై వగవగ్గము । న్నొండు గాగ గూడె నేని యొప్పు కృతియు గానిలన్ । మెండు గాగ గణితవిదులు మేలటంచు బొగడగాన్॥

వ్యాఖ్యానం-

సమద్విఘాత ఇతి ॥ కృతిరుచ్యతే - సమయోస్తుల్యయోర్ద్వయోః రంకయోర్ఘాతః పరస్పరగుణనం కృతిః వర్గః॥

ప్రకారాంతరమాహ ॥ స్థాప్య ఇతి ॥ అంత్యస్యాంకస్య వర్గః స్థాప్యః అంత్యోపరీతి శేషః ॥ ద్విగుణాంత్యనిఘ్నాః ద్విగుణేనాంత్యాంకేన నిఘ్నాః గుణితాః - అంత్యేతరాంకాః స్వస్వోపరిష్టాత్ స్థాప్యాః - అత్యంత్యక్త్వా రాశిముత్సార్య పునః స్థాప్యోంత్యవర్గ ఇత్యాదివిధిర్విధేయః యావత్సమాప్తి ఏవం వర్గసిద్ధిః

ప్రకారాంతరమాహ ॥ ఖండద్వయస్యేతి ॥ ఖండద్వయస్య అభిహతిః ద్విఘ్నీ ద్విగుణా విధేయా యస్యాంకస్య వర్గశ్చికీర్షితః తస్య స్వేచ్ఛయా ఖండద్వయం కృత్వా తత్ఖండద్వయమన్యోన్యం హత్వా తత్పునర్ద్విగుణం కార్యమిత్యర్థః - తత్ ఖండద్వయవర్గైక్యేన సంయోజితే సతి కృతిర్వర్గో భవతి.

టీక

తుల్యంబులగు రెండు రాసులనొండొంటిగుణకము వర్గంబనంబడు - దీనికి కృతియని యొకనామాంతరము గలదు -

రెండవవిధి.

అంత్యాంకవర్గము నంత్యస్థానంబునందుంచియంత్యేతరాంకము రెట్టించినసంఖ్యచే రెండవస్థానాంకము గుణించి రెండవస్థానంబునసుంచి పిదప నా రెండవస్థానాంకవర్గము ను మొదటియంకదశస్థానమునందుంచి సంకలనము జేయ రాశివర్గము సిద్ధించు నిట్లు రాశిసమాప్తిపర్యంతంబు జేయునది

ఈవిధియాద్యంకమువలనసుండియు జేయదగునని దెలియవలయు

ఏసంఖ్యకువర్గము చికీర్షితంబగుచుండునాసంఖ్యను స్వేచ్ఛానుసారంబున రెండు ఖండంబులొనర్చి యాఖండద్వయంబులనొండొంటు జేగుణించి దాని రెట్టించియందు ఖండద్వయవర్గంబుల సంకలనము జేయ వర్గంబగు

ప్రకారాంతరమాహ ॥ ఇష్టేతి ॥ ఇష్టేనయు(గ్రా)శేర్వధః ఇష్టేనవర్గేణాసహ స్వేతో వాకృతిః స్యాత్ । ఇష్టేనయుజో యారాశేర్వధోఽపరస్త్రరవధో గుణానం- ఇష్టస్య వర్గేణాయుతో వర్గః స్యాత్ । వర్గరాశేః ఇష్టేనఊనః వృధగ్వ్యస్తశ్చ రాశ్యోః తయోః పూర్వతం కృత్వా ఇష్టవర్గేణయోజయేదిత్యర్థః-

ఏక ఇష్టకు వర్గముచేర్చిన దంబను నాసంఖ్యయందుమరియొక యిష్టసంఖ్యనూనయుతంబొనర్చియారెంటినిపరస్పరముగుణియించియుందు యిష్టసంఖ్య వర్గసంయోగము జేయవర్గముసిద్ధించు-

రాశిఖండద్వయంబులనుగుణించి దానిచతుర్గుణించి యారాశిద్వయాంతరవర్గమునువ్యవకలనము జేయవర్గముసిద్ధించునసుటయిది ఆంధ్రమునందధికము.

అత్రోద్దేశకః-భాస్కరః

సఖేనవానాంచచతుర్దశానాం బ్రూహి త్రిహీనస్య శతత్రయస్య । పంచోత్తరస్యాప్యయుతస్య వర్గాంజానాసి చేద్వర్గవిధాననమార్గమ్ ॥

ఆంధ్రము-

గీ॥ హీనపదతొమ్మిదికిని । నేవురఁ బదునాలుగకొన్నండ బాహుబుద్ధిగారియు । నైదుగూడినట్టియయుతంబునకువర్గ । పద్ధతులనెరుగుదేని వేగఁజెపుము ॥

న్యాసము-

ప్రథమవిధిః-

౯ ౧౪ ౫౯౬ ౧౦౦౦౫
౯ ౧౪ ౫౯౬ ౧౦౦౦౫
౮౧ ౨౬ ౫౧౬౯ ౨౦౦౫౦
౧౪ ౫౯౩ ౧౦౦౦౫
౧౯౬ ౪౯౮
౮౮౫౯ ౧౦౧౦౦౦౫౫

ద్వితీయవిధిః-

౧౪ / ౧౮ ౫౯౬ / ౯ ౧౦౦౦౫ / ౫౫
౮ ౧౪౮ ౧౦౦౦౦
౧ ౮౧ ౧౦౦౧౦౦౦
౧౯ ౩౮౨ ౧౦౦౧౦౦౦౫౫
౪
౦౮౫౯

స్థానఖండవిధిః

౧౨	౧౯౭
౧	౦
౨	౩౬
౧౬	౯౧
౧౯౬	౮౦౬
	౮౯
	౫౫౨౦౯

పంచకవిధిః

అత్రేష్టగుణ ౧౦౦౦౦౫ ఇష్టము

గుణిత రాశి	హీన రాశి	యుత రాశి	గుణ్య రాశి
౯౦	౯౮	౧౦౦౧౦	౧౦౦౦౦

అన్యోన్యగుణిత రాశి	అన్యోన్యగుణిత రాశి
౫౫౨౧౦	౧౦౦౧౦౦౦౧౦
౯	౨౫
౫౫౨౦౯	౧౦౦౧౦౨౦౦౨౫

భాగగుణవిధిః

౧౨	౧౯౭
౬ ౨	౨ ౨ ౫ ౭
౮౫	౧౫౮౦౦
౨	౨
౯౬	౩౧౫౧౦
౩౬	౮౧౦౦౦
౬౮	౯౮౦౯
౧౯౬	౫౫౨౦౯

వృష్టవిధిః

౯	౧౨	౧౯౭
౭-౨	౯ ౫	౧౫౫-౧౪౨
౧౮	౮౫	౨౨౧౧౦
౮	౮	౮
౫౬	౧౬౨	౫౫౦౮౦
౨౫	౧౬	౧౬౯
౫౧	౧౯౬	౫౫౨౦౯

అథ వర్గమూలకరణసూత్రం
వృత్తేనాహ

త్యక్త్వాన్త్యాద్విషమాత్కృతిం ద్విగుణయేన్మూలం సమే తద్ధృ
తే త్యక్త్వా లబ్ధకృతిం తదాద్యవిషమాల్లబ్ధం ద్వినిఘ్నం న్యస్యే
త్। పఙ్క్తౌ పఙ్క్తిహృతే సమేऽన్యవిషమాత్త్యక్త్వాప్తవ
ర్గం ఫలమ్। పఙ్క్త్యాం తద్ద్విగుణం న్యసేదితి ముహుః ప
ఙ్క్తేర్దలం స్యాత్పదమ్॥

ఆంధ్రము.

సీ॥ వర్గాంపు రాశిని విషమ సమానాంకమ్ములనోజయుక్తమ్ములనగ।
కడపటి విషమాంకమున వర్గము ద్రోచి యామూలమిమ్మడిగా నొనర్చి।
యాహారకముచే నవలియుగ్మాంకంబు భజియింపనబ్బెడు ఫలమ్ము నెప్డు।

మొదలరించియటులుగాదియుగ్మసమీపాంకము పంక్తివర్గంబు చేసినయెడ బుద్ధి
వారియున్వర్గంబులుండినవని రిసురియును । నిటుల జేయుచు గానందు నేర్పుమీరు
పంక్తియుంచిఫల భాగంబునదనటు ప్రాజ్ఞవర్గమూలవిధిజ్ఞులవలనెఱుంగ॥

వ్యాఖ్యానం-

త్యక్త్వేతి-అంత్యాత్ విషమా
త్ అయుగ్మాంకాత్ కృతిం-వర్గం
త్యక్త్వా యోగచ్ఛతి వర్గః-తం త్య
క్త్వా తద్వర్గమూలం ద్విగుణయిత్
వా మేవిషమాగ్రిమేం కేతద్ధృతే తే
నద్విగుణ మూలేన హృతే సతి యల్ల
బ్ధం తస్య కృతిం తదాదివిషమాత్ స
మాద్విభక్తాత్ యోవిషమాంకః త
స్మాత్ త్యక్త్వా ఊనయి త్వాలబ్ధం ద్వి
గుణం పంక్త్యాం న్యసేత్ । తతస
మేం కేవ పంక్తిహృతే పంక్త్యా విభక్తే
సతి యల్లబ్ధం అన్య విషమాత్ తదా
గి విషమాదాప్త వర్గం-ఆప్తస్య లబ్ధ
స్య వర్గం త్యక్త్వా తత్ లబ్ధం ద్వి
గుణం పంక్త్యాం న్యసేత్ । ఇతి ముహుః
ఏవం పదేం తత్ఫలతః ఇత్యాది విధిః పునః
పునః యావదంతం కార్యం । పం
క్త్యాః యాఫలం త్రిజాత తదర్ధం
వదం వర్గమూలం స్యాత్-

టీక

వర్గరాశి యందేకస్థానము
నుండి ఓజయుగ్మయను స్థలచిహ్నం
బులందుంచియట్లు చిహ్నితంబులగు
వర్గాంకంబులయందలి కడపటి ఓజాం
కంబున-నేయంక వర్గము వ్యవకల
నము జేయదగునది త్రోశియయ్యాం
కముద్విగుణించిమరి యొకస్థలం
బుననుంచునది - పిదప-యుగ్మరాశి
నునిచికొని యతిపూర్వ లబ్ధమూ
లద్విగుణముచే హరింపవచ్చు ఫలం
బుద్విగుణించిపూర్వలబ్ధమూలద్వి
గుణసమీపంబుననుంచునది । ఆపి
దప - ఓజరాశినునిచికొని యందు
లబ్ధరాశివర్గము వ్యవకలనము జే
యునది । పిదప మరల ప్రకారంబున
వర్గరాశి సమాప్తంబగునంతకు
కడ చేసిన తోబుతయుంచినమూల
ద్విగుణమునర్ధించిన మూలరాశి
యగుననుట

ఉదాహరణం

మూలంచతుర్ణాంచతథానవానాంపూర్వంకృతానాంచ

సఖేకృతీనామ్ । పృథకప్యథగ్వర్గపదానివిద్ధిబుద్ధేర్వివృద్ధిర్యది తేత్రజాతా ॥

ఆన్ధ్రము

గీ॥ నాల్గునకు తొమ్మిదిటికిని నాదుసఖుండ । పూర్వవిప్పన్న మాయిన త్రిభాగజాడి । కృతుల కెల్లను మూలము ల్వితతముగను । తెలియబల్కుము వేగంబు తేజరిల్ల ॥

న్యాసము.

౪	౯	౮౧	౧౯౬
వర్గాలం	వర్గాలం	మూలం	మూలం
౨	౩	౯	౧౪

౮

```
 | — | — |
౮౫౨౦౯)౨-౪
౪
────────
౪ )౪౫(      ౯  ౧౮
  )౩౬(
────────
౧౨౨
 ౮౧
────────
౨౮   )౪౧౦(౭    ౧౪
     )౪౦౬(    ౨౯౪
────────
      ౪౯     అర్ధం
      ౪౯     ౨౯౭
────────
```

అథ ఘనే కరణసూత్రం

సమత్రిఘాతశ్చ ఘనః ప్రదిష్టః స్థాప్యో ఘనోఽన్త్యస్య తతోఽన్త్యవర్గః । ఆదిత్రిఘ్నస్తత ఆదివర్గస్త్ర్యన్త్యాహతోఽథాదిఘనశ్చ సర్వే । స్థానాన్తరత్వేన యుతా ఘనః స్యాత్ప్రకల్ప్య తత్ఖండయుగం తతోఽన్త్యమ్ । ఏవం ముహుర్వర్గఘనప్రసిద్ధావాద్యాఙ్కతో వా విధిరేష కార్యః ॥ ఖండాభ్యాం వా హతో రాశిస్త్రిఘ్నః ఖండఘనైక్యయుక్ । వర్గమూలఘనః స్వఘ్నో వర్గరాశేర్ఘనో భవేత్ ॥

ఆన్ధ్రము-గద్య

సీ॥ ఒక రాశి మూడుమార్లు గుణింపబడిన ఘనమనబడును ...
... ఘనముగా ...

యేకాద్యంకకృతియును వర్గత్రిఘాతంబు నాద్యఘనంబును నటుల స్థాన।
భేదంబులను గూడి పెంపొందు ఘనము గా మరియు నంకంబులు మలసె నేని।
పూర్వఘనీకృత పుంజతత్పదములు ఖండకల్పన జేసి కడఘనటుల।
జేయంగ ఘనసంగు జెలువొందు నీక్రియ యాద్యంకమాదిగా నైన జెల్లు।
ఖండఘనంబున ఖండద్వయముల చే వాది రాశి గుణించి యాదిద్విగుణము।
ఖండఘనంబులగూడి యంగ గూడిన రాశిఘనంబ యిరమణా కౌతుక।
ఇష్టోనయుత ఘనంబే పారియుండును గణితకోవిదుల చే ఘనపదులను।
యిష్టోనయుతుల చేసిదు రాశి గుణియించి రాశిహతేష్ట వర్గమును గూర్ప।
వర్గమూలంబు గలయు పవన్నె మీర।మూలము ఘనించి కృతిజేయ మొదలయు
ఘనము। ఇట్టి ఘనపదులారు గా నెగడి యుండు। గణితవిధులను దెలియు ఘనగ
ణకవరులు||

సమేతి - సమానాం త్రయాణాం ఘాతః ఘనః ప్రదిష్టః.

ప్రకారాంతరమాహ - అంత్యస్య ఘనః స్థాప్యః। తతః అన్త్యవర్గః ఆదిత్రిఘ్నః ఆదినా త్రిభిశ్చ గుణితోఽన్త్యవర్గః స్థాప్యః। తత ఆదివర్గః త్ర్యన్త్యాహతః త్రిభిరంతేన చ గుణితః స్థాప్యః। అథ ఆదిఘనశ్చ స్థాప్యః। ఏతేషాం స్థానాంతరత్వేన పఙ్క్త్యైకస్థానభేదేన యుతానాం తేషాం ఘనః స్యాత్। తతః తత్ ఖండద్వయం అంత్యమాదిం చ ప్రకల్ప్య తతః అంత్యవర్గ ఆదిత్రిఘ్న ఇత్యాదివిధిః ముహుః కార్యః। ఏవం కృతే సతి ఘనో భవతి.

ఒకసమాన రాశిని మూడుమార్లు గుణియింప ఘనంబనంబరగు ఇది పూర్వ ప్రకారము ప్రథమ విధి రెండవ ప్రకారము - అంత్యాంక ఘనము మొదటనుంచి - అంత్యాంకవర్గమును ఆద్యంకము చేతను మూటి చేతను గుణించి తొలుగటి యంక దశ స్థానమందును - పిదప నాద్యంకమును వర్గించి యంత్యాంకము చేతను మూటి చేత గుణించియు నా తొలుతటి దశ స్థానమునందును - నాపదప నాద్యంకఘనంబా నశ్చ స్థానంబునందుంచి యుని నాలుగు రాసులను స్థానభేదంబుల చే సంకలనము చేయ ఘనంబగు

వర్గఘనౌ ప్రసిద్ధౌ-ఆద్యాంకతో వా ఏవ విధిః కార్యః - స్థాప్యో ఘనోఽన్త్యస్య ఇత్యాది ఘనవిధిశ్చ స్థాప్యోఽన్త్యవర్గ ఇత్యాది వర్గవిధిశ్చ-ఆద్యాంకతో వా విధేయ ఇతి భావః ఘనే ప్రకారాంతరమాహ ॥

ఖండాభ్యామితి - రాశిః ఖండాభ్యాం రాశేః స్వేచ్ఛయా కృతఖండద్వయేన హతో గుణితః కార్యః ఆద్యేనైకేన ఖండేన తతో ద్వితీయేన తత్ త్రిఘ్నః త్రిగుణితః కార్యః తతః ఖండఘనైక్యయుక్ ఖండయోః యౌ ఘనౌ తయోర్యదైక్యం తేన యుక్ యుక్తః కార్యః ఏవమపి ఘనో భవతి-

పునః ప్రకారాంతరమాహ-వర్గమూలఘన ఇతి- వర్గస్య యన్మూలం తస్య యో ఘనః స స్వఘ్నః స్వగుణితః స్యాత్ వర్గరాశేః ఘనో భవేత్ -

హరియునంకంబులుండు నెడలతో గుణించిన యంకంబుల నొక రాశిఖండంబుగా నునిచి రాశిసమాప్తం బగువంతకొకొక్క యంకంబుగాం గ్రహించియావిధి జేయునది-

ఈ క్రమంబాద్యంకముచే నైనను సిద్ధించునిది మూడవవిధి

నాలవవిధి- స్వేష్టములచే చేయు ఖండద్వయములచే రాశిని గుణించియు ఖండద్వయఘనంబుల గూడిన ఘనంబగు.

ఐదవవిధి - ఇష్టోనయుతరాశిద్వయంబులచే రాశిని గుణించియుందు- ఇష్టాంకవర్గముచేత గుణించబడు నాదిరాశిని గూర్చ ఘనంబగు

ఆరవవిధి- రాశికి వర్గమూలము గలుగు నెడ నా వర్గమూలమును ఘనముజేసి యాగా సివర్గించ ఘనంబగునిట్లు ఘనవిధానంబారు తెరంగులు.

అత్రోద్దేశకమాహ

నవఘనం త్రిఘనస్య ఘనం తథా కథయ పంచఘనస్య ఘనం చ మే। ఘనపదం చ తతోఽపి ఘనాత్సఖే యది ఘనేఽస్తి ఘనా భవతో మతిః ॥

వ్య నవఘనంబు దెలుపుము త్రిఘనము నాకు పంచఘనమును గా। మూడింటిని త్రిఘనమునకు చొప్పు దెలియ జేసియుమ్ । ఏవరిమును స్పష్టంబు జేయుదుపిస్త

ఈరాంక పాళికిన్ హావణ మెరయఁగ ఘనములకుఁ సనమరు ఘనపదంబులన్॥

౯-౨౭-౧౨౫, దీనికి ఘనములను దెలుపుము

ప్రథమవిధిః

౯	౧౨౫	౨౭
౯	౧౨౫	౨౭
౮౧	౧౫౬౨౫	౭౨౯
౯	౧౨౫	౨౭
౭౨౯	౧౯౫౩౧౨౫	౧౯౬౮౩

ద్వితీయవిధిః

౨౭	౧౨౫
౩౪౩	౧౨౫
౨౯౪	౧౫౦
౮౪	౬౦
౮	౮
	౧౮౭౫
	౭౫
	౧
౧౯౬౮౩	౧౯౫౩౧౨౫

తృతీయవిధిః

౨౭	౧౨౫
౮	౧
౮౪	౬
౨౯౪	౧౨
౩౪౩	౮
౧౯౬౮౩	౨౧౬౦
	౯౦౦
	౧౨౫
	౧౯౫౩౧౨౫

చతుర్థవిధిః

ఖండఘనానయనవిధానము.

౯	౨౭
౪-౫	౧౪-౧౩
౩౬	౨౭
౫	౧౩
౧౮౦	౩౫౧
౩	౧౪
౫౪౦	౪౯౧౪
౬౪	౩
౧౨౫	౧౪౭౪౨
౭౨౯	౨౧౯౭
	౨౭౪౪
	౧౯౬౮౩

పంచమవిధానము.

౯ రాశి ఇష్టం ౨ వర్గం	౨౭-౩
౭-౧౧	౨౪-౩౦ వర్గం
౭౭ ౪	౭౨౦ ౯
౯ ౯	౨౭ ౨౭
౬౯౩ ౩౬	౧౯౪౪౦ | ౨౪౩
౭౨౯	౧౯౬౮౩

షష్ఠవిధానన్యాసము.

౪	౧౬	౯
మూలం ౨	మూలం ౪	మూలం ౩
ఘనం ౮	ఘనం ౬౪	ఘనం ౨౭
వర్గం ౬౪	వర్గం ౪౦౯౬	వర్గం ౭౨౯

అథ ఘనమూలే కరణసూత్రం వృత్తద్వయేనాహ-

ఆద్యం ఘనస్థానమథాఘనే ద్వే పునస్తథాంత్యాద్ఘనతో విశో
ధ్య । ఘనం పృథక్స్థం పదమస్య కృత్యా త్రిఘ్న్యా తదాద్యం
విభజేత్ఫలంతు ॥ పంక్త్యాం న్యసేత్తత్కృతిమంత్యనిఘ్నీం
త్రిఘ్నీం త్యజేత్తత్ప్రథమాత్ఫలస్య । ఘనం తదాద్యాద్ఘన
మూలమేవం పంక్తిర్భవేదేవమతః పునశ్చ ॥

సీ॥ అంత్యాంకము గుఘనంబవల రెండఘనములౌ చిహ్నితంబగు ఘనమునందు ।
కడనుండు ఘనమున వెడలజాలు ఘనంబు వ్యవకలనము జేసి యవలి యుఘన ।
మును భజింపగదగు మున్నటి పదకృతి త్రిగుణితహారము చేద్ర వ్యప్తహీనస ।
కృతి త్రిగుణంబున హతమైనయంత్యాంకమటులద్వితీయాఘనాంకమందు ।
వ్యవకలించి యవలవలనొప్ప ఘనమున నంత్య ఘనము బుచ్చ నమరు పదము
తురిఘనాళియున్న మానక నీవిధి । జేయుచుండ మూలసిద్ధిగాంచు ॥

ఆద్యమితి॥ ఆద్యం ఘనస్థానం అథ అఘనే ద్వే పునస్తథా । ఏకం ఘనస్థానం తదగ్రతో ద్వే అఘనే - ఏవం చిహ్నితానాం ఘనాఘనాఖ్యానాం అంకానాం కృత్వా అంత్యాత్ ఘనతో ఘనం విశోధ్య విశేష్య పదం పృథక్స్థం కుర్యాత్ అస్య పదస్య త్రిగుణయా కృత్యా తదాద్యమంకం విభజేత్ ఫలం లబ్ధం పంక్త్యాం న్యసేత్

తత్కృతిం తస్య ఫలస్య వర్గం అంత్యనిఘ్నీం అంత్యేన లబ్ధఘనమూలేన గుణితాం త్రిఘ్నీం త్రిగుణితాం తత్ప్రథమాత్ తస్మాదగ్రస్థాత్ ప్రథమాంకాత్ త్యజేత్ -

ఘనరాశియందు ఏకస్థానాది ఒకటి ఘనంబును రెండఘనంబులుగా చిహ్నితములు జేయక డఘనంబునపోవదగినఘనరాశి నివ్యవకలించునది । ఆమూలవర్గత్రిగుణము చేత సమీపపు ఘనస్థానాంకమును భాగించునది । పిదప లబ్ధాంకవర్గమును అంత్యాంకము చేతను మూటి చేతను గుణించి రెండవ అఘనస్థానాంకము నివ్యవకలించునది పిదప ఘనస్థానాంకమునందు లబ్ధాంకఘనమును వ్యవకలనము జేయునది - ఇట్లు జేయ ఘనమూలము సిద్ధించును -

ఫలస్యలబ్ధస్యఘనంతదాద్యాత్త్య
జేత్ - ఏవంకృతేయావత్త్ర్యంశాఃసాఘ
నమూలంభవేత్ అతఃపునరంకేషు
విధానేషు ఏవమేవకుర్యాత్ అస్య
లబ్ధస్యఘనమూలస్యకృత్యా త్రి
ఘ్న్యాతదాద్యంవిభజేదిత్యాది వి
ధింకుర్యాదిత్యర్థః॥

మరియుఘనస్థానంబులున్ననునీ
క్రమంబజేయదగు

అత్రోద్దేశకః పూర్వోద్దేశక ఏవమేవేతిజ్ఞాతవ్యం

ఘనపదం వద తో ఽపి ఘనాత్స ఖే యది ఘనే త్రిఘనా భవతో మతిరిత్యుక్తత్వాత్

నయనచంద్రశరములకును నాగతర్కగిరిరదాళ్యాయి ఘనాళి
కి నిభుజేష్మవసుధసప్తనిధియుతం। బయినననఖములకును తొ
లుతబన్నినఘనరాశికిన్। నియతమేని నీమనమున నిపుడె దె
ల్పుపదములన్॥

న్యాసము

౫౧౨. ౭౨౯ ౧౯౬౮౩ ౩౨౭౬౮. ౧౯౫౩౧౨౫
౨౦౯౭౧౫౨

ఈ సంఖ్యలకు ఘనమూలంబులు.

౫౧౨ మూలం ౮

౭౨౯ మూలం ౯

```
 — | —   |
 ౩ ౨ ౭ ౬ ౮ ( ౩ ౨
 ౨ ౭
 ----------
౨ ౭ ) ౫ ౭
     ౫ ౪
     ------
      ౩ ౬
      ౩ ౬
      ------
         ౮
         ౮
      ------
         ౦
```

```
   - | - - |
 ) ౧ ౯ ౬ ౮ ౩ ( ౨ ౭
     ౮
 ----------
౧౨ ) ౧౧౬
      ౮౪
    -------
     ౩౨౮
     ౨౯౪
    -------
     ౩౪౩
     ౩౪౩
    -------
```

```
) ౧౯౫౩౧౨౫ ( ౧౨౫
  ౧
-----------------
౩ ) ౯
    ౬
-----------------
    ౩౫
    ౧౨
-----------------
    ౨౩౩
      ౮
-----------------
౪౩౨ ) ౨౨౫౧
      ౨౧౬౦
-----------------
        ౯౧౨
        ౯౦౦
-----------------
        ౧౨౫
        ౧౨౫
-----------------
```

```
) ౨౦౯౭౧౫౨ ( ౧౨౮
  ౧
-----------------
౩ ) ౧౦
     ౬
-----------------
     ౪౯
     ౧౨
-----------------
     ౩౭౭
       ౮
-----------------
౪౩౨ ) ౩౬౯౧
      ౩౪౫౬
-----------------
      ౨౩౫౫
      ౨౩౦౪
-----------------
       ౫౧౨
       ౫౧౨
-----------------
```

మూల రాసులు

౮ - ౯ - ౨౭ - ౧౨౫ - ౧౨౮

చతుర్ఘాతకరణసూత్రము -

సీ॥ సమచతుర్ఘాతంబుజనువర్గవర్గాననంత్యాంకకృతివ
ర్గముపరనుని చి। యుయ్యంకఘనసూదిహతచతుర్గుణితం
బునన్యోన్య హతవర్గమారుచేత। గుణియించినదియునుగు
రుతుగానాగ్యంకఘనచతుర్గుణితాంత్యగణితసమితి। నా
ద్యంకకృతివర్గముపరంగవేర్వేరస్థానాంతరంబులదవిలగూ
ర్చ। వర్గవర్గమం (డు) వరుసఖండంబుగా। కల్పితంబుజేసి
గణితమిటులఁజేయునెగడుచుండుజేయంగజెల్లునా। ద్యంక
మాదిగాగనైననిట్లు॥

టీ॥ సమానంబులైనరాసులనాల్గుస్థానంబులనొండొంటిగుణింపనవర్గవర్గము

రెండవవిధి

అంత్యాంకవర్గవర్గమునునుచునది॥పిదపనంత్యాంకఘనమునునాలు
గుచేతనునాద్యంకముచేతనుగుణించునది॥పదపమూలరాసులురెంటిని వర
స్పరముగుణించిదానివర్గించియారాశి-ఆరుచేతగుణించునది-

పిదపనంత్యాంకఘనమునాద్యంకముచేతనునాలుగుచేతనుగుణించు
నది॥పిదపనాద్యంకవర్గవర్గముంచునది। యిట్లుంచినయైదురాసుల
స్థానభేదములచేఁగూర్చవర్గవర్గంబగు.

మరియు నంకములుండు నెడల పూర్వము నోక్తక్రమంబున ఖండకల్పనము జేయునది- శేషము సమానము- ఈ విధియా ద్యంకమునుం చిగ్నైనను జేయందగు

చతుర్ఘనరాసులు-౧-౧౬-౮౧-౨౫౬-౬౨౫-౧౨౯౬-౨౪౦౧-౪౦౯౬-౬౫౬౧

వృ॥ వర్గవర్గములను దెల్పువరుసగాఁగ హితుఁడసీ। వర్గశంబు
లేనిబుద్ధియందు గాంచి తేనియా। భిన్నశిరములకును వర్గ ఖా
హుఁ గణితమునకునా। స్వ ర్గవిటపి రామ బాహు నష్మి తికిని
ద్రుతముగ॥ న్యాసము

౫ ౨౩౫ ౨౪

క్రమంబున వర్గవర్గరాసులు-

౬౨౫ | ౩౦౪౯౮౦౦౬౨౫ | ౩౩౧౭౭౬

రెండవ విధి న్యాసము-

౨౪
―
౨

౧	౨	౩
అంత్యాంకవర్గవర్గము	అంత్యాంకఘనచతుర్గుణాద్యంకఘాతము	అన్యోన్యాహతవర్గషడ్గుణితము-
౪	౪	౨-౪
౨౫౬	౪	౮
౪	౧౬	వర్గః
ఆద్యంకఘనచతుర్గుణితాంత్యాంకఘాతము	౪	౬౪
౨	౬౪ ఘనం	౬
ఘనము	౨	౩౮౪
౮	౧౨౮	
౪	౪	
౩౨	౫౧౨	
౪ అంత్యాంకము	ఆద్యాంకవర్గవర్గము	
౧౨౮	౧౬	

సంకలనము

౨౪
―
౨౫౬
౫౧౨
౩౮౪
౧౨౮
౧౬
―
౩౩౧౭౭౬

౨౩౫

౬౨౫ అంత్యాంకచతుర్ఘాతము.

౧౫౦౦ అంత్యాంకఘనము నాల్గుచేత నాద్యంకముచేతను గుణించినది

౧౩౫౦ మూలాంకద్వయంబుల నొకటికొకటి గుణింపించి దానివ
(ర్గించి దాని నారుచేత గుణించిన రాశి.

౫౪౦ ఆద్యంకఘనము నాల్గుచేతను నంత్యాంకముచేతను గుణించిన రాశి

౮౧ ఆద్యంకచతుర్ఘాత రాశి

౧౫౦౦౬౨౫ అంత్యచతుర్ఘాతము.

౩౪౩౦౦౦౦

౨౯౪౦౦

౧౧౨౦

౧౬

౩౦౪౯౮౦౦౬౨౫ ఇచ్చట నంత్యస్థానములు రెండును ఖండముగా కల్పించుటవలన న్యాసమునందు రెండుస్థానము లంత్యములయ్యెనని తెలియునది

మూఁడవవిధి న్యాసము.

౨౪

౧౬

౧౨౮

౩౮౪

౫౧౨

౨౫౬

౩౩౧౭౭౬

ఆద్యంకమాది న్యాసము.

౨౩౫

౧౬

౯౬

౨౧౬

౨౧౬

౮౧

౨౭౯౮౪౧ ఆద్యంకవర్గవర్గ

౨౪౩౩౪౦

౭౯౩౫౦

౧౧౫౦౦

౬౨౫

౩౦౪౯౮౦౦౬౨౫

చతుర్ఘాతమూల సూత్రము.

సీ॥ అంత్యాంకమాది నాల్గంకములు చాతుర్ఘాతము యుగ్మవ
ర్గాయుగ్మములనంగ। బడు చతుర్ఘాతమున వెడలెడు కృతివ
ర్గమును ద్వి వియోగ మూలఘనచతుష్క। గుణితంబుచే
యుగ్మఘటితాంకము భజింపఫలము గునంకంబ పదమనబడు।
పిన్నొక్క హతవర్గ మారుచేత గుణించి ఫలవర్గమందును యుగ్మ

వరసమాఖ్య! యెందునంత్యఘనాదిమహాతచతుష్క । ము
ముచరమవర్గకృతిచతుర్ఘనమునందు । నంతరము జేయు
వర్గావర్గాఖ్యపదము । నీక్రమం బునమరియునియుతము
గుసు.

టీ॥ఏక స్థానాంకము మొదలు- నొకటిచతుర్ఘనము-యుగ్మము-ఓజ
ము-యుగ్మము-నీక్రమంబు గాచిహ్నములు జేసిక డపలనిలుచుచతుర్ఘన స్థానం
బున చతుర్ఘనము శ్రోయునది,

ఆ సమీపయు గ్మస్థానమునందు పూర్వయుక్తిగిన చతుర్ఘాతమూలము
నుఘనించిదానినాల్గుచేగుణించి దానిహారకముగానుంచి కొనిరాశిని భజింపల
భించుఫలంబ రెండవమూలాంకంబగు.

ఆ సమీప ఓజస్థానమునుంచియందుపూర్వోక్తంబులగుమూ
లాంకద్వితయమును పరస్పరగుణనము జేసియారాశివర్గించిదానినారుచే
తగుణించివ్యవకలనము జేయునది-

నాసమీపయుగ్మాంకస్థానమునుంచియందుద్వితీయాంకమునుఘ
నించియారాశినిఆద్యంకము చేతను నాల్గు చేతనుగుణించి వ్యవకలనము జే
యునది-

ఆ సమీపచతుర్ఘనస్థానమునుంచియందు - అంత్యాంకచతు
ర్ఘనమువ్యవకలించునది-

ఇట్లు జేయుచతుర్ఘాతమూలము సిద్ధించుమరియుస్థానంబులు గలిగిన
నునీక్రమంబున జేయవలయునది-

ఉదాహరణము

చ॥ రసగిరినందతర్కశరరత్నచయాకరవర్గవర్గమై । ను
నలినయంకరాజికినిమానుగపూర్వపువర్గరాజికిన్ । రసగు
ణ ప్రాణబాణబుగురాజికిమూలములేపరింపుమీ । యా
సముచతుర్థమూలవిధియారయనిశ్చితమేనినీమదిన్-

న్యాసము-

౬౭౫- ౩౩౧౪౭౬- ౪౫౬౯౭౬- ౬౫౫౩౬
౩౮౮౯౦౦౧౬౭౬౨

మూలరాసులు-

౫- ౨౦- ౨౫- ౧౬- ౭౩౬

౬౨౫
మూలము
౫

అంత్యాకము
౬
ఘనం
౨౧౬
౪
౮౬౪

| ω ౦ - |
)౬౫౫౩౬)౧
౧
౪)౫౫(౬
౨౪
౩౧౫
౨౧౬
౯౯౩
౮౬౪
౧౨౯౬
౧౨౯౬

ఘనం
౧
౮

మూలము
౧౬
పరస్పరగుణనం
౬
వర్గం
౩౬
౬
౨౧౬

| ω ౦ - |
౩౩౧౭౭౬ (౨౪
౧౬
౩౨)౧౭౧
౧౨౮
౪౩౭
౩౮౪
౫౩౭
౫౧౨
౨౫౬
౨౫౬

| ω ౦ - |
)౪౫౬౯౭౬(౨౬
౧౬
౩౨) ౨౯౬) ౬
౧౯౨
౧౦౪౯
౮౬౪
౧౮౫౭
౧౭౨౮
౧౨౯౬
౧౨౯౬

| ω ౦ - | ω ౦ - |
)౩౦౪౯౮౦౦౬౨౫(౨౩౫
౧౬
౩౨)౧౪౪(౩
౯౬
౪౮౯
౨౧౬
౨౭౩౮
౨౧౬
౨౫౨౨౦
౮౧
౪౮౬౬౮)౨౫౧౩౯౦(౫
౨౪౩౩౪౦
౮౦౫౦౬
౭౯౩౫౦
౧౧౫౬౨
౧౧౫౦౦
౬౨౫
౬౨౫

పంచఘనకరణసూత్రము-

సీ॥ సమపంచహతంబు సమకూరు ఘనగుణ వర్గంబన గనం
త్యవర్గము ఘన । గుణమిడి వర్గవర్గము శరగుణితంబునా
ద్యహతంబును నాదిదశక । స్థానంబునందిడి తన్యాలవర్గంబు
లనోన్యహతి రాశిహతియు జేసి । యాదిసహస్రంబునందుం
చియాద్యంకవర్గవర్గము శరవధము నంత్య । గుణముగా జే
సియయుతంపు కోలదినుసచి । యాదివర్గఘనాహతియు వలి
కడను । నిలిపి గూర్పంగ నొనగూడు నీఘనంబు । శేషవిధిపూ
ర్వతుల్యమై చెలగుచుండు॥

టీ॥ సమానములైన సంఖ్యలను నైదుమారులొండొంటి గుణింప పంచ
ఘనంబగు దీనికి ఘనగుణవర్గమని యు నామాంతరము-

రెండవవిధి-తొలుత నత్యాంక పంచఘనంబును నాదిశ స్థానమునందు
నత్యాంక చతుర్ఘనము నైదుచేతను నాద్యంకము చేతను గుణించియు నా
సహస్ర స్థానమునందు-అయ్యుభయాంకంబుల వేర్వేర వర్గించి దాని యు
నోన్యము గుణించియు రాశి చేగుణించియు నుదశసహస్ర స్థానమునందు-ఆ
ద్యంక చతుర్ఘనము నత్యాంకము చేతను నైదు చేతను గుణించియు లక్ష
స్థానంబున నాద్యంక పంచఘనంబును నునిచి స్థానవిభాగ సంకరము లేకుండ
సంకలనము జేయ పంచఘనము సిద్ధించు-మరియు నునేకంబులు గలిగిన పూర్వో
క్తవిధిని ఖండకల్పనము చేయునది-

ఈ విధి యాద్యంకము కడనుండియు ప్రతివర్తిల్లు ననియెరుగునది

పంచఘనరాసులు

౧-౩౨-౨౪౩-౧౦౨౪-౩౧౨౫-౭౭౭౬-౧౬౮౦౭-౩౨౭౬౮-౫౯౦౪౯

వృ॥ పంచఘనము దెలుపు వేగ బాలమునకు విక్రతికి । చంచలా
క్షి శాసమున కుశరయుతాజి నాల్గికిన్ని౦చిత ముగనీమనమున హత్తి
యుండె నేనియా । పంచవర్గఘనవిదంబు పాత్రుడా నరీతిగా

౫- ౨౩- ౪౯- ౨౪౫-

క్రమంబునం పంచఘనరాసులు-

౩౧-౨౫ - ౭౮౩౭౬౩౮౩ - ౨౫౯౨౮౯౭౬౦౮౯ - ౧౦౨౪౩౫౧౫౩౧౫౨౫

౨౩

౨౪౩
౮౧౦
౮౨౮
౨౪౦
౩౨

౬౪౩౬౩౪౩

౪౯

౫౯౦౪౯
౧౩౧౨౨౦
౬౩౫౦౪
౧౧౫౨౦
౧౦౨౪

౨౮౨౪౭౫౨౪౯

౨౪౫

౩౧౨౫
౧౨౫౦౦
౧౮౦౦౦
౬౪౦౦
౧౦౨౪

౧౮౪౫౨౮౧౨౫
౪౧౦౦౬౨౫౦
౧౯౮౪౫౦౦
౩౬౧౦
౩౨

౮౮౨౭౩౫౧౫౩౧౨౫

మూడవవిధి - ఆద్యంకన్యాసము

౨౩

౩౨
౨౪౦
౮౨౮
౮౧౦
౨౪౩

౬౪౩౬౩౪౩

౪౯

౧౦౨౪
౧౧౫౨౦
౬౩౫౦౪
౧౩౧౨౨౦
౫౯౦౪౯

౨౮౨౪౭౫౨౪౯

౨౪౫

౩౨
౩౨౦
౧౫౩౬
౨౫౬౦
౧౦౨౪

౭౯౬౨౬౨౪
౮౨౯౪౪౦౦
౩౪౫౬౦౦౦
౭౫౦౦౦
౩౧౨౫

౮౮౨౭౩౫౧౫౩౧౨౫

పంచఘనమూలకరణసూత్రము

సీ॥ ఆదిపంచఘనంబనఁబడునటియవర్గ యొవర్గ యుగ్మమో
జయు ననంగ । ఘనసంజ్ఞపడలేదు ఘనముశోధించియాకృ
తివర్గ శరగుణహారముచేత । నోజంబుభజియింపనుత్ప న్న
ఫలముదామూలంబనగ జెల్లు మూలకృతులు । నన్యోన్య
మునుమూలహతమును జేసియుగ్మమునవంత్య కృతివర్గము
శరమునఘ్నపదమున త్రిమ మొప్పహతము జేసి । యదియా
వర్గంబుననుబుచ్చి యవలనంత్య । పంచఘనమునవంత్యాం
కపంచఘనము । శో(ధ్య)శేషము జేయు శేషంబుపూర్వసరణి॥

టీ॥ పంచఘనమూలము జేయవలయు రాశికి తొలుత నేకస్థానమునుం
చి-పంచఘనము-అవర్గము-వర్గయుగ్మము-ఓజము అనిక్రమంబుగా చిహ్న
ములు జేయునది - ఇట్లు జేయనంత్యమునందునిలుచుపంచఘనంబున నెయ్యం
కపంచఘనమువ్యవకలించబడునా పంచఘనరాశివ్యవకలించునది -

పిదపఓజస్థానమునుంచికొని తొలుతటి - మూలచతుర్ఘాతము నైదు
చేతగుణించినహారంబుచేతవిభజింపలబ్ధంబగు ఫలంబుద్వితీయ స్థానమూ
లంబగునని తెలియునది-

ఆవలయుగ్మస్థానమునుని దికొనియందు- మూలాంకవర్గముల పరస్ప
రముగుణించియునా రాశిమూలాంకద్వయము చేత ను గుణించి వ్య
వకలించునది.

పిదపనవర్గ నమునునిదికొని అనగా నిచ్చట ఒకమారు నవఅవర్గమును వ
ర్గమునుద్వ (ద్వి) మూగాదీసికొనవలయునన్నట-అందు అంత్యాంకచతుర్ఘా
తమును ఆద్య ... చేసి నైదు చేతను గుణించివ్యవకలనము జేయునది

తు॥ మండెదుపంచఘనస్థానంబునుని దికొని -యందుఅంత్యాంక పం
చఘనమునువ్యవకలించునది - మరియును స్థానంబులుగలుగు నేశలనుఈ క్ర
మంబునన తెలియునది-

ఉదాహరణము-వృత్తము-

జలధునందు శైలలవము జాగ్నిగోయులసీమదృగ్ । బలసియుం

న్నపంచమూలఘనిని దృశమురాసులుగా । జలధిపణాప
సుజిప్రాణాస్తిసుమితంబులగా । కలయబలుకుపూర్వస్థ
స్థసువములకనుపదములుగా

న్యాసము.

౩౧౨౫. ౬౪౩౬౩౪౩. ౧౪౭౦౦౮౪౪౩

౨౮౨౪౭౫౨౪౯. ౮౮౨౭౩౫౧౫౩౧౨౫.

మూలరాసులు

౫ - ౨౩ - ౪౩ - ౪౯ - ౨౪౫

) ౬౪౩౬౩౪౩) ౨౩
౩౨
౮౦) ౩౨౩
౨౪౦
౮౩౬
౭౨౦
౮౩౪
౮౧౦
౨౪౩
౨౪౩

) ౧౪౭౦౦౮౪౪౩ (౪౩
౧౦౨౪
౧౨౮౦) ౪౪౬౦
౩౮౪౦
౬౨౦౮
౫౭౬౦
౧౬౪౪
౧౬౨౦
౨౪౩
౨౪౩
[illegible]

౨౮౨౪౭౫౨౪౯ (౪౯
౧౦౨౪
౧౨౮౦) ౧౮౦౦౭
౧౧౫౨౦
౬౪౮౭౫
౫౧౮౪౦
౧౩౭౧౨౪
౧౩౧౨౨౦
౫౯౦౪౯
౫౯౦౪౯

)౮౯౩౬౩౫౧౫౩౧౨౫(౨౮౫
౩౨
౮౦)౫౭౨
౩౨౦
౨౪౨౬
౧౫౨౭
౮౯౧౩౫
౨౫౭౦
౮౭౫౬౫౧
౧౦౨౪
౧౬౫౮౮౮)౮౭౪౬౨౬౫
౮౨౯౪౪౦౦
౩౫౨౮౬౫౩
౩౫౨౮౦౦౦
౬౭౩౧౨
౬౫౦౦౦
౩౧౨౭
౩౧౨౫

పరికర్మాష్టక ప్రశ్నము.

గుణక ప్రశ్నము.

చంద్రకృశభుజముని చంద్ర సప్తిదిగ్వ। సంఖ్యాకండహతంబైన చానయించి
త। నవగుణితన దగసగాభునంగలోకి। స ప్తాంకఖచంద్రులబగు నెంత॥
నిధిగజస్వర సబాణనీరలోక। గవ్యాదే వేంద్రులగు శింపగాశియుంత।
వనధిలోకి భుజంబులవధితమగు। నందరసగజరాములోనొంతయుంత॥

న్యాసము.

గుణ్యము ౧౩౬౯౦౬౪౨౧   ౧౦౯౬౩౯౩౭౯   ౧౨౩౪౫౭౬౮౯
గుణకము ౯   ౯   ౧౪౪

౩౮౭౯
౨౩౪

భాగప్రశ్నము

సీ॥ భుజనందగుణవేదబాణనాగగజనంబరశ్శంబులజల త్రిరామనాగ। వే

జాతికిధులచే శైలదిభజింపుముగజబాహురామాగ్ని భుజగుణాబ్ధి । నాగత
శరాంబులనాతి వేవిభజింపుగజరసశిఖినాగభుజశశాంక । గిరులచేనృపతకర
గిరిమునిస్వరశమిమునిగోత్రస్వరచంద్రులనునిధీభ ।౨౨ర సేముజలాగ్న్య
శరహరము చేత । వేగభజియింపుశరగిరినాగసప్తి । లోకరాములతత్త్వము
లోచనాత్ములనుభజింపుము వే వేగలలన యిపుడు ॥

న్యాసము

౯-౨౮౮౬౩౭౮)౯౯౬౬-౨౮౩౯-౨(౭౧-౨౯౩౬౬)౬౬౮౩-౨౩౩-౨౬(
౧-౨౩౮౫౬౭౬౯)౧౭౭౭౭౭౭౭౬౧౬(౨-౨౫-౨౫) ౩౩౭౬౭౫

వర్గ-ఘన-చతుర్థ-పంచ - క ప్రశ్నలు-

వర్గఘనచతుర్థవరపంచఘనముల । వరుసగాగదెలుపువనజనే
త్ర ।నంద రాజత్రి ఘనవాళికనాగాగ్ను । లకుగజాగ్నివేదరాములకును ॥
లవర్గవ్యోమజలధియామాకాశగుణనఖ । సమితికిగుణతర్కసాయకాబ్ధి।మితి
కివాజినందమిత్రులకునమును। రామచంద్రులకునురమణిబలుకు ॥

న్యాసము-

౯-౧౬-౨౭-౩౬౪-౩౮౩౬-౨౦౩ ౦౪౦౫-౮౫౬౩-౧-౨౯౭
౧౩౧౮

వర్గమూలప్రశ్నలు-

శరకరాషినాగశతముఖులకుజల।జలగజాంకచంద్రసర్పరుద్రు। ల
కురసేష్యభుజములకునందభుజగిరు।లకునుభూగజంబులకునువరుస॥
శరభుజాంబరాబ్ధిషట్పలకృత వేద।శరగజతుర్వ్యోమజలధులకును।
నందతర్కరత్నవఖగజనఖముల।కిపుడువర్గపదములేర్పరింపు ॥

న్యాసము-

౧౮౭-౨-౨౫౦   ౧౧౬౧౯౬౮౮-   ౨౪౬,   ౭-౨౯-   ౬౧౦
౪౦౬౬౫౮౮౮౬౬౭-౨౫-   ౨౦౬-౨౦౯౬౯-

ఘనమూలప్రశ్నలు-

మునిజలబాణచంద్రగజపూర్ణరసాంబరఖేచరశ్రా ।జనిరసనం
దఖాబ్ధులనుచెన్నగుకామగజాంగనందకుం । ఛినివినవాడ్భూధరుల మెంగు
శాస్త్రవరవాంగితర్క వ్యోమ।మనియుషుబాణసంఖ్యలనువామాన్యత్రిమూలములే
ర్పరింపుమా॥

న్యాసము.

౯౫౦౦౬౦౮౧౫౪౭. ౪౦౯౬. ౧౯౬౮౩ ౫౭౦౬౬౬౮౫

చతుర్ఘాతమూల ప్రశ్నలు.

తత్త్వాంగవ్యోమేషుతర్కాంబరాద్రిరంధ్రేందుబాహులయూవనీరజలధిచంద్రరామేషులచంద్రాంగనందాష్టనవవ్యోమషట్షష్ట్రినయనచంద్రశరరామరామాబ్ధిసమితినిఘూతర్కబాణరసంబులబాణవేగ। తర్కరామశరేషుతర్కసంఖ్యలననువరుసచతుర్ఘాతవరపదంబులరసిబాణనాగరాములుభమ్ములు। రామరసశరాబ్ధులగ్రహంబు। లటులతర్కచంద్రములవిక్రమంబుననెరుంగింతువేనిసంతసింతుమెలమి॥

న్యాసము.

౮౧౯౭౦౬౫౦౬౮౫. ౫౩౧౪౪౧. ౪౩౩౫౧౮౭౫౦౦౯౪౯౬౧. ౬౫౬౧. ౬౫౫౩౬

పంచఘాతమూల ప్రశ్నము.

రామజలవ్యోమరత్నేషుశరచంద్రఖమునిసామజగిరికాంతిశేయ।ముఖగజశివనాగమునిరత్నచంద్రుల నర్థబాహురపాంబరాంక జలధిఖఖగిరిసామజకాండవారిధిగజములగిరిఘూన్యాంకభుజగకృతగు। ణేందులరసగిరియింద్రియగజవార్ధిక్షోణులనవగజగిరిశకేశ। నందబాణంబులక్రమంబునమదగంగ।పంచఘాతపదంబులచంచలాక్షి। వేరువేరుగగణుతిరితువేనివగ।మూలవిధివేదివనినిన్నుజాలనెంతు॥

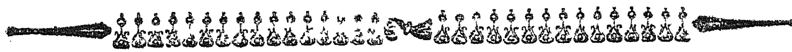
౧౯౭౪౧౧౪౬౭౪౭౭౦౧౫౫౯౦౪౩. ౪౪౫౪౭౦౦౪౯౦౬. ౮౫౦.

౧౪౩౪౪౯౦౭. ౧౦౪౪౫౨౬. ౫౯౦౪౯.

ఇట్లుపరికర్మాష్టకవివరణము

సమాప్తము.

భిన్నజాతిచతుష్టయభిన్నము
కొరకుతొలుతభిన్నస్వరూపనిరూపణము.

భిన్నగణితంబు నానొప్పు పేర్మితోడ | క్రింద మీదుగ నంకము ల్గ్రా-
లనయి డగ | హారచ్ఛేదమ్ము లనగ నధఃస్థితమ్ము | లంశలవములనం
గను౽పరములరు ॥

అథ జాతిచతుష్టయంఅంశసవర్ణనం.
తత్ర భాగజాతౌ కరణసూత్రం వృత్తేనాహ
అన్యోన్యహారాభిహతౌ హరాంశౌ రాశ్యోస్సమచ్ఛేదవి
ధానమేవమ్ । మిథోహరాభ్యామపవర్తితాభ్యాం యద్వా
హరాంశౌ సుధియాత్ర గుణ్యౌ. ౪౮

గీ॥ అంశహారంబు లన్యోన్యహతము లగుచు | వెలయు నిందు సమచ్ఛేదవిధి యనం
గ | హారముల నేసి యపవర్తనంబొనర్చి | పూర్వవిధి జేయవది యనుబోనగియుందూ

అన్యోన్యేతి - హరాంశౌ అన్యోన్యం పరస్పరం హారాభిహతౌ హారేణ గుణితౌ కార్యౌ. ఏవం కృతే రాశ్యోస్సమచ్ఛేదవిధానం భవేత్ సమాః ఛేదాః హారాః యేషాం తే సమచ్ఛేదాః రాశయః తేషాం విధానం ప్రకారః.

భిన్నజాతియనగా చిల్లగ అంశములు దాని రూపంబెట్లనిన అంకముల ప్రక్కలయందు చిన్నరేఖ వ్రాశి యందుకు క్రిందను మీదను నంకములుండునట్లు వ్రాయుట. అందు క్రిందనుండు నంకములు. హారము. ఛేదము. హరము. అను పేరులచేత నుపైయుండు నంకెలు - అంశములు. భాగములు. అను పేరులచేత నువ్యవహరింపబడు.

ఇట్టి అంశములను సమానము జేయు టెట్లనగా ఒక హారములను ఇచ్చిటివి గుణించి హారములుగా నుంచవలె

సమచ్ఛేదంబులకంబడు-నాపిదప నేస్థానాంశంబు చికీర్షితంబగునా స్థానాంశంబుచేత-నన్యస్థానహారంబులగుణింపనా స్థానాంశంబగు -ని ట్లంతటదెలియునది ॥ఇదిసామాన్యవిధి

అంశవిశేషము - హారంబులొండొంటినపవర్తనంబు జేయగూడునేనియ ట్లపవర్తనముజేసి పూర్వవిధానంబున హారాంశంబులుసాధించంబడు - నిదియంతటసంభవించదనుట-

ప్రకారాంతరమాహ-మిథఇతి॥ యద్వాహరాభ్యాంమిథఃపరస్పరంఅపవర్తితాభ్యాం సతిసంభవేతుల్యాంకేనభిన్నాభ్యాంహారాంశౌ సుధియాగుణ్యౌ-

అపవర్తనసూత్రము

గీ॥ రాశియుగ్మంబులొండొంటగహిభజింప। నంత్యమిప్పన్న మగునట్టి హారకంబు।దనరురాశిద్వయాపవర్తకమనంగ।నిదియేహారాంశలందెల్లనెగడియుండు ॥

అపవర్తనంబనతగ్గించుట- హారాంశంబులుగానుండునెడలనేనియు వేర్వేరనుండునెడల - నేనియు పెద్దరాసులచేచిన్నరాసులక్రమంబున నిశ్శేషంబగునంతకుమారుమారుభజింపుచువచ్చునెడలకుదయించెట్టి హారకంబుచేతనిశ్శేషంబుగా రాశి భాగింపంబడునాహారకాంకంబు యాతొలుతటిరాశిద్వయంబులనునపవర్తనంబుజేయుదగురాశిగావున నందుచేతననపవర్తనముజేయ సృథంబులుగావేర్పడు.

ఉదాహరణము

బాణభుజతర్క కృతపూర్ణపక్షములను । గలశరాగ్నిభుజములకులలితముగ।తర్కనందేషుమానువులతర్కరసముల। కుదృఢాంశహారంబులలలనదెలుపుమా

న్యాసము

౨౩౫ / ౧౫౦౪౬౨౫	౬౬ / ౧౪౫౯౬	ఇచ్చటకడపల రెంటిచే నిశ్శేషంబయ్యెంగాన అపవర్తనాంకసంఖ్య ౨ గాదెలియునది

౨౩౫)౧౫౦౪౬౨౫(౬౪౦౨ ‖ ౬౬)౧౪౫౯౬(౨౨౧

౧౪౧౦ — ౯౪౬ — ౯౪౦ — ౬౨౫ — ౪౭౦ — ౧౫౫)౨౩౫(౧ — ౧౫౫ — ౮౦)౧౫౫(౧ — ౮౦ — ౭౫)౮౦(౧ — ౭౫ — ౫(౭౫)౧౫| — ౭౫

౧౩౨ — ౧౩౯ — ౧౩౨ — ౭౬ — ౬౬ — ౧౦)౬౬(౬ — ౬౦ — ౬)౧౦(౧ — ౬ — ౪)౬(౧ — ౪ — ౨)౪(౨ — ౪

౬౬ / ౧౪౫౯౬ అపవర్త్య ౩౩ / ౭౨౯౮

యిచ్చటహారాంశంబులు ఐదుచేనిశ్శేషంబయ్యెగా వునఅపవర్తనాంకంబు ఐదనిదెలియునది

౨౩౫ / ౧౫౦౪౬౨౫ అపవర్తితం ౪౭ / ౩౦౦౯౨౫

అత్రోదాహరణమాహ

రూపత్రయంపంచలవస్త్రిభాగో యోగార్థమేతాన్వద
తుల్యహారాన్। త్రిషష్టిభాగశ్చతుర్దశాంశస్సమభిదో
మిత్రవియోజనార్థం

గీ। మూడురూపములునుమూడిటనొకటియు। పంచమాంశయుం త్రిభిన్ననో
దువు। సమహారములొనర్పసాగరచంద్రుల। నొకటిగుణరసముల,నొ
కటిత్రోయు॥

రూపేతి - ఏతాన్యోగా
ర్థంతుల్యహారాన్వద - సమచ్ఛే

ఈయుదాహరణమునందుకరణ
సూత్రోక్తంబగులక్షణద్వయంబు

హాయథాభవంతి-తత్ప్రకారంవదె త్యర్థః కా-రూపత్రయంపంచలవస్త్రిభాగః - కించ - హేమిత్ర త్రిషష్టిభాగశ్చ చతుర్దశభాగశ్చ ఏతౌ వియోజనార్థంసముచ్ఛేదౌవద-తథాచ న్యాసః-

$\frac{౩}{౧}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౩}$ ఏకేనగుణితపు గ్రుసుం హారాంశద్వయందెవ ౧౫ తతః పంచభిఃస్వాంశందినాఅన్యగ్ధారాంశద్వయంగుణితం $\frac{౧౫}{౫}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౫}{౧౫}$ తత స్త్రిభిఃతదగ్రిసుం హారాంశద్వయంగుణితంజాతః $\frac{౪౫}{౧౫}$ $\frac{౩}{౧౫}$ $\frac{౫}{౧౫}$ పంచ చత్వారింశత్-త్రయః-పంచ-పంచదశాంశజాతాః-తెషాంయోగే త్రిపంచాశత్ పంచదశాంశాజాతాః $\frac{౫౩}{౧౫}$ వియోజనసమచ్ఛేదెన్యాసః $\frac{౧}{౬౩}$ $\frac{౧}{౧౪}$ సప్తాపవర్తనేత్రిషష్టిలబ్ధానవ-నవ-తైరెకస్య చతుర్దశాంశానాంచగుణనే-నవషడ్వింశత్యుత్తరశతాంశాజాతాః $\frac{౯}{౧౨౬}$ చతుర్దశాంశానాంసప్తాపవర్తనేనలబ్ధాభ్యాంద్విభ్యామేకస్యత్రిషష్టిశ్చగుణనేనద్వౌషడ్వింశత్యుత్తరశతాంశౌజాతౌ-$\frac{౨}{౧౨౬}$

లక్షణ క్రమంబునసదాహరణంబులుమూడు రూపంబులునైదింటనొకటియుమూడింటనొకటియు సంకలనముకొరకుసమచ్ఛేదంబులను-వ్యవకలనముకొరకు అరువదిమూటనొకటియు పదునాల్గింటనొకటియునుసమచ్ఛేదంబులజెప్పుమని ప్రశ్నద్వయము-

ప్రథమప్రశ్నన్యాసము- $\frac{౩}{౧}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౩}$

దీని పైవిధిని

ఛేదములు	మూటికి	ఐదింటనొకటికి	మూడింటనొకటికి
౧ ౫	౩ ౫	౧ ౧	౧ ౫
౫ ౩	౧౫ ౩	౧ ౩	౫ ౧
౧౫	౪౫	౩	౫

౧౫సమఛేదములు $\frac{౫౩}{౧౫}$ సమఛేదసంకలనరాశి- $\frac{౫౩}{౧౫}$

ద్వితీయప్రశ్నన్యాసము-

క్రమన్యాసము- $\frac{౧}{౬౩}$ వ్య $\frac{౧}{౧౪}$ సమచ్ఛేదములు- $\frac{౧౪}{౮౮౨}$ వ్య $\frac{౬౩}{౮౮౨}$ శేషం $\frac{౪౯}{౮౮౨}$

అప ౪౯ రాశి $\frac{౧}{౧౮}$

ద్వితీయవిధిన్యాసము-

$\frac{౧}{౬౩}$ వ్య $\frac{౧}{౧౪}$

భాగాస్తు $\frac{౨}{౧౨౬}$ సౌప $\frac{౧}{౬౩}$ నవచతశోనవభ్యోగ్యొహవిశోజి తెషడ్వింశత్యుత్తరశతాంశాస్సత్త శిష్టాః $\frac{౭}{౧౨౬}$ సప్తభిరపవర్త్యజాతం అష్టాదశాంశం $\frac{౧}{౧౮}$

అపవర్తనం.

౧౪) ౬౩ (౪
౫౬
౭) ౧౪ (౨
౧౪

$\frac{౧}{౧౪}$ వ్య $\frac{౧}{౬౩}$ అపవర్తన రాశి

$\frac{౧}{౨}$ $\frac{౧}{౯}$ సమచ్ఛేదం

$\frac{౯}{౧౨౬}$ వ్య $\frac{౨}{౧౨౬}$ శేషం

$\frac{౭}{౧౨౬}$ అపవర్తన రాశి $\frac{౧}{౧౮}$

ప్రశ్నలు

(౮) రూపపంచకంబుగుద్ర జలాగ్న్యంశములు సురూపయోగము సలిలనష్టి| నందకాంశకములు నవరూపగిరిశరసామజాంశములను చానగూర్చు||

న్యాసము

ప్ర $\frac{౫}{౧}$ $\frac{౧}{౧౧}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౩}$. ద్వి $\frac{౨}{౧}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౭}$ $\frac{౧}{౯}$. తృ $\frac{౧౯}{౧}$ $\frac{౧}{౭}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౮}$.

పదిటమూటిలోన పశుయుగ్మము ద్రోయు| తొమ్మిదింటి రెంట త్రోయు పశు |యుగ్మకంబు జలధినొకటనష్టాంశంబు| వేరువేరుగాగ వెలదినీవు||

న్యాసము.

ప్ర $\frac{౩}{౧౦}$ లో త్రో $\frac{౨}{౧౫}$ ద్వి $\frac{౨}{౯}$ లో త్రో $\frac{౨}{౧౫}$ తృ $\frac{౧}{౪}$ లో త్రో $\frac{౧}{౮}$

తత్ర భాగజాతౌ కరణసూత్రం

వృత్తార్ధం-

లవాలవఘ్నాశ్చహరాహరఘ్నా భాగప్రభాగేషు సవర్ణనం స్యాత్||

వృ॥ అంశలంశ హతములగుసు హరము హరగుణంబులౌ।
నంశయుంబు వలదు భాగజాతి నను హారంబులన్॥

లవేతి ॥ భాగప్రభాగేల వేణ గుణితా లవాశ్చ హారేణ గుణితా హారాశ్చ సవర్ణసంఖ్యాస్యాత్

హారంబులు హారంబుల చేతను అంశంబులంశంబుల చేతను వేర్వేర గుణింప నంశ సవర్ణనంబగు- ఇందు నపవర్తనంబు జేయుం టె ట్లనిన చేదంబులకు హరానంబులగు నంశంబుల (దో) చి శేషంబుల పూర్వోక్తవిధిని జేయ సవర్ణనంబు సిద్ధించు-

అత్రోదాహరణం

ద్రమ్మార్ధత్రిలవద్వయస్య సుమతే పాదత్రయం యద్భవే
త్తత్పంచాంశకషోడశాంశచరణః ప్రార్థితేనార్థినే॥ ద
త్తో యేన వరాటికాః కతి కదర్యేణార్పితాస్తేన తాం (బ్రూ)
హి త్వం యది వేత్సి వత్స గణితే జాతిం ప్రభాగాభిధాం॥

మ॥ సుమతీ ద్రమ్మదళ (త్రి) యుగ్మములలో సొంపొందు పాదత్రయిన్ । సమ పంచాశంములోని యష్టిలవమౌ సంఖ్యన్ మరీయాంశమా। క్షమ వృత్తిన్ దను వేడునర్థికొసగన్ దాత్పర్యమున్ జెందునా । యమవేశ్మాతిథియౌ కదర్యవరు చేనర్పింపబడ్డట్టియా। విమలంబైన వరాటికల్ దెలుపు నీవీజాతి గాంతే నియున్-

ద్రమ్మేతి॥ ద్రమ్మస్య యదర్ధం తస్య త్రిలవ (స్త్రి) తీయ లవః తస్య యద్ద్వయం తస్య యత్పాదత్రయం తస్య పంచాంశకః పంచమాంశః తస్య యః షోడశాంశః తస్య యశ్చరణశ్చతుర్థాంశః హే సుమతే సం (ప్రా) ర్థితేన యేనార్థినే దత్తః తేన కదర్యేణ కతి వరాటికాః అర్పితాః తాం బ్రూహి

ఈ యుదాహరణమునందు నాకదర్యునిచే నెన్ని వరాటకము లీయబడియెనని ప్రశ్నము

న్యాసము

౧/౧ లో ౧/౨ లో ౨/౩ లో ౩/౪ లో

౧/౫ లో ౧/౧౬ లో ౧/౪ రాశి ౬/౭౬౮౦

అపవర్తా ౧/౧౨౮౦

హేవత్స యదిగణితే త్రైశ భాగాభిధాంజాతిం వేత్సి- న్యాసః- $\frac{౧}{౧}$ $\frac{౧}{౨}$ $\frac{౨}{౩}$ - $\frac{౩}{౪}$ - $\frac{౧}{౫}$ - $\frac{౧}{౧౬}$ - $\frac{౧}{౪}$ లవణగుణితేషుల వేషు సవర్ణాతాః హారదేస్సుహారగుణితేషు సప్తసహస్రాశీత్యుత్తరషట్ఛతాధికాజాతాః $\frac{౬}{౩౬౮౦}$ అనయోఽపవర్తనే అశీత్యుత్తరద్వాదశశతాంశో జాతః $\frac{౧}{౧౨౮౦}$ ద్రమ్మస్యైలావాణా భాగ పక్వరాటకో భవతి- అతేపవకడస్త్రైణ శేపనం

౨ వ డవవిధిన్యాసము

$\frac{౧}{౧}$;; $\frac{౧}{౨}$ $\frac{౨}{౩}$ $\frac{౩}{౪}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౧౬}$ $\frac{౧}{౪}$

దీనియన్ను ఛేదస్థానమునందలి రెండవ మూడవ సంఖ్యలకును నంశస్థానము నందలి మూడవ-నాల్గవ సంఖ్యలకును సమానత్వముగల్గుటవల ననవి ద్రో విశేషములనుకొని గణితము సాధించవలెను- న్యాసము

$\frac{౧}{౧}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౧౬}$ $\frac{౧}{౪}$ శేష $\frac{౧}{౧౨౮౦}$

(౯) ఒకరూపాయిని మూడు పాదములలో నున్న త్రి బాహ్వాంశలో సకలంకార్థమునందు పాదత్రయిలోనన్నారిటనోంటిలో ప్రకటంబందిన పాదత్ర్యంశ యుగళిని బ్రహ్మణునంబంచుని చ్చుకి దర్శార్పిత ద్రవ్యమింత యని వేసూచించుమా గణకా న్యాసము-

$\frac{౧}{౧}$ లో $\frac{౩}{౪}$ లో $\frac{౨}{౩}$ లో $\frac{౧}{౨}$ లో $\frac{౩}{౪}$ లో $\frac{౧}{౬}$ లో $\frac{౧}{౪}$ లో $\frac{౨}{౩}$ ఎంత

కలములోని త్ర్యంశకంబున పాదంబు లోని యష్టభాగవేని యొసగు మనిన నీకనందు నష్టభాగంబిచ్చు ధాన్యమెంతయగును తరళనయనా

$\frac{౧}{౧}$ లో $\frac{౧}{౩}$ లో $\frac{౧}{౪}$ లో $\frac{౧}{౮}$ లో $\frac{౧}{౧౬}$ ఎంత

వరహాలోని త్రిపాదత్ర్యంశ యుగళిని వష్ట్వాంశలో గల్గున యష్టాంశలోనర్ధ శరతర్య భాగములలోన సంఖ్యభాగములన్ కరము ప్యాదుశరాబ్ధుల న్నిలయా నాస్వమియంశబునన్ శరగిర్యగ్నులతో యనాచుకరముల్మాంతో దగి చెల్పవే

న్యాసము.

$\frac{౧}{౧}$ లో $\frac{౩}{౪}$ లో $\frac{౨}{౩}$ లో $\frac{౧}{౮}$ లో $\frac{౧}{౨}$ లో $\frac{౫}{౬}$ లో $\frac{౭౭}{౧౦౬}$ లో $\frac{౪}{౫౭}$ లో $\frac{౧}{౧౪}$ లో $\frac{౧}{౩౭౮}$ ఎంత

అథ భాగానుబంధభాగాపవాహౌ

జాత్యోఃకరణసూత్రంవృత్తార్ధేనాహ

ఛేదఘ్నరూపేషులవాధనర్ణ మేకస్యభాగాఅధికోన
కాశ్చేత్ ॥

వృ॥ ఏకమునకు భాగరాజిహీనయుతములౌనెడల । జోకహారగు
ణితరూపస్థితిమోగములుదగును

ఏకస్య భాగాఅధికా ఏకస్య భాగా ఊనకా ఊనా వాస్యుఃతదా ఛేదఘ్నరూపేషు ఛేదగుణితానియాని రూపాణి తేషు లవాః ధనర్ణంసంధి ధేయాః భాగాధిక్యే లవానాంధనత్వం భాగోనత్వే లవానామృణత్వం చేతి.

ఒక రాశికి అంశలు కూడుచుండెడల హారరాశిచే రూపములను గుణించియుండంశలు సంకలనము జేసి యవి యంశలుగా నుండునట్లును హారరాశిపూర్వంబుండునదియు గాను నుంచవలెను బగు

ఒకరాశిలోనంశలు త్రోయు నెడల హారముచే గుణించబడు నంశలయందు హీనము లగునంశల త్రోయ శేషమంశ స్థానంబునను హారము హారంబునుం గా నుంచవలయు॥

అత్రోద్దేశకః

మూ॥ సాంఘ్రిద్వయంత్రయంవ్యంఘ్రికీదృగ్బ్రూహిసవర్ణితం
జానాస్యంశానుబంధంచేత్తథా భాగాపవాహనం ॥౩౨॥

గీ॥ పాదసహితమైన బాహురూపంబులు । బాదహితమగుచుబ
రగుగుణము।లిప సవర్ణనంబులింపొంది జేయుము।యంశయుతిప
యు కృత్తలరయు దేని

సాంఘ్రిద్వయమితి-ద్వయం౧-రూపద్వయంసాంఘ్రిసపాదం-త్రయం రూపత్రయం-వ్యంఘ్రి పాదహీనంచ

ఈయుదాహరణంబున పాతికెచే నెక్కువయగు రెండును పాతికచేతతక్కువయగుమూడును స

సవర్ణితంకీదృక్తద్బ్రూహి - శేద్భాగానుబంధలవాపవాహం జానాసి-న్యాసః $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౪}$

యథాఛేదైశ్చతుర్భిస్త్రి తేరూపవన్యాత్వష్టౌజాతాః-త త్రలవస్సై కస్యధనత్వేనసవర్ణా దాజాతాః $\frac{౫}{౪}$ అన్యత్ర ఛేదైశ్చతు ర్భీరూపత్రయోహతే ౧౨ద్వాద శజాతాః త త్రైకస్యలవస్య ఋణ త్వేనైకాదశపాదాజాతాః- $\frac{౧౧}{౪}$

వర్ణితం చునేడలనెట్లుండు ననిప్ర శ్నద్వయమున్యాసము -

భాగానుబంధము	భాగాపవాహము
$\frac{౨}{౧}$ సం $\frac{౧}{౪}$	$\frac{౩}{౧}$ తో $\frac{౧}{౪}$
$\frac{౨}{౧}$ సం $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౫}{౪}$ సం $\frac{౧}{౪}$ - $\frac{౯}{౪}$	$\frac{౨}{౪}$ లో $\frac{౧}{౪}$
	శే $\frac{౧౧}{౪}$

ప్రశ్నలు

(౧౦) పంచమాంశయుక్తబాహుద్వ్యలెట్లగు। సప్తమాంశహీనసఖము లెం త। గిరిలవోనగుణము లెరింగింపునవయుగ్మ। కాంశయుక్తిత్రిరూపకముల వెన్ని.

న్యాసము.

ప్ర $\frac{౨}{౧}$ సం $\frac{౧}{౫}$ ద్వి $\frac{౨౦}{౧}$ త్రో $\frac{౧}{౭}$ తృ $\frac{౩}{౧}$ త్రో $\frac{౧}{౯}$ చ $\frac{౩}{౧}$ సం $\frac{౨}{౯}$

అథస్వాంశానుబంధస్వాంశాప వాహజాత్యోఃకరణసూత్రంవృత్తేనాహ-

స్వాంశాధికోనఃఖలుయత్రతత్ర భాగానుబంధేచ లవాపవాహే।తల్‌స్థహారోరేణహారంనిహన్యాత్ స్వాంశాధికోనేనతుతేనభాగాన్॥౩౩॥

వృ॥ స్వాంశలూనయుతము లేనిసహతలస్థ హారముం।దంశలూనయుతము జేసియంశవధమొనర్పుమీ॥

స్వాంశేతి॥ యత్ర భాగానుబన్ధేల వాపవాహేచస్వాంశ ఆధికోనః

స్వకీయాంశంబులు రాశి యందు యుతంబు జేయునెడలద్వి

అథిక ఊనో వాత్రత్రతలస్థహారేణ హారంనిహన్యాత్స్వాంశాధికో నేనని జాంశాధికేనన్నజాంశో నేనవాతల స్థహారేణభాగాన్నిహన్యాత్ పునరపితలస్థహారేణౌత్యాదినర్వ్యాది త్యర్థః॥

తీయహారముచే ప్రథమహారమును గుణించిహారముగా నుంచికొని యా ద్వితీయహారంబునందంశలుసంకల నము జేసి దానిచే ప్రథమాంశంబును గుణించియదియంశముగా నుంచు నది దీని నామంబు స్వాంశానుబద్ధం బన బడు

మరియురాశియందుస్వకీయాంశంబు లూనంబులు జేయు నెడలహారముతోలుతటి క్రమంబున నునిచి ద్వితీయహారమునందా ద్వితీయాంశంబులూనంబులు జేసి దానిచేనా ద్యస్థలాంశంబు గుణించునది - దీని నామంబు స్వాంశాపవాహంబనం బడు -

అత్రోదాహరణం॥౯॥

అంఘ్రిస్స్వత్ర్యంశయుక్తస్స్వనిజదళయుతః కీదృశః కీదృ
శౌచత్ర్యంశౌస్వాష్టాంశహీనౌతదనుచరహితౌతౌత్రిభిస్సప్తభాగైః
అర్థంస్వాష్టాంశహీనంనవభిరథయుతంసప్తమాంశైస్స్వ
కీయైః కీదృక్స్యాద్బ్రూహివేత్సిత్వమిహయదిసఖాంశానుబం
ధాపవాహౌ॥౩౮॥

ఉ॥ పాదముస్వతృతీయయుతిబ్వనిజార్థముగూపనెట్లగున్।
ఆది త్రిభాగయుగ్మకములష్టమస్వాంశవివర్జితంబులై।
పాదరమొప్పదెల్పు మటసప్తమభాగత్రయాళిహీనముల్।
పాదయుగంబుస్వాష్టలవహాటితమై నవసప్తిగూడినన్।
ఛేదలవంబులెట్టులగు జెప్పుముస్వీయలవాహముల్॥

అంఘ్రిరితి ॥ అంఘ్రిః పాదః స్వత్ర్యంశయుక్తః పునః స్వనిజదళయుతః నిజార్ధేనయుతః కీదృశ ఇత్యేకః ప్రశ్నః ॥

త్ర్యంశో స్వాష్టాంశేన హీనొ పశ్చాత్త్రిభిస్స్వసప్తభాగై రహితొ చ కీదృశా పిద్వితీయః ప్రశ్నః.

స్వాష్టాంశహీనః స్వార్ధేనాంఘ్రిజైర్నవభిస్స్వసప్తమాంశైర్యుతం సత్ కీదృశం స్యాత్ ఇతి తృతీయః ప్రశ్న హే సఖే యది త్వం భాగానుబంధభాగాపవాహే వేత్సి తర్హి ఏతత్ప్రశ్నత్రయం బ్రూహి

ప్రథమప్రశ్నన్యాసః

స్వాంశానుబంధం తలస్థహారేణ త్రికేణ హ
౧/౪ ౧/౩ ౧/౨
స్వాంశాపవాహం రం చతుష్కం హన్యాత్
౧/౩ ౧/౮ ౩/౭
స్వాంశాపవాహ ౧ ఇతి స్వాంశా
స్వాంశానుబంధం ధికేన తేన
౧/౨ ౧/౮ ౯/౭ త్రికేణ రభా

గపకోహాతః ౪ పునరపి తలస్థహారేణద్వయేన అహరం ద్వాదశకం హన్యాత్ అరస్వాంశేనైకేనయుతేన ద్వయేన ౩. భాగాః చతురః ౪.

ఈ యుదాహరణమునందు ం నాల్గింట నొకటి తనమూడింటనొక చేతనునచ్చటలభించు ధనమునందలి రెంట నొకటిచేతను కూడిన నెంతయగునని ప్రథమ ప్రశ్నము.

మూడింట రెండు భాగము లుతమయొనిమిదిటనొకటిచె హీనంబులగుచుపిదపయు నేడింట మూడుభాగముల చెహీనమయ్యె నెట్టిదగునని స్వాంశాపవాహ ప్రశ్నము

మూడవది - రెంటనొకటితనయందలి యెనిమిదియవ భాగముచే హీనమయ్యె నపిద పతనయేడు భాగములయందలి తొమ్మిది భాగముల చేకూడియునునెట్టిదగు నని స్వాంశాపవాహ స్వాంశానుబంధ ప్రశ్నము

ఈ ప్రక్రియాభేదము దెలిసితివేనియీ ప్రశ్నత్రయంబునకును త్తరమిమ్మనుట

హాన్యాత్ ౧౨ . ఏవం ద్వాదశచ
తుర్వింశాంశౌ జాతౌ: ౧౨/౨౪ అన
యోర్ద్వాదశభిరపవర్తే ౧/౨ ఏ
తావతా రూపార్ధం జాతం॥ ద్వితీ
య ప్రశ్నే తలస్థ హారేణాష్టకేన
౮ - హారం త్రికం హాన్యాత్ -౨౪-
స్వాంశేనైకేనోనేనాష్టకేన.
౭ - భాగౌ ద్వౌ హాన్యాత్ ౧౪ పున
స్తలస్థహారేణ సప్తకేన ౭ హారం
౨౪ - దిహాన్యాత్ ౧౬౮ - స్వాం
శ త్రికేనోనేన తేన సప్తకేన -౭- భా
గం ౧౪ -హాన్యాత్ - ౯౮ . ఏవం
షట్పంచాశత్ అష్టనవత్యుత్తరశ
తాంశౌ జాతౌ ౫౬/౧౬౮ ౯౮/౧౬౮ అనయోష్ష
ట్పంచాశతాపవర్తే - ౧/౩ - జాతో
రూపత్రితీయాంశః - తృతీయ ప్ర
శ్నే - తలస్థహారేణాష్టకేన ౮ -
హారం ద్వయం - ౪ - హాన్యాత్ -
౧౬ స్వాంశేనైకేనోనేన తేనాష్ట
కేన - ౭ - భాగం కం హాన్యాత్
౭ - పునరపి తలస్థ హారేణ - ౭ హా
రం ౧౬ - హాన్యాత్ స్వాంశః-౭-
సహితేన తేన ౧౬ - భాగం - ౭
హాన్యాత్ -౧౧౨ . సవర్ణ స్థాన
మేవాపవర్త్యం రూపం జాతం॥ ౧/౧

న్యాసము-సంకలనము

౧/౪ సం ౧/౬ రా ... అ౫ రా ... సం ... రాశి ... అ౩ రా ...

వ్యవకలనం-

... త్రో ... శే ... అ౨ రా ... త్రో ... శే ... అ౨ రా ...

వ్యవకలనసంకలనంబులు-

... త్రో ... శేషం ... సం ... రా ... అవ ౧౧౨ రా౧

ప్రశ్నలు

(౧౧) తనపంచాంశనుగూడు వాఘులెటులౌ తద్ద్వాదశాంశంబుగూడి నసెట్లౌదురిసప్తమాంశగలవఁడింభాగ్యవేఁడెల్పుమా। ఘనరాశిన్ జనసప్తమాంశయుగముస్గుంటింప శేషంబదేం। తనవాంశాష్టక శేషమెంత జెపుమాతన్వంగిశీఘ్రంబునన్ ॥

న్యాసము

౪/౧ సం ౧/౫ సం ౧/౧౨ సం ౧/౬ త్రో ౨/౬ త్రో ౯/౯ శేషమెంత

పంచమాంశయునిజపాదయుతంబైన నెంతనిజత్ర్యంశచేతగూడు ॥ నెంతనిజార్ధార్ధప్తినెంతతుల్యయుతంబదెంత వేగమెబల్కుమింతినాతు। సార్ధరూపత్రయి స్వమునిభాగచతుష్కహీనత నెంతగునిజత్రిలోచు। భాగహీనత నెంతబల్కుము వేవేగరూపత్రయమునిజరుద్రభాగ। పంచకంబునగూడు కభానుపప్తి। భాగహీనతనొందియుమరిస్వకీయ। నందనఖభాగహీనతనలరు నెట్టు। దెలుపుమీజాతిభిన్నంబు దెలియుదేని ॥

న్యాసము

ప్ర ౧/౫ సం ౧/౪ సం ౧/౩ సం ౧/౭ సం ౧/౧ ఎంత

ద్వి ౨/౭ లోతన ౪/౬ త్రో ౧/౩ శేషమెంత

తృ ౩/౧ సంతన ౫/౧౧ త్రో ౬/౧౭ త్రో ౯/౭౦ శేషంయుతం

ఇట్లు భిన్నజాతిచతుష్టయము సమాప్తము.

అథభిన్నపరికర్మాష్టకమాహతత్ర
సంకలితవ్యవకలితయోఃకరణ
సూత్రంవృత్తార్ధేనాహ-

యోగోన్తరంతుల్యహరాంశకానాంకల్ప్యోహరోరూ
పమహారరాశేః ॥౩౮॥

వృ॥ తుల్యహారాంశములను త్రోయుటయును గూర్చుటల్। జెల్లుచుండును
హారమునకు జేయు మొకటిహారముగన్॥

యోగఇతి॥ తుల్యహారాంశకానాంయోగఃఅన్తరంవియోగోవా కార్యంతుల్యోహరోయేషాంతేతుల్యహారాః-తేచతేఅంశాశ్చ తేషాం అహారరాశేఃరూపం ఏకోహరః కల్ప్యః॥

భిన్నసంకలనవ్యవకలనంబులు జేయునెడలభాగజాతివిధినిసవర్ణచ్ఛేదంబులుజేసిక్రమంబునసంకలనవ్యవకలనంబులు జేయునది। అంశములుపూర్ణాంకములుగానుండు నెడలఛేదములేకుండుటగావుననందుభిన్నకల్పనంబుసిద్ధించుటకై-యొకరూపమునుహారముగాకల్పించుకొనునది॥

అత్రోద్దేశకమాహ

పంచాంశపాదత్రిలవార్ధషష్ఠానేకీకృతాన్బ్రూహిసఖేమ
మైతాన్।ఏభిశ్చభాగైరథవర్జితానాంకింస్యాత్త్రయాణాంక
థయాశుశేషం॥

పంచాంశంబునుపాదమున్ త్రిలవమున్పాదద్వయిన్షష్ఠమున్। చం
చక్కీ[illegible]రూపత్రయిలోసంశోధ్యమున్ జేసియో। పంచాస్త్ర[illegible]వె
ల[illegible]రగన్బాగొప్పగాదెల్పుమా। కొంచంబేమియులేకసిద్ధ
[illegible]నిభిన్నాష్టకిన్-

పంచాంశేతి ॥ పంచాంశః పాదశ్చ తుర్యాంశః ప తాన్ పంచ హీనవ పరిక్షిప్య తాన్ మమ శీఘ్రం బ్రూహి. పభిః భాగై రేకీకృతై రంశైః త్యవజిర్లబ్ధానాం హీనానాం త్రయాణాంరూపాణాం శేషం ప్యాత్ తదపాస్యాశుకథయ.

యోగార్థంన్యాసో యథా

$\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౨}$ $\frac{౧}{౬}$

ఉక్తహరాంశకానాంయోజన క్రియత్వాత్ అన్యోన్య హారాభిహతౌ హరాంశావితిక్త జాతా స్తుల్యహరాంశాః॥

$\frac{౧౪౪}{౭౨౦}$ $\frac{౧౮౦}{౭౨౦}$ $\frac{౨౪౦}{౭౨౦}$ $\frac{౩౬౦}{౭౨౦}$ $\frac{౧౨౦}{౭౨౦}$

అంశానాం మైక్యే కృతే జాతః $\frac{౧౦౪౪}{౭౨౦}$ షట్త్రింశతా అపవర్తితే జాతౌ హరాంశౌ $\frac{౨౯}{౨౦}$

ఏషాం త్రయాణాం చ్ఛేదనాయన్యాసః కలోప్య హరోరూపమహారరాశేరిత్యుక్తత్వాత్ త్రయాణామధస్తాద్రూపం హరః కల్పితః తన్నోన్య హారాభిహతౌ సమచ్ఛేదనాతః $\frac{౫౮}{౨౦}$ $\frac{౬౦}{౨౦}$ నతః

ప్రత్యేక త్రింశచ్ఛేద నేనశిష్టాః $\frac{౩౧}{౨౦}$

న్యాసము -

$\frac{౧}{౫}$ సం $\frac{౧}{౪}$ సం $\frac{౧}{౩}$ సం $\frac{౧}{౨}$ సం $\frac{౧}{౬}$ సమచ్ఛేదములు జేసి సంకలనము జేయగా

$\frac{౧౪౪}{౭౨౦}$ $\frac{౧౮౦}{౭౨౦}$ $\frac{౨౪౦}{౭౨౦}$ $\frac{౩౬౦}{౭౨౦}$ $\frac{౧౨౦}{౭౨౦}$ రాశి $\frac{౧౦౪౪}{౭౨౦}$ అప ౩౬ రా $\frac{౨౯}{౨౦}$

$\frac{౩}{౧}$ శో $\frac{౨౯}{౨౦}$ సమచ్ఛేదము $\frac{౬౦}{౨౦}$ $\frac{౨౯}{౨౦}$ శేషం $\frac{౩౧}{౨౦}$

ప్రశ్నలు

౧౨) త్రిలవపంచాంశగిర్యంశములనవాంశ । ఋలువసుద్వ్యబ్ధి షోడశములు నవిశ్వ । మనురవిద్వ్యబ్ధిమార్గణమాదికాంశ । ములును వేర్వేరగూర్పు మాముద్దుగుమ్మా

న్యాసము

త్రి ౧/౩ ౧/౫ ౧/౭ ౧/౯ ద్వి ౧/౬ ౧/౮ ౧/౪ ౧/౧౬ తృ ౧/౧౩ ౧/౧౪ ౧/౧౨ ౧/౨౪ ౧/౫

రూపత్రయంబులో కల । నోపడతి త్రిపంచభాగములు ద్రోయుశే షణ । రూపచతుష్కములోపల । జేపగు పంచత్రికాంశ లెడ్డలిది జెపుమా॥

న్యాసము

త్ర ౩/౧ లో ౩/౫ శేషం ద్వి ౪/౧ లో ౩/౫ శేషం

శరరూపంబులు బాహునందగిరియంశంబుల్ త్రివిశ్వాంశముల్ । శర బాహ్వంశలుగూర్చ నెంతయగు నోచంద్రాస్యవస్వంశముల్ । శరభాగం బురసాంశముల్ రదనవాంశంబుల్ త్రిపాదంబులున్ । శరసప్తాష్ట దిగంశము ల్గలిపి వేజానొందగాదెల్పుమా.

౫ ౧/౨ ౧/౯ ౧/౬ ౩/౧౩ ౨/౫ ద్వి ౧/౬ ౧/౫౬ ౯/౩౨ ౩/౪ ౧/౫ ౧/౬ ౧/౧౬ ౧/౧౦

అథభిన్నగుణ నేకరణ

సూత్రం వృత్తార్థేనాహ.

అంశాహతిశ్ఛేదవధేనభక్తా లబ్ధం విభిన్నేగుణనే ఫలం స్యాత్ ॥

వృ॥ అంశగుణము హారహతిని హారణఫల మిఫలమగున్ । సంశయంబులేక భిన్నజాతిగుణనమునవగీ

అంశేతి అంశానాం మాహతిః పరస్పరగుణనం ఛేద వధేన హారాణాం పరస్పరవధేన భక్తా సతీయల్లబ్ధం విభిన్నే గుణనే ఫలం స్యాత్.

అంశ అనుపరస్పరముగుణింపఁ లభించు రాశిని - ఛేదములపరస్పర గుణనము చే భాగించు నెలబ్ధం మొదలైన లబ్ధము భిన్నగుణన రాశియగు నమట

అత్రోద్దేశకమాహ

సత్ర్యంశరూపద్వితయేననిఘ్నంసప్తమాంశద్వితయంభవేత్కిం। అర్ధంత్రిభాగేనహతంచవిద్ధిదక్షోసిభిన్నే గుణనావిధౌచేత్

గీ॥ సప్తమాంశయుతంబగుశయయముచేత। నభ్యసించినసత్ర్యంశహస్తమెంత। త్ర్యంశమునగుణియించి నదళమునొందుపుభిన్న గుణనంబునుసహనందెన్నదెవి.

సత్ర్యంశేతి॥ ససప్తమాంశద్వితయంసప్తమాంశసహితంరూపద్వయం. సత్ర్యంశరూపద్వితయేనతృతీయాంశసహితరూపద్వయేనవిఘ్నంగుణితంసత్కింభవతి-కించఅర్ధంరూపార్ధం తృతీయ భాగనహతంసత్కింస్యాత్ చేద్భిన్నగుణనావిధౌదక్షోసితర్హిఽపతన్మదుక్తంవిద్ధిజానీహీవిచారయేత్యర్థః

న్యాసః | ౨ | ౨ భేదఘ్నరూ
| ౧/౩ | ౧/౭ పేషులవాథ

వణామితికృతేజాతం ౭/౩ ౧౫/౭
అంశయోరాహతిః ౧౦౫ ఛేద వధః-౨౧

హారేణ-౨౧-అంశే౧౦౫-హృతే౫ - పంచరూపాణిజాతాని - అర్ధంత్రిభాగేనేత్యస్య న్యాసః ౧/౨ ౧/౩ అంశాహతిరితికృతేజాతం-

ఏకషష్టాంశః ౧/౬

న్యాసము.

గుణ్యం ౨ ౧/౭ గుణం ౨ ౧/౩ దీనిభాగానుబంధజాతివిధినిసవర్ణనము జేయసిద్ధించినరాసులుగుణ్యం ౧౫/౭ గు ౭/౩ రా ౧౦౫/౨౧ అప ౨౧ రా ౫

ద్వితీయన్యాసము

గుణ్యం ౧/౨ గుణం ౧/౩ రా ౧/౬ ఇవియఫలరాశి ఇట్లాతటనుదెలియునది

ప్రశ్నలు

౧౩) పాదయుక్తరూపపంచకములచేత । పంచసప్తమాంశబకనుగూ పఃమొగిగుణించు నెంతయగుత్ర్యతీయాంశముల్ । పాదమునగుణింపబడు నెట్లూ॥ మూడుసప్తమాంశములకూడునై దుచే । నాల్గుపంచమాంశనవ కరూపములుగుణింప నెంతమూడిటనొకటిచేస ప్తమాంశగుణితసనితియంత

న్యాసము

ప్ర ౫/౧ ౧/౪ గు ౧/౧ ౫ ద్వి ౨/౩ గు ౧/౪ త్ర ౫/౧ ౩/౭ గు ౯/౧ ౪ చ ౧/౫ గు ౧/౩ ౧/౭

అథభిన్నభాగహారకరణసూత్రం

వృత్తార్ధేనాహ-

ఛేదంలవంచపరివర్త్య హారస్య శేషఃకార్యోథ భాగహారణేగు ణనావిధిశ్చ-౩౭

వృ॥ హారకమున నెగడియుండునంశహారములను దగ । పరివర్తనంబు జేసిబరపవలయుగుణవిధిని-

ఛేదమితి॥ ఛేదంలవంచపరివర్త్య భాజకఛేదకస్థానే ఛేదలవౌపరివ ర్త్య ఛేదముపరికృత్వాలవంచాథస్థా ప్య త్వోత్పర్థః భాగహారణేభాగహా రేగుణనావిధిఃఅంశాహతిశ్ఛేదవధే నభక్తఇత్యుక్తోగుణనాప్రకారఏ వకార్యఇత్యర్ధః-

భాజ్యహారరాసులయందు నుండెడుభిన్నమునందు-హారరాశిస్థాన మునందుండుసంఖ్యలనంశస్థానం బునందు నంశస్థానంబునందలి సంఖ్యలహారస్థానంబునందునుండు నట్లుమార్చియుంచియంశగుణనము హారగుణనము చే భజింపవలయు ననుగుణనవిధిని జేయునది-

అత్రోద్దేశకమాహ

సత్ర్యంశరూపద్వితయేనపంచత్ర్యంశేనషష్ఠంవదమేవిభా జ్య। గర్భీయదర్భాగ్రసుతీక్ష్ణబుద్ధిశ్చేదస్తితేభిన్నహృతౌ సమర్ధా॥౩౮॥

పంచరూపంబులహరించుచంచలాక్షి। త్ర్యంశయుతరూపకద్వయి

త్ర్యంశమునను । సప్తమభాగించి నెడుపునూకిత్తముగను । భిన్నభాగహారంబునీ పెన్నుడేసు.

సత్ర్యంశేతి ॥ సత్ర్యంశరూప ద్వితయైనత్ర్యతీయాంశ సహితరూపద్వయైనపంచరూపాణివిభజ్య వదన్యాసః

౧ ౧/౩ ౫/౧ యథోక్తే దఘ్నరూపేషుల వాధ నణాసమితిక్రియేజాతం ౭/౩ ౫/౧ ఛేదంల వంచపరివర్త్య ౩/౭ ౫/౧ అంశాహతి ఛేదవధేనభక్తా ౧౫/౭

పంచదశ సప్తమాంశాజాతాః

కించద్వితీయో దాహరణే

న్యాసః ౧/౩ ౧/౨ ఛేదంలవంచపరివర్త్య ౩/౧ ౨/౧ అంశాహతిః ఛేదవధే నైతిక్రియే ౩/౬ త్రిభిరపవర్త నైక్యతేజాతం రూపార్ధం ౧/౨

౧౪) పాదరూపకంబు సప్తమాంశ విభక్త । మైనలబ్ధమెంతమను త్రిశాంశములనుపిళ్ళ యుగళిగలపాలుగొనవెంత । నందయుగళ భక్తి నగను లెంత

న్యాసము

త్రయాణాం భాజ్యం ౧/౪ ద్విహో ౧/౩ భా ౩/౧౭ త్రహో ౨/౧ భా ౬

కములు స్వార్థములు నక్షత్రములు రాజులు నదత్వముల్ల కరాముల్నవాబ్ధిజ
లాంగంబులుం చంద్రనాగంబులుం శ్రుబోధార్థమై బరికించి । ఇక
నొకటి మొదల్పు వాంకంబులో చంద్రుడుం సర్పముల్భూమిలున్ దతక
ములున్దశ్వచంద్రుల్ప్రాతముల్గగనాబ్ధి శ్రీ గ్నులుం సూగబాణంబులు
న్నంసబాహ్వారములుం పాటివిద్యాదులైనట్టి బాలాలికీ । ఇక రెండి పెద
నాచతుర్మూర్తి మొదలున్ సప్తపుల్చంద్రనాగంబులున్దకతతంబులున్
త్వతకరంబలుం తకరనందాద్యులున్సంద్రవ్యోమాజినుల్దకరనందాంబ
రాబ్ధులోహితకర బాణాంగముల్వ్యాపిలుం । ఆ కుటిలగతిపంచభూతంబు
లొందుం రద్రా మదైనబ్ది నాకాశభూముల్వరాకాగ్నులున్దుంగి
కశ్రద్రివరానుల్భూగివ్యోమనాగాష్టులుం సోమజాంగాద్రి దంతాల్వవా
బ్ధిర్బరాంకేషులుస్గాపహీం ॥ఇక రసఘన గాను లేకంబువార్యంగము
ల్నందబాహ్వాద్రులున్దకనందాంబరాబ్ధుల్వరాత్య్యంగవహ్నింబులున్ కర
బాణాంగతకరంబుధుత్రానతకాద్రిరుద్రుల్దలేం ద్రాక్షితకాతనులుం
భూజలేం ద్రాగ్నిభూతంబులుం ॥ ఇక మునిఘనరాసులొందుం గజారుద్ల్వి
రీభైకబాహుల్జలేభాగ్నిరాజుల్వరాకాష్టవహ్నాచలసత్త్యంకనందోడు
లుం రామనీలేషురామాక్షిదంతుల్క కెట్టైకగిర్యంకభూతుల్నవాం
గాంకనే త్రేభరాగాబ్ధులుం । ఇక గజఘన మొందుత కేషుబాహుల్ధరాం
గేషుతర్కాద్రిహాగ్నీషుబాణాంగముల్పత్వతకరంబరాంకాగ్నులుం
భూపతర్కాంకరాగాష్టులుం భూఖినాగాబ్ధితకరశ్వ । బాణాల్నృపంత్య్రో
ద్రిరాగాద్రిభూపుల్ధరాత్యద్రితకర బ్ధి శ్రాగ్నార్బ్ధులుం ఇక నవఘన మే
కమానూరబాణాల్పుణేభాంగపంచేందులుం వేదమన్వక్షితకాతనులుం త
త్వబాణాగ్ని బాణాంకచంద్రులసాంకాంగగిర్యద్రిఖవ్యోమభూముల్సవ
రాకాశతకాగ్ని బాణాగ్ని భూబాణధలుం నాగబాహ్వద్రిరాగాక్షి
బాణాగ్నిచంద్రుల్ నవేభాబ్ధి భాతుబ్ధిరాగేభరాముల్దగున్॥

చక్రము

	ద్వి	త్రి	చ	ప	ష
౧	౧	౧	౧	౧	౧
౨	౪	౮	౧౬	౩౨	౬౪
౩	౯	౨౭	౮౧	౨౪౩	౭౨౯
౪	౧౬	౬౪	౨౫౬	౧౦౨౪	౪౦౯౬
౫	౨౫	౧౨౫	౬౨౫	౩౧౨౫	౧౫౬౨౫
౬	౩౬	౨౧౬	౧౨౯౬	౭౭౭౬	౪౬౬౫౬
౭	౪౯	౩౪౩	౨౪౦౧	౧౬౮౦౭	౧౧౭౬౪౯
౮	౬౪	౫౧౨	౪౦౯౬	౩౨౭౬౮	౨౬౨౧౪౪
౯	౮౧	౭౨౯	౬౫౬౧	౫౯౦౪౯	౫౩౧౪౪౧

స	అష్ట	నవ	
౧	౧	౧	ఇదివర్గ
౧౨౮	౨౫౬	౫౧౨	కము
౨౧౮౭	౬౫౬౧	౧౯౬౮౩	
౧౬౩౮౪	౬౫౫౩౬	౨౬౨౧౪౪	
౭౮౧౨౫	౩౯౦౬౨౫	౧౯౫౩౧౨౫	
౨౭౯౯౩౬	౧౬౭౯౬౧౬	౧౦౦౭౭౬౯౬	
౮౨౩౫౪౩	౫౭౬౪ ౮౦౧	౪౦౩౫౩౬౦౭	
౨౦౯౭౧౫౨	౧౬౭౭౭౨౧౬	౧౩౪౨౧౭౭౨౮	
౪౭౮౨౯౬౯	౪౩౦౪౬౭౨౧	౩౮౭౪౨౦౪౮౯	

అథభిన్నవర్గవర్గమూలఘనఘనమూలేషు
కరణసూత్రంవృత్తార్ధేనాహ.

వర్గేకృతీఘ ‘విధౌతుఘనౌవిధేయౌహారాంశయోరథపదే
చపద ప్రసిద్ధ్యై

౩౯॥ భిన్నవర్గఘనములందువీనిమూలములవర్గ। వన్నిగాహారాంశము లనువలయుజేయనటులగా। పన్నుగాగవర్గవర్గపదఘనాదికంబులర। ము న్నుదెలిపినట్టిరీతులమూలవర్గసిద్ధికై॥

వర్గ ఇతి- వర్గేకర్తవ్యే సతిహారాంశయోః కృతీవిధేయేఘ నః ధౌతు. హారాంశయోఃఘనౌవి

భిన్నవర్గ-వర్గమూల-ఘ న- ఘనమూల-చతుర్ఘన -చతు ర్ఘన మూలం- పంచ ఘన - పంచ

ధ్యేయా - అథవ ఘనవర్గే వర్గఘనపదే వాకర్తవ్యే - తథైవ హోరాంశయోఃపదేపి ధ్యేయే - తాభ్యాంపదప్రసిద్ధావపదసిద్ధ్యర్థమిత్యర్థః॥

ఘనవమూలాదులయందును - వర్గమూలాదులు జేయునెడల ఛేదంబులును నంశంబులును క్రమంబునవర్గంబును - మూలంబును జేయవలయుననుట.

అత్రోద్దేశకమాహ

సార్ధత్రయాణాంకథయాసువర్గం వర్గాత్తతోవర్గపదంచమిత్ర। ఘనంచమూలంచఘనాత్తతోపిజానాసిచేద్వర్గఘనావభిన్నౌ॥

మ॥ సదళంబైనత్రిరూపవర్గమును వేసార్థింపుతన్మూలముల్।
మది జింతింపు ఘనంబుతత్పదము వేమారుల్ చతుర్వర్గముల్।
విదితంబైనతదీయమూలముటులన్విఖ్యాతి జెన్నొందునా।
తుదిజెల్వొందెడునంధవర్గతుదిగాదుచ్ఛేతరంబౌవిధిన్॥

సార్ధేతి - హేమిత్ర సార్ధత్రయాణాం మాంశువర్గంకథయ తతోవర్గాద్వర్గపదంచవదతథాఘనంతతోపిఘనాన్మూలంచకథయ చేద్విభిన్నౌవర్గఘనౌజానాసి - న్యాసః ౩ ౧/౨ ఛేదఘ్నరూపే ప్వితిక్ర్తే ౭/౨ అస్యవర్గః ౪౯/౪ ఘనశ్చ ౩౪౩/౮ ఘనమూలంతు ౭/౨ వర్గమూలంచ ౭/౨

న్యాసము

౩ ౧/౨

ఛేదఘ్నరూపం ౭/౨

వర్గం ౪౯/౪ ఘనం ౩౪౩/౮

మూలం ౭/౨ ఘనమూలం ౭/౨

౭/౨ వర్గవర్గం ౨౪౦౧/౧౬

చతుర్ఘనమూలం ౭/౨

౭/౨ పంచఘనం ౧౬౮౦౭/౩౨

౧౬౮౦౭/౩౨ పంచఘనమూలం ౭/౨

ప్రశ్నలు-

౧౫) సార్ధపంచరూపసమితికినందాంశ। మునకుసప్తమాంశమునకుపంచమాంశయుగళమునకుహరివిశ్వరాములు। వర్గఘనచయాళివరుసదెల్పు॥

న్యాసము-

ప్ర౫ ౧/౨ ద్వి ౧/౯ తృ ౧/౬ చ ౨/౫ పం ౩/౧౩

ఉదాహరణకు వర్గము-

ఘన-పదఘన-పంచఘనములు-దెలుపుము-

వర్గములు-

సీ॥ తానాంశకునుహరిత్త్వచతుర్దశాంశలకుచతుర్దశులరు చంద్రసూరులకునునందషోడశములదగునందాంశలకుచంద్రనాగభాగ। మునకువేదరసాంశమునకుచంద్రామాంశమునకుదెవేంద్రాంశమునకుతత్త్వ। రసములతానాంశరాజికిభూవ్యోమజలబాహులనుగలజలసమితికి।రూపరసబాణరసనంఖ్యరూఢమైన। బాణబాహ్వంశలకునెల్లనాల వేరువేరుగావర్గమూలము ల్వెలయదెలుపు।భిన్నమూలవిధిజ్ఞులమిన్నవేని॥

న్యాసము-

ప్ర ౧/౪౯ ద్వి ౮/౨౫ తృ ౧౨౧/౮ చ ౯/౧౬౯ షం ౧/౪౧

ష ౧/౬౪ స ౧/౩౬ అ ౧/౧౪౪ న ౪౯/౬౨౫ ద ౮/౨౪౧ ఏ ౨౫/౬౫౬౧

వర్గమూలములు జెప్పుము-

ఘనములు-

సీ॥ నందాక్షిగిరులందునాగాంశకములకుత్తత్త్వచంద్రులగల తారకలకు। మునిచంద్రబాహ్వక్షులనుగలతత్త్వచంద్రులకురామక్ష్మతాగ్ని గ్రాలునాగ।ములకునాగంబులగలచంద్రగుణవిశ్వ సమితికిభములందుసర్వతతిక్షి షోడశాక్షులగలనూరబాణములనుభుజచంద్రశరములబోదలుభూత।సూరులకువేదరసములనాగసుగుణులకు।తాగకములకువేవేగ తలిరుబోడ॥ఘనపదంబులువేర్వేరుగాగబలుకు॥భిన్నఘనమూలవిధి వేదిమిన్నవేని॥

న్యాసము-

ప్ర $\frac{౮}{౭౨౯}$ ద్వి $\frac{౨౭}{౧౨౫}$ తృ $\frac{౧౨౫}{౨౧౯౭}$ చ $\frac{౮}{౩౪౩}$ పం $\frac{౧౩౩౧}{౮}$ ష $\frac{౮}{౨౭}$ స $\frac{౫౧౨}{౨౧౬}$

అ $\frac{౧౨౫}{౫౧౨}$ న $\frac{౨౭}{౬౪}$ దీనికి ఘనమూలముఁ జెప్పుము॥

చతుర్ఘాతమూలము-

సీ॥ అయుతంబునను గల్గునష్టికిఁ జంద్రాంగశరరసములగలశరభుజాంగ। ములకుచంద్రాంబరజలభుజములగలతత్కర్ణనందాంకులతత్త్వకర్ణ। ములగలరసతత్త్వములకుఁ గర్ణగ్రహార్కతతిగల భూంగ జతతికిఁ దత్కర్ణ। తత్త్వములనుగలతర్కనంగాంబగజలధులకలచంద్రసామజముల। నలరునష్టికిఁ గృపులందు గలుగుచంద్రు। నికిని తర్కాంకశాబ్ధుల నెగడినట్టి। చంద్రపూర్ణార్ణవి బాహు చంద్రవదన-నాలుగవమూలరాసులనాకుఁ దెలుపు-

న్యాసము-

ప్ర $\frac{౧౬}{౧౦౦౦౦}$ ద్వి $\frac{౬౨౫}{౬౫౬౧}$ తృ $\frac{౧౨౯౬}{౨౪౦౧}$ చ $\frac{౨౫౬}{౬౨౫}$

పం $\frac{౮౧}{౧౨౯౬}$ ష $\frac{౪౦౯౬}{౨౫౬}$ స $\frac{౧౬}{౮౧}$ అ $\frac{౧}{౧౬}$ న $\frac{౨౪౦౧}{౪౦౯౬}$

చతుర్ఘాతమూలములు బలుకుము

పంచఘాతములు-

సీ॥ గజతర్కగిరిరదగణభాగములగల్గు తత్త్వచంద్రాగ్నులకర్ణపర్వ। తాద్రిస్వరంబులవలకు రామజభాంద్రు కునందజలవ్యోమనందబాణ। ములగలపక్వతపూర్ణసామజన్యపులకుతత్కచంద్రాక్షులయుగజాంగ। మునిగదములకునుముని పూర్ణసాగజన్యపులందుగణలనేత్రములను। జలభుజాంబరచంద్రులగలరదములు-రామజలనేత్రములగలరదములకును। పంచఘనమూలముల వేగచంచలాక్షి.భిన్నరాశికిఁ బల్కువిధి చెల్వ మిన్నవేని

న్యాసము-

ప్ర $\frac{౩౧౨౫}{౩౨౭౬౮}$	ద్వి $\frac{౨౪౩}{౭౭౭౬}$	తృ $\frac{౧౬౮౦౭}{౫౯౦౪౯}$	చ $\frac{౩౨౭౬౮}{౩౧౨౫}$
పం $\frac{౨౪౩}{౧౬౮౦౭}$	ష $\frac{౩౨}{౧౦౨౪}$	స $\frac{౩౨}{౨౪౩}$	

పంచఘనమూలములు దెలుపుము

కరణీమూలం-పం-

వృ॥ కరణియనగ బరగుపదముగాంచనట్టి రాశియగు। కరణి యందు నెడహారాంశఘాత జేసి ప్రబలమై। వరలు స్వేష్టవ ర్గమునను హత మొనర్చి యాకృతిన్। బరగుమూల మిష్టవ ర్గపదవి గుణిత హారము చే। నెరి భజింప సంభవించు నికట మూలమీగతిన్॥

టీ॥ మూలము లేని రాశికి వర్గమూలము దెలియు నెడల ఛేదముచే నంశమును గుణించి దానిని స్వేచ్ఛానొకగొప్పదైన స్వకీయంబగు నిష్టాంకవర్గముచేత గుణించి యా రాశికి వర్గమూలము దీసి దాన్ని తొలుతటి స్వేష్టరాశిమూలముచే గుణింపబడిన ఛేదముచే భజింప నికటమూలము సిద్ధించుననుట-

దీనికి దశాంశీయ భిన్నంబని వ్యవహారముగలదు

ఉదాహరణము

నికటపుమూలమునొందుము। ప్రకటితగతి నత్రిపాద పంచాంబులకున్। నికటమ్ము లేని కరణికి నిపాలమయ్యో నేని నీ ప్రతిభదగన్-

న్యాసము

౫ $\frac{౩}{౪}$ సవర్ణనము $\frac{౨౩}{౪}$ ఇష్టం వర్గం $\frac{౧౦౦}{౧౦౦౦౦}$

౪ $\dfrac{\frac{౨౩}{౪}}{౯౨ \quad ౧౦౦౦౦}$

)౯ ౭౨౭౯౦ (౯౫౯
౫౧
౧౫) ౧౧౦౦౭
౯౫౫
౧౯౦) ౧౨౫౦౧
౧౨౧౫౧
శేషం ౩౧౯

(౯౫౯)
(౪౦౦)

౧౬)॥సీ॥(ద్వికటమూర్తుల నేర్పరించుము వేగనంగా త్రివసు బాణనగముల కును। గుణపూర్ణచం ద్రభకుగ జేశులకులోకగజసప్త జలశక్రగజవసుల కు । నీరజలాద్యద్రి నేత్రాంబ శేశులకలచంద్ర రసశరాంగతుచంద్ర । రాములకలనందసాగజగిరి బాణవ్యోమగజములకు రామజలధి। భుజగ జేంద్ర నేశులనిజతృతీయ। భాగయుక్తాద్రులకు సప్తభాగయుక్త। రదములకునం దభాగయు గ్రామసామజముల కెల్లను వేర్వేరు చంచలాక్షి.

న్యాసము.

ప్ర ౨౫౮౨౯ ద్వి ౧౧౮౧౮౧౦౩ తృ ౮౮౬౪౮౮౩
చ ౧౧౦౭౨౨౪౪ పం ౩౧౬౬౫౬౧ ష ౮౦౫౨౮౯ స ౧౧౬౧౮౭౨౩
అ ౨ $\frac{౧}{౩}$ నవ స $\frac{౭}{౩}$) న ౩౭ $\frac{౧}{౨}$ ద ౮౩ $\frac{౧}{}$

కరణీఘనమూలసూత్రం

కరణిౖనె నఘనమునందుగనుము ఛేదవర్గముగా । మరి యుభి
ష్టమున సుఘనమును మూనుగా వి శేషమహా॥

టీ ॥ కరణీఘనమునందు - ఛేదమును వర్గించిదాని చేయంశమును గు
ణించి ఇష్టమైన ఘనరాశి చేసుణించియందు ఘనమూలము తీసియా రాశిని తొ
లుత టిఘనమూలము చే గుణించబడిన ఛేదము చే భజింపనికట ఘనమూలంబగు

ఉదాహరణము.

క ॥ నిభర్ ర హు ఘనపదమో। యుభర్ క నొడువుము సహాగయా
ష్టికి ప్రతమై। గభర్ ద్వారమునంగల। దభార్గ్రము రీతిబు
ద్ధివలకొను నేర్పుగా ॥

న్యాసము.

౧౬ $\frac{౧}{౪}$ సవర్ణనం $\frac{౬౫}{౪}$ ఇష్టం- ౧౦ ఘనం- ౧౦౦౦

౧౬

౧౦౪౦

౧౨౮౦

) ౧౦౪౦౦౦౦ (౧౦౧ నికటఘనమూలం $\frac{౧౦౧}{౪౦}$

౧

౩౦౦] ౪౦౦

౩౦౦

౧౦౦౧

౩౦

౯౭౦౦

౯౬౯౯

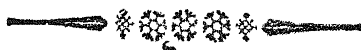
సీ॥౧౭॥ ఘనకరణుల కెల్లగల పదములు బల్కు-చంద్ర రసాంకాబ్ధి శరనవాబ్ధు । లకు వేదజలగజనందచంద్రగజేశులకు నందచంద్రాక్షినందతర్క । గిరిసముద్రలకు నందక్షితిగసాంబర నందఖాంబర క్షితులకు గగనవ్యోమ । చంద్రభుజాంకాద్రి శరములకును పార్థసప్తికి గజబాగ సహిత వేద । ముల మరుద్రాంశయుతచంద్రముని శరముల । కబ్ధి భాగాఢ్య జలధుల కటుల నూర । భాగజినులకు వేర్వేరబ్జ నయన । భిన్నకరణీపదజ్ఞుల మిన్న వేని.

ప్ర-౯౫౪౯౬౧ ద్వి ౧౧౮౧౯౮౪౪ తృ ౧౧౭౬౯౩౧౯

చ ౧౦౦౯౦౬౧౯ పం ౫౭౯౩౨౦౦ ష ౭౧

స ౪ $\frac{౧}{౭}$ అ ౫౭౧ $\frac{౧}{౧౨}$ న ౪ $\frac{౧}{౪}$ ద ౩౪ $\frac{౧}{౧౩}$

ఇట్లు భిన్నపరికర్మాష్టకము సంపూర్ణము

అథశూన్యపరికర్మసుకరణసూత్రం
ఆర్యాద్వయేనాహ-

యోగే ఖం క్షేపసమం వర్గాదౌ ఖం ఖభాజితో రాశిః। ఖహర
స్స్యాత్ ఖగుణః ఖం ఖగుణశ్చింత్యశ్చ శేషవిధౌ। శూన్యే గుణకే
జాతే ఖం హారశ్చేత్పునస్తదా రాశిః। అవికృత ఏవ జ్ఞేయ స్తథై
వ ఖేనోనితశ్చ యుతః॥ ౪౫॥

గీ॥ రాశియవికారమై యుండు రహితసహిత। గుణకహారంబులనుసున్నగాను
తమిరాగ। శేషవిధివింత్యమౌనాతదప్పుచేష్టలందు। సున్నసున్నయొవర్గాదిసోకిది
గినదు॥

యోగ ఇతి॥ శూన్యే యో
గే అంకస్య యోగే సతి ఖం శూన్యం
క్షేపసమం క్షిప్యతే యోజ్యత ఇతి
క్షేపోఽంకవిశేషః - తేన సమం తు
ల్యం భవతీ యథా ఖస్య పంచానాం
యోగే పంచైవ భవంతి వర్గాదౌ ఖ
స్య వర్గే వర్గమూలే ఘనే ఘ
నమూలే వా క్రియమాణే ఖమేవ
స్యాత్ ఖభాజితో రాశిః ఖేన విభా
జితో వ్యాప్తో రాశిః ఖహరస్స్యాత్
ఖమేవ హారో యస్య తాదృశస్స్యా
త్ ఖగుణః ఖం ఖేన గుణితోంకః ఖ
మేవ స్యాత అస్యాపవాదమాహ
ఖగుణశ్శేషవిధౌ చింత్యః ఇతి అగ్రే యాది ఖ
గుణస్యాంకస్య కార్యాంతరం ఖగుణం ఖం

రాశితో దనున్న గూడుగా
నెడలను త్రోయు నెడలను - రాశిని
సున్న చే గుణించు నెడలను - రాశిని
సున్న చే భాగించు నెడలను రాశి య
థాప్రకారముగా నుండును॥

శేషగాసనొడువునవుడుప
విధివలన ప్రవర్తించిన శేషమును
దాని సోధించ గి యుండును.

నస్యాత్ కించ-శూన్యే గుణకే జాతే ఖం హారశ్చేత్ తథా రాశిః పునః అవికృతో యథావస్థిత ఏవ జ్ఞేయః. ఖేన ఊనితో యుతో వా రాశిస్తద్వదేవ అవికృత ఏవ జ్ఞేయః అస్య గ్రహగణితే మహానుపయోగ ఇతి జ్ఞేయః. గ్రహగణితజ్ఞైః సిద్ధాంతః

మిగత-వర్గ-వర్గమూలాదులయందు సున్న సున్నగా యవికారము జెందియుండుననుట॥

అత్రోదాహరణం.

ఖం పంచయుగ్భవతి కిం వద ఖస్య వర్గం మూలం ఘనం ఘనప
దం ఖగుణాశ్చ పంచ। ఖేనోద్ధృతా దశ చ కః ఖహృతో నిజా
ర్ధయుక్తస్త్రిభిశ్చ గుణితః ఖహృతస్త్రిషష్టిః॥ ౪౩॥

ఉ॥ పూర్ణమి యోగయోగముల బొందగు నైదది యెట్టులుండునా।
పూర్ణఘనంబు వర్గమును మూలము నేమగు బూర్ణసంఖ్యయా।
పూర్ణహతంబు నెప్పలను పూర్ణ నిహరించిన సున్న నేమగున్।
పూర్ణగుణంబు స్వార్ధయుతమున్ త్రిగుణంబును హారమైనయా।
పూర్ణహృతంబుగా బడిన పూర్ణ త్రిషష్టియ దెంత దెల్పుమా॥

ఖమితి॥ పంచభిర్యుతం ఖం కింభవతి ఖస్య వర్గం వర్గమూలం ఘనం ఘనపదం చ వద ఖగుణాః పంచ కిం ఖేనోద్ధృతా దశ కిం స్యాత్. కించ ఖగుణో నిజార్ధయుక్తః త్రిభిశ్చ గుణితః ఖహృతశ్చేత్ కో రాశిః త్రిషష్టిర్భవతి. తథాత్ర న్యాసః.

ఖం పంచయుతం -౫- ఖస్య వర్గః- ౦ మూలం - ౦ ఘనః- ౦-

న్యాసము

సంకలనం ౫ సం ౦ / ౫   వ్యవకలనం ౫ వ్య ౦ / ౫   వర్గం ౦ వర్గం ౦

వర్గమూలం- ఘనం- ఘనమూలం

౧ మూ ౦   ౦ ఘనం ౦   ౦ మూ ౦

గుణనం భాగం

౫ ౦ / ౫   ౦)౧౦(౧౦

మనపదం-౦ ఖగుణితాః-౦ పంచ
ఘ-ఖేనోద్ధృతాః-౦ దశ-౧౦-౧౦
౦

అథాజ్ఞాతో రాశిఃతస్య గుణః -౦ క్షేపః $\frac{౧}{౨}$ గుణకః ౩ హారః ౦ దృశ్యం ౬౩ - అతోవక్ష్యమాణేనవిలోమవిధినా ఇష్టకర్మణావాలబ్ధో రాశిః-౧౪ - అతఇదం విలోమవిధినాఛేదంగుణం - గుణంఛేదమిత్యాదినా - ఇష్టకర్మణావా ఉద్దేశకాలాపవదిష్ట రాశిరిత్యాదికరణేన రాశిశ్చతుర్దశాత్మకో లభ్యతే-౧౪

విలోమవిధౌన్యాసోయథా గు-౦ యు $\frac{౧}{౨}$ గుణం-౩-హా-౦ దృశ్యం౬౩ - అథస్వాంశాధికోనేతులవాఢ్యోనోహరోహరఇతి వక్ష్యమాణత్వాత్ లవేనైకేనహరోద్వయంఅథ్యంకృత్వా $\frac{౧}{౩}$ అంశస్తుఽవికృతఃపవందృశ్య -౬౩- ఖగుణేఽవికృతఏవ-ఛేదంగుణం-గుణంఛేదమిత్యుక్తత్వాత్ త్రిభిః హృతః ౨౧ - నిజతృతీయాంశేన హీనః-లబ్ధో రాశిః-౧౪-

గుణకం యుతం గుణం
౦ $\frac{౧}{౨}$ ౩
భాగం దృశ్యం - ౬౩
౦

దీనివక్ష్యమాణంబులగువ్యస్తవిధి చేత నేనియు నిష్టకర్మవిధి చేత నేనియు సాధింపంగగానదియందు తొలుతవ్యస్తవిధానము చేన్యాసము||

గుణకం యుతం గుణం
౦ $\frac{౧}{౨}$ ౩
భాగం దృశ్యం ౬౩ భాగం
౦ ౦
హీనం భాగం గుణం
$\frac{౧}{౩}$ ౩ ౦

౦)౬౩(౬౩
౦
౩)౬౩(౨౧ తో $\frac{౧}{౩}$ శేషం $\frac{౧౪}{౩}$
అప౩ రా౧౪
౦)౧౪(
౧౪

ఇష్టకర్మవిధిన్యాసము - గుణం- యు $\frac{౧}{౨}$ గుణం ౩ భాగం - ౦ దృశ్యం - ౬౩-ఇష్టం ౨

౨
౦గు
$\frac{౨}{౧}$ యు $\frac{౧}{౨}$ రా $\frac{[illegible]}{౨}$ అ౨గా౩
$\frac{౩గు}{[illegible]}$

ఇష్ట కర్మణా రాశ్యాన యనం యథా - ఇష్టం ద్వయం కల్పితం నిజార్ధేన యుక్తం ౩ త్రిభిర్గుణితం -౯- ఖహృతం -౯- దృశ్యం ౬౩ ఇష్టేన - ౨ హతం ౧౨౬ - అనేన -౯- భక్తం లబ్ధం -౧౪-

దృశ్యం ౬౩

ఇష్టం - ౨

౯] ౧౨౬ [౧౪

౯

౩౬

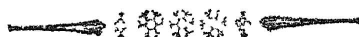
౩౬

గుజువు $\frac{౧౦}{౧}$ గు $\frac{౦}{౦}$ రా $\frac{౧౪}{౧}$

యు $\frac{౧}{౨}$ రా $\frac{౪౨}{౨}$ గు $\frac{౩}{౧}$ రా $\frac{౧౨౬}{౨}$

అపవర్తనం ౨ రాశి ౬౩

ఇట్లు శూన్యపరికర్మాష్టకము సమాప్తము.

అథవ్యస్తః ధౌకరణసూత్రం

శ్లోకద్వయేనాహ

క్షేపంగుణంగుణం క్షేపంవర్గంమూలంపదంకృతిమ్। ఋణం
స్వంస్వమృణంకుర్యాద్దృశ్యేరాశిప్రసిద్ధయే॥ అథ స్వాం
శాధికోనేతులవాఢ్యోనోహరోహరః।అంశస్త్వవికృతస్త
త్రవిలోమే శేషముక్తవత్॥౪౫॥

వ॥ హారకముగుగుణముగుణకముహారముపదమువర్గమా। మూలరూపు
జెందుధనముఋణముఋణముకృతిపదం। జారనగుదృశ్యమందు ప్రశ్నసి
ద్ధికొరకునై। హారకమందుధనఋణంబులంశలగునుస్వాంశములు। జేరహీన
మైనవికృతిజెందదంశ్రులవములక॥

క్షేపమితి॥ దృశ్యంకే రాశిప్రసిద్ధయే మూలభూత ధనజ్ఞానాయ క్షేపం - హారంగుణంకుర్యాత్ - గుణం క్షేపం కుర్యాత్ - వర్గం మూలం కుర్యాత్ - పదం మూలంకృతింవర్గంకుర్యాత్ - ఋణం స్వంధనంకుర్యాత్ స్వంఋణంకుర్యాత్ -

కించ - అథేతి - స్వాంశాధికోనే స్వాంశేన అధికే ఊనే వా రాశౌ తదా ఛేదాదౌ లవాఢ్యోనస్స్వహారః హారో భవతి - లవేనాఢ్య ఊనః

ఈతలక్రిందువిధి - వ్యస్తవిధి యనియు - విలోమవిధియనియు - జెప్పట - ఆదిరాశిదెలియుకొరకు ప్రశ్నయందుద్దేశింపబడుహారము గుణకంబును - గుణకముహారకంబును - సంకలనమువ్యవకలనంబును - వ్యవకలనముసంకలనంబును - మూలమువర్గంబును - వర్గముమూలంబునుంగా పరివర్తనముజేసియుంచి కొనితుదనునొడువబడినదృశ్యము నందుతుదనుండిక్రమక్రమంబున గుణహారకాదులుజేయుచు రాగా నాదిరాశిసిద్ధించు ననుట

ఇది సామాన్యవిధి.

వాతదాస్యాంశాధికత్వే లవాఢ్య
త్వంస్యాంశోనత్వే లవోనత్వంచ
హారస్యవిధేయంస ఏవహారకశ్య
థఃతత్రహారస్యాధిక్యోనత్వే అం
శస్త్వవికృత ఏవజ్ఞేయః -

విలోమ విధౌ శేషం ఛేదం గుణమి
త్యాద్యుక్తవద్విధేయం -

ఏ నెవ్వెడల రాశి యంద లి
స్వాంశంబుల ధికంబులుగాఁగూ
డఁబడియుండునవ్వెడల ఛేదము
లతో నంశంబులు సంకలనము జేసి
ఛేదములుగా నుంచి యంశంబులు
యథాక్రమంబులుగా నుంచునది.
ఏవ్యెడలస్వీయాంశం
బులూనంబులగునవ్వెడల ఛేదం
బులనంశంబులు వ్యవకలనంబులు
జేసి శేషము ఛేదంబులుగా నుంచి
యంశంబులు యథాక్రమంబుగా
నుంచునది శేషము పూర్వోక్తము -

అత్ర బోప్పదేవాచార్యోదాహరణం

కః పఞ్చఘ్నో నవభిరధికో మూలభావం ప్రపన్నో హీనో ద్వాభ్యాం తదనుచకృతిం ప్రాపితో హీనరూపః। భక్తోష్టాభిర్గుణకనియుతం త్రీణిరూ
పాణిజాతః కో సౌ రాశిర్గుణకనియుతం వేత్సి రాశిం చ శీఘ్రం॥

వృ॥ చంచలనేత్రి వ్యస్తవిధిస్వచ్ఛముగాగను దేని దెల్పుమా। పంచగు
ణంబు రత్నమునబంధురమైపద మైద్విహీనమై। ఎంచనలేని వర్గమున వారి
ధి మేఖల హీనమైపటీ। పంచముగాగ గజంబునను బాపినలబ్ధము మూడురూ
పముల్ -

ఇతి॥ స్పష్టోర్థః- న్యాసః గు ౫ - యు ౯ - మూ ం - ఋ ౩ - వర్గం - ం - ఋ ౧ భా ౪ - దృశ్యం ౩ - ఉక్తప్రకారేణ జాతో రాశిః ౪ - విలోమ విధినా -

ఆంధ్ర న్యాసము

గుణం ౫	యుతం ౯	మూలం ౦	త్ర్యంశ ౩	వర్గం ౦	త్ర్యంశ ౧	భాగం ౪
భాగం ౫	హీనం ౯	వర్గాం ౦	హీనాంశ ౩	మూలం ౦	హీనాంశ ౧	గుణకం ౪

దృశ్యం ౩ / ౮	రజువు - ౫ / ౮
౨౮ / ౧	౮౭ / ౯
౨౫	౪౯
మూలం ౫ / ౨	మూలం ౭ / ౨
౭	౫
వర్గం ౪౯ / ౯	వర్గం ౨౫ / ౧
౫) ౪౦ (౮ ఆది	౮) ౨౪ (౩ ౨౪

౧౮) ఆరు చే గుణించియా ఘన రాశిని । రెండు చే భాగించి వర్గము రెంటితో కూర్చి వర్గమూలం గ్రహించి హరించి ఘనపదంబు బాహుల యొక్క ॥

న్యాసము

గుణం ౬ ఘనం - ౦ వ్యస్త మూలం - ౦ సంఖ్య వర్గం - ౦ ఘన మూలం - ౦ దృశ్యం ౨

ధనగ త్రి గుణ్య మై శేషియుతంబయి మూలము గాంచి రూపశో । ధనత ఘనంబు సహితంబయి పంచపదా ప్తి చేపతు । ఘనాన యయి వర్గితంబగు గ్రహణ సాధ్యపమూలమందియా ఘనధనవర్గ మూలమది గాంచ వసులి రాశి బల్కుమా ॥

న్యాసము

గుణం ౩ సంగ మూలం - ౦ వ్యస్త ఘనం - ౦ సంఖ్య పంచమ మూలం వర్గం చతుర్థ మూలం వర్గము దృశ్యం ౮

భుజమున గుణించి ఘనమూలము గొని

పంచఘనము శేష్య । యుక్తి చతుర్థ పదంబు చే

భుజము యొక్క బల్కుమాది ॥

న్యాసము

గుణం ౨...నమూలాం శం ౧ మూ౦పంచఘ్నం సం ౧౩ చతుర్ఘాతే

మూ... ంలా పంచమూలాః దృ ౨

అకలవాఘ్యోదాహరణం.

యస్త్రిఘ్నస్త్రిభిరన్వితః స్వచరణైర్భక్తస్తతస్సప్తభి
స్స్వత్ర్యంశేనవివర్జితస్స్వగుణితోహీనోద్విపంచాశతా
తన్మూలేఽష్టయుతేహృతేచదశభిర్జాతంద్వయంబ్రూ
హితంరాశింవేత్సిహిచంచలాక్షివిమలాంబాలేవిలోమక్రి
యాం ॥౪౮॥

కొంచక రాశిమొయ్యదియొగొబ్బునమూటగుణించి స్వాంశ్లై।
యంచితలీలనొక్కపువలనాళ్గి టమూడునుగూడియేడిటన్।
బంచినిజతృతీయమునపాటితమై కృతిమై భజేషులన్।
ముంచితమైనమూలమున కుంజరయుక్తిహరింపనిక్కలన్।
గాంచగనయ్యె నేత్రములుగా దెల్పుక్రమంబుమాయెడన్।

యఇతి॥ విలోమక్రియాసూత్రం శితః

స్వచరణైస్స్వచతు
ర్థాంశైస్సహితస్సప్తభిర్భ
క్తః త్ర్యంశేనవివర్జితః
శితః స్వైర్నైవగుణితోవర్గీ
కృతస్తతో ద్విపంచాశత
న్మూలేఽష్టభిర్యుతేదశ
భిర్హృతే ద్వయంజాతం
దిక్పలోప

గా ౦ క్షి

న్యాసము

గు-యు-భా-వ-వ-వ-మూ-యు
౩ ౩/౪ ౭ ౧/౩ ౦ ౫౨ ౦ ౮

హ-హీ-గు-యు మూ యు వ-హీ
౩ ౩/౪ ౭ ౧/౨ ౦ ౫౨ ౦ ౮

భాగం
౧౦ దృశ్యం ౨

గుణం
౧౦

న్యాసః-గు౩-యాతం ౬/౭ భా౭-
బుద్ధి ౩/౭ వర్గం ౮బుధ౫-౨-మూలం
క్షేపం- భాగం౧౦ - దృ-౨-అద
ష్టాంశాధికో నేత్యుక్తత్వాత్
త్రిఘ్నస్యచరణాభ్యుక్తః తదాత
సప్తమాంశా (స్తు) యోజ్యాతాః ౩/౭
స్వత్వ (త్వం) శేనవివర్జితత్యుత్ర్య
క్తమర్ధంస్తి జాతం తథా న్యాసః భే
దంగుణంగుణం భేదమిత్యుక్తత్వా
త్ గుణాదీనాం వైపరీత్యేన న్యాసో
యథాహారః౩-బుద్ధి ౩/౭ గు౭-యు ౨/౩
మూలం ౦ యు ౫-౨-వర్గం-౦గు
ణం-౧౦-దృశ్యం-౨-దశగుణితం-౨౦
అష్టహీనం౧౨-తద్వర్గః- ౧౪౪-
ద్విపంచాశతా౫౨-యుక్తః౧౯౬
తన్మూలం౧౪-ప్త్వార్ధేన౭-యుతః
౨౧-సప్తగుణితః౧౪౭-
పైస్త్రిభిస్సప్తమభాగైః ౬౩-
హీనః౮౪-త్రిభిర్భక్తః రాశిః ౨౮

దృశ్యం
౨
౧౦
౨౦
౮
౧౨
వర్గం
౧౪౪
౫౨
౧౯౬
మూలం
౧౪ యుక్తరాశ్యర్ధం ౨౧
౧౪౭ (౩/౭ ౬౩)
రుజువుఆది రాశి
౨౮
౩
౮౪
౬౩
౭)౧౪౭(౨౧
౭
౧౪
వర్గం
౧౯౬
౫౨
౧౪౪
మూలం
౧౨
౮
౧౦)౨౦(౨
౨౦
అవశిష్టరాశి
౫౬
౨౮
౨౮
(౩)౮౪(౨౮
౮౪ ఆది

సీ (౧౯) రాశిత్రిఘ్నంబయి గ్రావచతుష్కాంశలనుకూడిరూపహీనము
నపంచ।పదచతుష్టాంతంబు బాణాహతమురూపయుతము స్వకీయవర్గయు
గనవాంశ। హీనతపంచవర్గితతినబ క్షైఘనపదంబదిస్వీయ గ్రావనవక
యంతవర్గితంబయియుగమూలగం౦వినంతఘ్నమూలార్ధంబుగలితమగు
మనతనొందియంత గ్రావభక్తంబయి త్వశహీనమగుచుంత్నభక్త।ఫలము
గజభుజాంశగణకదృశ్యంబేదియూది౧౪వేగనరయుమీవు

న్యాసము

గుణం ౩ స్వరవ్యర్గపంమూలంచ-మూలం గు ౨ సంగమూలవ్య ౧ వం ఘుంభా

రగఘమూ ం స్వగ వంచతు మూలం గుణంగ మూలం వ్యగవ్యగ ఘుంభా ౭

వ్య ౧ భాగంగ దృశ్యం ౧ ౧

అథేష్టకర్మణికరణసూత్రం వృత్తేనాహ

ఉద్దేశకాలాపవదిష్టరాశిః క్షుణ్ణో హృతోంశై రహితో యుతో వా। ఇష్టాహతం దృష్టమనేన భక్తం రాశిర్భవేత్ ప్రో

క్తమితీష్టకర్మ ॥౪౨॥

ఇష్టరాశి ప్రశ్నభాగహీనయోగగుణహృతుల్ । స్పష్టముగను స్వాంశలాదిసహితరహితసంఖ్య చే। దృష్టమిష్టహతము జేసి తెల్లముగ భజింపనా। ష్టిష్టరాశి దెల్పయున్ ... ధులకమ్మ మిదియగున్ ॥

ఉద్దేశకాలాపవదితి ॥ ఇష్టరాశిః స్వేష్టరాశిః- ఉద్దేశకాలాపవత్ ఉద్దేశకస్య ఉదాహరణస్య ఆలాపవత్ -ఉక్తవత్ -క్షుణ్ణః గుణితః హృతో భక్తః అంశైరహితో యుతో వా కార్యః దృష్టమిష్టాహత ఇష్టగుణితంసత్

ఇష్టకర్మయను- ప్రశ్నయందలి యాదిరాశి సిద్ధించుకొనుటకు ప్రశ్నమునందు జెప్పబడు క్రమమున తనయిష్టరాశియందు- గుణ భాగ-సంకలన-వ్యవకలన - అంశానుబంధ-అంశాపవాహంబుల జేయుచు రానంత్యమున నేర్పడు రాశిహారకముగానుంచునది - ప్రశ్నయందలిదృశ్యమును తనయిష్టరాశిచే గుణించి యారాశిని పై నవివరింపబడిన హారకము చేత భాగింపలభించు ఫలంబు ప్రశ్నయందలి ఆది రాశి యగు-

అనేనసంస్కృతేనేష్టరాశి నాభ_క్తంకార్యంలబ్ధంరాశిభర్వేత్ ఇష్టోరాశిస్యాదిత్యర్థఃఇతీష్టకర్మ ప్రోక్తమిత్యర్థః॥౦॥

ఈవిధి-దృశ్యజాతియు-శేషజాతియు-విశ్లేషజాతియు-మిశ్రకలాంతరాదులును-గలవిధుల యందుపయోగంబగుచుండును-గానక్రమక్రమంబుగాను దాహరణంబులు దెలుపఁబడెను-

అత్రోదాహరణమాహ

పఞ్చఘ్నస్స్వత్రిభాగోనోదశభక్తస్సమన్వితః। రాశిత్ర్యంశార్ధపాదైస్స్యాత్కో రాశిర్ద్వ్యూనసప్తతిః॥౫౪॥

ఐదుచేత హెంచియుదనత్ర్యంశముబుచ్చి। పదిచేతభజింపదృష్టఫలము ఆదిత్ర్యంశపాదముల రెంటనొకటితో। గూడనాంగరసముగురుతుగాంచె

పఞ్చఘ్న ఇతి-పఞ్చగుణితఃస్వతృతీయభాగేనహీనఃదశభిర్భక్తః కార్యఃతతోరాశిత్ర్యంశార్ధపాదైరన్వితస్సన్ కోరాశిర్ద్వ్యూనసప్తతిః-అష్టషష్టిః౬౮-స్యాత్-న్యాసః।గుణః౫-ఋణం $\frac{1}{3}$ భాగం౧౦ రాసం $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ దృశ్యం౬౮-ఇష్టరాశిః౩-పంచ౫-ఘ్నః౧౫-స్వత్రిభాగేన౫-ఊనః౧౦దశ౧౦భక్తఃఫలం౧-ఇష్టరాశౌత్ర్యంశార్ధపాదైః $\frac{3}{3}$ $\frac{3}{2}$ $\frac{3}{4}$ యుక్తఃయోగావర్ణం సమచ్ఛేదాఃకృతాః [illegible] ఏషాంయోగః [illegible] ద్వాభ్యాం అపవర్తితః [illegible] ఏతేనవికస్య యోగార్థంసము [illegible]

[illegible]

దాః ౩/౧౦ ౧/౧౦ జాతో యోగః

౫౧/౧౦ త్రిభిరపవర్తః ౧౭/౪ దృష్టం

౬౮-ఇష్టేన ౩-హతం ౨౦౪-అనేన

౧౭/౪ భక్తం- భాగాద్ధం ఛేదం

లవం చ పరివర్త్యేతి ౨౦౪/౧ ౪/౧౭

అంశాహతిః ఛేదవధేన భక్తా ౮౧౬/౧౭

లబ్ధో రాశిః ౪౮ అథవా న్యాసః ౧/౨

స్వత్రితీయాంశవ్యుణం ౧/౨ భాగం

౧౦-ఇష్టం ౬-రాశ్యంశయోపాః-

౧/౪ ౧/౩ ౧/౪ దృశ్యం ౬౮ - జాతః

౧౭/౧౦ ఇష్టాతం దృష్టం ౬౮ అనేన

౧౭/౧౦ భక్తమిత్యనేన జాతో రాశిః

౪౦-సైవ - ఏవంయత్రో దాహార

ణే రాశిః కేనచిద్గుణితో భక్తో వా

అంశైరహితో యుతో వా దృష్టస్త

త్రేష్టం రాశిం ప్రకల్ప్య తస్మిన్న

ద్దేశకాలాపవత్ కర్మణి కృతే

యో రాశిర్భవేత్ తేనభజేత్ -దృష్ట

మిష్టగుణం ఫలం రాశిస్స్యాత్ స్ప

ష్టార్థమేతత్ -

రుజువు

౧/౧ ౧౫/౧౦ రా ౪/౧౦ హీ ౧/౪ రా

౮౦ అవ ౩ రాశి ౧౬౦ భా ౧౦-

౫/౧ రాశి ౧౬ ఫలం

ఇష్టం ౧
దృశ్యం ౬౮ / ౬౮ భా౧౭ పరి ... / ౧౨

౧౨/౧౭ రా ౮౧౬/౧౭ అప ౧౭

రా ౪౮ ఆదిరాశి

రుజువు

౪౮

౨౪౦
౮౦
౧౬(౧౬౦-౧౮)౧౬
౧౬౦

ఆదిరాశి
౧౬ త్ర్యంశం

౨౪ ఆశ్యం
౧౨రాశి

౫౨
౧౬

౬౮

ఇందు స్వేష్టరాసులధికములుగా నుంచు నెడల అంశసవర్ణనంబులు జేయుకొరకు అంశస్థానంబుల యందు స్వేష్టాంకంబు లుంచవల యునది-యనివిశేషము - గాన- ఇష్టం ౩ గుణ త్రో ౧/౨ భాగం ఆది ౧/౩ ౧/౪ ౧/౪

దృశ్యం ౬౮

ఇష్టం ౩ ఆదిరాశి ౩ లోని - ౧/౩ ౧/౪ ౧/౪

౫

౧౫

౫

౧౦]౧౦ [౧
౧౦

ప్ర భాగజాతి చేసా ధించుకీథి

౫/౧ లో ౧/౩ రా ౫/౩ ॥ ౧/౩ రా

౫/౧ లో ౧/౩ రా ౫/౩ ఇట్లు-

౧౬ మూడింట నొకటి
౨౪ రెంటనొకటి
౧౨ నాల్గింటనొకటి
౬౮

రా ౭౮/౨౪ అ౬ ఆది రాశి ౧/౧ యు ౧౩/౪ రా
శి ౧౩/౪ ౪/౪ రాశి ౧౭/౪ హారకం.
౬౮/౩
౪)౨౦౪ రాశి ౧౬ ౧౭) ౧ ౧ ౧౭ రాశి౯

ప్రశ్నలు.

ఇష్టకర్మ.

౨౦ నవగుణిత స్వాష్టమాంశ। వ్యవకలితము మునిహృతంబు వసుజలగుణ
నం। దవికత త్రినలవ సహితం। బు వెలయు గుణములు రాశిబోధింపు వేసక ॥
మునిగుణితమునందాంశం। బునహీనము వసువిభక్తమును స్వీయ
రసా। గ్నినవాంశార్ధోపేతం। బును నై జలరాములైన మొదలెంతయగుక ॥
నంధగుణము గిరిజలాంశ హీనము బాణ। భక్తముగుచుస్వీయ బాణాం
గ। భాగయుతమునగుచు బరగ నందాగ్నులై। యాది రాశిమితము నవధరింపు ॥

న్యాసము.

ప్ర-గుణం౯ వ్య ౧/౯ భా ౭ సం ౧/౯ ౧/౪ ౧/౩౯ ౧/౧౨ దృ ౭౩ ద్వి గు ౭ వ్య
౧/౯ భాగం౮ సం ౧/౬ ౧/౩ ౧/౯ ౧/౨ దృ ౩౪ తృ గుణం౯ వ్య ౮/౭ భా ౫ సం
౧/౭ ౧/౫ దృ ౩౯

అథదృశ్యజాత్యుదాహరణాని ॥ ౧౭ ॥

అమలకమలరాశే స్త్ర్య(?)ంశపఞ్చాంశష ష్ఠై స్త్రినయన
హరిసూర్యా యేనతుర్యేణచార్యా। గురుపదమథ షడ్భిః పూ
జితం శేషపద్మై స్సకలకమలసంఖ్యాం క్షిప్రమాఖ్యాహి త
స్య ॥ ౪౯ ॥

అమలమైనకమలరాశినైదుమూడునాలుగా। విమలమైనయంశములనువిష్ణుశర్వపార్వతుల్ । క్రమముగాగవష్టమునసుకమలహితుడుశేషహా సుమములారుగురుపదములసోకరాశినోడువుమా॥

అమలేతి॥ యస్య అమలకమలరాశేః త్ర్యంశపంచాంశషష్ఠైః తృతీయాంశపంచమాంశషష్ఠాంశైః త్రినయనహరిసూర్యాః తుర్యాంశేనచ ఆర్యాభవానీపూజితాః అథషడ్భిః శేషపద్మైః గురుపదం పూజితం। తస్యకమలరాశేః సకలకమలసంఖ్యాం శీఘ్రం ఆఖ్యాహి॥ శీఘ్రం వద-న్యాసః ౧/౩ ౧/౫ ౧/౬ ౧/౪ ఏతయోరాయోర్గాధర్ణం సమచ్ఛేదాః ౧౨౦/౩౬౦ ౭౨/౩౬౦ ౬౦/౩౬౦ ౯౦/౩౬౦ యోగః ౩౪౨/౩౬౦ నవభిరపవర్తితః ౩౮/౪౦ అనేనైకోహీనః కార్యః తదర్థం సమచ్ఛేదాః ౪౦/౪౦ ౩౮/౪౦ అష్టత్రింశతాహీనాచత్వారింశత్ శిష్టం ౨/౪౦ తతోదృష్టం ౬-ఇష్టేనైకేన హతం ౬ అనేనభక్తం ౨/౪౦ ఛేదంలవంచపరివర్త్యేతి ౬×౪౦/౨ గుణితే రా ౨౪౦/౨ అప ౧ రాశి ౧౨౦-ఇయంకమలసంఖ్యా ఏవమనేకేనేష్టేనాపి-

న్యాసము

రాశియందు ౧/౩ ౧/౫ ౧/౬ ౧/౪ దృశ్యం.౬

సమచ్ఛేదాలు ౧౨౦/౩౬౦ ౭౨/౩౬౦ ౬౦/౩౬౦ ౯౦/౩౬౦ యుతి ౩౪౨/౩౬౦ అపవర్తనాంశ ౧౯/౨౦

ఇ ౧/౧ త్రో ౧౯/౨౦ శే ౨౦/౨౦ ౧౯/౨౦ శేషం ౧/౨౦ హారకం రుజు

ఇ ౧/౬ హా ౨౦/౧ భా ౬/౧ రో ౧౨౦/౧ ఆదిరాశి ౧౨౦

౨. అన్యదుదాహరణం - ౧౮ -

కామిన్యాహారవల్ల్యాస్సురతకలహతో మౌక్తికానాంత్రుటి
త్వాభూమౌయాతస్త్రిభాగశ్శయనతలగతఃపఞ్చమాంశోऽస్య
దృష్టః। ఆత్తష్షష్ఠస్సుకేశ్యా గణకదశమకస్సంగృహీతఃప్రి
యేణ దృష్టంషట్కంచసూత్రే కథయకతిపయైర్మౌక్తికై
రేషహారః॥ ౫॥

కామినిహారవల్లికను గ్లినముత్యములన్ త్రిపంచష । ట్కాంశములు కాంతకరంబును నాథుహస్తమున్ । కోమలశయ్యయందుమహినీకుం భినిపైబడి । యూరుమత్యముల్ । భామకుపట్టగప్పడిన బలుక్కముమౌక్తిక సంహతిన్ దగన్

పాఠాంతరంచ

రతికలహంబునన్ త్రుటితరామమనోహరహారమౌక్తిక।
ప్రతతి తృతీయషష్ఠదశపంచలవంబులు కుంభినిన్ సతి।
స్న తులితశయ్యపై ప్రియుని హస్తముపై బడి శేషషట్కము।
ల్పితతముగాలతన్ గనిన వేగమ బల్కుము తత్సమూహమున్॥

కామిన్యా ఇతి - సురతకల
హే కామిన్యా హారవల్ల్యాః మౌక్తి
కానాం తృతీయో భాగస్త్రుటిత్వా
భూమౌ యాతః పంచమాంశస్తు
శయ్యాయాం దృష్టః హే గణ
క షష్ఠాంశస్సుకేశ్యా ఆత్తః గృహీతః
దశమోంశః ప్రియేణ సంగృహీ
తః సూత్రే మౌక్తికానాం షట్కం
దృష్టం ఏష హారః కతిపయైః కతిసం
ఖ్యాకైర్మౌక్తికైః గ్రథితః తత్కథ
య- న్యాసః $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౧౦}$ దృశ్యం ౬

న్యాసము-

$\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౧౦}$ $\frac{౧}{౫}$ శేష

దృశ్యం ౬ ఇష్టం ౧

సమచ్ఛేదరాసులు $\frac{౩౦౦}{౯౦౦}$ $\frac{౧౫౦}{౯౦౦}$

$\frac{౯౦}{౯౦౦}$ $\frac{౧౮౦}{౯౦౦}$ రాశి

$\frac{౭౨౦}{౯౦౦}$ అప ౧౮౦ రా $\frac{౪}{౫}$

యోగార్ధం సమచ్ఛేదాః ౩౦౦/౯౦౦ ౧౦౭/౯౦౦ ౧౪౧/౯౦౦ ౯౦/౯౦౦ ఏషాంయోగః ౭౨౦/౯౦౦ ద్వాదశభిరపవర్తితః ౬౦/౭౫ పున స్త్రిభిరపవర్తితః ౨౦/౨౫ ఏతేనిష్టాద్ధి నాహతదర్శం సమచ్ఛేదా ౨౫/౨౫ — ౨౦/౨౫ యోగకృతే శేషం ౫/౨౫ ఇష్టేన ౧ దృష్టం ౬ హతం ౬ అనేన ౫/౨౫ భక్తం ఛేదం లవం చ పరివృత్త్య ౬ × ౨౫/౧ = ౩౦ హాహతిఛేదవధేన ౬×౨౫/౫ భక్తాలబ్ధం మౌక్తికమానం ౩౦

ఇ ౧/౧ త్రో ౪/౫ సమ ౫/౫ ౪/౫ శే ౧/౫ హారకం

దృ ౬/౧ రు ౫/౧౦

౫/౧) ౬/౧ ౩౦/౬ ఆ ౫ ౩ ౬ ౨౪ ౬ ౩౦

అన్యదుదాహరణం

షష్ఠాంశః పాటలీషు భ్రమరనికరతస్స్వత్రిభాగః కదంబే। పాదశ్చూతద్రుమేషు ప్రదళితకుసుమే చంపకే పంచమాంశః। ప్రోత్ఫుల్లాంభోజషండే రవికరదళితే త్రింశదంశోభిర మ్యేతత్రైకోమత్తభృంగో భ్రమతివదసఖే కాభవేద్భృంగ సంఖ్యా॥౫౧॥

శార్దూలద్వయం

భృంగవ్రాతమునందు షష్ఠములవంబే గెకాకదంబాళికిన్।
సంగీతంబులు పాడుచున్ దళితమాసంపెంగ కున్ బంచమాంశమున్।
శృంగారంబు జెలంగు చూతవనికిన్ జెల్వొందు తుర్యాంశమున్।
భృంగీసంగకుతూహలంబునజనెన్ బ్రీతిన్ బ్రఫుల్లాబ్జినీ।
సంగంబొందగ త్రింశదంశము శరాంశంబొప్పెనా పాటలిన్।
భృంగంబొంది భ్రమించుపోల్కినిలిచెన్ బంభ్రమ్యమాణాంతమై।
భృంగంబొక్కటిని ల్చెదెల్పుమిచటన్ పెంపొందునిష్టాఖ్యమా।
భృంగీదయ్యుడవేని యోసఖుడవే భాసిల్లుభృంగావళిన్॥

వద్యాగఇతి॥ భ్రమరనికరతః భ్రమరసమూహాత్ - షష్ఠో భాగః పాటలీషుయాతః తృతీయో భాగః కదంబేషు చతుర్థాంశః ఆమ్రేషు పంచమాంశో ప్రదళితకుసుమే చంపకే సూర్యకిరణవికసితే ప్రోత్ఫుల్లాంభోజషండే పద్మసమూహే త్రింశాంశో యాతః ఏకో మత్తభృంగస్తత్ర భ్రమతి - హేసఖే తత్ర భృంగసంఖ్యా కా భవేత్ - వద - తథాన్యాసః

$\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౩౦}$ ఏషాం యోగార్థం సమచ్ఛేదాః $\frac{౧౮౦౦}{౧౦౮౦౦}$ $\frac{౩౬౦౦}{౧౦౮౦౦}$ $\frac{౨౭౦౦}{౧౦౮౦౦}$ $\frac{౨౧౬౦}{౧౦౮౦౦}$

$\frac{౩౬౦}{౧౦౮౦౦}$ ఏషాంయోగః

$\frac{౧౦౬౨౦}{౧౦౮౦౦}$ వింశత్యా అపవర్తితః $\frac{౫౩౧}{౫౪౦}$ పునర్నవభి రపవర్తితః $\frac{౫౯}{౬౦}$ ఏభిః ఏకఊనః కార్యః $\frac{౬౦}{౬౦}$ $\frac{౫౯}{౬౦}$ వియోగార్థం సమచ్ఛేదౌ కృతే వియోజితే చ శేషః $\frac{౧}{౬౦}$ తృ ౧ ఇష్టం ౧ - హతం జాతం ౧ అనేన $\frac{౧}{౬౦}$ భక్తే లబ్ధం భ్రమరమానం ౬౦

న్యాసము

$\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౩౦}$ దృశ్యం ౧

ఇష్టం ౧ సమచ్ఛేదములు - $\frac{౧౮౦౦}{౧౦౮౦౦}$

$\frac{౩౬౦౦}{౧౦౮౦౦}$ $\frac{౨౭౦౦}{౧౦౮౦౦}$

$\frac{౨౧౬౦}{౧౦౮౦౦}$ $\frac{౩౬౦}{౧౦౮౦౦}$ యోగరాశి

$\frac{౧౦౬౨౦}{౧౦౮౦౦}$ అపవర్తరా $\frac{౫౯}{౬౦}$

ఇష్టం $\frac{౧}{౧}$ తో $\frac{౫౯}{౬౦}$ శేషం $\frac{౧}{౬౦}$ హారక

ఇష్టం ౧

దృశ్యం ౧

$\frac{౬౦}{౧}$ $\frac{౧}{౧}$ రాశి $\frac{౬౦}{౧}$ ఆదిరాశి

రుజువు

౧౦
౨౦
౧౫
౧౨
౨

౫౯
౧ దృశ్యం

౬౦

దృశ్యజాతికి - భాగాన్వయోదాహరణములు.

౨౧ సురతమునన్ వెనంగు నెడ సుందరిహారము త్రెవ్వ ముత్యముల్ ।

వడిశయ్య తూర్పున త్రిభాగము రాలెను వాని కర్ధమ్మై! నెరసెను నష్టది
క్కు లనను నివర్ణాలనసూరగ వాగలోకముల్ - దిరముగనుండెమాత్రమాన దె
లు ఎమాకవిరెమ్మొ యొవర్ణడక || నాలవపాలుతూర్పునగనంగదొరంగె
నంచుటుత్కముల్ । శాలునిపై తదర్ధముచుకంధివరేణ్యునిపై తదర్ధము
ప్రా లెత్రేదర్ణము త్తరముననల జేతుణహారశేషము త్రాళిశతంబుపై కర
ములవొప్పవచింపుము పేరుముత్కముల్ ||

న్యాసము-

త్రి $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౧౨}$ $\frac{౧}{౨౪}$ $\frac{౧}{౪౮}$ $\frac{౧}{౯౬}$ $\frac{౧}{౧౯౨}$ $\frac{౧}{౩౮౪}$ దృ ౩౮౭

ద్వి $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౮}$ $\frac{౧}{౧౬}$ $\frac{౧}{౩౨}$ దృశ్యం ౧౦౨

తత్ర శేషజాతౌ కరణసూత్రం వృత్తార్ధేనాహ

ఛిన్నాత్రభక్తేనలవో నవాహరో హారేణ భాజ్యః ప్రకటో స్వ
రాశిః ౯౧||

రూపముభాగతుల్య మగురూపములన్ హరియించిలబ్ధను । న్నే పుదలి
వర్ణనంశగుణమేవర్ణదునట్లుగ జేశిలబ్ధమా । రూపములోన ద్రోయునటరూఢి
గనేర్ప డుశేషమట్లుగా । జేవడు శేషజాతివిధిశేషము పూర్వవిధాన
మైదగుర్.

టీ|| శేషజాతివిశేషసూత్రమెట్లన-రూపమురాశిగాకల్పనము జేసి దానియం
దెన్నియంశలుద్రోయవలయునన్ని పూర్ణాంకంబుల చేరూపమును భజించిన
నేవర్ణడులబ్ధమును- అంశలధికంబులగు నేడలనంశతుల్య మగుపూర్ణాం
కంబు చేగుణించియగుమునిష్పన్నంబగు రాశిఆదికల్పితంబగురూపములో ద్రో
యువది-నీ ప్రకారంబున శేషంబునందును ప్రశ్నాంతంబగునంతవు జేయునది
శేషమిష్టకర్మవిధానంబున సిద్ధించు-

అథోదాహరణం|| ౯౦||

స్వార్ధం ప్రాదాత్ప్రయాగే నవలవయుగళంయోవ శే
షాచ్చ కాశ్యాం । శేషాంఘ్రిం శుల్కహేతోః పథి దశమల

వాక్ షట్చ శేషాన్నయాం గయాయాం। శిష్టాంనిష్కా త్రిషష్టిర్నిజగృహాన్
మనయత్తీర్థపాంథః ప్రయాతస్తస్య ద్రవ్య ప్రమాణంవద
యదిభవతా శేషజాతి శ్శిక్షితాస్తి

సీ॥ తీర్థయాత్రార్థ మై స్థిరబుద్ధి వెడలిన పాంథుండు దన చేతి బహుధన
మున। దళము బ్రయాగను తక్కు ధనంబు నందు ఁ దొమ్మిది యంశములలోని రెండు కా
శి। నొసగి శేష పదంబు ఁ గొని మార్గ శుల్కార్థ మొసంగి శేష ధనంబు మూడు పంచ
ల। మాంశములు గయ యందు మసలక వెచ్చించి శేషధనంబైన శిఖిరసంబు।లు
స్పష్టగా దెచ్చె గృహమునకిప్పుడెలమి। తెలియగా బల్కుమా దీని దేజరిల్లు
నీమనీష నశేషాఖ్య నీతిమార్గ। మిరవు నెకొనేసి తైర్థికు నవర ధనంబు॥

అస్యార్థః-ప్రాగ్వదర్థమితి -
యః తీర్థపాంథః స్వార్థస్య స్వ
ధనస్య అర్థం ప్రయాగే ప్రాదా
త్ అవశేషార్థాత్ తతశ్శిష్టాదర్థా
త్ నవాంశ ద్వయం కాశ్యాం ప్రా
దాత్ శేషాం ప్రాంశిష్టద్రవ్యాచ్చ
తుర్థాంశం పథి శుల్క హేతోః శు
ల్కార్థం ప్రాదాత్ శేషాత్ ష
డ్దశమాంశాన్ గయాయాం నిష్క
త్రిషష్టిం శిష్టాం స్వగృహమనయత్
స ప్రయాతః యదిభవతా శేషజా
తి శ్శిక్షితాస్తి తర్హి తస్య ద్రవ్య ప్ర
మాణం వద-

న్యాసః $\frac{౧}{౨}$ $\frac{౨}{౯}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౬}{౧౦}$ దృశ్యం
౬౩ - అత్ర రూపం రాశిం ప్రకల్ప్య
భాగాః శేషాదపాస్య లబ్ధా.

$\frac{౧}{౨}$ $\frac{౨}{౯}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౬}{౧౦}$ దృ౬౩
ఇష్టరాశి ౧ దీని అంశలయందలి ఛేద
తుల్య పూర్ణాంకంబులచే భాగిం
పవలయు గావున-న్యా-భాజ్యం $\frac{౧}{౧}$
హా $\frac{౧}{౨}$ పరివర్తం $\frac{౨}{౧}$ భాజ్యం $\frac{౧}{౨}$
రా $\frac{౧}{౨}$ దీని ఇష్టరాశిలో తీయ
వలయు గావున న్యాసము- $\frac{౧}{౧}$ తో
$\frac{౧}{౨}$ సమ $\frac{౨}{౨}$ $\frac{౧}{౨}$ శేషం $\frac{౧}{౨}$ ఇచ్చటి శే
షమును ద్వితీయ ఛేదంబగు తొమ్మిది
తో సమానంబగు పూర్ణాంకంబు
చే భజింపవలయు - న్యా సము-భా
జ్యం $\frac{౧}{౨}$ హారం $\frac{౯}{౧}$ పరి $\frac{౧}{౯}$ భాజ్యం $\frac{౧}{౧౮}$
రా $\frac{౧}{౧౮}$ దీని ద్వితీయ స్థానాంశతుల్యం
బగు పూర్ణాంకముల చే గుణించ

భాగాపవాహవిధినా భాగానపాస్యజాతం ౨/౬౦ అనేన దృష్టే ౬౩ – ఇష్టగుణితే భక్తేచ జాతం ద్రవ్యప్రమాణం ౫౪౦ ఇదం విలోమసూత్రే ణేష్టకర్మణా వాసిధ్యతి – అథ భాగాపవాహవిధినా రాశ్యానయనే న్యాసః ౧/౧ ౧/౩ ౧/౪ ౧/౪ ౧౧/౬౦ తల స్తహారేణహారంలని హాన్యాదితిక్ళతేజాతం ౯/౬౦ ద్వాదశభిరపవర్తితం ౨/౬ తతః పూర్వోక్తవత్ ఇష్టాహతంశిష్ట మనేనభక్తమితిన్యాయేన ద్రవ్య ప్రమాణం ౫౪౦.

అథవాత్ర రూపంరాశిమితి రూపరాశేస్స్వకాశాదర్ధాదయో భాగాశ్శేషాద పాస్యతేయాంశిత ద్ధారూపం ప్రకల్పితంకల్ప్యేహ రోరూపమహారరాశేరితిగూంపాద ర్ధస్తా ద్రూ పోహారఃకల్పితః ౧/౧ అయం ద్వాభ్యాం ౨ – హృతః ఛేదంల వంచపరివర్త్యేతి ౧/౧ ౧/౨ అంశా హాతిరితిలబ్ధం ౧/౨ ఇదంరూపాద పాస్తంతదర్ధంసమచ్ఛేదౌ ౧/౨ ౨/౨ అనయోరంతర యోగే ౧/౨ తతో న వాంశద్వయం ౧/౨ అంశాహాతిరితి లబ్ధం ౧/౬ అస్య నవాంశ ర్ధస్వ

వలయు – న్యాసము – ౧/౧౬ గుణ్దే రా ౧/౧౬ అ ౨రా ౧/౨ దీన్నిపూర్వశేషం బగు ౧/౨ త్రో యవలయుగాన – న్యాసము – ౧/౨ త్రో ౧/౨ సమా ౧/౧౬ ౨శేషం ౧/౧౬

౨/౧౬ ఈశేషముతృతీయ స్థానము నందిలిఛేదతుల్యాంకము చేభజింప వలయు – న్యాసము భాజ్యం ౨/౧౬ హారపరివర్తనం ౧/౧ ౧/౮ భాజ్యం ౨/౧౬ రా ౨/౧౨౮ దీనిపూర్వశేషంబగు ౨/౧౬ లో త్రోయవలయుగానన్యాసము ౨/౧౬ త్రో ౨/౨౨౮ సమ ౫౦౪/౧౨౮౦ ౧౨౭/౧౨౮౦

శేషం౩౭౭/౧౨౮౦ అవ౫౪ రా ౨/౨౪ ఇచ్చటి రాశిని నాల్గవస్థానఛేదతుల్యపూర్ణాంకంబు చేభజింప వలయుగానన్యాసము – భాజ్యం ౨/౨౪ హా ౫ పరి ౧/౧ వర్తితహారకం ౧ భా ౨ రా ౨/౫ ౨౪ ౧౨౦ దీని తుల్యపూర్ణాంకంబులచేగుణించవలయుగానన్యాసము

యస్య అర్థాదపాసనాయ న్యాసః ౧/౨ ౨/౧౮ అన్యోన్య హారాభిహతౌ హారాంశావితి ౧౮/౩౬ ౪/౩౬ అపాస్తశేషం ౧౪/౩౬ ద్వాభ్యామపవర్త్య జాతం ౭/౧౮ ఇదం-శిష్టం

అర్థాత్ నవాంశద్వయోని రస్తే అస్మాచ్చతుర్థాంశో అపానీయః తదర్థమిదం చతుర్భిర్భాజ్యం తదర్థ న్యాసః ౭/౧౮ ౧/౪ అంశాహతిరితి ౭/౭౨ అయంచతుర్థాంశః పతదపాసనాయ న్యాసః -

౭/౧౮ ౭/౭౨ సమచ్ఛేదౌ ౫౦౪/౧౨౯౬ ౧౨౬/౧౨౯౬ అస్మిన్ పూర్వస్మాదపాస్తే శేషం ౩౭౮/౧౨౯౬ అష్టాదశభిరపవర్త్య జాతం ౨౧/౭౨

చతుర్థాంశేదత్తే శేషాదస్మాత్ షడ్దశమాంశౌ అపాస్యౌ తదర్థం దశభిర్భాగార్థం న్యాసః ౨౧/౭౨ ౧౦/౧ ఛేదంలవం చ పరివర్త్యేతి ౨౧/౭౨ ౧/౧౦ అంశాహతిః ౨౧/౭౨౦ అయందశమాంశః

౭/౧౨౦ ౩/౧ రా ౨౧/౧౨౦ అప ౩ గా ౭/౪౦ దీనిపూర్వశేషంబగు ౭/౨౪ లో త్రో యవలయుగాన న్యాసము ౭/౨౪ త్రో ౭/౪౦ సమ ౨౮౦/౯౬౦ ౧౬౮/౯౬౦ శేషం ౧౧౨/౯౬౦ అపవర్తనా ౭/౬౦

ఇష్టం ౧

దృశ్యం ౬౩/౬౩

౬౦/౭ భా ౬౩/౧ గా ౩౭౮౦/౭ అప ౭ రాశి ౫౪౦ ఆదిరాశి

మరియునీగణితము వ్యస్తవిధి చేత సాధించు టెట్లన రాశి యందలి స్వాంశములు ౧/౨ ౨/౯ ౧/౪ ౩/౫ వ్యవకలనము జేయ శేషము ౬౩ గావుననిందు వ్యస్తవిధిని స్వాంశంబుల ధికోనంబులగు నెడల హారంబుల నధికోనంబులంశంబులు జేయవలయునను విధివలన న్యాసము ౧/౧ ౨/౭

షడ్గుణః ౨౧/౭౨౦ ౬/౧ గుణితః

౧౨౬/౭౨౦ । అష్టాదశభిరపవర్త్యే ౭/౪౦

ఏతస్య అష్టాంశాపాసనాయ న్యాసః -

౨౧/౭౨ ౭/౪౦ సమచ్ఛేదే -

౮౪౦/౨౮౮౦ ౫౦౪/౨౮౮౦ అగ్రిమే

పూర్వస్మాదపాస్తే శేషం

౩౩౬/౨౮౮౦ అష్టచత్వారింశతా

అపవర్త్యే ౭/౬౦

అనేన దృష్టమిష్టహతం సత్ భాజ్యం

తద్యథా దృష్టం ౬౩ - ఇష్టేన ౧ - హతం ౬౩ భాగహారః న్యాసః ౭/౬౦

౬౩/౧ ఛేదం లవంచ పరివర్త్యే

౬౦/౭ ౬౩/౧ అంశాహతిః ౩౭౮౦/౭

హారేణ భక్తే ప్రాప్తిః తీర్థపాంథస్య ద్రవ్యప్రమాణం ౫౪౦ - ఇతీష్టకర్మణా ద్రవ్యానయనవిధిః

అథ భాగాపవాహవిధినా

స్యైవం ద్రవ్యానయనవిధిః తద

౧/౫ ౩/౨ దృ ౬౩ ౬౩/౧ సం ౩/౨ రా

౩౧౫/౨ సం ౧/౩ రా ౧౨౬౦/౬

అప ౬ రా ౨౧౦/౧ సం

౨/౭ రా ౧౮౯/౭ అప ౭ రా ౨౭౦/౧ సం

౧/౧ రా ౫౪౦/౧ మరియు స్వాంశాపవాహవిధిని న్యాసము

ఇష్టం ౧ అంశాః ౧/౨ ౨/౯ ౧/౪ ౩/౫

దృ ౬౩

౧/౧ త్రో ౧/౨ శేషం ౧/౨ త్రో ౨/౯ శేషం ౭/౧౮ త్రో

౧/౪ శేషం ౨౧/౭౨ అప ౩ రా ౭/౨౪ త్రో ౩/౫

శేషం ౧౪/౧౨౦ అప ౨ రా ౭/౬౦

మరియు

భాగజాతిచే నంశల విశ్లేషంబులం జేసి త్రోయుటచేతయు నీ గణితము సాధింపంబడు గాన న్యాసము

రాశిలో ౧/౨ ౨/౯ ౧/౪ ౩/౫ శేషం ౬౩ గావున

ధనం స్యాత్ సతిలస్థహారేణ హర
నిహాన్యాత్-తలస్థైనహారేణ దశకే
నఉపర్యేకో హారో హతః ౧౦-
స్వాంశషట్కే- నైన తేనచతుష్కే
ణోపరిస్థితోంశో హతః తదాసతి
న్యాసః ౪/౧౬ పునస్థస్థహారేణచ
తుష్కేణదశకం హతం ౪౦ స్వాం
శేనైకోనైనత్రికేణోపరిస్థతభా
గచతుష్కంహతం ౧౨- తదాస
తిజాతం ౧౨/౪౦ పునస్థలస్థహారేణ
నవకేనచత్వారింశద్ధరో హతః
౩౬౦-స్వాంశద్వయున్యూనేనస
ప్తకేనఉపరిస్థాద్వా దశభాగాహ
తాః ౮౪ - తధాసతిజాతం ౮౪/౩౬౦
పునస్థలస్థహారేణద్వయేనహారః
షష్ట్యుత్తరశతత్రయరూపః హతః
౭౨౦- తధాంశస్స్వాంశైకన్యూ
నేన ౧- ఏకేన ఉపరిస్థో భాగశ్చతుర
శీతిమితో హతః ౮౪ -తధాసతిజా
తం ౮౪/౭౨౦ అనయోర్ద్వాదశభి
రపవర్తే జాతం ౭/౬౦ తతః పూ

ప్రభాగభిన్నన్యాసము

౧/౧ లో ౧/౨ యంతన్యాసం ౧/౧ లో ౧/౨ రా ౧/౨

ఇది

౧/౧ త్రో ౧సను/౨ ౨శేషం/౨౨ ౧/౨ లో ౨/౯

రా ౨/౧౮ అవ ౧/౯ ఇది

౧/౨ త్రో ౧/౯ సమ ౯/౧౮ ౨శేషం ౭/౧౮ లో ౧/౪

రా ౭/౭౨ ఇది

౭/౧౮ త్రో ౭/౭౨ సను ౫౦౪/౧౨౯౬ ౧౨౬/౧౨౯

శేషం ౩౭౭రా అవ ౫౪/౧౨౯౬ ~ ౭/౨౪

౭/౮౪ లో ౧/౫ రా ౧/౧౨౦

అపవర్తే రా ౭/౬౦

౭/౨౪ త్రో ౭సమ/౪౦ ౨౯౦/౯౬౦ ౧౬౮/౯౬౦ లో

షం ౧౧౨౮౧౫/౯౫౧ రా ౭/౫౦ ఇచ్ఛటనుద్ర

వ్యానయనవిధిపూర్వోక్తముగా

తెలియవలయునది- అప్లచేయుద్ర

వ్య.౦౨౪౦

ర్వ్యవదిష్టాహతంకృష్ణనేనభక్త మితికృతే ప్రాప్తంద్రవ్య ప్రమాణం ౫౪౦. తదేవ.

ఇదంవిలోమవిధినూత్రేణాపి సిధ్యతీతి-ఛేదంగుణంగుణంఛేదంచ ఇత్యాదినాప్యానేయంతద్యథా న్యాసోయం-యు $\frac{౧}{౧}$ యు $\frac{౨}{౭}$ యు $\frac{౧}{౩}$ యు $\frac{౬}{౪}$ అథస్వాంశాధికోనేతుల వాధ్యోనోహరోహరఇతి-స్వాంశేనత్వాల్లవోనాహారాఃకృతాః అంశాఅవికృతాఏవదృశ్యం ౬౩ ఏతస్మిన్ఊనస్యైవషట్చతుర్థాంశాస్సంయోజ్యాః తదర్ధందృశ్యంచతుర్భిఃహృతేలబ్ధం $\frac{౬౩}{౪}$ ఇదంషడ్గుణంఅంశాహతిః $\frac{౩౭౮}{౪}$

ఏతస్యదృశ్యేయోజితేత దర్ధంన్యాసః $\frac{౩౭౮}{౪}$ $\frac{౬౩}{౧}$ సమఛేదౌ $\frac{౩౭౮}{౪}$ $\frac{౨౫౨}{౪}$ యోగేజాతం $\frac{౬౩౦}{౪}$ పునరేతస్మిన్ వత్రృతీయాంశో యోజ్యః తదర్ధ

ఋజువు

౨౪౦	
౬౦	౧
౫౨	౨
౯౪	౧
౬౩	౩

మేతత్త్రిభిర్హతం ఛేదం లవం చ పరివర్త్యేతి $\frac{౬౩౦}{౪}$ $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౬౩౦}{౧౨}$

అయంతృతీయాంశః తద్యోజనాయ సమఛేదౌ

$\frac{౭౫౬౦}{౪౮}$ $\frac{౨౫౨౦}{౪౮}$ యోగేజాతం $\frac{౧౦౦౮౦}{౪౮}$ అస్మిన్హారేణహృతేలబ్ధం ౨౧౦ అస్మిన్పునరస్యైవసప్తమాంశద్వయం యోజ్యం తదర్థమిదం సప్తభిర్భక్తం లబ్ధం ౩౦ ఇదంద్విగుణం ౬౦ ఇదం ౨౧౦ యోజితే జాతం ౨౭౦ తస్మిన్పునరేకరూపం ఏతత్సజాతీయం యోజ్యం ద్విగుణోవిధేయ ఇత్యర్థః లబ్ధం ౫౪౦ ద్రవ్యప్రమాణం ఏవంవిలోమసూత్రేణాపి సిధ్యతీత్యర్థః

ఉదాహరణాంతరము -

సరసపురంబునన్ గొనిన నాణెపురత్నములన్ క్రమంబుగా।
కరగుణవార్ధిబాణఋతుకంబుహితాశ్వవసు గ్రహాంబులై।
మెగసిన శేష శేషములు మిన్న లుగైకొన శేషరత్నము।
ల్వరుసన సహస్ర షోడశవ్రుపవర్యతనూజులకిచ్చె శౌరియున్ ॥

న్యాసము-

౧/౨ ౧/౩ ౧/౪ ౧/౫ ౧/౬ ౧/౭ ౧/౮ ౧/౯ దృశ్యం ౧౬౦౦౦

ఇష్టం ౧/౧ త్రో ౧/౨ శేషం ౧/౨ త్రో ౧/౩ శేషం ౨/౬ అప ౨

రా ౧/౩ త్రో ౧/౪ శేషం ౩/౧౨ అప ౩ రా ౧/౪ త్రో ౧/౫

శేషం ౪/౨౦ అప ౧/౫ త్రో ౧/౬ శేషం ౫/౩౦ అప ౫

రా ౧/౬ త్రో ౧/౭ శేషం ౬/౪౨ అప ౬ రా ౧/౭ త్రో ౧/౮

శేషం ౭/౫౬ అప ౭ రా ౧/౮ త్రో ౧/౯ శేషం ౮/౭౨

అప ౮ రా ౧/౯ ఇష్టగుణితదృశ్యం భా ౧౬౦౦౦/౧ హా ౯/... విపరీతా

తద్ధారకం ౯/౧ భాజ్యం ౧౬౦౦౦/౧ రా ౧౪౪౦౦౦

౨౩ శేషజాతికి

ద్వైతసరంబునన్గొనిన తాహర సుంగలలోనత్యాంశము। భాగహారాంశముల్వలవ భూతమితంబులునంత సప్తులున్ । భూత ఘనంద కాంశములు భాపులు శేషముల్ గొనంగకం। జాతరదంబుల ప్రపదజాత గొనెన్ జలజాలిదెల్పుమా॥

సరయువున్దనంబడినసారసత్త్వంశయుగంబుభూతసాగరములురాగ తక్కుమలక్రమ్మరనందగజాంశలు౯ రసాలకరసుతగొన్న శేషములకాంత లుగోసినశేషమొక్కట్టై। బరగినసారసాళిచెలిబలుక్క మాశేష విధిజ్ఞ వేని యు౯॥

ప్ర ౧/౩ శేషం లో౩/౫ శే ౫/౬ శే౭/౯ శే౯/౧౦ దృ ౩౭

ద్వి॰ ౧ లో ౨/౩ శే౪/౫ శే౬/౭ శే౮/౯ శేషందృశ్యం౧

అథశేషజాత్యుదాహరణం

పఞ్చాంశోలికులాత్కదంబమగమత్త్ర్యంశశ్శిలీంధ్రంతయో
ర్విశ్లేషస్త్రిగుణో మృగాక్షికుటజం దోలాయమానోపరః।
కాంతే కేతకిమాలతీపరిమళప్రాప్త్యైకకాల ప్రియా దూ
తాహూతఇత స్తతో భ్రమతి ఖే భృఙ్గోలిసంఖ్యాంవద॥

అళికులవేణవేనొండువుమాదిసమూహపుపంచమాంశమా।
యులివిసరంబులాక డిమి యందునత్త్ర్యంశశిలీంధ్రమందున౯।
గలయవిభేదవర్ధితత్రికంబులుపూపొదరిండ్లకు౯ జన౯।

నిలిచినభృఙ్గమొక్కటివినిర్మలకేతకిమాలతీవనా।
శ్రితసుగంధమొక్కమొగికాంతప్రియంబగుగూటిపోలిక౯।
ఎలువభ్రమించుచుండెనటభృఙ్గసమూహమెరింగి తేసియు౯॥

పంచే౯॥అళికులాద్భృఙ్గసమూహాత్పంచాంశఃకదంబమగమత్త్ర్యంశఃశిలీంధ్రమగమత్తయోఃపంచమాంశత్ర్యంశయో
ర్విశ్లేషః మిథో వియోజిత శేషస్త్రిగుణః కుటజం ప్రత్యగమత్

న్యాసము.

౧/౫ ౧/౩ ఈ రెంటిఅంతర ౩

గుణము. శేషం ౧

సమచ్ఛేదః ౧/౧౫ ౧/౩ సమ ౩/౧౫

అపరః ఏకో భృఙ్గో దోలాయమాన
స్సన్ వై ఆకాశ ఇతస్తతో భ్రమ
తి - కింభూతః కేతకీ మాలతీ పరిమళ
ప్రాప్త్యైక కాల ప్రియా దూతా
హూత ఇవ కేతకీ మాలత్యోః పరిమ
ళ ఏవ ప్రాప్త్యేక కాలే ప్రియ
దూత స్తేనాహూత ఇవ హే మృగా
క్షి కాంతే అలిసంఖ్యాం వద॥ న్యాసః
పంచాంశత్ర్యంశౌ ౧/౫ ౧/౩
ఏతయోర్విశ్లేషార్థం సమచ్ఛేదౌ
౩/౧౫ ౫/౧౫ విశ్లేషితం ౨/౧౫ అస్య
త్రిగుణత్వార్థం న్యాసః ౨/౧౫ ౩/౧
అంశాహతి ౬/౧౫ త్రిభిరపవర్తితః
౨/౫ అయం పంచమాంశత్ర్యంశ
యోర్విశ్లేషః తే పంచమాంశత్ర్యం
శాంశాః తద్విశ్లేషశ్చ సమచ్ఛేదాః కృ
తాః ౧౫/౭౫ ౨౫/౭౫ ౩౦/౭౫ ఏతదైక్యం
౭౦/౭౫ పంచభిరపవర్త్య ౧౪/౧౫ రూపమి
ష్టమనేన హీనం తదర్థం సమచ్ఛేదౌ
౧౫/౧౫ ౧౪/౧౫ అంతరం ౧/౧౫ అనేన దృ
ష్టం ౧ ఇష్టహతం ౧ స్వతః భక్తం ఛేదం
లవం చ పరివర్త్య అంశాహతిరితి
లబ్ధం ... అలిసంఖ్యా ౧౫

౫/౧౫ అంతరం ౨/౧౫ గుణ ౩/౧ శా
౬/౧౫ యథాక్రమంబున వ్యాస్యము
౩/౧౫ ౫/౧౫ ౬/౧౫ యుతి
౧౪/౧౫ శేషం ౧
ఇష్టం ౧/౧ త్రో ౧౪/౧౫ శేషం సమ
౧౫/౧౫ ౧౪/౧౫ శేషం ౧/౧౫ ఇది
పరివర్తిత హారకం ౧౫/౧ భాజ్యం
౧/౧ రాశి ౧౫ రుజువు

౩
౫
౬
౧
౧౫

శేషవిశ్లేషయుక్తోదాహరణము.

సీ॥ నిజపిత్ర్యమైనట్టి నిఖిలధనంబున నర్ధాంబు జ్యేష్ఠుండు నందువంచు|
పాంశమంబున నెమ్మి దునఖిల సప్తమభాగమతనిదమ్ముడు వానియతిధనమున|
మూడు పంచాంశకము ల్లుగుదతమ్ముండును నైదవవాడున ర్వాష్టమంబు|
తుర్యపంచాంతరమిర్వురు నారవపుత్రుండు శేషమాపూర్ణాపూర్ణ|
పంచరూపంబులుండీనపర గో॥ రొ। చరమపుత్రుండు గావునసరగ జెపుమ|
శేషవిశ్లేషజాతివిశేషమునను ప్రతిభదగియుండెనేని యోహితుడనామా ॥

న్యాసము

$\frac{౧}{౨}$ లో $\frac{౧}{౫}$ రా $\frac{౧}{౧౦}$ | $\frac{౧}{౮}$ లో $\frac{౩}{౫}$ రా $\frac{౩}{౩౫}$ || $\frac{౧}{౮}$ $\frac{౩}{౩౫}$ అంతరం

సమచ్ఛేదం $\frac{౩౫}{౨౮౦}$ $\frac{౨౪}{౨౮౦}$ శేషం $\frac{౧౧}{౨౮౦}$

రాశియొక్కవలిభాగములయథాక్రమన్యాసము

$\frac{౧}{౨}$ $\frac{౧}{౧౦}$ $\frac{౧}{౮}$ $\frac{౩}{౩౫}$ $\frac{౧}{౭}$ $\frac{౧౧}{౨౮౦}$ దృశ్యం ౫౪౧

దీనిసమచ్ఛేదరాసులు.

$\frac{[illegible]}{[illegible]}$ || $\frac{[illegible]}{[illegible]}$ || $\frac{[illegible]}{[illegible]}$ || $\frac{[illegible]}{[illegible]}$

$\frac{[illegible]}{[illegible]}$ | $\frac{[illegible]}{[illegible]}$ || యోగము $\frac{[illegible]}{[illegible]}$

క్షేపం ౧ త్రో $\frac{[illegible]}{[illegible]}$ సమ $\frac{[illegible]}{[illegible]}$

త్రో $\frac{[illegible]}{[illegible]}$ శేషం $\frac{[illegible]}{[illegible]}$ అప [illegible]

రా $\frac{౧}{[illegible]}$ పరివర్తితహారకం $\frac{[illegible]}{౧}$ ఇష్టగుణితదృశ్యం $\frac{[illegible]}{౧}$ గా $\frac{[illegible]}{౧}$

అతివిశ్లేషజాతికి

సరసిజపంచమాంశమును షష్ఠలవంబును వాని యంతరం । బరయగ జాహతంబునల బాహు త్రయాంతరమాగుణఘ్నముగా । నరహరి రామకృష్ణ గజనాధులకర్పణజేసి శేషమా । సరసిరుహాష్టకంబురగశాయికొసంగిననన్ని యెన్నియా ॥ నిజపిత్రార్జితధనమునఖిలబాహుకరాంశములు జఘన్యుడు చంద్రభుజలవంబు । లతనికిజ్యేష్ఠుండునఖిలవమాగ్రజాండతనికినంత్యునకంత రధన । రవిగుణితముచతుర్ధకు మారుడతనికినారవవానికినలరువివర । రు ద్రగుణముతృతీయుడుపంచమతృతీయాంతరదశగుణహటద్వితీయ । పుత్రుడునుగొనశేషమైబోల్చునట్టి । విశ్వమితరూపకంబులవెలయనగ । సుతుడు బడసినయాధనమితిసెలుపు । మిష్టకర్మవిధిజ్ఞుడవేని ద్రుతము ॥

ప్ర - ౧/౨ ప్రథముద్వితీయాంతరద్విగుణం - తృతీయానికి - ద్వితీయ

ద్వి - ౧/౩ తృతీయాంతర త్రిగుణంనాలుగొవానికి -

శేషం దృశ్యం - ౮

ద్వి - ౧ ౧/౨౨ ౧/౨౧ ౧/౨౦ ప్రథమతృతీయాంతరుద్వాదశగుణం - ద్వితీయచతుర్ధాంతరపకాదశగుణం - తృతీయపంచమాంతరదశగుణంశేషందృశ్యం౧౩

క్రయవిక్రయపూర్వగణకోదాహరణము

మనుకులచంద్రపట్టమానవమాడలుమూటికినైదుపుట్లుగా ।
గొనిశరసంఖ్యనిష్కములకున్యవలమ్మనుమూడుపుట్లచొ ।
ప్పుననొకవర్తకుండతనిబొందెవణిక్క్రయతాళసంఖ్యగా ।
జనరెనులాభమందుకుముదంబునగొన్మొదలేవరించుమా ॥

న్యాసము -

క్రయంబి ౩ కిపు ౫ విక్రయంబి ౫ కిపు ౩

లాభంబి ౪౦

సమచ్ఛేదాః ౩/౫ త్రో ౫/౩ సమా ౨౫/౧౫ త్రో ౦౯/౧౫ శేషం ౧౬/౧౫ హా

ఇష్టం $\frac{౧}{౪౦}$

$\frac{౧౫}{౧౬}$) $\frac{౪౦}{౧}$ (రాశి $\frac{౬౪౦}{౧౬}$ అథవా రా $\frac{౭౫}{౨}$ ఆదిరాశిధాన్యం

ధనరాశికి

౯ ౫ కిపుక్షి ప్త $\frac{౭౫}{౨}$

$\frac{౫}{౧}$ హ $\frac{౭౫}{౨}$ రా $\frac{౭౫}{౨}$ శా $\frac{౩}{౧}$ పరివ $\frac{౧}{౨}$ భాజ్యం $\frac{౩౭౫}{౬}$ అ ౩ రా $\frac{౧౨౫}{౨}$

ఋణరాశి

౧౩ కిపు౫ పు $\frac{౭౫}{౨}$

$\frac{౩}{౧}$ హ $\frac{౭౫}{౨}$ రా $\frac{౨౨౫}{౨}$ శా $\frac{౫}{౧}$ పరివ $\frac{౧}{౫}$ భాజ్యం $\frac{౨౨౫}{౨}$ గా $\frac{౨౨౫}{౧౦}$ అ ౫

రాశి $\frac{౪౫}{౨}$

లాభం $\frac{౧౨౫}{౨}$ నష్టం $\frac{౪౫}{౨}$ శేషం $\frac{౮౦}{౨}$ అప ౨ రా ౪౦

క్రయవిక్రయ ప్రశ్నలు ౨౪

నాల్గురూపములకు నారుతూములు గొని। యాగురూపములకు నాల్గుతూము లమ్మినను శరాస్నులబ్ధ్వి నలాభంబు మొదలితూము లెన్ని ముగుద జెపుమా ॥

పదకొండు రూపములకు ౧౫ పదమూడుగ గొనుచు దాని వదపడియస్సా పదమూటికి దవకొండుగ యదివసుజలములు లభించు ద్రోణము లెన్నా॥ ఐదు రూపములకు నద్రితూములు గొని। యద్రిరూపములకు నైదుతూము। లమ్మినను జినంబులబ్ధ్వి నలాభంబు। తూము లెన్ని గొనిరొ యోసబలుకు॥

న్యాసః - క్రయరూ ౪ కితూ ౬ విక్రయంరూ ౬ కితూ ౪ లాభం ౩౫ ద్వి - క్రయం రూ ౧౧ తూ ౧౩ విక్రయంరూ ౧౩ కితూ ౧౧ లాభం ౨౪ తృ - క్రయం రూ ౫ తూ ౭ వి - రూ ౭ తూ ౫ లాభం ౨౪

వేతనపూర్వగణకోదాహరణము.

ఆరు దినములకేడు నవరంగ గణించి యేడు దినములకెన్న దె
సగ వ్యయము ॥ ఆరువది నాల్గిటి కమరంగ దెచ్చెను కొలుచు
దినములెన్ని కోమలాంగి॥

న్యాసము.

ఆదాయం ౬ దినములకు ౭ వ్యయం ౭ దినములకు ౮

$\frac{౭}{౬}$ వ్యో $\frac{౮}{౭}$ సవం $\frac{౪౯}{౪౨}$ $\frac{౪౮}{౪౨}$ శేషం $\frac{౧}{౪౨}$ హారకం ఇష్టం ౧ దృశ్యం ౬౪

$\frac{౪౨}{౧}$ $\frac{౬౪}{౧}$ రా ౨౬౮౮

ఋజువు.

ధనం

౬ ది ౭ చొ॥ ౨౬౮౮

```
   ౨౬౮౮
      ౭
౬ ) ౧౮౮౧౬ ( ౩౧౩౬
    ౧౮
    ----
     ౨౧
     ౧౮
    ----
     ౩౬
     ౩౬
    ====
```

ఋణం

౭ దినముల చొ॥ ౨౬౮౮

```
   ౨౬౮౮
      ౮
౭ ) ౨౧౫౦౪ ( ౩౦౭౨
    ౨౧
    ----
     ౫౦
     ౪౯
    ----
     ౧౪
     ౧౪
    ====
```

ధనఋణాంతరం - ౩౧౩౬
౩౦౭౨
———
౬౪

విభాగణప్రశ్నం

సీ॥ దినపంచకమ్మున మునిరూపములు జేచి దిననవకమునను దిక్షేత్ర...
వ్యయమొనర్చి శతాంగ చయము దెచ్చిన వాని కొలుచు దినంబులెన్ని కోమలాంగి।

దెల్పు మట్టిల నేడు దినములనవ రూపముల జేర్చిననందా హాములమగు ద్ర। రూప వ్రయము నర్పరు ద్రశ్నాబ్ధులు శేషింపతిథు లెన్ని జెప్పుమటుల। పదిదినంబు లరూపముల్పదనకొండు। జేర్చిరు ద్రాహములఖమ్ము జేయరవుల। మిగతశేర సాయకమ్ములైనమించుబోడి। కొలుచుదినములబలుకుమసలలితముగ॥

న్యాసము.

ప్ర. ఆదాయందిన ౫ కీరూ ౭ క్రయందినాలుగు కీరూ ౧౦ లాభ ౬ ౫ ద్వి. ఆ. దిన ౩ కీరూ ౧౫ వ్యది కీరూ ౧౧ లాభం రూ. ౨ంత్య. ఆదా ౧౦కీరూ ౧౧ వ్య. దిన ౧౧ కీరూ ౧౨ లాభం రూ ౫౫

రాశిభాగపూర్వగణకోదాహరణము

వరగ రెండుపాళ్లు పంచినతన రాశి। నిచ్చె రాజు మగుడ నేడుపు
ట్లు। ప్రజలకెల్ల నాల్గుపాళ్లకు సమములై। రాగ మొదలిభా
గ్య రాశియెంత।

న్యాసము.

౧/౨ సమానం ౧/౪ దృ ౭

౧ శో ౧/౨ ౧/౪ సమ ౪/౮ ౨/౮ శే ౨/౮ అప ౨ రా ౧/౪ ఇష్ట ౧/౭ దృశ్యం

౪/౧) ౭/౧ రాశి ౨౮/౧

౧౬ రాశిభాగప్రశ్నలు

పాళ్లమూడుగాగ పంచినకోరున। రాజొసంగ ప్రజకురవికలములు॥ పంచభాగసమత బడసినయారాశి। కలము లెన్నిగాగ గాంచునొక్కొ॥ ఐదుపాళ్లుపంచినట్టికొరున రాజు। కలము బ్రజకొసంగగాంచె నేని। భాగషట్క సమత బలశినయారాశి। మొదటికలము లెన్ని ముగుదిజెపుమా॥ పాళ్లు నాల్గుగాగపంచినకోరున। ప్రజకుకలము సంగభాగషట్క। సమత జెందెనేని శకునణనాకొల్చు। ధాన్యమితము దెల్పుశరశనయన॥ ప్ర ౧/౩ స ౧/౫ దృ ౧౨

ద్వి ౧/౫ కిసమానం ౧/౬ దృ ౧ తృ ౧/౪ కిసమానం ౧/౬ దృ

రెండంకంబులనిష్టంబులుకల్పనభేదం

సూత్రము ॥ వృ

రాశియుగ్మకల్పనమునరహణకెక్కుశేషముల్ । రాశివ్యస్తములగుణించిరహితసహితములదగన్ । రాశిసహితగహితములనురహీనిహారకభాజ్యముల్ । కౌశలమునజేయభక్తఘనఫలంబఫలమగున్ ॥

టీ ॥ రాశిద్వయంబులనిష్టములుగాకల్పనజేయునెడల పూర్వసూత్రోక్తక్రమంబున నంత్య పర్యంతంబునయ్యుభయోక్తంబులయందును జేయ శేషించు రాశిద్వయంబులచేనాదిరాశిద్వయంబుల ద్యుందలియంకంబులద్వితీయేష్ట శేషముచే ప్రథమేష్టరాశియు-ప్రథమేష్టశేషముచేద్వితీయేష్టరాశియుం వేర్వేరగుణించి-యారాశిద్వయం బులప్రశ్నయుతంబగు నెడలనన్యోన్యవ్యవకలనంబును-ప్రశ్నహీనంబగునెడలనన్యోన్య సంకలనంబును జేసిభాజ్యంబుగానుంచికొని-పూర్వనిష్పన్నాంత్యశేషంబులక్రమంబునవ్యవకలన-సంకలనంబులుజేసి యాహారకంబుచే భాజ్యమును భజింప నాదిరాశియగునునుట.

ఉదాహరణం-రసపాద-ము-

వినునాకన్దగుకాంచనాబ్జములలో వెల్గొందుహంసావళిన్ । జనియించు మానసపేరుకొక్కగమి యాసామ్యంబుభాగీరథిన్ । కనకాబ్జంబులనిల్చెభోగవతికేగన్ బూనెనందదన్నమున్ । వనజాతంబులతద్దళంబునిలువన్ । వామాక్షికిన్ జూతమై ।వన వీథిన్ నలుచేర్పహితమగువాగీశ్వరాశ్వంబుతో । గనగానూరగుసేనివేనోడుపుమాకంజాక్షిహంసంబులన్ ॥

న్యాసము-

$\frac{౧}{౧}$ యు $\frac{౨}{౧}$ యు $\frac{౧}{౩}$ యు $\frac{౧}{౪}$ యు-౧ వృశ్యం ౧౦౦౦

౩౦వ ఇష్టరాసులు.

౪౦ - ౫౦

ప్రథమేష్టన్యాసము

$\frac{౪౦}{౧}$ యు $\frac{౪౦}{౧}$ యు $\frac{౪౦}{౨}$ యు $\frac{౪౦}{౪}$

కూర్చుటకు సమచ్ఛేదరాసులు -

$\frac{౩౨౦}{౮}$ $\frac{౩౨౦}{౮}$ $\frac{౧౬౦}{౮}$ $\frac{౮౦}{౮}$ యోగరాశి $\frac{౮౮౦}{౮}$ కూ $\frac{౧}{౧}$ సమ $\frac{౮౮౮}{౮}$

$\frac{౮}{౮}$ యోగరాశి $\frac{౮౮౮}{౮}$ అపరా ౧౧౧

దృశ్యం ౧౦౦౦

శేషం ౧౧

ద్వితీయేష్టన్యాసము.

$\frac{౫౧}{౧}$ యు $\frac{౫౧}{౧}$ యు $\frac{౫౦}{౨}$ యు $\frac{౫౦}{౪}$

కూర్చుటకు సమచ్ఛేదములు -

$\frac{౪౦౦}{౮}$ $\frac{౪౦౦}{౮}$ $\frac{౨౦౦}{౮}$ $\frac{౧౦౦}{౮}$

యుతి $\frac{౧౧౧౦}{౮}$ కూ $\frac{౧}{౮}$ సమ $\frac{౧౧౧౦౦}{౮}$ $\frac{}{౮}$ రాశి $\frac{౧౦౦౧౮}{౮}$

అపరరా $\frac{౨౨౨}{౨}$ తో యుదృశ్యం

$\frac{౧౦౦౦}{౧}$ సమ $\frac{౨౨౨}{౨}$ $\frac{౨౨౦}{౨}$ శేషం $\frac{౨౨}{౨}$

రాశ్యానయనము

ప్రథమేష్టం

$\frac{౪౦}{౧}$ గుద్వితీయేష్ట శేషముచే

$\frac{౪౦}{౧}$ $\frac{౨౨}{౨}$ రాశి $\frac{౩౦౮౦}{౨}$

ద్వితీయేష్టం

$\frac{౫౦}{౧}$ గుణం:- ప్రథమేష్ట శేషముచే

$\frac{౧౧}{౧}$ రాశి $\frac{౫౫౦}{౧}$

ఈరాశిద్వయాంతరము

$\frac{౩౬౮౦}{౨}$ తో $\frac{౫౫౦}{౧}$ సమ $\frac{౩౦౮౦}{౨}$ $\frac{౧౧౦౦}{౨}$ శేషం $\frac{౧౯౮౦}{౨}$

శేషరాశిద్వయాంతరముకొరకుసమచ్ఛేదము

$\frac{౨౨}{౨}$ తో $\frac{౧౧}{౧}$ సమ $\frac{౨౨}{౨}$ $\frac{౨౨}{౨}$ శేషం $\frac{౫౫}{౨}$ రాశి $\frac{౧౯౮౦}{౨}$

భా౫౫ఇచ్ఛటహారభాజ్యగానులచ్ఛేదంబుతుల్యంబగుటనాశమునొందె
గానఅంశానోన్యభక్తలబ్ధఫలము

౫౫(౧౯౮౦(౩౬
౧౬౫
―――
౩౩౦

రుజువు
౩౬
౩౬
౧౮
౯
౧
―――
౧౦౦

౨౭ ఇష్టకర్మభేదప్రశ్నలు.

రాశియును రాశిలోఁగల్గు రామజలధి। తర్కనందపురాణాంశతతియుఁ జూప। కముగలశి పూర్ణస్వరములై యమరెనేని। యాదిరాశినితంబెంతయబ్జనయన॥ నిజధనమునందులోఁగల్గునృపగజాబ్ధిభుజలవంబులుహూపంబు పొందుగాంచి। యిరువదియుమూఁడునిష్టములయ్యెనేని। నాదిధనమునెరింగింపుమబలవేగ॥ రాశి త్య్రంశయుగము రత్నాంశసప్తకం॥బద్రిలవశరంబుల ధత్య్రంశ।ములునుహూపయుక్తిపూర్ణాద్రివసువులు।గాంచరాశియంత కమలనయన॥

న్యాసము

త్రి $\frac{౧}{౧}$ $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౯}$ $\frac{౧}{౧౮}$ రూ౧దృ౭౦ ద్వి $\frac{౧}{౧}$ $\frac{౧}{౧౬}$ $\frac{౧}{౮}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౨}$ రూ౧దృ౬౩

తృ $\frac{౨}{౩}$ $\frac{౩}{౫}$ $\frac{౫}{౭}$ $\frac{౭}{౯}$ రూ ౧ దృ౮౭౦

విశేషవిధిసూత్రము

అల్పరహితమైనబుద్ధినరయుఁడీనిసూక్ష్మమైదెల్పనట్టిదృశ్య
మందు జేజరిల్లునిట్టులర్థ। కల్పితమునద్రోయవలయుఁగాక
యున్నవ్యస్తమా॥

ఈవిధియందునంత్యనిష్పన్నరాశి
స్వేష్టరాశికన్నధికంబగునపుడు
స్వేష్టరాశియు-స్వేష్టరాశికన్న
నంత్యనిష్పన్నరాశిన్యూనంబగున

పుడుఆయ్యంత్యనిష్పన్నరాశియు
న్యూనంబుజేయవలయుననివిశే
షము-శేషముపూర్వతుల్యము-

ఉదాహరణం.

గీ॥ రాశియెయ్యది నిజచతుర్థాంశమునగూడి। స్వత్రి పంచాంశ యుక్తమై చానయందు। పంచరూపంబులను హీనమందితము గ। జేయునాదికి సమమగ్యా జెప్పుమదీని॥

న్యాసము.

యు $\frac{౧}{౪}$ యు $\frac{౩}{౫}$ వ్య ౫ శేషం ఆదిరాశిసమం

ప్రథమేష్టం.

౩

$\frac{౩}{౧}$ యు $\frac{౧}{౪}$ రా $\frac{౧౫}{౪}$ యు $\frac{౩}{౫}$

రా $\frac{౧౨౦}{౨౦}$ అప ౨౦ రా ౬

౫ ఆది

శేషం ౧

యీ శేషము ఇష్ట ౩ లో త్రో యశేషం ౨

ద్వితీయేష్టం.

౧౦

$\frac{౧౦}{}$ యు $\frac{౧}{౪}$ రా $\frac{౫౦}{౪}$ యు $\frac{౩}{౫}$

రా $\frac{౪౦౦}{౨౦}$ అప ౨౦ రా ౨౦

ఆది $\frac{౫}{౧౫}$

ఈ శేషములో ఇష్టం ౧౦

తో యశేషం ౫

రాశ్యానయనం.

ప్రథమేష్టం - ద్వితీయేష్టం

౩ ౧౦

$\frac{౫}{౧౫}$ ద్వితీయశేషం $\frac{౨}{౨౦}$ ప్రథమశేషం

యోగము రుజువు

శేషద్వయ యోగము } ౭)౩౫(౫

౫
౧|౦
౩|౪
౧౦
౫
౫ శేషము

౧౫ వ్యవకలన ప్రశ్నలు

తనసప్తమాంశయుగళము। లనుగూడుక నంద జలధులను గలశినరా। శిని కూపపట్టుమను ద్రో। చినశేషం బాదిసమత జెందదదెంతొ॥ రాశిదం బాశియున్న బుధిహిభవాంశ।౦వంశము గూడి కూపసప్తకవిహీన। తనూ

స్వతుల్యతనంజినతరుణిరాశి । యంతమై యుండుబల్కుముజంత వేణి॥
నిజతృతీయాంశ జలధుల నెచ్చియంత । సప్తమాంశంబుగూడియా సఖితిపం
ఛ । రూపకంబులు ద్రోచిన నెపుమీరె। నాదితుల్యత యారాశి నాతిదెలుచు॥

న్యాసము -

ప్ర ౧/౧ స్వ ౧/౪ స్వ ౪/౯ వ్య ౬ శేషం ఆదిసమం

ద్వి ౧/౧ స్వ ౭/౯ స్వ ౫/౧౧ వ్య ౪ శేషం ఆదిసమం

తృ ౧/౧ స్వ ౪/౩ స్వ ౧/౪ వ్య ౫ శేషం ఆదిసమం

ఇట్లిష్టకర్మభేదములుసమాప్తము

అథసంక్రమణసూత్రం భాస్కరః

యోగోన్తరేణోనయుతోర్ధితస్తౌ రాశీస్మృతౌ సంక్రమ
ణాఖ్యమేతత్ ॥౫౪॥

యోగమంతరమునహీనయుక్తమగుచుదళితమై । వేగసంక్రమంబునందు
వెలయు రాశియుగ్మముల్ ॥

యోగఇతి- యోగః రాశ్యో ర్ద్వయోర్యోగః అంతరేణ రాశ్యో ర్విశ్లేషేణ ఊనయుతః పృథగూనితో యుతశ్చ అర్ధితః స్థానద్వయే అర్ధీకృతస్సంతౌ రాశీ ఇష్టౌ రాశీ స్తః ఏతత్సంక్రమణాఖ్యం స్మృతం -

యోగంబనయుతరాశి - అంతరమున భేదరాశి, గావుననిందు యోగరాశి అంతరరాశిచేత క్రమంబున వ్యవకలన సంకలనంబులు జేసి యారెంటినర్ధించ పరాశిద్వయంబులగుననుట-

అత్రోదాహరణం భాస్కరః-

యద్యోర్యోగశ్శతం సైకం వియోగః పఞ్చవింశతిః తౌ రా
శీవదమేవత్స వెత్సిసంక్రమణం యది ॥౫౫॥

రాశియుగ్మకములరమణతోగూడిన । నూటనొకటిరాశినుండుభేద । మిరువది

దైదుగానసరగరాసలుదెల్పు। సంక్రమణమువత్సపోధ్యమేని-

యయోరాశ్యోర్యోగః శతం సైకం-వియోగస్తుపంచవింశతిః - హేవత్సయదిత్వంసంక్రమణం వెత్సితహీతౌ రాశీవద ॥

న్యాసః -

యోగః ౧౦౧ అంతరం ౨౫ అనేన ఊనయుతౌ యోగః ౭౬ - ౧౨౬ అర్ధితౌ ౩౮ - ౬౩

న్యాసము -

యోగరాశి	అంతరరాశి
౧౦౧	౨౫
౧౦౧	౧౦౧
౨౫	౨౫
౭౬	౧౨౬
అర్ధం ౨	అర్ధం ౨
౩౮	౬౩
యోగములు	అంతరములు
౬౩	౬౩
౩౮	౩౮
౧౦౧	౨౫

౭ సంక్రమణ ప్రశ్నలు.

యోగమునందచంద్రులువియోగంబైదుగాంచినరాశియుగ్మములుబలుకు। యోగమింద్రాద్రులుసాగరాబ్ధులువియోగములైనరాశియుగ్మకమునోడువు। సాగరాద్రులయుతిచంద్రాబ్ధులంతరంబున రాశియంతగుభాగజ్ఞాంగ। ములుయ్యుతిసాయకములంతరంబైనరాశిద్వయంబెట్లురామసాయ। కములుయోగమువివరంబుకరగుణంబు। లటులయుతిచంద్రరదములునబ్ధిచంద్రు। లంతరమునైనవేర్వేరరాశియుగ్మ। ములనుబల్కుమువేవేగముద్దుగుమ్మ॥

ప్ర - యో ౧౯ అం-౫ ద్వి-యో ౭౧౪ అం-౪౪ తృ- యో ౭౪ అం-౪౧ చ-యో ౬౮౧ అం ౭౫ పం-యో ౫౩ అం-౩౭ ష-యో ౩౭౧ అం-౧౪

గుణకగుణ్యయోగకృతినిగుణ్యగుణకవర్గముల -గణకద్రోయశేషదళముగణితముగునుగుణముసకే-

గుణ్య గుణక సంయోగరాశివర్గమునందు-గుణ్యరాశియు - గుణకరాశియువేర్వేరవర్గించిన రాశిద్వయంబులవ్యవకలనము జేసిశేషమునర్ధింపగుణితరాశియగు

గుణగణముల ప్రోవనోదువుగుణ్యాంజిరరూపముల్।గుణమువసు
వులైనయొండనుగుణితరాశియెట్లగుర్-

న్యాసము

గుణ్యా ౨-౨౪ గుణకం ౮ గుణ్యగుణకయోగం
వర్గం వర్గం ౩౨
౫౭౬ ౬౪ వర్గం
౬౪౦ ౧౦౨౪
౬౪౦
౩౮౪
అర్ధం
౧౯౨

యుతిదళంపుకృతినివియుతినొప్పదళపువర్గముర్।గతము
జేయగుణ్యగుణకగణితమగునునిట్టులుర్॥

గుణ్యగుణకయోగార్ధ వర్గము వందు-గుణ్య గుణకాంత రార్ధవ | గ- ము వ్యవకలనము జేయగుణిత రాశియగు.

ఉదాహరణం-ఉత్తరార్ధం

మితము తెలియబలుకుమయ్యా మిత్ర గుణ్యమష్టియుర్।హత
ము జేయనాగసంఖ్యనట్టిగణితమెట్టిలో॥

న్యాసము-

గుణ్యం -౧౬ గుణం ౮ గుణ్యగుణకయోగం
గుణ్య గుణకాంతరం గుణ్య గుణకయోగం రజువు
౮ ౨౪ ౧౬
అర్ధం అర్ధం ౮
౪ ౧౨ ౧౨౮
వర్గం వర్గం
౧౬ ౧౪౪

వర్గద్వయాంతరం
౧౨౮

రాశ్యంతరదృష్టగుణకసంక్రమసూత్ర-౩

జలధి రాశి బెంచి వివరచారు వర్గముందులర్ - గలయపదము

వివరమొందు గాంచు సంక్రమంబు చేర్ ॥

ప్రకారాంతరవిధి

చెలియీయంతరార్ధకృతిని జేర్చు రాశిపదమునర్ గలుప ద్రోయ వివరపద

ము గాంచు గుణ్య గుణకములర్ ॥

టీ॥ రాశిని నాల్గు చే గుణించి దాని యందు అంతర వర్గము సంకలనము జేసి యందలి మూలము యోగమగు-నీ యోగమును అంతరమందు సంక్రమణము జేయ గుణ్య గుణకంబులు సిద్ధించుననుట

అంతరము నర్ధించి దాన్ని వర్గించి యావర్గము నందు రాశి మూలము చేర్చి-యా రాశి మూలంబున అంతరార్ధము సంక్రమణము జేయ గుణ్య గుణకంబులు సిద్ధించునని ప్రకారాంతరము

ఉదాహరణం-ఉత్తరార్థం

చెలియ బలుకు గుణిత రాశి శతకిరణ బాణముల్ । గలయు దాని

యంతరంబు పదులు గుణక గుణ్యముల్ ॥

న్యాసము-

గుణితరాశి ౫౧ గుణ్య గుణకాంతరం

ప్రథమవిధి

రాశి ౫౧ × ౪ = ౨౦౪

అంతరం ౧౪, వర్గం ౧౯౬

యోగం ౪౦౦

మూలం ౨౦

అంతరం ౨౦ − ౧౪ = ౬, అర్ధం ౩

యోగం ౨౦ + ౧౪ = ౩౪, అర్ధం ౧౭

ద్వితీయవిధి

అంతరం ౧౪

అర్ధం ౭

వర్గం ౪౯

+ ౫౧ రాశి = ౧౦౦

మూలం ౧౦

అంతరం ౧౦ − ౭ = ౩

యోగం ౧౦ + ౭ = ౧౭

౩౮ ద్వితీయవిధి

గుణగుణ్యభేదంబు గుణచంద్రులా రాశిగజతకర్ణము గుచోటగణకగు
ణ్య। గుణరాసు లెరిగింపు గుణగుణ్యభేదంబు చంద్రరాములు వ్యాసపాదు
జేందు। లగు రాశినురితిథులల గుణ్యగుణభేదము గురాశిన్యవబాహులటుల
నూగు। లంతరంబగు జలాంగములు రాశిగనున్న గుణగుణ్యములమితి గొణుగు
మిపుడ। వాయుభుజభేదముల రాశి వర్ణసామ। జేంద్రులట భేదమింద్రు
లునిల ద్రియార్థ। బాణరత్నంబులగు చును బరగు రాశి। సంక్రమణవేదివ
గుదేవి సరగ దెల్పు

ప్ర గుణ్యగుణకాంతరం ౧౩ గుణితరాశి ౬౮ ద్వి అం ౩ ౧ రా ౧౮౦
తృ అం ౧౫ రా ౨౧౬ చ అం ౧౨ రా ౬౪ పం అం ౨౫ రా ౧౪౪ ష అం
౧౪ రా ౫౫౫

గుణసంక్రమణం సూ. క. ౪

గుణగుణ్యయోగదళకృతి। గణితంబును బుచ్చి శేషగణితపదం
బుల। గుణగుణ్యయుతిదళంబున। గుణగుణ్యములబ్బుద్రో యు
గూడగవరుస॥

గుణకగుణ్యరాశియోగార్థవ
గ్గముజందు రాశివ్యవకలనము జే
సి శేషమూలమును రాశియోగా
ర్థమునందు సంయోగవియోగం
బుల జేయు రాశిద్వయముసిద్ధి ను.

ఉదాహరణం గీ.

రాశిషణ్ణవతియు రాణించుగుణగుణ్యయోగమిర్వ దేవియొ
ప్ప జెపుము। గుణిగుణములు నాకుగణక వేర్వేరుగా। గణితమొ
రుగుదేనిక్రమముగాగ॥

రాశి ౯౬ గుణ్యగుణకయోగం ౨౦
అర్ధం
యోగార్ధం ౧౦
వర్గం
$\frac{౧౦}{౨}$ ౮ $\frac{౧౦}{౨}$ ౧౨ ౧౦౦
౯౬
౪
రాశీ ౯౬ మూలం ౨

౩౧. తృతీయవిధి.

గుణగుణ్యయోగంబు గుణసామజంబులై ఫలము బాహుగజేంద్రులలవడంగ
గుణగుణ్యములెటుండును జలజులోగంబు రాశిపూర్ణద్రుశుభ్రాంశులోక
ములుయుతిన్న పబాహుబలరాశినఖములుయతిరాశిజలతకణములుగసాం
కచంద్రులుయుతిరాశిశరబాణపాయకగ్రహములుసామజగ్రావచం
ద్రులందుతత్వశరంబులై యలరురాశి। వసుజలంబులుయోగంబు వాయు
శాగ।శరములగురాశిసంక్రమచణుడవేని। రాశియుగ్మస్వరూపము బ్రహిణి
దెలుపు.

న్యాసము.

ప్ర. గుణ్యగుణకయోగం ౮౩ గుణిత రా. ౧౮౬౨ ద్వి. యో. ౮౧ రా
౧౬౦ తృయో. ౩౩ రా ౨౧౬ చ. యో. ౨౦ రాశి ౬౪ పంయో. ౧౯౬
రా ౯౫౫౫ షయో. ౧౪౦ రా ౫౨౫ నయో. ౪౦ రా ౫౪౫

గుణకసంక్రమణభేదం. సూ. గీ ౫

రూపసంయుక్తఫలము చేరూఢగుణిత। రాశిభాగింపఫలము
శేరమ్యముగను।పూర్వరూపఫలంబునబొసగజెంచ।గుణ్యగు
ణరాసులగును ప్రాపణ్యమొప్పు

రాశ్యన్యోన్యభక్తంబగులబ్ధము
నందొకరూపము గూడిదాని చే
యోగరాశినివిభజింపలంభించుఫ
లంబుచేవేర్వేరపూర్వలబ్ధంబును
కల్పితరూపంబును గుణింపగుణగుణ్య
రాసులగునటు ॥

ఉదాహరణ గీతం.

గుణ్యగుణరాశియోగంబుగూఢపాద।రూపకంబులుతమలోని
వరూఢిగాగ।భాజితఫలంబుగన్న జైబాహువులందు।గుణ్యగుణ
ములుదెల్పుముకోమలాంగి

న్యాసము.

గుణ్యగుణకయోగరాశి ౧౮
హారకం ౨
౧
౩) ౧౮ (౬ ఫలం
౧౮

గుణ్యగుణకానోన్యస్య భక్తఫలం ౬

హారకం		హారకం	
౨		౧	రూపం
౬	ఫలం	౬	ఫలం
౧౨		౬	

౩౨ - చతుర్థవిధి.

గుణ్యగుణయోగమగు తకరాగుణములందు। భక్తఫలమైన రాసులబలుకు వేగ। కూణరాసులుయుతిభక్తఫలముతకరామంబరాబ్ధులుయోగఫలంబగు నుగిరిలు ॥ గుణగుణ్యయోగంబుగుణరూపకంబులునన్యోన్య భక్తఫలంబుజలధు। లగునెడగుణ్యగుణంబులువివరింపుమటులగుణ్యగుణాఢ్యముబ్ధిజలధులలఫలముంకంబులైనసైంతైయుండునబ్ధి రాములుయోగమావిభక్త। ఫలమైదునగునెడపతుయుగ్మమెటుండుగుణగుణ్యయుతినూరుగుణ్యగుణక ఫలమువిశ్వములలయోగమురయసాగ। రాకులలలబ్ధమష్టాదశముయుతం బు। నేబదైదునులబ్ధంబునీరనిధులు। నైనగుణగుణ్యరాసులనబలదెలుపు ॥

న్యాసము.

వ్ర - గుణ్యగుణకయోగం ౩౬ గుణ్యగుణకానోన్యస్య భక్తలబ్ధం ౫ ద్వియో ౩౫ లబ్ధం ౬ తృయో ౪౦ ఫలం ౭ చ యో ౧౩ ఫలం ౪ పంచయో ౪౪ ఫలం ౯ షయో ౩౪ ఫ ౫ సయో ౧౦౦ ఫ ౧౩ అయో ౧౨౪ ఫ ౧౮ నయో ౫౫ ఫ౪

గుణకభేదసంక్రమణం సూ - వృ - ౬

ఛేదఫలయోగంబుచేతసిద్ధివడయురూపము। ఛేదమునకుహా
రకముగజేసిప్రశ్న ములయడ। భేదయోగగుణవిభాగభి
న్నములక్రమంబుగాభేదమెరిగితత్క్రమమునమెరయనె
గడుగణితమల ॥

హారకమునుఫలముగాగల్పించిదానిలవముగానునిచియాహారకముక్రిందనొకరూపమునుఛేదము గానుంచికొనిదానిచే ప్రశ్నయందుయోగంబు గలయెడ ఛేదాంశయోగంబును-అంతరముగలయెడ

ఛేదాంశాంతరమును-గుణనముగ లయడఛేదాంశ గుణనంబును జేసి యోగరాశి భజింపల భింపుఫలం

బుచేఛేదాంశంబుల వేర్వేరగు ణించు గుణగుణ్య రాశియుగ్మముల భించునట-దీనికి ఉదాహరణము.

ఉదాహరణం- ఉ

రాశియుతిద్విషట్కముపరస్పరభక్తఫలంబులొక్కముల్ ।
రాశివియుక్తియొక్పాధ్య తిరంజిలుభక్తఫలంబు బాహులై ।
రాశిగుణంబులొక్కరసరవ్యాప్తు లందు ఫలంబులద్రుమలై । భాశిల
రాసులకె నెఱవుభామిని ప్రశ్నల వేరు వేరుగాకె ।

న్యాసము.

ప్రథమప్రశ్నము -

రాశియోగం ౧౨

భక్తఫలం ౩

$\frac{౩}{౧}$) ౧౨ (౩ ఫలం

౪ ౧౨

పూర్వాంశఫలం ౩ × ౩ ; రెండు $\frac{౧ \; ౩}{౩}$

రుజువు

౯
౩
౧౨

ద్వితీయప్రశ్నము

రాశివియోగం ౧౮ భక్తలబ్ధం ౨

౨
౧
౧) ౧౮ (౧౮ ఫలం

౧౮ × ౨ = ౩౬ ; ౧౮ × ౧ = ౧౮

తృతీయప్రశ్నము-

రాశిగుణనం-౬౩ పరస్పరభక్తఫలం ౭

౭ ౩ ౩
౧ ౭ ౧
౭) ౬౩ (౯ ఫలం ౨౧ ౩

౬౩ మూలం ౩

౩౩- పంచమశ్లోకి-

రాశియుగ్మైక్యమభ్యసురాములుభక్తఫలంబులద్రుమలె । రాశియుతిద్వివిశ్వ ముపరస్పరభక్తమురుద్రులై దశకె । రాశిరాశ్విసుల్ ఫలమురత్న చయా కరములు గాత్రి మా । రాశియోగంబుల నెలుపు ప్రాడినుమిొకధియందుగ

ర్గినః ॥ ప్ర రాశియుతి ౨౮౭ భక్తఫలం ౭ ద్వి యు ౧౩౨ ఫలం ౧౧ తృ యు ౨౫ ఫ ౭ రాశియుగాంతరంబుకరరాములుభక్తఫలంబు రాములౌ। రాశివియోగమద్రిశరరాములుభక్తఫలంబులౌవసుల్ । రాశివియు క్తిఖాబ్ధిగిరిరాగములబ్ధముచంద్రబాహులౌ నోశశిసన్నిభాస్య యవి యొప్పగబల్కుమశీఘ్రమియ్యెడన్ ॥

ప్ర రాశిద్వయాంతరం ౩౨ భక్తలబ్ధం ౩ ద్వి-అంతరం ౩౫౭ ఫలం ౮ తృ అం ౭౭౮౦ ఫలం ౨౧ రాశిద్వయాహతి రామజలాగ్నులన్యోన్య భక్తఫలంజలమ్ములరయ।నన్యోన్య గుణరాశియకచం ద్రులుభక్తఫలముగా గములయి ప్రబలువచల। రాశిద్వ యాహతిరసనందఖాబ్ధులుతకతత్వంబులై డగుఫలంబు । నృపరసమునిరాగగిరిసప్తమునిరాగమునిచంద్రులగుహతమొందురాశి।నిధిగజాశ్వరసాంబరనీరరామ।రవులగువిభక్తఫలమందురమణి వేరు। వేరుగా రాశియుగ్మముల్వే బలుకు। సంక్రమణజాతినీమదిసాధ్యమౌని॥ ప్ర -గుణితరాశి- ౩౮౩ భక్తఫలం ౭

ద్వి గురా- ౧౧౨ ఫలం ౭ తృర్రాణ్గ ౮౨౯౬ ఫలం ౨౫౬

చ రాశి ౧౭౭౭౭౭౭౭౭౬౧౬ ఫ ౧౨౩౮౫౬౭౮౯

ఇట్లుసంక్రమణగుణనభేదంబులారుదెరంగులు-

అథసంక్రమణవర్గకర్మణికరణ

సూత్రంవృత్తార్ధేనాహ -

వర్గాంతరంరాశివియోగభక్తంయోగస్తతఃప్రోక్తవదేవరాశీ।

గీ॥ వర్గరాసులవివరంబువరుసగాగ । రాశియుక్తివియుక్తులరహిభజించి । ఫలము రాసులతోడను వలనుమీరగ । సంక్రమింపగమూలములుసంభవించు॥

వర్గాంతరమితి - వర్గాంతరంవర్గయోర్వ్యోగో రాశిఃయో గేనభక్తంసతీ యోగోభవతి తతః

వర్గరాసులఅంతరమును మూలరాసులయంతరముచే భజించిఫలమును మూలరాసులయంతరము

ప్రోక్తవత్ యోగోంతరేణోన
యుతశ్చార్ధితా దినాడక్తవద్వ ధానా
రాశిజ్ఞేయా

నందుశంక్రమణము జేయ మూల
రాసులులభించు

అథోదాహరణమాహా

రాశ్యోర్యయోర్వియోగోష్టౌతత్కృత్యోశ్చచతుశ్శతీ।వి
వరం బ్రూహి తౌ రాశీ శీఘ్రంగణితకోవిద॥

రాశివివరంబుగజములు రాశివర్గ। వియుతివింశతివర్గంబు వెలయ
నొకటి।గజరసంబులుయోగంబుగజఖజలధు । లంతరమువర్గమున జెప్పుము
ఖలవేగ

రాశ్యోరితి॥యయోః రాశ్యోః అష్టౌ వియోగః తత్కృత్యోః రాశివర్గవియోగః వివరం వియోగశ్చతుశ్శతీ హేగణితకోవిద తౌ రాశీ శీఘ్రం వద - న్యాసః రాశ్యంతరం ౮ వర్గాంతరం ౪౦౦ భక్తంలబ్ధం ౫౦ యోగః అంతరేణ ౮ ఊనయుతః ౪౨ ౫౮ అర్ధితః ౨౧ - ౨౯ జాతౌ రాశీ-

ప్రథమప్రశ్నము

రాశ్యంతరం ౮ వర్గాంతరం ౪౦౦

౮)౪౦౦(౫౦ ౫౦
౪౦౦ ౮ ౮
౫౮ ౪౨
అర్ధం
౨౯ ౨౧

ద్వితీయప్రశ్నము

రాశి యోగం - వర్గాంతరం ౪౦౮

౬౮
౬౮)౪౦౮(౬ -౬
౪౦౮ ౬౮ ౬౮
౭౪ ౬౨
అర్ధం
౩౭ ౩౧

౩౪ ఆటవెలది

రాసులవివరంబు రామబాణాంబర రాములువర్గాంతరము నిధింపు। నృప
ముసన్నృపచంద్రులపరిమాణము మూలరాశ్యంతరము రుద్రులాకృతులను
రామగిర్యబ్ధులును హిమాంశునంతరంబుల రాశిబాహుసంగ్ర। సభుబగుకృతు

లనునీరధిగజనందపురతిథులగురాశిగిరులుపివర ।ముకృత్య తులచంద్రగ్రహా ములుమహితమూల। రాశిపవరంబు రాములురహిక్కృతులను। చంద్రబాణంబు లైననో చంద్రవదన। వర్గరాసులు వేక్వరబలుకుమీవు॥

ప్ర-మూలాంతరం ౩౦౫౩ వర్గాంతరం ౧౧౬౭౧౬౮౯ ద్వి రాశ్యంతరం ౧౧ వర్గాంతరం ౪౭౩ తృ రాశ్యంతరం ౯౧౨ వర్గాంతరం ౧౫౩౩౯౪౪ చ రాశ్యం ౭ వర్గం ౯౧ పం రాశ్యం ౩ వర్గం ౫౧

ద్వితీయం-గీ.

వర్గయోగద్విగుణమందువలను జేయ। యోగభేదవర్గంబు
లనొనర ద్రోచి। శేషమూలంబులను రాశిశేషయోగ। సంక్ర
మంబునవర్గముల్ సంభవించు ॥

టీ॥ వర్గరాశియోగద్విగుణంబునందు రాశిభేదవర్గము - వ్యవకలించి శేషమూలంబున రాశియోగము। సంక్రమించమూలరాశియుగ్మంబులు లభించు

ఉదాహరణంమూలయోగం

వర్గములైల్పువేక్వరవన్నెలాడి। మూలయోగంబుత్రిఘ
నంబుమొనయువాని। వర్గయోగంబుగత్నతుర్యవహ్నులైన।
నశ్వతత్వంబులైయున్ననవియువరుస ॥

ప్రథమోదాహరణము

మూలరాశియోగం ౨౭ వర్గం
వర్గయోగం ౩౬౯ ౭౨౯

౩౬౯	౨౭	౨౭
౨	౩	౩
౭౩౮	౩౦	౨౪
౭౨౯	అర్థం	
మూలం ౩	౧౫	౧౨

ద్వితీయోదాహరణము

మూలరాశియోగం ౭ వర్గం
వర్గయోగం ౨౫ ౪౯

౨౫	౭	౭
౨	౧	౧
౫౦	౮	౬
౪౯		౩
౧		
మూలం ౧	అర్థం ౪	

ఉదాహరణం-గీతం-మూలాంతరం

మూలభేదంబు రెండును భుజశరములు। వర్గయోగంబు భేదం
బువరు సమూహము। నందగిజములు యోగంబునందె నేని। వర్గ
మూలంబులను దెల్పు వన్నెమీర॥

న్యాసము

ప్రథమోదాహరణము

మూలాంతరం- ౨ వర్గం ౪

వర్గయోగం, ౫౨

౫౨	౨	౨
౨	౧౦	౧౦
౧౦౪	౧౨	౮
౪	అర్ధం	౪
౧౦౦	౬	
మూలం ౧౦		

ద్వితీయోదాహరణము

మూలాంతరం ౩ వర్గం ౯

వర్గయోగం ౮౯

౮౯	౩	౩
౨	౧౩	౧౩
౧౭౮	౧౬	౧౦
౯	అర్ధం	౫
౧౬౯	౮	
మూలం ౧౩		

౩౫-పదవవిధి-

మూలరాసులయుతిముమలువర్గములయోగమునంద భుజములగాంచునెడ
ల। వర్గయుగ్మములెటువహ్నిజ౦బులుపదముచనిష్టుఎసు బ్రహ్మాలరయ।
రామబాహుగజాగ్ని లగుపదయోగంబునందుతకార్ణంబరనాగతర్క। నిధి
రుద్రులలవర్గనిర్ణయంబున బాహుగజరాజులౌ మూలమ్మట్టికృతుల।
యోగమబ్ధ్యగ్నియుగపూర్ణలోకనాగ। చంద్రులలమూల్లయోగంబు చం
ద్రసిద్ధులు। చంద్రగజనాగబాణముల్చంద్రవదన। వర్గయోగంబయినబ
ళ్లువాని నెల్లా- ప్ర-మూలరాశియోగం ౭ వర్గయోగం ౨౫ ద్వి యో
౪౩ వర్గయోగం ౯౮౫ తృమూయు ౩౮౭౩ వర్గయు ౧౧౯౬౮౯౬౯
చమూ- యు- ౧౬౮౭౨వయు ౧౮౩౦౪౩౪ పంమూయు ౯౧వయు ౫౨౮౧

మూలరాశిద్వయములయంతరము రామసాయకాంబరరామసద్యశమ్మట్టి
కృతులయోగము సందరుతుపూర్ణగజరసనందరుద్రబురాసులందువివ
ర।ముకీర్ణరత్నంబులునలకృతియోగంబుపర్ణలోకాబ్ధివహ్నినాగ।చం

ద్రములుపదభేదమిం ద్రములుకృతియోగమగుర సేష్విశ్వరుల్ దగుపదాంత। ర
మగుగు ద్రములుకృతియుతి ప్రాణనాగ। రత్నములుమూలవివరంబురత్న పా
య। కములుకృతియోగమగుచ న్గ్రగజగజేషు। లెట్టి రాసులగణకనీ వేర్పరింపు॥

ప్ర- మూలాంతరం ౩౦౯౩ వర్గయోగం ౧౧౯౭౭౪౯ ద్విమూ అం ౯౧౪వ- యో- ౧౭౩౭౮౩౮ - తృమూ అం - ౧౮ - వ - యో- ౧౧౫౬ చమూ - అం - ౧౧ - వ - యో - ౯౭౫ - పంమూ - అం - ౪౯ వ యో ౫౭౭౧

తృతీయం-గీతం-

రాశిఘాతంబు రెట్టించి రాశివర్గ। యోగమున ద్రోయ శేష
మైయుండునట్టి। రాశిపదము వియోగమారహి వియోగ। సం
క్రమంబు ప్రసిద్ధించు సంఖ్య యోగమూ॥

టీ॥ రాశిద్వయగుణితరాశిని ద్విగుణించి దాన్ని వర్గయోగరాశియందు వ్యవకలించి శేషమున కు మూలము దీశినవియోగంబగు.

పిదప నీ వియోగవర్గమును నాల్గుచేత గుణించిన రాశిఘాతము నందు సంకలనము జేసి యందలి మూలము దీశిదానియందు వియోగ మూలరాశి సంక్రమింపమూల రాసులు సిద్ధించు.

ఉదాహరణము-ఉ-

మూలగుణంబులర్గ గిరిమున్నో నవద్యోను వర్గయోగ
ముల్ । బాపికపాయకాష్ట నవబంధురమైనహాయాళి యూ
యుడల్ । చాలగ దెల్పుమొందుక డచయ్య నబాహుజలంబు
లుల్ దగల్ । మూలగుణంబువర్గయుతి మున్నొను బాణగ
జంబులుల్ జూమి॥

న్యాసము

ప్రథమప్రశ్నము-	ద్వితీయప్రశ్నము-
మూలగుణం - ౭౧౨	వర్గయోగం ౯౫
వర్గయోగం ౭౯౮౬	మూలగుణం - ౪౨
వర్గయోగం - ౭౯౮౫ / ౧౪౨౪ రాశిమూలద్విగుణం / ౬౫౬౧ / మూ ౮౧ / ౯౧	వర్గయోగం ౯౫ / ౮౪ రాశిమూలద్విగుణము / ౧౧ / మూలం ౧
మూలగుణం- ౭౧౨ / ౪ / ౨౮౪౮ / ౬౫౬౧ / ౯౪౦౯ / మూలం ౯౭	సంక్రమణం: ౧౩ ౧౩ / ౧ ౧ / ౧౨ ౧౪ / ౬ అర్ధం ౭ / ఋజువు
సంక్రమణం: ౯౭ ౯౭ / ౮౧ ౮౧ / ౧౭౮ ౧౬ / ౮౯ అర్ధం ౮ / ఋజువు / ౬౪ / ౭౯౨౧ / ౭౯౮౫	మూలగుణం- ౪౨ / ౪ / ౧౬౮ / ౧ / ౧౬౯ / మూలం ౧౩
	గుణనం ౬ / ౭ / ౪౨ ; వర్గం ౩౬ / ౪౯ / ౮౫

౩౬ - అష్టమవిధి -

మూలఘాతము పూర్ణ పూర్ణ సూరులు వర్గసంయుతి భూగజ సాహజేషు। లై నవర్గములు మూలము లెట్లుగ నట్టి పదహతి బాణాబ్ధి వహ్నిసంద। తానము ల్కృతియుతిదగు నబ్ధి రామాబ్ధి శూన్య రాజగ జేంద్ర సూచకంబు। పదతా డితము శూన్య పవమాన సఖతర్క రామాక్షి విశ్వమ్ము ల్రహి గనండ। తర్కపూర్ణ గజాంగాంక ధరణిచంద్రు। లందు కృతియుతి పదహతులక్షిలోక। సాగ రములాకృతుల్పూర్ణ శర్వసంద। మితము గాంచిన రాసుల మెలతబలుక ॥

న్యాసము-

ప్ర - మూలాంకపరస్పరగుణితరాశి ౧౨౦౦ - వర్గయోగరాశి ౪౮౯౧

ద్వి - మూ గు - ౪౯౯౩౪౫ - వ యో - ౧౮౩౦౪౩౪ - తృ మూ - గు -

౧౩౨౩౬౩౦ - వ - యో ౧౧౯౬౮౦౬౯ చ మూ - గు - ౪౩౨ వ - యో ౯౮౫

చతుర్థం - సూ - గీతం -

వర్గవిశ్లేషకృతియుం మువలసూనిూర। రాశిద్వంద్వ హతంబగు

రాశిద్విగుణ। వర్గమును గూడి యా రాశివర్గమూల। ముమ
రువర్గయుతంబయి మహిమమీరా రా॥

టీ॥ వర్గవిశ్లేష రాశిని వర్గించి దానియందు - రాశిద్వయగుణన రాశికి ద్విగుణ వర్గమును గూడిన యా రాశి మూలము దీశిన వర్గయుతంబనంబను - నా రాశిని పూర్వోక్తంబగు వర్గవిశ్లేష రాశియందూన యుతార్ధ మూలములు రాశిద్వయంబులగు -

ఉదాహరణం - గీ॥

రాశిఘాతంబు రసవర్గ రాశివర్గ। వివరముల బాణరసము
లు వెలయుచుండు। బాణగుణములు ఘాతంబు వార్ధిగిరులు।
వివరమెరిగింపు యోగముల్వేరు వేర॥

న్యాసము

ప్రథమ ప్రశ్నము

రాశిగుణన రాశి ౩౬ వర్గాంతరం ౬౫

అంత

౬౫
వర్గం
౪౨౨౫

౩౬
౨
౭౨
వర్గం
౫౧౮౪

౯౪౦౯
మూలం
౯౭

౯౭
౬౫
౩౨
అర్ధం
౧౬
మూలం
౪

౯౭
౬౫
౧౬౨
౮౧
౯

రుజువు
౮౧
౧౬
౬౫

ద్వితీయ ప్రశ్నము

రాశిగుణనం ౩౫ రాశివర్గాంతరం ౭౪

౭౪
వర్గం
౫౪౭౬

అంతరం
౩౫
౨
౭౦
వర్గం
౪౯౦౦

అంతరం
౫౭౬
మూలం
౨౪

౭౪
౨౪
౫౦
అర్ధం
౨౫
మూలం
౫

౭౪
౨౪
౯౮
౪౯
౭

రుజువు
౫
౭
౩౫
౪

౨౫
౪౯
౭౪

౩౭ -సవమః ధీ

పదహాతి బాణాబ్ధి పజ్జన్య సఖినందతానములక్కృతి భేదమానుజలధి। స
ర్పాంక రామాగ్ని సాయక చంద్రములు పదహాతి షూన్య సర్వకృతులందు। స్వ

త్యంతరముజలక్ష్య తతకర్ణములుహూతిప్రాణ రాహురసాగ్ని భుజగుణేందు లాకృతిభేదంబులగునందచం ద్రాష్టిగిరిరాజచం ద్రశైగరిమమీరు । బాహురామజలంబులుపదవిఘాత । మొలయాకృత్యంతరములోకమునిజలము లు । ఖాంబరాకర్ణాలుఘాతంబుకషలజాత । రసగుణేషులుకృత్యంతరము

దలంపా॥

న్యాసము

ప్ర-మూలాంక పరస్పరగుణక రాశిర ౯ ౩ త ౫ వర్గాంతరం ౧౫౩౩౯ ౮ ర

ద్విమూ - గు - ౪౮౦ - వ - అం - ౪౪ - తృమూ - గు - ౧౩౨౩౬౩౦ - వ - అం - ౧౧౬౭౧౬౧౯ - చ - మూ - గు - ౪౩౨ వ అం ౪౭౩ పంమూ

గు - ౧౨౦౦ - వ అం - ౫౩౬౯ -

శ్లోకఫలంబులసిద్ధిచేలభించు

వర్గసంక్రమభేదోదాహరణం

పంచపం-గీతం-

రాశిభేదంబురత్నముల్ రాశివర్గ । యోగమగునాగరద

ముల్పయోజనేత్ర । రాశిలబ్ధిశరంబులు రాశివర్గ । వివరము

గురసరత్నముల్వేగదెలుపు॥

ప్రథమోదాహరణం

రాశిలబ్ధం ౯ రాశివర్గయోగం ౩౨౮

౯ వర్గం ౮౧
౧

౧

౮౨) ౩౨౮ (౪
౩౨౮ మూలం
౨

౯ : ౧
౨ - ౨

౧౮ - ౨

రుజువు
౩౨౪
౪
౩౨౮

ద్వితీయోదాహరణం

రాశిలబ్ధం ౫ రాశివర్గాంతరం ౯౬

౫ వర్గం ౨౫
౧

౧

౨౪) ౯౬ (౪
౯౬ మూలం
౨

౫ - ౧
౨ ౨
౧౦ ౨

రుజువు
౧౦౦
౪
౯౬

౩౮ - దశమసిద్ధి -

మూలంబులనోన్య ముభజింపలబ్ధంబుగజములుకృతియుతిఖాంగబాణ

రసతర్కములునై నవేసబల్కు మూలము లెట్లు మూలఫలంబులిషులువర్గ |
యుతిరసాగ్ని బ్రహ్మాలోకన్ను మూలఫలంబులారు వర్గ యుతి గజాంగ రా
మ|బాహులుఫలమగు బ్రహ్మలుకృతియోగమగు పూర్ణశరనఖములుఫ
లము|రసమితము వర్గయోగంబు రామచంద్ర|భుజగచంద్రులలబ్ధంబు భు
జగుణములు|వర్గయోగంబగు ఖపూర్ణవసుధజలధు|లగుచు బల్కిన పదము
లలనబలుకుము||

న్యాసము -

ప్ర - మూలాన్యోన్యభక్తలబ్ధం ౮ వర్గయోగం - ౬౬౫౬౦ ద్విమూ
లబ్ధం ౫ వ-యో - ౯౩౬ తృభక్తల - ౬ వ-యో - ౨౩౬౮ చభక్తల -
౯ - వ - యో - ౨౦౫౦ - పంభ-ల-౬ వ-యో- ౧౮౧౩ ష-భ-ల - ౩౨
వ-యో - ౪౧౦౦

పదయుగ్మమునోన్యభక్తలబ్ధంబై దువర్గాంతరము రసాశ్వి విధుచంద్రు |
లైనపదంబులుతవిబల్కు పదభక్తఫలముగజంబులు భానుబాణ| జలతర్కము
లుకృతిగలుగు విశ్లేషంబు పదభక్తలబ్ధంబు పన్నగములు|గిరినాగఖాగ్నులుకృ
తివియోగము రత్నములు ఫలముఁబరపూర్ణవార్ధులు|నాగచంద్రులు విశ్లేష
మాగుణాప్తి|రసములలఖాంగనందాష్టరాజితంబు|వియుతిఃభులు ఫలంబైనవి
శ్రుతముగ|తర్కగిర్యంకదిక్కులు దానివియుః||

ప్ర - భక్తలబ్ధం ౫ వర్గాంతరం - ౧౧౪౬ ద్విలబ్ధం ౮ వ - అం ౬౮౫౧౨
తృభల - ౮ వ అం ౩౦౮౪ చల - ౯ వ అం ౧౮౦౦ పంల - ౬ - వ
అం - ౮౯౬౭ ష - లబ్ధం - ౧౫ - వ - అం - ౧౦౯౬

పద్యము-సూ-వృ

కృతియుగముల సంక్రమమున | కృతిపదములె మూలములు||

ప్రకారాంతర సూత్రం

యోగవియోగార్థపదంబైగన్నదు నొక్క పదము బరగగదా
నిఁ|యోగంబున ద్రోయగను బాగుగనన్యంబుకృతులుబ
లికెదు నెడలఁ||

టీ|వర్గాంతరంబును-వర్గయో
గంబులును జెప్పనెడ సంక్రమణా
ధ మూలంబులె రాశిద్వయంబుల
నిదెలియుము

ఉదాహరణంశేషత్రిపాదం

అతివబలుపవర్గయుక్తియుతగజములంతరం। బతలువిశ్వ
మైనమరియు। నందగుణమువివరమౌ। యుతినిధీక్షణశ్రవం
బులొందరాసులెట్లగుౝ॥

న్యాసము-

ప్రథమోదాహరణము

అం ౧౩ యోగం ౮౫
౮౫ ౮౫
౧౩ ౧౩
౭౨ ౯౮
అర్ధం
౩౬ - ౪౯
మూలం
౬ - ౭

ద్వితీయోదాహరణం

అం ౩౯ యోగం - ౮౯
౮౯ ౮౯
౩౯ ౩౯
౫౦ ౧౨౮
అర్ధం
౨౫ ౬౪
మూలం
౫ ౮

౩౯ - సంక్రమణం - ఏకాదశవిధి

రాశియుగ్మంబులరెండింటికృతియోగమష్టాంగగుణముబాహులాకృతులను।
వియుతిఖాబ్ధిభుజాక్షివిశ్రుతంబగునెడమూలరాసులుదెల్పుముద్ధనాథ। వ
ర్గయోగముశిశ్వవసుచంద్రులునువియోగముతిథిగిరిచంద్రసమముదెలి
య। యుతిఖేషుజలగజక్షితులుఖాంబరపూర్ణగజేందులుపొసగువియు।
రాసులెట్లుండుయోగంబురసగుణాంక। ములువియోగంబుజలతర్కభుజ
గములును। ఖశరనఖములుయోగంబుఖఖనఖంబు। లంతరంబైనపదములల
లనబలుకుమా॥

న్యాసము-

ప్ర - వర్గయోగం ౨౩౬౮ వియోగం ౨౨౪౦ - ద్వియోగం - ౧౮౧౩
వియో - ౧౭౧౫ - తృయో - ౧౮౪౫౦ వి ౧౮౦౦౦ చయో ౯౩౬ వి
౮౬౪ - పంయో - ౨౦౫౦ వి ౨౦౦౦

సప్తమము - సూత్ర

ఇష్టద్విగుణమందురూపవిహీనమిలప్రోద్ధృతియందుతో। నిష్టపూర్వ
కృతినిబాడష్టరాశివర్గగుౝ॥

ఇష్టాంకమునకు వర్గము చికీర్షితంబగునపుడు అయ్యిష్టాంకము ద్విగుణించియందొకటి వ్యవకలనము జేసియయ్యిష్టపూర్వాంక వర్గమును సంకలనము జేయ ఇష్టాంక వర్గము సిద్ధించు ॥

ఉదాహరణం -

కష్టరహిత మేది దెల్పు గణక గుణములాదిగా । నష్టియంత్యమైన
నయట్టియంకములకు వర్గముల్ ॥

న్యాసము.

౩	౫	౧౬	౧౭	౧౮
౨	౨	౨	౨	౨
౬	౧౦	౩౨	౩౪	౩౬
౧	౧	౧	౧	౧
౫	౯	౩౧	౩౩	౩౫
౪ పూర్వం	౧౬ పూర్వం	౨౨౫	౨౫౬	౨౮౯
౯ వర్గం	౨౫	౨౫౬	౨౮౯	౩౨౪

ఖండవర్గసంక్రమణం-సూ-వృ

ఖండవర్గ ద్విగుణమునను ఖండవివరవర్గముల్ । మెండుగాగ
ద్రోయ కృతిగ మెరయు ఖండవర్గునర్ ॥

టీ॥ ఖండములుగా జేయబడు రాశిద్వయ వర్గంబులను రెట్టించియందు ఖండరాశిద్వయాంతర వర్గము వ్యవకలనము జేయ రాశివర్గము సిద్ధించుననుట

ప్రకారాంతరము-వృ

ఖండవర్గ జలధిగుణము ఖండవివరవర్గముచే । దండి మెరయ
గూడెనేని దడయకబ్బునదియె యౌ ॥

ఖండములు జేయబడు రాశిద్వయంబులనన్యోన్యము గుణించియవి చతుర్గుణించియందు ఖండద్వయ వివర వర్గము గూర్ప వర్గము సిద్ధించు

ఉదాహరణం-ఉత్తరార్థం-

ఖండవర్గములను దెలుపుగణక త్రితము పదములకున్ । చండకిర
ణహయములకును జలధిబాణసంఖ్యకున్ ॥

న్యాసము.

ప్రథమప్రకారం.

౩౨

౨౦ ౧౨

వర్గం

౪౦౦ ౧౪౪

యోగం

౫౪౪

౨

౧౦౮౮

౬౪ అంతరం

వర్గం

౧౦౨౪

౭

౩ ౪

వర్గం

౯ ౧౬

౨౫

౨

౫౦

౧ అంతరం

వర్గం

౪౯

౫౪

౩౦ ౨౪

వర్గం

౯౦౦ ౫౭౬

౧౪౭౬

౨

౨౯౫౨

౩౬ అంతరం

వర్గం

౨౯౧౬

ద్వితీయప్రకారం

౩౨

౭ ౨౫

౧౭౫

౪

౭౦౦

౩౨౪

౧౦౨౪

౭

౫ ౨

౧౦

౪

౪౦

౯

౪౯

౫౪

౨౫ ౨౯

౭౨౫

౪

౨౯౦౦

౧౬

౨౯౧౬

ఇట్లుసంక్రమణభేదంబులుపదెనదెరంగులు

సమాప్తము.

విశ్లేషకర్మస్వరూపం-క.

వ్యక్తాంకవర్గయుగ్మము। యుక్తి వియోగములహీనరూపము
లగుచున్ । వ్యక్తావ్యక్తములందును । యుక్త్యనుసారంబు
నెగడుచుండుగృతులుగాన్॥

అథవర్గకర్మణికరణసూత్రం-

వృత్తత్రయేణాహ-

ఇష్టకృతిరష్టగుణితా వ్యేకాదలితా విభాజితేష్టేన। ఏకస్స్యాత్
దస్యకృతిర్దలితా సైకాపరో రాశిః॥౫౭
రూపంద్విగుణేష్టహృతం సేష్టంప్రథమోఽథవాపరో రూపం। కృ
తియుతివియుతీ వ్యేకే వర్గౌ స్యాతాం తయోరాశ్యోః॥౫౮॥ఇ
ష్టస్యవర్గవర్గో ఘనశ్చ తావష్టసంగుణౌ ప్రథమః। సైకో
రాశిస్స్యాతామేవం వ్యక్తేఽథ వావ్యక్తే॥ ౫౯ ॥

సూత్రం - సీసం

ఇష్టాంకకృతివర్గమిష్టఘనంబునునష్టగుణంబులైయాదిరూప । యుక్త
మైననువీధి యొకటయ్యెరూపంబుద్విగుణేష్టహృతమయి సేష్టమగుచు। నాది
యురూపంబునపరంబు గానిట్లు రెండవవిధియగుచుండునిందు। నిష్టాంకవర్గం
బునష్టగుణంబయిరూపహీనంబౌచు రూఢి దళిత। మైభజింపగనిష్టమునను మొ
దలిది। దీనివర్గముదళితమైదిపిరిరూప। యుతముగానన్య రాశియైయుండుని
ట్లు। వర్గకర్మత్రిభంగినైవరలుచుండు

ఇష్టేతి॥ఇష్టస్య కృతిర్వర్గః అష్టగు
ణితా కార్యా వ్యేకా ఏక హీనా దలి
తా అర్ధితా ఇష్టేనవిభాజితా హృ
తా సతి ఏకో రాశిస్స్యాత్ అస్యైవ
ప్రథమరాశేః కృతిర్దలితా సై
కా ఏకసహితా అపరో రాశిః॥

మూడవపద్ధతి ఇష్టాంకవర్గము నె
నిమిది చే గుణించి రూపమువ్యవకలిం
చి శేషము నర్ధించియారాశిని ఇష్ట
ము చే భజించ వలభించు ఫలరాశి మొ
దలిదియు- ఆరాశివర్గంబు అర్ధిం
చియందొకటి కూర్చిన రెండవరా
శియునగునిట్లుమూడు తెరంగులు

ప్రకారాంతరమాహ ॥ రూపమితి రూపం ద్విగుణేనేష్టేన హృతం సేష్టం ఇష్టసహితం సత్ ప్రథమో రాశిస్స్యాత్ అపరో రూపమేవ ఏవం రాశీ భవతః యయోః రాశ్యోః కృతియుతివర్గయోః యోగవియోగౌ వ్యేకౌ సంతౌ వర్గౌ స్యాతాం తౌ పూర్వోక్తౌ రాశీ ఇత్యర్థః. ఇష్టస్య యోగవర్గస్తస్య రూపవర్గః ఇష్టస్య ఘనశ్చ తౌ ద్వౌ ఇష్టస్య వర్గవర్గఘనౌ అష్టగుణితౌ తయోః ఆద్యః ప్రథమః ఇష్టస్య వర్గవర్గః సైకః కార్యః ఏవం వ్యక్తే పాటీగణితే అవ్యక్తే బీజగణితే చ ద్వౌ రాశీ స్యాతాం

రెండవవిధి - ఒకరూపమును ఇష్టాంక ద్విగుణితరాశిచే భజించి ఫలమునందు ఇష్టరాశి సంకలనంబు జేయ నాదిరాశి - ఒకరూపము ద్వితీయరాశి యగును గా రెండవవిధియయ్యె.

ఇందు ప్రథమవిధి పూర్ణాంకంబులచే సాధింపబడు నెట్లన - ఇష్టాంకవర్గవర్గంబును - ఇష్టాంక ఘనంబును క్రమంబున వేర్వేరనెనిమిది చే గుణించి ఆదిరాశియందొకటి గూడిన మూలరాశిద్వయంబులగు

అత్రోదాహరణం

రాశ్యోర్యయోః కృతియోగయుతీ నిరేకే మూలప్రదే ప్రవద

తౌ మమ మిత్ర యత్ర। క్లిశ్యంతి బీజగణితే బహవోఽపి మూఢాః షో

ఢోక్తగూఢగణితం పరిభావయంతః॥

చ॥ రాశియుగంబు లెవ్వియగు రమ్యముగా దెలియంగ జెప్పుమా। రాశుల మొ
ప్పవర్గములుగా నొనరించి వియోగయోగముల్। జేసి యొకండు ద్రోయ
గృతి జెందెడునట్టి విమడ్విధంబులై। భాశిలు బీజమందు మది బర్వ కమూఢులనే
ఘనపిమ్మహి। క్లేశము నొందిరెవ్వియగు గిల్బిషమందున గూఢ తుర్యధులై॥

రాశ్యోరితి॥ యయో రాశ్యోః కృతివియోగయుతీ వర్గయోగవియోగజనే నిరేకే ఏకరహితే సత్యౌ మూలప్రదే స్యాతాం - హే మిత్ర తౌ రాశీ మమ ప్రవద యత్ర బీజగణితేషోఢోక్త గూఢగణితం పరిఖ్యాపయంతో జ్ఞానంతోపి విమూఢాస్సంతః క్లిశ్యంతి - ఏష త్ర్యైరాశైరుక్తం యద్గూఢగణితబీజగణితం తజ్జ్ఞా అపి భ్రమంతీత్యర్థః అత్ర న్యాసః ప్రథమానయనే కల్పితమితి - ఇష్టం ౧/౨ అస్య కృతిః ౧/౪ అష్టగుణితా ౮/౪ అంశాహతిః ౮/౪ ఛేదేనహృతా ౨ వ్యేకా ౧ దళితా ౧/౨ ఇష్టేన భక్తా ౧/౨ ౨/౧ ఛేదం లవం చ పరివర్త్య ౨/౧ అంశాహతిశ్ఛేదవధేనభక్తా లబ్ధం ౧ అయమేకో రాశిః అస్య కృతిః ౧ దళితా ౧/౨ సైకా ౧/౨ ౨/౨ యోగః ౩/౨ అయం అపరో రాశిః ఏవమేతౌ రాశీ ౧/౨ ౩/౨ అనయోః కృతీ ౧/౪ ౯/౪ ఏతయో వియోగార్థం సమచ్ఛేదౌ ౪/౪ ౯/౪ వియోగః ౫/౪ యోగః ౧౩/౪

ఇందు త్ర్యైరాశిక విధిపూర్వకాంకముల సాధించంబడుట వలన సులభముగా తెలియుట కై మొదట వ్రాయబడియున్నదని విచారించవలెను.

విధి ఇష్టం ౨
ప్రథమం
వర్గం ౪
వర్గం ౧౬
————
౧౨౮
————
౧౨౭
ద్వితీయం
౨
ఘనం
౮
౮
————
౬౪

రజాప
౧౨౭
వర్గం
౧౬౧౨౯
యోగం

౬౪
వర్గం
౪౦౯౬

౨౦౨౨౫
౧
————
౨౦౨౨౫
మూలం
౧౪౫

వియోగం
౧౬౧౨౯
౪౦౯౬
————
౧౨౦౩౩
౧
౧౨౦౩౪
మూలం
౧౧౨

౧౩/౪ వియోగస్యనిరేకత్వార్థం సమచ్ఛేదా ౯/౪ ౪/౪ నిరేకత్వం ౧/౪ యోగస్యనిరేకత్వార్థం సమచ్ఛేదా ౧౩/౪ ౪/౪ నిరేకత్వం ౯/౪ ఏవమె తౌమూల ప్రదౌ రాశీ ౧/౪ ౯/౪ ఏవ మనేకధేష్టేనాపియథాఇష్టం ౧ కృతిః ౧ అష్టగుణితా ౮ వ్యేకా ౭ దళితా ౭/౨ ఇష్టేన ౧ విభాజితా ౭/౨ ప్రథమోరాశిః అస్య కృతిః ౪౯/౪ దళితా ౪౯/౮ సైకా ౫౭/౮ అపరోరాశిః ౭/౨ ౫౭/౮ ద్వితీయేనేష్టేన ౨ కృతిః ౪ అష్టగుణితా ౩౨ వ్యేకా ౩౧ దళితా ౩౧/౨ ఇష్టేన ౨ విభాజితా ౩౧/౪ అయమేకోరాశిః అస్య కృతిః ౯౬౧/౧౬ దళితా ౯౬౧/౩౨ సైకా ౯౯౩/౩౨ అయమపరోరాశిః ౩౧/౪ ౯౯౩/౩౨

ప్రకారాంతరమాహ ద్వితీయప్రకారేణ ఇష్టం ౧ రూపం ౧ ద్విగుణేనేష్టేన ౨ భక్తం ౧/౨ ఇష్టేనసహితం ౩/౨ అయమేకోరాశిః అపరః రూపమేవ (౩/౨ ౧/౧ రాశీ) అథద్వితీయేనేష్టేన ౨ రూపం ౧ ద్వి

ద్వితీయవిధిఇష్టం ౫

౧౦(౧)౧ సం౫ సమం౧ ౫౦
౧౦ ౧ ౧౦ ౧౦

రా ౫౧/౧౦ ప్రథమం రెండవరాశి ౧

రుజువు

౫౧/౧౦ వర్గం ౨౬౦౧/౧౦౦ } యోగం ౨౭౦౧/౧౦౦
౧/౧ వర్గం ౧/౧ } ౧౦౦/౧౦౦ ౨౭౦౧/౧౦౦

వియోగం ౨౫౦౧/౧౦౦

యోగరాశి వ్యేకం ౨౭౦౧/౧౦౦ తో ౧ సమం ౨౭౦౧/౧౦౦

౧౦౦/౧౦౦ శేషం ౨౬౦౧/౧౦౦ మూలం ౫౧/౧౦

వియోగరాశి వ్యేకం ౨౫౦౧/౧౦౦ తో ౧ సమ ౧

౨౫౦౧/౧౦౦ ౧౦౦/౧౦౦ శేషం ౨౪౦౧/౧౦౦ మూ ౪౯/౧౦

తృతీయవిధి ఇష్టం ౩

౩
వర్గం
౯
౮
౭౨
౧
౭౧
అర్థం
౭౧
౨ భా ౩/౧ సవర్ణనం

౭౧/౬ భాజ్యం ౭౧/౨ రా ౭౧/౬ ప్రథమం

కేనేష్టేన రూపం ద్విగుణేనేష్టేన హృతం ౧/౪ ఇష్టేన ౪ యుతం తదర్ధం సమచ్ఛేదౌ ౧/౪ ౧౬/౪ యోగః ౧౭/౪ అయమేకో రాశిః ద్వితీయో రూపమేవ ౧/౪ ౧౭/౪ రాశీ॥ అథ త్రికేనేష్టేన రూపం ౧ ద్విగుణేనేష్టే న భక్తం ౧/౬ సేష్టం తదర్ధం సమచ్ఛేదౌ ౧/౮ ౯/౮ యోగః ౧౦/౮ అయమేకః అపరో రూపమేవ ౧౦/౮ ౮/౮ త్ర్యంశేనేష్టేన ౧/౩ ద్విగుణేన ౨/౩ రూపం హృతః ౩/౨ ఇష్టేన యుతం తదర్ధం సమచ్ఛేదౌ ౯/౮ ౪/౮ యుతం ౧౩/౮ అపరో రూపమేవ। రాశీ ౧౩/౮ ౮/౮

తృతీయప్రకారం యథా

యథావత్కల్పితమిష్టం ౧/౨ అస్య వర్గః ౧/౪ తస్య వర్గః ౧/౧౬ అష్టగుణాః ౮/౧౬ అష్టభిరపవర్తితః జాతమర్ధం ౧/౨ సైకః తదర్ధం సమచ్ఛేదా ౨/౨ ౧/౨ యోగః ౩/౨ అయం ప్రథమో రాశిః పున ఇష్టం ౧/౨ అస్య ఘనః ౧/౮ అష్టగుణః ౮/౮ అష్టభిరపవర్తితః ౧/౧ ద్వితీయో రాశిః -

౩/౨ వర్గం ౯/౪ అర్ధం ౯/౮ ... ౩/౧ [illegible]

సం ౧/౧ సమ [illegible]

యుతి [illegible] ద్వితీయం

రుజావు

౩/౨ వర్గం ౯/౪

[illegible] వర్గం [illegible]

యోగం న్యాసః

[illegible]

సమచ్ఛేదం

[illegible]

యుతి [illegible]

వియుతి [illegible]

యుతి [illegible] వ్యేకం

సమ [illegible] శేషం

[illegible] మూలం [illegible]

వియుతి వ్యేకం

[illegible] త్రో

[illegible] శేషం

[illegible] మూలం

[illegible]

అథైకేనేతి పక్షస్య వర్గః ౧ తద్వర్గః ౧ అష్టగుణః ౮ సైకః ౯ ప్రథమోయం పక్షస్య ఘనః ౧ అష్టగుణః ౮ ద్వితీయోయం ద్వికేనేతి ఇష్టస్య ౨ వర్గః ౪ తస్య వర్గః ౧౬ అష్టగుణః ౧౨౮ సైకః ౧౨౯ ప్రథమోయం ఇష్టస్య ౨ ఘనః ౮ అష్టగుణః ౬౪ ద్వితీయోయం। త్రికేణేతి ఇష్టస్య ౩ వర్గః ౯ తద్వర్గః ౮౧ అష్టగుణః ౬౪౮ సైకః ౬౪౯ ప్రథమోయం ఇష్టస్య ౩ ఘనః ౨౭ అష్టగుణః ౨౧౬ ద్వితీయోయం ఏవం సర్వేష్వపి ప్రకారేష్విష్టవశాదానంత్యం।

ఇట్లు మూడు విధులయందును స్వేష్టవంశంబులవలన ననేక భేదంబులుత్పన్నంబులగు -

అథ మూలజ్ఞానే కరణసూత్రం వృత్తద్వయేనాహ

గుణఘ్నమూలోనయుతస్య రాశేర్దృష్టస్య యుక్తస్య గుణార్ధకృత్యా। మూలం గుణార్ధేన యుతం విహీనం వర్గీకృతం ప్రష్టురభీష్టరాశిః ॥౭౨॥ యదా లవైశ్చోనయుతస్స రాశిరేకేన భాగోనయుతేన భక్త్వా। దృశ్యం తథా మూలగుణం చ తాభ్యాం సాధ్యస్తతః ప్రోక్తవదేవ రాశిః ॥౭౩॥

సీ॥ గుణవర్గకృతియందు గూడు దృశ్యంబున మూలంబు గొనియందు మూలగుణ
ము లర్ధించి హీనయుతంబులు జేయంగదగు యుతహీనమై దనరు నెడల। నది
కృతి జేయగనగు రాశి లవములు హీనయుతంబులౌ నెడల నొకటి। లవహీనయు
తములలి మీరనొనరించి యట్టి హారకముచే నాదిసైన। దృశ్యమూలగుణం
బుల వెలి భజింప। నెగడు మూలదృశ్యంబులనింపు మీర। పూర్వవిధి జేయవల
యును పొసగనిట్లు। వివిధభేదంబులను మూలవిధము నెగడు॥

వ్యా॥ గుణఘ్నేతి గుణఘ్నమూలోనయుతస్య గుణకేన చిత్ వా యుతం యన్మూలం తేన ఊనో యుతో వా యో రాశిః తస్య దృష్టస్య గుణార్ధకృత్యా గుణార్ధానాం మూలగుణార్ధావాంకృత్యా వర్గేణ యుక్తస్య యన్మూలం తద్గుణార్ధే-

టీ॥ గుణార్ధంబును వర్ధించి యందు దృశ్యరాశిని గూడి యారాశికి మూలము సాధించునది.

పిదప ప్రశ్నయందు మూలగుణంబులు హీనములు జేయబడియున్న నిచ్చట మూలగుణములర్ధించి తొలుత సాధించిన మూలముతో సంక

న యుతం పహీనం వా కార్యం గుణ ఘ్నమూలోనే దృష్టే రాశౌ గుణా ర్ధేనయుతం కార్యం . గుణఘ్న మూలయుతదృష్టే గుణార్ధేన మూలం పహీనం కార్యం . తత స్తద్గు ణార్ధయుతం పహీనం వ్వా ఉక్తసం స్కారసంస్కృత రాశిమూలం వ ర్గీకృతం సత్ ప్రష్టురభీష్ట రాశి స్స్యాత్ - యదేతియా దాల వైరం శే:ఊనో యుతో వా రాశిఃచ స్వా రాత్ మూలేనచ ఊనో యుతో రా శిఃతదా ప కేన భాగోనయు, తేనల బోనత్వే భాగో నేనల వయుత త్వే భాగయుతేనప కేనదృశ్యం మూల గుణంచ భక్త్వా హృత్వా తాభ్యాం దృశ్య మూలాభ్యాం భక్తాభ్యాం ప్రోక్తవత్ ఫ్రూ పఙ్క్లో కక థితవిధి నా రాశిః ప్రష్టురభీష్టః తతస్సాధ్యః రయో రాశిస్స్వ మూలేన కేన చిత్ గు ణితేన ఊనోయుతో వా దృష్టస్తస్య మూలస్య గుణార్ధకృత్యా యుక్త స్య యత్పదం తద్గుణార్ధేనయుతం కార్యం యదిమూలోనో దృష్టో రా శిః- యదిగుణఘ్న మూలేనయుతో దృష్టస్తహీనవిహీనం కార్యం-తస్య వర్గో రాశిస్స్యాత్ -

లనముజేసియా రాశివర్గించిన ఆది రాశిసిద్ధించు-

ప్రశ్నయందు మూలగుణంబులు యుతంబులగునేని మూలగుణము అర్ధించి ఆదిసాధితమూలమునందు వ్యవకలనము జేసివర్గించ రాశి సి ద్ధించు-

ఎవ్వేని రాశి భాగంబులూనం బులేని యుతంబులేని నొడువంబడి యుండునవ్వేడలడికరూపమునం దున్నయ భాగంబులనూనయుతం బులు జేసి దానిచే-దృశ్యంబును మూ లగుణంబును వేర్వేరభాగించియుం డుఫలంబగుమూలగుణంబులచే పూ ర్వవిధిని సాధించునది-దీని భేదంబులు నుక్రమంబున నుదాహరణంబుల ఇందుగుణములన మూలమును గు ణించుసంఖ్యలుదృష్టమనదృశ్యం బనననివిచారించవలెను

అత్ర మూలేనైదృష్టే ఉదాహరణమాహ.

బాలే మరాళకులమూలదళానిసప్త తీరేవిలాసభరమంథర
గాణ్యపశ్యం। కుర్వచ్చ కేళికలహంకలహంసయుగ్మం శేషం
జలేవదమరాళకులప్రమాణం॥ ౬౪॥

ఉ॥ బాలిక హంససంఘమునబర్వినమూలదళంబులేడు బా।జాలవిలాస
యానములజాగేనుమంథరకంధరంబులై। కేళిదలిర్పౌద్వంద్వమటకెందమి
మీఁటుతటాకమందునన్। గ్రాలుచునుండె శేషమదిగానమరాళములెన్ని
దెల్పుమా॥

న్యాసము.

వ్యా॥ బాలఇతి॥ హే బాలే మరాళకులమూలదళాని మరాళానాం హంసానాం యత్కులం తస్య యన్మూలం తస్యార్థాని సప్తసంఖ్యాకాని విలాసభరమంధరగాణి విలాసాధిక్యేన మంధరగాణి విలాసాధిక్యేన మంధరగామీనితీరేహమపశ్యందృష్టవానస్మి శేషంకలహంసయుగ్మంజలే కేళికలహంకుర్వద్దష్టం మరాళకులప్రమాణంవద. న్యాసః- దృశ్యం ౨ గుణః $\frac{౭}{౨}$ తదర్థం $\frac{౭}{౪}$ తత్కృతిః $\frac{౪౯}{౧౬}$ అనయాదృశ్యాయుతం కార్యంతదర్థంసమచ్ఛేదౌ $\frac{౪౯}{౧౬}$ $\frac{౩౨}{౧౬}$ యోగః $\frac{౮౧}{౧౬}$ ఏతన్మూలం $\frac{౯}{౪}$ గుణార్ధేన $\frac{౭}{౪}$ యుతం $\frac{౧౬}{౪}$ ఛేదహృతం ౪ వర్గీకృతం ౧౬ జాతంహంసకులమానం ౧౬

మూలగుణం $\frac{౭}{౨}$ దృశ్యం - ౨

$\frac{౭}{౪}$ వర్గం $\frac{౪౯}{౧౬}$ యుతిదృశ్యం।

$\frac{౨}{౧}$ సహ $\frac{౪౯}{౧౬}$ $\frac{౮౧}{౧౬}$ రాశి

$\frac{౮౧}{౧౬}$ మూలం $\frac{౯}{౪}$ యుతిగుణార్ధేన

$\frac{౭}{౪}$ రాశి $\frac{౧౬}{౪}$ అప ౪ రా ౪

వర్గం ౧౬ ఆదిరాశిః

ఋజువు

౧౬

మూలం

౪

౮ | ౦

౧౨

౨

౧౪

౨

౧౬

౧౬

౪౦ - మూలోనం

మూలనవదళములు వ్రాలిన సుమములు। భృంగనవక మందు సంగతముగ।
నుండెనేని భృంగమూలబల్కుచెలి వేగమూలజాతి దెలియజాలుదేని ॥ నిజప
దదళంబు లేకోనవింశతి దన । రాశియందు మానమగుచును భ్రమరపంచ। కము
భ్రమించుచున్న మోకమలనయన। ఆది రాశి మితంబు నాకవధరింపు

ప్ర - మూలగుణోనం $\frac{౯}{౨}$ దృశ్యం మూలగుణోనం $\frac{౧౯}{౨}$ దృశ్యం ౪

తత్ర మూలయుతోదాహరణమాహ -

స్వపదైర్నవభిర్యుక్తస్స్యాచ్చత్వారింశతాధికః। శతద్వా
దశకం విద్వన్ కస్స రాశిర్నిగద్యతామ్॥ ౬౫॥

చిలుకలొకకొన్ని దమయందు చెలువమైన । మూలపవకంబులను గూడి పూ
ర్ణజలధి। యుగ్మచంద్రులుగానొప్పు నొప్పుదముగ। వాణి గొలువంగ జనెనా
దివనిత నోడుపు-

స్వపదైరితి - హే విద్వన్ సః రాశిః త్వయా నిగద్యతాం ఉచ్యతాం యో రాశిః నవభిః స్వపదైః యుక్తః సన్ చత్వారింశతా అధికం శత ద్వాదశకం స్యాత్ - యథా - న్యాసః గుణః ౯ తదర్ధం $\frac{౯}{౨}$ తత్కృతిః $\frac{౮౧}{౪}$ అనయోః దృష్టం ౧౨౪౦ యుతం తదర్ధం సమచ్ఛేదే $\frac{౮౧}{౪}$ - $\frac{౪౯౬౦}{౪}$ జాతః $\frac{౫౦౪౧}{౪}$ తన్మూలం $\frac{౭౧}{౨}$ గుణ ౯ అర్ధేన $\frac{౯}{౨}$ హీనం $\frac{౬౨}{౨}$ వర్గీకృతం $\frac{౩౮౪౪}{౪}$ ఛేదేన హృతం ౯౬౧ అయం ప్రష్టురభీష్టరాశిః యథాపదం ౩౧

న్యాసము

మూలగుణః ౯ దృశ్యరాశిః ౧౨౪౦

౯ వర్గం $\frac{౮౧}{౪}$ యుతే $\frac{౧౨౪౦}{౧}$ సతి

$\frac{౮౧}{౪}$ $\frac{౪౯౬౦}{౪}$ రా $\frac{౫౦౪౧}{౪}$

మూలం $\frac{౭౧}{౨}$ గుణార్ధం $\frac{౯}{౨}$ శేషం

$\frac{౬౨}{౨}$ అప ౨ రా ౩౧ వర్గం

౯౬౧
౨౭౯
౧౨౪౦

స్వగుణం ౨౭౯ అనేన యుతః ౯౬౧ అయం ౧౨౪౦

౮౧-మూలయుతం

నిజపదాష్టకములఁగూడి నెలత రాశి రామఁ ధులైన దెబ్బ్వ మారాశి మితము। శివపదమ్ములఁగూడి పరవిగుణంబు। లైనెగడ రాశి యెంతగు చానజల్పు ॥సుప్పది యునోక్కటియునగు మూలములను। గూడిన్నవఖములు గాగనుండెనేని। రాశి యెంతగు మూలవర్ణములహీనమై ఖసాగరజలరాములయ్యె నేని

ప్రమూలయుతి-సురాదృ ౧౫ త్రద్విమూలయుతి ౧౧౯ ౩ ౧-అశ్వమూలయుతి ౩౧౯-౨౦ ౧౬-చ- మూలగుణహీనః రదృ ౩౮౮౦

అథలవయుతోగాహరణం-

యో రాశిరష్టాదశభిః స్వమూలైః రాశిత్రిభాగేన సమన్విత
శ్చ। జాతంశతద్వాదశకంతమాశు జానీహి పాట్యాం పటుతా
స్తి తే చేత్ ॥

రాశియెయ్యది నిజమూలరష్టగుణము। కృతిమితంబునుత్ర్యంశమై దే జరిల్లు। నాదిరాశ్యంశమునుగూడిన ఖఖసూర్యులది యెరుంగుము పాటి దాలి చితమేని-

యో రాశిరితి-యో రాశిః -అష్టాదశభిస్స్వ మూలైః రాశేస్త్రి భాగేన తృతీయభాగేన చ సంయుతస్సన్ శతద్వాదశకంజాతం- తం శీఘ్రం జానీహి చేద్యది - తే - తవ పాట్యాం గణితే పటుత్వం జ్ఞానమస్తి తత్ర లవైర్యుతత్వాత్ ఏకేన భాగేనయుతేన దృశ్యం మూల గుణంచ భజేత్ యథా న్యాసః భాగః మూల గుణకః ౧౮ దృశ్యం ౧-౨౦౦ అత్రైకేనయుతో

మూలగుణం ౧౮ రాశిత్ర్యంశ $\frac{౧}{౩}$ దృశ్యం - ౧-౨౦౦

$\frac{౧}{౧}$ $\frac{౧}{౩}$ రా $\frac{౪}{౩}$ హారకం పరివర్తితం

$\frac{౩}{౪}$ భాజ్యం మూలగుణం $\frac{౧౮}{౧}$

$\frac{౫౪}{౪}$ అప ౨ రా $\frac{౨౭}{౨}$

నిష్పన్నమూలగుణం

$\frac{౧}{౧}$ $\frac{౧}{౩}$ రా $\frac{౪}{౩}$ పరివర్తం $\frac{౩}{౪}$

భాగః ౨/౧ ౨/౩ తదర్ధాంశసమ ఛేదాః ౨/౩ ౨/౩
యుతం౪ అ నేనదృశ్యం ౦౧౨౦౦
మూలగుణం౧౧ా చ భజేత్ - తద్య
భాః ౪/౩౧ ౨౧౧౦/ ఛేదంలవంచపరివర్త్య
౩/౪ ౧౨౦౦/౧ అం శాహతిః ఛేదవధేన
౩౬౦౧/౪ భక్తా ౯౦౦ ఇదందృశ్యం
జాతం మూలగుణః ౩/౪ ౧౯/౧ అంశా
హతిః ఛేదవధేన ౪/౪ తదర్ధం ౩/౨
తత్కృతిః ౯/౧౬ ఆనయాందృశ్యం
౯౦౦ యుక్తం కార్యం తదర్ధంస
మఛేదౌ ౯/౧౬ ౧౪౪౦౦/౧౬ యోగః
౧౪౪౦౯/౧౬ పతన్మూలం ౧౨౦/౪ ౩ ఇదంగు
ణార్ధేనహీనంకార్యంరాశే
ర్లవయుతత్వాద్ధినేకృతేజాతం
౧౨౦/౪ ఛేదేనహృతం ౨౦౨ వర్గీకృతం
౯౧౬ అయంరాశిః యథా అస్యమూ
లం అష్టాదశగుణం ౫౪౨ రాశేః
౯౧౬ త్రిభాగః ౧౨ అభ్యామన్వి
తో యం ౯౧౬ జాతో రాశిః ౧౨౦౦

భాజ్యాంగ్యదృశ్యం ౧౨౦౦/౧ రాశిః ౯౦౦/౪
అత ౪ రా౯౦౦ నిష్పన్నదృశ్యం
నిష్పన్నమూలగుణం ౨౨/౩
నిష్పన్నదృశ్యం ౯౦౦
౨౨/౪ వర్గం ౯౨౧/౧౬ యుక్తం ౯౦౦/౧
సమః ౯౨౧/౧౬ ౧౪౪౦౦/౧౬ రాశి ౧౪౪౦౯/౧౬
మూలం ౧౨౩/౪ త్రో గుణార్ధం
౨౨/౪ శేషం ౯౬/౪ అప ౪ రా ౨౪
వర్గం ౫౭౬

ఆది ౫౭౬
౪౩౨
౧౯౨
౧౨౦౦

౪ అభవయుతి

నందచంద్రభవమ్ములునశ్వపంచ । లవములునుగూడిశరబాణభవులు గాగ।
రాశిన్పొట్టుండురదపవ రాశినందవసుల వాడ్యతఖఖరసవమ్మునైన॥

న్యాసము.

ప్ర. రాశిమూలగుణయుతిం ౪ దృ ౧౧౪/౨. ద్వి. రాశిమూ. గుణయుతిం ౩. ౫ ౮/౭ దృశ్యం ౬౦౦

సురభిమనోజ్ఞమాసమున సొంపుగ పాంథులజైత్రయాత్రకై। గరగిరినేగుడెంచు మది గాంచగ నేగుపి కాళితోడుతన్। కరికిశిశువ్యూహ పాదము గాంచగ నయ్యెళు కాళి వెండియున్। మురిపెముతోడ నాదివగు మూడవ భాగము భృఙ్గసంక్తియై। పరగుచు వ్యూహమొప్పె ఖఖభానులుగాన పికాళి దెల్పుమా -

ఇందుపన్యాసము పూర్వోదాహరణంబునం గనవలయు.

ల్లవోనూదాహరణం

యాతం హంసకులస్య మూలదశకం మేఘాగమే మానసం ప్రోడ్డీ
యస్థలపద్మినీవనము గాం చాష్టాంశకోంభస్తటాత్। బాలే బాల
మృణాళశాలిని జలే కేళీక్రియాలాలసం దృష్టం హంసయు
గత్రయంచ సకలాం యూథస్య సంఖ్యాం వద॥౬౮॥

మానససీమకున్ జనియె మంజులమైన మరాళమండలిన్। లోనను మూలదిగ్గుణము వర్షితమొప్పగ మెట్టదమ్ములన్। దానిమితాంశమున్నిలిచె దక్షుత దెల్పుము లేబిసంబులన్। జానగు నీరతీరమున వట్టము నిల్చిన హంసయూథమున్॥

యాతమితి - మేఘాగమే వర్షాకాలే హంసకులస్య మూలదశకం మానసం ప్రతియాతం - హంసకులస్య అష్టాంశకః అష్టమోంశః అంభస్తటాత్ - ప్రోడ్డీయ పద్మినీవనం ప్రతి అగాత్ - హంసయుగత్రయం హంసషట్కం జలే కేళిక్రియాలాలసం క్రీడత్ దృష్టం - కిం భూతే జలే బాలమృణాలశాలిని బాలైర్మృణాలైశ్శా

మూలగుణం ౧౦ అంశము ౧/౮ దృశ్యం ౬

౧/౧ త్రో ౧/౮ శేషం ౭/౮ హారకం

మూలగుణం ౧౦/౧ భాహారకంచ

౮/౭ భాజ్యం ౧౦/౧ శా ౮౦/౭

దృశ్యం ౬/౧ భాగి - హో క్షే పరి

లతేనోభ తేతస్మిన్ హెబా తేపవం
సతిసకలాం యూథస్య సంఖ్యాంవి
ద. యదాలవైశ్చ నయుతస్స రా
శిరిత్యుక్తత్వాత్. ఏకేనభాగోనే
నదృశ్యం మూలగుణంచ భజేత్
యథా భాగః ౨/౭ అనేనోనపకః కార్యః
తదర్థం సమచ్ఛేదౌ ౭/౭ ౨/౭ వియోగే
జాతం ౫/౭ అనేనమూలగుణం ౧౦ దృ
శ్యంచ భజేత్ ఛేదం లవంచ పరివ
ర్త్య ౭/౫ ౧౦/౧ అంశాహతి ఛేద ఏభే
నక్తా ౭౦/౫ అయంమూలగుణో జా
తః ౭౦/౫ అంశాహతిరిత్యాదినా ఇదం
దృశ్యం ౭/౫ జాతం ఆభ్యాంమూలగుణ
దృశ్యాభ్యాం ప్రోక్తవద్రాశిస్సా
ధ్యః యథా మూలగుణః ౭౦/౫ తదర్థం
౭౦/౧౦ కృతః ౪౯౦౦/౨౫ అనయోర్దృ
శ్యం యుక్తం విధేయం తదర్థం స
మచ్ఛేదౌ కార్యౌ ౪౯౦౦/౨౫ ౧౭౫/౨౫ యోగే
౫౦౭౫/౨౫ ఏతస్మాన్మూలం ౭౧/౫ గుణార్థే

౭/౨ భాజ్యం ౬/౧ రాశిః ౪౭/౨
నిష్పన్నగుణం ౭౭/౨ దృశ్యం ౪౭/౨
౪౦/౨ వర్గం ౧౬౦౦/౪౯ యు ౪౭/౨ సమ
౧౧౨౦౦/౩౪౩ ౨౩౫౨/౩౪౩ ౧౩౫౫౨/౩౪౩
అస్య ౧౫౩౬/౪౯ మూలం ౪౪/౭ యో
౪౦/౭ ౭౭/౭ అస్య ౧౨౧ ౧౪౪

రజువు
౧౨౦
౧౭
౬

౧౪౪

న౪౨ యుతం ౭౨/౭ ఛేదేన ౭ హృతం
౧౨ వర్గీకృతం ౧౪౪ హంసకుల
స్యమానం యథా హంసకులం ౧౪౪
అస్యమూలం ౧౨ వర్గగుణం ౧౨౦ అ
ష్టాంశః ౧౭ దృశ్యం ౬ మిళిత్వా జా
తం ౧౪౪ హంసకులమానం.

ఉదాహరణాంతరం.

పార్థః కర్ణవధాయ మార్గణగణం క్రుద్ధో రణే సందధే। త
స్యార్ధేన నివార్య తచ్ఛరగణం మూలైశ్చతుర్భిర్హయాన్।శల్యం షడ్భిరథేషుభిస్త్రిభిరపి ఛత్రంధ్వజం కా

మునికంఠది ఛేదాస్య శిరశ్శరేణకతి తేయానజునస్సందధే ॥

క్రోధముతో ధనంజయుడు కర్ణునకణావదాథ మైయుని। పిధిగ గాంఢి వంబునను వేయరుగా విన మార్గణావళిలో। బాధ యొకటి పాసిపటుమా ర్గణ పంక్తుల నెల్ల నర్ధము। మాధవుడౌనన హయులమాను గజంపెను మూలవార్ధిధుల్। సాధిత హస్తుడౌట కుచంద్రశశాంకధ రాశశాంకులకా వేధయొకచెమద్రవిభు విల్లు సిడంబు శిరంబు ఛత్రము। ప్రోత్ధిపలిర్జదె ట్టమిటపూర్ణశశాంకన హాస్యవేగమై। యార్ధనుపందు సంధితమునైనశ రావళిమాకు నిక్కమై-

న్యాసము-

పార్థ ఇతి। క్రుద్ధః పార్థః కర్ణవధాయ మార్గణగణః సందధే తస్య మార్గణస్యార్ధేన తచ్ఛ రగణం కణాము క్తబాణౌ ఘునివా ర్య చతుర్భి బాణ మూలైర్హయా న్ఛేదపడ్భిశ్శల్య ంసూతం త్రిభిః క్రమేణ ఛత్రంధ్వజం కార్ముకం చ ఛిత్వైకేనశరేణాస్య శిరశ్ఛి చ్ఛేద ఏవం సతి అర్జునోయా బా ణా సందధే తేకతి బాణాః తద్వద ॥

యా భాయదాల వైశ్చే నయు తస్స రాశిస్త్యక్తైప కేవ భాగో నెనష్ట దృశ్యం౧౦ భక్తం ౨౦ మూలగుణ శ్ఛభక్తః౧ఆ భాజ్యం రాశిరానెయః

అంశం ౧/౨ గుణం ౪ దృశ్యం ౧౦

౧/౧ త్రో ౧/౨ శేషం ౧/౨ హారకం

గుణం ౪/౧ భాగిం-హార ౧/౨ షరి ౨/౧

౮/౧ దృశ్యం ౧౦ భాహార-పరి ౨/౧

భాజ్యం ౧౦/౧ రా ౨౦/౧

నిష్పన్న గుణం ౮ నిష్పన్న దృశ్యం ౨౦

౮
అర్ధం
౪
వగ౯ం
౧౬
౨౦
౩౬

యథా గుణః౮ తదర్ధం౪ తత్కృ- తిః౧౬ తన్మూలం౬ గుణార్ధేన౪ యుతం౧౦ వర్గీకృతం౧౦౦ జాతం ప్రాణమానం।	మూలం ౬/౪ ౧౦ వర్గం ౧౦౦ ఆదిరాశి ఋజువు ౫౦ అంశం ౪౦ మూలగుణం ౧౦ దృశ్యం ౧౦౦

౪౩ లవోనం

రాశితిథిమూలగుణములు రాశిలోని। నిఖిలపంబున నూనమై నిలువధృతులు।
రాశియెయ్యది నఖపదరహితమగుచు। వికృతిభాగద్వయము జోవవికృతయ
య్యె॥ (ప్ర) మూలగుణహీనం ౧ ౨ (౧/౯) ౧౮ ద్వి మూలగుణహీనం ౨౮ ౨ (దృ ౨౩/౨౩)

అర్ధమూలోదాహరణమాహ.

అలికులదళమూలం మాలతీం యాతమష్టౌ నిఖిలనవమభా
గాశ్చాలినీ భృంగమేకం। నిశిపరిమళలుబ్ధం పద్మమధ్యే నిరుద్ధం
ప్రతిరణతిరణంతం బ్రూహి కాంతే లిసంఖ్యామ్ ॥ ౭౦॥

బాలకురంగలోలదృశ బల్కుము భృంగసమూహమందులన్। (గా) లుదళం
పు మూలమున గాలికి సంనగజాంశమింపుతో। మాలతికేగ కంజమున మాపుని
రుద్ధము జెందిఝుంకృతిన్। జాలినొనచున్ దాని ప్రతిఝుంకృతి జేయుచు భృం
గియుండవే.

న్యాసము.

అళిపలేతి- అళికులస్య భ్రమరసమూ హస్య దళమర్ధం మాలతీం ప్రతి యాతం అష్టౌ నిఖిలనవమభాగాంశ్చ	౧/౨ మూలగుణం ౮/౯ దృశ్యం ౨ ఇందర్ధమూలమునొందువుట దృశ్యార్ధం ౨

మాలతీం యూశాః ఆర్యా సితమేకం భృఙ్గం ప్రతిగణితకిం భూతిం భృఙ్గం పరిమళలుబ్ధ అ ఎవన శవద్మ ఖాద్యే సూర్యే సంగచ్ఛతిసంపుచ తః పద్మస్యభాత్క్య నిర్గన్ధం హేకాం తేపవం సతిఅళీ సంఖ్యాం బ్రూహియదాల వైశ్చన యుతస్య రాశి రిత్యుక్త త్వాత్ అత్ర కిలరాశినవాంశాష్ట కం రాశ్య ర్ధ మూలంచ రాశేః బహుణం రూపద్వయం దృశ్యం తద్దృ శ్యం దృశ్యంచ అర్ధవర్జితం రాశ్యర్ధస్యభవతీతి-తధాన్యాసః - భాగగుణదృశ్యం రాశ్యర్ధస్యాంశో రాశ్యర్ధః స్యాత్ $\frac{౧}{౯౯}$ అనేనమూలగు ణం దృశ్యంచ భక్తం $\frac{౯౯}{౨౧}$ గుణ స్య అర్ధం $\frac{౯}{౪}$ తత్ $\frac{౮౧}{౧౬}$ యాదృశ్యం ౯ యుక్తం తదర్ధం సమచ్ఛేదౌ $\frac{౮౧}{౧౬}$ $\frac{౧౪౪}{౧౬}$ తయోర్యోగః $\frac{౨౨౫}{౧౬}$ తన్మూలం $\frac{౧౫}{౪}$ గుణార్ధేన $\frac{౯}{౪}$ యుతం $\frac{౨౪}{౪}$ ఛేదేనహృతం ౬ వర్గీకృతం ౩౬ దళే యుక్తత్వాత్ తద్ద్విగుణం అళికులమానం ౭౨

$\frac{౧}{౧}$ త్రో $\frac{౬}{౯}$ శేషం $\frac{౧}{౯}$ హారకం

మూలం $\frac{౧}{౨}$ భా $\frac{౧}{౯}$ పరివర్తితహారకం

$\frac{౯}{౧}$ భా $\frac{౧}{౨}$ రా $\frac{౯}{౨}$ గుణం

దృశ్యార్ధం ౧ భాగిం హార పరి $\frac{౯}{౧}$

భాజ్యం $\frac{౧}{౧}$ రా $\frac{౯}{౧}$ దృశ్యగుణార్ధం $\frac{౯}{౪}$ వర్గం

$\frac{౮౧}{౧౬}$ యు $\frac{౯}{౧}$ సవ $\frac{౮౧}{౧౬}$ $\frac{౧౪౪}{౧౬}$ రా

$\frac{౨౨౫}{౧౬}$ మూలం $\frac{౧౫}{౪}$ యుతిగుణార్ధం

$\frac{౯}{౪}$ రా $\frac{౨౪}{౪}$ అపర ౪ రా ౬

వర్గం ౩౬ అస్యద్విగుణం ౭౨

రుజువు

౬ దళమూలం
౬౪ భారం
౨

౭౨

శరఅంశమూలోదాహృతి

రాశిపంచాంశమూలంబు రాశిలోని। పంచవర్గలవంబులు బాయనఖము। శేషమైనధనం బెంత శిఖిలవపడ। నవగజాంశోన ధుతులైన నాతిబలుకూ

ప్ర రాశ్యంశమూలహీనం $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౪}{౫}$ దృ ౨౦ ద్విరాశ్యంశమూలహీనం $\frac{౧}{౩}$

$\frac{౮}{౯}$ దృశ్యం ౧౭

మూలజాతి విశేషం

మూడిట నొకటికి మూలము । గూడిపిదపరాశిపంచగుణలవ
ములతోఁగూడి శరబాస్కరులుగా । చేడియయయ్యాది రాశి
జెపుము ద్రుతముగ॥

మూడింటనొకటికి మూలం [illegible] లవ [illegible] దృశ్య ౧౧౨౫

ఇచ్చట మూడింట నొక భాగమునకు మూలముబలు కుటవలనదృశ్యము
ను-మూడిట నొకటిచే గుణించి పిదప రాశ్యంశోనరూపముచే మూలగుణక దృశ్యం
బుల భాగించియందు నిష్పన్నంబులగు దృశ్యక్షూలగుణంబులవలన రాశిసా
ధించబడవలయు గాన న్యాసము దృ [illegible] రాశి [illegible] -ఇందు నేర్పడ్డరాశి

మూలం [illegible] దృశ్యం [illegible] అంశములు [illegible]

ఇందు రాశియందంశంబులు గూడియుండుటవలన నొకరూపముతో నంశ
ములు సంకలనము జేయవలెను [illegible] శేషము [illegible] రాశి [illegible] ఇది హారకము -పరివర్తి
తహారకం [illegible] దృ [illegible] రాశి [illegible] దృశ్యం

ఇట్లేపర్యడ్డమూలగుణం [illegible] దృ [illegible] । రాశ్యానయనన్యాసము

గుణార్ధం [illegible] వర్గం [illegible] సమ [illegible] రాశి [illegible]
అపవర్తరా [illegible] మూ [illegible] గుణార్ధం [illegible] శేషం [illegible] అపవర్త రాశి
వర్గం ౭౨౫ త్రిగుణం [illegible]

రుజువు
౭౫
౫
౪౫
౧౨౫

ప్రశ్నలు

ఐదింటనొకటికి మూలము । నాదినినందాష్టలవములనుగూడినయ । య్యా
దిరసజలగుణంబులు గాదనరిన రాశి యెంత ప్రజ్ఞ జెపుమా ॥ మునిభాగము
నకు మూలము । తనమను శరలవముతో డదగగూడిన మూ । వనితరసబాణచంద్రు
లుగనుపడ తొలిరాశిదెల్పు ప్రజ్ఞ సమాఖ్య ॥

ఉత్తరము మూలం [illegible] ౩౪౬ ద్వితీయ మూలం [illegible] ౧౫౬

౧౮

మూలగుణహీనోదాహరణం

రాశినలుగడికిమూలము। రాశ్యష్టసరాంశములును రాశిని ద్రోయ।నో
శశిముఖిహావాష్టక। మైశేషమునకల్వ గాశమూడు దెలుపుమా॥ న్యాసము
రాశిచతుర్గుణానకు మూలాన్ $\frac{౭}{౧}$ హీనం $\frac{౪}{౯}$ దృశ్యం ౩౭

మరియునిచ్చటలవములనుగుణంబునమూలంబునుహీనంబగుటడు క్తవిధి
నిరూపంబునలవంబులన్ ద్రోచి శేషముచేమూలగుణ దృశ్యంబుల భాగించి
లబ్ధమూలగుణదృశ్యంబులచే రాశి సాధించవలయు

౧౧ త్రో $\frac{౭}{౯}$ సమ $\frac{౨}{౯}$ $\frac{౭}{౯}$ శేషం $\frac{౨}{౯}$ హారకం పరివర్తిత హారకం $\frac{౯}{౩}$ గు $\frac{౮}{౧}$ రాశి $\frac{౩౭}{౩}$ మూలగు

పరివర్తితహారకం $\frac{౭}{౩}$ దృశ్యం $\frac{౩౭}{౧}$ రాశి $\frac{౭౬౫}{౩}$ (౫౦

నిష్పన్నమూలగుణం $\frac{౩౭}{౩}$ నిష్పన్నదృశ్యం $\frac{౭౮౫}{౩}$

రాశ్యానయనం

గుణార్ధం $\frac{౧౬}{౩}$ వర్గం $\frac{౨౫౬}{౯}$ సంద్య $\frac{౨౫౬}{౩}$ పష $\frac{౭౬౮}{౨౭}$ $\frac{౨౩౦౪}{౨౭}$ గాశి $\frac{౩౦౭౨}{౨౭}$

౭ ౩౭ రా $\frac{౧౦౨౪}{౯}$ మూలం $\frac{౩౨}{౩}$ గుణార్ధం $\frac{౧౬}{౩}$ యుత రాశి $\frac{౪౮}{౩}$ అపవర్త రాశి

౧౬ వర్గం ౨౫౬ చతుర్భాగం ౬౪ యిదిఆదిరాశి

రుజువు

క్షి $\frac{౬౪}{౧౬}$ నాలుగింతలమూలం
౪౦

బాకి $\frac{౨౪}{౮}$ గాశ

ప్రశ్నలు

ఆదిరాశిపంచగుణమునకుమూలము। నష్టమాంశత్రయములనుహరింప।మరా
దు శేషమైనమొదలిటిరూరాశి।గణక దెలియబలుకుచణుడవేని॥
అష్టగుణరాశిమూలము।నష్టిలవమునందుగిరుబ నాదిని ద్రోయగా। శిష్టము
బాహువులుండిరుపష్టంబగునాదిరాశిబాలికె జెపుమా ॥

ప్ర- మూలగుణం $\frac{౬}{౧}$ లవం $\frac{౩}{౮}$ శేషం దృ ౩ ద్వి మూలగుణం $\frac{౮}{౧}$ లవం $\frac{౭}{౧౬}$ శేషం దృ ౨

మూలగుణితయుతోదాహరణం.

నవగుణిత రాశిమూలము। నవదశ్వాంశలును కూడినభవసుధరలై। యువలా దృశ్యంబైనన్। సువిదితముగ జెప్పుము వేగసూత్త్మకు సీవున్ ॥

న్యాసము

రాశినవగుణమునకుమూలం $\frac{౯}{౧}$ లవం $\frac{౮}{౯}$ దృశ్యం ౧౮౦

ఇందుపూర్వోదాహృతక్రమంబున నవగుణితదృశ్యం ౧౬౨౦

నిష్పన్నమూలగుణం $\frac{౮౧}{౧౭}$ దృశ్యం $\frac{౧౪౫౮౦}{౧౭}$

గుణార్ధం $\frac{౮౧}{౩౪}$ వర్గం $\frac{౬౫౬౧}{౧౧౫౬}$ పందృ $\frac{౧౪౫౮౦}{౧౭}$ సమ $\frac{౧౧౧౫౩౭}{౧౯౬౫౨}$

$\frac{౧౬౮౫౪౪౮౦}{౧౯౬౫౨}$ యుతి $\frac{౧౬౯౬౬౦౧౭}{౧౯౬౫౨}$ అప౧౭రా $\frac{౯౯౮౦౦౧}{౧౧౫౬}$ మూలం

$\frac{౯౯౯}{౩౪}$ గుణార్ధహీనం $\frac{౮౧}{౩౪}$ శేషం $\frac{౯౧౮}{౩౪}$ అప ౩౪ రాశిమూలం ౨౭

వర్గం ౭౨౯ నవాంశం ఆదిరాశి

౮౧
౨౭
౭౨

౧౮౦

ప్రశ్నలు

రాశిపంచఘ్నమూలంబు రాశిలోని। సత్త్వములజిన భాగములన్ని జేర। వ్యో మచరములైనయారాశి భాను వేగ। బలుకుమామూలగుణితంబు దెలియు దేని॥

ధృతిగుణ రాశికిమూలము। వితతత్రిపాదములు కూడిపెగఖగజములై। నుతి మతిగన్పడమొదలిటి। యతులితమా రాశి దెలుపు మతి వేగమునన్ ॥

ప్ర- రాశిపంచగుణమూలం $\frac{౫}{౧}$ $\frac{౨౪}{౨౫}$ యోగరాశి ౨౭౦

ద్వి రాశ్యష్టాదశగుణములు $\frac{౧౮}{౧}$ $\frac{౩}{౪}$ యుతిదృశ్యరాశి ౮౦

ఇట్లుమూలజాతి సమాప్తము.

త్రైరాశికాదులకుపయోగంబగు
గుణకభాగహారసూత్రము.

గుణకహారాంతరముచేత గుణ్యరాశి గుణితమొనరించి హార
ముచే గొనగ బాలు లబ్ధ గుణ్యంబులగు హీనలాభములగు । హా
రమధికాల్పకంబులై యమరునెడలా ॥

టీ॥ గుణకారభాగహారరాసుల యంకలియంతరరాశి చేత గుణ్యమును గుణించి హారకము చేత భాగించిన ఫలము రాశి - గుణకంబునకన్న హారకమున్యూనముగానుండునపుడు గుణ్యరాశియందు సంకలనంబు చేయునది. గుణకంబునకన్న హారకమధికంబగు నెడ గుణ్యరాశియందూనము జేయునది.

దీని ప్రయోజనము త్రైరాశికాదులయందు స్పష్టీకరింపబడి
యుండుటనిచ్చట లక్ష్యంబులుదహరింపబడదయ్యె ॥

అథ త్రైరాశికకరణసూత్రం వృత్తేనాహ
ప్రమాణమిచ్ఛా చ సమానజాతీ ఆద్యంతయోస్తః ఫలమన్య
జాతి । మధ్యే తదిచ్ఛాహతమాద్యహృత్స్యాదిచ్ఛాఫలం వ్య
స్తవిధిర్విలోమే ॥ ౭౨ ॥

ప్రమాణమిచ్ఛయు తుల్యజాతి ప్రథమచరమములదగు । సమాన భేదజాతి
ఫలము సంభవించు మధ్యమై । క్రమంబు మీరనిచ్ఛచే ఘాతమును గుచు ఫల
ముదా । ప్రమాణరాశిభక్తము గుచు ఫలము రాశికత్రయిన్న మేయ లీలవ్యస్త
మందునలరునది విలోమమై ॥

ప్రమాణమితి ॥ సమానజాతీ ఏక జాతి ప్రమాణేచ్ఛే ఆద్యంతయోః స్తః భవతః అన్య జాతిః ఫలం మధ్యే స్యాత్ తత్ఫలమిచ్ఛాహతం ఇచ్ఛ

టీ॥ ప్రమాణంబనగా కాలప్రమాణంబును - ఇచ్ఛయనగా స్వేష్టకాలంబును - ఫలంబన ద్రవ్యంబునునని దెలియునది.
ప్రమాణంబును నిచ్ఛయును సమానజాతిగావున మొదలను కడపల

యాచ గుణితం సత్ అర్ఘ్య హృత్
స్యాత్ తత్ప్రమాణేన భక్తం సత్ ఇ
చ్ఛాఫలం స్యాత్ - విలోమే వ్యస్త
త్రైరాశికే వ్యస్త విధిః విపరీత విధిః
ప్రమాణ గుణితం ఇచ్ఛా భక్తం ఫలం
స్యాదిత్యర్థః -

నుంచబడు - ఫలంబు నమాన జాతి
గా నింజేసి హారము నంబున నుంచబడు
నిట్లు నియతము -
ఇందు - ఇచ్ఛ చేత ఫలమును గుణించి
ప్రమాణము చేత భజింప ఇచ్ఛా కాల
ఫలంబగు -
వ్యస్తము జెందునెడల ఇచ్ఛ చే
ప్రమాణము గుణించి ఫలము చేత భజిం
పలభించునట్టు -

ఉదాహరణాంతరం -

నాల్గు దినముల భత్యంబున భట శశాంకు | కైన నారు దినంబులకెబ్బునెంత | యారు దినముల నూరులై యలరసక్తి దినములకు భత్య మెంతగు దెలుపు వేగ ||

ప్రథమోదాహరణం -

ప్రమాణం ఫలం ఇచ్ఛ దినాలు
దినాలు నిష్కము
౪ ౧౦ ౬
౧౦ గుణ్యం
౨ గుణహారకాంతరం -
౪) ౨౦ (౫ ఫలం

ఇచ్ఛ టగుణంబు కన్న నుహారకంబు
ల్పంబుగావున ఫలము ను గుణ్యమం
దు ధనము చేయ్య వలయు

౧౦
౫ ఇచ్ఛాఫలం -
౧౫
రజువు
౧౦ ఫలం
౬ ఇచ్ఛ
౪) ౬౦ (౧౫
౪౦
౨౦
౨౦

ద్వితీయోదాహరణం -

ప్రమాణం ఫలం - ఇచ్ఛ
౬ ౧౨ ౪
౧౨ గుణ్యం
౨ గుణహారాంతరం
౬] ౨౪ (౪ ఫలం
౨౪

ఇచ్ఛ టగుణంబు కన్న హారకంబు
కంబుగావు ఫలంబును గుణ్యంబు
నత్రోయు వలయునది

౧౨
౪
౮ ఇచ్ఛ ఫలం
రజువు
౧౨
౪
౬) ౪౮ (౮
౪౮

ఉదాహరణం-

కుంకుమస్య సదళం పలద్వయం నిష్కసప్తమలవైస్త్రిభిర్యది।
ప్రాప్యతే సపది మే వణిగ్వర బ్రూహి నిష్కనవకేన తత్కియత్
సదళపలద్వయకుంకుమ। యదను నసప్తత్రిలవములనబ్బినవే। దితము
గాగవణిగ్వర। యదినవనిష్కములకెంతయబ్బునొ జెప్పుమా॥

ప్రమాణం ౩/౭ ఫలం కుంకుమ ౨ ౧/౨ । ఇచ్ఛ నిష్కాణాం ౯/౧

కుంకుమస్యేతి॥ యది త్రిభిః నిష్కసప్తమలవైః కుంకుమస్య సదళం పలద్వయం సార్ధే పలే ప్రాప్యేతే తత్ తర్హి నిష్కనవకేన కియత్ప్రాప్యతే - హే వణిగ్వర సపది మే మహ్యం బ్రూహి॥ న్యాసః॥ ని ౩/౭ ప ౫/౨ - ౯/౧ ఛేదఘ్నరూపేషులవా ధనర్ణమితి మధ్యమస్య కృతే జాతం - ని ౩/౭ ప ౫/౨ ని ౯/౧ ఫలం ౧౦౫/౨ నిష్కేణ ౯/౧ హత ౪౫/౨ ఇదం ఆద్యేన ౩/౭ భజేత్ - ఛేదం లవంచ పరివర్త్య - ౭/౩ ౪౫/౨ అంశాహతిః ఛేదవధేన భక్తా ౩౧౫/౬ ఛేదేనవ్యాప్తే లబ్ధం పలాని ౫౨ త్రయః శేషాః తే చతుర్గుణాః ౧౨ షడ్భిర్భక్తాః ౨ కర్షద్వయం

౯/౧ గుణ ఫలం ౫/౨ = ౪౫/౨ భాగించు-

ప్రమాణం ౩/౭ పరివర్తితహారకం

౭/౩ భాగ ౪౫/౨ గా ౩౧౫/౬ అపవర్తి రా ౧౦౫/౨

ప్రకారాంతరం-

గుణహారకాంతరం ౯/౧ ౩/౭ సమ ౬౩/౭ ౩/౭ అంతరం ౬౦/౭

గుణ్యం ౫/౨ గు ౬౦/౭ రా ౩౦౦/౧౪

హారం ౩/౭ పరి ౭/౩ రా ౨౧౦౦/౪౨

అపవర్తి రా ౫౦/౧ గుణ్యం ౫/౨ సమ

౧౦౦/౨ ౫/౨ రాశి ౧౦౫/౨ ఫలం

ఉదాహరణాంతరమ్ -

ప్రకృష్టకర్పూరపలత్రిషష్ట్యా చేల్లభ్యతే నిష్కచతుష్కయుక్తమ్।
శతం తదా ద్వాదశభిః సపాదైః పలైః కిమాచక్ష్వ
సఖే విచింత్య॥ ౭౪॥

అరువదిమూడుఫలముల బులి! వరకర్పూరమునకబ్బు వారిధినిష్కాల్ సరగున దెల్పుము పదయు! ష్కారచంద్రపలమ్ముల సనుగణకతనూజా।

న్యాసము-

ప్రకృష్టేతి॥ ప్రకృష్టం యత్కర్పూరం తస్య పలానాం త్రిషష్ట్యా యది నిష్కచతుష్కయుక్తం శతం లభ్యతే - తదా సపాదైః ద్వాదశభిః పలైః కిం లభ్యతే - హే సఖి విచింత్య ఆశు త్వం వద॥ న్యాసః। పలం ౬౩ ని ౧౦౪ పలం ౪౯/౪ ఫలం [illegible] ఇచ్ఛాఫలం [illegible] హతం [illegible] ఛేదేన హృతం ౧౨౭౪ ఆద్యేన ౬౩ హృతం లబ్ధం ౨౦ నిష్కాః శేషం ౧౪ షోడశగుణాః ౨౨౪ త్రిషష్ట్యా భక్తాః లబ్ధం ద్రమ్మాః ౩ శేషం ౩౫ షోడశగుణాః ౫౬౦ త్రిషష్ట్యా భక్తాః లబ్ధాః పణాః ౮ శేషం ౫౬ చతుర్గుణాః ౨౨౪ త్రిషష్ట్యా హృత్వా లబ్ధాః కాకిణ్యః ౩ శేషాః ౩౫ వింశత్యా గుణితాః ౭౦౦ త్రిషష్ట్యా హృత్వా లబ్ధవరాటకాః ౧౧ శేషం ౭/౬౩ సప్తభిరపవర్తితాః ౧/౯

ప్రమాణంక - ౬౩ ఫలం ని ౧౦౪
ఇచ్ఛాక - ప ౧౨ ౧/౪ సం ౪౯/౪
౧౦౪/౧ గుణ ౪౯/౪ రా ౫౦౯౬/౪ భాగి ప్ర
౬౩/౧ పరి ౧/౬౩ రా ౫౦౯౬/౨౫౨ అ౨౦
రా [illegible]

ప్రకారాంతరం

గుణకం [illegible] హారం [illegible] అంతరం
సహ [illegible] అంతరం [illegible]
గుణ్యం ౧౦౪/౧ రా ౨౧౧౧౨/౪ భాగి
పరిహా ౧/౬౩ రా ౨౧౧౧౨/౨౫౨ అ౨౮ రా
౭౫౪/౯ గుణ్యం ౧౦౪/౧ సహ ౭౫౪/౯
౯౩౬/౯ అంతరం ౧౮౨/౯ ఇచ్ఛాఫలం

ఉదాహరణాంతరం

ద్రమ్మద్వయేన సాష్టాంశా శాలితండులఖారికా। లభ్యా చేత్పణసప్తత్యా తత్కిం సపదికథ్యతామ్॥

ద్రమ్మ యుగ్మమునను పణ్యాంబు తండుల । లష్టమాంశయుక్తమైన ఖారి
యిచ్చు నేని డెబ్బదైన పణమ్ముల । నెంత ద్రవ్యమునకు బలుకు చింత జేసి ॥

ద్రమ్మద్వయేన చేద్యది - అష్టాంశసహితా శాలితండులఖారి లభ్యా ద్రమ్మద్వయేన లభ్యా చేత్ తర్హి పణసప్తత్యా కిం లభ్యతే కథ్యతాం- న్యాసః- ప ౩౨ - ౧ $\frac{౧}{౮}$ ౭౦ ఛేదఘ్నరూపేషు క్షిప్తి జాతం $\frac{౯}{౮}$ ఇచ్ఛయా ౭౦ హతం $\frac{౬౩౦}{౮}$ ఆద్యేన ౩౨ భక్తం - ఛేదం లవం చ పరివర్త్యతి - $\frac{౧}{౩౨}$ $\frac{౬౩౦}{౮}$ అంశాహతిశ్ఛేదవధేన భక్తా $\frac{౬౩౦}{౨౫౬}$ ఛేదేన భక్తం లబ్ధం- ఖార్యౌ ౨ శేషాః ౧౧౮ షోడశగుణాః ౧౮౮౮ ఛేదేన ౨౫౬ భక్తా లబ్ధా ద్రోణాః ౭ శేషాః ౯౬ చతుర్గుణాః ౩౮౪ ఛేదేన ౨౫౬ హృతాః లబ్ధం ఆఢకం ౧ శేషః ౧౨౮ చతుర్గుణాః ౫౧౨ ఛేదేన ౨౫౬ హృతాః లబ్ధౌ ప్రస్థౌ ౨

న్యాసః

ద్ర ౨ కి పణం ౩౨ అభీష్టం ౧ $\frac{౧}{౮}$

పణం ౭౦ $\frac{౯}{౮}$ గు $\frac{౭౦}{౧}$ గా $\frac{౬౩౦}{౮}$

భా $\frac{౩౨}{౧}$ పరి $\frac{౧}{౩౨}$ $\frac{౬౩౦}{౧}$ ఫలం

$\frac{౬౩౦}{౨౫౬}$ లబ్ధం ౨ $\frac{౧౧౮}{౨౫౬}$

ప్రకారాంతరం -

గుణకహారకాంతరం $\frac{౩౮}{౧}$ గుణ్యం $\frac{౯}{౮}$

రా $\frac{౩౪౨}{౮}$ పరివర్తిత హారకం $\frac{౧}{౩౨}$ గు

$\frac{౩౪౨}{౮}$ గా $\frac{౩౪౨}{౨౫౬}$ స $\frac{౯}{౮}$ సహ $\frac{౨౭౩౬}{౨౦౪౮}$

రాశిః $\frac{౫౦౪౦}{౨౦౪౮}$ అప ౮ రా $\frac{౬౩౦}{౨౫౬}$

లై ఖి

౪౫ ప్రశ్నలు

౧. మాసమునకు నైదు మాడలు వేతనం। బైన నృపదినములబడయు నెంత॥
౨. చంద్రరాహుశీధు॥ సప్తరూపములైన పంచదినములకు భాషయ త ॥
౩. గరిశ యొక్కటికి సిగగలు నం దెంద్రములై। వెలయ తూమునకును విలువ నెంత
౪. ఖార్వ యొక్కటికి భాసురూపములైన। పీశ సప్తకముల విలువ యెంత॥

౫-భార్వముప్పదైదు మాడలైనను బాహు।నందచంద్రరతులనాకు దెలుపు॥

౬- మాణికమునకు నూరూపపంచకంబైనను।రసచతుష్టయములరమణిబలుకు॥

౭- సార్ధపలము రూపసప్తకంబైనను। పంచమాంశయుక్తపలము కెంత॥

౮-రతిత్రయోదశమ్ము రహిమీరనవనిష్క। భారవిలువయెంత బలుకువేగ॥

౯- గగకటతూముల్లైమగన్నుడనవనంద తూములకును విలువ భామబలుకు॥

౧౦తులలముత్కర్ష రూపములుగా గగగయోత్తుల విలువయెంతయగును వెలది దెలుపు॥

నెల౧కిద్వా౫చొప్పున ద్రమ్మములు ౧౭కి యెంత॥

ద్రమ్మములు ౩౭ ౧కిద్వా౭చొప్పున ద్రమ్మములు ౬కి యెంత॥

గరిశ ౧కి గగ౧౦౮౯ చొప్పున తూము ౧కి యెంత॥

భార్వ౧కిద్వా౧౨చొప్పున వీశలు ౭కి యెంత॥

భార్వ౧కిద్వా౩౫చొప్పున రతులు ౧౯౨కి యెంత॥

మాణిక్యము౧కిద్వా౫చొప్పున రతులు౪కి యెంత॥

పలము౧౧కిద్వా౭చొప్పున పలములు౧౧కి యెంత॥

రతి౧కిద్వా౧౩చొప్పున ౯వరాలయెత్తు యెన్నిరూపాయిలు॥

గగ౧కితూములు౫చొప్పున తూములు౯కి యెంత॥

తులము౧కిద్వా౬వంతున వరాయెత్తు యెంత॥

నెలకుపాసులునాల్గైన జలభుజదిన।ములకు వేతనమెంతగు ముప్పదియొక।దినములకునైదుపాన్లైనదివసపంచ।వింశతికి వేతనంబెంత వేగబలుకు॥ నెలకుగినులారునాంచిననీరజాప్త దినములకు వేతనంబెంత దివగజాత్రయు।లకునుగినులారుబడయుచోలలితగాత్ర।పంచవింశతదినములబడయునెంత॥ టనుకషిల్లింగ్సులైదైనతరళనయన।నాట్యష్టోనులకెంతగునట్లు హృన్న।మనకుగినియైన గ్రాములతొమ్మిదిటికి।క్రయమునెల్లబు వేగమ క్రమముగాగ॥ గాలమొకటికిపానులునాలుగైనయిరువదైమునిమ్ములకెంతక్రయముమూర్ఖపు పాలిండ్లులైదైనసుభ్రు గ్రేసులారిటికి తెలదెల్పుముచారులీల॥ పాసునకుటకాలు మూడైనపంచ పెంసు-లకుసుశర్కరయెంతబ్బులలనగినికి-గాలములు మూడుబడ

యుచోగణాకొమ్ముష్టపిల్లింగ్సునకెంత యబ్బును చెప్పుము వేగ. ప్రవేశ ౧కి సారచా దిశతద్విదిత్రి పౌకచా॥ది...కిత్య నెం౧ తిగిలచా॥ద ౧ఖకిచదలలకిగిలచా॥ ది...కిపంటలా ౧కిషికచా॥ప్టోజ రకిమహన్న్యదు ౧కిగి౧చా॥ క్రాసకిసగాల ౧కి గాపరచా॥మినిస్సులు అకి ఆం ప్రమాణ పు ౧కిపాలింగస్సులు ౨చా॥ గ్రేసులుకికిసపాస ౧కిటణ తిచా॥పెణ స్సులు కిడిగి౧కిగాలంకిచా॥మి లింగు౧కి

అథవ్యస్తత్రైరాశికేకరణసూత్రం వృత్తద్వయేనాహ

జీవానాంవయసోమౌల్యేతౌల్యేవర్ణస్యహైమనే। భాగహారే
చ రాశీనాంవ్యస్తంత్రైరాశికంభవేత్ ॥౮౦॥ ఇచ్ఛావృద్ధౌఫ
లేహ్రాసో హ్రాసేవృద్ధిశ్చజాయతే। వ్యస్తంత్రైరాశికంత
త్రజ్ఞేయంగణితకోవిదైః

ఇచ్ఛ వృద్ధియగునెడల హీనఫలంబు ఫలాధిక్య వృద్ధియందిచ్ఛ తనుత్వమైనగుడను వ్యస్తత్రైరాశికాఖ్యమా। ప్రాణముల జీవముల మూల్యమునందు హేమవర్ణముల వెచ్చము జేయుచో కొలుచు వేళగనంక సుధాన్యరాసులను॥

జీవానామితి - జీవానాంవయసో మౌల్యే - హైమకే సువర్ణసంబంధివర్ణస్యతౌల్యే. రాశీనాంభాగహారేచవ్యస్తత్రైరాశికంభవేత్ ఇచ్ఛాహ్రాసే ఫలేవృద్ధిర్భవతితత్ర పశాద్వశేషవృద్ధేర్వ్యస్తం త్రైరాశికంజ్ఞేయం. ఇచ్ఛావృద్ధౌఫలస్య హ్రాసః। ఇచ్ఛాహ్రాసే ఫలస్యవృద్ధిః తత్రవ్యస్తం త్రైరాశికమిత్యర్థః॥

జీవంబులవయసుజూచి వెల్పించునప్పుడును బంగారపు వన్నెల వెలజేయుటరిని ధాన్యరాసులగొలుచునప్పుడును వ్యస్తత్రైరాశికమునను త్యంబునీవిధి యుచ్చుటందు ప్రమాణము కన్న నిచ్ఛయధికంబగు నేడ ఫలము తక్కువయు ప్రమాణము కన్న నిచ్ఛ తక్కువయగు నేడ ఫలమెక్కువయునని తెలియునది

౧౫అ త్రోదాహరణానాహ౩౯

జీవానాంవయసి

ప్రాప్నోతిచేత్షోడశవత్సరా స్త్రీద్వాత్రింశతంవింశతి

వత్సరాకిమ్

షోడశవయస్సుగలయాడపిల్ల బహులాడదంత నిష్కములొలిస్తే

దనకేనేని వేగబల్లు ముకిటకాడవింశతికమువయసుగలవా

రచెలికేమివరయునొలి

ప్రాప్నోతీతి। షోడశవత్సరా స్త్రీ ద్వాత్రింశతం నిష్కాః ప్రాప్నోతి చేత్ - వింశతివత్సరా కిం ప్రాప్నోతి న్యాసః॥

౧౬ ౩౨ ౨౦ న్యస్తత్వాత్ ఫలం ౩౨ షోడశగుణం॥ ౫౧౨॥ వింశత్యా లబ్ధం నిష్కాః ౨౫ శేషః $\frac{3}{5}$ చతుర్భిః రూపవస్తః $\frac{3}{4}$ నిష్కత్రయస్య పంచమాంశః ప్రస్థాన వర్ణాన కకిన్యా౨వ రాటకః౭

ప్రసంగ౬ఫలంని ౩ ౨ఇచ్ఛాఫలం ౨౪

౩౨

౨౦) ౫౧౨ (౨౫-।

౪౦

౧౧౨

౧౦౦

౧౨

౩౨

౪

౨౦) ౧౨౮ (౬౫

౧౨౦

౮

౨౦

$\frac{2}{1}$ క్రోడ $\frac{2}{5}$

శేషం ౨౫ $\frac{4}{5}$

ఉదాహరణాంతరం సంస్కృతెత్పూర్వశ్లోకశేషః

ద్విభూర్వహానివసు వివసుమ్య ప్రాప్నోతిభూత్ష

ట్పవహాస్తదాకిమ్॥

రెండు బరువులు మోయును గ్దండవృషము వాళ్లునిష్క్రక్ర

యంబులనల రేని। యారుబరువులు మోయునాసారమై

నవృషమునకు నెంత వెలువుము పిశతనూజా॥

కించ - స్వర్ణధూర్వహః ద్వేధు రౌప్యవతీ - ఈదృశః ఉక్షౌ వృషా నిష్కపంచకం ప్రాప్నోతి చేత్ తదా - ధూః వహ్నిష్క ఉక్షౌ కిం ప్రాప్నోతి

ద్వితీయోదాహరణే న్యాసః

౨ ౪-౬ - ఫలం ౪ వ్యస్తగుణనం చానద్ధి

ప్రమాణము ౨ ఫలం - ని ౪ ఇచ్ఛ

$\frac{౪ \cdot ౨}{౬)౮(\frac{౨}{౩}}$ ఫ $\frac{౪ \cdot ౪}{౬)౧౬(\frac{౨}{౩}}$

$\frac{౪}{౧}$ $\frac{౮}{౩}$ అ $\frac{౧౨}{౩}$ $\frac{౮}{౩}$ శేషం $\frac{౪}{౩}$

హృతంల బ్ధం నిష్కః ౧ శేషః $\frac{౧}{౩}$

ద్వాభ్యామపవర్తనః $\frac{౧}{౩}$

౨. అథ హేమవర్ణానాం త్రైరాశ్యోదాహరణం ౩౫

దశవర్ణ సువర్ణం చేద్గద్యాణక మవాప్యతే । నిష్కేణ తిథి వర్ణం తు తదావదకియన్మితం ॥ ౬౮ ॥

పన్నెండుగల స్వర్ణంబు వరలనిష్క । మునకు గద్యాణకంబుగా మొనయునేని । పదియునైదు గుపన్నెయాభర్మ మందు । స్వర్ణకారుండయెంత బ్బి సర గ జెప్పుమా ॥

దశవర్ణమితి - నిష్కేణ దశవర్ణాంకనకం గద్యాణమవాప్యతే చేత్ - తర్హా తిథివర్ణం పంచదశవర్ణాంకి యన్మితం ప్రాప్యతే తద్వద ॥

న్యాసః -

౧౦ - ౧ - ౧౫ ఫలం దశగుణం ౧౦ పంచదశహృతం $\frac{౧౦}{౧౫}$ పంచభిరప వ ర్తః $\frac{౨}{౩}$

న్యాసము

నిష్క - ౧౦ గు ౪౮ స్వ ౧౫

౧౫)౪౮౦(౩౨ ఫలం
౪౫౦
―――
౩౦
౩౦
―――

౪౮
౫
―――
౧౫)౨౪౦(౧౬ ఫలం
౧౫౦
―――
౯౦
౯౦
―――

౩ అథ రాశిభాగోదాహరణమాహ ||౩౬||

సప్తార్ధకేన మానేన రాశౌ సస్యే సమాపితే। యదా మానశ
తం జాతం తదా పంచార్ధకేన కిం ||౭౯||

ఏడుతూములవరచేత నెట్టిరాశి। మానములు నూరుగొలిచిన మాలిసోవు
నైదుతూములవరచేతనదియెన్ని గొల్వ। యెన్ని నెలలగు దెల్పుమీ వేర్పడంగ ||

సప్తేతి సస్యరాశౌ సప్తార్ధకే
న మానేన సమాపితే యది మానశతం
జాతం తదా పంచార్ధకేన మానేన
కిం స్యాత్ ||

న్యాసః -

౭/౨-౧౦౦-౫/౨ అత్ర ఫలం ౧౦౦ సప్త
గుణం ౭౦౦ పంచహృతం ౧౪౦

న్యాసము

తూ ౭/౨ రా ౧౦౦ తూ ౫/౨

౧౦౦
౭
౫)౭౦౦(౧౪౦
౫
౨౦
౨౦

౧౦౦
౨
౫)౨౦౦(౪౦
౨౦౦

ధనం
౧౦౦
౪౦
౧౪౦

౪౬-ప్రశ్నలు.

పదివన్నె బంగరము ముప్పది రెండు గురుగుంజభరము బడయనయిదిటుల ||
విడి తాష్టవర్ణస్వర్ణం। బడి యెంతబ్బునొకో బలుకు పంచకమునకున్ ||
పదియైదేండ్లకు ఘోటికి। పదియార్వ రహాలు గల్గ మైనను జెపుమా।
పదునేనిమిదేండ్ల సుందరి। కదియంతగు దెలియు దేనికం జాతము ఖీ ||
క్రోశషట్కము బరచెడు ఘోటకంబు। విలువ షోడశ రూపులై వెలయు నేని।
క్రోశదశకంబు బరచెడు ఘోటకంబు విలువ వే వేగ బల్కుము విద్రుమోష్ఠి ||
ఐదుతూములబట్టెడునట్టి కుంచము। రాశిగొల్చిన ఘుంటలు రెదయైన। ఏడాడు

తూములపరతోడ కూగుదగొలుచు। రాశితుద జెంచు నెంత కాలమున బలుకుమ॥

ప్ర-వన్నె ౧౦ హొత్తుకి అవన్నె ౧౫ ద్వి పంక్తు ౧౬ కిరూ ౧౬ పంక్తు ౧౪ కి
తృక్రో-ఒకిరూ ౧౬ కో ౧౦ంచ ౫ మూ ౩ ౨ తో ౩

పూర్వగణిక ప్రశ్నము -

పొలుపుగ యోజనత్రయము బోయి హుటాహుటి రెండు యోజనం। బులుకుగుడంగవచ్చు హా సుముఖ్యమునూ సుశరాలు గానని। ప్తులజవలీల యోజన చతుష్కము పెంచనిమూడు యోజనం। బులుమరలశ్వ రత్నము సబోల్పు క్రయంబు నిరూపించుమా॥

అథ పంచరాశికాదౌ
కరణసూత్రం వృత్తేనాహ

పంచసప్తనవరాశికాదికేన్యోన్యపక్షనయనం ఫలచ్ఛిదాం।
సంవిధాయ బహురాశిజే వధే స్వల్పరాశివధభాజితే ఫలమ్॥

పంచసప్తనవాదిబరగు రాసులయందు ఫలమును హారముల్ బాగుమీర వినిమయము నొందివేర్వేరగు నిరుపక్షములను రాశిద్వయి జేపుమీర। ఫలనహీనంబగు పక్షంబు బహు రాశి భాజ్యంబు హారమున్యమనుచు నెగడు। హారభక్తఫలము ఫలంబగునిచ్చు భేదంబుగల్గిన వెరయదొండు। హారభాజ్యరాసుల చ్చేదచ్చేదసామ్యే। మెరిగి యెరిగి సంభవించు నెడల। సంచితంబు జేసి గుణనములను సిద్ధి। జెంచుడు గణకశేఖరెంద్రా॥

ప్రకారాంతరము

పంచసప్తనవాద్యమై బరగు చుండు। రాసులను హారఫలముల రశ్యముగను వినిమయము జేసి బహువర్ణిత రాశి। స్వల్పగధ రాశిభక్తమైజను ఫలముగా॥ ఫలమె చటనుండునదివే। వెలయూను బహు రాశి యనగ విపిధగతుల చే। విల శిల్లువినిమయంబుల। దెలియొందగు ట్టిఫమతిరమగు బుద్ధి॥

పంచసప్తేతి ॥ పంచసప్తనవరాశికాదికే పంచ-సప్త-నవరాశికే-ఆపిశబ్దాదేకాదశరాశికే ఫలచ్ఛిదాం ఫలాన్సాం ప్రమాణానాం చాన్యోన్యపక్షనయనం-పరస్పరపక్షస్యానయనం ప్రమాణం సంవిధాయ బహురాశివధే బహురాశిపరస్పరగుణనే స్వల్పరాశివధభాజితే స్వల్పరాశిపరస్పరగుణనేన హృతే సతి ఫలం స్యాత్ యత్ర ఫలం స బహురాశిః ॥

పంచరాశిక సప్తరాశిక - నవరాశిక - ఏకాదశరాశికాదులయందు ఫలరాశి తొలుత మార్చి యుంచునది-

పిదప అయారాసులయందలి ఛేదంబులు మార్చియుంచునది - ఇట్లు మార్చియుంచిన రాసులయందు ఫలస్థానము నందలి యంశరాశి నియుతంబగు నొచ్చటనుండునది బహురాశియని వ్యవహారము॥

అట్టి బహురాశి తత్తుల నందలి యంశంబులనొండొంటి గుణించిన రాశి భాజ్యరాశియగు॥

ఆదిమపదాంకాన్యోన్య గుణిత రాశి హారకంబనబడు - ఇట్టి హారకంబున-పూర్వనిగదిత భాజ్యరాశిని భజింపలభించు ఫలంబిచ్ఛాఫలంబగు-

నీవిధియాప్ఫలయంబెన్ని ఛేదంబులు గల్గినను వ్యత్యయమును లేక ఫలసిద్ధియగుచుండుననుట,

పాటీయు తొలుత పేర్కొనబడిన రాసులపిదప యేమియు జేసినయానంతరంబున సమానముగా సంభవించునెడలను-అపవర్తనముచే నుసంభవించునెడలనువట్లు సాధ్యములు జూచి రాసులనగ్గించి దృఢ రాసులనొండొంటి పేర్చి గుణించి హారంబుచే భాజ్యంబు భజించునది -

౧ అత్ర పంచరాశికోదాహరణమాహ ॥ ౩౭ ॥

మాసేశతస్య యది పంచకలాంతరం స్యాద్వర్షే గతే భవ
తి కిం వద షోడశానామ్। కాలం తథా కలయ మూలకలాంతరా
భ్యాం మూలం ధనం గణక కాలఫలే విదిత్వా ॥ ౮౧ ॥

ఒకనెలనూరురూపులకునొక్క కళాంతరమున ధనసంఖ్యయై । ప్రకటత

నొండవపక్షమునబా గగుషోడశికెంత దెల్పుమా। యకుటిలబుద్ధిమూలక ఆఱదగ కాలమునట్టిమూలముఱ। వికలములేక కాల ఫల వేదిన్రైన గణక ప్రసంతంబుగఱ॥

ప్రథమంకలాంతరానయనము.		అసలువడ్డిలచే కాలానయనము.		వడ్డి కాలములచే ధనానయనము.							
ప్రమాణం		అన్యేచ్ఛా		ప్రమాణం		ఇచ్ఛా		ప్రమాణం		అన్యేచ్ఛా	
౧	౧౨	౧	౧౨	౧		౧		౧	౧౨	౧	౧౨
౧౦౦	౧౬	౧౦	౧౬	౧౧౦	౧౬	౧౦౦	౧౬	౧౦		౧౦౪	
౫			౫	౫	౪౮/౫	[illegible]	౦/౫	౫	౪/౫	౪౮	[illegible]

మాసఇతి - శతస్యరూపకశతస్య మాసేగతేసతి -యదికలాంతరంవృద్ధిఃపంచరూపకాస్యుఃతద్వషేగతేసతి షోడశానాంరూపకానాంకింకలాంతరంభవతి- ఏవంగణకతద్వదతధామూలకలాంతరాభ్యాంకాలంకలయజానీహి తథాకాలఫలేఃధిత్వామూలధనంవద -

న్యాసః -

ప్రథమేబహురాశివధః ౯౬౦ స్వల్పరాశివధేన ౧౦౦ భక్తలబ్ధం౯ శిష్టభాజ్యహారౌ $\frac{౬౦}{౧౦౦}$ అపవర్తితౌ $\frac{౩}{౫}$ పునఃపంచభిః $\frac{౩}{౫}$ ఉపరినవభిశ్ఛేదఘ్న ఊపేష్విత్తి కృతేజాతం $\frac{౪౮}{౫}$ ఫలం - అసమూలకలాంతరాభ్యాంకాలానయనం

వడ్డి సిద్ధించున్యాసము -

౧౦౦	౧౨
౧	౧౬
౧౦౦	౧౯౨
హారకం	౫
	౯౬౦
	భాజ్యము

౧౦౦)౯౬౦(౯ $\frac{౩}{౫}$
౯౦౦

౬౦సవణభాగహారాఫలం $\frac{౪౮}{౫}$

మాసములుసిద్ధించున్యాసము

హారం	భాజ్యం
౧౬	౧
౫	౧౦౦
౮౦	౧౧౦
౫	౪౮
	౪౮౦౦
౪౦౦	)౪౮౦౦(౧౨

యథాన్యాసః ఫలచ్ఛిదాహనో న్య పక్షానయనే బహురాశి వధః ౪౮౦౦ స్వల్పరాశివధేన ౪౦౦ భక్తే లబ్ధః కాలః ౧౨

అథ కాలకలాంతరాభ్యాం మూలానయనం యథాన్యాసః ఫలచ్ఛిదాహనోన్యన్య పక్షానయనే బహురాశివధః ౪౮౦౦ స్వల్పరాశివధః ౩౦౦ అనేన భక్తే లబ్ధం మూలధనం ౧౬

మూలధనము సిద్ధించు న్యాసము

హారం	భాజ్యం
౧౨	౧
౫	౧౨౦
౬౦	౧౦౦
౫	౪౮
౩౦౦	౪౮౦౦
	౧
	౪౮౦౦|౧౬

౪౭ ప్రశ్నలు.

అయిదుదినములందు నశ్వసంఖ్యాశ్వంబు। లాభనవక ఫలక మూరగింప। దశదినంబులందు దామేన్ని గుర్రము।। లశ్వయుక్తి బాహులారగించు ॥ ఇరువదైదు పణము వేడుదినంబు। మనుజయుగ్మకంబు మహిగణించు। మువ్వరెన్నితిథుల ముప్పదిరెండును। నేటనొక్కటియును నిలగణించు ॥ బలివర్ధద్వాదశకము। లిలకానలుపదనకొండు నింద్రియతిథుల। వలనుగదున్న న ధృతివృషములు విశ్వసపంచమాంశముల బట్టు తిధుల్ ॥ పదకొండు వత్రికెటుగల। సదమలత్రిసహస్రకోశ సమితిను రాళ్లి। మూడమెప్పవ్రాయతత్వ భగపంచసహస్రి కై నెజానోదినముల్ ॥

ప్ర		ద్వి		తృ		చ	
ది ౫	ది ౧౦	జన ౦౨	జ ౩	మొహ్రృ ౧౨	మొ ౧౮	శా ౧౧	౨౫
ఘ ౭		పి ౭		తి ౫		౦ ౩౦	౫౦౦౦
త్యా	౭౩ [illegible]	ప ౨౫	[illegible]	కాం ౧౨	[illegible]	ది ౩౩	

౨ అథ ఫలత్రైరాశికోదాహరణాంతరమాహ ౩౦॥

స త్ర్యంశమాసేన శతస్య చేత్స్యాత్కలాంతరం పంచ సపం

చమాంశాః మాసైః త్రిభిః పంచలవాధికైః స్త్రత్సార్ధద్విష
ష్టైః ఫలముచ్యతాంకిం ||

త్ర్యంశయుతమాసమునకు పంచాంశసహిత । పంచరూపములు శతమున
నఫలముగాంచ । పంచలవయుత త్రిమాసముం దొంది చెప్పుము । ద్విసార్ధ భు
జాంగములకు ద్రుతమున ||

కలాంతరానయనం				కాలానయనన్యాసం				మూలానయనన్యాసః			
క్రమన్యాసః		ఫలచ్ఛిదామనవశౌనయనం		క్రమన్యాసః		ఫలచ్ఛిదామనవశౌనయనం		క్రమన్యాసః		ఫలచ్ఛిదామనవశౌనయనం	
౪/౩	౧౬/౫	౪/౫	౧౬/౩	౪/౩		౪	౩	౪/౩	౧౬/౫	౪/౫	౧౬/౩
౧౦౦ ౧	౫౯౦ ౧	౧౦౦ ౧	౫౯౦ ౧	౧౦౦ ౧	౫౯౦ ౯	౧౦౦ ౧	౫౯౦ ౧	౧౦౦ ౧		౧౦౦	౧
౬/౫		౦/౫౭	౭౬/౦	౭౬/౫	౩౯/౫	౩౯/౫	౭౬/౫	౭౬/౫	౩౯/౫	౩౯/౫	౭౬/౫

న త్ర్యంశేతి ॥ తృతీయాంశస
హితమాసేనచతుర్వింశద్దినైః శ
తస్యకలాంతరం చేత్పంచమాంశ
సహితాః పంచస్యుః తర్హి పంచ
మాంశసహితైః త్రిభిర్మాసైః కు
ణాపితద్విసైః సార్ధద్విషష్టేః కి ఫ
లంకలాంతరంతముచ్యతాం । అత్ర
న్యాసఃఫలచ్ఛిదామన్యోన్యపక్షా
నయనేబహురాశివధః ౧౫౬౦౦౦
స్వల్పరాశివధేన ౭౦౦౦౦ భక్తః ల
బ్ధంకలాంతరం ౭ శేషం ౧౬౦౦౦/౭౦౦౦౦
చతుస్సహస్రాపవర్తనే చ్ఛేదమ్మ

నెలగ ౧కిర్పు ౧౦౦ వ౫౯చా
నె౩ ౭ ర్పు౭౧౯

హారకం

౪/౩
౭౦
౧౦౦
౭౦౦౦
౭౦౦౦
౭౦౦౦౦

భాజ్యం

౧౬/౩
౪
౧౯
౧౦౦౦౦
౬౦౦౦
౧౩
౬౦౦౦
౭౬
|౧౫౬౦౦౦|౭౮

రూపేషిష్టతిక్ష్ణ తేజాతం కలాంత
౧౦ ౩౯/౫

మూలధనాంతరముల చే కాలానయన న్యాసః

హారం.	భాజ్యం
౩	౪
౧౨౫	౧౦౦
౩౭౫	౪౦౦
౧	౨
౩౭౫	౮౦౦
౨౬	౩౯
౯౭౫౦	౩౧౨౦౦
౫	౫౦
౪౮౭౫౦	౧౫౬౦౦౦౦
	౪౮౭౫౦

అప ౯౭౫ రాశి ౧౬ మాసం

౫

కాలఫలముల చే మూలధనానయన న్యాసము.

హారం	భాజ్యం
౧౬	౪
౩	౫
౪౮	౨౦
౨౬	౧౦౦
౧౨౪౮	౨౦౦౦
౫	౩౯
౬౨౪౦	౭౮౦౦౦
	౫
	౩౯౦౦౦౦
	౩౭౪౪౦
	౧౫౬౦౦
	౧౨౪౮౦
	౩౧౨౦

ఫలం ౬౨ $\frac{౧}{౨}$

౪౭ ప్రశ్నలు.

పంచమాంశయుక్తపంచమాసములకు। శతముకను త్రిభాగ సహితరాము॥ లైనకళశతద్వయమునకు ష్టాంశ। సహితసప్తమాసనమితి కెంత॥౧॥ మూట రెంటితో బదులాడు మాసములకు। పూర్ణవిశ్వరూపములకు త్ర్యంశ। నవక మైన వర్ణపూనాళీకచంద్రరూ। పముల త్ర్యంశయుక్త భవుల కెంత॥౨॥ పట నైదుగూడు నేడు మాసములకు। బాణరాములకును బాణభాగ। బాహులైన సప్త మాంశయుక్త కవా। సముల పూర్ణతత్వసమితి కెంత॥

౯ $\frac{౧}{}$	౭ $\frac{౧}{౭}$	౩ $\frac{౨}{౩}$	౧౧ $\frac{౧}{౩}$	౭ $\frac{౪}{౭}$	౬ $\frac{౧}{౭}$
౧౦౦	౨౦	౧౩౦	౧౫౦	౩౫	౨౫౦
౩ $\frac{౧}{౩}$		౯ $\frac{౧}{౩}$		౨ $\frac{౧}{}$	

అథసప్తరాశికోదాహరణమాహ॥౩౯॥

విస్తారే త్రికరాః కరాష్టకమితా దైర్ఘ్యే విచిత్రాశ్చచే
ద్రూపైరుత్కటపట్టసూత్రపటికా అష్టౌ లభంతే శతమ్। దై
ర్ఘ్యే సార్ధకరత్రయాపరపటీ హస్తార్ధవిస్తారిణీ తద్వత్కిం
లభతే ద్రుతంవదవణిగ్వాణిజ్యకం వేత్సి చేత్ ॥౮౩॥

చక్కవణిజకుఱ్ఱా వెడెలుపువత్తకొక్కొళ్ళ మెఱింగి తేనియుటా। ఘణితివి శాలదీర్ఘములు పాటిలమూడుగజంబులైనయూ। ఘణిపటముల్ శతంబున నుబర్విననర్ధము సార్ధములౌ మ్పైగజతికి నెక్కుఫుట్టమది గాంల వెడువిస్తవి శాలబుద్ధితో ॥

స ౮/౧	౭/౨	౮/౨	౩/౧
వెడ ౩/౧	౧/౨	౩/౨	౧/౧
పుర ౮	౧	౮	౧
క్రయం ౧౦౦			౧౦౦

విస్తారేతి॥విస్తారే త్రికరాః కరత్రయమితాః దైర్ఘ్యే అష్టకరాః రూపైఃవిచిత్రాః ఈదృశీఉత్కటపట్టసూత్రపటికాః శ్రేష్ఠపట్టసూత్రాష్టపట్యోయది శతంలభంతే తర్హి సార్ధకరత్రయదీర్ఘా హస్తార్ధవిస్తారిణీ తాదృక్పట్టసూత్రపటీ అపరపటీకింలభతే హేవణిక్ చేత్త్వంవాణిజ్యకం వేత్సి.తర్హి ద్రుతంవద॥న్యాసః॥ అత్రబహు

హారం
౮
౨
౧౬
౩
౪౮
౨
౯౬
౮
౭౬౮

భాజ్యం
౭
౧
౭
౧
౭
౧
౭
౧
౭
౧౦౦
) ౭౦౦ (అపర
౭౬౮
౦౧౭౫
౧౯౨

రాశివధః ౪౦౦ స్వల్పరాశివధేన ౪౬౦ భక్తః లబ్ధం నిష్కాః ౦ శేషః ౪౦౦ షోడశగుణా, ౧౧౨౦౦ హారేణభక్తః లబ్ధద్రమ్మాః ౧౪ శేషః ౪౪౦ షోడశగుణితః ౭౦౪౦ హారేణభక్తః ఫణాః ౯ శేషః ౨౫౬౦ చతుర్గుణాః ౧౦౨౪౦ హారేణభక్తా లబ్ధా కాకిణీ ౧ శేషః ౨౫౬ వింశతిగుణః ౫౧౨౦ హారేణభక్తః లబ్ధవరాటకాః ౬ శేషవరాటకభాగాః ౩

౮౯) సప్తరాశికప్రశ్నః

పదియును రెండు దీర్ఘమును బాహువులవిస్తృతి గల్గు పట్టుపుట్ట్లు పదియును నూరునందజలబాహువులు విల్వగనుండ బల్కుమా। పదియును నైదు దీర్ఘమును బాణకరంబులవిస్తరంబునా। పదివలువల్ ద్రమ్మంబుగను వెల్వవిభేదమెరింగి తేనియుగ ॥౨॥ కరములు మూడువిస్తృతియు నూర్తులు దీర్ఘముగల్గు వస్త్రము। కరవమసమ్మితంబులు యుగార్కమితంబగురూవకంబులై। పరగిననాల్గువిస్తృతియు బాణభుజంబుల దైర్ఘ్యమైనసా। గరసవవస్త్రములవెలువగాంచునదెంత ద్రుతంబుబల్కుమా॥౩॥ అడుగులు నాల్గువిస్తృతియు నష్టపదంబుల దీర్ఘమున్ననంబడుగులు రెండుగల్గునడియష్టభురెండుల విల్వనైదెంనవో। నడుగులు నారువిస్తృతియు నష్టిసుదీర్ఘము నైదునుండదమున్నడగును శిష్టమెంతయగు ద్రమ్మనటల్కుము గాణకోత్తమా॥

పా ౧౨	౧౫	ని ౨౦	౨౫	ని ౮	౬
దై ౨	౫	దై ౩	౪	దై ౮	౬
వ ౬	౧౦	౮౨	౯౪	సం ౨	౫
౧౯		౧౪౮		౧౨౭	

అత్రనవ రాశికోదాహరణమాహ ॥౮౦॥

పిణ్డేయేర్కమితాంగులాః కిలచతుర్వర్గాంగులావిస్తృతౌ। పట్టాదీర్ఘతయాచతుర్దశకరాస్త్రింశల్లభంతేశతం।ఏతావిస్తృతిదైర్ఘ్యపిండమితయోరాజేషాంచతుర్వర్జితాఃపట్టాస్తైఃఏతమేచతుర్దశసఖైనూల్యంలభంతేకియత్

పన్నెండుపదియారుబరగునంగుళములపిండవిశాలములైరసిదీర్ఘ ।
మునిమునుకరములమండితమైనయామువ్వదిదండములుప్వాణ్ణాదిశల । విల్వ
జెందగపిండవిస్తృతిదీర్ఘములా ల్గుహీనములగునట్టిమునుల।విల్వదెల్పు
మునవవిశదరాశికమునరుద్రగాశికపిధిరూఢమేని। మొదల దెల్పినదండము
ల్ముప్పదియాను।పకగవ్యూతిభాటకంబెన్నిదియగు।ద్రమ్మములగాంచునేడనవ
రమ్ములవును। నారుగవ్యూతులకెంతయగునో జెపుమా ॥న్యాసము॥

క్రమన్యాసము		విలోమన్యాసము	
వెడ ౧౬	౧౨	౧౬	౧౨
పిం ౧౨	౮	౧౨	౮
దీర్ఘ ౧౪	౧౦	౧౪	౧౦
దం ౩౦	౧౪	౩౦	౧౪
క్రయం ౧౦౦			౧౦౦

పిండయుతిర్యేషట్టాః కాష్ఠమ
యాఃపిండేఽస్త్యర్కమితాంగు
ళాఃవిస్తృతౌవిస్తారేచతుర్వర్గాం
గుళాఃషోడశాంగుళమితాః · దీ
ర్ఘతయాచతుర్దశహస్తాః ఏ
వంవిధాః త్రింశత్పట్టాఃశతంనిష్కా
ణాంలభ్యంతేనిష్కశతేనః క్రీయం
తఇత్యర్థఃపరం త్రింశత్పట్టా
స్తాఃవిస్తృతిదైర్ఘ్యపిండమిత
యః షోడశచతుర్దశద్వాదశమా
నానియేషుపట్టేషుతాన్ నైః...తాన్
చతుర్వర్జితాఃచతుర్భిరహితాః
ద్వాదశదశాష్టసంఖ్యా ఇత్యర్థః

హారము.	భాజ్యము.
౧౬	౧౨
౧౨	౮
౧౯౨	౯౬
౧౪	౧౦
౨౬౮౮	౯౬౦
౩౦	౧౪
౮౦౬౪౦	౧౩౪౪౦
	౧౦౦

౮౦౬౪౦)౧౩౪౪౦౦౦(౧౬ ౨/౩
౮౦౬౪౦
౫౩౭౬౦౦
౪౮౩౮౪౦
౫౩౭౬౦
౮౦౬౪౦

తేః పట్టాఃపిండే అష్టాంగుళాఃవి
స్తారేద్వాదశాంగుళాఃదైర్ఘ్యే
దశకరాఃఏవంవిధాశ్చతుర్దశప

ష్టాః కింమూల్యం లభంతే హే సఖే తద్వద - న్యాసః - అత్ర బహురాశి వధః ౧౩౮౮౮౬౦౦ స్వల్పరాశి వధేన ౮౦౪౮౦ భక్తః లబ్ధ నిష్కాః ౧౭౦ శేషే $\frac{౫౩౪౬౦}{౮౦౪౮౦}$ భక్తః అపవర్తితే

జాతా $\frac{౨}{౩}$ నిష్కస్య ద్వౌ తృతీయభాగౌ ఇత్యర్థః॥ అత్ర గవ్యూతిరితి గవ్యూతిః క్రోశద్వయం యామిత్రం నాగవ్యూతిః గోశబ్దో క్రోశవాచకః ఇతి దండీయామిత్రం ణా ॥

నవరాశిక ప్రశ్నలు

సురపద దీర్ఘకాష్టకర శుద్ధవిశాల ముపంచపిండమై। వరలేకనష్టి చారుపులు వార్ధిశరంబులు విస్తృతమైనచో। కరజగ దీర్ఘమద్రిశశి గాథము వింశతిరూవిశాలమున్। బరంగెడుతాన కాష్ఠముల సంఖ్యము దెల్పు మగాణకోత్తమా ॥౨॥ త్ర్యంశయుత త్రిపిండమును తక్షకాల వాధ్య చతుర్విశాలముగా వింశతిదీర్ఘకాష్టములు వింశతిచంద్రగజేంద్రమైనవ। స్వంశయుగష్టపిండమును సప్తతిదీర్ఘమిభాంశయుక్తప। ద్వ్యంశతపిస్తృతంబయినవిశ్వగజంబులవిల్వ దెల్పుమా॥౩॥ మునిరాజనఖమితమ్ముల। ఘనవిస్తృతిదీర్ఘసారకాష్టక్రయమున్। జినమైనగజనవోడుల। దనరును రాశికిని దెల్పునడయకవిల్వన్

నిడు ౩౬	౮౨	౯ ఊపిండ	౬౦	౯౬౭	౮
వెడల్పు ౮	౨౦	వెడగ ౯	౨-౧/౯	వె ౧౯	౯
సుందం ౫	౧౬	సంకం ౩ ౨/౩	౮/౮	౭౨	౨౭
పుర్పులు ౧౬	౭౯	వడుం ౨౦	౮౧౩	సు ౧౨	౩౩
రూపా ౫౮		ప్వా ౧౭౮౧		రుపా ౮	

అథైకాదశరాశికోదాహరణం

పట్టాదేః ప్రథమోదిత ప్రమితయోర్గవ్యూతిమాత్రే స్థితాస్తేషామానయనాయ చేచ్ఛకటినాం ద్రమ్మాష్టకం భాటకం। అన్యేషాంతదనంతరం నిగదితా మానైశ్చతుర్వర్జితాస్తేషాంకా భవతీతి భాటకమితిగవ్యూతిషట్కే వద॥

౫౦. కుసరియయినపద్యము నవరాశికోదాహరణశేషమూ రుగ్రరాశికవిధిగాఢమేనియమనవిమొదలునూహించదగు

క్రయన్యాసము.		వినిమయన్యాసము.	
వి౧౬	౧౨	౧౬	౧౨
దై ౧౨	౮	౧౨	౮
డ౧౧౪	౧౦	౧౪	౧౦
ఏం౩ె	౧౪	౩౦	౧౪
౧	౬	౧	౬
బాల			౮

శేషాయితి ॥ వ్యస్తమాత్రైకోశ తయుగాంత శేషితాః ప్రథమోది తాఃవట్టాః తేషామానయనాయ శకటినాశకటవశాంచే ద్రమ్మా ష్టకంభాటకంప్యాత్తెహిః ఆస్య మానైత్య తుర్వ జింకాః తదనంత రంవికడితా స్తేషాంగవ్యూతిశకట్టైవ తమానానాంభాటకమితిః లీలా వతీతివదన్యా సఃబహురాశి వధః ౬౪౫౧౨౦ స్వల్ప రాశివధేన ౮౦౬౪౦ంభక్తలబ్ధా ద్రమ్మాః ౮

హారకం	భాజ్యం
౧౬	౧౨
౧౨	౮
౧౯౨	౯౬
౧౪	౧౦
౨౬౮౮	౯౬౦
౩౦	౧౪
౮౦౬౪౦	౧౩౪౪౦
౧	౬
౮౦౬౪౦	౮౦౬౪౦
	౮
	౬౪౫౧౨౦
	భక్తఫలం౮

౫౧ ఏకాదశరాశికోదాహరణం.

దీర్ఘవిశాలపిండములతిగ్గసుతకళమితాష్టగ్రావముల్ । వాఘుకా షికాష్టయోజనవు బాడిగెవింశతిరూపులైనచో । దీర్ఘవిశాలపిండములదే వజినాకళమితాష్టిగ్రావముల్ । దీర్ఘత్రియోజనోన్నితికి దెల్పుము భాటికి మెన్నిరూపులో ॥౨॥ దీర్ఘమిర్వదినాల్గుడక్కలు పిత్తృతిపుందమెన్నిగి యునైసులయుదారుపంశతికంబులవిక్సృయోజనభాటకంబష్టరూపులైగాం

చు నేని । ద్వితిదీపుగాను ష్టిని స్తృతిపంచపిండంబుగలతిథిదారులగజమితంపు యోజనఖాటకంబో జగన్మోహిని చెల్పు మాగణితంబు దెలియుదేని । అష్టరద విశ్వదిఙ్మితమైనయష్టి । మాదిరులనాలు గామడమహికిఖాట । కముగజము లైనవిశ్వార్కగజమితాష్ట । కము త్రియోజనగతిఖాటకమును చెల్పు ॥ ౩ ॥
నవరాశిక ప్రమాణ । ప్రవితతిదశయోజనముల ఖాటకముమనుల్ । సువిడి

తమైనసునిచ్ఛా । ప్రవితతికిశయోజనముల ఖాటకమెంతో ॥

౧వి		౨వి		౩వి		౪వి		౫వి		౬వి	
౨౪	౧౭	౩౨	౧౯	౧౦	౩౩	౩౩	౭౨	౨౦	౯౦	౯	౮
౧౦	౧౬	౧౩	౧౨	౭	౨౪	౭	౨౯	౪౨/౬	౨౬/౭	౧-	౯
౮	౫	౧౧	౭	౬	౧౨	౫	౧౯	౩౨/౨	౭౨	౨	౨౯
౨౮	౫	౬	౧	౮	౧౬	౧౬	౪౯	౨౯	౧౩	౧౨	౩౩
౧౫	౭	౪	౫	౧౬	౫	౧౮	౧౧	౧౮	౧౨	౧౧	౧౨
౬		౧		౨౯		౧౮		౧౦		౧౪	

ఏకోనవింశతితోదాహరణం

అష్టాంగ్రు-ఊ

నీలప్రవాళవజ్రమౌక్తికవినిర్మలపద్మరాగమరకతగోల్లవచ్ఛ
మారకతగోమేదకస్ఫుటపుష్యరాగముల్ । నాలుగునార
నైకపదినంటగజాద్రిభుజేషులొప్పగా । మేళితమైనహా
రమదిమిశ్రసువర్ణగిరీషునిష్కముల్ । చౌక్క చెల్పు నూట్ట
విదాషభాను భుజాద్రిశమీరబాణముల్ । వాలికతూవులుగా
శరధిబాణములుగా దిశలు స్త్వెలుంపనా, మేలిమిభూషణబద్ధ
మయిమించినతారకదామంతయోగా। చాలగరత్నవర్తకులు
చరిత్రమేనిమనీషలోకపలకా.

హారము	క్రమన్యాసం		ఉత్క్రమన్యాసం		భాజ్యం
౫ ౪ / ౨౦	ఖ ౫	౧౦	౫	౧౦	౧౦ ౧౨ / ౧౨౦
౬ / ౧౨౦	ని ౪	౧౨	౪	౧౨	౨ / ౨౪౦
౫ / ౬౦౦	ప్ర ౬	౨	౬	౨	౭ / ౧౬౮౦
౧౦ / ౬౦౦౦	మూ ౫	౭	౫	౭	౫ / ౮౪౦౦
౯ / ౫౪౦౦౦	న ౧౦	౫	౧	౫	౫ / ౪౨౦౦౦
౮ / ౪౩౨౦౦౦	వి ౯	౫	౯	౫	౫ / ౨౧౦౦౦౦
౭ / ౩౦౨౪౦౦౦	౮	౪	౮	౫	౪ / ౮౪౦౦౦౦
	స్తా ౭	౪	౭	౪	౪
	క్షే ౨	౪	౨	౪	
	౫౭౩౩౧౨			౫౭౩౩౧౨	

౨ ౬౦౪౮౦౦౦

హారరాశి

౩౩౬౦౦౦౦

౫౭౩౩౧౨

౧౯౨౬౩౨౮౩౨౦౦౦౦

శేషువు హారకభక్తలబ్ధం

కే౫	భాజ్యం	౩౧౮౫౦౬ $\frac{౨}{౩}$
మూ౪	౭౧౦	
చ౬	ఛ౧౨స౨య్యు	
ఖి౫	చ౨	
గ౧౦	జ౭	
ఇ౯స౩	కే౫	
జ౮స౨య్యు	ఖి౫	
జ౭	౫	
చ౨	మూ౪	
	జ౪	

శా౫౭౩౩౧౨స౧౯౧౧౦౪

భాజ్యంగుణం

౧౯౧౧౦౪

౫

౩)౯౫౫౫౨౦(౩౧౮౫౦౬ $\frac{౨}{౩}$

ఇట్లుపంచరాశి కాదులునమాప్తము

వర్గములవలన సాధించబడువిషయములు.

త్రైరాశికం

వలయే ఫలగర్భీకృతా బగు | ఘనమున పేక్షించు వలయపరిధి
వ్యాసం | బులదగు త్రైరాశికమున (తొలుత ప్రమాణేచ్ఛ
కృతులదొరకొనుఫలమై

ఎన్నోడబవృత్తముగానుండుభూములుమొదలగువాటియందుభూఫలము జేసెయాపిదపఫలముసాధించవలశియుండునట్టిత్రైరాశికప్రశ్నంబులుసంభవించునెడలనిచ్ఛాప్రమాణరాసుల వర్గించిపూర్వోక్తక్రమంబున త్రైరాశికవిధియనగా ఇచ్ఛావర్గముచేఫలమునుగుణించి ప్రమాణవర్గముచే భజింపవలయుననుట-లబ్ధబిచ్ఛాఫలంబగు | మరియువ్యస్తంబునందును ప్రమాణవర్గముగుణంబును నిచ్ఛావర్గముహారంబునని భేదము.

ఈవిషయము త్రైరాశిక వ్యవహారము సంబంధించియుండుటవల నిచ్చట వివరింపబడవలశియు-డినను త్రైరాశికంబగుటనిందుసూచింపబడినది.

ఉదాహరణం

చుట్టుకొలత నాల్గుసోంపాందునొకకట్ట- పంచరూపకములుబడ గువిలువ- అష్టహస్తవలయమగునట్టికట్టకు-విలువ జెప్పుమవేగవిక్రమోష్టి|| చుట్టుకొలతనైనదుసొంపాంగునొక మోపు నాల్గుమూరలైనకలిసినయిన-పదియునారు ఏలువబడయును మోపున-పరిధిహస్తములమును గజెప్పుమా|| నాల్గుగజముల్లైన నడిమివ్యాసముగల- వలయమునకుపన్నవనుగజంబు- లైనపదిగజములనందిన వ్యాసంపుపడుకెంతవన్నసొలతబలుకవు|| పరిధిగజములైకుబడగిన గ్రావంబు- విలువపరపములైనవింశతిపము- పరిధివనరునట్టి భాసుర గ్రావంబు-విలువ వేగబలుకువిముల నేత్రి||

ప్రథమము

చుట్టుకొలతరకిక్రయం
౫ హ|| చుట్టుకొలత
౪ కిక్రయం
ప్రమాణవర్గం-౧౬
క్రయం౫
ఇచ్ఛావర్గం ౬౪

$$\begin{array}{r} ౬౪ \\ ౫ \\ \hline \end{array}$$

౧౬) ౩౨౦ (౨౦

ద్వితీయము

చు-౫ క్ర ౪ చొ ౧౬
క్ర ప-౨౫- క్ర ౪ క్ర ౧౬

$$\begin{array}{r} ౧౬ \\ ౪ \\ \hline \end{array}$$

౨౫) ౬౪ ($\frac{౬౪}{౨౫}$ మూలం $\frac{౮}{౫}$ |క

తృతీయము

నడిమికొలత౮వన్నుర౮౫

నష్టమికొలత౧౦

ప్రవ-౧౭వన్నుర౮౫క్షే౧౦౦

౧౦౦
౮౫
౧౭)౮౫౦౦(౫౦౦
౮౫౦౦

చతుర్థము

వ-౯౫ క్షే ౩-౨పరిధి-౨౦

ప్రశ్న-౨౫ క్షే ౩-౨౨వ౮౦౦

౮౦౦
౩-౨
౨౫)౧-౨౮౦౦(౫౧-౨
౧౨౫
౩౦
౨౫
౫౦
౫౦

౫-౨ ప్రశ్నలు

నాలుగడుగులుండు నడిమి వ్యాసపుబిల్ల। యూరు యాపులైన యబలయిర్వ దడుగుల కొనువిలువ వడయక బలుకుము। ముప్పదారు నైన మునిగుదపోల్లు॥

నాలుగంగుళుల ములన డికొలిగలయద్ద మొక్కరూకమైన ముప్పదంగుళముల యద్దమెంతగాను నవదైదంగుళముల కెతయసుపనిమితి నేత్ర॥ పరిధియు మూగునైదు బరగిన రాయికి। క్రయము నఖము లైన గ్రావమొకటి। యిరువ దైదు పరిధి యొసగిన క్రయ మెంత బడయునో కొక్కవేగ బడటి జెప్పుమా। నాల్గు మూరగ త్రాడు నను గొల్చు బిసుపు బురూక నునకు నస్తితూధిరవైన। నదియు నా రుమూరబరగు త్రాటను గొల్చు। బిసుపు లెన్నియగును చెప్పితోడ॥

ప్ర వ్యా౮ క్రయం౨ వ్యాసం-౨॥ ద్వి వ్యాసం౮ క్ర౭ వ్యా౩౭॥ తృ వ్యా౮ రూ౧ వ్యా౩౦॥ చ వ్యా౮ క్ర౧ వ్యా-౨౫॥ పం ప౫ క్ర ౨౦ ప-౨౫॥ ష-వ౮ క్ర౧౭ వ౧౩

అథ రాశికాపులకుసూత్రం

వర్గఘనములాదిగాగవరుసపంచకాదులౌ ముగమంపు ప్రశ్నలందు తొలిప్రమాణరాసులం। దగ గుణితరముగజేసియుట్రైరాశికంబులన్। వర్గవర్గములాదిగాగవరుసగొనగ నిచ్ఛలో॥

ఏర్యోదల పంచ - సప్త నవ - ఏకాద
శ రాశికాదులయందు ప్రమాణ రా
సులు విపరింపంబడి ఇచ్ఛయందు ఫ
లము మాత్రము విపర్యాసంబగుచు రా
సులు విక్షిప్తంబులగుచుండు న
ట్టి ప్రశ్నంబుల సాధించునెడ క్రమం
బున - వర్గ - ఘన చతుర్ఘాత - పంచ
ఘాతంబులు ప్రమాణంబు నందలి
రాసులకుం జేసి యథావర్గాది రా
సుల చేసి ఇచ్ఛాఫలంబును వేర్వేరగు
ణించి ప్రమాణఫలంబు చే భజించి
యథాఫలంబుల క్రమంబున వర్గ
మూల ఘనమూల - చతుర్ఘాత
మూల - పంచఘాతమూలంబులు చే
సిన - ఇచ్ఛా రాసులగు - నిందు - పంచ
రాశికంబున - వర్గంబును - సప్తరా
శికంబున ఘనంబును - నవరాశికం
బున చతుర్ఘాతంబును ఏకాదశం
బున పంచఘాతంబును నరియును -
మూలంబులు బహుళ నస్సు డును నిది
యు క్రమంబని యానువిచారింపదగు

పంచరాశికోదాహరణం

శాలువుట్టమొకటి చతురానుల నెవ్వా। విశదదీర్ఘ మానుల నవి
లువ వెల । బాహుని క్ష్మాను ఉగబర్వె నయెడ తత్వ । తర్కాని
వ్యములకు జాని జెపుమా

రజ్జు పంచరాశికము -

నిడుపు ౩ వెడల్పు ౨ కి క్రయం ౨౫
క్రయం ౬ ౨కి ఇందు ప్రమాణ బు
నదీర్ఘ యామంబులు బలికి ఇచ్ఛ
యందు క్రయము మాత్రము బలుకు
టవలన ప్రమాణంబున దీర్ఘ యా
మంబుల కెట్టి సంబంధంబు గలిగి
యుండెనట్టి విభాగము ఇచ్ఛయం
దుండవలయు ననుటగ వ్యాంబయ్యె
గాన న్యాసము

నిడుపు ౩ వెడల్పు ౨
వర్గ౧ వర్గ౨ క్రయ ౨౫ ఇ
చ్ఛ ౬ ౨

ప్ర న్యాసము		ఇచ్ఛా న్యాసము	
ని ౩	౧౫	౩	౧౫
వె ౨	౧౦	౨	౧౦
త్రి ౨౫			క్ర ౨౫

హారం భాజ్యం

౩ ౧౫
౨ ౧౦
౬ ౧౫౦
౨౫
౬)౩౭౫౦(౬౨౫
౩౬
౧౫
౧౨
౩౦
౩౦

ప్రథమ త్రైరాశికం
౫౯కి క్ర ౩౫ క్ర ౬౩౫
౬౩౫
౯
౩౫]౫౬౩౫(౩౩౫
౫ మూలం
౬౩ ౧౫
౫౦ నిడుపు
౧౩౫
౧౩౫

ద్వితీయ త్రైరాశికం
వెడల్పుకి క్ర ౩౫ క్ర ౬౩౫
౬౩౫
౪
౩౫)౨౫౦(౧౦౦
మూలం
౧౦ వెడల్పు

ఇంకను నిడుపు ౩ పాళ్లును వెడల్పు రెండుపాళ్లును గానుండుటచే
భయత్ర విచారించవలశినది - యీక్రమంబంతటయథాసం
భవముగానూహ్యంబగు

౫౩ ప్రశ్నలు -

ఏమునిడుపు వెడలుపలనాల్గుగలయట్టి । పటముపదియునైదు జడయ
విలువ । బలుకు వ్యాప్తకమూలకుదీర్ఘాయామము । ముల ప్రమాణఫక్కి
మూలమోగి ॥ దీర్ఘవిస్తృతములు తేజాలు భుజములుగలుగు పటము విలువ
గజముత్రైన । రదమితముగవిలువరాజిలుపటము । దీర్ఘవిస్తరముల తెలి
యబలుకు ॥ తారకములుపిలువదనరినపుట్టంబు । దీర్ఘవిస్తరములు తీర్థు
పము । లైనమూడు విలువనందిన చేలంబు । దీర్ఘవిస్తరముల దెలుపు వేగ ॥

న్యాసము.

త్రై - ని౫ వెడ క్ర ౧౫ క్ర ౬౦ । ద్వి ని౭ వె౩ క్ర ౧ క్ర ౩౩ । తృ ని౧౫ వె౬ క్ర ౩౭ క్ర ౩

సప్తరాశికోదాహరణం

చలువలుజిమ్ము చంద్రకరజాలముసోకచెడుచున్నిద్రపు ।
చలువలరేనికాంతపశిచారువిశాలపుపిండదీర్ఘము । లు
లుకులు వార్ధిరత్నములు మూల్యమఖమ్ములు జెంద జెల్పు
మా । జలరసనిష్క మూల్యమున జానగు విస్తృతిపిండ
దైర్ఘ్యముల్ ॥

నిడుపు ౫ వె ౪ మందం ౨ కి క్రయం ౩౭ క్రయం ౬౮

ప్రథమ త్రైరాశికం ద్వితీయ త్రైరాశికం తృతీయ త్రైరాశికం

సిగ ఘనం ౭ ౮౯ క్ర ౨౭ వెస ఘనం ౧౨౫ క్ర ౨౭ సార ఘనం ౬౪ క్ర ౨౭
క్రయం ౬౪౭ క్ర ౬౪ క్ర ౬౪

౭౨౯ ౧౨౫ ౬౪
౬౪ ౬౪ ౬౪

౨౯౧౬ ౨౯౧౬ ౮౦౦ ౨౭)౪౦౯౬
౪౩౭౪ ౪౩౭౪ ౭౫౨
౨౭)౪౬౬౫౬(౧౭౨౮ ౨౭)౫౦౦౦(

౨౭ కిమూ
౯౩
౭౫ ౧౭
౫౪

౮౦౦౦ ఘనమూలం ౨౦
౩
రజాపు

మూలం ౧౬
౩

హారం	ప్రమన్యాసము		వినిమయన్యాసము		భాజ్యం
౯ ౫	ని ౯	౬ ౧౨	ని ౯	౬ ౧౨	౧౨ ౨౦
౪౫ ౩	వె ౫	వె ౨౮ ౩	౫ ౩	౨౦ ౧	౨౪౦ ౧౬
౧౩౫ ౪	కో ౪	సు ౧౬ ౩	౭ ౩	౧౬ ౧	౩౮౪౦ ౨౭
౫౪౦ ౩	క్ర ౨౭			౨౭	౧౦౩౬౮౦
౧౮౨౦					హారభక్తఫలం ౬౪

౫౪ ప్రశ్నలు-

ఆఱైదునాలుగునలరు దీర్ఘయామ్య పిండముల్గల గ్రావపీఠ మొకటి।
జలతర్ణములు విల్వ జానొందతకేంద్రభుజములు విల్వయై బోల్చు గ్రావ
మునదీర్ఘవిస్తరఘనపండితుల ప్రాగ్వక్రమమున వెల్వ మూగ్రహాగిరీష
ప్తైనదీర్ఘాదులనరినయుదిత్య వంద్యులైన సురాకాజలగుణముల। విలు
వనెట్టిదబ్బు జలరాశి భుజములు। క్రమతగులు మనట్టి గ్రావవిలువ। నూర
శతములైన సుందరినంబాక్షి। గిరులు విల్చు గ్రావగరిమెమెట్లు॥

న్యాసము-

ప్ర -ని ౬ వె ౫ సుం ౪ క్ర ౬౪ క్ర ౨౧౬ ద్విని - ౯ వె ౭ సుం ౫
క్ర ౧౨౫ క్ర ౩౪౩ తృని ౪ వె ౩ సుం ౨ క్ర ౫౧౨ క్ర ౭౨౯

నవరాశికోదాహరణం.

చెలియరో నీదు కంఠసరి జేరిన మౌక్తిక వజ్రగారుడా | మలజ
లజాత రాగములు బాహుపణాబ్ధి శరప్రకణముల్ | గల
సిన మూల్యసంగ్రహరకణములందగ నేర్పరింపుమా | వెలప
ది వేలనిష్కములవే ర్వర నామణిసంఘుకణముల్ ||

న్యాసము.

ముత్యాలు కణం ౨ వజ్రకణములు 3 పచ్చలు కణములు ౪ కెంపులు కణ
ములు ౫ గలసరం. క్రయం ౨౫౬ క్రయం ౧౦౦౦౦ కి—

ప్రథమ త్రైరాశికం

చతుర్మాస ౧౬ కు ౨౫౬ కు ౧౦౦౦౦

౧౦౦౦౦
౧౬

౨౫౬) ౧౬౦౦౦౦ (౬౨౫
౧౫౩౬

౬౪౦ చతుర్థాంశ
౫౧౨ మూలం

౧౨౮ ౫

ద్వితీయ త్రైరాశికం

చతుర్థాం ౮౧

౨౫౬ కి ౮౧ ౧౦౦౦౦

౧౦౦౦౦
౮౧

౨౫౬) ౮౧౦౦౦౦

శేషభక్తలబ్ధం

౮౧౦౦౦౦ చతుర్థమూలం
౨౫౬

౩౦/౪ అ ౨ రా ౧౫/౨

తృతీయ త్రైరాశికం.

౨౫౬ కి ౨౫౬ ౧౦౦౦౦

ఇందు గుణ్యభాజ్యంబులు తుల్యం
బులగుటవలన ఇచ్ఛాఫలం. ఫలం

౧౦౦౦౦

చతుర్థాంశ మూలం

౧౦

చతుర్థ త్రైరాశికం

౨౫౬ కి ౬౨౫ ౧౦౦౦౦

౧౦౦౦౦
౬౨౫

౨౫౬) ౬౨౫౦౦౦౦

శేషభక్తఫలం

౬౨౫౦౦౦౦ చతుర్థాంశ
౨౫౬

మూలం ౫౦/౪ అప ౨ రాశి ౨౫/౨

ఋజువునవరాశికం.

హారం	క్రమన్యాసము. పక్షము		వినిమయ న్యాసము పక్షము		భాజ్యం
౨	మూ ౨	౫	౨	౫	౫ / ౧౫
౩ / ౬ / ౨	వ ౩	౧౦ / ౨	౩	౧౫	౭౫ / ౧౦
౧౨ / ౪	స ౪	౯	౪	౧౦	౭౫౦ / ౨౫
౪౮ / ౫	కేం ౫	౨౫ / ౨	౯ / ౨	౨౫ / ౧	౧౮౭౫౦ / ౨౫౬
౨౪౦ / ౨	క్రి ౨౫౬			౨౫౬	౧౧౨౫౦౦ / ౯౩౭౫౦
౪౮౦					౩౭౫౨౦ / ౪౮౦౦౦౧

హారభక్తంలబ్ధం

౫౫ ప్రశ్నలు.

వసుగిరిరుతుబాణతులా। ధ్యసువాసప్రవాళగారుడాశ్మసునీలాంచె
నగినసరిగసతత్వము। వెసగినతకాణంకరవు। కెట్టిసరియగుణ॥ కాంస్యలో
హాతాన్ప్రుషునసీసపలములు। దశనవాష్టగిరులుదనరుషషక। మష్టిగూప్తు
లైనవూగణకరతకణ। విలువకునుసులోహావిదము దెలుపు॥

ప్ర - మ - తా ౭౮౫౫౯ క్రి ౨౫౬ క్రి ౧౯౯౬
ద్వి కం ౧౨ లో ౯ తా ౮ సీ౭ క్రి ౧౬ క్రి ౬౫ కి

పంచాదశరాశికోదాహరణం

మధురకషాయహారకటుమంజులతిక్తవిభాగముల్గణ। నిధి
వసురామబాణజలనిర్మితమైనరసాయనంబుచా। ప్రధితగు
ణాబ్ధిబాహుపలవాసితమేనిభిషగ్వరేణ్యనీ। పధిగ్రుణం
బుగంచెలుపువాదిభుజాంబరచంద్రసంఖ్యకుణ।
మధురకషాయహారకటుతిక్తంరపలాలు ౨౮౩ క్రి ౧౦౨౪

౨౨

ప్రథమం ద్వితీయం తృతీయం

౯కి ౮కి ౫కి

పంచఘనం పంచఘనం పంచఘనం

౫౯౦౪౯ ౩౨౭౬౮ ౩౧౨౫

౨౪౩కి ౫౯౦౪౯ చొ ౧౦౨౪ | ౨౪౩కి ౩౨౭౬౮ కు ౧౦౨౪ | ౨౪౩కి ౩౧౨౫ (౧౦౨౪

$\frac{౫౯౦౪౯}{౧౦౨౪}$ $\frac{౩౨౭౬౮}{౧౦౨౪}$ $\frac{౩౧౨౫}{౧౦౨౪}$

౨౪౩)౬౦౪౬౬౧౭౬ ౨౪౩)౩౩౫౫౪౪౩౨ ౨౪౩)౩౨౦౦౦౦౦

హారభక్తలబ్ధం హారభక్తఫలం హారభక్తఫలం

౨౪౮౮౩౨ $\frac{౩౩౫౫౪౪౩౨}{౨౪౩}$ పంచఘనమూలం $\frac{౩౨}{౩}$ $\frac{౩౨౦౦౦౦౦}{౨౪౩}$ పంచఘనమూలం $\frac{౨౦}{౩}$

పంచఘనమూలం ౧౨

చతుర్థం

౩కి

పంచఘనం

౨౪౩

౨౪౩కి ౨౪౩కి చొ ౧౦౨౪

యిచ్చట గుణహారకం

బులు తుల్యంబగుట

శేషము ఫలము

౧౦౨౪

పంచఘనమూలం

౪

పంచమం

౪

పంచఘనమూలం

౧౦౨౪

౨౪౩కి ౧౦౨౪ కు ౧౦౨౪కి

౧౦౨౪

౧౦౨౪

౨౪౩)౧౦౪౮౫౭౬

హారభక్తలబ్ధం

$\frac{౧౦౪౮౫౭౬}{౨౪౩}$

పంచఘనమూలం

$\frac{౧౬}{౩}$

ఇట్లు నిష్పత్తియైన ఇచ్ఛాభాగములు.

పద్మ ౧౨ కసా $\frac{౩౨}{౩}$ తూరం $\frac{౨౦}{౩}$ కటురోతి $\frac{౧౬}{౩}$

[illegible]వృ

హారకం
౯
౮
―――
౭౨
౩
―――
౨౧౬
౫
―――
౧౦౮౦
౩
―――
౩౨౪౦
౪
―――
౧౨౯౬౦
౩
―――
౩౮౮౮౦
౩
―――
౧౧౬౬౪౦

ప్రమాణం		ఇచ్ఛాయం	
౯	౧౨	౯	౧౨
౮	౧	౭	౩౧ / ౧
౫	౭౦ / ౨	౫ / ౩	౨౦ / ౧
౩	౪	౩	౪
౪	౧౬ / ౩	౬ / ౩	౧౬
౨౪౩			౨౪౩

హారభక్తలబ్ధం ౧౦౨౪

భాజ్యం
౧౨
౩౨
―――
౩౮౪
౨౦
―――
౭౬౮౦
౪
―――
౩౦౭౨౦
౧౬
―――
౪౯౧౫౨౦
౨౪౩
―――
౧౧౯౪౩౯౩౬౦

౭౬. ప్రశ్నలు.

తామ్రము లోహ హేమ త్రపు రజితంబులు । దశనవాష్టసప్తతక్షపలమ్ము
లొనరు భాజనంబులోఁ జినాళైన । దంలమితికి నెట్టి దబ్బు చెపుమా ॥ హరిత
పీతనలహరిద్ర రక్తవర్ణములు పంచసప్తనవగుణేశ । పలమితములభరణి
భాండాకారములై । బరగజిన జిశలనుబడయునెట్లు ॥

ప్ర- తా౧౦ లో౯ హే౮ త్రపు౭ జిం౫ క్రయం ౨౪౩ క్రయం ౩౨ ౯

ద్వి- హరి-౫ పీ౭ నీ౯ హరి౩ రక్త-౧౧ క్ర ౩౧౨౫ క్రయం ౧౦౨౪

భాండప్రతిభాండం హా భా

తద్వైపభాండప్రతిభాండకేపిపద్ధిర్విధేయోంశహరాశ్చ
మూల్యే ॥

భాండప్రతిభాండాదియందుఁ బంచరాశి । విధి జేసుచో నాదిక్రయధ
నములు । పరివర్తనము జేయు క్రమంబు దెలిపెదసుధియు । వస్తుసంహతి మాపుల
వరలు నిదియు ॥

భాండ ప్రతిభాండకే తత్ర ద్వి విషం చరాశికానివదిత్యక్షణాః। పవంత్య త్వావహాల్యేపి అంశాహార్త వ్యాఖ్య తిపి శేషం దిశ యిష్యతి। మూల్యే అంశానివినిమయాసికతా వ్యాసీతి భాండః। శేషం పూర్వోక్తవత్॥

ఈసరుకులుమార్చువిధియందు మూడంచురాశికాములవలె వినిమయము జేయునెడల సమానంబైన సరుకుల క్రయధనంబులను సహితములవినిమయము జేయవలయుననుట విశేషము శేషము సమానము.

అత్రోదాహరణం.

ద్రమ్మేణ లభ్యత ఇహామ్రశతత్రయం చేత్త్రింశత్పణేన విపణే
వరదాడిమాని। ఆమ్రైర్వద దశభిః కతి దాడిమాని లభ్యాని తద్వినిమయేన భవంతి మిత్ర॥

ఓ సఖీ ద్రమ్మముచేత నామ్రఫలములు ౩౦౦ పొందుచున్నారు. ౩౦ పణంబులచే శ్రేష్ఠగుణముల దాడిమముల్. విపులాంమ్రంబుల పూర్ణచంద్రపతితాక విఖ్యాతియా దాడిముల్। విపులాంతుల్య నితంబ తద్వినిమయిన్నెవచ్చు దానిగాదగు॥

న్యాసము.

ద్రమ్మేణేతి-ఇహ విపణౌ పణ్యవీథికాయాం ద్రమ్మేణ ఆమ్రశతత్రయం లభ్యతే చేత్ పణేన త్రింశద్వరదాడిమాని లభ్యంతే। తర్హి దశభిరామ్రైః వినిమయేన కతి దాడిమాని లభ్యాని భవంతి హే మిత్ర వద॥

క్రయం		వినిమయం	
౧౬	౧	౧	౧౬
౩౦౦	౩౦	౩౦౦	౩౦
౧౦			౧౦

హారం భాజ్యం

౩౦౦ ౧౬
౧ ౩౦
౩౦౦ ౪౮౦
౧౦
౩౦౦)౪౮౦౦(౧౬
౪౮౦౦ దాడి

న్యాసః అత్ర బహురాశివధః ౪౮౦౦ స్వల్పరాశివధేన ౩౦౦ భక్తః లబ్ధం ౧౬ దాడిమాని॥

రుజువు

ప్రథమత్రైరాశికం

ప్ర-ద్ర ౧౬కి ఫ. అ౩౦౦ ఇచ్ఛ-౧౦కి

౧౬
౧౦
౩౦౦)౧౬౦(

ద్వితీయత్రైరాశికం

ద్ర ౧కి ఫ డి౩ ఇ

రాశి ... భా

రాశి ... అ౧౫ రాశి౧౬

అవయుతోదాహరణము

వరహీరంబులు త్ర్యంశయుక్తభములై వస్వంశయుక్త్ర్యంశ
తుల్ । గరుడాస్యంబులు పాదపంచమకముల్ గాంచున్ స
పాదాష్టలున్ ।నిరతంబుల్ మంజిష్టలున్ రతితోక్రమము గాని
ర్పొందపంచాంశయుక్ । గృహీరంబులవచ్చె నెంతబలమున్
శాతోదరి తెల్పవే॥

హారము

౧౫
౩
―
౮౫
౧౬౧
―
౭౨౮౫
౮
―
౨౭౯౭
౫
―
౧౪౪౯౦౦

యథాక్రమం		విపర్యయం	
ని $\frac{౭౨}{౩}$	ని $\frac{౧౫}{౨}$	$\frac{౧౫}{౩}$	$\frac{౭౨}{౨}$
గ $\frac{౧౬౧}{౭}$	ప $\frac{౬౫}{౮}$	$\frac{౧౬౧}{౮}$	$\frac{౬౫}{౭}$
ర $\frac{౨౬}{౫}$		౫	=

భాజ్యము

౭౨
౨
―
౧౬౮
౬౫
―
౧౦౯౨౦
౭
―
౭౫౨౪౦
౨౬
―
౨౨౧౭౨౪౦

హారభక్తలబ్ధం ౧౫ $\frac{౨౧౯౯}{౭౪౭}$

రుజువు ద్వితీయత్రైరాశికము

ప్రథమత్రైరాశికము

ని $\frac{౭౨}{౩}$ కి $\frac{౧౬౧}{౭}$ $\frac{౨౬}{౫}$ కి

$\frac{౭౨}{౩}$ గు $\frac{౨౬}{౫}$ రాశి $\frac{౨౧౩౨}{౧౫}$ భా $\frac{౧౬౧}{౭}$

పరివర్తనహారకం $\frac{౭}{౧౬౧}$ గు $\frac{౨౧౩౨}{౧౫}$

రాశి $\frac{౧౪౯౫౬}{౨౪౧౫}$

$\frac{౧౫}{౨}$ కి $\frac{౬౫}{౮}$ చొ $\frac{౧౪౯౫౬}{౨౪౧౫}$ కి

$\frac{౧౪౯౫౬}{౨౪౧౫}$ గు $\frac{౬౫}{౮}$ రాశి $\frac{౧౦౭౬౮౦}{౯౬౬౦}$

భా $\frac{౧౫}{౨}$ పరివర్తి $\frac{౨}{౧౫}$ గు $\frac{౧౧}{}$ $\frac{౭౬౮౦}{౯౬౬౦}$

రాశి $\frac{౨౧౭౨౪౦}{౧౪౪౯౦౦}$ అ $\frac{౨}{}$ రాశి

$\frac{౧౧౦౭౬౮}{౭౨౪౫}$ ఫలం $\frac{౧౫}{}$ $\frac{౨౧౭౯}{౭౨౪౫}$

౫౭ ప్రశ్నలు.

కాంస్యభాజనంబుగగను కేయుటగుద్ర। పరిమితంబుకాంస్య భాజనంబు। మూడు కేజుల రూపములకున్నై యుండిన। కాంస్యపంచకమునకున్న నెంత

ఆ గ్రశతకము రూపంబులై డుగాగ। మూడదానమువింశతి చండకిరణ। రూ

పకములైన దాడి కరుద్ర మితికి। నావ్ర వినిమయ మెంతగు నలినగంధి॥

పంచ త్రిలపంబులకు నూరు బవరిఫలము। లక్షహూతిశతను నాళికేళదశకం

బు। నైనచ పరిఫలశరాశులకు నగ్బ్బ నాకి। కేళంబులెన్నగు సలిలనేత్ర॥

౭/౨	౧	౫	౧౨	౩/౫	౧/౮
౧౧	౩	౧౦౦	౨౦	౧౦౦	౧౦
౫			౧౧	౨౫	

ప్రశ్నోత్తర సీసమాలిక

ప్రశ్నోత్తరంబుల భావింపుడిట్లుగా గుణిత లబ్ధములివి గూడు వరుస। సం

ద్రాష్టగిరిశకగా నాళీక జలరాశుగవులు నుచంద్రాక్షి రామ జలధి। నాళీకత

కాద్రి నాగరత్నంబులు రసచంద్ర తకాద్రి గాగసప్తి॥ సప్తాద్రిగిరిముని

చంద్రులు సవనగా వేషు ఖాంకము ల్రహివనరుప్పు ॥ ౮ ॥ భ ఫలంబు

లాపాంగవ్యోమేందులటులర సాంకములబ్ధినుచులు। ధులునైవగముల్గే

జరెలుశ ాంకగజములు తకేశా భుజములటుల। నందాష్టిమునులును నాళీ

క భుజ నేత్ర నాడ జేంద్రులు జలనాగరేఖ। సందచంద్ర భరుద్ర మితంబు

తత్వజలతకేజల వేదనాగరేష ॥౯॥ కరసూరబలములు గ్రహరసాం

కనశేట ఖములు గ్రహానబినజునసప్ప। రాజలు తగాక స్రాబాంగ

భజగిరిచంద్రులు వరుసగా జానమిూబ। ఘనగాను లివినంద కర గిరు త్రి

రాంకవ్యోమ బ్బులను గానపాపజాంగ। నంజేంపలు ముబాణనయనత

కేగరసాంగవా ద్రులును హరికరవప్ప రాంగ ॥ ౧౨ ॥ లోక నేత్ర పాంగలో

కాంగజాబ్ధులు శరసూర ఖగజాంగ సాహజాద్రి। జలబాహుసంగేశ జలగా

ము జలవ్యోమగిరి రామ జములు గిరిజలేశ। భూ జాంబుదసపూర్ణ శూ

స్వేష్వంకసమితిరామాద్రిమితరకరేఖ । శశిగజవం ద్రా క్షితిసమితయుజ
లవేదచంద్రస్వరాబ్ధ్యద్రినాగభుజాంగ ॥ ౧౬ ॥ శరనేత్రములునయిగన్ను
ట్టుతలచతుర్ఘాతసమ్మితియిట్లు నాగపతి ॥ శశ్య ంగ శరతక సమిత
కాగ్నివహ్నిశరతకములుచంద్రజలక్ష్మ తేందు । రామేషులునుతత్వరస
శూన్యబాణాంగపూర్ణాద్రినం దేందుభుజమితియును । రసరామలోకా
బ్ధివసుచంద్రరద్వ్రద్రివసుశూన్యారిరదవహ్నిచంద్రు ॥ ౨౦ ॥ లటత్స్వరశ
శూన్యఖనందచంద్రేషుజలగిరిచంద్రాగ్నిదిగ్గజాద్రి । నాయుగజబా
హుతర్కాగ్నిశరనందరత్నరాజులువంద్రసేన వేభ । రత్న ఇషేస్వద్రిరవి
శరలోకాగ్నిజలములుచంద్రేభవన్నవేందు । చంద్రోడుఖంశవవసుసా
మజనేత్రములురాజభుజగిరిజలస్వరాగ్ని ॥ ౨౨ ॥ పశ్చచంద్రక్షిజాంకవి
షుశోన్మితినుడువంచనునములింకబయులు పంతు । నవజంబునందే
షురసాద్రిశరసర్పజలవ్యోమచంద్రమితియు । స్వ గరూన్యనందభ
వనాగ్నిఖనువులుశరభుజాంగఖనందజలఖాద్రి । గజబాణజభుజంగ
ములుసామజరాజస్వరజలగిరినందవసుజినేషు । శరగజేందు గ్నిశశంగజ
జలములుశరరవిక్షితిఖరిపదేషు । గిరిబాణరసనంగశంగజవస్వద్రిర
సనందరసరాగబాహు ॥ ఖఖనందజలగిరిమితరజలాగ్నులురామాబ్ధిఖాం
కేషు ప్రాణచంద్ర । ఖాద్రివస్వగ్న్యంగగజపద్రవస్వమిక్షితిచంద్రు
లునుమునీంద్రియుభుజాంగ ॥ ౨౩ ॥ నేత్రజలమునిగిరిబాణగజనేత్రభూద్రి
తకాగ్నులైగాంచునరియు । జలబాహుధృతిజలసామజాగ్నిక్ష్మాద్రినం
దనఖాద్రిందునందగుణులు ॥ ౨౪ ॥ వస్తుమూలములిఖవస్వగ్నులునగజరా
మాబ్ధిరాములురాజులునలు । రత్నములు ల్పా ఖాంబరబ్ధిబాగ్నినఖంఖం
లలరామశరేషుజలమితములు ॥ ౨౬ ॥ ఘనపదమ్ములురామకాశకేంద
రాబ్ధిలలన్నపుల్సమ్ములునందమితియు । శరగజరాములైజానొంమనలచ
తుర్ఘాతమూలములిఖాతి సర్వ । రాములుభమ్ములురామాంగ బాణాబ్ధి
లాగ్రహమ్ములురాజులగునుపంచ । ఘాతపదమ్ములుగణితకే బాణాబ్ధి
లిప్సుగజరాములునిరుపజేదు ॥ ౨౦ ॥ తకచంద్రులగ్రహములుదనయిగనుచు
నుత్తరములెల్లక్రమమునవొనరిబలుక । జాలువారిలువరికర్మజాలమెరుగు
వారనంబడుపంటిపిపన్నెమిర ॥

న్యాసము

౧) గుణితలబ్ధములు

౧౨౩౪౫౬౭౮౯౮౭౬౫౪౩౨౧ త్య ౧౬౬౬౬౬౬౬౧౬౪౯౦౫౩౪౬

---

౨) భాగహారలబ్ధం

ప్ర ౧౪౭ ద్వి ౯౬ తృ ౧౪౪ చ ౬౧౫

వర్గములు

ప్ర ౧ ద్వి ౨౫౬ తృ ౬౨౯ చ ౧౪౭౨౩ పం ౧౧౭౧౯౪౪

ష ౪౧౨౩౫౪౪౪౬౪ స ౨౫౯ ౭౨౯౬౯౧౦౬౭౨౨౯౧౬౨౨౬౫౯౫

---

౩) ఘనములు

ప్ర- ౬౨౯ ద్వి ౪౯౬ తృ ౧౯౬౭౩ చ ౫౬౦౬౬౬౨౫

పం ౪౦౬౩౬౨౩౬౨ ష ౭౩౬౪౪౩౪౭౨౪౬౭౬౭౦౧౨౫స

౯౫౦౬౪౭౧౫౪౬ అ ౨౧౭౧౭౨౫౦౬౩ న ౨౨౬౭౬౬౬౧౪౪

---

౪ ఘనమూల రాసులు-

ప్ర ౬౫౬౧ ద్వి ౬౫౫౩౬ తృ ౫౩౧౪౪౧ చ ౨౪౧౯౬౦౬౫౫౨౫

ప౧౩౯౬౭౬౧౨౧౭౪౩౩౬ ష౧౬౯౯౩౬౨౭౫౬౭౬౩౧౬౪౫౧౯=

౬౨౧౪౬౨౫౪౩౩౫౧౨౬౫౦౦౯౭౯౬౧౪౨౭౨౯౭౨౬౧౧౯౬౭౧

న౨౯౭౧౧౩౩౬౪౬౨౧౬

పంచఘనరాసులు

ప్ర౫౧౪౯ ద్వి ౧౦౪౭౫౬౮ తృ౧౪౩౪౭౯౦౬౭౭౪౭౬౩౪౭౯౦౬౨౫

ప౦౪౭౦౩౧౭౫౫౨౪౭౯౬౬౧౬౭ష ౩౪౫౩౬౪౯౦౦౨౬౪౬౯౬౬౭=

౬౭౫౯౬౫౫౪౫౦౦౩౧౨౫ స ౧౯౬౭౧౧౭౬౬౭౬౦ ౧౫౫౯౦౪౩

అ౩౬౬ ౦ ౨౭౫౬౬౪౨౨౨౫౬ న ౩౯౧౬౨౦౯౬౪౩౭౪౧౭౨౪

---

౮ _ వర్గమూలరాసులు

ప్ర౩౭౫ ద్వి ౩౪౩౭ తృ ౧౬౮౨౬వ౦౯ చ ౨౦౩౦౪౫౫౪౫౬౩

౫ ఘనమూలరాసులు.

ప్ర ౮౫౬౩ ద్వి ౧౬ తృ ౨౭ చ ౯ పం ౩౪౫

౬ చతుర్ఘాతమూలం.

ప్ర ౩౪౫ ద్వి ౨౭ తృ ౮౫౬౩ చ ౯ పం ౧౬

౭ పంచఘాతమూలం.

ప్ర ౮౫౬౩ ద్వి ౩౪౫ తృ ౨౭ చ ౧౬ పం ౯

౪-౯-౧౦-౧౧- జాతిచతుష్టయప్రశ్నోత్తరాష్టాంఘ్రిసీసం

ఐదురూపంబులు నాలుగవ విశ్వాంశములనందగ జాంశముత నయిన రూపులను కరతత్వంబులను గిరిసూరులు నందచంద్రులమీాదనభగజాతులను చంద్రవిశ్వములగు నంశయుతియాంఘుష్టాంశమును బాణజలములందు। జలభవంబును మరిసర్వాంశమును వియోజిత శేషములు ప్రభాగతతిలోన। భుజనదచంద్రాంశమును రసాగ్నిశరేందులవమును ఖఖరసరామలవము। భాగానుబంధంపు ప్రశ్నోత్తరంబగుశరములరుద్రులు సర్పములను। నందతిద్వ్యంశలు నలస్వర్గంబులనఖంబులు తొమ్మిదిటనందిభుజములగుచు। స్వాంశయుతోనశేషము చంద్రజలవర్ణాంశగజనఖములు మొనయు మరియును। స్వాంశయుతియం మరూపంబు స్వాంశహీనము నసు రూపంబు స్వాంశయుతోనమునను। రూపమును నయిగన్న ట్టిరతాధినాల్గు। జాతులకును త్తరంబులు సమత

జెప్పగా॥

న్యాసము -

(౪) ప్ర ౫ $\frac{౪౯}{౧౩౨}$ ద్వి ౨ $\frac{౧౨౭}{౨౫౨}$ తృ ౧౯ $\frac{౧౩౧}{౨౬౦}$ ప్ర $\frac{౧}{౬}$ ద్వి $\frac{౮}{౮౫}$ తృ $\frac{౨}{౪}$ (౯) ప్ర $\frac{౧}{౧౯౨}$ ద్వి $\frac{౧}{౧౫౩౬}$ తృ $\frac{౧}{౭౬౮}$ (౧౦) ప్ర $\frac{౧౧}{౫}$ ద్వి $\frac{౧౫౯}{౪}$ తృ $\frac{౨౦}{౭}$ చ $\frac{౨౯}{౯}$ (౧౧) ప్ర $\frac{౩౦౪}{౮౮౧}$ ద్వి ౧ తృ ౧ చ ౧

౧౨) భిన్నసంకలనప్రశ్నోత్తరము.

తిథిగుణంబులగజబినుత్ తిథులు స్వపులు। హావమును బాణరసరామ హూప

ములను । గజజినాంశలు గూపంబుఖినవచంద్ర వసులశశితిథిరాములువరుస గాగ। బాహుకూపంబుఖరుసూరిబాహు రాగ।తర్కములనందచంద్రలు దనరుచుతిగ।భుజములర్ధంబులందున భుజలవములు ।మూడు మరియొదిటను రెండు మొనయు మిగత॥

సం - ప్ర $\frac{౨౪౭}{౩౧౫}$ ద్వి $\frac{౧౫}{౧౬}$ తృ ౧ $\frac{౨౪౭}{౧౩౬౫}$ చ ౧ $\frac{౩౯౯౧}{౭౧౯౦}$ పం $\frac{౧౯}{౨౬౭౨}$

వ్యవకలనశేషం- ప్ర ౨ $\frac{౨}{౫}$ ద్వి ౩ $\frac{౨}{౯}$

౧౩ భిన్నగుణనోత్తరం

తొమ్మిదియు రసలవంబును। నెమ్మిగ పంచాంశయుక్త గ్నేసులు తుటినే। త్రిమ్ముల నొకయంశంబును। సుమ్ము లవాభ్యస్తఫలము సుందరి నిజమై॥

ప్ర ౯ ద్వి $\frac{౧}{౬}$ తృ ౫౩ $\frac{౧}{౪౯}$ చ $\frac{౧}{౨౧}$

౧౪ భిన్నభాగహారోత్తరం

పదియు నూనర్ధంబొక్కటి। విదితాష్టావింశరుద్రవిహీతాంశంబుల్। తుదిసార్ధైక త్రిశతి। నుది తెలియు భిన్నభక్తఫలములు వరుసన్॥

ప్ర ౧౦ $\frac{౧}{౨}$ ద్వి ౯ $\frac{౧౧}{౨౭}$ తృ ౩ $\frac{౧౧}{౨}$

౧౫ భిన్నవర్గాదినాద్యుత్తరం

వర్గములు ౧

జలములశశాంకరవులును చంద్రగజము। నందుచంద్రుండు దానముననందు నొకటె। తత్వముల నాల్గునం జొప్పదనరు గహము। లావి భిన్నకృతుల క్రమమారనిందు

ప్ర $\frac{౨౧}{౪}$ ద్వి $\frac{౧}{౮౧}$ తృ $\frac{౧}{౪౯}$ చ $\frac{౪}{౨౫}$ పం $\frac{౯}{౧౬౯}$

ఘనములు ౨

గజములధరాసురేందులు గ్రహాబుజాద్రి। లవము రామాబ్ధిశిఖిలవమర్ధసూరు। లనుగజంబులు భములగు నద్రినంద। ప్రకృతులను భిన్నఘనములు ప్రకటలీల

ప్ర౧౩౩౧ ద్వి ౧ తృ ౧ చ ౮ పం౨౭
౮ ౭౯ ౩౮౩ ౧౨౫ ౨౧౯౭

చతుర్ఘనములు ౩

నృపులచంద్రాబ్ధిరసమనుల్వ్యుపులతకన్ | శరరసాంశంబుక్షితిశూన్యజైనలవము | శరభుజరసాళి నష్టియుచంద్రతకన్ | శరగజభుజంబులనుచంద్రసర్పలవమ్ము॥

ప్ర ౧౮౬౪౧ ద్వి ౧౯ తృ ౧ చ ౧౬ ౮౧
౧౬ ౬౪౬౧ ౨౪౦౧ ౬౨౫ ౬౫౬౬౧

పంచఘనరాసులు ౮

రదములచంద్రబాణఖదరాష్టులునందజలాంబర గ్రహా | ప్రదరలవంబు రాగసురపత్నాగజాంగశశాంకభాగముల్ | రదములుతత్వచంద్రశిఖులందుగుణాంకరవిస్వరాగ్నులు | స్వదితము రామవణాకరవి శ్రుతభాగముపంచవర్గనన్

ప్ర౧౬౧౦౫౧ద్వి ౯ తృ ౧ చ౩౨ షం ౨౮౩
౩౨ ౪౯౦౮౯ ౧౬౮౦౭ ౩౧౨౫ ౩౭౧౨౯౩

భిన్నవర్గమూలములు ౫

గిరిలవమదర్యయుక్తమగగ్య ధిపార్థములట్లువిశ్వలన్ | బరగెడు రాములాగ్రహాలతుంబుగజాంశమునంగభాగముల్ | కరధరలందునెక్కటియు గ్రావములర్థభుజాళినందపా | గరమ్ములరెండుమూలములుగన్నధృనైదుర్ధరాగజంబులన్

ప్ర ౧ ద్వి ౨ తృ ౧౧ చ ౩ పం ౧ షం ౧౯ స ౧౫ ౧౫౭ ధ ౨ ప ౫
౭ ౫ ౨ ౧౩ ౯ ౮ ౬ ౭౨౫ ౮౯ ౮౧

భిన్నఘనమూలములు ౬

శతనవములందు రెండుమరి రాముబు నైదిటవిశ్వమంపు నై | దతులత రెండు నశ్వములనక్షులరుద్రులు మూటనేత్రముల్ | బుతులగజంబులవ్వసుల నింద్రియమాగుణముల్జలంబులన్ | వితతవిభిన్నమూలపదవి స్ఫూర్తియాఘనరాజియందొగిన్

ప్ర ౨ ద్వి ౩ తృ ౫ చ ౨ షం ౧౧ ష ౨ స ౫ అ ౫ న ౩
౯ ౫ ౧౩ ౭ ౨ ౩ ౬ ౮ ౮

భిన్నచతుర్ఘాతమూలంబి

శరలవంబును గ్రహములశరములద్రి - నారునైదిటనాలుగును నఘరారూ పమును భుజంబులు త్ర్యంశముల్దనరుదశము - జగముల ను నేడుపదమూల గణమునందు

ప్ర ౨/౧౦ ద్వి ౫/౯ తృ ౬/౭ చ ౯/౫ పం ౩/౬ ష ౭/౮ స ౨/౩ అ ౧/౨ న ౭/౪

భిన్నపంచఘాతమూలంబు

గజములను నైదుపళ్ళమును గ్రహములందు - రాగము లు బాణములవ సుసురాముల ద్రు-లసు జలంబులకరములునయున ములగు - మూటను విభిన్న పంచమమూలమందూ

ప్ర ౫/౪ ద్వి ౩/౬ తృ ౭/౯ చ ౪/౫ పం ౩/౭ ష ౨/౮ స ౨/౩

౧౬ కరణీనికటవర్గమూలం

కరణిమూలములిట్లుగనుదు క్రమంబుగాపూర్ణాంకములుతో త్రి భూతభములు మునిరామజలగుణములు మునిగిరినంద కరములు నఖనాగుల రయనంద। గిరిమునిచంద్రులుగిరినందవ[illegible]వులు వసుఖజలాగ్నులు వరుస గాగ। దశమభాగంబులశశితకజలములుగిరితకజలగిరుల్కరనవాగ్ను। లటజలాంబరవసులగ్ని వస్వబ్ధులుగిరిశరతకములర్కరిగుణాబ్ధి। బాణశరం బులుబరగుమూలములు గానికభిన్నపదములు నెగడునిట్లు। కరముల పైక్షేపక రములగిరిమునిరూపములైదు పైరుద్ర కేశ। ఖఖశరగుణముల గన్పట్టుశశి రామజలగుణభుజములు వెలయదశమ। కరణిమూలంబు నిధులి పైశరభు జాయు।లసురసాత్ములుగన్పట్టునచునికట।వర్గమూలములనుబల్కవా రుము వ్వే। గణితవిధులందుజాణలై గాంచెరెలమీ

ప్ర ౨౬౫-౮౬౧ ద్వి ౩౮౩౬-౬౮౬౬ తృ ౨౯౬౬-౩౯౫చ౩౩౨౦-౮౦౮ పం౧౬౬౯-౮౭౩షర౯౬ - ౬౫౬స౩౮౨౭ - ౫౫౪౩అ౨ ౧౬౬/౨౫౦

న౫ ౨౩౮౩౧/౩౫౦౦౦ ద౯ ౭౬/౧౨౫

౧౭ ఘనకరణీకటమూలం

కరణీఘనపదాళిగన్నట్టి క్రమముగా తొలుత పూర్ణాంకము ల్దోచుని టుల-రామేంద్రులుసుభనేత్రములగ్రికరవేత్రములు రాజకరములునలనసా ద్రిచంద్రులు గ్రహముగా జానొదశాంశిని నవనందజలములు నందగిరులు శరతర్కజలములు శరగజజలములైయుక్తభిన్నమూలంబు లేర్పరింపు। చం ద్రుపయిశివ్యోమచందములనుగిరి-బాణవిధులుచంద్ర సైశిఖవ-ములగు శోభవర్ణములగజాబులమీదవ్యోమశరశరాళిరామన్నపులు ఒకటిమీద పూర్ణవ్యోమఖాబ్ధులనంద - గిరిజగాత్రములగునహరిపడయగు-కరిణీము లమందుకరములసైశిఖ-ఖరసములను భాగ్నిశరములగునూ

ప్ర ౧౭౩-౭౯ ద్వి ౨౭౭౯ తృ ౨౨౭-౪౬ చ ౨౧౬౯ పం ౧౧౭౯-౭౮౫ ష ౧౯ ౫౭ స ౧ ౭౮౩ అ ౮ ౧౬౩ న ౧ ౨౭౭౯ ౨ ౫౩ ౨౭

౧౦౦౦ ౮౦౦ ౫౫౦ ౭౦౦౦ ౬౦౮

౧౮-౧౯ వ్యస్తవిధ్యుత్తరములు

తెలక్రియవిధిగదగును త్తరముల్ - దశముగ శరముల్దర్కశరా ష్టముల్ - తొ లుతటిప్రశ్నకు దొలగగిరులై - వెలయు సాన్గిశల విదితంబగుచో॥

ప్ర ౧ ద్వి ౫ తృ ౨౫ చ ౭

౨౦ ఇష్టకర్మోత్తరము- ౨౧

రసగుణంబులు ధృతులునధాగున్నలిష్ట! కర్మమునునాదిధనములుశర శరేశు। లుమకరనవేందులునునగుణాధిగాగ। పూర్వగణకదృశ్యాద్యము ల్సొల్పుమీర॥ శరనరదరామదిశలును। శరజలవిధులగును శేషజాత్యా ద్యంబుల్। మరిపిశ్లేషాద్యంబులు। ఖరాములున్న జభుజములు గణక

దలిర్పన్॥

ప్ర- ౩౬ - ద్వి - ౧౮ తృ - ౩౫ దృశ్యంతి - ప్ర ౧౧౫ ౨ ద్వి - ౧౯ ౨ శేష జాతి- ప్ర ౧౦౩౯౪ ద్వి ౧౭౪ విశేషజాతి- ప్ర ౩౦ ద్వి- ౨౮

క్రయవిక్రయభరణోత్తరములు -

శరజలములు రామేంద్రులు। శర రాములుతూములగును శరభుజకరముల్

మరిపోర్యమాగ్న్యంగములుకు। శరఖరసంబుకుభృతాహసముదయపుందుర్

క్రయవిక్రయం.

ప్ర- ౪౩-ద్వి౧౮౩ తృ-౩౫. భృతకోత్తరము- ప్ర ౩౩౫-ద్వి ౬౩౦ తృ ౬౦౫౦

రాశిభాగోత్తరము.

రాశిభాగములకు రాజిల్లను త్తరంబులంబ రాంకములునునలక్షరాము। జ
ములు భజేంద్రులవగునోనరుక్రమంబున। నాదిరాశిమితములంబుజాక్షి॥

ప్ర - రాశి ౯౦ ద్వి - ౩౦-తృ ౧౩

ఇష్టకర్మభేదోత్తరములు.

రసరామములుకరరాములు। వసుచంద్రాగ్నులువిభేదమందుమరొకటిజా
మునలు। స్వరములు గ్రహములు। నసమానాగ్నులనుగాగనలరునివరుస॥

ప్ర-౩౬ - ద్వి ౩౩-తృ౩౧౫ ప్ర-౭-ద్వి -౯తృ-౩

సంక్రమణప్రశ్నోత్తరములు-సీసమాలిక

సంక్రమణోత్తరసరణియుగ్మములు గావునక్రమంబున దెల్పెదనువి
నుండు। మొదలిటివిధిలోనవృషయుగిరులునునందాద్రిగుణములునధరాసు
రులు। అథయు గ్గిరిశరమథయు గ్రాజులునష్టాద్రిరాములునగ్ని బా
గ్ను।లథయుగ్నుజ వేదమథయుగ్గ శలును నథయు గ్గిరినృపులథయు
క్తు। ర గుణతిథులై యుండుగణుతిరెండవవిధిమునిచంద్రులును జలంబులు
పురసగు। ణములిషుల్ జినని ఘ్నులష్టియు వేదముత్ గుణశరంబులువసుయు
గ్మకములు। బాణదిక్కులుచంద్రబ్రహ్మ లుమూడవవిధిగిరిషులురసవీక్షణ
ములు। రసరాములిషువులు వెసజినరత్నములష్టిజలంబులునథదిశలు। చం
ద్రరత్నంబులు పాయకగిరిచంద్రులలరాములునుతత్వములుగుణాక్షు। ల
గునునాల్గవవిధినంబరరాములునంగములగ్గనాగ్ను లథములును।నథా
గ్ను లథములట నైదిటను రెంటిగూడినదిశలునుమూడుపంచ। లవయుతభు
జములునథ త్రిలవయుతనందాగ్ను లథాంశనయనభాగ। ౧౩ యుత
జలంబులుత్ర్యంశయుగ్గజాక్షులుత్ర్యంశయుగళయుగథములన్నగపడంశ।
యుతభాహునిధులునుమున్యంశయుజ్మునత్ నంద చంద్రులలోనవలవ
ముల। గలయుమునీశులునలనంద చంద్రులదశలవయుత దశవి దమలును

సాగరాబ్ధులుక్షితిచంద్రులునైదవవిధినిసార్ధగజాబ్ధి వీక్షణములు । సా
ర్ధబాణాగ్నులుచంద్రార్కులీశులునఖములర్ధంబులునాగజలధులబ్ధియు
గజవియదబ్ధుల్కిహాస్తులుగిరిసూరవసువులుగిరిగజాగ్ని । నవభుజంబులుగిరు
ల్నాగభుజంబులుజలములజినదిశల్ జలములవరి । వసుతర్కమునుగజ వా
శవగజమునుల్ భుజచంద్రులనుగాగపాలుపుమీరు । ఆరవవిధిగజాగ్న్యబ్ధి
రాములుశరగజరాములునుభములర్కశిలురాగ । నంబార్కర్ధవస్వగ్ను
లుదిక్కులురామలుదిక్కులురాగములును । నేడవవిధిలోననిషులు భుజంబు
లుస్వరభుజములున్నృపుల్స్వసుగుణాబ్ధి । రామునిషుగజరాములుగిరినందరవులి
షుగజరాములర్ధములును । రాజులుమరిగజరామాబ్ధిరాములుశరవసు రా
ములుసప్తనందరవులిషువసురాములవుబాగ్నులునున్నృపుల్నమ్ములు రాజులు
బాణరాగ । ములున్నృపుల స్వను మొదలినవిధియందు నర్ధాద్రులబ్ధియున
శ్వనంద । రవులుబాణగజాగ్నులష్టాగ్ని జలరాములర్ధనర్గాగ్నులునశ్వభు
జము । లబ్ధియునలతోమ్మిదవవిధిలోపలగిరినందరవులునుశరగజాగ్ని । ల
నుఖరాములు రాజులునుగజాగ్న్యబ్ధిరాములుశర౧జరాములుభములున్నృపు
లర్ధాద్రులష్టులునగుపదోవిధిలోనతర్కతత్వంబులుదంతమితియు । ఖాగ్ని
యుతర్కంబుగజజలంబులుగజంబునునర్ధజలములు భూతములును । భుజవే
దములుగిరుల్పాంగువనర్కరసలంబులయుబాణాగ్నులద్రులురస । తత్వము
ద్రులదములుతర్కశంబులుగిరులర్ధవిశ్వములుశరశశాంకు । లలతర్కరత్నం
బులబ్ధియుశరదిశలుస్వరముల్ యద్రాఖ్యవరవిధాన ॥౩౫॥ మునబాహుజల
ములుమనులువస్వబ్ధులువసువునుశరవహ్నివసుమతులును ॥౩౬॥ తిథులఖా
గ్నులురసములు దెలియుడిట్లు బాణజలములుశరములుబహువిధముగ । సంక్ర
మణప్రశ్నలకునెల్లసమరసంపు । నుత్తరములిట్లు దెలియుటయుక్తవరయా ॥

న్యాసము-

ప్రథమవిధి

ప్ర౧౨-౭ద్వి౩౭౯ - ౩౩౫ తృ ౫౭ $\frac{౧}{౨}$ ౧౬ $\frac{౧}{౨}$ చ౩౭౮ - ౩౦౩ పం

చ $\frac{౧}{౨}$ ౧౨ $\frac{౧}{౨}$ ష౧౬౭ $\frac{౧}{౨}$ ౧౫౩ $\frac{౧}{౨}$

ద్వితీయవిధి

ప్ర౧౭-౪ద్వి౩౬-౫తృ౨౪-౯చ౧౬-౪పం౫౩-౨౮ష౧౦౫-౯౧

తృతీయవిధి

ప్ర౫౭-౨-౭౩౬-౫తృ౨౪-౯చ౧౬-౪పం౧౦౫-౯౧ష౧౭౫-౩౫౨౫-౨౩

చతుర్థవిధి

ప్ర౩౦ - ౬ద్వి ౩౦-౫తృ ౩౫ - ౫చ౧౦ $\frac{౨౨}{౫}$ $\frac{౩}{౫}$ పం౩౯ $\frac{౩}{౫}$ $\frac{౪౨}{౫}$

ష౨ $\frac{౧}{౩}$ ౫ $\frac{౨}{౩}$ స౯౨ $\frac{౬}{౬}$ $\frac{౧}{౭}$ అ౧౧౭ $\frac{౯}{౧౯}$ ౬ $\frac{౧౦}{౧౯}$ న౪౪-౧౧

పంచమవిధి

ప్రథమం ద్వితీయం

ప్ర౨౪౮ $\frac{౧}{౨}$-౩౫ $\frac{౧}{౨}$ ద్వి౧౨౧-౧౧తృ౨౦-౫ ప్ర౪౮ - ౧౬ద్వి ౪౦౮-౫౦

తృ౮౧౨౭-౩౮౭

తృతీయం

ప్ర౪౯-౭ద్వి౨౮-౪తృ౧౦౨౪-౪౯౧౪౮౧౪౮౧౪౬౮-౯౨

ఆరవవిధి

ప్ర౩౪౩౮-౩౮౫ద్వి౨౭-౧౬తృ౧౨౯౭-౩౮౫చ౧౦-౩పం౧౦-౭

ఏడవవిధి

ప్రథమం

ప్ర౫ద్వి౨౭-౧౬తృ౩౪౩౮-౩౮౫చ౧౨౯౭-౩౮౫పం౭౫-౧౬

ద్వితీయం

ప్ర౩౪౩౮-౩౮౫ద్వి౧౨౯౭-౩౮౫తృ౩౧-౧౬చ౨౭-౧౬పం౭౫-౧౬

అష్టమవిధి

ప్ర౭౫-౧౬ద్వి౧౨౯౭-౩౮౫తృ ౬౩౮-౩౮౫చ౨౭-౧౬

నవమవిధి

ప్ర౧౨౯౭-౩౮౫ద్వి౩౦-౧౬తృ౩౪౩౮-౩౮౫చ౨౭-౧౬పం౭౫-౧౬

దశమవిధి

ప్రథమం

ప్ర ౨౫౬-౩ ౨ద్వి ౩౦-౬త్రి ౮౭-౭చ ౮౫-౫పం ౮౨-౭షట్ ౮-౨

ద్వితీయం

ప్ర ౩౫- ౭ద్వి ౨౫౬-౩ త్రి ౫౬-౭చ ౧౩౫-౧౫పం ౯౬-౧౬ష ౧౦౫-౭

ఏకాదశవిధి-

ప్ర ౮౨ - ౭ద్వి ౮౭-౭త్రి ౧౩౫ - ౧౫చ ౩౦-౬పం ౮౫-౫

మూలజాత్యుత్తరసీసం

మూలజాతి ప్రశ్నములకును త్తరములు క్రమమున దెలియుడు గణకవరులు। శ్వ సగుణములు ఖఖవమధయు చంద్రగజములు నందాష్టులు జలభుజాంబ। రెం డులు రసనందవియదబ్ధులును జలరదములు నందాష్టప్రదరములును। చంద్ర జలాబ్ధులు షణ్ణంద రవులును శరనూరులును రామజలభుజములు। మూల హీనంబు రెండును మూలయుతము। నాల్గులవ హీనములు రెండు నట్లులవయు తములు రెండును నంశపదములు రెండు। గానెరుడు డెందు క్రమమునగ ణకమీర

ప్ర ౩౬ద్వి ౧౦౦త్రి ౧౪౧౬పం ౧౦౨౮ష ౯౬స ౩౨౮అ ౫౯న ౮౮౧ ద ౧౨౯పం ౨౫ద్వా ౨౮౩

ఖగజేందులు భుజచంద్రులు। యుగభుజములు నేత్రరాములొప్పగు కురి యుగ్రదగుత త్వంములు రదములు। ముగుదవరునరాసులగు మూలవుజాతి

ప్ర ౧౭౦ద్వి ౧౧౨త్రి ౨౮చ ౩౨పం ౨౫ష ౩౨

త్రైరాశికోత్తరసీసం

రెండురూపులమీద రెండు త్ర్యంశంబులు రూపము పైముప్పదోకటవాల్గు। ఖఖజలములనందకౌశికుల ఖజలంబులను మూర్ఛనలవంబులట త్రయోద। శమువిూదతత్త్వవిశ్వాంశలు నైదిటనాల్గులవంబులు నైదురూప। ములమీద నైదిటమూడును గజరవులను గిరిరుద్రులు నందరూప। ములవయిని నైదిటను

నాల్గుయొక్క రూప । ములును గాగ త్రైరాశికములకు వరుస । ను త్తరములందు

మూడును తొమ్మిదియును । గగలగుటచు త్తరంబును గాంచునటుల

ప్ర-రూ ౨ $\frac{౨}{౩}$ ద్వి-రూ ౧ $\frac{౪}{౩౧}$ తృ-గ $\frac{౧౪౯}{౪౦౦}$ చ-రూ $\frac{౨౧}{౯౦}$ పం-రూ ౧౩ $\frac{౧౩}{౨౫}$

ష-రూ $\frac{౪}{౫}$ స-రూ ౫ $\frac{౩}{౫}$ అ-రూ $\frac{౧౧౬}{౧౨౭}$ నగగ ౧౯ $\frac{౪}{౫}$ ద-రూ ౨

శేషు నాణ్యంబుల జేరిన త్రైరాశి ప్రశ్నోత్తరములివి బడయువరుస । మొద

టి ప్రశ్నను పొన్ను మూటి పైపిల్లింగ్సు లవి నాల్గు రెండిట నాల్గు పౌన్ను । పై నేడు

పెన్సులు పాలింగ్సులవి మూడు మూటగనుక్ రెండువాటి పైని । షిల్లింగ్సు

లెన్మిది చెలగు పెన్సులు నాల్గు పాలింగ్సులవి మూడుబరగు నాల్గు । గున గిను

లైదును ముని సంఖ్య షిల్లింగ్సులట పెన్సు లారున్నైదులోన । పంచ సప్తాంశ

యొక్కైన సాయొకటి షష్టమునవసుభుజచంద్రులనుశశాంక । వసులవంబు

లు వేసనేనగతసప్తాంశమున పాలింగునొక్కటి పైసదళము । యష్టమ ప్రశ్నను

నర్ధయుక్పాలింగ్సు నెగడు నాక్రమమున మిగులనవమ । ముందుహా ద్రీను

పైక్వార్టర్ వగును నొకటి । పదిటనొకటి షైంటు నౌన్సులు బాహు మితియు ।

నారు డ్రాములు మినిమ్సులు నలరు నేబదియు నొకటి నేడిటను మూడు

తెల్లముగను

ప్ర-పా ౩ షి ౪ ద్వి-పా ౪ షి ౦ పె ౬ పా ౩ తృ ౧ ౨ షి ౯ పె ౪ పా ౩ చ ౧ ౫ షి ౬

పె ౮ పం ౧ ౫ $\frac{౧౫}{౬}$ ష-పా $\frac{౧౧}{౧౨౭}$ స-పా ౧ పై $\frac{౧౮}{౨}$ పా ౧ $\frac{౧}{౨}$ న-హ్ద్రీమ ౧ క్వా

ర్ టర్ ౧ ద పై ౦ డ్రాం ౬ మి ౫౧ $\frac{౩}{౬}$

వ్యస్తత్రైరాశికోత్తరములు

గుంజభరములు నలుబది ఘోటకంబు । తొమ్మిదియు నైదిటను మూడు తో యు

జాషి । సల్కమగు కశ్వములు త్ర్యింశయుతములగుచు । గుణల వాఖ్య గుణా

ధనముల్గొలుచు మితము ॥

ప్ర గురిగింజరాశ్యుత్తరంబులు రెం ద్విగగ౧౩ $\frac{౧}{౩}$ తృ౪౫ $\frac{౩}{౫}$ చ౫౩ $\frac{౧}{౩}$

పూర్వగణకోదాహృత్యుత్తరం

జీవవిలువలు వ్యస్తంబు జెందుననుచు। భాస్కరాచార్యమతమాట బాడబంబు॥ సప్తత్రిలవాఢ్య చంద్రాశ్వసమము విలువ। గాని పంచరాశిక విధి గాదు సుండు

౭౧ $\frac{౩}{౭}$

పంచరాశికోత్తరములు

పంచరాశిక ప్రశ్నలబరగు ఘోట। కములతొమ్మిదితిని సమాలు క్రమముగాగ। ఆరునాలుగున దానికేఁటి గొనుసుత్త। రములు సంశయమేమియు రాదు దీన॥

ప్ర ౪౯ ద్వి ౭ తృ ౭ చ ౭ ౧ ౨౭

బ్రహ్మయుతగుణ తారల రాశుజలధి। లవములు సురాఢ్య గుణమును అందు చంద్ర। జలములష్టియుతాష్ట వింశతిని తత్వ। లవములు కళాంతరంబులై లలిదనరుచునా

ప్ర $\frac{౪౩}{౨౬౩}$ ద్వి ౩౩ $\frac{౪౧}{౧౪౩}$ తృ౧౭ $\frac{౨౫}{౨౭}$

సప్తరాశికోత్తరములు

తేకఁగజవణఁయుత జలతకఁములను। ప్రకృతిలవములు రసగుణ బాహు యుక్త। రామమారులభుజశివుల్ వ్యోమత కఁ। రత్నములు సప్తరాశిక రాజిశిదగు॥

ప్ర ౪౭ $\frac{౨౧}{౭౪}$ ద్వి ౨౩౭ $\frac{౧౧౨}{౧౨౩}$ తృ ౭౦

నవైకాదశరాశికోత్తరసీసం

నవరాశికంబుననయనానంద జలాగ్నియుగ్గజవసులను రూపవసులు। రసనం దిభుజనఖరదసాఢ్యఖఖపూర్ణఁజలతకఁముల రామమన్నాక్షేందు। లవములు-

స్వరసాయకాఘ్యఖేం ద్రులనందరాములేకాదశి ప్రాణయుక్త । విశ్వలవా ద్రులువెసదశనందభాగములుపాథగజేంద్రసమితతకర । గజదిగాఘ్యన ఖాశులగలుగుచంద్ర । పాయకేందులుఖగుఖేషుషట్చ్ఛ ఖులును । గలయు ఖఖఖఖగజములగణగజజిను । లటఖజలయుఖనఖములనందధరలు ॥
ఖ

నవ ప్ర ౩౪౯ ౫౮/౭౭ ద్వి ౩ ౨౨౦ ౫౯౬ ౧౨౦౬౩/౬౪౮౦౦ తృ ౫౭ ౩౯/౧౪౦

ఏకా ప్ర ౫ ౬/౧౩ ద్వి ౯/౧౦ తృ ౧౪౭ ౧/౨ చ ౧౬౭౬ ౧౫౧/౨౨౭ పం౩౬౫౩౦

౨౪౭౩/౭౦౧౦ ౨ ౧౯/౨౦౦

వర్గత్రైరాశికోత్తరములు

వర్గత్రైరాశికోత్తలవరలుఖేషు । ధరలురసగజ జలములుతర్క బాణ ములుసపాదంబులష్ట్యంశయుక్తనంద । రాములుఖఖేషులష్టాంశరాములరయా

త్ర ౧౫౦ ద్వి ౪౭౬ తృ ౯౬ ౧/౪ చ ౩౯ ౧/౧౬ పం ౫౦ష ౩/౭

వర్గపంచరాశికోత్తరములు

వదియామనులు నైదుబరగునుదీర్ఘములు । వనులువర్ణములును బాహువు ఖును । వెడలుపగుమగలశివెలయుపంచకరాశి । యుత్తరములు ఏరుసమూటి కరయా

ప్ర ని ౧౦ వేరు ద్వి-నీ ౪౧ వెర తృ-నీ ౫- వె ౨

వర్గసప్తరాశినవరాశిప్రశ్నోత్తరములకు

తొలుతటి ప్రశ్నను తొమ్మిదిపొర్థసప్తశముతకణంబులుబలయురెంట । పం చాంశత్రయయుతభామల్పరాంశాబ్ధియుక్తరత్నంబులు యుగ్యములు ను షులబనధ్ధాబ్ధులు మొగినెన్నిదిటమూటి గలశినరాములజలలవాఘ్య । భుజ షులుపత్తనుంబునవరాశినమూరులుదళయుతశూన్యచంద్రులునవంబు

మసార్ధ సప్తులస మొదల। తత్వములుసదళాకృతత్ దగునఖములు। సార్ధ
సప్తేందులునునయిజామమీరు-। క్రమతతులములుపలములుగణుతికెక్కు

సప్తరాశి

ప్ర-ఙ్ఞవె౭ ౧/౨ మం౭ద్విని ౧౨ ౩/౪ వేగరమంసిత్ర౭ర ౧/౨ షె౩ ౩/౬ మం౨ ౧/౮

నవరాశి

ప్ర-మం౧౨పగం ౧/౨ వగని౭ ౧/౨ ద్వికం౨౪లో౨౨ ౧/౨ తా౨ంసీ౧౭ ౧/౨

వర్గైకాదశరాశ్యుత్తరం

త్యం౧౦శయాగళయుక్తతకకాష్టుల్డకకాకుల్ । త్య౧౦శయుక్చురములుత్య౧౦శ
యుగళ। యుక్తవణకాములును యాగములుతా మ్రాది। పలములగు విమిశ్ర
భవునిరాశి-నాల్గు శర త్రి లవములనుగూడుశరములు । శరలవాఢ్యగిరులు
శరలవములు। రెంటగూడినట్టిరెండును నైదిట।నాల్గుగూడువసులునగుపలములు॥

ప్రతాడ౨ లోడహె౪ ౧/౩ త్రశ ౨రశ/౩ ద్విహరిర.పీ౪ ౩/౫ నీ౭ ౧/౫
హో౨ ౨/౪ రలా ౮/౯

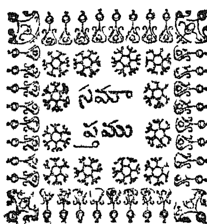
భాండప్రతిభాండోత్తరం

భాండప్రతిభాండమువరాస్త్ర భాజనంబు। అక్ర తినిసప్తదశలవాఢ్యయా
గవలము। లాస్రములురదశంద్రులునారికెడము। లగుమరవిసంఖ్యక్రమ
ము గాలలితగా శ్రీ॥

ప్రధ-తాంషర ౧౭/౨౨ ద్విఅం-౧౩౨త్యనారికెం౧౨

ఇదిబదరీవననిలయనారాయణవరప్రసాదాశ్రయలబ్ధ వరకవిత్వ । హారితగో
త్రరంగారాయవరపుత్రవేంకటకృష్ణరావుకవివర్యు । చేరచితంబ
గుచారులీలావతీవివరణంబుననొప్పువివిధభేద । కప్రకీర్ణకము,
సంకలనాదిభాండప్రభాండాంతగుణితంబుబహుళభంగి ।
భాస్కరాచార్యకృతములగుబహుళగుణిత । మంత్రస
హితంబుము ద్రాక్షరాంకనమున । ద్వివిధపరిక
రపరిపూర్తిగా వెలయునటుల । పూర్తిగాదొ
డరింపబడియెసంపూర్తిగాగ ।

హారితసగోత్రసముద్భవ । వరరంగారాయతనయవరకవి
చేతన్ । విరచితమగులీలావతి । పరిపూర్తిప్రకీర్ణభా
తిబడసెముద్రణ ॥

శ్రీ వేంకటార్యసద్గురుబ్రహ్మణే నమః

* అథమిశ్రవ్యవహారః ప్రథమః ప్రారభ్యః *

తత్రమిశ్రకలాంతరే

కరణసూత్రం సార్ధవృత్తేనాహ.

ప్రమాణకాలేనహతం ప్రమాణం విమిశ్రకాలేనహతం ఫలంచ। స్వయోగభక్తే చ పృథక్స్థితే తే మిశ్రాహతే మూలకలాంతరేస్తః। యద్వేష్టకర్మాఖ్యవిధేస్తుమూలం మిశ్రాచ్చ్యుతం తచ్చకలాంతరంస్యాత్॥

కాలధనంబులైనాంచు ప్రమాణంబులొండొంటగుణియించియొక్కటనిల్పి । మిశ్రకాలంబునబెంచినఫలమునునట్టిలనిల్పియునాయోగంబు। సంకలనముజేయుసంజ్ఞలుగుణయుక్తకముహారకముననట్టిగుణము। లుభయంబులనుధనయోగంబువేర్వేరగుణియించహారమునగూర్చి యీరీతి । వేరువేరహరించినవేగమూల। ఫలములగునిష్టకర్మాఖ్యఘణితిమూల । ధనముమిశ్రంబునను ద్రోయదవరుశేష। ధనముగళయునవెగడునఘునతమీర ॥

ప్రమాణేతి - ప్రమాణకాలేన ప్రమాణం హతం విధేయం విమిశ్రకాలేనచ ఫలం హతం కార్యం । పృథక్స్థితే తే ప్రమాణఫలే మిశ్రాహతే మిశ్రద్రవ్యగుణితే స్వయోగభక్తే ప్రమాణకాలయోర్యోగభక్తే సతి మూలకలాంతరే మూలధనవృద్ధీ భవతః ॥

అసలువడ్డి మొత్తముగానుండు పంచరాశికమునందు ఆ రాసులు విభజించువిధి॥

ఆదిని ప్రమాణకాలంబుచే ప్రమాణధనంబును గుణించియుంచునది ॥

పిదపగడచినకాలముచే వడ్డినిగాయమొత్తమును గుణించియుంచునది

రెండవరాశిచే మిశ్రద్రవ్యమును గుణించి హారము చేహరించిన ఫలము వడ్డియగు-

ప్రకారాంతరమాహ - యద్వేతి ఏవం వా మూలమానేయం - యథా ఇష్టకర్మణైవ విధేయం శేషాన్మూలంధనమానీయ తస్మిన్ మిశ్ర ధనాచ్చ్యుతం సత్ కలాంతరం స్యాత్

ప్రకారాంతము - ఎట్లన - ఇష్టకర్మ వలన నేనియు ఇష్టరాశియందు పంచరాశిక క్రమంబున కలాంతరము సాధించి యా ఫలంబున నిష్టాంక సంకలనము జేయ లభించు రాశిచే మిశ్రధనమును భజింప లభించు లబ్ధము ఆసలును యగు మూలధనము మిశ్రంబున వ్యవకలింప శేషము వడ్డియగును - ఈ రెండును గుణరాశులని యును నీ రెంటి సంకలన రాశి హారకంబనియును దెలియునది.

పిండవమిశ్రధనమును ఆదిగుణరాశిచే గుణించి హారకముచే హరింప అసలు రాశియగు

ఉదాహరణం -

పంచకేన శతేనాబ్దే మూలం స్వం సకలాంతరం। సహస్రం చే
త్పృథక్తత్ర వద మూలకలాంతరే॥

నిష్కశతకంబునకునొక నెలకు నైదు। నిష్కములు కయగు నేని నీరజా
హిత। మాసముల సకళంబగు మాడలు ఖఖ। పూర్ణచంద్రుల దెల్పుము
మూలకళలు॥

పంచకేనేతి - పంచరూపకాభివృద్ధిర్యస్మిన్ శతే తేన పంచకం రూపకశతం వృద్ధ్యా దత్తం యత్ర పంచరూపకాః ప్రతిమాసం వర్ధంత ఇత్యర్థః ఈదృశేన శతేన వర్షేణ మూలం స్వం ధనం కలాంతరసహితం చేత్ సహస్రం జాతం తర్హి తత్ర మూలకలాంతరే పృథగ్వద॥

ఈ యుదాహరణంబున నెలకు నూటికి ఐదు రూపాయిలు వడ్డియగు నెడ పంన్రెండు నెలలు గడిచినపిదప అసలు వడ్డి చేరిన మొత్తము వేయి రూకములయ్యెనేని యందసలును వడ్డియును వేర్వేర వివరింపుమనుట.

న్యాసః। ప్రమాణకాలేన ౧ ప్రమాణం ౧౦౦ హతం ౧౦౦ విమిశ్రకాలేన ౧౨ ఫలం ౫ హతం ౬౦ ప్రతేద్వే ౧౦౦ ౬౦ విమిశ్రేణ ౧౦౦౦ ఆహతే ౧౦౦౦౦౦ ౬౦౦౦౦స్య యోగేన ౧౬౦ భక్తే మూలకలాంతరే జాతే ౬౨౫ ౩౭౫

నె ౧	నె ౧౨
రూ ౧౦౦	మిశ్రం ౧౦౦౦
వ ౫	

ప్ర ౧ మిశ్ర ౧౨

౧౦౦ ౫

౧౦౦ ౬౦

౧౬౦

౧౦౦౦ ౧౦౦౦

౧౦౦ ౬౦

౧౬౦) ౧౦౦౦౦౦ (౧౬౦) ౬౦౦౦౦

ఫలమూలం ఫలంకలాంతరం

౬౨౫ ౩౭౫

ప్రకారాంతరంయ క్రమం వినిమయం ఇష్టకర్మవిధినిరా

౧	౧౨	౧	౧౨
౧౦౦	౧	౧౦౦	౧
౫		౦	౫

యథా రూపమిష్టం ప్రకల్ప్య పంచరాశికేనానేయం యథా। యది రూపకశతస్య పంచవృద్ధిః తదా ద్వాదశమాసైః కస్య కియతీతి - పూర్వోక్త పంచరాశికవదన్యోన్యపక్షనయనే బహురాశివధః ౬౦ స్వల్పరాశివధేన ౧౦౦ భక్తాః వింశత్యా ఉభయోరపవర్తనః $\frac{౩}{౫}$ ఏతేన రూపంయుతం తదర్ధం సమచ్ఛేదౌ $\frac{౩}{౫}$ $\frac{౫}{౫}$ యోగః $\frac{౮}{౫}$ అనేన దృష్టం ౧౦౦౦ ఇష్టం ౧ హతం ౧౦౦౦ భక్తం ఛేదం లవం చ పరివర్త్య జాతె $\frac{౫}{౮}$

శ్యానయనం బెట్టినన్ని నెలకు నూటికి అయిదు వడ్డియగు నెడ పండ్రెండు నెలలకు నొక రూపమున కెంత యని - ఇందు పూర్వోక్త పంచరాశిక విధిని వినిమయింప బహురాశివధము ౬౦ స్వల్పరాశివధము ౧౦౦ భక్తలబ్ధం $\frac{౬౦}{౧౦౦}$ అపవర్తించగా $\frac{౩}{౫}$ సంయుక్తం $\frac{౧}{౧}$ సమ $\frac{౩}{౫}$ $\frac{౫}{౫}$ రాశియోగం $\frac{౮}{౫}$ దీనిచే దృష్టం ౧౦౦౦ ఇష్టం ౧ గుణితం $\frac{౧౦౦౦}{౧}$ భా $\frac{౮}{౫}$

$\frac{౧౦౧౧}{౧}$ అంశాహతిశ్ఛేదవధేన $\frac{౫౦౦౦}{౮}$ భక్తః లబ్ధం ౬౨౫ మిశ్రా త్ ౧౦౦౦ చ్యుతం జాతం కాలాంతరం ౩౭౫

రిహా $\frac{౫}{౮}$ గా $\frac{౧౦౧౦}{౧}$ గుణిత రాశిః $\frac{౫౦౦౦}{౮}$ అపర మూలరాశి ౬౨౫ శేషం వడ్డి ౩౭౫

రుజువు.

స్వల్పరాశి వధము - ౧౦౦

క్రమము		విపర్యయము	
౧	౧౨	౧	౧౨
౧౦౦	౬౨౫	౧౦౦	౬౨౫
౫			౫

బహురాశి వధము

౧౨
౬౨౫
౭౫౦౦
౫

౧౦౦)౩౭౫౦౦(౩౭౫ వడ్డి

౨ ప్రశ్నలు

ఒక నెలకు నూరు రూపులకొ కటిక లాంతరము గాగ గొని తిధిమాసాం। తక కునగుణతత్వంబులు। సకలాంతర మొసగ మూలసంఖ్య యదెంతో॥ నెలకు మూటికి నూటికి నేత్రరూపకములు। కళ నిర్ణయ మొనర్చి ఖశశి మాసములు చనసశితిరూపములొ్త్త మొవగ। మూలకళలను వేర్వేరముగుదబలుకూ॥ ఒక నెలకు నాల్గిటను మూడు కళగశతరూపములకు గొనిశగకృత వేత్రశమా సములశ రాద్యంశ॥ గకశరములు సకళ మొసగకళ యందెంతో॥ న్యాంశశయు తమాసము శకసాధగిరిలోక। రూపకములకు పంచాంశయుక్త పంచ। కమ్మి కళమై నవపంచాంశకయుతవంచ। మాసనకళాంతరము శతమైన నెంత॥

న్యాసము

ప్ర		ద్వి		తృ		చ	
౧	౧౫	౩	౧౦	౧	౨౪౫	౧ ౧౧/౨	౪ ౨/౫
౧౦౦	౨౯౩	౧౦౦	౮౦	౧౨౦	౫౬౭౫	౩౭ ౧/౨	౧౦౦
౧		౨		౩/౦	.	౫ ౨/౭	

సమకలాంతరం.

అథప్రమాణైర్గుణితాః స్వకాలా వ్యతీతకాలఘ్నఫలోద్ధృతాస్తే। స్వయోగభక్తాశ్చ విమిశ్రనిఘ్నాః ప్రయుక్తఖండాని పృథగ్భవంతి॥

స్వీయప్రమాణములైనలలచేతగుణించివ్యతీతకాలములఁ। స్వీయఫలఘ్నహారమునఛేదముఁజేయఫలంబులుర్ధనం। బొయ్యెనవెంచియోగముననోలిభజింపగనాదిఖండము। ల్బయ్యెనవచ్చుబోగణకసారసమానకళాంతరంబునన్.

అత్రైతి-ప్రమాణైః స్వకాలాః గుణితాః కార్యాః వ్యతీతకాలగుణితం యత్ఫలం తేన ఉద్ధృతాః భక్తాః తే విమిశ్రనిఘ్నాః విమిశ్రద్రవ్యేణహతాః సంతః స్వయోగభక్తాః కార్యాః పృథక్పృథక్ప్రయుక్తఖండాని భవంతి॥

ఈ సమానకళాంతరమున సమూలములు సాధించునెడ తొలుత నాయాయి ప్రమాణకాలము చే నాయాయి ప్రమాణముల గుణించునది। తమతమగత కాలములకును తత్ వడ్డీల ప్రమాణములకును గుణించునది। ఆదిగుణిత రాసులను క్రమంబున ద్వితీయగుణిత రాసులచే భాగించునది। ఫలంబుల వేర్వేరు నుంచునది। మరియు నీఫలరాసుల సంకలనము జేసియుంచునది। పదపమిశ్రధనమును ఫలంబులచే వేర్వేరు గుణించి ఫలయోగరాశిచే వేర్వేరు భజింపనాదిరాసులు లభించు॥

ఉదాహరణం.

యత్పంచకత్రికచతుష్కశతేన దత్తం ఖండైస్త్రిభిర్గణక నిష్కశతం షడూనం। మాసేషు సప్తదశపంచసు తుల్యమాప్తం ఖండత్రయేఽపి హి ఫలం వద ఖండసంఖ్యాం॥

వెలనొకటక శతంబునకు నేనును మూడును నాల్గునిష్టముల్ । కలలు స్థిం
చిముప్ప్వరియుగగ్రహనిష్కములొప్పగొంచు వా । రలుగిరిదిక్పరంబులను
రాజిలుమాసములన్కలావలుల్ । తులముగనిచ్చి రేవిత్వరతో డుత దెల్పుమి
వారిఖండముల్ ॥

ఉదాహరణమ్ ॥ హేగణక
యత్ - పంచక త్రిక చతుష్క శతేన కృత్వా త్రిభిః ఖండైః షడూనం నిష్క శతం దత్తం । సప్తదశ పంచ సుమాసేషు ఖండత్రయే పితుల్యం ఫలం ప్రాప్తం । తత్ర ఖండస్య ఖ్యాంవద ॥

ప్ర నె - ౧	ప్రది ౧౦	ఫలం ౫	మిశ్ర నె ౭
౧	౧౦౦	౩	౧౦
౧	౧౦౦	౪	౫

న్యాసః యథా । ప్రమాణ గుణిత కాలాః ౧౦౦- ౧౦౦- ౧౦౦ వ్య తీత కాలాః ౭-౧౦-౫ ఫలాని ౫-౩-౪ క్రమేణ గుణితాః ౩౫-౩౦-౨౦ ప్రథమస్య ౩౫ ద్వితీయస్య ౩౦ తృతీయస్య ౨౦ అనేన ప్రథమాః ౧౦౦.౧౦౦.౧౦౦ భక్తాః $\frac{౧౦౦}{౩౫}$

శ్రీ యుదాహరణము నందు ముగ్గురు వర్తకులు మిశ్రముగా నొకడు నూటికైదును మూడును - నాల్గును గాక లాంతరంబుల నిర్ణయించి మొత్తముగా గొనిన ౯౪ నిష్కము లయందు క్రమంబున ౭-౧౦-౫-మాసంబులకు లాలత్రములు సమానము గానిచ్చి రేని యాద్యాదిఖండము లెట్లుండు ననిప్రశ్నము.

ప్రమాణకాలగుణిత ప్రమాణగుణ ధనరాసులు -

$\frac{౧౦౦}{౧}$ $\frac{౧౦౦}{౧}$ $\frac{౧౦౦}{౧}$

౧౦౦ ౧౦౦ ౧౦౦

గతకాలగుణితఫలములు

$\frac{౫}{౭}$ $\frac{౩}{౧౦}$ $\frac{౪}{౫}$

౩౫ ౩౦ ౨౦

$\frac{౧౦౦}{౩౦}$ $\frac{౧౦౦}{౨౦}$ అథాపవర్తనేన్యాసః । ప్రథమస్య పంచభిః ద్వితీయస్య దశభిః తృతీయస్య వింశత్యా తే త్రయః। $\frac{౨౦}{౭}$ $\frac{౧౦}{౩}$ $\frac{౫}{౧}$ ఏషాం యోగార్థం సమచ్ఛేదాః కృతాః $\frac{౬౦}{౨౧}$ $\frac{౭౦}{౨౧}$ $\frac{౧౦౫}{౨౧}$ యోగే $\frac{౨౩౫}{౨౧}$ తే త్రయః $\frac{౨౦}{౭}$ $\frac{౧౦}{౩}$ $\frac{౫}{౧}$ మిశ్రేణ ౯౪ హతాః $\frac{౧౮౮౦}{౭}$ $\frac{౯౪౦}{౩}$ $\frac{౪౭౦}{౧}$ స్వయోగేనానేన $\frac{౨౩౫}{౨౧}$ భక్తాః ఛేదం లవం చ పరివర్త్య అంశాహతిచ్ఛేదవధేన భక్తేతి కృతే జాతాః $\frac{౩౯౪౮౦}{౧౬౪౫}$ $\frac{౧౯౭౪౦}{౭౦౫}$ $\frac{౯౮౭౦}{౨౩౫}$ ఛేదైర్భక్తేషు లబ్ధాః ఖండాః ౨౪-౨౮-౪౨ ఏతేషాం ఖండానాం వృద్ధిస్తు పంచరాశికేనానేయా॥

యథా యది మాసే శతస్య పంచాది వృద్ధిః తదా సప్తమాసాదిషు చతుర్వింశత్యాదేః కియతీతి

న్యాసో యథా

మొదటి రాసులను క్రమంబున రెండవ రాసులచే భాగించిన ఫలములు

$\frac{౧౦౦}{౩౫}$ $\frac{౧౦౦}{౩౦}$ $\frac{౧౦౦}{౨౦}$

అపవర్తితరాసులు $\frac{౨౦}{౭}$ $\frac{౧౦}{౩}$ $\frac{౫}{౧}$ యీ రాసులకూ చేయుటకు సమచ్ఛేదాలు $\frac{౬౦}{౨౧}$ $\frac{౭౦}{౨౧}$ $\frac{౧౦౫}{౨౧}$ యోగరాశి $\frac{౨౩౫}{౨౧}$

ఆదిరాశ్యానయనం

మిశ్రధనం $\frac{౯౪}{౧}$ గుణించు ప్రథమం ఖం $\frac{౨౦}{౭}$ రాశి $\frac{౧౮౮౦}{౭}$ భా $\frac{౨౩౫}{౨౧}$ పరిహా $\frac{౨౧}{౨౩౫}$ భా $\frac{౧౮౮౦}{౭}$ రాశి $\frac{౩౯౪౮౦}{౧౬౪౫}$ అప ౧౬౪౫ రాశి ౨౪

మిశ్రధనం $\frac{౯౪}{౧}$ గు ద్వి-ఖం $\frac{౧౦}{౩}$ రా $\frac{౯౪౦}{౩}$ భా $\frac{౨౩౫}{౨౧}$ పరిహా $\frac{౨౧}{౨౩౫}$ భా $\frac{౯౪౦}{౩}$ రాశి $\frac{౧౯౭౪౦}{౭౦౫}$ అప ౭౦౫ రాశి ౨౮

మిశ్రధనం $\frac{౯౪}{౧}$ గు తృ - ఖం $\frac{౫}{౧}$ రాశి $\frac{౪౭౦}{౧}$ హా $\frac{౨౩౫}{౨౧}$ పరి-హా $\frac{౨౧}{౨౩౫}$ భా ౪౭౦ రాశి $\frac{౯౮౭౦}{౨౩౫}$ అప ౨౩౫ రాశి ౪౨

యిందు సమకళాంతరములు పంచరాశికములవలన సాధించవలయుట

న్యాసము

ప్రథమపంచరాశికం				ద్వితీయపంచరాశికం				తృతీయపంచరాశికం			
క్రమం		అన్యవత్తువయ		క్రమన్యాసః		అన్యవ		క్రమన్యాసః		అన్యవ	
౧	౬	౧	౬	౧	౧౦	౧	౧౦	౧	౫	౧	౫
౧౦౦	౨౮	౧౦౦	౨౮	౧౦౦	౨౮	౧	౨౮	౧౦౦	౪౨	౧౦౦	౪౨
౫			౫	౩			౩	౪			౪

అత్ర ప్రథమస్య బహురాశివధః ౮౪౦ స్వల్పరాశివధేన ౧౦౦ భక్తః లబ్ధం ౮ శేషః $\frac{౪౦}{౧౦౦}$ విశ్లేషా భాజ్యా ద్భాజ్యహారయోర్వింశత్యా ౨౦ అపవర్తనాత్ $\frac{౨}{౫}$ ఛేదఘ్నగుణాపేక్షితికృతే జాతం కలాంతరం $\frac{౪౨}{౫}$

ఏవం ద్వితీయస్యాపి బహురాశివధః ౮౪౦ స్వల్పరాశివధః ౧౦౦ కలాంతరం $\frac{౪౨}{౫}$

ఏవం తృతీయస్యాపి కలాంతరం తుల్యం $\frac{౪౨}{౫}$

ఈమూడు పంచరాశికంబుల యందును స్వల్పరాశియగు హారము తుల్యము ౧౦౦

ప్ర ౬/౨౮ → ౧౬౮ × ౫ → ౮౪౦ ద్వి ౧౦/౨౮ → ౨౮౦ × ౩ → ౮౪౦ తృ ౫/౪౨ → ౨౧౦ × ౪ → ౮౪౦

ఈమూడిటను బహురాశివధము తుల్యంబగుట హారభాజ్యంబులను యిరువదిచేనపవర్తనము జేయలబ్ధించిన కలాంతరము $\frac{౪౨}{౫}$

అప్రశ్నలు

సీ॥ చంద్రాశ్వినగుణజలశరమాసనమితికిదశనంధవసుగింతకొరూపక॥

మితికి రెండిట మూడు మిగుల మూడిట నాల్గు నాల్గింట నైదును నైదిటారు । వారిట నేడును నగు కళాంతరముల నధమర్ణ పంచ కంబప్పుగొసిన । స్వర రామ గిరి రూప సమితికి నారైదు నాల్గు మూడును రెండు నైన నెలల । వారు వారు గొనిన వర రూప సమితికి కళలు సమము గాగ కతర్ణ కొసగు । నెడల మూలధనము లేర్పరింపుము చెలి । పాటిగణిత మందు ప్రౌఢ వేని॥

లోకేషు గిరి రత్న రుద్ర మాసములకు ఖజల సాయక రామ భాగ్నితత్వ । నఖ కూటకములకు నధమర్ణంబు రూపంబు పాదోన రూపంబును చతుర్మితియు । సార్ధ బాహులు గాగ చంద్ర ఖ బాణ రూపములప్పు గొనినట్టి పంచ వణిజులట । క్రమంబుగ నాలుగారు నెన్మిది పది యెన్ర్రెండు నెలలం బుపరగ వారు । వారు గొనినట్టి ధనములు వడ్డి సమము । గా నొసంగిన వారలు గణక పంచి । కొనిన ఖండ ధనంబుల గొంకు గుసు మిపుడ । సమ కళాంతర గణితంబు సాధ్యమేని ॥ కర జలధి కేభ ఖ శశి రవి గుణ మాసములకు ద్విది మరియు నిరువదియు ముప్పదియు నల్బదియు నేబదియు నర్వదియు డెబ్బదియు నగు నియత మూల । మూలకు మూడిట రెండు మూడును నాల్గిట నైదిట నాల్గును వారి కైకు । యేడిట నారును నెన్మిదింట నేడు నంచాష్టలవము మునగు కళలను । మూల మిష్టున వార్ధము వ్యర్థ గిరి చంద్రులు గొని గుణ శరాద్రి నంద రుద్ర విశ్వ తిథి నెలలకు వెస సమ కళలిడ । ఖండ సప్తకముల గణక దెలుపు

ప్రథమ ప్రశ్నం - మిశ్రధనం ౭౩౭						ద్వితీయ ప్రశ్నం - మిశ్రధనం ౫౦౧					తృతీయ ప్రశ్నం - మిశ్రం ౧౧౭౭౭౫౯౫						
ప్రమాణ కాలములు	౧	౨	౩	౪	౫	౩	౫	౭	౯	౧౧	౨	౪	౬	౮	౧౦	౧౨	౧౪
ప్రమాణ సంఖ్యలు	౧౦	౯	౮	౭	౬	౪౦	౩౫	౩౦	౨౫	౨౦	౧౦	౨౦	౩౦	౪౦	౫౦	౬౦	౭౦
ప్రమాణ ఫలములు	౩/౨	౪/౩	౫/౪	౬/౫	౭/౬	౧/౨	౧	౩/౨	౨	౫/౨	౨/౩	౩/	౪/౫	౫/౬	౬/౭	౭/౮	౮/౯
గత కాలములు	౬	౫	౪	౩	౯	౪	౬	౮	౧౦	౧౨	౩	౫	౭	౯	౧౧	౧౩	౧౫

అథసమమూలకాలాంతరధనకరణకాలే

సూత్రంవృత్తార్ధేనాహ

రాశ్యంతరంమాసఫలాంతరేణభక్తంహికాలోభవతీతివేద్యః ॥

రాశిద్వయములవివరము। వాశిగనొకనెలకువచ్చువడ్డివివరం।, బైశోధి

లుహారకమున। మాశశివదనాభజింపనొగికాలంబౌ॥

మాసఫలమితి అధిక-కనిష్ఠ రాశ్యోర్యదంతరం తత్ మాసఫలాంతరభక్తం రాశ్యోర్మాసఫలయోర్యదంతరేణ భక్తంసత్ కాలో భవతి.

వడ్డీలప్రమాణములుభేదములుగానుండునెడలఅసలువడ్డిరాసులుసమానతనందుకాలమునెరుగువిధి అసలురాసులకురెంటికినిగలయంతరమును।అయ్యసలుమొత్తంబులకునిణయింబగునొకనెలవడ్డీలకుంగలుగుభేదరాశిచేభజింపగసమంబగుకాలంబుదెలియుననుట. ఇందుగొప్పరాశికిస్వల్పకలాంతరంబునునల్పరాశికినధికకలాంతరంబునునుండునెడలనీవిధిప్రవర్తించుననివిచారించవలయు.

ఉదాహరణం ౩

పంచకేనశతేందత్తంద్వికేనశతద్వయం।మూలేవఫలకేకే

నకాలేనసమతాభవేత్॥

శతమునకుమాసమునకైదుచతుకళల।నూరునిరునూరుగొనివారలిద్దరు

నసమంబుగానకలాంతరమాదిధనము।జెప్పనెలలెన్నిజెప్పుమాకేర్పరించి

పంచకేనేతి।పంచకశతేనరూపకశతం దత్తం।ద్వికశతేనద్విశతేదత్తే। ఉభయోర్మూలేసఫలకేసతి। కేనకాలేనసమతాస్యాత్॥

ఈయుదాహరణంబుననూటికిఅయిదువంతుననూరునురెండువంతునయిన్నూరునుగ్రహించినయిరువురకునుమూలకలాంతరయుతసంఖ్యలుసమమునుగానొసంగకాలమెంతయగుననిప్రశ్నము.

ద్వ్యారాశీ ౧౦౦-౨౦౦ తదంతరం ౧౦౦ పక్షఁ మాసఫలం ౫ అన్యత్రర తయోరంతరం ౧ అనేన రాశి ద్వయాంతరం ౧౦౦ భక్తం లబ్ధం ౧౦౦ అయం మాసాత్మకస్స మధనకరణకాలః-

ప్రథమః -	ద్వితీయః -
నె౧కి	నె౧కి
౧౦౦	౧౦౦
౫	౨
౧౦౦	౨౦౦

మూలధనములకునొక నెలకువచ్చువడ్డి- మొదటికి ౫ రెండవదానికి ౨ అంతరం హారకం ౧

మూలధనములు రెండవవానిధనము ౨౦౦ మొదటివానిధనం ౧౦౦ అంతరం- ౧౦౦ భాజ్యం

అత్ర పంచరాశికకృత్య లబ్ధ కలాంతరం క్రమేణ ౫౦౦ ౪౦౦ ఏతద్యుతం నిజమూలధనం ౧౦౦ ౨౦౦ సమంజాతం ౬౦౦ ౬౦౦

ప్రథమం				ద్వితీయం			
క్రమం		విపర్యయం		క్రమం		విపర్యయం	
౧	౧౦౦	౧	౧౦౦	౧	౧౦౦	౧	౧౦౦
౧౦౦	౧౦౦	౧౦౦	౧౦౦	౧౦౦	౨౦౦	౧౦౦	౨౦౦
౫			౫	౨			౨

హారక భక్తఫలం సమధనకరణకాలం నెలలు- ౧౦౦ ప్రథమపంచరాశి ద్వితీయపంచరాశి వడ్డి ౫౦౦ వడ్డి ౪౦౦ మూ-ధ-మూ-ధ ౧౦౦ ౨౦౦ సకలాంతరమూలధనం ౬౦౦ ౬౦౦

౩ ప్రశ్నలు

శతమునకు నాల్గుచొప్పున శతము గొనిన । యట్టి వాడును నూటికి యుక్తి రూప । కములపాధ-శతంబును గనినయతడు । సకళమాళికులా కాలసమితి యెంత ॥ సత్తికి శతిక- శతంబును శతకమునకు ద్విక మితిని పాధ-ద్విశతియును కరము గను । గొనినయిరువురు సకళలొదనము లెన్ని । మాసములకిత్తురు గదివేగ మాకు జెపుమా ॥ ఆరువడ్డిని నూటి యేబదియు గొనిన । వాడు భుజకశనమ్మారువ డసినతడు ॥ సకళమూలధనంబుల సమత నొసగు కాలము విధింపు ద్రుతముగ కంబుకంఠీ

ప్రథమం		ద్వితీయం		తృతీయం	
౫౧ కే	౫౧	౧	౧	౧	౧
౧౧౦	౧౬౦	౧౮౦	౧౦౦	౧౮౦	౧౭౦
౪	౨	౭	౨	౮	౨
౧౮౦	౧౫	౧౦౦	౨౫౦	౧౫౦	౪౦౦

అథమిశ్రవాణిజ్యంవృత్తార్ధేనాహ

ప్రక్షేపకామిశ్రహతావిభక్తాః। ప్రక్షేపయోగేనపృథక్ఫలానిll

క్షేపకములుమిశ్రహతముజేసిక్షేపయుక్తిచే। బాపసంభవించుఫలముబర్వు వేరువేరుగ॥

ప్రక్షేపకాఇతి॥ ప్రక్షేపకాఃమిశ్రద్రవ్యేణగుణితాః - ప్రక్షేపయోగేనవిభక్తాస్సంతఃఫలానిపృథక్స్యుః

పాళ్లవర్తకవిభాగంబునవాదియం దుంచినధనంబులవేర్వేరమిశ్రధన ముచేగుణించిఆరిదనసంయోగరా శిచేభజింపఫలంబులువేర్వేరల భించుననుట

ఉదాహరణం

పంచాశదేకసహితాగణకాష్టషష్టిః పంచోనితానవతిరాదిధనానియేషాం। ప్రాప్తావిమిశ్రితదనైశ్చశతత్రిభిస్తై ర్వాణిజ్యతోవదవిభజ్యధనానితేషాం

ఎనబదియైదునున్నరువదెన్మిదియేబదియొక్కటైనయాగా। దనములజేత వాణిజముదప్పకజేయగల్గమైనయా। ఘనఫలరూపకత్రిశతిగాణకదెల్పు ము వేరువేరుగా। మనమునదీవెపోలికెనుపాటిపిజృంభితమేనివేగమై

పంచాశదితి- హేగణక-ఏకపంచాశత్ -అష్టషష్టిః-పంచోనితానవతిరితియేషాం ధనానివర్తకాంతేషైర్వణిక్భిఃమి

ఈయుదాహరణంబున౫౧ - ౬౮ - ౮౫నిష్కములనుంచిమొదలుధన ముగాగలనువ్వురువర్తకులుకలి

త్రిదశదశైః త్రిభిః వాణిజ్యాతః
శతత్రయం ప్రాప్తం యదితద్వా-
తేషాంధనానివిభజ్యవద- న్యాసః
ప్రక్షేపకాః ౫౧ - ౬౮ - ౮౫ -
మిశ్రేణ ౩౦౦ - హారాః -
౧౫౩౦౦ - ౨౦౪౦౦ - ౨౫౫౦౦
ప్రక్షేపయోగేన ౨౦౪ భక్తలబ్ధాని
ఫలాని- ౭౫ - ౧౦౦ - ౧౨౫ తా
న్యాదిధనైఃఊనాని ౫౧ - ౬౮ - ౮౫
లాభాః ౨౪ - ౩౨ - ౪౦
అథవా మిశ్రధనం - ౩౦౦ ఆదిధనై
క్యేన ౨౦౪ ఊనితం ౯౬ అయమేవ
సర్వలాభయోగః అస్మిన్ ప్రక్షే
పైః ౫౧ - ౬౮ - ౮౫ గుణితే ప్రక్షేప
యోగేన ౨౦౪ భక్తే లబ్ధానిలాభాః
౨౪ - ౩౨ - ౪౦ తుల్యమేవ -
ఏవమన్యత్రాపి

శివతేజకముజేయ ౩౦౦ నిష్కములు
భిగచినవారల విభాగంబులెట్టివని

ప్రశ్నము

ప్రథమప్రకారం

౫౧
౬౮
౮౫
హారం ౨౦౪

౫౧	౬౮	౮౫
౩౦౦	౩౦౦	౩౦౦
౧౫౩౦౦	౨౦౪౦౦	౨౫౫౦౦

భక్తలబ్ధం

౭౫	౧౦౦	౧౨౫
౫౧	౬౮	౮౫

శేషం

౨౪	౩౨	౪౦ శేషం

ప్రకారాంతరం

౩౦౦
౨౦౪
౯౬

౯౬	౯౬	౯౬
౫౧	౬౮	౮౫
౪౮౯౬	౬౫౨౮	౮౧౬౦

పూర్వహారభక్తలబ్ధంలాభములు

౨౪	౩౨	౪౦

పూర్వగణకోదాహరణము

పుర శరశైలభాగములబొందిరిభృత్య వరుద్రసంఖ్యవా । నరములు గొల్చినప్పుడొసంగెనగాశ్వవయోధినిష్కముల్ । గిరముగ బాణపర్వతనిధిక్రమభృత్యులకర్థజాలముల్ । వరుసనువంచిభూరిగుణవైభవమాతు నెరుంగజెప్పుమా

జనములు	దినములు	భాగములు	గుణితం
౫	౭	౩	౧౦౫
౭	౯	౫	౩౧౫
౯	౧౧	౭	౬౯౩

మిశ్రం ౪౭౭ హారం ౧౧౧౩

౪౭౭	౪౭౭	౪౭౭
౧౦౫	౩౧౫	౬౯౩
౫౦౦౮౫	౧౫౦౨౫౫	౩౩౦౫౬౧
హారభక్తలబ్ధం ౪౫	౧౩౫	౨౯౭

౪ ప్రశ్నము

ద్విత్రిచతుర్భాగమలగు ధా। త్రిత్రిదశాళికొసగెధర్మార్థముగా। బాత్రము
నసూటముప్ప ది। ధాత్రీవుడొక్కొకనికెంత ద్రవ్యము జెపుమా॥ సురచిరమైన
యూరొకటిసొంపుగవల్వ్వురు గుత్తగొంచు దా। నరువడిగుత్త జేసినదియుం
చులభాగము రెంటినొక్కఁడుం। అరయగమూటపాలు చతురాంశవిభా
ముషష్ఠభాగముం। బరువడివారి కెన్నియగుపన్నుగ జెప్పుము వీరికిష్టముల్॥

న్యాసము-

ప్ర-౨-౩-౪ మిశ్రధనం౧౩౦ ద్వి ౧/౨ ౧/౩ ౧/౪ ౧/౬ మిశ్రధనం౬౦

వాపీపరిపూరణసూత్రం

భజేచ్ఛిదోంశైరథ తైర్విమిశ్రైరూపం భజేత్స్యాత్పరిపూ-

ర్తికాలః॥

భజనజేసిహారములను బాగుమీరునంశలఁ। ద్రవ్యజమొనర్చిరూపభజనవాసి
జేయకాలమౌ॥

భజేదితి॥ ఛిదః ఛేదాన్ అంశైర్భజేత్। అథ తైః మిశ్రైః ఛేదైః రూపం భజేత్। ఏవం పరిపూర్తికాలో భవతి॥

అంశంబులచే ఛేదంబుల విభజించి యాఫలంబుల సంకలనము జేసి దాని చే రూపము విభజింప కాలంబగు.

ఉదాహరణం

యేనిర్ఝరా దినదినార్ధతృతీయషష్ఠైస్సంపూరయంతి హి పృథక్పృథగేవ
ముక్తాః। వాపీం యదా యుగపదేవ సఖే విముక్తాస్తే కేనవాసరలవే
న తదా వదాశు॥

కాలువ లెవ్వియేనిదినఖండశ్చ తీయవడంశలందువే। చాలుగబారపూరణ మునల్పునుతొట్టిని వేరు వేరుగా। నాలుగు నేక కాలముననర్మిలిబారగ వేగ దెల్పుమా। కాలలవంబుగాణితిక గాంచితి వేనిప్ర పూరణ స్మదిశా -

యేనిర్ఝరాః పృథక్పృథక్ ముక్తాస్సంతః దినదినార్ధత్ర్య తీయషష్ఠైః వాపీంసంపూరయంతి। అర్ధంచతృతీయశ్చషష్ఠశ్చ అర్ధత్ర్య తీయషష్ఠాః దినస్య అర్ధత్రృతీయషష్ఠాః దినంచ దినార్ధత్రృతీయషష్ఠాశ్చతైః। ఏకోనిర్ఝరాముక్తో దినేనఘటీ షష్ఠ్యా వాపీంపూరయతి ద్వితీయోదినార్ధేన త్రింశతా ఘటీభిః। తృతీయోదినతృతీయభాగేన వింశత్యా ఘటీభిః। చతుర్థో దినషష్ఠభాగేన ఘటీదశకేనేత్యర్థః హేసఖె యదా ఏతెచత్వారోనిర్ఝరాయుగపదేవముక్తాః తదాకేన వాసరలవేన వాపీంపూరయంతితద్వద॥ న్యాసః

౧/౧ ౧/౨ ౧/౩ ౧/౬ ఛిదోంశైర్భక్తాః తావంతఏవ- ౧/౧ ౨/౧ ౩/౧ ౬/౧

మిళితైః ౧౨రూపం౧భజేత్ చత్వారోనిర్ఝరాయుగపన్ముక్తాదినద్వాదశాంశేన ౧/౧౨ ఘటీపంచకేనపూరయంతి-

ఈయుదాహరణంబున నెక్కాలువలు వేర్వేరవిడువబడియెడు నెడలదినము చేతను దినార్ధమును-మూట నొకటను-నాల్గింటనొకటిచేతనుతొట్టి నిండింపంజేయునట్టి కాలువలు నాల్గును నొక్క తూరివిడువంబడిన నెంత కాలంబుననాతొట్టినిండం జేయునని ప్రశ్నము-

దినం ౧/౧ ౧/౨ ౧/౩ ౧/౬ దీనిక్రమంబున ఛేదంబులనంశలచే-భజింప ఫలములు-

౧/౧ ౨/౧ ౩/౧ ౬/౧ యోగం ౧౨/౧

దినం ౧/౧ భాగించు ౧౨/౧ పరి-హా ౧/౧౨ భాజ్య ౧/౧ రా ౧/౧౨ దినము నందలిపన్నెండింటనొకభాగంబున ౫ ఘడియలలోతొట్టినిండుననుట

౫ ప్రశ్నలు

పదినిరెంటనొకటపంటపొలంబులు। గలయ తూములన్ని గలశెపార। గ నొకపొలము నెన్నిఘడియలగల సెనువి స్తరింపుమాకు వేట్కమీర॥ పత్తపంచన వద్వాదశాంశలను క్రమంబునను బారు కాల్వలుమహిపునాజ్ఞ। నేక కాలవి ముక్తము లెనగనెంత। కాలమునసంతపొలమునుగలయబారు॥ నందలవయుగ్మ కంబునసష్ఠమాంశ। త్రితయమున వేటనాల్గిటతిరముగాగ। నొక్కకరుఘూరం బునను బారునురుఘురంబు। లన్నియునుదీయ నెంత కాలముననుబారు॥ పడిటను మూడులవముల నెన్మిదింట। నైకుభాగంబులనువిశ్వనందలవము। లనుగలయ బారుకాల్వలునధిపునాజ్ఞ। నొకటిదెరచినపొలమెంతలోనబారు-

ప్ర- $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౩౦}$ $\frac{౧}{౨౪}$ ద్వి- $\frac{౧}{౮}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౯}$ $\frac{౧}{౧౨}$ తృ $\frac{౨}{౯}$ $\frac{౩}{౭}$ $\frac{౪}{౬}$ చ $\frac{౩}{౮}$ $\frac{౫}{౭}$ $\frac{౯}{౧౩}$

క్రయయుతవాపీపూరణము-

వ్యయముగల్గవ్యవకలనమువలయుజేయ శేషముతో। నయముతోడ
తౌల్యగరిమెనందుచుండునిందులకు

వ్యయమానుసంయుతంబైయుండెనేని పూర్వసూత్రక్రమంబున వ్యయమును లాభంబున వ్యవకలనము జేసి శేషముచే పూర్వసూత్రక్రమంబున రూపము భజింప వలయు ననుట విశేషము-

ఉదాహరణము-

ఏకటాకము నేవినీరపూరణమును వేర్వేర జేసెడువిపులఝరలు। దశమునర్ధాంశ చేదశఘటియష్టాంశయందువ్యయంబుపంచాశసప్త। భాగవిముక్తి చేబడయూని శ్శేషతయట్టిసరంబునందఖిలఝరులు। వివృతంబులై యుండవేగంబదెల్పు ముకాలలవంబట్టికారణంబు। ఓమకాలమగుటజల దావసరముదా। పవృష్టాంగయుంటతపమునందు। వానరాకచేతవడగంగ్ల తోడుత। గడగెగానదీనిగణకవర్య॥

న్యాసము -

ఆదాయం - $\frac{౧}{౨}$ $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౮}$ పూర్వసూత్రోక్తక్రమంబు	వ్యయం $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౭}$ పూర్వసూత్రా
లవహృతఛేదసంకలనరాశి ౧౯	నీతవ్యయం ౧౨

అయవ్యయాంతరం ౭ దీనిచే రూపము భజింపలబ్ధం - $\frac{౧}{౭}$

౬ ప్రశ్నలు -

నించు కాల్వలు దినత్ర్యంశ పంచమాంశ।ములను నించెడు తొట్టినిగల జలంబు। షష్ఠలవమున వ్యయమొందచానయంత। కాలమున శేషలవమున గాంచుపూర్తి॥ విశ్వమును సూరలవముల వెలయనిండు। తొట్టినీరంబు నంతయు తొమ్మిదింట। రెండులవముల వ్యయమగుచండసుషిర॥ విశ్వతి నెంతటపూరించు వెలది జెపుమా॥ దినదళ తృతీయలవముల దనియజేయు। సుషిరయుగ్మాయుతియు తిధిసుఘటికలను। వ్యయముగల వాపి సుషిరత్రయమును దెరచి। యున్న నెంతటసందునోయువిద బలుకు॥

ప్ర - ఆ $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౫}$ వ్య $\frac{౧}{౬}$ ద్వి - ఆ $\frac{౧}{౧౩}$ $\frac{౧}{౧౨}$ వ్య $\frac{౨}{౯}$ తృ ఆ $\frac{౧}{౨}$ $\frac{౧}{౩}$ వ్య $\frac{౧}{౪}$

పణ్యసూత్రం -

పణ్యైస్స్వమూల్యాని భజేత్స్వభాగై ర్హత్వా తదైక్యేన భజేచ్చ తాని। భాగాంశ్చ మిశ్రేణ ధనేన హత్వా మూల్యాని పణ్యాని యథాక్రమం స్యుః

క్రయప్రమాణముల చేనయమొప్పత మతమ భాగముల్గణియించి పణవస్తులగుచు। దనరారు వాని చేదగ భజించిన లబ్ధలను యోగమొనరించియటు విమిశ్రధనము చే లబ్ధుల తాడనంబొనరించి యోగంబున భజింపనోలయు క్రయముల। టమిశ్రమున భాగలభ్య స్తమొనరించి యోగంబున భజింపనొనరు భా

గ॥వస్తునివహంబులిందులవలనుమీర। దెలియవగియండుపిటని దెల్పెగనుడు।
క్రయవిభాగంబులనుసంజ్ఞ గణితములను। దనరియుండునుగణకులుదగు
ననంగ -

పణ్యైరితి॥స్వమూల్యాని-స్వ
భాగైర్హృత్వా పణ్యైః భజేత్।
తానిభక్తసిద్ధమూల్యానిభాగాం
శ్చ మిశ్రేణధనేనహత్వా తద్వై
క్యేన తేషామిష్టభాగమూల్యానా
మైక్యేనభజేత్। యథాక్రమం
మూల్యాని-పణ్యానిచస్యుః॥

ఇందుతొలుతక్రయప్రమాణధ
నములచేతనిష్టభాగంబునవేర్వేరగు
ణించిదానిదానిసరుకుల వెలల చే
భాగించివేర్వేరయుంచునది-
మరియు నాఫలంబులసంకలనము
జేయునది - ఈ యోగరాశిహార
కంబుననిదెలియవలయు॥
పిదపపూర్వలబ్ధరాసులవేర్వేరమి
శ్రధనంబుచేగుణించిహారకంబున
హరింపక్రయ ధనంబులగు -
ఇష్ట భాగంబులవేర్వేరమిశ్రధ
నంబుచేగుణించిహారకంబునహరిం
పవస్తుభాగంబులగు

ఉదాహరణం

సార్థంతండులమానకత్రయమహోద్రమ్మేణమానా
ష్టకంముద్గానాంచయదిత్రయోదశమితాఏతావణిక్కాకి
ణీః॥ఆదాయార్పయతండులాంశయుగళంముద్గైకభాగా
న్వితంక్షిప్రంక్షిప్రభుజోవ్రజేమహియతస్సార్థోగ్రతో
యాస్యతి॥ ॥౧౧॥

వణములువిన్ము దెల్పెకనుబాగుగద్రమ్మమునందుసార్థమా।గుణములుమా
నతండులముకొంచకముగ్గపుమానకంబులా। ఘటులివివిశ్వకాకిణులుబాగు
గగొంచుద్వయంబునెందుగా।గణుతినెసంగుభాగములగ్రమ్మనగైకొని
యిమ్ము భుక్తికిన।వణిజకులాగ్రగణ్యసహవాసులువచ్చేనిబోవమండగన్-

సార్ధమానిని|| అ సోషాకక్షేస థరాం తండుల మానకత్రయ ద్రమ్మేణలబ్ధా తే। ద్రమ్మై ము[illegible]మా నన్యాష్టః ల భ్యతే। ఏవం [illegible]

ప్రమాణధనం	ప్రమాణద్రవ్యం	ఇచ్ఛా	సరుకు
ద్ర ౧/౧	౭/౨	౩/౧	బియ్యము
ద్ర ౧/౧	౮/౧	౧/౧	పప్పు

ఓయి యుదాహరణమునకు ద్రమ్మమునకు బియ్యము మూడున్నర మానికెయు నిట్టి ద్రమ్మమునకు పెసలెనిమిది మానికెలు నవిలువ యుండుగాన

తి। ఏతాస్త్రయోదశ కాకిణీరాదా యముద్గైకభాగాన్వితంతండులాం శయుగళం అర్పయ। వయంక్షిప్రభు జస్సంత క్షిప్రం వ్రజేమహియతస్సా ర్థోఽగ్రతో యాస్యతి|| న్యాసః-

ద్రమ్మమూల్యాని ౧/౧ ౧/౧ స్వభాగాః ౩/౧ ౧/౧ హృతాని ౩/౭ ౧/౮ పణ్యైః ౨/౩ ౮/౧

భజేత్ ఛేదం లవంచ పరివర్త్యహతి కృతే జాతమిష్టభాగమూల్యం ౪/౮ ౧/౮ ఏతద్వైక్యాధనం సమ చ్ఛేదా||

౩౨/౫౬ ౭/౫౬ ఐక్యం ౩౯/౫౬ తాన్యేతాని ౪/౭ ౧/౮ మిశ్రేణాధనేన ౧౩/౬౪ హృతాని ౩౫/౨౦౮ ౧౩/౧౦౪ భాగాంశ్చ ౩/౧ ౧/౧ మిశ్రేణాధనేన ౧౩/౬౪ హృతాని ౩/౫౨

వీరపదమూడు కాకిణులకును రెండు భాగములబియ్యమునొకభాగముపె సలుగలిపియొసగుమని ప్రశ్నము

బియ్యము పప్పు

బియ్యము	పప్పు
క్ర ౧/౧ భా ౩/౧ గుణితే ౯/౧ శిష్టభా గం క్రయ పణ్యా ణముచే ౨/౩ పరి ౩/౭ భా ౩/౧ ౪/౨	క్ర ధ ౧/౧ గుణితం చ భా ౧/౧ గుణిత రాశి ౧/౧ భాగి చ క్రయ ప్రమాణముచే ౮/౧ పరి ౧/౮ భాజ్యం ౧/౧ రా ౧/౮

హారనయనము

బియ్యపుఫలహార ౪/౭ పప్పు ఫ లం ౧/౮

సమ ౩౨/౫౬ ౭/౫౬ యోగం ౩౯/౫౬

$\frac{౧౩}{౬౦}$ తదైక్యేనాభీష్టభాగమూల్యై క్యేన $\frac{౩౯}{౧౬}$ భజేత్ యథా ఛేదంలవంచ పరివర్త్య ౯ $\frac{౫౦}{౬౪౦}$ $\frac{౬౬}{౩౯}$ అం శాహతిఛ్ఛేదవధేనభక్తాజాతం తండులమూల్యం $\frac{౨౯౧౦}{౧౬౬౪౦}$ పునః $\frac{౧౩}{౧౦}$ తదైక్యేన $\frac{౩౯}{౧౬}$ పూర్వవత్ ఛేదం లవంచ పరివర్త్యేతిభక్తేజాతం ముద్గమూల్యం $\frac{౭౨౦}{౧౯౯౬౦}$ ఏతౌ క్రమేణ తండులముద్గమూల్యాని తండులమూల్యం ద్రమ్మాః దశోత్తరనవశతాధిక ద్విసహస్రేణాపవర్తితే జాతం తండులమూల్యం $\frac{౧}{౬}$ ముద్గమూల్యంచ చతురధిక శతేనాపవర్తితే జాతం ముద్గమూల్యం $\frac{౭}{౧౯౬}$ తండుల ముద్గ మూల్యానాం $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౭}{౧౯౬}$ యోగార్థం సమచ్ఛేదా కృతా $\frac{౧౯౬}{౧౧౭౬}$ $\frac{౪౨}{౧౧౭౬}$ యోగః $\frac{౨౩౮}{౧౧౭౬}$ అష్టాదశభిరపవర్తితే జాతం తండులమూల్యం $\frac{౧౩}{౬౪}$ ముద్గమూల్యం $\frac{౭}{౬౦}$ అస్య క్రమేణ లబ్ధాః

మూల్యానయనము

తండులమూల్యం	ముద్గమూల్యం
$\frac{౪}{౩}$ గు - మి - ధ $\frac{౧౩}{౬౪}$	$\frac{౧}{౭}$ గు - మి - ధ $\frac{౧౩}{౬౪}$
రా $\frac{౫౦}{౬౪౦}$ భా $\frac{౩౯}{౧౬}$	రా $\frac{౧౩}{౫౧}$ భా $\frac{౩౯}{౬}$
పరి $\frac{౫౬}{౯}$ భా $\frac{౫౨}{౬౪౯}$	పరి $\frac{౫౬}{౩౯}$ భా $\frac{౧౩}{౧౦}$
రాశి $\frac{౨౯౧౦}{౧౬౬౪౦}$ అప	రాశి $\frac{౭౨౦}{౧౯౯౬౦}$ అప
$\frac{౨౯౧౦}{}$ రాశి $\frac{౧}{౬}$	$\frac{౧౦౪}{}$ రాశి $\frac{౭}{౧౯౬}$

రుజువు

$\frac{౧}{౬}$ $\frac{౭}{౧౯౬}$ సమ $\frac{౧౯౬}{౧౧౭౬}$ $\frac{౪౨}{౧౧౭౬}$

యుతి $\frac{౨౩౮}{౧౧౭౬}$ అప ౧౮ రాశి $\frac{౧౩}{౬౪}$

ధాన్యభాగానయనం

బియ్యము	పప్పు
$\frac{౨}{౧}$ గు - మి - ద $\frac{౧౩}{౬౪}$ రా	$\frac{౧}{౧}$ గు - మి - ద $\frac{౧౩}{౬౪}$
శి $\frac{౨౬}{౬౪}$ భా $\frac{౩౯}{౬}$	రాశి $\frac{౧౩}{౬౪}$ భా
$\frac{౫౬}{౩౯}$ భా $\frac{౭౬}{౬౪}$	$\frac{౩౯}{౬}$ సం $\frac{౫౬}{౯}$ భా
భక్తఫలం $\frac{౧౦౪౬}{౨౦౯౬}$	$\frac{౧౩}{౬౪}$ రా - ఫలం
అప ౨౦౮ రాశి $\frac{౭}{౬}$	$\frac{౫౧౦౪}{౩౯౬}$ అప ౧౦౪
అథవా $\frac{౧}{౩}$	రాశి అథవా $\frac{౧౧}{౬}$

కాకిణ్యాః ౧౦ వరాటికాః ౧౩ ౧౯౦/౨

తులమూల్యం కాకిణ్యౌ ౨ వరాటి

కాః ౬ ౨/౩ ముద్గమూల్యం భాగాః

౨/౧ ౧/౨ మిశ్రధనేన ౧౩/౬౪ హృతాః

౨౬/౬౪ ౧౩/౬౪ తదైక్యేన ౩౯/౬౪ భే

దంలవంచ పరివర్త్య గుణితభక్తేజా

తాస్తండులభాగాః ౧౪౫౬/౨౪౯౬ ము

ద్గభాగాః ౭౨౮/౨౪౯౬ తండులభాగాః

అష్టోత్తరద్విశతేనాపవర్తితే ౭/౧౨

ముద్గభాగాః ౭౨౮/౨౪౯౬ చతురధికశ

తేనాపవర్తితే కృతే ౭/౨౪ తండులభా

గాః అథ కా ౨/౩ ముద్గభాగా అ౧ ౨/౬

త్రైరాశికరుజువు

బియ్యము

౧/౧ కి ౭/౨ చా ౧/౬ పప్పు

కయం ౭

న్యాసము

౭ కు ౧ రా ౭ ఖా
౨ ౯ ౧౨

౧ రాశి ౭ బియ్యం
౧ ౧౨

౧ కి ౧ చా ౭
౧ ౧ ౧౯౨

కి ౨౦ ౧౧

౭ కు ౧ రా శి ౪౯
౧౯ ౨ ౧ ౧౯౨

ఫ ౧ రాశి ౪౯
౧ ౧౯౨

ఆకు ౧ రాశి ౭/౨౪

ఉదాహరణాంతరం.

కర్పూరస్య వరస్య నిష్కయుగళేనైకం పలం ప్రాప్యతే। వై
శ్యానందన చందనస్య చ పలం ద్రమ్మాష్టభాగేన చేత్। అ
ష్టాంశేనతథాగరోః పలదళం నిష్కేణ మేదేహి తాన్ భాగైః రే
కకషోడశాంశకమితైః ధూపం చికీర్షామ్యహం ॥ ౧౨॥

వరకర్పూరపలంబు నిష్కయుగళిన్ వాసించు పాటీరమాగరులయ్యష్ట
మాంబులన్ పలము గానర్ఘంబుగానుండనా। కరికా ధూపముకై యొకంటన్న
ఫులన్ గన్పట్టునాగంబులన్ గరమా భాగములి మ్మొకత్రముననర్ల కొ
వేపణ్యమల్ ॥

౩౨	౧	౧	కర్పూరం
౧/౮	౧	౧౬	చందనం
౧/౨	౧/౩	౮	అగరు
మిశ్ర ద్రవ్యము ౧౬			

కర్పూరస్యేతి - హే [illegible] చందన-అగరు [illegible] నిష్క యుగ [illegible] ద్రమ్మస్య భాగేన [illegible] అదనస్య పలం ప్రాప్యతే - తస్య [illegible] అగరోర్దళంపలం ప్రాప్యతే [illegible] అష్టకమితైర్భాగైః [illegible] కర్పూరచందనాగరూణాం దేహి [illegible] పణ్యమూల్యాని ౩౨/౧ ౧/౮ ౧/౮ స్వభాగైః ౧/౧ ౧౬/౧ ౮/౧ హత్వా ద్వితీయతృతీయావష్టభిరపవర్త్య చ జాతాః - ౩౨/౧ ౨/౧ ౨/౧ తదైక్యం ౩౬/౧ మిశ్రధనేన ౧౬/౧ హతాః ౫౧౨/౧ ౩౨/౧ ౩౨/౧ భాగాంశ్చ ౨/౧ ౧౬/౧ ౮/౧ హత్వా ౧౬/౧ ౨౫౬/౧ ౧౨౮/౧ పూర్వోక్తైక్యేన ౩౬/౧ భజేత్ [illegible] ౧౨/౩౬ హరే

[illegible]యు దాహరణంబున యిప్పరె ద్రమ్మములకు నొక పల [illegible] కర్పూరం [illegible] భాగము చేతం దన పలంబొకటియు నట్లనె ద్రమ్మష్టభాగము చేత [illegible] ఫలంబు గరుని దొరుకును ఓ వర్తకుడ యీ రు ద్రవ్యంబులను క్రమముగ నొక ర్పూరంబొక భాగంబును చందనంబు పదియారు భాగంబులును అగరె నిమిది భాగంబులు [illegible] బొసగుమని ప్రశ్నము

[illegible]

యోగము - ౩౨/౧ ౨/౧ ౨/౧ యోగము ౩౬ హారకం

హారేణభక్తంలబ్ధం ౧౪ శిష్టం $\frac{౭}{౩౬}$

శిష్టహారేచ చతుర్భిరపవర్తితే

జాతం $\frac{౨}{౯}$ కర్పూరమూల్యం ౧౪

$\frac{౨}{౯}$ చందనాగరుమూల్యాని $\frac{౩౨}{౩౬}$ $\frac{౩౨}{౩౬}$

అనయోర్భాజ్యహారయోః చతు

ర్భిరపవర్తనేజాతాం చందనాగ

రుమూల్యాని $\frac{౭}{౯}$ $\frac{౭}{౯}$ ఏవంభాగాః

$\frac{౧౬}{౧}$ $\frac{౨౫౬}{౧}$ $\frac{౧౨౭}{౧}$ ఐక్యేన $\frac{౩౬}{౧}$

భక్తాఃలబ్ధాః క్రమేణ $\frac{౧౬}{౩౬}$ $\frac{౨౫౬}{౩౬}$

$\frac{౧౨౭}{౩౬}$ ఏతాశ్చతుర్భిరపవర్త్య

జాతాః కర్పూరచందనాగరుభా

గాః $\frac{౪}{౯}$ $\frac{౬౪}{౯}$ $\frac{౩౨}{౯}$ హారేణభక్తా

లబ్ధయఃకర్పూరభాగం $\frac{౪}{౯}$ చందన

భాగం ౭ $\frac{౧}{౯}$ అగరుభాగం౩ $\frac{౫}{౯}$

మూల్యానయనము

కర్పూరం- $\frac{౩౨}{౧}$ గు మి- ధ $\frac{౧౬}{౧}$ రా $\frac{౫౧౨}{౧}$ భా $\frac{౩౬}{౧}$ పరి $\frac{౧}{౩౬}$ $\frac{౫౧౨}{౩౬}$ రాశి $\frac{౫౧౨౪}{౩౬}$ అర భా $\frac{౧౨౭}{౯}$ క్రయం ద్రమ్మాః $\frac{౧౪౨}{౯}$	చందనం- $\frac{౨}{౧}$ గు మి-ధ $\frac{౧౬}{౧}$ రాశి $\frac{౩౨}{౧}$ భా $\frac{౩౬}{౧}$ పరి $\frac{౧}{౩౬}$ భా $\frac{౩౨}{౩౬}$ రాశి $\frac{౩౨}{౩౬}$ అర రాశి $\frac{౭}{౯}$ ద్రమ్మము	$\frac{౨}{౧}$ గు-మి -ధ $\frac{౧౬}{౧}$ రాశి $\frac{౩౨}{౧}$ భా $\frac{౩౬}{౧}$ ప $\frac{౧}{౩౬}$ $\frac{౩౨}{౧}$ రాశి $\frac{౩౨}{౩౬}$ వరాశి $\frac{౭}{౯}$

భాగానయనం

కర్పూరం $\frac{౧}{౧}$ గు-మి ధ $\frac{౧౬}{౧}$ రా శి $\frac{౧౬}{౧}$ భా $\frac{౩౬}{౧}$ ప $\frac{౧}{౩౬}$ భా $\frac{౧౬}{౧}$ రా శి $\frac{౧౬}{౩౬}$ అర రాశి $\frac{౪}{౯}$	చందనం $\frac{౧౬}{౧}$ గు-మి ధ $\frac{౧౬}{౧}$ రా శి $\frac{౨౫౬}{౧}$ భా $\frac{౩౬}{౧}$ ప $\frac{౧}{౩౬}$ భా $\frac{౨౫౬}{౧}$ $\frac{౨౫౬}{౩౬}$ అపరగా $\frac{౬౪}{౯}$	అగరు $\frac{౮}{౧}$ గు-మి -ధ $\frac{౧౬}{౧}$ ర $\frac{౧౨౮}{౧}$ భా $\frac{౩౬}{౧}$ పరి $\frac{౧}{౩౬}$ భా $\frac{౧౨౮}{౧}$ శి $\frac{౧౨౮}{౩౬}$ అరరాశి $\frac{౩౨}{౯}$

రంజుప్ప

క్రియకు

కం౧౼౮చరఅగర యోగ౧౮౮అష రాశి౧౨వస్తువలు త్రైరాశికం

కర్పూరం చందనం అగరు

ప్ర ౩౼ ఫల౧ ౧ ఇ౨ ౨౮ ప్ర౧ ప౧ ఇ౮ ప్ర౧ ఫ౧ ఇ౮

న్యాసం న్యాసం న్యాసం

౧౮ గు౧ రాశి౧ ౨౮ ౮ గు౧ రాశి౮ ౮గు౧ రా ౮

భా ౩ ౨ పరి౧ భా ౧ ౨౮ ౧ పరి౮ భా గా శి౮ భా ౧ పరి భా

రాశి౧ ౨౮అ౩ ౨రాశి రాశి౮అప౨రా

౭ ప్రశ్నలు

ఘనసారంబుజవాదిపున్నమరియుం కస్తూరముం కేసరం। బునుదం తోన్మితగుంజభారవిలువల్ప్రెల్వ్ర గజాంగాబ్ధినా। యనచం ద్రుల్యాణిజా గ్న్యగంధమునకైయర్పింపు రామాక్షులం। పెనరన్నేక జలాశ్వదిగ్రవులు గాఢామొ ప్లభాగ బులం। జాపత్రి మరిచియుజాజికాయలవంగ మేలకి కా యాయుజాలుగాగ। బాజారువిఁ లుబరగు కేశవ్రి త్రివర్ణ మూపలము లువ రుసనేత్ర।గుణజలశరశక్ర ఫణితిమూషాశలసపిదెచ్చ గుణజలాధర్వుం సప్త।భాగంబులగునట్లుభామినిసస్తాస్పచంద్రదగా మూలకుసగ్గరముగ। న ట్లుగంధంబుపన్నీగునయనగాయా।గూపముల త్రిచతుర్వ్శ లేప్రమిార।నాలు గై దగుభాగంబులమరునట్లు। డెబ్బ జేపించిటకిని డెమ్మదీవరాగ్య॥

ప్రథమం					ద్వితీయం					తృతీయం			
కస్తూరి	౩౨	౭	౧	౧/౫	చందనం	౩	౨	౮	౭౦	జాపత్రి	౧	౧/౭	౩
జవ్వాజి	౩౨	౬	౮	౮/౮	పన్నీరు	౮	౩	౫	౫౧	మిరియం	౨	౧/౫	౦
పునుగు	౩౨	౮	౭	౭	మిశ్రధనం	౭౭		౫౧/౫౧		జాజికాయ	౧	౧/౮	౫
కర్పూరం	౩౨	౨	౧							లవంగం	౨	౧/౫	౬
కుంకుమ	౩౨	౧	౧/౬							ఏలకికాయ	౫	౧/౬	౭

అథరత్నజాతౌకరణసూత్రంవృత్తేనాహ-

నరఘ్నదానోనితరత్నశేషై రిష్టైర్హృతే స్యుఃఖలుమూల్య
సంఖ్యాః। శేషైర్హృతా-తిశేషవధాత్పృథక్స్థై రభిన్నమూల్యాన్య
థవాభవంతి॥ ౧౩॥

నరగుణదానహీనములగు రత్నశేషరాసులచే। నరగభజింప స్వేష్టము
నుసరించి నరత్నదనములబ్బునో। మరియును శేషఘాతములమాంసగు గాకని
శేషసంఖ్యలచే। భాగభజింప పూర్ణాంకములగు బర్షీను మూల్యములు రత్నరాజికి॥

నరఘ్నేతి-నరఘ్నదానోని
తరత్నశేషైః। నరగుణితంయద్దా
నం తేనఊనాని తానియానిరత్నాని ర
త్నానాంసంఖ్యాః తచ్ఛేషైరిష్టైం
కైర్భక్తే సతిమూల్యసంఖ్యాః స్యుః
ప్రత్యేకరత్నమూల్యసంఖ్యాభవతి-
యద్వా శేషవధేరత్న దానోనితర

రత్నదానమనుష్యులచేగుణింప
బడినదానరత్నములచేనూనంబగు
రత్నశేషంబులచేన్ని కి యుండునని
ష్ట రాశిచేభజింపనొక్కొక్కరత్నం
బునకుమూల్యంబగు-

రెండవ ప్రకారము-పూర్వ విధి
నినివిన శేషరత్నంబులసంఖ్యల

త్స్నశేషాణాంవధేపరస్పరగుణితే
పృథక్స్వస్వైశ్శేషైర్విభక్తేసతి.

అభిన్నమూల్యానిభవంతి । అభి
న్నశబ్దేనయథాప్రథమప్రకారేణ
ప్తవత్వాద్భిన్నానిమూల్యానితథా
నాస్మిన్ప్రథమేభిన్నానిభవంతీత్యర్థః

నొండొంటికిగుణించినరాశినివేర్వే
రశేషములచే భజింప ఫలాంకాం
కంబులకు క్రయంబులేర్పడునటు
లింమతొలుతటివిధిని ఇష్టరాశిన
నుసరించి క్రయంబులుభిన్నంబు
ను నభిన్నంబునుగా సంభవించున
నియు - రెండవవిధినిన్నట్లు భిన్నము
లేక పూర్ణాంకమూల్యములు లభిం
చుననియు భేదమువిచారించవలెను

ఉదాహరణము.

మాణిక్యాష్టకమింద్రనీలదశకం ముక్తాఫలానాంశతం సద్వ
జ్రాణిచ పంచ రత్నవణిజాం యేషాం చతుర్ణాం ధనం। సం
గస్నేహవశేన తేనిజధనాద్దత్త్వైక మేకం మిథో జాతాస్తుల్య
ధనాః పృథగ్వద సఖే తద్రత్నమూల్యాని మే॥

మెనిమిగిర్యో దుదిక్కలను నేపగునూగునునైనసంఖ్యలన్ । గనుపురు
షాళ్మనీలవరకంజనురాగసుపాణివంక్తులన్ । ఘనులగురత్నబేహారులు న్లి
నమైత్రిస్వకీయరత్నముల్ । వినిమయమొక్కటొక్కటిగ వెట్టను జేయుస
మార్థులైరనీ। మనమున నెంతు వేగిడగిబల్కుమురత్నక్రయములిమ్మగన్॥

మాణిక్యాష్టకమితి- యేషాంచ
తుర్ణాం వణిజామేతద్ధనం । తే
సంగస్నేహవశేన పరస్పరసం
గాగత్యస్నేహాత్ద్వశేననిజధనా
దేకైకం రత్నం మిథోదత్త్వా తు
ల్యధనాజాతాః హేసఖేతద్రత్న
మూల్యానిమేవద్యాంకింతద్ధనమి

ఈయుదాహరణమునందు -ఒ
కనికి ౮ కెంపులును - రెండవవా
నికి ౫ వజ్రంబులును-మూడవ వా
నికి ౧౦ నీలంబులును- నాలవవాని
కి ౧౦౦ ముత్యంబులుమంగలిగిన
వారునల్వురును స్నేహమువలన
తమతమరత్నంబులలోఅన్యులకొ

త్యతఆహ మాణిక్యేతి॥ మాణిక్యా
ష్టక మేకస్య - దశ ఇంద్ర నీల మణ
యో ద్వితీయస్య - ముక్తాఫలశతం
తృతీయస్య - పంచ హీరకాశ్చ తు
ర్థస్యేతి॥ న్యాసః

మా ౮ నీ ౧౦ ము ౧౦౦ వ ౫

యథాదానం ౧ నరైః ౪ గుణితం ౪ అనేనోనితరత్నసంఖ్యా మా ౪ నీ ౬ ము ౯౬ వ ౧ ఏతైరిష్టరాశౌ విభక్తైరత్న మూల్యాని స్యురితి తాని యథా కథంచిదిష్టం ప్రకల్పితేభిన్నాని అథవా త్రైపే సుధియాః కల్ప్యతే యథా అభిన్నానీతి - తథా కల్పిత మిష్టం ౯౬ ఉపభేః ౪ - ౬ - ౯౬ - ౧ ఇష్టే ౯౬ భక్తే మూల్యమేకైకస్యరత్నస్య నిష్పాదిమాణిక్య మూల్యం ౨౪ నీలస్య ౧౬ ముక్తాయాః ౧ వజ్రస్య ౯౬ మాణిక్యాష్టక మూల్యం ౧౯౨ ఇంద్రనీల దశక మూల్యం ౧౬౦ ముక్తాశత మూల్యం ౧౦౦ వజ్రపంచక మూల్యం ౪౮౦ మాణిక్యత్రయమూల్యేన ౭౨ ఊనం ౧౨౦ ఇదం ఏకైకేంద్రనీలాది మూల్యయుతం ౨౩౩ ఏవం సర్వేష్వపి సమధనం ౨౩౩

కటొక్కటి కయిచ్చినతుదను సమానధనముగలవారలైరేని యారత్నంబుల మొదలి క్రయంబుల దెలుపు మనుట. న్యాసము.

వజ్రాలు ౮ నీలాలు ౫ కెంపులు ౧౦ ముత్యాలు ౧౦౦ ఇందు జనంబుల సంఖ్య యగు ౪ ఛేదన సంఖ్య యగు ౧ టిని గుణింప నాలుగు లభించెగావున నన్ని స్థలంబులను నాల్గు నాల్గు దీసిన శేషములు.

వ ౪ నీ ౧ కెం ౬ ము ౯౬

ఇష్టధనము ౯౬ కల్పించిన భిన్నము లేక ఫలంబులు లభించు గాన నట్లు కల్పింపంబడియె ధనంబులును. క్రమంబున - ౪ - ౧ - ౬ - ౯౬ చే భజింప లభించు ఫలంబులాయా జాతి రత్నంబునకొక్కటికిగల క్రయంబగు
౨౪ - ౯౬ - ౧౬ - ౧

రుజువు

౨౪ / ౮	౯౬ / ౫	౧౬ / ౧౦	౧ / ౧౦౦
౧౯౨ / ౭౨	౪౮౦ / ౨౪	౧౬౦ / ౨౪	౧౦౦ / ౨౪
౧౨౦ / ౯౬	౫౦౪ / ౨౮౮	౧౮౪ / ౯౬	౧౨౪ / ౯౬
౨౧౬ / ౧౬	౨౧౬ / ౧౬	౨౮౦ / ౪౮	౨౨౦ / ౧౬
౨౩౨ / ౧	౨౩౨ / ౧	౨౩౨ / ౧	౨౩౬ / ౩
౨౩౩	౨౩౩	౨౩౩	౨౩౩

అథవా త్రైరాశికేన-

౫	౮	౯౬	౨
౨౦	౬		౬
౧	౧	౧	౧

ఫలం ౨౪ ఇచ్ఛా ౧ గుణితం ప్రమాణభక్తం - జాతం ౧౨౦ ఇదం ఏకైకే ప్రసీలాదిమూల్యే యుతం సమధనం ౨౩౩ ఏవం సర్వత్ర।

ఇదం మూల్యం ఇష్టవశాద్భిన్నం స్యాత్। తస్మాదయమభిప్రాయః। ఏకమాణిక్యమూల్యస్య త్ర్యంశోన మేకమింద్రనీలమూల్యం తత్షోడశాంశో ముక్తైకమూల్యం। తత్షణ్ణవతిగుణమేకం వజ్రమూల్యం। అథవా శేషాణాం ౪ ౬ ౯౬ ౧ వధే ౨౩౦౪ పృథక్పృథక్ శేషైః ౪ ౬ ౯౬ ౧ భక్తలబ్ధాని క్రమేణ మాణిక్యాదీనాం మూల్యాని ౫౭౬ - ౩౮౪ - ౨౪ - ౨౩౦౪ ఏతాని ద్రమ్మాత్మకాని క్రమాత్ - అష్టదశశతపంచగుణితాని ౪౬౦౮ ౩౮౪౦ ౨౪౦౦ ౧౧౫౨౦ । ఏతాని త్రిగుణితనిజమూల్యహీనాని। అన్యత్రయమూల్యయుతాని సమధనాని జ్ఞేయాని ౫౫౯౨ విధ వా త్రైరాశికేన

త్రైరాశికకరణములు

ప్ర	౫	౨	౮	౯౬
ఫ	౨౪౯౬	౬		
	౧	౧	౧	౧

త్రైరాశికలబ్ధ ఫలంబులు-

౧౨౦ | ౧౯౨ | ౧౧౨ | ౯౬

సమధనం ౨౩౩

ప్రకారాంతరము

శేషములు ౪ ౬ ౯౬ ౧ అన్యోన్య గుణితరాశి ౨౩౦౪ దీని శేషంబుల చేభజించఫలములు

౫౭౬ ౨౩౦౪ ౩౮౪ ౨౪

రుజువు

$\frac{౫౭౬}{౮}$ $\frac{౨౩౦౪}{౫}$ $\frac{౩౮౪}{౧౦}$ $\frac{౨౪}{౧౦౦}$

$\frac{౪౬౦౮}{౧౪౨౮}$ $\frac{౧౧౫౨౦}{౬౪}$ $\frac{౩౮౦౦}{౬౪}$ $\frac{౨౪౦౦}{౬౪}$

$\frac{౧౮౮౦}{౨౩౦౪}$ $\frac{౧౨౯౬}{౬౯౧౨}$ $\frac{౪౪౧౬}{౧౫౩౪}$ $\frac{౨౯౬౪}{౨౩౦౪}$

$\frac{౧౮౪}{౩౮౪}$ $\frac{౫౮౪}{౮౮౪}$ $\frac{౬౪౨౨}{౧౧౫౨}$ $\frac{౧౮౮౦}{౩౮౦}$

$\frac{౫౬}{౨౪}$ $\frac{౫౬}{౨౪}$ $\frac{౫౬}{౨౪}$ $\frac{౫౬}{౫౬౨}$

౫౫౯౨-౫౫౯౨-౫౫౯౨-౫౫౯౨

౫	౭	౯ ౭	—
౫౭౬	౩౯౪	౨౪	౨౩౦౪
౧	౧	౧	౧

ఏకత్ర ఫలమిచ్ఛాగుణితం ౨౯౯౦ ప్రమాణభక్తం ౨౯౯౦ ఇదమేకైకే నరత్నత్రయమూల్యయుతం జాతం సమధనం తదేవ ౫౫౯౨ ఏవమన్యత్ర

	ప్ర	ద్వితీ	తృతీ	
ప్ర	౧	౧	౧	౧
ఫలం	౭	౨ ౪	౩	౨౪
	౫	౨	౭	౬

లబ్ధరాసులు ———

౨౯౯౦ ౪౬౦౯ ౨౬౯౯ ౨౩౨౯
౨౩ ౪ ౫౭౬ ౫౭౬ ౫౭౬
౩౯౪ ౩౯౪ ౨౩౦౪ ౨౩౦౪
౨౪ ౨౪ ౨౪ ౩౯౪

౫౫౯౨ ౫౫౯౨ ౫౫౯౨ ౫౫౯౨

రా ప్రశ్నలు-

నూరుసునేబదినలుబది । నారత్నములుండువణిజగణ ప్రితయంబుల్ ।
దారొక్కొకవినిమయిచే । దారుసమధనాఢ్యులైనతత్క్రియ మెటులో । వజ్ర
నీలగరుత వైడూర్యముక్తాళి । ద్యుతిన్యపేం ద్రసూరదిజ్మితములు । గలుగువంత
వణిజగణమేక వినిమయి । తుల్యధనతగ్నమూల్యమెట్లు ॥

వజ్రగోమేదక వైడూర్యమరకత । ముక్తాఫలప్రవాళపుష్యరాగ । కు
రువిందనీలముల్వరుసగాదశరుద్రరవివిశ్వమనుతిథిరాజసప్త । దశ ధృతివి
తధనవిశదవణిక్పుత్రనవకంబులనొక్కొక్క వసుమైత్రి । వశమునతమత
మవజ్రాదిరత్నములొకటొకటిగనిచ్చి యొండొరులకు । తుదసమానధనత
నొదమందనారత్న । క్రియమితరంబులెట్లుగాంచునొకొ । వేలదివేగబుధు
లు విదితమైననుమది । పాటిరత్నపణ్యబహుళఫణితి ॥

ప్రవ ౧౦౦ కెళ౦ వరం ద్వివ౧౯ నీ౧౬ వ౧౪ వై౧౭ ము౧౦
తృత౧౦ గో౧౧ వై ౧౭ మ౧౩ ము౧౪ ప్ర౧౫ పు౧౬ కెం౧౭ నీ౧౯

ప్ర్యాంశయుతకరణసూత్రం

అంశలచే విహీనముగు హారములొండొకటన్ గుణించియు ॥

య్యాంశవిహీనహారములనట్లభజింపఫలాళిరాశితో । సంశ
యమేదిహూర్వినానుసయ్యానపార్థవురూపసంఖ్యలా। ప్వాం
శములన్యవిత్తములసంయుతిజేసెనటట్రిప్రశ్నలం ॥

స్వస్వకీయాంశంబులచేనూనంబులగుహారకంబులనొండొంటిగుణించియారాశినియయ్యంశహీనంబులగుహారకంబులచేవేర్వేరభజింపలబించుఫలంబులభాజ్యరాశితోగూర్వనాదిరాసులులభించు॥

ఉదాహరణము.

కలికిరోనీకుగాగొనినకాంచనపంజరమధ్యవర్తియామ్రజిలుక
యదెంతదెల్పుమనజెప్పిరిముగ్గురుబేరగాండ్రువా। గలడో
శత్ర్యంశపాదయుతిరంజితస్వాన్యధనోన్మితంబుగా।విలువ
సమానమైనయడవీరలయర్థముల్లేర్పరింపుమా॥

ఈయుదాహరణంబునచిలుకక్రయముబలికినముగ్గురియందొకడుతనయర్థధనంబును మిగతయిరువురిధనంబులునుంగూర్చినయంతయనియు। రెండవవాడుతనద్రవ్యత్ర్యంశంబునునన్యధనంబులనియుమూడవవాడుతనద్రవ్య చతుర్థాంశంబునుమిగతయిరువురిధనంబులనియీబలుకునెడవిలువతుల్యంబైనవారల మొదలిధనంబు లెంతయనియడుగుట

న్యాసము

అంశహీన హారములు ౧-౨-౩-
పరస్పరగుణితరాశి ౬ దీనితోడ
యంశహీనహారకములచే-
౧-౨-౩ చేక్రమంబునభజింప లబ్ధములుమొదలిరాశితోగూర్పనాదిఫలములు

ప్ర	ద్వి	తృ
౬	౩	౨
౯	౧౨	౧౨
౮	౮	౯
౨౩	౨౩	౨౩

౯) ప్రశ్నలు. పూర్వగణకోదాహరణము-

గుణగతిసాయకతుర్యమునికుంజరపక్షజసంఖ్యభాగముల్ । వణిజులుస్వార్థరాసులనిబల్కెనొకండొకడాత్మభాగముల్ । ప్రణుతిగతోడపర్యాయము

పైకముగూర్చి క్రయంబు జేసినన్। మణికి క్రయంబునొక్క విధమైననుమూ

లధనంబులెట్లగున్ ॥ $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౭}$ $\frac{౧}{౮}$ $\frac{౧}{౯}$

జలరుతువసుదిగ్రవులగు। సలలితనైజాంశయుక్తసర్వాన్య ధనం। బుల

మితిసమమై యుండిన। వెలదిబలుకు వారియాదివి శ్రుతధనముల్ ॥ శివది

జ్ఞందాష్టాశ్వా।గవిషయమితభాగయుక్తాన్య ధనంబుల్।భవముకుటము

నినతు...తి।దవులగవణిజాళిధనముదడయక జెపుమా ॥

త్రి $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౮}$ $\frac{౧}{౧౦}$ $\frac{౧}{౧౨}$ తో చేరినయన్యధనంబులు సమానము.

ద్వి $\frac{౧}{౧౧}$ $\frac{౧}{౧౦}$ $\frac{౧}{౯}$ $\frac{౧}{౮}$ $\frac{౧}{౭}$ $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౫}$ తో చేరినయన్యార్థంబులు సమానము.

గుణితసూత్రం

గుణితప్రశ్నంబులను హారగుణితరాశి। రూపరహితహారంబులరూఢి

గాగ।భాగహారమొనర్చినభక్తలబ్ధ।ఫలము గునాదిధనములు ప్రాభిమీర॥

గుణియించియుండెడు ప్రశ్నంబుల ఛేదపరస్పరగుణితరాశిః। రూపహీనంబులగు ఛేదంబులచే వేర్వేర భజింపనాదిరాసులగు. దీనివివరణము దాహరణన్యాసంబునస్పష్టంబగు.

ఉదాహరణ.

భుజగణవార్ధిబాణజాతుప్రాపగుణంబుల జెందినట్టి యా।నిజధన

యుక్తస్వాన్య...నిర్మితమం గుళికరత్నచంచునో।గజనిభయానబల్కనయ

గణ్యధనంబుసమానమైనవే।గజజిజలేక దెల్పుమలగాణకముఖ్యులమూల

విత్తముల్.

ఈయుదాహరణంబున క్రమంబున ౨ . ౩ . ౪ . ౫ . ౬ . ౧౨ . ౮

చేతసుతమ ధనంబుల వేర్వే...గుణించియందు-నన్య ధనంబులకూర్పు రత్న

మౌల్యముసమానంబైనధనములమూలంబులు దెల్పుమనుట

౨-౩-౪-౫-౬-౧౨ అన్యోన్య గుణితరాశి ౮౬౪౦ దీనిరూపహీనచ్ఛేదము

లగుణితచే ౧-౨-౩-౪-౫ ౧౧ చే క్రమంబున వేర్వేర భజింపలబ్ధములు:

౮౬౪౦ | ౪౩౨౦ | ౨౮౮౦ | ౨౧౬౦ | ౧౭౨౮ | ౭౮౫ ౫/౧౧

రుజువు -

ప్రథమం	ద్వితీయం	తృతీయం	చతుర్థం	పంచమం	షష్ఠం
౧౭౨౮౦	౧౨౯౬౦	౧౧౫౨౦	౧౦౮౦౦	౧౦౩౬౮	౯౪౨౫ ౫/౧౧
౪౩౨౦	౮౬౪౦	౮౬౪౦	౮౬౪౦	౮౬౪౦	౮౬౪౦
౨౮౮౦	౨౮౮౦	౪౩౨౦	౪౩౨౦	౪౩౨౦	౪౩౨౦
౨౧౬౦	౨౧౬౦	౨౧౬౦	౨౮౮౦	౨౮౮౦	౨౮౮౦
౭౮౫ ౫/౧౧	౭౮౫ ౫/౧౧	౭౮౫ ౫/౧౧	౭౮౫ ౫/౧౧	౨౧౬౦	౨౧౬౦
౧౭౨౮	౧౭౨౮	౧౭౨౮	౧౭౨౮	౭౮౫ ౫/౧౧	౧౭౨౮

సమధనం- ౨౯౧౫౩ ౫/౧౧

౧౦ ప్రశ్న

నీలక్రయ మెంత జెప్పుమన్న నేర్పునిన్ | రామరస సప్తినందేశరత్న్యాగుణి
త | నిజధనాభ్య ... ధ్య ... వెలయన సఖు | గాయిన వారిధనములు సరగ జెప్పు
మా || శరం ... త్రిసప్త గ్రహా ... రస్వ క ... | ధవ ములు నానా గిత్య ధనములు
వాగశిలి ... | మణి ... బువ ... ఏమ ... యి హలయ వారి | ధనములను వివరింపు
మాతపిరు బోడి | ... జ్ఞ వాష్టా స్వసుతు బా ... ప్రథ ... ంబు | లగుస్వకీయాన్య ధ
నతుల్యమగు క్రయంబు | మణికి గినమూల్య మైన చొప్పుగుత వారి | మొదలి ధన
ముల దెలుపుము మదమితోడ ||

ప్ర - ౩ - ౫ - ౭ - ౯ - ౧౧ గుణితసర్వధనం -

ద్వి ౫ - ౬ - ౭ - ౮ - ౯ తృ ౧౦ - ౯ - ౮ - ౭ - ౬ - ౫

కాలసమీకరణసూత్రం-

ఫలముల చేత్ర మాణముల భగ్న మొనర్చిన రాశియుక్మమున్ |
కలయపగస్వ రాహతము గానొనరించిన భాజ్యరాశియా |
నలవడగ శియుక్మకమునట్లుగ స్వేచ్ఛ లవ్య స్త్రరీతిగా | వెల
యుగుణించి యోగమున భజియింప ఫలంబు జేసరున్ ||

తొలుత ప్రమాణకాలంబులచే ప్రమాణజములగుణించియారాశిద్వయంబులనొండొంటిగుణించియిం పభాజ్యరాశియగు.

పిదపనాగుణితరాశిద్వయంబులవేర్వేరనుని(ఇచ్ఛా)యందలి స్త్రీరాశిచేపురుషప్రమాణగుణితరాశియు పురుషరాశిచే స్త్రీప్రమాణగుణితరాశియు వేర్వేరగుణించి సంకలనముజేయబడు రాశి హారకంబగు.

నీహారకముచేత భాజ్యంబుభజింపకాలంబేర్పడుననుట.

ఉదాహరణము.

నాలుగుజాములఁ బురుషనాగరికుల్ శరసంఖ్యలెట్టిదౌ। మేలిమిపుష్పబంధములమేకొని జేయుదురట్టి పుష్పముల్। బాలలుదెచ్చిజాములనుబంక్తులు జేయ సమర్థులుండుచో। బాలలునల్వు రిద్దరులుబాహులుగూర్చినజాములెన్ని యా॥

ఈయుదాహరణంబున ౫ పురుషులు ౪ జాములలోజేయునంతపని ౧౦ స్త్రీలు ౬ జాములలోచేయుదురేనియట్టి కార్యము ౨ పురుషులును వారలకు సహాయముగా ౪ స్త్రీలును నెంతకాలంబున జేయుదురనుట.

౨౦ ౬౦
౪ ౨

౬౦ ౧౨౦

హారం ౨౪౦

ప్రమాణజనం	ప్రమాణకరణం	ఇచ్ఛా
పురు ౫	జా ౪	౨
స్త్రీ ౧౦	౬	౪

భాజ్యనయనం

౨౦ ౬౦

పరస్పరగుణితరాశి

౧౨౦౦

హారభక్తఫలం ౬ $\frac{౨}{౩}$

రుజువు -

ప్ర- పు ౫ ఫ జా ౪ ఇష్ట ౨౪౦
౨౦)౨౪౦(౧౨
లబ్ధజాములు
౧౨

స్త్రీ ౧౦ జా ౬ ఫ ౨౪౦
౬౦)౨౪౦(౪
జాము

స్త్రీ ౪ జా ౩ పు ౨ జా ౧౨
గుణితరాశి గుణితరాశి
౧౨ ౨౪
౩౬)౨౪౦(౬ $\frac{౨}{౩}$
౨౧౬

౧౧ ప్రశ్నలు-

మూడు జాముల నాల్గుపురుషులొనర్చెడు కార్యంబు నాగ్దురు కాంత లేదు జాముల నొనరింపజాలిన యు కార్యమింపురుపురుషులు శరమిత మగు। కాంత లెంతట జేయగాం తురు బాల్యు ముక్త్యైగ్గపురుషులు మగువలిర్వు। రును జేయ నెంతటనొందు సమాప్తంబు సట్లు యామాష్టక మందు నై దు। పురుషులొనరించు కార్యంబు పువ్వు బోండ్లు। యేమగురు నై దుజాముల నెలమి జేయు। నట్టి కార్యంబు లార్గురు నరులు సుతను। పంచకంబునొనర్చ సబడయు తౌలత ॥

ప్రమాజనం	ప్రకాలం	ఇచ్ఛాఫ
పుర	౩	౨
స్త్రీఫ	౭	౫౭

ప్రజ	ప్రకా	ఇ
పుర	౩	౫
స్త్రీ	౭	౨

ప్రజ	ప్ర-కా	ఇ-జా
స్త్రీ ౫	౮	౬
౨	౫	౫

కాలజ్ఞానసమీకరణం - సూ

అంశయోగములను పెదవ నంశలను భజింపనొ। సంశయంబులే

క్కె చాన బావి కాలము ॥

అంశలను సమీకరించి యయ్యంశల చేతనయోగ రాశిని వేర్వేర భజింపగత కాల భావి కాలంబులగు ॥

ఉదాహరణము -

భృజ్గకాళి వేదెలుపుమిందు గతంబగుత్ర్యంశరా ॥

గజ్గతి భావియామికిస ప్తమభాగముతుల్యమైనని ... ...

సంబునలి విశదభాతి నెరింగితి వేనిపాటినిన్నంగనలందు। మిన్న

వనియందరుమన్నన సేయునట్లగు ॥

ఈ యుదాహరణంబున గతకాలమునందలి $\frac{౧}{౨}$ కి గమ్యకాలము నందలి $\frac{౧}{౩}$ సమానంబయ్యె నేని గత కాల భావి కాల ప్రమాణంబుల బలుకుమనుట

$\frac{౧}{౨}$ $\frac{౧}{౬}$ సమ $\frac{౭}{౨౧}$ $\frac{౩}{౨౧}$ యోగం $\frac{౧౦}{౨౧}$

గతకాలానయనము

౧౦/౨౧ భాగించు ౧పరి౩/౩ భా ౧/౧ ౧౦/౨౧ రాశి

౩౦/౨౧ అ౩ గా ౧౦/౭

భావికాలానయనము

౧౦/౨౧ భా ౧పరి౭/౭ భా ౧/౧ ౧౦/౨౧ రాశి ౭౦/౨౧

౭రాశి ౧౦/౩

రుజువు

గతకాలు ౧/౭ ౧/౩ లో ౧యంశ ౧౦/౨౧

భావికలు ౧౦/౩ లో ౧/౭ యంశ ౧౦/౨౧

౧౨ ప్రశ్నలు

గతకాలాష్టమ భాగము । గతిమంతుడగవ్య కాలమును భాగముతో । మితమగు వెడ వేడెల్పుము గతగవ్యోహ ప్రమాణగరి మెల్వరుచక ॥ గడచిన రాత్ర్య ౨౦ శాష్టము । గడువవలయు త్ర్యంశము నగు గాణక సము మై । గడగునెడ గవ్యగతము లు । తడయక బలుకుము విమ శ్రీదయుడ వేనికా ॥ చనిన యుట్ట్రిరా త్రివష్టాంశతుల్యంబు । శేష రాత్రిలోని శిఖయు గాంశ । ములకు తుల్య మైన జలజాప్తి బలుకత ము । గవ్యగతవి భాగ కాలములను

ప్ర- ౧/౮ నమనం ౧/౧౪ కి ద్వి- ౧/౮ కి సమం ౧/౨ సగి తృ- ౧/౬ గి సమానం ౨/౩

స్వర్ణగణిత ప్రారంభః

తత్ర వర్ణజ్ఞానం

సువర్ణవర్ణాహతియోగరాశౌ స్వర్ణైక్యభక్తే కనకైక్య
వర్ణః । వర్ణో భవేచ్ఛోధితహేమభక్తే వర్ణోద్ధృతే శోధిత
హేమసంఖ్యా-

వన్నెల చే గుణింపబడు స్వర్ణముల యొక్క యోగరాశిని । స

న్నగత్యాకరదాగాగమునకు భాగ్యమొనర్చిన సైక్యవర్ణమౌ। వన్నె
యుతం, శ్రుశుద్ధస్వర్ణపదంబున శోధించినదౌ। వన్నె
యుచేభజించినసువర్ణముశుద్ధసువర్ణభారముల్

సువర్ణాతిసువర్ణానిచవర్ణాశ్చ తేషామాహతిః పరస్పరగుణనం సువర్ణానాంభిన్నానాంవర్ణైః స్వకీయైర్గుణన మిత్యర్థః॥ సువర్ణవర్ణాహతియోగే సమ్మేళనం స ఏవ రాశిః తస్మిన్ సువర్ణవర్ణానాం ఐక్యభక్తే సతి కనకైక్యస్య వర్ణో భవతి

తస్మిన్ సువర్ణవర్ణాహతియోగరాశావేవశోధితహేమ్నాభక్తే సతివర్ణోభవేత్

తస్మిన్నేవరాశౌ వర్ణోద్ధృతే వర్ణేనభక్తే సతి శోధితహేమ్నస్సంఖ్యాభవేత్

బంగారుయొత్తులును వానివన్నెలును వేర్వేరగుణించియారాశిసంకలనము జేసియాబంగారుయొత్తుల సంకలనరాశిచే భాగింప కలిపికరిగిన బంగారమునకువన్నె యేర్పడును

తొలుతటిరాశిని పుటముచేర్పడు యొత్తుచేభాగింప పుటపాకసిద్ధవర్ణసంఖ్యయగు

నావన్నెలరాశి చేర్పడువన్నెలసంఖ్యచే భాగింపయొత్తులమితి దెలియును ఈమూడువిధులకును క్రమంబున నుదాహరణంబులు

ఉదాహరణాని

విశ్వార్కరుద్రదశవర్ణసువర్ణమాషా దిగ్వేదలోచనయుగ
ప్రమితాః క్రమేణ। ఆవర్తితేషు వద తేషు సువర్ణవర్ణస్తూ
ర్ణం సువర్ణగణితజ్ఞ వణిగ్భవేత్కః॥ తే శోధనే యదివినాశ
ఇతిష్ఠన్నహాసాంస్తు స్వర్ణేస్త్రపిణవర్ణమితి స్వర్ణహా॥ చెచ్ఛో
ధితం భవతి షోడశవర్ణహేమ తేభ్యస్తతః కతిభవంతి వదాశు
మాషాః

స్వర్ణావర్ణాంబులు వర్ణాంశ గలయట్టి హేమసువర్ణజ్ఞ వగునఁ జెలుపు। ద
శరుద్రప్రవిశ్వార్క దశదవర్ణస్వర్ణములు జలనిధి చంద జలధి కాష్ఠ। మిత
ములుగ కరగినని తివన్నె రయ్యెం ద్రుణ్నెల్లో బలుతా వేగ సొంపుమీఱ। నాస్వర్ణ
మాషములు రెండవదపశతశోధింపఁ బుటమున సొంపుగులుకు। రాజమాషము
లగు నేనిరన్న్యవర్ణ ।। మెంతయగునట్లు పుటము నమించు నట్టి। రాజవర్ణం
బు దేలిన రమణిమాష। భరము లెన్నగు ద్రుతముగ బలుకుమీవు॥

విశ్వే:॥ విశ్వ-అర్కరుద్ర-దశవర్ణా యేషాం తే తేషాం సువర్ణానాం మాషా యది

వన్నెలు	౧౩	౧౨	౧౧	౧౦	మొత్తి
యెత్తులు	౧౦	౪	౨	౪	౨౦
గుణితరాశులు	౧౩౦	౪౮	౨౨	౪౦	౨౪౦

దిగాదిమితాః స్యుః- త్రయోదశవర్ణం దశమాషమితం - ద్వాదశవర్ణం చతుర్మాషమితం-ఏకాదశవర్ణం ద్విమాషమితం దశవర్ణం చతుర్మాషమితమిత్యర్థః। హేసువర్ణగణితజ్ఞ హేవణిక్ తేషు చతుర్విధేషు సువర్ణేషు-ఆవర్తితేషు వహ్నిగామితేషు కస్సువర్ణవర్ణోభవేత్ తూర్ణం శీఘ్రం వద అన్యచ్చ- తే శోధనే సతి యది వింశతిరుక్తమాషాస్స్యుః - షోడశ ద్రవిణవర్ణామితి -సువర్ణవర్ణమాసంకీం తెపింశతిరుక్తమాషాశ్శోధనే సతి షోడశవర్ణం హేమస్యుః। తదా కతిమాషాభవంతి-

ఈయుదాహరణమునందు-౧౩-౧౨-౧౧-౧౦వన్నెలుగలబంగారము౧౦-౪-౨-౪యెత్తులుగరగిననెన్నివన్నెయగునని-ప్రథమప్రశ్నము

ఉక్తంబగునిరువదిమాషములయెత్తుగలబంగరము-పుటమునపదియారువన్నెయగునెడ నెత్తెన్ని మాషములుండుననిద్వితీయప్రశ్నము-

పుటముదీరినబంగారము౧౬ మాషములయెత్తైయుండినవన్నెయెంతయుండుననితృతీయప్రశ్నము

న్యాసః -

సువర్ణవర్ణాహతియోగః ౨౮౦ అస్మాత్సువర్ణైక్యేన ౨౦ భక్తే సతి కనకైక్యవర్ణాః ౧౨ కించ యోగే ౨౮ శోధిత హేమ్నా ౧౬ భక్తే శోధిత హేమసంఖ్యా ౧౫ అపిచ యోగే ౨౮౦ శోధిత హేమసంఖ్యయా ౧౬ భక్తే లబ్ధం వర్ణాః ౧౫.

ప్రథమం -	ద్వితీయం -	తృతీయం -
౨౮౦ యొక్క మొత్తము ౨౦ చే భాగింపలబ్ధము కరిగిన బంగారము వన్నెలు ౧౨	౨౮౦ పుటమునందు వెలిన వన్నెయగు ౧౬ చే భజింపలబ్ధము యొక్క మాషములు ౧౫	౨౮౦ పుటమున నిలిచిన యొక్క మాషములు ౧౬ చే భాగింపలబ్ధము వన్నెలు ౧౫

౧౩ ప్రశ్నలు

దశనవవసుగిరిదనరువర్ణాంచెలౌస్వర్ణంపుమాషముల్వరుసగాగ। దిక్కులు వేదముల్ దృక్కులు జలధులుగలయంగవర్ణంపుగణిత మెంత। నాస్వర్ణమాషముల్నాలుపొందవింశతి శోధింపపుటమందుసొబగుమీరు। రాజమాషములైనరహివన్నెయెట్లగుపదివన్నెయైనసుబరగనెన్ని। మాషముల భారమగునట్లు వంచషట్క। ఋతువసునిష్కభరములు సప్తసప్త। నవదశమితంపువర్ణముల్ నాతిగరుగ। వన్నెయగునెంత ద్రుతమునబలుకుమబలా॥ దశనవాష్టషట్కంబులవనరువన్నె। నిష్కములు నందవసుజలనిధులుగరుగ। వన్నెయెట్లగు పుటమునవర్ణదశక। మైనభరమెంత తత్స్వభారరువియంత

ప్ర					ద్వి					త్రి				
వన్నె	౧౦	౯	౮	౭	వన్నె	౭	౮	౯	౧	వన్నె	౧౦	౯	౮	౬
మా	౧౦	౪	౨	౪	మా	౫	౬	౭	౧	యా	౯	౫	౪	౯

అజ్ఞాతవర్ణసువర్ణయోగే తత్కర్మాణానయనం-

స్వర్ణైక్యనిఘ్నాద్యుతిజాతవర్ణాత్సువర్ణతద్వర్ణవధైక్య

క్యహీనాత్। అజ్ఞాతవర్ణాగ్నిజసంఖ్యయాప్తశ్శజ్ఞాతవర్ణా
స్యభవేత్ప్రమాణం

యుతిజనితంబగుసారశ్రైనవన్నెచేగుణీ మాతులమానగణితమందు। విదితో
హేమంబులవేర్వేరతులములుగుణియించుగామంగూడిశోధ।నముజేయుశే
షమైయమగువర్ణములనుతులలచేహరియింపదోచువట్టి। ఫలమువన్నెయ
టం డు పరగనజ్ఞాతమావర్ణహేమంబునవలనుమీర *

స్వర్ణైక్యేతి-యుతిజాతవర్ణాత్ సువర్ణవర్ణానాంయోగేనజాతో యోవర్ణః తస్మాత్ స్వర్ణైక్యేన నిఘ్నాత్ సువర్ణవర్ణానామైక్యేనగుణితాత్- సువర్ణతద్వర్ణవదైక్యహీనాత్ సువర్ణానాంసువర్ణవర్ణానాంయోవధఃపరస్పరగుణనంతదైక్యేనవర్జితాత్ ఏవంవిధాత్ యుతిజాతవర్ణాత్ అజ్ఞాతవర్ణాగ్నిజసంఖ్యయా అజ్ఞాతవర్ణంయదగ్నిజంసువర్ణం తత్సంఖ్యయా ఆప్తం అజ్ఞాతవర్ణస్యహేమ్నఃప్రమాణంభవేత్

వన్నెదెలియబడనికొంతబంగారముకలిపికరగునెడకరిగినగట్టియందేవర్ణమువన్నెకునుగట్టియొక్కతునుగుణించినవన్నెలమొత్తరాశియగునారాశియందువన్నెలుదెలిసియుండుబంగారుయెత్తులనావన్నెలచేవేర్వేరగుణించినసంకలితంబొనర్చినరాశనివ్యవకలనముజేసనవన్నెలనుమిగతగుత్తువేభాగించదెల్పియనిబంగారమునకువన్నెదెలియు * ఈసీసపద్యములోనిశేషము విద్యంతరమునుదెలుపుచుండుటచేనందుకూర్చబడియె

ఉదాహరణం

దశేశవర్ణావసునేత్రమాషాఅజ్ఞాతవర్ణశ్చషడేతదైక్యే-
జాతంసఖేద్వాదశకంసువర్ణంజ్ఞాతవర్ణస్యవదప్రమాణం॥

పదియునుగుద్రులుగాదనరుబాగువన్నెలశుద్ధహేమముల్।పదితగ
జాషిమాషములువన్నెయెఱుంగనియారుమాషముల్।కుదిగలంపంగద్వాద
దశఫుత్తుల్య సువర్ణమదయ్యోనేనివే।ఖదిడలపోశివర్ణమునుమానుగదెల్పు
సువర్ణవిత్తమా

దశేశవర్ణహేమ్నోష్టౌ మాషాః ఏకాదశవర్ణస్య

౧౦	౧౧	౧
౮	౨	౬

ద్వౌ మాషౌ అజ్ఞాతవర్ణస్య షణ్మాషాః ఏతదైక్యే త్రివిధసువర్ణానామైక్యే అవర్తనే కృతే ద్వాదశ వర్ణసువర్ణంజాతం। హేసఖే అజ్ఞాతవర్ణస్య హేమ్నః ప్రమాణంవద-

యుతిజాతవర్ణః ౧౨ స్వర్ణైక్యేన ౧౬ హతః -౧౯౨- అయం సువర్ణ తద్వర్ణవధస్యైక్యేన -౧౦౨ విశ్లిష్ట ౧౦౨ హీనః ౯౦ అస్మాత్ అజ్ఞాతసువర్ణసంఖ్యయా ౬ ఆప్తం ౧౫ అజ్ఞాతవర్ణం -

ఈయుదాహరణమునందు పది వన్నె ౮ మాషంబులును ౧౧ వన్నె రెండుమాషంబులును దెలియని వన్నె ౬ మాషంబులునుగూడ కరిగిన ౧౨ వన్నెయయ్యె నేనియాయాఱు మాషంబుల వన్నె యెంత యగు నని ప్రశ్నము-

౧౦	౧౧	౧౨
౮	౨	౧౬
౮౦	౨౨	౧౯౨
	౧౦౨	౯౦

౬)౯౦(౧౫ అజ్ఞాతస్వర్ణ వర్ణనం

౧౪ ప్రశ్నలు-

ఆరుమాషలుపదివన్నె రెండుమాష। ఆరువన్నెయు దెలియని యట్టి హేమ। ముష్టిమాషలు జేసినయష్టవర్ణ। మై నవర్ణంబు దెలుపుము వైశ్యవర్య। దచ్చి ముత్తికివర్ణముల్దనరుస్వర్ణ। మాషములుమూరమునుపులుపది నెరుగని। వర్ణస్వర్ణమాషంబులు వసులుగలపవర్ణదశకంబు తేరినవన్నె జెపుము ॥ షోడశాష్టమాషంబులుమూరవిశ్వ। వర్ణ హేమములవిదితవర్ణహేమ। ముష్టిమాషలుగలపిననలరపదిగ। దానిమితివేగదెల్పుము తరళనయన॥ ప్ర: ౧౦/౨ ౬/౪ ౦/౧౬ వర్ణం ౮

ద్వి- ౮ ౯ ౧ వన్నె ౧౦ తృ- ౧౨ ౧౩ ౦ వ ౧౦

౧౨ ౧౪ ౮ ౧౬ ౮ ౧౬

అజ్ఞాతహేమమానతౌల్యజ్ఞానార్థం భాస్కరః.

స్వర్ణైక్యనిఘ్నయుతిజాతవర్ణస్స్వర్ణాప్త్యవర్ణైక్యవివ
ర్జితోసౌ। అహేమవర్ణాగ్నిజయోగవర్ణవిశ్లేషభక్తోవి
దితాగ్నిజంస్యాత్

పూర్వసీసశేషము

మరియు హేమంపుతూకంబుపరగదెలియ। నవసరంబున నారాశినవిధి తెలుపు। వర్ణముం దెలుసువిదితమౌవర్ణమునకు। గలుగువిశ్లేషమునలంచ గానవచ్చు

స్వర్ణైక్యనిఘ్న ఇతి. యుతిజాతవర్ణః హేమయోగాజ్జాతో యోవర్ణః స్వర్ణైక్యేన స్వర్ణసంఖ్యైక్యేన గుణితః కార్యః అసౌ స్వర్ణైక్య గుణితో యుతిజాతవర్ణః స్వర్ణఘ్నవర్ణైక్యవివర్జితః కార్యః సువర్ణగుణితా యే సురవర్ణవర్గాః తేషామైక్యేన హీనః। తతశ్చాసౌ వెవల అహేమవర్ణాగ్నిజయోర్వర్ణవిశ్లేషభక్తస్సన్ అవిదితాగ్నిజం స్యాత్। నాస్తి హేమసంఖ్యాయస్మిన్ తద హేమ। తస్య వర్ణః అహేమవర్ణః। అగ్నిజయోగో హేమ్నామావర్తనేనయోవర్ణస్సోగ్నిజయోగవర్ణః అహేమవర్ణశ్చ అగ్నిజయోగవర్ణశ్చ అహేమవర్ణాగ్నిజయోగవర్ణౌ తయోస్సంఖ్యయోర్యోవిశ్లేషః వియోగస్తేనభక్తః పశ్చాదగ్నియోగేన యచ్ఛిష్టం తేనహృత ఇత్యర్థః

వన్నెకుమొత్తందెలియవలయు నెడ పూర్వోక్తంబగుతెలియబడువన్నెలకును మొత్తలకును గుణించి సంకలనము జేయబడు రాశిని మొత్తరాశిని వ్యవకలించిశేషమును విడనేర్పకు వన్నెకుమొత్తెరుంగనిబంగారము వన్నెకునుగల్గునంతరముచే భజింపమొత్తుదెలియబడు

ఉదాహరణం.

దశేంద్రవర్ణాగుణచంద్రమాషాః కిందిత్తథా షోడశకస్య తేషామ్। జాతం యుతౌ ద్వాదశకం సువర్ణం కతిహ తే షోడశవర్ణమాషాః॥

దిక్సంఖ్యల వన్నె మాడను దెలియ నొక్క। మాషములున్న వన్నె మూల్యలయు పదియు। తులువ దెలియక కలసినదొ చేరాశి। వర్ణమది గానదె లుపుము వర్ణించగలము॥

దశేంద్ర వర్ణా ఇతి దశవర్ణస్య త్రయో మాషాః - చతుర్దశవర్ణస్యైకో మాషః - షోడశవర్ణస్య అజ్ఞాతమాషాః - తేషాం త్రి ధ హేమ్నాం యుతౌ యోగే ద్వాదశవర్ణం సువర్ణం జాతం తర్హి షోడశవర్ణ మాషాః కతిస్యుః -

ఈ యుదాహరణంబున పదివన్నె ౩ మాషంబులు పదినాలుగువన్నె ౧ మాషము - పదియారువన్నె కొన్ని మాషంబులును గూరిచి కరుగు నెడ ౧౨ వన్నె బంగారై పదియారు వన్నె మాషము లెన్ని యని ప్రశ్నము

యుం జాతవర్ణః ౧౨ స్వర్ణైక్యేన

౧౦	౧౪	౧౬	వన్నె
౩	౧		యు

౧౦ ౧౪ తె-బం
౩ ౧ ౪

రహితః ౪౮ అయం స్వర్ణ ౩-౧ ఘ్నవర్ణయోః ౧౦-౧౪ గుణనస్య ౩౦ ౧౪ ఐక్యేన ౪౪ యోజితః ౪ అనేన హేమ్నాం ౧౬ అజ్ఞాతయోః గవర్ణ ౧౨ యోర్విశ్లేషః ౪ అనేన భక్తః లబ్ధం ౧ అజ్ఞాత హేమమాన మేకో మాష ఇత్యర్థః -

౩౦ ౧౪ ౧౨వ
౪౪ ౪౮
అంతరము -

యుతి ౪ హారభక్త ఫలము ౧
వర్ణ-౦ ౧౨
అజ్ఞాత ౧౬ యిది పదియారు వన్నె
వర్ణము ---- అంతరం
హారము ౪

౧౫ - ప్రశ్నలు-

తొమ్మిదెన్మిది వన్నెలు మగయుతిగేము। నిష్కభరములతో గూడనింద్రవర్ణ

స్వర్ణమిడి కరగించిన వర్ణదశక। మైన నాస్వర్ణ భారంబు మాకు జెపుమా॥
ఆరైమనిష్కభరములు। సూరేంద్ర స్వర్ణములను షోడశవర్ణం। బార
యు జేరిచి కరగిన। మీరెత్రయోదశము దాసిమితము బలుకుమా॥ ఎనిమిదియా
నేడునగువన్నెలింద్ర సూర। నిష్కభరములుపదివన్నె నెలమిగూర్చి। కరగి
నను నవవర్ణంబుగ బుత్తికెక్క। నవిదితస్వర్ణ భారంబు నాకు జెపుము

స్వల్పానల్పసంకలనే సూత్రం.

సాధ్యేనోనోనల్పవర్ణో విధేయస్సాధ్యో వర్ణస్స్వల్పవ
ర్ణోనితశ్చ। ఇష్టక్షుణ్ణశ్శేషకే స్వర్ణమానే స్యాతాంస్వ
ల్పానల్పయోర్వర్ణయోస్తే॥

సాధ్యమునందల్పంబును। సాధ్యంబధికంబునందు సంశోధ్యములై। బోధ్యము
లగు గురులఘువులు। బాధ్యములై స్వేష్టములను బర్యాప్తులముల్॥

అనల్పవర్ణో బహువర్ణః సాధ్యే
నవర్ణేన ఊనో విధేయః। సాధ్యవ
ర్ణః స్వల్పవర్ణేన ఊనో విధేయః
శేషకే ద్వే అపి ఇష్టక్షుణ్ణే ఇష్టగుణి
తే విధేయే। ఏవం సతి స్వల్పానల్ప
యోర్వర్ణయోస్తే స్వర్ణమానే
స్యాతాం

రెండు జాతుల బంగారము నొకటి
గా గరిగి ఇష్టమైన వన్నె సాధించు నే
డ కావలశిన వన్నెయందు తక్కువవ
న్నెయు అధిక వన్నెయందు కావలశి
న వన్నెయు వ్యవకలించి నా రెంటిని
ఇష్టరాశిచే వేర్వేర గుణియించిన క్ర
మంబున గొప్ప వన్నె యెత్తును కొంచ
ము వన్నె యెత్తును తెలియుననుట॥

ఉదాహరణం.

హాటకఘుటికే షోడశదశవర్ణే తద్యుతౌ సఖేజాతం। ద్వాదశవర్ణం సువర్ణం
బ్రూహి తయోః స్వర్ణయోర్మానే॥

వన్నెలు దిజ్నృపతులుగల। సొన్నఘుటి కాద్వయంబు సొబగున గరుగ। వ
న్నియ పన్రెండగునెడ। సన్నుగ దెల్పుము సువర్ణ బహుళోన్నంబుల్॥

హాటకేన-పక్షాషోడశవర్ణా హేమ
ఘుటికా అన్యాదశవర్ణా హేమఘు
టికా। తయోర్యుత్యా ద్వాదశవర్ణా
హేమజాతం హేమసఖా తయోస్స్వ
ర్ణయోర్మానే బ్రూహి

న్యాసః

౧౬|౧౦ అన్యవర్ణాః ౧౬ సాధ్యే
వ ౧౨ ఊనకః ౪ సాధ్యోనవర్ణాః ౧౨
స్వల్పవర్ణేన ౧౦ ఊనకః ౨ శేషకే-
ర-అస్వల్పాల్పవర్ణయోః ౧౦
౧౬ మానే - దశవర్ణాంచ తుర్యాం
షోడశవర్ణాం ద్విమాషమిశ్ర
ధాః $\frac{౧౬}{౨}$ $\frac{౧౦}{౪}$ ద్విశేనేష్టేనేతి $\frac{౧౬}{౪}$
$\frac{౧౦}{౮}$ అర్ధేనేష్టగుణితే - $\frac{౧౬}{౧}$ $\frac{౧౦}{౨}$ ఏవ
మిష్టవశాద్బహుధేతి స్పష్టం

ఈ యుదాహరణంబున ౧౬|౧౦ వ
న్నెలుగల రెండు ఘుటికెలు గరుగ
నెడ ౧౨ వన్నెయయ్యె నేనియా
రెండు ఘుటికెల యెత్తులు వేర్వేరబ
లుకుమనుట.

అధికవర్ణం	సాధ్యవర్ణం
$\frac{౧౬}{౧౨}$	$\frac{౧౨}{౧౦}$
౪	౨
పదివన్నె బంగారు యెత్తు	పదియారు వన్నె యెత్తు
ఇష్టం	౮ కి
౩౨	౧౬

౧౬ ప్రశ్నలు

పదివన్నెయారువన్నెయు। పదిలంబగుఘుటికెలుండ పదియారెత్తుల్। విదితన
వవర్ణస్వర్ణము। వగపడిచేయొనగుణయ్యబవ్వాయిపుడున్॥ ఎనిమిదిపది
వన్నెలుగల॥ ఘనఘుటికలగలపినవ తగన్నె[illegible]న్నెన్। ఘనవణిజుడ చేయొన
గుము। ఘనకార్యముగలకు సాధనగు[illegible]గలయుగాన్॥ దశపంచవర్ణకంబు
లవిశగఘుటికెలందుగలపి చేయొనగువణిఙ్। స్వశదాష్టవర్ణస్వర్ణము। దశం
లు। ములుస్వర్ణగణితదక్షుడవైనన్॥

ప్ర౧౦-౬ సాధ్యవర్ణః ౯ ద్వి ౮-౧౦ సాధ్యవర్ణః ౯ తృ ౧౦ - ౫ సాధ్యవ

అథ ఛందశ్చిత్యాదౌ
కరణసూత్రం వృత్తత్రయేణాహ.

ఏకాద్యేకోత్తరా అంకా వ్యస్తా భాజ్యాః క్రమస్థితైః। పరః
పూర్వేణ సంగుణ్యస్తత్పరస్తేన పరేణ తు। ఏకద్విత్ర్యాదిభే
దాస్స్యురిదం సాధారణం స్మృతం ఛందశ్చిదుత్తరే ఛందస్యుప
యోగోస్య తద్విదాం। మూషావహనభేదాదౌ ఖండమేరౌ
చ శిల్పకే। వైద్యకే రసభేదీయే తన్నోక్తం విస్తృతేర్భయాత్॥

ఏకాదికంబులై నెగడునంకంబుల నేకోత్తరముగా గనిష్టసంఖ్య। హారాంశములు గాగ ననులోమ ప్రతిలోమముగ నిడి యంకములు స్నుగల్గు। హారము చే నంశంబు హరియింపఫలమును దాని చే పరమును దగ గుణించి। పూర్వోక్త విధి జేయ బోల్చు ఫలంబులై యేకాది భేదంబు లేపుమీర। ఛందచితియందు మూషలసమితి ఖండమేరువందు నుశిల్పంపు మిన్నలందు। వైద్యరస భేదములలోన వలవలు గ్రంథ। విస్తరపుభీతి సంకోచవిధము నెగడె॥

ఏకాదితి॥ ఏకాదయశ్చ ఏకోత్తరాశ్చ ఏకద్విత్రిప్రభృతయో। ఏకైకోత్తరా ఏకైకవృద్ధ్యోత్తరా అంకా వ్యస్తా విపరీతాస్సంతః క్రమస్థితైరేకాదిభిరంకైః భాజ్యాః తతః పరో అగ్రిమోంకో భక్తే సతి లబ్ధో పూర్వేణాంకేన గుణనీయః క్రమస్థేన ద్వితీయేన భాజ్యకతత్పరః పూర్వః తృతీయః తత్పరేణ పూర్వాద్ద్వితీయేనలబ్ధేన సంగుణ్యః క్రమస్థేన తృతీయేన భాజ్యః ఏవమగ్రేపియో

ఛందశ్చిత్యనగా వృత్తములందు పాదంబునకొక యక్షరము గలది మొదలు నియమిత క్రమంబున పాదంబునకు ౧-౨-౩- గా వృద్ధియగుచు ౨౬ అక్షర పర్యంతంబునుగల ఛందంబుల వృత్తసంఖ్యలును - అందు ౧-౨ ౩- గురువులుగలుగు - వృత్తములసంఖ్యలు దెలియుట యనునట్టివిషయంబునను - శిల్పంబున రాజగృహాభిత్తిరంధ్రనిర్మాణంబునందును - ఖండమేరుకల్పనంబున నూ

వత్సమాప్తిః।పరపూః శ్వేణసంగుణ్యః ఛేదైర్భజేత్ ఏకద్విత్ర్యాదిభేదా భవంతి -ఇదంసర్వత్ర సాధారణం స్మృతం-ఛందశ్చిత్యుత్తరేఉక్తా ద్యుత్కృతిపర్యంతేచ ఉసితద్వి ధాం ఛందోపిదాం అస్యోపయోగః-ఏకాక్షరపాదాదుక్తసంజ్ఞా-షడ్విశత్యక్షరపాదాదుత్కృతి నామకా-

మూషావహానభేదాదౌ రాజగృహాదౌ వాయుసంచారణార్థం భిత్తిభిద్రాణిమూషాఃతద్వహానస్య భేదాఃతదాదౌ-ఖండమేరౌశిల్పకే శిల్పశాస్త్రే-

వైద్యకే వైద్యశాస్త్రే తైరసభేదీయొగసభేదే-అస్యోపయోగఇత్యనుషంగఃతత్ విస్తృతిభయాత్ విస్తరభయేన నోక్తం॥

రసాయనకల్పనంబుననునీవిధియుపయోగించుచుండు.——

ఎట్లన్నను-ఇష్టాంకసంఖ్యపర్యంతంబును॥ఒకటిమొదలొకటొకటివృద్ధిగా సమాన స్థానంబుల ఛేదంబులుంచిదానిపై యుదకాంబులుగాతుదనుండియొక్కొక్కొత్తరవృద్ధిగానంకంబులుంచియాదిస్థానఛేదము చేనంశము భజింపఫలములభించునప్పటికియ్యాదియఫలరిబు-పిదపనాఫలముచేద్వితీయ స్థానాంశము గుణించియా స్థానఛేదముచే భజింపద్వితీయస్థానఫలంబగునిట్లు స్థానంబులు సమాప్తియగునంతకు జేయుచురాగానొకటిరెండుమూడులఘుగురువులుగలవృత్తసంఖ్యలుమొదలగునవి క్రమంబుననేర్పడు ననుట-

అథ ఛందశ్చిత్యుదాహరణమాహ-

ప్రస్తారేమిత్రగాయత్ర్యాః స్యుఃపాదవ్యక్తయఃకతి।ఏకా
దిగురవశ్చాశుకథ్యతాం పృథక్పృథక్॥ *

మిత్రగాయత్రిప్రస్తారభేదమందు।పాదములెన్ని ఏకాదిబరగియుండు గురువులందెన్ని వేర్వేరయెరుగజెప్పుము।ఛందచిత్యుత్తరంబునచెప్పెదవేని॥

ప్రస్తార ఇతి॥ హే మిత్ర-గాయత్ర్యాః ప్రస్తా

౬	౫	౪	౩	౨	౧
౧	౨	౩	౪	౫	౬

ఈయుదాహరణము న దు పాదమునకు అరత్థ

కతి పాదవ్యక్తయస్స్యుః ఏకాది గుర
వశ్చాపి కతిస్యుః- ఏకగురవో ద్వి
గురవస్త్రిగురవ ఇత్యాదయః పృథ
క్పృథక్కతి భవంతి -తదా శుకథ్య
తాం ———ఇహాహిం షడక్షరో గా
యత్రీచరణః -అథ షడంకానా మే
కాద్యేకోత్తరాణాం కానాం వ్య
స్తానాం క్రమస్థానాంచ న్యాసః
అత్ర వ్యస్తాః క్రమస్థైర్భాజ్యా ఇ
త్యుక్తత్వాత్ ప్రథమస్థానస్థితేన ఛేదేనై
కేనత ద్ముపరిస్థితోంశః షడాత్మకో
భక్తః లబ్ధం ౬ తైః పరః ద్వితీయస్థా
నాంశః పంచ౫సంగుణ్యః ౩౦ ద్వి
తీయస్థానస్థిత ఛేదేన ౨ భక్తః లబ్ధం
౧౫ అయమగ్రేణ ౪ గుణితః ౬౦ స్వ
ఛేదేన ౩ భక్తః లబ్ధం ౨౦ అయం ౨౦
పరేణ ౩ గుణితః ౬౦ ఛేదేన ౪ భక్తః
౧౫ అయం ౧౫ పరేణ ౨ గుణితః ౩౦
ఛేదేన ౫ భక్తః ౬ అయం పరేణ ౧ గుణి
తః ౬ ఛేదేన ౬ భక్తః ౧ ఏవమేకాది
గురుభేదాః వ్యక్తయః- ఏకగురవః ౬
ద్విగురవః ౧౫ త్రిగురవః ౨౦ చతు
ర్గురవః ౧౫ పంచగురవః ౬ షడ్గురవః
౧ ఏతేషామైక్యం ౬౩ తత్రైకస్స ర్వ

రములు గల గాయత్రీ ఛందంబున
పాదములెన్నియనియు ౧-౨-౩-గు
రువులు మొదలగునవి గలవెన్నియని
యు ప్రశ్నద్వయము.

౧)౬(ఫలం ౬-౬/౫ ౨)౩౦(ఫ౧౫ | ౧౫/౪ ౩)౬౦(ఫలం౨౦
౬ ౩౦ ౬౦
౨౦

౨౦/౩ ౪)౬౦(ఫ౧౫ | ౧౫/౨ ౫)౩౦(ఫ౬ ౬/౧ ౬)౬(౧
౬౦ ౩౦

ఇట్లు ఫలరాసులు - క్రమంబున ఒక
టి- రెండు- మూడు-నాలుగు ఐదు-
ఆరు గురువులు గల వృత్తములు-
౬ ౧౫-౨౦-౧౫ ౬-౧ సర్వలఘువృ
త్తము ౧ చేరి గాయత్రీఛందంబు
న వృత్తములు అరువదినాలుగు

౬౪

లఘుశ్చ ౧ ఏవం ౬౪ చతుష్షష్టిగాయత్రీ
పాదవ్యక్తయః- ౧-౬-౧౫-౨౦-
౧౫-౬-౧ ఏవం సర్వత్రైక్యం సైకం
సర్వపాదవ్యక్తిమితిః ౬౪ ఏ
వం చతుశ్చరణాక్షరసంఖ్యానం కా
ర్యధోఽధో విన్యస్య ఏకాదిగురుభేదా
నానీయ తేషామైక్యం సైకం కృత్వా
జాతా గాయత్రీ వ్యక్తిసంఖ్యా ౬౪

౧౭ ప్రశ్నలు-

ఓకగురువాదిక్రమమున। ప్రకటింపుము ఛందచితిని ప్రతిభగలిగినన్।
శుకవాణి పఙ్క్త్యనుష్టు।ప్ప్రకటాష్ట్యత్యష్టి ఛంద పాదవ్యక్తుల్॥

ప్ర- ౧౦ ద్వి-౮ తృ-౧౬ చ ౧౭ ఈఛందంబులు క్రమంబున పాదవ్యక్తులును ప్రకారాదిగురువృత్తంబులును వేర్వేరబలుకుమనుట-

శ్లోకోదాహరణాదీని-

ఏకద్విత్ర్యాదిమూషావహనమితిరహో బ్రూహి మేభూమిభర్తుర్హర్మ్యేఽపరేఽష్టమూషే చతురవిరచితే శ్లక్ష్ణశాలావిశాలే। ఏకద్విత్ర్యాదియుక్త్యా మధురకటుకషాయామ్లకక్షారతిక్తైరేకస్మిన్ షట్ప్రసూస్యుః కథయ కతివిధా వ్యంజనే వ్యక్తిభేదాః॥

శ్లోకోదాహరణం-

చతురవిరచితంబు శ్లక్ష్ణవిశాలం।బు గలిగియుండు రాజసదయ సౌధ।ముననున్న ష్టమూషమున భేదముల నొక- డాదియైనమూషలన్ని జెప్పు మా॥

రసాయనోదాహరణం-

మధురకటుకషాయమహీ తా।మ్లకక్షార।తిక్తమిశ్రము గుము దేజరి ల్లు।వ్యంజనంబులందువరలు నెకాది క।భాగభేదముల ను బాలనొడువు॥

మూషావహనన్యాసము-								రసాయనభేదన్యాసము					
౮	౭	౬	౫	౪	౩	౨	౧	౬	౫	౪	౩	౨	౧
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౧	౨		౪	౫	౬

ఏకేతి॥ భూమిభర్తుః రాజ్ఞః అష్టమూషాయుక్తే చతురస్రాకారే రా జభిన్నే మిథః తేమృదుభిశ్శాలాభి ర్యుక్తే అతఏవ రహస్యే హర్మ్యే హే ఏకద్విత్ర్యాదిమూషావహనమానం వద॥

ఈయుదాహరణమునందు నెనిమిదిమూషలుగల రాజగృహంబునకు త్రిగంధ్రనిర్మాణభేదంబులెన్ని యగుననిప్రథమప్రశ్నము

కించ హేఁగణక-షట్స్వేకాషాంకేషుమధురాదిభిష్షడ్భిస్సైఃకతివ్యంజనవ్యక్తిభేదాఃస్యుఃఏకద్విత్ర్యాదియుక్తాః-తద్వద.

న్యాసః -

యథాఅష్టావేకభక్తాః౮ ఏతే సప్తగుణాః౫౬-ఛేదేనభక్తాః౨౮ ఏతేషడ్గుణాః౧౬౮ ఛేదేన ౩ భక్తా - ౫౬ ఏతేపంచగుణాః ౨౮౦ ఛేదేన ౪ భక్తాః ౭౦ ఏతేచతుర్గుణాః ౨౮౦ ఛేదేన ౫ భక్తాః ౫౬ ఏతేత్రిగుణాః ౧౬౮ ఛేదేన ౬ భక్తాః- ౨౮-ఏతేద్విగుణాః ౫౬ ఛేదేన ౭ భక్తాః ౮ ఏతేఏకగుణాః౮ ఛేదేనరభక్తాః౧౬ ఏతేద్విగుణాః౩౦ ఛేదేన౫భక్తాః౬ ఏతేఏకగుణాః౬ ఛేదేన ౬ భక్తాః ౧ ఏవంలబ్ధవ్యంజనానసంఖ్యా ౬౩ ఏవం ఏకాదిరసభేదేనవ్యంజనసంఖ్యాః

౨౦ / ౩	౧౫ / ౨	౬ / ౧
౪)౬౦ లబ్ధం ౧౫	౫)౩౦ లబ్ధం ౬	౬)౬ లబ్ధం ౧

ఇట్లు రసభేదములు ——— ౬౩

రెండవప్రశ్నముకైద్యగన మేళనభేదంబులు-సుష్వ-పులుసు-కారము-చేదు - ఒగరు తీపను-షడ్రసంబుల్లోన్నొక్కభాగము భేదమగుచు రాగానెన్నిరపాయునభేదంబులగునని -

౧)౮ లబ్ధం ౮	౮ / ౭	౨౮ / ౬	౫౬ / ౫
	౨)౫౬ లబ్ధం ౨౮	౩)౧౬౮ లబ్ధం ౫౬	౪)౨౮౦ లబ్ధం ౭౦

౭౦ / ౪	౫౬ / ౩	౨౮ / ౨	౮ / ౧
౫)౨౮౦ లబ్ధం ౫౬	౬)౧౬౮ లబ్ధం ౨౮	౭)౫౬ లబ్ధం ౮	౮)౮ లబ్ధం ౧

భేదంబులు ౮-౨౮-౫౬-౭౦-౫౬-౨౮-౮-౧
సంకలనం-
౨౫౫ రాశిభేదం

౧)౬ లబ్ధం ౬	౬ / ౫	౧౫ / ౪
	౨)౩౦ లబ్ధం ౧౫	౩)౬౦ లబ్ధం ౨౦

౧౮ ప్రశ్నలు

శిల్పప్రశ్న

రాజమందిరశిల్పంబు రహిగ దెలియ। దేనియారైదు నాలుగు దిఙ్మితములు। గలుస శాలల మూషలు గలుగ జేయు। గణిత మెఱిగింపు శిల్పలఘుసడవేని ॥

ప్ర-౬-ద్వి-౪-తృ-౮ ౯౧౦ గల భిత్తులు గల రాజగృహంబున మూషా భేదంబులు వేర్వేర నెఱింగింపుము

రసాయనోదాహరణం

త్రౌ రాష్ట్రకారముల చే। సారంబగు రుచుల వెన్ని శకలగలయవి। వారక నేర్పు గలిగి తమ। జేరిన భిన్న జాత్యై వేగ జెప్పుమ సంఖ్యల్

ప్ర ౩ ద్విర తృ ౯౧

ప్రశ్నోత్తరానుక్రమణి

౧ సకళాంతర ప్రశ్నోత్తరం

పూర్ణ నేత్ర బాహువులును శరగిరులును। పూర్ణ శూన్య కృతులు మూలమూ గును। రత్నరాసులమీద త్య్రంశాగ్ని నవరస। ములగు ణాంకశశి మనులు సకళను॥ ప్ర ౨౨౦ ద్వి ౭౫ తృ ౨౦౦౦ చ ౮౯

$\frac{౧౪౧౯౩}{౬౯౧౬౩}$

౨ సమకళాంతరోత్తరాష్టాంఘ్రి సీసం

వసుభుజములు మరి వసురసంబులు ఖాకుజాలు నరసాంకేందులు జినగుణంబు। లగు మూలములు ద్వితీయ తృతీయుల పాతత్వాల వ మొక్కటి జినంబులగును మరియు। పంచాంశయుక్తత్వ మందు తుల్య కళాంతరము పూర్ణ జినులును త్య్రంశయుగళ। యుక్తరాజేందులు పూర్ణ స్వరంబులు బాణాబ్ధులును త్య్రంశ బ్రహ్మ నేత్ర। ములు సమకళయందు జలమిత రూపము ల్ప్రధమ ద్వితీయోత్తరమ్ము లిట్లు। ఖాంగ ఖ ఖాంగముల్ గజనూర వసురవుల్ ఖశర ఖాగ్ని నిధీందు విశదములును। తకళ శరాత్య్రంగతత్వంబులును వ్యోమ పూర్ణాంధ దృత్య గ్నులును ఖరాజ। వ్యోమ వస్వగ్నులు భూమి జలేంద్రాబ్ధి జలము లౌమూలముల్

సమకళాంతరమురసన్యో మశూన్య తక్షణములమితము। ననుచుసమకళ
ప్రశ్నోత్తరములుబలుక। జాలుగణకుండుమిశ్రంపు చాలుదెలియు। జాలు
వాడగుపాటిని సరసలీలా ॥

ప్ర - ౨౭ - ౬౯ $\frac{౧ - ౧౨౦}{౨౫}$ - $\frac{౨౪}{౨౫}$ - ౧౯౬ - ౩౨౪ సమకళాంతరం ౨౪ $\frac{౧}{౬}$

ద్వి - ౨౪౦ - ౧౧౬ $\frac{౨}{౩}$ - ౭౦ - ౪౫ - ౨౯ $\frac{౧}{౩}$ సమకళాంతరం - ౪

తృ - ౬౦౦౬౦ - ౧౨౮౧౨౮ - ౧౯౩౦౫౦ - ౨౪౬౨౫౬ - ౩౧౮౫౦౦ -
౩౮ ౦౯౬౦ - ౪౪౧౪౪౧ - సమకళాంతరం - ౬౦౦౬

౩ సకళాంతరోత్తరం.

సకళమూలధనమ్మితిమొసగక। సకియమాసములుచాలెదనిదిగో।
ప్రకటితక్షేపములుబాణమునివరుల్। వికటతనొందనివియదిపుభుజముల్ ॥

ప్ర - ౫౦ ద్వి - ౭౫ - తృ ౨౫౦

౪. మిశ్రవాణిజ్యోత్తరం.

నందభాగాష్టయుతవసునయనములును। త్ర్యంశయుగ్రామజలధులు
డడయుకనవ। భాగసప్తకయుతమునిబాణములును। నాదిమిశ్రవణిక్ప్రశ్నన
లరుక్రమత॥ జినులున్నపులుభాస్కరులు। దనరునువసువులుసనగుమ
డడయుకరెండై। దనరెడుప్రశ్నను మిశ్ర। బహువాణిజ్యోక్తిక్రమపంపక
వచుసల్ ॥

ప్ర - ౨౭ $\frac{౭}{౯}$ - ౪౩ $\frac{౧}{౩}$ - ౫౬ - $\frac{౬}{౯}$ ద్వి - ౨౪ - ౧౬ - ౧౨ - ౮

వాపిపూరణోత్తరము.

షణ్ణవత్యంశచేదేవసమ్మితాంశ। నూటయేడిటపన్నెంటనొగిభుజజిన
ములశరాబ్ధిలవంబులపూర్తినొందు। వాపిపూరణప్రశ్నలవధుసగాగ॥

ప్ర- ౧/౯౬ ద్వి ౧/౩౩ తృ ౧౨/౧౦౭ చ ౮౫/౨౮౨

౭ వ్యయయుతవాపీపూరణోత్తరము -

దినదళంబుననరిదషట్ ద్వి లవములను।నొక్క దినమునపూతిఁయొ నువిదవ్యయయు।తమగుచుండెడువాపివూరణమును దెలియు।ప్రశ్నలకును నుత్తరములివిక్రమముగాగ -

ప్ర- ౧/౨ ద్వి ౨/౭౯ తృ ౧

పణ్య ప్రశ్నోత్తరములు-

శరరసగిరీషుగుణములు।బరగుఁ భాగక్రయములుపణ్యప్రశ్నఁగా।కురి వసుదంతాంగేషుల్।గురియగుపణ్యములుబవసుగుహామఖగ్రహముల్॥ ఖనిధుల్ ఖాబ్ధులుతత్వముల్ధృతులు నాకాకోఫులౌ భాగవే।తనముల్ ఖవ్యతులుఁ ఖవర్ణభుజముల్ దామోదరాంఘ్ర్యంబరా।గ్నినభోతకరగుణంబులుఁ నఖయుగళ్ల్తంబులౌ భాగముల్।వినుమా రెండవపణ్యప్రశ్న విధిలోవిఖ్యాతిగాగణకా॥రదములుసుబాణయుగములు।విదితముగతృతీయప్రశ్నవిలువలుమరియుఁ।తుదివసుజలములు భాగము।లుదితవ్యోమాంగకమ్ములువిదరొవరుసఁ॥

ప్ర- క్రయము- ౨- ౭ ౪ ౫ ౩

సొత్తులు ౮ ౩౨ ౫౭-౮౦|౯౭

ద్వి- క్రయం-౯౦-౪౦-౨౫-౧౮-౧౪ తృ- క్రయం-౩౨౮౫

సొత్తులు-౧౮౦-౨౪౦-౩౦౦-౩౬౦-౪౨౦ సొత్తు-౪౮-౬౦

౮ రత్నజాత్యుత్తరాష్టాంఘ్రిపీఠం-

పూర్ణాంకక్రయములుపాలుపొందుమణులకునవరామగిరిచంద్రుల వలనంద।గజశరగుణములుగ్రహశరేషుజలంబులందుతుల్య ధనంబునభగిరిము।వసుగిరిచంద్రులువరలునాదిమప్రశ్నశరతకజలశిఖుల్ శరనవాంబ।

రాబ్ధులుశరఖఖ ప్రాణముల్ శరలోకజలతకేంటులునందశంకరశర । ఇబ్రహ్మలను నందు వర తుల్యధనములు । వణాఖ్యాంశ్యశ్వినీయంబు । రెండవప్రశ్నమదండిగాఖగజేభభుజశకరాములు ప్రూణావణ । మను పురాణంబులుమరిఖాంగనవవ్యోమపూషలునఖగిరిపూర్ణనిధులు । భుజగిరిశతార్క్య శ్వములుపూర్ణగజజలపూర్ణతకేంబులుపూర్ణ జలధి । వసుధ శేషులు ఖాంగాగ్నిబాణయుగము । లంబరాత్యగ్నిఖజలమల్ లలిదనచు । మూడవప్రశ్నసమధనంబొలయు వేత్ర । శరజలనవాష్టవిశ్వ ముల్ చారులీలా ॥

ప్ర- ౧౭౩౯-౩౫౮౯-౪౫౫౯ సమధనం-౧౭౮-౫౭౦ద్వి ౩౪౬౫-౪౦౯౫ ౫౦౦౫-౬౪౩౫-౯౦౭౯-సమధనం౭౩౦౫(శత్ప-౩౬౨౮౦-౧౮౧౪౪౧ ౧౨౦౯౬౦-౯౦౭౨౦-౭౨౫౭౨ - ౬౦౪౮౦ - ౫౧౮౪౦ - ౪౫౩౬౦

౪౦౩౨౦- సమధనం - ౧౩౮౯౪౫౨

శ్లో స్వాంశయుత ప్రశ్నోత్తరాష్టాంఘ్రిసీ -

పాద్వంశయుక్త ప్రశ్న చాలుగా మొదటనుఖవసుజలాంబరాంగములుఖరుతు । గిరిలోకశరములంబరఖాబ్ధి ఖేషులుజలపక్ష గుణవసుజలములంబ । రాబ్ధిఖాశ్వబ్ధులునంబరేభవ్యోమతరాబ్ధులంబరతకరామ । శరజలంబులు నందుసమధనమబ్ధి భరుద్రచంద్రా గ్నులురూఢి రెంట । ఖరసేభవిశ్వముల్ గతిగిరిజలసూరులంబరేఖాష్టిశులంబరేషు । శరరుద్రులునువ్యోమజలధిలోకేశులమ్యొడసమధనముగునిధిఖనగాని । ఖేషు లైమూడిట । ఖేభాక్షిశరతకరసములుఖఖనఖ గావతకర । ములువ్యోమపూర్ణాబ్ధిపూర్ణేభపూర్ణే భరసములు విష్ణుపదాంబరవీక్షణేందు । నందరసములుఖఖరసనళికఖమును లంబరాంగా ద్రితత్వ ద్రులంబరఖఖ-రసశరాద్రు లుసమధనవాజిఖాబ్ధి

మనునవకరాబ్ధి మితములై మలయుచుండు ॥

ప్ర -౬౦౪౮౦ - ౫౩౭౬౦ - ౫౦౪౦౦ - ౪౮౩౮౪- ౪౭౦౪౦-౪౬౮౦ ౪౫౩౬౦ సమధనం౩౧౧౧౮౪

ద్వి-౧౩౮౬౦-౧౨౪౭౪-౧౧౮౮౦-౧౧౫౫౦-౧౧౩౪౦-సమధనం౫౦౭౦౯
త్రై-౬౬౫౨౮౦-౬౭౨౦౦౦-౬౮౦౪౦౦-౬౯౧౨౦౦-౭౦౫౬౦౦-
౭౨౫౭౬౦-౭౫౬౦౦౦-సమధనం-౪౮౯౧౪౪౦

౧. గుణితరత్నప్రశ్నోత్తరాష్టాంఘ్రిసీసం.

గుణితాన్యధనయుతిఁగూరునుత్తరములు సార్ధాద్రినందేందుశరమితంబు। పాదత్రయాఢ్యేభ బ్రహ్మతత్వంబులు సార్ధదంతాద్రీందుసమమువసుల। మూటిఁగూడిననందముత్రిగసూరులు సార్ధాంకగుణవిశిల్ సమధనంబు। వసుభాగశరయుత బాహుతకర్కరాశికరిములో నాదినిఖజలమౌని। గుణములుజినవార్ధ్యహగుణములు నఖనిత్యములు ఖిరాజాద్యులు పూర్ణనంద। వసుచంద్రబసుతుల్యమెసగుధనంబంధుజలనందజలవసుచతుమితము। రెంటనుఖఖవసునృపులు ఖాంబరనందసర్పచంద్రులుఖఖషట్చశాంక। కరములు ఖనఖాధర్కరములుఖజినఖరాములుఖఖజల గ్రావగుణము। లందుతుల్యధనము జెందువాఁడుజలాద్రి। చంద్రశూన్యరామసమ్మితంబు। మూటనుత్తరంబుముదమొప్పనిర్వ్యేడ। దెలియవలయుగణక ధీరతముల——

ప్ర-౫౧౯౭ $\frac{౧}{౨}$ - ౨౫౯౮ $\frac{౩}{౪}$ - ౧౭౩౨ $\frac{౧}{౨}$ - ౧౨౯౯ $\frac{౩}{౮}$ - ౧౦౩౯ $\frac{౧}{౨}$ సమ
ధనం ౨౨౬౨ $\frac{౫}{౮}$

ద్వి-౩౭౮౦-౩౦౨౪-౨౫౨౦-౨౧౬౦-౧౮౯౦-సమధ౨౮౪౯౪
త్రై-౧౬౮౦౦-౧౮౯౦౦-౨౧౬౦౦-౨౫౨౦౦-౩౦౨౪౦-౩౭౮౦౦-
సమధనం౩౦౧౭౪౦

౧౧ కాలసమీకరణప్రశ్నోత్తరం

సార్ధత్రయముదిశ్వశీయులవయుగ్బాహులు। లటుల మూటిమీదనశ్వచంద్రభవము లేక జలము లను కాలసమ ప్రశ్న మిశ్రకర్మమునను మించుబోణి

ప్ర-౩ $\frac{౧}{౨}$ ద్వి-౨ $\frac{౨}{౧౩}$ త్రై ౩ $\frac{౧౭}{౪౧}$

౧౨ కాలసమీకరణోత్తరము

గతములగును వరుసగ్రావములందీశు। లవిగమొగుఃములందునర్ధములును ॥
గమ్యములగుసీశగణమువర్ణంబుల। వసులనదియు నైదువర్ణములను॥
ప్ర గతం ౧-౪/౬ గమ్యం ౨-౩/౪ ద్వి గతం-౩ ౨/౩ గమ్యం ౧ ౩/౭ తృ గతం ౫ గమ్యం ౧ ౧/౪

౧౩ స్వర్ణవర్ణోద్యోత్తరము

మొకటతొమ్మిదివన్నె యొపుటమునందు। పాదయుగ్రుద్రవర్ణంబుపదునె
నిమిది। నిష్కభరము లురెంటను నెగడువిశ్వ। సంద భాగార్ధ్యవసువర్ణ మంద
ముగను॥ మాంబ తిధిజల భాగార్ధ్యభుజగవర్ణ। ములు పుటంబునభరము గుభూత
జలల। వార్ధ్యజినములువర్ణమువ్వరలుతత్వ। సిద్ధభాగార్ధ్యనవము లుసిద్ధముగను
ప్ర-వన్నె ౯ పుటంవన్నె ౧౧ ౧/౪ పుటంయొత్తు-౧౭ ద్వి-వన్నె-౭ ౯/౧౩
తృ వన్నె ౭ ౪/౧౫ ౨౩/౨౫ పుటంయొ-౨౪ ౪/౫

౧౪ అవిదితస్వర్ణవర్ణోత్తరం

తృ్యంశయుగ్మార్ధ్యగిరులయిపనరుతొలుత। పాదత్రయయుతమనువులుబరగు
రెంట। పాధపద్వర్ణమగుమాటస్వర్ణవర్ణ। మెరుగునట్టిమాషంబులమిం
చుమితము॥ ప్ర ౬ ౨/౩ ద్వి ౧౪ ౩/౪ తృ ౯ ౧/౨

౧౫ అవిదితస్వర్ణభాగోత్తరము

అవిదితస్వర్ణభారంబులగును మొదల। రెండు రెంటనుతృ్యంశంబుదండిగాగ
మాటముప్పదిరెన్మిదిమొనయుచుండు। నిష్కములుమనున్యప చందనికర
ములను॥ ప్ర ౨/౩ ద్వి ౧ తృ ౩౭ ౧౪ ౧౬ - ౧౦

౧౬ స్వల్పానల్పసంకలనోత్తరం

పదివన్నెనలుబదెన్మిది। పదియారగునారువన్నెప్రధమప్రశ్నా। ముదితరొ

రెంటనొక్కొకటి। తుదిమూటనుమూడు రెండుతోలగదుతులయుల్

వన్నె వన్నె

ప్ర. ౧౦/౪౭ ౬/౧౬ ద్వి-౭/౧ ౮/౧ తృ ౧౦/౩ ౫/౨

౧౮-౧౭ ఛందశ్చిత్యుత్తరములు ౧౯ షోడశాంఘ్రిసీసం

ఛందశ్చిదుత్తరచందమిట్టిదియగుపంక్తినినేకాదిబరసుగురులు।గలవృత్తములక్రమంబలరారుపదియునలుబదైమనుబాహ్వాల భ్రమూర్ఛ। నటుభుజతత్వములభ్రమూర్ఛనలునుఖరవుల్యరాబ్ధులుఖశశిచంద్రు।లందువాందవ్యక్తులగుజినాభ్రేందులనుష్టుభినెనిమిదియష్టనేత్ర। ములుతకాశరములుపూర్ణాద్రులునుతకాశరములష్టాద్యులుసర్వ మౌలును। చంద్రుండుగూడుకషట్తత్వ

వ్యక్తులౌనష్టిఛందంబుననలగున్నవులు।ఖరవుల్షతకేశాష్ఠలిరవొందనఖధృతులష్టాంగగుణగతులష్టఖఖగ। జములుఖజలమనుచంద్రులుఖాద్యఽష్టరవులుఖాబ్ధిజలేశులష్టఖఖగ।జములష్టతకాగ్నిజలములునఖధృతుల్ ఖాంగపాయక ములుఖభుజచంద్రు।లష్టియుశశియు ననగుచు పాదవ్యక్తులగుతకాగుణశరాధరుతుమితము।లత్యష్టిగిరిచంద్రులంగవిశ్వంబులుఖగజతకాంబులుఖగజరామ।భుజములుగజవసుభూతకాములుతకాస్వరరామసూరులువసు

జలాబ్ధి।నందేందులునుదిగగ్న్యబ్ధికరంబులుఖశశాంక రామాబ్ధికరములష్ట।జలవణాగ్రహాచంద్రులలతకాగిరిరామసూరులుగజసర్వ సోమతకా।ములువ్యోమగజరామభుజములుయిసష్టతకాముల్ రసరామధరలుసప్తి। చంద్రులుచంద్రుండుజతగూడివ్యక్తులుభుజగిరిఖేదవ్యగ్నిభూమితంబు।మూవలుజలాంగములుదంతములునున్నవులు।జైవదిక్కులురసములౌసర్వరాజ।రదమితంబులుక్రమముగారమణిదెలియ। జెప్పితినియుత్తరంబులచిత్రఫణితీ॥

౧౯ ఛందశ్చిత్యుత్తరం

ప్ర-౧౦-౪౫-౧౨౦-౨౧౦-౨౫౨-౨౧౦-౧౨౦-౪౫-౧౦ ౧ పాదవ్యక్తులు ౧౦౨౪

ద్వి-౮-౨౮-౫౬-౭౦-౫౬-౨౮-౮-౧ పాదవ్యక్తులు ౨౫౬

త్రి-౧౬-౧౨౦-౫౬౦-౧౮౨౦-౪౩౬౮-౮౦౦౮-౧౧౪౪౦ -౧౨౮౭౦-

౧౧౪౪౦-౮౦౦౮-౪౩౬౮-౧౮౨౦-౫౬౦-౧౨౦-౧౬-౧ పాదవ్యస్తులు-
౬౫౫౩౬

చ-౧౭-౧౩౬-౬౮౦-౨౩౮౦-౬౧౮౮-౧౨౩౭౬-౧౯౪౪౮-౨౪౩౧౦-

౨౪౩౧౦-౧౯౪౪౮-౧౨౩౭౬-౬౧౮౮-౨౩౮౦-౬౮౦-౧౩౬-౧౭-౧-

వ్యస్తులు-౧౩౧౦౭౨

౧౮ మూషోత్తరం-

ప్ర-౬-౧౫-౨౦-౧౫-౬-౧ మొత్తం ౬౪- ద్వి-౫-౧౦-౧౦-౫-౧- మొత్తం
౩౨ త్రి-౪-౬-౪-౧ మొ-౧౬-చ-౧౦-౪౫-౧౨౦-౨౧౦-౨౫౨-౨౧౦-౧౨౦
౪౫-౧ మొత్తం-౧౦౨౪

౧౯-రసాయనోత్తరం-

ప్ర-౩-౩-౧-మొత్తం-౮-ద్వి-౪-౬-౪-౧ మొత్తం-౧౬-త్రి ౫-౧౦-౧౦-౫-౧
మొత్తం ౩౨

* ఇదిభాస్కరాచార్యకృతమహీధ్రాచార్యవివృతలీలావతీవివరణము *

* నామిశాస్త్రాఖ్యసంజ్ఞచేనించునాద్యవ్యవహారంబుసకలంబునాంధ్ర *

* కావ్య|మునసటీకా ప్రశ్నలుగనుత్తరములతోరచియించెబదరి *

* కాశ్రమనివాసి|గురువేంకటాచార్యవరకృపాత్తకవి *

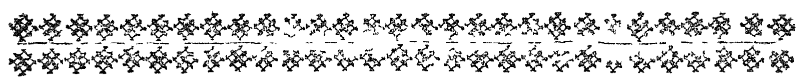
* త్వగణితఖగోళాదిఘనవివేకి| తదకమల్లవంశజ *

* డధికశాంకుడౌ|రంగరాయవర్యరమణియైన |*

* కనకమాంబసుతుడుఘనుడు వేంకటకృష్ణ| *

*** రాయసుకవిగణక ***

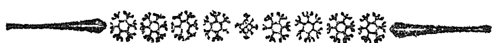
*** రాజి మెచ్చ|| ***

* శ్రీరస్తు. *

శ్రేఢీవ్యవహారః - ద్వితీయః ప్రారంభః.

లక్షణం-

ఆదిముఖము నవక్త్రంబు నాదియుం బ్రచయము వృద్ధి యు
నుత్తరజను వృద్ధి-పదము గచ్ఛ యనంత్యంబు బడయు నఖి
ధ । శ్రేఢిగణితసమాఖ్యలు జెలగునిట్లు॥

టీక

ముఖ-ఆది-వక్త్రం అనునవి ఆరంభంబునకును-చయం-వృద్ధి-ఉత్తర అనునవి-యెచ్చుటకును పదగచ్ఛ-అంత్యం అనునవి కడపటి స్థానంబునకును-సంకేతనామంబులు.

తత్ర సంకలితే సూత్రం-

సైకపదఘ్న పదార్ధమథైకాద్యంకయుతిః కిల సంకలితాఖ్యా

ఆంధ్రం-

పదమున నొక్కటి బాగుగ గూడుచు । పదదళమాతి చే బరగు గ
ణితమై ॥

సైకేతి- సైకపదఘ్న పదార్ధం సంకలితాఖ్యా సంకలితసంజ్ఞా ఏకాద్యంకయుతిః ఏకాదీనామంకానాం యోగో భవతి ॥ సైకం ఏకసహితం యత్పదం ఏకద్విత్ర్యాదికం స్వేష్టం తద్గుణితం యత్పదం ఏకాదికం తస్యార్ధం ఏకాద్యంకయుతిరిత్యర్థః

ఇందు పదంబనఁ గడపటి సంఖ్య యీ శబ్దము యీ వ్యవహారంబునం దట దెలియునది- ఒకటి మొదలుగు- ఇష్ట పదము పర్యంతము సంకలనము దెలియు విధి॥

పదముతో నొకటి గూర్చి పదమునం దలి అర్థము చే గుణింప సంకలనరాశి యగును ట.

ఉదాహరణం.

ఏకాదీనాంనవాంతానాంపృథక్సంకలితాని మే.
ముదితోరో బల్కుము మొగిగెలకసంకలనపదయుతి నేపాడుబంధుర
గణితము॥

ఏకాదీనామితి॥ హేగణక - ఏకాదీనాం-నవాంతానాం అంకానాం పృథక్పృథక్సంకలితాని ప్రతం మె ప్రచక్ష్వ- న్యాసః-
౧-౨-౩-౪-౫-౬-౭-౮-౯ - ఈశ్రే ఉదం౯ సైకం ౧౦ తెసహపతనాహతం ౯౦ తదర్ధం ౪౫ ఏకాదీనాంనవాంతానాంసంకలితం - ఏవంసర్వత్రబోధ్యం -

ఈయుదాహరణంబున్నా- ఒకటి మొదలుతొమ్మిదిపర్యంతంబగు సంకసంకలనము వేర్వేరబలుకుమా పటు
ఆది-౧-పదం-౯ రుజుపు

౯
౧౦
౯౦
౬)౯౯౦(౧౬౫
౯౦

౧
౨
౩
౪
౫
౬
౭
౮
౯
౪౫

ప్రశ్నము.౧

ఒకటాదిగాగపదములుప్రకటితమగుచంద్రరుద్రభానుమనువ్యాలకజినతత్వోత్కృతులకుసంకలనములధనమురమణీ బలుకుమా॥

ప్ర అ ౧ గ ౧౦ ద్వి అ ౧ గ ౧౧ తృ అ ౧ గ ౧౨ చ అ ౧ గ ౧౪ పం అ ౧ గ ౧౬ ష అ ౧ గ ౨౪ స అ ౧ గ ౨౫ అ అ ౧ గ ౨౬ న అ ౧ గ ౨౭ ద అ ౧ గ ౩౩ ఏకాదశం - అ ౧ గ ౪౯

సంకలితైక్యసూత్రం

సాద్వ్యయుతేనపదేనవినిఘ్నాస్స్యాత్త్రిహృతాకిలసంకలితైక్యం॥

పదమును రెంటినిబరగం గూరిచి । యాదిసంకలితాహతము జేయఁగను । గుది
గొను గణితము గుణహృతి జేయఁగ । నదిసంకలితపు నైక్యసంఖ్య యగు ॥

సే॥సా - పూర్వసూత్రసాధితాంకయుతిః. ద్వ్యాయుతేనపదేన. ఏకద్విత్ర్యాదికేన పిణ్డేన - గుణితా సతి - త్రిభక్తా - సంకలితైక్యం - ఏకాదీనాంసంకలితానామైక్యం. భవతి.

పూర్వసూత్రలబ్ధంబగు సంకలనరాశిని రెంటితోఁ గూడిన పదముచే గుణించి మూఁటచే భజింప సంకలితైక్యంబగుంబను.
ఇదిమూఁడుమూలలుగా పేర్చెడు గోళరాశిసంఖ్య

ప్రకారాంతరసూత్రము

సంకలితంపు గచ్ఛాదిసై - ఘనంబు పదప్రహీనము । సం
కలితైక్యమగును దసంకలితంబడి రూపరూపాద్యై । యాంకము
మూఁటచే టులును వంటముగా నిపి వెటు హొంక్షెవే । పంకము
త్ సుణించి రూపపుంజమున వాభజియించ జెకురు ॥

ప్రథమవిధి పదమునందు - రెండు మూఁడు లంబులనొక్కొక్కటి వృద్ధిగానుంచి యా మూఁడుస్థానాంకంబుల యంకంబులొండొంటి చే గుణించి యాఱుచే భజింప సంకలితైక్యంబగు.

ద్వితీయవిధి - ఒకటితోఁ గూడినపదరాశికి ఘనంబు జే - యా రాశియందమూలము వ్యవకలితవ శేషము నాఱుతో భజించినలబ్ధంబు సిద్ధించు ననుట.

ఉదాహరణ - ఉత్తరార్ధం

తేషాంసంకలితైక్యాని ప్రచక్ష్వ గణక ప్రత ॥ ౧
మదిని వెరిగిన మానిని తొమ్మిది । పదము లగచ్ఛము సంకలితైక్యము ॥

తేషామితి - పూర్వసూత్రసిద్ధలబ్ధాన్యేతాని ౧-౩-౬-౧౦-౧౫-౨౧-౨౮-౩౬-౪౫-ఏతేషామైక్యం యథా.

ఈయుదాహరణంబున-తొమ్మిది పదముగలసంకలితైక్య రాశులు చెప్పుమనుట

సా-అంకయుతిః ౩౬ ద్వియుతేన పదేన ౧౦ గుణితా ౩౬౦ త్రిభక్తా ౩ లబ్ధం ౧౨౦ ఇదం సంకలితైక్యం ఏవమేకాద్యష్టోత్తరం క్రమేణ సంకలితాని-౧-౪-౧౦-౨౦-౩౫-౫౬-౮౪-౧౨౦ -౧౨౦ ఇదం సంకలిత సంకలితైక్యం

ప్రథమవిధి-

పదము- ౮	రుజువు
ద్వియుతపదం ౧౦	౧
సంకలిత-౩౬	౩
౩)౩౬౦(	౬
భక్తలబ్ధం	౧౦
౧౨౦	౧౫
	౨౧
	౨౮
	౩౬
	౧౨౦

ద్వితీయవిధి

ఆదిగుణ్యం ౮

౯

౧౦

హారం

౧ ౨ ౩

౬)౭౨౦(

లబ్ధం

౧౨౦

తృతీయవిధి

ఆదిగుణ్యం ౮- ౯- ౧౦

౯

౧౦

౮౦

౧౧

౬)౭౨౦(

లబ్ధం

౧౨౦

ప్రశ్నలు-

సంకలితయోగమున నాదిచంద్రుడగును। పదములు ద్వితుల్యఖండములు కాహు

గుణములు। లంకలోకంబుల ధ్రువ ఋక్షబిందుసమా। లగ్నిగిరు లైనవసములనబల జెపుమ

ప్ర-౩-౧గచ్ఛ- ౧౨ద్వ౧౨-౭౦త్య౭౨౩-౨చ ౧౧గచ్ఛ ౩౬-౪౦ ౧౧గచ్ఛ

౪౬౯ ౭౨౬౪ సమము ౧౬౫

సమవిషమైక్యకరణసూత్రం

గచ్ఛఘ్నత్రిద్విసమాంకయుతిః స్యాత్ సైకపదఘ్నపదం విసమానామ్॥

గచ్ఛవర్గంబు విషమాంకగణితమగును। సైకగచ్ఛాహతి యెగ్గ

శినమములగును॥

గచ్ఛకృతిరితి-విషమాణాం అంకానాం-౧-౩-౫-౭ ఏకత్రిపంచసప్తాదీనాంఅంకానాంయోగే-గచ్ఛస్యపదస్యకృతిః విగణ్యః ఇతి సమ్యక్ స్యాత్

సమానాం-ద్వి-చతుః-షడాదీనాం పదేన-సైకేన-పదగుణకంస్యాత్-

ఒకటిమొదలగు-గచ్ఛాంకవర్గము-బేసియంకంబులనగా -౧. ౩. ౫. ౭ మొదలగువాని సంకలనమగు సరియంకము లనగా ౨. ౪.౬.౮ మొదలగునంకములు-గచ్ఛతోనొకటిచేర్చి గచ్ఛతో గుణించినరాశి మితంబగునని

ఉదాహరణం

పదేపంచమితే బ్రూహి తథా నవమితే సఖే సమానాం విషమాణాంచపృథక్సంకలితే మతం ౧

విషమమునగచ్ఛవర్గంబు విమలనేత్ర। మైదునకు యుగ్మమున నట్లు నరయు

జెప్పుమా

పదే ౫-పంచమితే పదే-నవమితే పదే చ-సమాంకేషు చ-విషమాంకేషు చ-పృథక్ పృథక్ సంకలితం బ్రూహి ఇత్యర్థః-

న్యాసః-యథా-విషమే-౫-౯-పదే-౨౫-౮౧-యథా- ౧-౩-౫-౭-౯-యోగః ౨౫ ద్వితీయోదాహరణే ౧ ౩-౫-౭-౯- ౧౧-౧౩-౧౫-౧౭ యోగః ౮౧-సమే-యథా-పదే-౫ సైకం౬ అనయోః ఆహతిః ౩౦ యథా-౨-౪-౬-౮-౧౦-యోగః ౩౦ ద్వితీయోదాహరణే పదం ౯ సైకం౧౦ ఆహతిః ౯౦ యథా-౨-౪-౬-౮-౧౦-౧౨-౧౪-౧౬-౧౮ యోగః ౯౦

ఈ యుదాహరణంబున-౫-౯-పదములగు బేసియంకంబులసంకలనంబును-సమాంకసంకలనంబును వేర్వేర బలుకుమని ప్రశ్నద్వయము

ప్రథమము		ద్వితీయము	
గ౫	గ౯	గ౫	గ౯
వర్గం	వర్గం	సైకం	సైకం౧౦
౨౫	౮౧	రాశి	రాశి
		౩౦	౯౦

రుజువు

౧	౧	౨	౨
౩	౩	౪	౪
౫	౫	౬	౬
౭	౭	౮	౮
౯	౯	౧౦	౧౦
౨౫	౧౧	౩౦	౧౨
	౧౩		౧౪
	౧౫		౧౬
	౧౭		౧౮
	౮౧		౯౦

ప్రశ్నలు-౩

ఏకాద్యేకాంకంబుల।నో కామినిగూర్పఁగచ్ఛలొనరగవరుసన్ । నాకౌశల
నృపతానది। వాకరరా మేషులసను వర్గరుచులన్॥ ద్వ్యేక త్రిక సమాంత
గచ్ఛల।నాదివసంకలితాష్టితత్త్వనయనగు నాళిక। వేదాంగతానశశిన । పాదా
కములవరుసబల్కు బాలిక వేగన్ ——— ఓజాంకగచ్ఛలు-ప్ర-౧౨ద్వి
౧౬తృ౨౫ చ౧౨౫౦౫౪౩ సమరయుగ్మాంకగచ్ఛలు ప్ర-ఆది-౨-గ౧౨-ద్వి ౧౬
తృ౨౫ చ ౩౨౫౬౭ సమర సఆది౨గచ్ఛ౫౧

వర్గైక్యసూత్రం-భా

ద్విఘ్నపదం కుయుతం త్రివిభక్తం సంకలితేన హతం కృతి

యోగః-

పదమడి పదము ద్విబాహుగుణంబయి । సుదతీ యొకటిచేతఁ గూడు
గుచును।నది సంకలితను హత మైమూటను।కుదిహృతమగు చుత్రా
లగదు కృతియోగ॥

ద్విఘ్నపదమితి-ద్విగుణితమేకాది పదం కుయుతం ఏకసహితం సంకలితేన హతం త్రివిభక్తం సత్ కృతియోగో-వర్గయోగో భవతి-ఏకాదీనామిత్యర్థః

పదము రెట్టించి యొకటి జేర్చి ప్రథమసూత్రలబ్ధ సంకలితము చే గుణించి మూటచే భజింప వర్గైక్యంబగు ఇది చతురశ్రముగా పేర్చెడు గోళసంఖ్యల దెలియుటకై

ఉదాహరణం

*తేషామేవ చ వర్గైక్యం॥

ఒకటి మొదలుగా।ప్రకటనవాంతం।బకుటల కృతియోగ।గక సం
ల జెప్పుమా

తేషామితి-తేషాం పూర్వోక్తానామేకాద్యంకానాం వర్గైక్యం ప్రత్యేకం వద - యాని సంకలిత సాధనాగ్రే

ఈయుదాహరణంబున- ఒకటి మొదలుగ తొమ్మిది పర్యంతాంకంబుల వర్గైక్యంబులు బలుకుమనుట

అత్ర ఘనకలాన్యాసః ౧-౨-౩-౪-౫-౬-౭-౮-౯ యాదావంతం ౯ ద్విఘ్నం ౧౮ రూపయుతం ౧౯ సంకలితేన ౪౫ హతం ౮౫౫ త్రిభిర్విభక్తం ౨౮౫ ఏవమేకాదీనాం నవాంతానాం వర్గైక్యం ఏకాదివర్గాః ౧-౪-౯-౧౬-౨౫-౩౬-౪౯-౬౪-౮౧ ఏతేషామైక్యం ౨౮౫ క్రమేణ సంకలితవర్గాః ౧-౫-౧౪-౩౦-౫౫-౯౧-౧౪౦-౨౦౪-౨౮౫ ఐక్యమిదం

పదము	రుజువు
౯	౧
౨	౪
౧౮	౯
౧	౧౬
౧౯	౨౫
౪౫	౩౬
౩) ౮౫౫	౪౯
లబ్ధి ౨౮౫	౬౪
	౮౧
	౨౮౫

౪ ప్రశ్నము.

కృతియోగంబుల దెల్పుము। మతిమంతుడవైన గాగ మానుగ ఘనసం
కృతి సంకలితము లతిశక్తి నిలాన ములను నతివేగముగన్॥

ప్ర-౨౦. ౨౮౫ కృ ౧౬ చతురస్రం ౨౦౨౫ ఘనలబ్ధిశక్తి ౧౬ తాసరనా

ఘనైక్య సూత్రం

సంకలితస్య కృతేస్సమం స్యాద్ఘనైక్యమాహృత

మాద్యైః.

మొదిసంకలితపు వర్గము పొదిపిన ఘనరాశి పదములనైక్యము గన్॥

సంకలితేతి- కిం చ- ఏకాద్యంకానాం ఘనైక్యం ఏకాదీనాం ఘనానాం తేషామైక్యం సంకలితస్య కృతేస్సమం తుల్యం సంకలితవర్గాః కస్య సంకలితస్య వర్గ ఇత్యర్థః సమైక్యం స్యాత్॥

ప్రథమసూత్ర లబ్ధంబగు సంకలితమును గుణించగ ఒకటి మొదలగు సంఖ్యల ఘనంబుల సంకలన రాశియగునట.

ఉదాహరణ-శేషం.

*తేషామేవ చ వర్గైక్యం ఘనైక్యం చ వద ద్రుతం। సఖే సంకలనామార్గే కుశలాం చ తే మతిః॥

సకియరో బహువేము| ఒకటి మొదలుగన। ప్రకటితఘనచితి| నికనవ కుడువక ॥

ఒకటి మొదలగు ఘనైక్యములు- పూర్వోక్తరీత్యా సంకలితము ౪౫ వర్గము-౨౦౨౫

రూపం.

౧
౮
౨౭
౬౪
౧౨౫
౨౧౬
౩౪౩
౫౧౨
౭౨౯
౨౦౨౫

ఘనైక్యం యథా- సంకలితస్య ౪౫ కృతేః ౨౦౨౫ ఏకాదీనాం నవానాం ఘనైక్యం-౧-౯-౩౬-౧౦౦-౨౨౫-౪౪౧-౭౮౪-౧౨౯౬-౨౦౨౫ ఏవమన్యత్రాపి.

ప్రశ్నము-౫

ఘనచయోగంబు వయసగు వనితలో నీవే కాదిగ చెప్పవగదా మఱి వే| వినుపింపుగ జనతాంక| మునియుగ చంద్ర సూర్య భుజగం బలకున్ ॥

ఉ-ఆ౬౧ గల్వ-౨౪ద్వి౨౭ శ్య ౪౭౮౫౧ ఖం౧౧

దీర్ఘచతురస్రవర్గైక్యం.

రూపవిహీనపక్షముచే రూఢిగగూడిన గచ్ఛగచ్ఛయుతా| నాదవ నేత్రఘాతము సనందపు పక్షము గూడి యూడిర్చై దుముదగు గచ్ఛసంకలన నేర్పుమురాశియుతంబు జేసవే। బాపురె బాలిక వెగను బాగుగ ద్వ్యేకవిపక్షింపు ॥

ఇది దీర్ఘచతురస్రముగపేర్చు గోళంబుల సంఖ్యను దెలియబడువిధి. ఎట్లన- పైనముండు గుండ్ల సంఖ్య యందు ౧ [illegible] ద్వివ్యవకలనము జేసి య[illegible]సంఖ్యను గూర్చి నగ చ్ఛ [illegible] నట్టిగచ్ఛను ద్విగుణించి యందు ముఖమనగా పైగను పరుస యందు గుండ్ల సంఖ్యను గూర్చి-౧ చే [illegible] బువదు ప్రథమసూత్రసాధితసంక లనసంఖ్య చే గుణించి మూటభాగిం చిన సంకలన గోళరాశి యగు.

ఉదాహరణము.

ఆవిర్భూటంగచ్ఛ [illegible] తొమ్మిది। ముఖము నాల్గు పదము ముప్ప దియున [illegible] గణిత మొంటను వేగ। నెఱిగియుండి [illegible] చెప్పుము॥

ప్రథమోదాహరణము

ఆది ౫ -గచ్ఛ- ౯ ఉ జావు

౫ ముఖం	౫
౧	౧౨
౪	౨౧
౯ గచ్ఛ	౩౨
౧౩ పదం	౪౫
౨	౬౦
౨౬	౭౭
౫	౯౬
౩౧	౧౧౭

౪౫ సంకలితైక్యం

౩) ౧౩౯౫

ఫలం

౪౬౫

ద్వితీయోదాహరణన్యాసము.

గచ్ఛ ౩౦ [illegible]

౪	౪	౩౦౪
౧	౧౦	౩౪౦
౩	౧౮	౩౭౮
౩౦	౨౮	౪౧౮
౩౩	౪౦	౪౬౦
౨	౫౪	౫౦౪
౬౬	౭౦	౫౫౦
౪	౮౮	౫౯౮
౭౦	౧౦౮	౬౪౮
౪౬౫	౧౩౦	౭౦౦
౩) ౩౨౫౫౦	౧౫౪	౭౫౪
౧౦౮౫౦	౧౮౦	౮౧౦
	౨౦౮	౮౬౮
	౨౩౮	౯౨౮
	౨౭౦	౯౯౦
	౧౬౦౦	౯౨౫౦

౧౦౮౫౦

ప్రశ్నలు ౬

వ [illegible] గచ్ఛ వసునేత్రములు గాగలోహగోళకములనొప్పు దీర్ఘ
[illegible] జానొనర్చిన బాణగోళము లెన్ని [illegible] కుంజరములు। వన
[illegible] లు వదమైన నెన్ని సముఖము జినంబులు పూర్ణశరము। బలగచ్ఛ
[illegible] లోనెన్నుండు వక్త్రము రథములు వసు గ్రహంబులైన పదము వ
గోళంబులను నెన్ని। వక్త్రములపంచవింశతి వాజివులు। గచ్ఛమైన నసుగో
ళములు గలుగు నెన్ని, వేరు వేరు గల్గు వెలది మాకు ॥

ప్రముఖ-౬ గచ్ఛ ౨౮ ద్వి-ము ౧౮ గ ౩౨ త్రి-ము ౨౮ గ ౫౦ చ-ము- ౩౨ గ ౯౮ పం-ము ౨౫ గచ్ఛ ౧౨౭

ఉదాహరణాంతరము - సీసము -

ఒక్కటి త్రిభుజిన్యాయుండు మొప్పు దిగచ్ఛ రూపంబు నాదిగా
రూఢి యగుచు। చతురశ్రి యగు చును జానగు నొక్కటియు జినము
లగుచ్ఛ హా పాదియగుచు। దీర్ఘ చతుర్భుజి దేవతుల్గచ్ఛ యు
నారు వక్త్రం బగా నలరు నొకటి। మునుమ్మాలనై దును మొప్ప నసన
లు మొనవక్త్ర మైదును గచ్ఛ వసువులొకట। యుద్ధపు పిరంగుల
కును సన్నద్ధమగుచు। కొత్తళంబుల నాల్గు చేగొ మరుమిగులు।
చెన్నపురికోటలోపల జెల గియుండు। గోళముల సంఖ్య వేర్వే
రగూర్చి చెప్పుమా॥

త్రిభుజం - సంకలితైక్యం.

	ప్రథమం	ఋజువు
ఆది-౧-గచ్ఛ ౩౦	౧	౧౩౬
సంకలితం	౩	౧౫౩
౪౬౫	౬	౧౭౧
	౧౦	౧౯౦
౩౦	౧౫	౨౧౦
౨	౨౧	౨౩౧
౩౨	౨౮	౨౫౩
౪౬౫	౩౬	౨౭౬
౩) ౧౪౮౮౦	౪౫	౩౦౦
ఫలం	౫౫	౩౨౫
౪౯౬౦	౬౬	౩౫౧
	౭౮	౩౭౮
	౯౧	౪౦౬
	౧౦౫	౪౩౫
	౧౨౦	౪౬౫
	౬౮౦	౪౯౬౦
	౫౬౪౦	

ఆది౧ గచ్ఛ ౫ సంకలితం ౧౫
రాశి ౩౫

చతుర్భుజా. వర్గైక్యం.

ద్వితీయం.

ఆది ౧ గచ్ఛ ౨౪ సంకలితం ౩౦౦

౨౪
౨
౪౮
౧
౪౯
౩౦౦
౧౪౭౦౦
భా ౩
౪౯౦౦

రుజుపు-

౧	౧౬౯
౪	౧౯౬
౯	౨౨౫
౧౬	౨౫౬
౨౫	౨౮౯
౩౬	౩౨౪
౪౯	౩౬౧
౬౪	౪౦౦
౮౧	౪౪౧
౧౦౦	౪౮౪
౧౨౧	౫౨౯
౧౪౪	౫౭౬
౬౫౦	౪౨౫౦

౪౯౦౦

ఆది ౧ గచ్ఛ ౩౦ సంకలితం
౪౬౫
రాశి
౯౪౫౫

దీర్ఘచతురశ్రం.

తృతీయం.

ఆది౬ గచ్ఛ ౩౩ సంకలితం ౫౬౧

రుజుపు

౬
౧
౫
౩౩
౬౬
౧
౬౭
౧౫
౮౨
౫౬౧
౩)౪౬౦౦౨
ఫ ౦
౧౫౩౩౪

౬	౨౩౪
౧౪	౨౬౬
౨౪	౩౦౦
౩౬	౩౩౬
౫౦	౩౭౪
౬౬	౪౧౪
౮౪	౪౫౬
౧౦౪	౫౦౦
౧౨౬	౫౪౬
౧౫౦	౫౯౪
౧౭౬	౬౪౪
౨౦౪	౬౯౬
	౭౫౦
	౮౦౬
	౮౬౪
	౯౨౪
	౯౮౬
	౧౦౫౦
	౧౧౧౬
	౧౧౮౪
	౧౨౫౪

౧౫౩౩౪

ఆది ౫ గచ్ఛ ౭
సంకలితం
౩౬
రాశి
౩౪౭

అంత్యాదిధనానయనం.

వ్యేకపదఘ్నచయోముఖయుక్స్యాదంత్యధనంముఖయుగ్దళితం తత్। మధ్యధనంపదసంగుణితం తత్సర్వధనంగణితంచ తదుక్తం॥

గచ్ఛమేకవిహీనమై గడిగిన శేషముచే చయము గుణింపబడి యుడు
చయమున, ముఖమున్నమైనంత యుతిగనున్న మొదలి వచ్చు హాతమై న సర్వంబు
గణితమగును ॥

ప్రకారాంతరము.

వ్యేకపదంబుచే చయము వేగహతంబొనరించి వక్త్రమున్
జోకగ కూడ నంత్యము గు ధనంబగు వక్త్రయుక్తమున్ । పీక
నొనర్చి యర్ధితము చేసి నరించిన మధ్యవిత్తమా, పీకగ మధ్య
గచ్ఛహతివి శ్రుతమౌ గణితంబనందగున్ ॥

వ్యేకపద-ఘ్నచయో ముఖయుక్ స్యాదంత్యధనం ... ముఖయుక్ తదర్ధితం మధ్యధనం భవతి-
తన్మధ్యధనం పదసంగుణితం గచ్ఛహతం సత్ సర్వధనం స్యాత్ - తత్సర్వధనం గణితం చోక్తం గణితం ఫలం సర్వధనం - ఇతి ఫలశబ్దపర్యాయాః ॥

అంత్యమన గా - గచ్ఛ- మొదలైన దొకటి తీసివేసి చయముచే గుణించి దానితో ఆదినికలిపిన కడపటిదినంబొసంగు ధన సంఖ్యయగు॥

అయ్యంత్య ధనము మొదటి ధనముతో జేర్చి అర్ధించిన మధ్యధనము నొసంగు ధనము ॥

ఆమధ్యధనము గచ్ఛచే గుణించిన సర్వధనంబగు - ఇందు ధనము - గణితము - ఫలము - అనుశబ్దములు ఫలపర్యాయవాచకంబులగు॥

రెండవపద్ధతి-

గచ్ఛయందొకటి ద్రోచి చయము చే గుణించి ముఖముగూడిన నంత్య ధనంబగు। నయ్యంత్య ధనంబునందు ముఖముగూడి యర్ధించిన మధ్య ధనంబగు నమ్మధ్యధనము గచ్ఛచే గుణించిన గణితంబగు ॥

ఉదాహరణం

ఆద్యేదినే ద్రమ్మచతుష్టయం యో దత్వా ద్విజేభ్యోఽనుదినం ప్రవృత్తః। దాతుం సఖే పంచచయేన పక్షే ద్రమ్మాః స్తదా బ్రూహి కతి తేన దత్తాః ॥

నాలుగు ద్రమ్ములొకపలి నాడు భూసురరాజికిచ్చి యా। వాలికె తావులుత్తరము వన్నెకు నేకగపక్షమంతయున్। జాలగనిచ్చి నట్టి ధనసంచయమున్ చరమంబు మధ్యమున్। బాలికె దెల్పు ద్రమ్ములు బరువ్వనవన్నెయి గాంచి తేనియున్

ఆద్య ఇతి-యో దాతా ఆద్యే దినే ద్రమ్మచతుష్టయం ద్విజేభ్యో దత్వా ప్రతిదినం పంచచయేన ఏవం వృద్ధ్యా ద్రమ్మాన్ దాతుం ప్రవృత్తః తేన పక్షే కతి ద్రమ్మా దత్తాః। తాన్ బ్రూహి శీఘ్రం వద-పక్షో గచ్ఛః పంచదశమితః ప్ర ర్యాయాః

న్యాసః

ఆదిః ౪ చయః ౫ గచ్ఛః ౧౫ పదం ౧౫ వ్యేకం ౧౪ తేన చయః ౫ హతః ౭౦ ముఖేన ౪ యుతః ౭౪ ఇదమంత్యధనం అంత్యే పంచదశే దినే ఏతావద్దేయమిత్యర్థః-అంత్యధనం-౭౪ ముఖేన ౪ యుక్తం ౭౮ దలితం ౩౯ ఇదం మధ్యధనం అష్టమదినే దేయమిత్యర్థః। మధ్యమధనం ౩౯ పదేన ౧౫ సంగుణితం ౫౮౫ ఇదం సర్వధనం

ఈ యుదాహరణంబున మొదటి దినంబున ౪ ద్రమ్ములిచ్చి-ప్రతిదినము ౫ ద్రమ్ములధికంబుగ ౧౫ దినంబులు పక్షాంతంబో సంగునత డుత్తర దినంబున నెన్నియిచ్చెనియు - మధ్యదినంబున నెన్నియిచ్చెనియు ధనంబంతయు నెంత యనియు ప్రశ్నము

ఆది - ౪ చయం ౫ గచ్ఛము ౧౫

౧౫	౭౪	౩౯
౧	౪	౧౫
౧౪	౭౮	౫౮౫
౫	అర్ధం	సర్వధనం
౭౦	౩౯	
౪		
౭౪	మధ్యధనం	
అంత్యధనం		

దినక్రమః	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨	౧౩	౧౪	౧౫
ధనక్రమః	౪	౯	౧౪	౧౯	౨౪	౨౯	౩౪	౩౯	౪౪	౪౯	౫౪	౫౯	౬౪	౬౯	౭౪

ఉదాహరణాంతరము

జానకిజానిజన్మతిథిజానస బ్రాహ్మణపూజయందుము౯ । దానమునిచ్చెపంచ
కముతత్వవివృద్ధియుతానమంత్యము౯ । మానగునగ్రకక్ష్యమునమాగణచం
ద్రులునస్యకతుయం । దోనలినాక్షిగచ్ఛయను ద్రోచినద్రవ్యమెంతదె
ల్పుమా

ఈయుదాహరణమునందు-మొదటఆది౫చయము-౨౫గచ్ఛ ౪౯-ఉదహరించిరెండవప్రశ్నను-గచ్ఛమాత్రము ౧౫బలుకుటవలనసూత్రము మొదటి గీతపద్యంబునపూర్వ యుతమనుశబ్దమునకుపూర్వప్రశ్నయందెప్పడినధన-గచ్ఛలుగూర్చుకొనుతాత్పర్యము దెలియునట్లుసూచింపంబడియె గాన నీక్రమంబుదాహరణంబునన్యాసమువలనస్పష్టంబగు-

ప్రథమోదాహరణన్యాసము

ఆది-౫ చయం-౨౫ గచ్ఛ ౪౯

౪౯
౧

౪౮
పూర్వం
౪౮
౨౫

౧౨౦౦
౫

౧౨౦౫
౫

౧౨౧౦
అర్ధం
౬౦౫
౪౯

౨౯౬౪౫ ధనం

ద్వితీయోదాహరణముఇందుఆదిశూన్యంబగుటఆదిధనము-పూర్వగుణితనిష్పన్నధనంబనియు- సపూర్వమనుటవలనగతగచ్ఛ సంకలనముజేయువలయుననియుదెలియదగును

ఆది ౨౯౬౪౫ చ ౨౫ గ ౧౫

౧౫
౧

౧౪
సగము
౭
౪౯ పూర్వం-

౫౬
౨౫

౧౪౦౦
౫

౧౪౦౫
౧౫

౨౧౦౭౫
౨౯౬౪౫

౫౦౭౨౦

రూపు-
ఆది౫ చ ౨౫ గ ౬౪
౬౪
౧

౬౩
౨౫

౧౫౭౫
౫

౧౫౮౦
౫

౧౫౮౫
౩౨

౫౦౭౨౦

౭ ప్రశ్నము.

మొదలిదినమునందుమూడు ద్రమ్మములిడి। దినమునాల్గువృద్ధిదేవమిత్రుపు। దినములొంసగనేని దెలుపుము మధ్యాంత్య। ధనము గుణితోమితముతరళనయన॥ ఆదిదినమునందునారు ద్రమ్మములిచ్చి తత్ప్రతిదినములపెనుధనచయము। నాలుగొంసగనేనినలినాక్షి మధ్యాంత। సర్వధనమితములనరగజెప్పుము॥ ద్రమ్మపంచకింబుదానముతొలువాడు వృద్ధిమూడుగాగవి ప్రకటికి। దేవదినములొంసగజెప్పుముమధ్యాంత। సర్వధనములిపుడవెంసిజాక్షి॥

ప్ర. ఆ౩ చ౭ గ౩ ౩ ౩ ఆ౨ చ౬ గ౪ ౫ ఆ౭ చ౩ గ౫ ౩

సమదినగచ్ఛోదాహరణం

ఆదిస్త్రిప్రచయః పంచ గచ్ఛోఽష్టౌయత్ర తత్ర మే। మధ్యాంత్య

ధనసంఖ్యే కేవద సర్వధనం చ కిం

ఆదిగిశలుచయముమైదునుగచ్ఛంబు నెనిమిదియగునగానెప్పుడేని। ద్రమ్మములనొసంగెరదయ్యిక దెల్పుమా। యంత్యమధ్యగణితముగు ధనాళి

ఆదిరిం॥ అత్ర చానెఆదిః మ ౩ర నంసప్తద్రమ్మాః చయః పంచ అష్టౌ గచ్ఛః। తత్ర మధ్యాంత్యే ధనసంఖ్యే కే-సర్వధనం చ కిం। అత్ర సమదినగచ్ఛస్యాద్యదినాభావాత్ ప్రాగపరయోర్దినయోర్మధ్యగా ధేన మధ్యదినం భవితుమర్హతీత్యేవం ప్రతీతిరుత్పా చాత్ర సమపదేమధ్య దినంనాస్తితద్వ్యక్తము భవతి - తతశ్చతుర్థపంచమయోర్యోగార్ధం మధ్యధనం.

న్యాసః.

ఆదిః ౭ చయః ౫ గచ్ఛః ౮ ప్షం

ఈయుదాహరణంబునందు - ఆది ౭ చయము ౫ గచ్ఛ ౮ ఇందుగచ్ఛదినము - యుగ్మసంఖ్యయగుటవలన యేదినగచ్ఛమునకు మధ్యదినమేర్పడుటయసంభావితంబగుటమధ్యధనము సంశయములు - నాలవదినము మొదలుకాలంబునందు ఆధనము నాలుగోదినమున కేర్పడు ధనము నుదైదవదినంబునకేర్పడు ధనమును గూర్చియర్ధించినదానింబగు గానీభేదమునువిశదించుటకై యీయుదాహరణము దహరించబడియె - తరి - సర్వ ధనానయనము మధ్యధనాశ్రయంబై యుండుటవలన మధ్య

లా వ్యే కం ౭ చయః-౫ గుణకం. ౩౫ ముఖం ౭ యుగంల అంకసం త్యేకం అష్టగుణితమైనదయ. అం త్యధనంల యిఘువేసయుక్త ౧ లగ దళితం లగ వ్యకం- నాలుగిన చతుష్టయిందయుం ద్వ్యభ్యసథన లగ పదపల గుణితం ౩౬౬ యదం హృతం ౧౨౨ ప్రథమం.

ననానయకంబాహశ్య కం పై యుం ముందిపివారించవలయు

ఉత్తరోత్తర ... ౧ ౭ ౧౦ ౧౯ ...

ప్రశ్నలు.

నాలుగురూపకలాదిగ। నాలుగున్ప్రదానోసం దేవళికరయనఘూ। వే ఱుపుంషడనదిన ఱు। నారిదిలు ప్రకృష్టగూరతత్త్వములుగ। శికంబుల। ఎనిమిది ద్రమ్మములాదిగ। సుసవదాయున దాన మొసగ సమజాధిపుడా। సుసులకు నిరువదిదినములు। వరితిరొయిధ్యాంత్యపర్వవసుమితెజెప్పుమా॥ మూడుయూ పకములుగాన్నగ నాదిద్ర్స। చేడుచయము గాగనింద్ర తదుల। దాన మొసగి నట్టికనయువకొల్ల। ఇంత్యాధ ధనమాలగయుదేని॥

ప్ర-అర చ రగచ్ఛ. ౮ర

ద్వితీ ఆ చ ౧౮ గచ్ఛ ౩౦ తృ ఆ ౩ చ యం ౭ గ ౧౫

ముఖానయనం-సూ

గచ్ఛహృతెగణితెవదనస్స్యాద్వ్యేకపదఘ్నచయార్ధహీనే॥

గచ్ఛ నేకనంబుగణకతో హరియింబదియందువ్యేకగచ్ఛహతచయార్ధ। మొలమి ద్రొయముఖము నెగదను శ్రేఢి। గణములోననంగకమలనయన॥

గచ్ఛోత్తరగుణితే సర్వధనే గచ్ఛేన పదేనహృతే విభక్తే వ్యేకపదఘ్నచయార్ధేన విహీనే వ్యేకం పదం హీనం యస్యేవంగచ్ఛః - తేనహతో యశ్చయః తదర్ధేన విహీనే సతి వదనం ఆదిధనంస్యాత్

ధనమును గచ్ఛచే భాగించి యాఫలమునందొకటిచే నూనంబగు గచ్ఛార్ధముచే గుణింపబడిన చయము వ్యవకలింపశేషము ముఖంబగు

ఉదాహరణమ్.

పంచాధికంశతం శ్రేఢీఫలంసప్తపదంకిల। చయంత్రయంవయం
విద్మో వదనంవద పండిత ||

ఫలమునూటయైదుపద మేడుప్రచయంబు। గుణములైదుబలుకునోముఖము ॥

పంచాధికమితి-పంచోత్తరశతం శ్రేఢీఫలం సప్తపదం। గచ్ఛః। చయంత్రయం వయంజానీమః। హేనందనవదనం ఆదిధనం వద
అదిః౦ చయః ౩ గచ్ఛః ౭ గణితం ౧౦౫ గణితం౧౦౫ గచ్ఛేన ౭ హృతే ౧౫ పదేన ౭ వ్యేకేన ౬ చయః ౩ గుణితః ౧౮ తదర్ధేన ౯ హీనమిదం ౧౫ జాతమాదిధనం

ఈ యుదాహరణంబున ధనము ౧౦౫ గచ్ఛ ౭ చయము ౩ ఆదియగు నేడముఖంబెంతయనుట
ఆదిః౦ చయః ౩ గచ్ఛ ౭ గుణితం

		౧౦౫	రుజువు
౭)౧౦౫	౭	౧౫	౬
భక్తిఫల	౧	౯	౯
౧౫	౬	౬ ముఖ	౧౨
	౭		౧౫
	౧౮		౧౮
	అర్ధం		౨౧
	౯		౨౪
			౧౦౫

ప్రశ్నలు. ౯

శకటానంగధరలుధనముగచ్ఛాష్టకం। జైమప్రచయమైననాదిబలుకుమా
ఫలముఖా భ్రాతృలుపదముజినాంబులు । వరధిప్రాప్తిగానవదనమెంత।మను
చయంబునఖముమరిగచ్ఛనేనము భ్రా। నేత్రవసుకరాళి నెంతముఖము ॥
ప్ర-చయం ౪ గచ్ఛ ౮ ధనం౧౯౬- ద్వి-చ ౭ గ ౨౬ ధ ౧౨౦౦
తృ చ ౧౭ గ ౨౦ ధనం ౪౫౨౦

అథచయానయనే కరణసూత్రం వృత్తార్ధేనాహ

గచ్ఛహృతాంత్యధనమాదివిహీనం వ్యేకపదార్ధహృతం ప్రచయఃస్యాత్ ॥

గచ్ఛహృతధనము ముఖమున । స్వచ్ఛముగా ద్రోచి దానిసరగ నొకటిచే। స్వచ్ఛపుగుపదదళంబున। నిచ్ఛ హరియింప చయము నెమ్మి ద్రోచుమ్ ॥

గచ్ఛహృతమితి - ధనం సర్వధనం గచ్ఛేన భక్తం సత్ ఆదిధనేన విహీనం కార్యం తతో వ్యేకపదార్ధహృతం సత్ ప్రచయో వృద్ధిః స్యాత్ వ్యేకం ఏకహీనం యత్పదం తస్యార్ధేన భక్తం॥

ధనమును గచ్ఛచే భాగించి యందు ముఖము ద్రోచి యా శేషమును - ఏకహీనంబగు పదార్ధము చే భాగింప చయంబగు॥

ఉదాహరణం

ప్రథమమగమదహ్నా యోజనే యోజనే శస్తదను న సఖే యాసౌ బ్రూహి యాతో ద్వవృద్ధ్యా। అరికరిహరణార్థం యోజనానామశీత్యా రిపునగరమవాప్తస్సప్తరాత్రేణ ధీమాన్ ।

అరిగజయూథముల్ గొనుటకై జననాథుడు ముందుగాగ దా । కరమిత యోజనంబులను గాటముగా జని యేడునాళ్లలో బరసైనశీతి యోజనుల భాసిలుపట్నము గాన దెల్పుమా। వెరవుగ నధ్వవృద్ధిమవి శ్రుతమేని సఖి ద్రుతంబుగన్ ॥

ప్రథమమితి - యోజనే శో రాజా ప్రథమ మహ్నా ప్రథమ దివసేన యోజనే యోజనద్వయం అగమత్ అసౌ తదనుక్రయా వృద్ధ్యా యాతః । తద్బ్రూహి - ధీమాన్ రాజా - యోజనానామశీత్యా శత్రుగజహరణార్థం సప్తరాత్రేణ రిపునగరం ప్రాప్తః

ఈయుదాహరణంబున తొలుదినంబున రెండామడ నడచి పిదప దినంబులందు ఆమడగల శత్రునగరము జేరి న రాజు దినమున కెన్ని ఆమడలు వృద్ధి నడిచెనని ప్రశ్నము

న్యాసః

ఆదిః ౫ చయః ౦ గచ్ఛః ౭ గణితం

౮౦ సర్వధనం ౮౦ గచ్ఛేన ౭ హృ

తం ౮౦/౭ ఆదిధనేన హీనం ౫ తదర్ధం

సమచ్ఛేదౌ ౮౦/౬ ౧౪ హీనం ౬౬/౬

ఏవం ౭ వ్యేకం ౬ అర్ధం ౩ అనేనహృ

తం ౬౬/౬ ౧౧/౩ స్వాహారిః ౬౬/౫౧ త్యాగ

భాజ్యదోర్భాస్సి విరపవర్తః ౫౫౮/౭

యంచయః

ఆదిః ౫ చయం ౦ గచ్ఛ ౭ ధనం ౮౦

౮౦/౧ ఖా ౭ రాశి ౮౦/౭ తో ౫ సమ ౮౦/౭

౧౪/౭ శేషం ౬౬/౭ భాజ్యము చే హీనం ౬

గు గచ్ఛ ౬ అర్ధము ౩ చే ౩ పు ౧౧/౩

గు ౬౬/౭ రాశి ౬౬/౫౧ అప ౩ రాశి ౫౫/౭

రుజువు

౭/౧ ౬ గుణ ౫౫/౭ ౧౩౫/౭ సం ౫/౧ సహ

౧౩౫/౬ ౧౪/౭ రా ౧౪౬/౭ సమ ౧౪౬/౭

౧౪/౬ రాశి ౧౬౦/౭ అర్ధం ౮౦/౬ గు ౫౭/౩

రాశి ౫౬౦/౭ అప ౭ రాశి ౮౦

ప్రశ్నము-౧౦

ముఖము మూడు గచ్ఛము వృద్ధి మూడును। గణి సహస్ర నేత్రకరమితం

బు। నైన వృద్ధి యెంత నలినాక్షి బలుకుము। మదిని గణిత ఫణితి విదిత మేని॥ పూ

ర్ణ బాణవిశ్వములు ధనంబు ముఖంబు। తర్క మిత ముగచ్ఛ తత్వములును। తాన

గిరిశ శాంకులౌ ధనమాస్యంబు। శరము గచ్ఛ మరులు చయము దెలుపు॥

ప్ర-ఆ ౩ చం గ ౩ ౩ ధనం ౫౫౧౧ ద్వి-ఆ ౬ గచ్ఛ ౫౪ ధనం ౧౩౫౦

తృ ఆ ౫ గచ్ఛ ౩౩ ధనం ౧౭౮౯

గచ్ఛానయనం సూ-

శ్రేఢీఫలాదుత్తరలోచనఘ్నాచ్చయార్ధవక్త్రాంతరవర్గ

యుక్తాత్। మూలం ముఖోనం చయఖండయుక్తం చయోద్ధృ

తంగచ్ఛదాహరంతి॥

చయముఫలంబుచేతయును చతురులచేతను హెచ్చించిదానితో। చయదళవక్త్ర భేదకృతిచయ్యనగూరిచిమూలమందునన్। గణముగవక్త్ర హీనముసురమ్యచయార్ధముగూడియాదటన్। చయహృతి జేయగచ్ఛయగు చారుతరంబగు శ్రేఢిలోదగన్॥

శ్రేఢీఫలాదితి। శ్రేఢీఫలాత్ సర్వధనాత్। ఉత్తరేణచ యేనలోచనాభ్యాం ద్వయేనచ గుణితాత్। చయార్ధవక్త్రాంతరవర్గయుక్తాత్। చయార్ధవర్గం - వక్త్రంఆదిధనంతయోరంతరస్య యోవర్గస్తేనయుక్తాత్ యన్మూలంతస్మాత్ ఖోనమాది ధనహీనం చయఖండేన చయార్ధేనయుక్తంచ యాద్ధృతం చయేనభక్తంసత్ గచ్ఛంవదంతి॥

శ్రేఢీఫలమును ఉత్తరచేతను రెండుచేతను గుణించియందు చయార్ధంబునకును ఆదికిని గలయంతరవర్గమునుగూడి యారాశికి మూలము గొనియందు ముఖమును ద్రోచి శేషమందుచయార్ధమునుగూర్చి చయముచేభజింపగచ్ఛయగు

ఉదాహరణం.

ద్రమ్మత్రయంయః ప్రథమేహ్నిదత్వా దాతుంద్విజేభ్యోద్వి
చయేనతేన। శతత్రయంషష్ట్యధికంద్విజేభ్యోదత్తంకియద్భి
ర్దినవస్సైర్వదాశు॥

మూడొసంగితొలితభుజద్రమ్మచయమున। పూర్ణకారసగుణములు భూసుతుడు। ద్విజులకొసగెనెనిదినములబలుకుము। గచ్ఛగణితవిధముగాంచితేని॥

ద్రమ్మేతి- యః ప్రథమదినే ద్రమ్మత్రయందత్వా ద్వి చయేన ద్వివృద్ధ్యా దాతుంప్రవృత్తః తేనదా

ఈయుదాహరణంబున మొదటి దినంబున 3 ద్రమ్ములొసంగి ఎ

ద్రాః షష్ట్యధికశతత్రయం ద్విజే
భ్యః కియద్భి ర్దినైర్దత్తం తద్గ
చ్ఛం శీఘ్రం వద॥

న్యాసః-

ఆదిః ౩ చయః ౨ గచ్ఛం ధనం ౩౬౦ శ్రేఢీఫలం ౩౬ ఉత్తరేణ ౨ హతం ౭౨౦ లోచనేన ౨ హతం ౧౪౪౦ చయార్ధం ౧ వక్త్రం ౩ తయోరంతరం ౨ తద్వర్గః ౪ తేన ౧౪౪౦ యుక్తం ౧౪౪౪ ఏతన్మూలం ౩౮ ముఖేన ౩ హీనం ౩౫ చయస్య ౨ ఖండేన ౧ యుక్తం ౩౬ చయేన ౨ భక్తం ౧౮ గచ్ఛః॥

ద్రమ్మములు చయముగా నిచ్చు వాడు ౩౬౦ ద్రమ్మములెన్ని దినంబుల నిచ్చునని ప్రశ్నము-

ఆది ౩ చయః ౨ గచ్ఛం ధనం ౩౬౦

౩౬౦ ౩ ౩౮
౨ ౧ చయార్ధం ౩ మూలం
౭౨౦ ౨ ౩౫
౨ వర్గం ౧ చయార్ధం
౧౪౪౦ ౪ ౨)౩౬
౧౪౪౪ చయభక్తం-
మూలం ఫలం
౩౮ గచ్ఛ
౧౮

[illegible]

ప్రశ్నము-౧౧

గిరులు మొదలుగాగ శరవృద్ధి నొసగు వొగణితవ్యోమ నందు గణకత
కము రత్నభూములగుచు శాణతో దెల్పుమా। గచ్ఛ మెద్దియగుచు గాంచునో
కొ-॥ ఆశి మూడుగాగ నక్ష వృద్ధి నొసంగ। నంద గిరిరసంబులయ్యె గణిత। మం
దు గచ్ఛ దెల్పుమి చయాదులు నాల్గు। ఖరవులు ధనంబు గచ్ఛయంత ॥

ప్ర-ఆ౭ చ౫ ధనం ౧౯౬ ద్వి-ఆ౩ చ౭ ధనం ౬౭౫ తృ-ఆ౪ చ౪ ధనం ౧౨౦౦

నియతానియత సమీకరణం

నియత గతిని ముఖము నెరయ హీనము జేసి। యుక్తార్ధమున నొగి భజించి। ఫలముతోడ రూప మెలమితో గూర్చిన। నియతభేద గచ్ఛ నెరుగవచ్చు॥

నియతంబగు గతియందు ఆది ద్రోచి శేషము చయార్ధముచే భజించి యాఫలంబున నొక్కటి గూడిన సమాన గచ్ఛ దినము దెలియును-ననుట-దీనిస్వరూపము ఉదాహరణమువలన స్పష్టమయ్యెడు

ఉదాహరణము.

సంచిమొదలుమూడుసమ్మతినుంచుక। దినమురెండుగాగడెచ్చినొకడు। మరియొకండునియతముగుకద్ధియార్జింప। సమధనాఢ్యులైనచాటుగచ్ఛ

ఈయుదాహరణంబుననొకడు-సంచిమొదలు౩రూపాయలుంచికొనిదినము౨సంపాదించుచుండువాడును- రెండవవాడుసంచిమొదలులేకదినము ౧౫సంపాదించువాడైనవీరియిరువురికిధనసమత్వ మెన్నిదినములకగునన్నట-

ఆదిప్రథముడు ఆది౩ చయం౨ నియతగతి ౧౫ ౩ ఆది చయార్ధం౧, ౧౨ ఫలం ౧౨ ౧ ౧౩గచ్ఛ	ద్వితీయుడు ఆదించయం౧౫ రుజువు ప్రథమం లబ్ధం ఆది ౩చయం౨గ౧౩ చయం మధ్యధనం ౧౫గచ ౧౩ ౧౩ ౧౫ ౨ ౧ ౧౩ ౧౯౫ ౧౨ ౧౯౫ ౨ ౮ ౨౩ ౨౬ ౩ ౩౦

పూర్వగణకప్రశ్నలు౧౨

సూకరమొకసూరాముడ। ప్రాకటముగదివసమందుబారగశువకం। బేకాముడాదిగాగను। నేకోత్తరవృద్ధిబారనెంతటగలసెన్॥ ననున్నారాముడకరిజన్నపన్నగపన్నెంటవృద్ధిబాటించిమొదల్। నెన్నగనిరువదియొనిమిది। నెన్నాళ్లనుగూడెసింహ్మామేనుగజెపుమా॥ సూకరముపదియుదినమున। నైకొనినడువంగజంబుకంబునసతతం। బేకోత్రవృద్ధిజనునది। దీపశలారెంటియుక్తిదెలుపుముమాసక్॥

ప్రనియుతం౧౦౦-ఆ౮గచ్ఛ౧-ద్వినియుతం౨౦౦ఆ-౨౮గ౧-త్రినియుతం౧౦ ఆ౨గచ్ఛ౧

హీనాభ్యుత్తరభేదసమీకరణం

ఉభయవక్త్రాంతరంబునుత్తరాంతరార్ధముననంచితఫల

ముందరమణనొక్కటిగలపగచ్ఛముఖముఖచయములవిభేదగ

చ్ఛసామ్యంబుజేయంగగణితమునను॥

చయద్వయాంతరముచేతముఖద్వయాంతరముభజించఫలబ్ధంబుననొక్క

టిగూర్చినగచ్ఛయగు॥

ఉదాహరణము -

పదియాపద్వచయంబుగానొకడుగాథగ్రామీకేగంగదా।

మిది వానికి సరిజేరగాదలవివేభ్యాహుల్ స్వవక్త్రంబుగా।

నదమాతంగచయంబుబూనినదువక్షమాతంగకుంభస్తనీ॥ము

దమొప్పగామరివారిరోగదినముల్మున్నుగాబల్కుమా॥

ఈయుదాహరణంబునమొదటివాడు ఆది ౧౦ ఆనుదయాసిత్యము

రెండధికంబునుగాజననితరుడు-ఆది ౨వృద్ధి ౮ గానడచెనేనియెన్ని దినము

లగలయానని ప్రశ్నము -

మొదటివాడు రెండవవాడు

ఆది౧౦చయం౨ ఆది౨చయం౮

హారం- భాజ్యం

౮ ౧౦

౨ ౨

౬ ౮

పగము

౩

హారంభక్తభాజ్యంబబ్ధం ౮/౩ సం౧/౧

సముా ౩/౩ రాశి ౧౧/౩ గచ్ఛ

ఋజువు -

ప్రథమం- ద్వితీయం

ఆది౧౦చ-౨ ఆది౨చయం౮

౯౧౧/౩ గచ్ఛ౧౧/౩

సమధనం- ౯౯ ౯/౯

ప్రశ్నము ౧౩

ఆదియుష్టిబూనియుత్తరచయంబున నొక్కఁడవుగ నన్యుఁడెన్మిదాది । రవి
చయమున నరుగ రమణి యంతట జేరి । గ్లౌటిగచ్చ డెల్పు రయము గాఁగ ॥ స్వ తిమొ
యాదిగాఁగ త్రిచయంబున పబోవ । నన్యుఁ తిధరాహాదిన ష్టిచయము । బూనినడి
చెపెసఖోరున వారల । రెండగదినములట్టు హెచ్చుగాఁగ ॥ ఆదిపంచకంబున
ఖచయంబును బూని । యూన్యుఁడేవుగ నేకమాదిగాఁగ । తల్పచయముచేత దరలి
నవన్యుండు । కలయు దినములెప్పుడో కలన యన ॥

ప్ర-ఆ ౧౬ చ ౯ ఆ రావ ౧౨ వ్య-అ౧ లా ౩ అ ౫ వ ౧౬

త్ప-ఆ౯ చ ౨౦ ఆ౧ చ ౨౫

సమధనకరణకాలం -

ప్రాచీనగణకసూత్రం -

ఆదిజనుల భాగహారాంబులో బుచ్చి । శేష హతిగుణము జేసి
చయము । కలింది రాశి చయము శోధజియింప । గచ్ఛ యగు
నుసమత గాంచు నెడల ॥

సమధనంబునకు ముఖము ద్రో ది శేష ... గుణించి దియందు ఉత్తరగూడిన
చయము చే భాగింప గచ్ఛ లభించునట ॥

ఉదాహరణము

ఆది నాల్గువృద్ధి యంకంబులుగ విప్ర । తతికి నెసగి పిదప తద్ధనంబు
సమత చేయ విప్రసంతతి కెల్లను । గచ్ఛమైన దెల్పు గణిత
పదము ॥

ఈ యుదాహరణంబున ఆదిరవృద్ధి ౬ గాఁ జెప్పి సధనమును వారలసందరి
కి సమభాగంబులు జేయ ౨౫ లభించు నెడ గచ్ఛ మెంత యనగ ప్రశ్నను
ఆదిర వృద్ధి ౬ సమధనం ౨౫ ఇచ్చిన గచ్ఛ బట్టు -

		రజువు	మధ్యము
౨౫		౯	౨౫
౪		౧	౯
౨౧		౬	౨౦౦
౨		౬	
౮౨		౮౨	
౬		౪	
౬)౮౫		౮౬	
లబ్ధం ౮		౪	
		౩౦	

ప్రశ్నలు౧౮

మొదలునాల్గువృద్ధిమూటితో దానంబు। నిర్ద్విసురుల కొసగె నొక్క-రాజు। దానధనము విప్రతతికి సమము జేయ। నిర్వదేనవిప్రులెందరైరి॥ ఏకాద్యేకోత్తరము గ। భూకాంతుడు దానమిచ్చె బుధులకు సరిగా। నైకొన రాశ్యులు పాలికి। పైకము గిరిచంద్రులైన బ్రాహ్మల జెపుమా॥ మొదలుడంతిసంఖ్యపదు నాల్గువృద్ధిగా దానమిచ్చె రాజు ద్రవ్యమెల్ల। బుధగణంబు సమతబుచ్చుకొన్నశేన భో। గిరులు వచ్చెవిప్రవరుల జెపుమా॥

ప్ర ఆదిః౪ చయః౩ సమధనం౨౫ ద్వి ఆదిః౧ చయః౧ సమధనం౧౬ ఉత్త ఆ ౮ చయః౧౮ సమః౧౬౦

న్యూనాధికగమనసమీకరణం -

యోజనముల చేత నొగిగతదినముల। బెంచి యోజనముల భేదమునను। భజన జేయగచ్చు బాగుగ సమమూరు వెనక వెడలు వాని విమలతిథులు॥

మొదలివాని దినముల చే యోజనముల గుణించి యారాశిని ప్రథమద్వితీయాంతర యోజనసంఖ్యచే భాగింప రెండవవానిగచ్ఛ దినములగుననుట.

ఉదాహరణము.

ఎవడెనిమిది యోజనములు। దివసమునకు నడుచునతని దేరగ నరిగెన్। దివసాధిపదివసాంతర। దివసంబున యోజనముల జెల్పుగదము లన్॥

ఈయుదాహరణంబునదిన మెనిమిదామడనడచునతడు వెడలినపద్రెం డుదినముల వెనక - దినము - ముప్పది రెండామడనడచువాడు వెడలిన నెన్ని దినములలోఁగలయుననిప్రశ్నము

మొదటివాడుచయం ౮ గచ్ఛ ౧౨ ౧౨ ౮ చయాంతం ౨ర ఫలం	రెండవవాడుచయం ౩౨ సమానయోజనము - ౧౨౫ ర రెండవవానిగచ్ఛ ౧౫

ప్రశ్నలు

శరయోజనములుజనునత। డరిగినపదిదినములకునశ్వాధ్వ॥మితం॥ బరుగునతడరుగయోగము।సరగున దెలియంగబల్కు సరసిజనయన॥ పది యోజనములుదినముచ।పదిలంబుగనడచునతనిబట్టగనరిగెన్।విదితాష్టదినాం తరమున।రదయోజనగమనచణుడురహియుతి జెపుమా॥ యోజనసప్తక ములుజను। వాజివనిసతిభులపిదపవనగజమరిగెన్। వేజినగతితో నెంతట। రాజానసగలసె జెపుమురహిమతిగనినన్

ప్ర - మొదటివాడుచయం ౫ గచ్ఛ ౧౦ రెండవవాడుచయం ౮ - ద్వి మొదటివాడుచయం ౧౦ గచ్ఛ ౮ రెండవవానిచయం ౩౨ - తృ మొదటివాడుచయం ౭ గచ్ఛ ౧౫ రెండవవాడుచయం ౨ర

హీనచయానయనం - సూ -

చయహతగచ్ఛలోముఖముచయ్యానబుచ్చినశేషరాశినా।చ
యమునబుచ్చ శేషముజానగుసంఖ్యయయాదిరాశియా।
చయహతగచ్ఛవక్త్రమునజారునెడన్ చయమందుగూడగా।క
యమునవచ్చు జానదనరాశిహీనపు శ్రేఢియందొగిన్॥

గచ్ఛచేత ఉత్తరగనుగుణించినరాశి యందుముఖము ద్రోయబడు నెడ లశేషరాశిని ఉత్తరయందువ్యవక లింపశేషమాదియగు -
గచ్ఛచేగుణించబడు ఉత్తరగుణిత ముముఖముసవ్యవ లింపబ నవస రంబునానాశేషముచయముతో గూ డినఆదిరాశియగు

ఇట్లుసాధితంబగునెడపిదవ ధనాన యనవిధిచేధనంబుసాధింపంబడవలయున్

ఉదాహరణము.

ఆది ధృతుల్ ద్విహీనచయమా జలధుల్ శరసంఖ్యగచ్ఛయున్ ।
నావిశరాతులున్ చయమునట్టులమూడగు గచ్ఛమేను గుల్
గాదగు ప్రశ్నయుగ్మముల గాంచక దెల్పుము ఖంబువిత్తమున్ ।
భేదము గాక రెంటికిని వే దెలియంగ నెరింగితేనియున్.

ఈయుదాహరణంబున ప్రశ్నద్వయములున్నయది

ప్రథమము ఆది ౧౮ హీనచయం ౪ గచ్ఛ ౫

౪
౫

౨౦
౧౮ ముఖము
---
౨ శేషం

శేషచయాంతరము ౨ ముఖం

ఆది-౨ చయం ౪ గచ్ఛ ౫
౫
౧

౪
౪

౧౬
౨

౧౮
౨

౨౦
అర్ధం
౧౦
౫
---
౫౦ ధనం

ద్వితీయము-ఆది ౨౫ హీనచయం.
౩ గచ్ఛ ౮

౩ ఆది
౮ ౨౫

౨౪
అంత
౧
౩ చయం
---
౨ ముఖం

ఆది ౨ చయం ౩ గచ్ఛ ౮
౮
౧

౭
౩

౨౧
౪

౨౫
౮

౨౦౦
లబ్ధం

౨౦౦/౨ గుణ ౫/౧ ౨౩౬౪౨౪౦ ౧౧౬

ప్రశ్నలు ౧౬

ముఖమిందు [illegible] ముల్ము సదహీనచయంబుగ పలు దేవతులగు గచ్ఛ
యంమధనము దెల్పుము మొదల్ధగ్గాంకములు హీన చయము వేదంబులుజై

నులగును ౧గచ్ఛ యట్టులయాంగికతిశాంకకలుహీనచయముమనుల్ గచ్ఛజా లనఖము-లలజలాంకములాయెయివ్వీహీనచయంబుమనులుగచ్ఛేంద్రులము గ్ధమరియు-నాసినూటరెండునవ్వీహీనచయంబు-నాల్గుతత్వగచ్ఛనలముఖం బు-సైకశతముహీనచయములోకంబులు-సురులుగచ్ఛ ధనమువసునదెలుపు ప్రఆ౧౩౧హీనచయం౨గచ్ఛ౩౩ద్వ్యఆ౯౯హీనచయం౨గచ్ఛ ౨౨త్రఆవి ౨౭౨హీనచయం౧౨గచ్ఛ౨౦చఆ౯౯౨హీనచయం౭గచ్ఛ౧౨పంఆ ౧౦౨ హీనచయం౨గచ్ఛ౨౯౯ఆది౧౦౧హీనచయం౩గచ్ఛ౩౩

బురుజులబిరంగుల-సూ-

బురుజులసంఖ్యలయంకలు-బురుజులస్థానంబులందుబూనిగు
ణింపక-బరగునుకడపలిసంఖ్య లు-బరగవిలోమమున నాది
భాగుగదెలియక

ప్రశ్నయం౯౯బురుజులు పక్షా-
ణింపంబడునవి స్థానంబులత్వం
ఖ్యాంకంబులనుంచియిందొకటిగు

ణింపకుదలదేలుశతఘ్నిసంఖ్యలగు
నాసంఖ్యలచేవిలో విపరీయాది
సంఖ్యలుదెలియునుటం

ఉదాహరణము

బురుజులునాల్గుగల్గునలబొబ్బిలి,కోటనుబన్నియున్నయాపిక
గులయొద్దకాలమునపేరిమిహీనపుసిక్కు కుదరక।భరితిత
దీయుతుం క్తముగబల్మరుగుల్మచ౯వత్నాయముల ।నెరిజను
వప్రము-బుగమునేర్పడెనిల్వతదెల్పుమామలక

ఈయుదాహరణంబుననాల్గుబురుజులుగలకోటయుండుండు - పిరంగు లహీనసంఖ్యాతుల్యంబులవినిముయుంపనాదిసంఖ్యలదెల్పునుట.

౪.౪- ౪-౪
౧౬ ౬౪ ౨౫౬ శిరసంఖ్య

౨౫౬ ౧౯౨	౨౫౬ ౬౪	౨౫౬ ౬౪	౨౫౬ ౬౪
౬౪ ౮౦	౩౨౦ ౨౪౦	౩౨౦ ౮౦	౩౨౦ ౮౦
౧౪౪ ౧౦౦	౮౦ ౧౦౦	౪౦౦ ౩౦౦	౪౦౦ ౧౦౦
౨౪౪ ౧౨౫	౧౮౦ ౧౨౫	౧౦౦ ౧౨౫	౫౦౦ ౩౭౫
౩౬౯	౩౦౫	౨౨౫	౧౨౫

రుజువు -

౩౬౯ ౧౨౫	౩౦౫ ౧౨౫	౨౨౫ ౧౨౫	౧౨౫ ౩౭౫
౨౪౪ ౧౦౦	౧౮౦ ౧౦౦	౧౦౦ ౩౦౦	౫౦౦ ౧౦౦
౧౪౪ ౮౦	౮౦ ౨౪౦	౪౦౦ ౮౦	౪౦౦ ౮౦
౬౪ ౧౯౨	౩౨౦ ౬౪	౩౨౦ ౬౪	౩౨౦ ౬౪
౨౫౬	౨౫౬	౨౫౬	౨౫౬

ప్రశ్నలు ౧౭

మ. శిబిరోధిరాజులు క్రమంబున గోటలుచుట్టి యుండ కో । టలబల మెంత
యుం-తయును దగ్గరికోటలవారు బంపగా। నిలిచెను మూడుదుర్గములు నెట్టన
కోటకుకోటకున్ దుర్గ। బలములునొక్క సంఖ్యగనపట్టబలంబుల సంఖ్య దె
ల్పుమా-ఆరుకోత్తళంబులలరుకోటశతఘ్ని । ప్రార్థ్య సన్ని గజంబులు బానియు
న్య। దుర్గనాథులచు వతుది సమమందిన నాదిసంఖ్య సింగులన్ని జెపుమా ॥
దుర్గపంచకములతో లుతటపిరగుల। తులితముగనున్న దొరలు బనప। ఏని ము
యుంపుతుదను వెలసినసమముగా నాదిపిరగు లెన్నినలిననయన॥ ప్రతిదృష్టోత్పన్న

పుష్పగుణితసూత్రం-

ఆదినినెన్ని గల్గినను సంఖ్య శేషంబ గ్రహించి వానిచే। ప్రాది

సమీపనిఘ్నమునభూమినిగూర్పగబుప్పసంఖ్య యా। నాదట
దానిచేమరియునట్టులసంకలనంబుజెల్లునం। దాది మొదల్ల
మాహతియునబ్బునుబుప్పవిశోధ్యసంఖ్యలుర్ ॥

ఆదిస్థానంబునరూపంబునిడిదాని చేద్వితీయస్థానాంకము గుణించి యందొకటిగూర్పద్వితీయసంఖ్య యగునాసంఖ్యచేతృతీయస్థానాంకముగుణించిరూపముగూర్ప తృతీయస్థానసంఖ్యయగు.

ఇట్లుస్థానాంతముజేయనంత్య నిష్పన్న సంఖ్య యాదిస్థానసంఖ్య యగు.

యాసంఖ్యనాదిస్థానాంకంబున గుణింప-యందు-సంఖ్యాస్థానాంకా న్యోన్యగుణితరాశిసమానముగా వ్యవకలించునది.

ఉదాహరణము-పం-చ-

శిరిగిరి జగత్సరస్వతులజెల్వాలనాయకులర్ క్రమంబుగా। వర
కుసుమార్చ జేయుటకువారక దెచ్చినపుష్పరాశిత। త్ప రమద
యావిశేషమునబాహుగుణాబ్ధిశరతుర్ సపుల్లర్ । గురుతవ
హింపశేషములుకూహిత్ సముత్వము జెందపుష్పముల్ ।సరగు
గదెల్పుమాదియగుసంఖ్యయుపూజితపుష్పసంఖ్యయుర్ ॥

ఈయుదాహరణంబుననారుస్థానంబులక్రమంబున ౨-౩-౪-౫-౬-౭ గుణంబులగుపుష్ప సంఖ్యలసమానముగావ్యవకలింప శేషము లేనియెడ ఆది సంఖ్యలు మొదలగునాదియంకను దెల్పుము-

౨	౩	౪	౫	౬	౭
౧	౪	౧౭	౯౬	౫౧౭	౩౬౨౦
౭౨౮౦	౬౬౦౦	౬౨౮౦	౬౦౧౦	౫౭౬౦	౫౦౯౦
౫౦౪౦	౫౦౦౦	౫౦౪౦	౫౦౪౦	౫౪౪౦	౫౦౪౦
౨౪౦౦	౧౫౬౦	౧౨౦౦	౯౬౦	౭౨౦	౧౦

ప్రశ్నము-౧౭

రామకృష్ణనృహరిరంగనాయకులను। పుష్ప పూజ సేయ భుజశరాద్రి
నందగుణములందనందరికినితుల్యమై ననాదిపుష్పమాన మెంత ॥ నందరాగ
బాణ నయనాహతములగు। పుష్ప సమితిలోన బూని సమత। నర్చనంబు జే
యనలినాక్షు గిరిశార్క। పార్వతులకుపుష్ప ప్రతతియెంత॥ యీశనందరా
గరిపుగుణగుణితంబు। లైనఫలములందునందరకును। సముముగానొసంగర
మణియాదిమ ఫల। సమితిబల్కు వేగజాణవేని ॥

ప్ర - ౨ - ౫ - ౬ - ౯ - ద్వి - ౯ - ౬ - ౫ - ౨

తృ - ౧౧ - ౯ - ౬ - ౫ - ౩

వాడలయేనుంగులసంఖ్యానయనసూ-

రూపయుతగచ్ఛచరమం। బేపారును ద్విగుణరూపహీనములగు
చుఁ। నాపగుదియగచ్ఛాంతము। నేపగుగజయూథపములు నిం
డిననావల్ ॥

గచ్ఛయందొకటిసంకలనము జేయ కడసంఖ్యయగు । నాద్విగుణ
మురూపహీనంబగుచు ద్వితీయంబగు నిట్లు గచ్ఛాంతమగునని దెలియునది ॥

ఉదాహరణము సీ-

మొదలయూరోదమునందు హరుబేమునకై వాడలనెక్కి ౧చివ
నగజములు। శౌరంటులుగొనరాని బహుళభరంబున నాదినావ
మునొంటిని నిడువట్టి। పొవ్వ పిడ్డుచియూనుద్దనిండ ధారిం
డు జతయిసనావికజనులజూచి। స్వస్వనావాస్థితసంఖ్యతు
ల్యంబుకొనుమన్న వారునుగొనగినటుల గుంపుగరంబుగు
నందెల్లగొనుటుల। విసమయంబొగి జేయు చుమునులసం
ఖ్య। నావలందు తుల్యతనందెనేని। నాదియగుగజంబులను
దెల్పుమిల గ్రామము.

౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭
౪౪౯	౨౨౫	౧౧౩	౫౭	౨౯	౧౫	౮
౪౪౭	౨౨౫	౧౧౩	౫౭	౨౯	౧౫	౮
౨	౪౫౦	౨౨౬	౧౧౪	౫౮	౩౦	౧౬
౨	౪౪౬	౨౨౬	౧౧౪	౫౮	౩౦	౧౬
౪	౪	౪౫౨	౨౨౯	౧౧౬	౬౦	౩౨
౪	౪	౪౪౩	౨౨౮	౧౧౬	౬౦	౩౨
౮	౮	౮	౪౫౬	౨౩౨	౧౨౦	౬౪
౮	౮	౮	౪౪౦	౨౩౨	౧౨౮	౬౪
౧౬	౧౬	౧౬	౧౬	౪౬౪	౨౪౦	౧౨౮
౧౬	౧౬	౧౬	౧౬	౪౩౨	౨౮౦	౧౨౮
౩౨	౩౨	౩౨	౩౨	౩౨	౪౮౮	౨౫౬
౩౨	౩౨	౩౨	౩౨	౩౨	౪౧౬	౨౫౬
౬౪	౬౪	౬౪	౬౪	౬౪	౬౪	౫౧౨
౬౪	౬౪	౬౪	౬౪	౬౪	౬౪	౩౮౪
౧౨౮	౧౨౮	౧౨౮	౧౨౮	౧౨౮	౧౨౮	౧౨౮

ప్రశ్నము ౧౯.

చోరులు మువ్వురున్న వనముఁ జొచ్చి ఫలంబులు గొంచు నేగగా। భారముదోఁచె నొక్కనికి పండ్లు క్రమంబున చోరకర్త యుడా॥ బారయు మూటలన్నిలిపినట్లు ఫలంబుల సంఖ్య బుద్ధిచోఁ। భారము దీరె నందరికి పండ్లును దశ సమమీ మొయ్యఁ జెప్పుమా॥ మణి వజ్ర పంచకంబు। మాణిక్యములధికములున్న వాడు పరసమములుగా॥ మణులొసఁగుచు రాతుదితమ। మణులు సమానంబులైన బలుకు ప్రథమముల్॥ బియ్యపు మూటల శకటము। లయ్యెత్తు భారమునను నస్య సమానం। బియ్యగతుక నారు సప్తం। బయ్యె జలుకు మాదిమిశ్రముల జాతముఖి॥

ప్ర-౩ ద్వి-౫ తృ-౬

వనగజానయన సూత్రం

హారలవంబులుగనునిల్పి హస్తియూథమండోలల్। హారగుణంబులా

డియూథమనుచు నెగడు నిరొ్యదల్॥

ఛేదలవంబులుగానుంచబడుసంఖ్యలయందు ఛేదపరస్పరగుణితరాశి
యూధసంఖ్యయగుననుట -

ఉదాహరణము -

మూడుభాగంబులమొదల వెల్వడినట్టిగజయూధత్రిగు
ణంబుగడగిపంచ | హ్రదములసలిలంబుముదమొప్పద్రావి
యారరగుణయూధంబుసప్తగిరుల |సంచారమొనరించిసప్త
గుణంబందినవదరీముఖములనాక్రమించి |నవగుణంబందుచు
నలరినయూధంబుగొనివచ్చిపదకొండుగొలిచియుండు|పృథ
నలందునుసమముగాబిరుదుగల్గు | మాహుతులచేతపురిగొ
ల్వుచుహితపాదా|జాళినన్నిటివిశ్వ సంఖ్య ఘటిననల|నుతు
డుజంపినదెల్పుమాప్రతతియంత||

ఈయుదాహరణంబున ౩-౫-౭-౯-౧౧-౧౩- సంఖ్యలచేవిభజింపంబ
డునట్టిగజయూధంబెట్లుండుననుట||

న్యాసము -

$\frac{౧}{౩}$ $\frac{౩}{౫}$ $\frac{౫}{౭}$ $\frac{౭}{౯}$ $\frac{౯}{౧౧}$ $\frac{౧౧}{౧౩}$ హారాన్యోన్యగుణితరాశి - ౧౩౫౧౩౫ ఆదిసంఖ్య

ఋజువు -

ఆదిసంఖ్యంమూడుభాగముల బైలువెడలినది	త్రిగుణితమై ఐదుచోట్లనీరు ద్రావినది -
౩)౧౩౫౧౩౫	౧౩౫౧౩౫ × ౩ = ౪౦౫౪౦౫
హారభక్తఫలంభాగం వకటింటికి - ౪౫౦౪౫	పంచభక్తసంఖ్య గుంటకి - ౮౧౦౮౧

షంగుణితమై సప్తగిరులపబో యిన సంఖ్య-

౪౦౪౦౫
౫
౨౦౨౬౨౫

సప్తభక్తలబ్ధం కొండ ౧కి-

౨౮౮౫౭౫

సప్తగుణితమై తొమ్మిదిసరులజేరిన సంఖ్య-

౨౦౨౬౦౨౫
౬
౧౪౧౮౭౧౬౫

శతభక్తఫలంబరి ౧కి-

౧౫౬౬౫౬౫

నవగుణితమై షడకోటిగ్రహ ములచేసిన ది-

౧౪౧౪౭౧౬౫
౯
౧౨౭౬౨౨౬౫

ఏకాదశభక్తఫలం క్రోశంబులు ౧కి-

౧౧౬౭౩౨౫

ఏకాదశగుణితమై ౧౩-ఘడియ లలో సడిచేసిన సంఖ్య

౧౨౭౬౦౨౬౫
౧౧
౧౪౦౪౯౨౨౩౨౫

త్రయోదశభక్తఫలం సుతీతకి-

౧౦౮౦౧౯౨౫

ప్రశ్నలు -౨౦

పదు శ్రోవలందు నేపార వెడలిన । సైన్యసప్తగుణము జలధిపంచ । కములనీరు గ్రోలి కాంతగుణంబయి । స్థాన త్రయి తెసరుగ సైన్యమెంత ॥ మూడుమూడ గజములను ముదు వేతలిన పేసి । నాల్గుచే గుణింపనగుచు సైపు । గుల్మములకు నేగిగూడి యూరటం స్థి । నొందిగిరుల కరుగవ్యూహ మొంతి ॥ నవనిభక్తగుగుచునగుణితంబులై । సప్తగిరులకేగి శరగుణతము । తెరవనాళకేగ బాన ంచాటగి జాళి । వేగబలుకుమిందు విదితసేని ॥

ప్ర- $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౩}$ ద్వి- $\frac{౧}{౩}$ $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౧}{౫}$ $\frac{౧}{౮}$ $\frac{౧}{౬}$ తృ- $\frac{౧}{౯}$ $\frac{౧}{౬}$ $\frac{౧}{౧౦}$

చోరసంఖ్యానసూత్రము.

ద్వారమి స్థానంబుల। గూడిమి గానంశ హల్లగుణహ నోన్యం
బారయుద్విగుణంబగు చుక్ ।ఆరూపవిహీనసంఖ్యాసంతియు
దస్యుల్ ॥

ద్వారంబుల స్థానంబుల యంశమి అంకంబుల పరిచియ నోన్యముగుణించిరారం శేసిన గుణం బొంటి ద్రోయసంఖ్యమునందే దాడుసంఖ్యయగును.

ఉదాహరణము-౧౦౯.

ఆరుకవాటములులుగు ట్లబు రాజగృహాంగణంబునకా। వారు
వముల్ ఛరించుటకువచ్చినహస్తులసంఘమాటయం। దారవ
ద్యాంశమల్ ప్రతిగృహాంకణసమజోద్విశమల్। వా
రణలేనెంచ మువలకానసంఖ్యలుగోంచునేరిదా। రారయు
బంచతాల్యాయి నైనరుదస్యులదెల్పు వేగమై ॥

౬ ౬ ౬ ౬ ౬ ౬
౩౬ ౨౧౬ ౧౨౯౬ ౭౭౭౬ ౪౬౬౫౬

$\frac{\text{౨}}{}$

లోపలికి లిగినచోరసంఖ్య౯౩౩౧౧పకో త్తరవృద్ధిహారించిన
గుణ్రములు

౮౩౫౩౫౧౭౦౧౬ $\frac{\text{౯౩౩౧౨}}{\text{౧}} = \text{౯౩౩౧౧}$

మొత్తదొంగలసంఖ్యసమానము
౮౩౫౩౫౧౭౦౧౬

ఋజువు-

ప్రథమద్వారం. ద్వితీయద్వారం
బైటనిలిచినసంఖ్య బైటనిలిచినసంఖ్య
౩౬౭౯౩౧౬౭౦ ౬౨౮౬౫౫౨౭౦
లోని కి బోయినదొంగలసంఖ్య లో. దొ. సం.
౭౨౫౫౭౬౩౩౬ ౧౨౦౯౩౧౦౫౬

తృతీయద్వారం	చతుర్థద్వారం	పంచమద్వారం	షష్ఠద్వారం
హైటసిలివినసంఖ్య	హైటసిలివిసంఖ్య	హైటసిలిచి సంఖ్య	హైట లివిసం
౧౦౦౪౪౫౮౭౦	౧౬౪౮౫౮౭౦	౨౪౮౮౩౩౦	౪౬౬౫౫౫
లో-దొం-సం	లో-దొం-సం	లో-దొం-సం	లో-దొం-సం
౨౦౧౫౫౧౪౬	౩౩౫౮౧౮౬	౫౫౮౭౬౬	౮౩౩౧౧

ప్రశ్నలు-౨౧

తనమహారాజ్యనగానవిహారముకజనపతి చతురంగసైన్యములను। వాహ్యాళిగదలించువ్యనచతుర్ద్వారదేశములపర్యాయములన్ వసుగొల్పి। శేషసైన్యముగూడిశృంగారవనభూమిజొచ్చు సైనికులచేమూడులను। వెలయనేకోత్తరవృద్ధిగాగోయించిచెప్పించియపంచునోప్పారాయ।వనములందుద్వారవాటికెలందును।బలములకునోసంగఫలములెల్ల। నొక్కటొక్కటిభాగమూహించచతురంగ।సైన్యమెంతిచెప్పుగ ఖి గొంటి॥

పంచమప్రాద్యమైపట్టిణమందిరమున। నున్నవార్యంబులహ
రింపజన్నచోర।తతితృతీయాంశములులోనకరగియే। చయ
హారణబాజిపడుకొంటేవెంటన్ చెంతి॥

మూడుప్రాకారములుగలమూలధనము।దొంగిలగనేసుచో
రులుగూడినెడను। నైజసప్తాంశములులోనికరగియే। చ
యహారణిత్తత్రోల్యతసమితవెంత॥

కోటలనేడిటపోమరైనకాయనాథపు మొక్క నాటం నన్న రులుజేరి।తములోనరెండుభాగములువాకిటనిల్పిభాగమొక్కటిలోపలికిబోయి।రిడమకోటలబలుగౌసలనారింట మొదటిచుంబననె మూడుసబి। యిగిలిమూడవభాగముశ్వాలయమజొచ్చివెసకిమోకోత్తరవృద్ధిగాగోటలంబులచెచ్చిగాపోటకమిలి।పంపకముజేయచోరకప్రకృతికెన్నినొక్కటొక్కటివచ్చెమాకుచెప్పుడింపు।దొంగలెందరుగణితప్రసంగినపుడు

ప్ర- ౧/౨ ౧/౨ ౧/౨ ౧/౨ ద్వి ౧/౩ ౧/౩ ౧/౩ ౧/౩ ౧/౩ తృ ౧/౪ ౧/౪ ౧/౪

చ ౧/౨ ౧/౨ ౧/౨ ౧/౨ ౧/౨ ౧/౨ ౧/[illegible]

అంత్యనిశ్శేషవినిమయసూత్రము

గచ్ఛతుల్యాంశముల నైగచ్ఛలందు। గుణితమునొక్కన్యమును
జేయగణితమగును। శేషశేషవిభాగముల్జేయసంఖ్య భక్తమున
శేషశూన్య మైబరగు నెడల॥ ఇట్లువట్యాంతము విత్థంబెన
యామల । సప్తమితమున సప్తాంతసంఖ్యంబ । మరియొకట
భేదముంబొందుమాను గాగ। సంగ్రహామొనర్చెరి మిగ్రంధ
కర్తచేత

గచ్ఛ సమానంబగునంకంబుల నేకయుత గచ్ఛస్థానంబుల నుండి యొంటొంటి గుణించిన నంత్యనిశ్శేష యని శ్యేష ప్రశ్నంబుల నాడిరన్న రాశియగు

ఈవిధి తమొదలు పర్యంతంబగు గచ్ఛగలయొక పిండంచు-ఫడవస్థానంనం చేయుస్థానంబులనిర్వహించు-పిదప భేదంబగులనిలుపుం బడియొనని సూచించుము

ఉదాహరణము-

రాజుచేయింపబడినట్టి రత్నచయము। మహీసురులార్వురకు పం
చిడను భాగములను। క్రమమును శేషశేషముల నైకొనం
గ। సంఖ్యవినిమయుతుల్యాంశసంఖ్యయుగ॥

౬ ౩౬ ౨౧౬ ౧౨౯౬ ౭౭౭౬ ౪౬౬౫౬ ౨౭౯౯౩౬

ఋజువు

ప్రథమం	ద్వితీయం	తృతీయం
౨౭౯౯౩౬	౨౩౩౨౮౦	౧౯౪౪౦౦
ఆరింటనొక భాగం	ఆరింటనొకటి	ఆరింటనొకటి
౪౬౬౫౬	౩౮౮౮౦	౩౨౪౦౦
శేషం	శేషం	శేషం
౨౩౩౨౮౦	౧౯౪౪౦౦	౧౬౨౦౦౦

చతుర్థం	పంచమం	షష్ఠం
౧౬౨౦౦౦	౧౩౫౦౦౦	౧౧౨౫౦౦
ఆరింటనొకటి	ఆరింటనొక భాగం	ఆరింటనొక భాగం
౨౭౦౦౦	౨౨౫౦౦	౧౮౭౫౦
శేషం	శేషం	శేషం
౧౩౫౦౦౦	౧౧౨౫౦౦	౯౩౭౫౦

కడపల శేషము ౯౩౭౫౦ ఆరు భాగములపంచ లబ్ధం ౧౫౬౨౫

ప్రశ్నం ౨౨

శ్రీ విభుడొసంగె గట్టినిజాలరత్నంబులు। నొండొరులకు నెరుగకుండ వట్లు। కుసురు శేషికములమూడుగా భాగింప। సంత్యభాగమట్లనైన నెంత॥ కృతి సంపాదిన ట్టినెలరత్నంబులు। భామపంచకంబు పరుతెరుంగ। నట్లు శేష శేష మంచినారు నరచి। విభుడు సమాతనొసగవిత్తమెంత॥ ఒండొరులకు దెలియకుండ నట్లుగ నల్వు। రంగనలును శేషరత్నసమితి। బంచికొనినపిదప భాగమాయునట్లుగా। భాజకజేయు సమాతబడయనెంత.

ప్రథమము ౩ ద్వితీయము ౭ తృతీయము ౮

అంత్యైకన్యూనాధిక వినిమయం

అత్యవినిమయిరూప శేషమునరూప। న్యూనమును గాంచ ప్రశ్నలునొజనొకటి। త్రయాటయు గూర్చుటయునస్యయిత్యకములు। వైపరీత్యంబు ప్రథమస్థలాంకమునన॥

పూర్వసూత్రవిధినివంచు నెడకడ వలనొకటిన్యూనంబేనియు - నొకటి శేషంబేనియునుండెననియడుగు నెడపూర్వ క్రమంబునసైకగచ్ఛ స్థానంబులమంచంబడు గచ్ఛాంకంబులయందు.

ప్రశ్న దొరాజంబగు నెడ శేషమున కు త్రయాటయు న్యూనమునకు గూర్చుటయు ప్రదేశ స్థానంబున జేశేషాంకంబులని న్యూన్య ము గుణించవలయును। ఇది ప్రశ్నయా గ్యంబగు నెడ శేషమునకు సంకలన బు న్యూనమునకు త్రయాటయు జేయు రాశిస్థించునమట

ఉదాహరణము.

ఓజబేదద్వయం-

భోగ్యబంచినఫలములభార్యపంచ। కంబులనొక్కన్య మెరుగకడక
తుబంచి। కొనుచురాతుదనొక్కటికోరతప్పైన। నాదిఫలముల
నెరిగింపునబల ద్రుతము ॥

విభుడుబంచినరత్నములెవ్వరు వేర। గాయలేవురువిభజింపసరిగ
విభుడు। తుదనుబంచినశేషంబున సొంకకిరణు। డైనరత్నసమూ
హంబుచానబలుకు

౫ ౫ ౫
౧/౬ ౩౦ ౭౫౦
౫ ౫ ౫
౨౫౦ ౩౭౫౦ ౧౮౭౫౦

ప్రథమం ద్వితీయం
౧౮౭౫౦ ౧౫౦౦౦
పంచభక్తఫలం పంచభక్తఫలం
౩౭౫౦ ౩౦౦౦
శేషం శేషం
౧౫౦౦౦ ౧౨౦౦౦

తృతీయం చతుర్థం
౧౨౦౦౦ ౯౬౦౦
పంచభక్తఫలం పంచభక్తఫ
౨౪౦౦ ౧౯౨౦
శేషం శేషం
౯౬౦౦ ౭౬౮౦

పంచమం షష్ఠం
౭౬౮౦ ౬౧౪౪
పంచభక్తలబ్ధం పంచభక్తల
౧౫౩౬ ౧౨౨౮
శేషం శేషం
౬౧౪౪ ౪

౫ ౫ ౫
౧/౪ ౨౦ ౧౦౦
౫ ౫ ౫
౫౦౦ ౨౫౦౦ ౧౨౫౦౦

ప్రథమం ద్వితీయం
౧౨౫౦౦ ౧౦౦౦౦
పంచభక్తలబ్ధం పంచభక్తలబ్ధం
౨౫౦౦ ౨౦౦౦
శేషం శేషం
౧౦౦౦౦ ౮౦౦౦

తృతీయం చతుర్థం
౮౦౦ ౬౪౦౦
పంచభక్తఫలం పంచభక్తఫల
౧౬౦౦ ౧౨౮౦
శేషం శేషం
౬౪౦౦ ౫౧౨౦

పంచమం షష్ఠం
౫౧౨౦ ౪౦౯౬
పంచభక్తలబ్ధం పంచభక్తల
౧౦౨౪ ౮౧౯
శేషం శేషం
౪౦౯౬ ౧

యుక్తశేషద్వయోదాహరణము.

నాయక ప్రేషితంబగు నలినరాగ| రాశియనోన్య మెఱుగక
రహించలువురు| బంచికొనినయా శేషంబుభక్తిపెదప | బంది
యుడరూపహీన స్థైబరగ నెంత॥ రాజుబంపినరత్నము లొహీన
లువురు| జాంచి లో ౹ తా రెఱుంగక సమముగ గొన | శేషమువి
భుంచుబంచుచో శేష మొకటి| గలుపరత్న సమూహంబు నె
లతబలుకు.

ప్రథమోదాహరణ-న్యాసం

౪	౪	౪	౪	౪
౧ / ౩	౧౨	౪౮	౧౯౨	౭౬౮

రుజువు

ప్రథమం	ద్వితీయం	తృతీయం	చతుర్థం
౭౬౮	౫౭౬	౪౩౨	౩౨౪
చతుర్థభక్త	చతుర్థభక్త	చతుర్థభక్త	చతుర్థభక్త
ఫలం	ఫలం	ఫలం	ఫలం
౧౯౨	౧౪౪	౧౦౮	౮౧
శేషం	శేషం	శేషం	శేషం
౫౭౬	౪౩౨	౩౨౪	౨౪౩

పంచమపర్యాయం

)౨౪౩(౬౦
౪)౨౦౦(
౩ శేషం

ద్వితీయోదాహరణంఅధికం

౪	౪	౪	౪	౪
౧ / ౧	౨౦	౮౦	౩౨౦	౧౨౮౦

రుజువు

ప్రథమం	ద్వితీయం	తృతీయం	చతుర్థం
౧౨౮౦	౯౬౦	౭౨౦	౫౪౦
చతుర్థభక్తం	చతుర్థభక్తం	చతుర్థభక్తం	చతుర్థభక్తం
౩౨౦	ఫలం	౧౮౦	ఫలం
	౨౪౦		౧౩౫
శేషం	శేషం	శేషం	శేషం
౯౬౦	౭౨౦	౫౪౦	౪౦౫

పంచమ పర్యాయము

౮)౧౯౦౫(పలం

)౪౦ ౮(౧౦౦౦

౧ శ్లోం

ఆద్యేకాధి వినిమయం-సూ-

సాధనం-గీ-

ఆదివినిమయిరూప శేష మునునంత్య | వినిమయిని శేషహీన
మైవెలయు నెడల। నోజరూపయుతంబునుయోగ్మకమునరూ
పహీనంబు గాపించిరూఢిపూర్వ | సూత్ర సాధితరాశినిరూ
పహీన। ఛేదమును ద్రోయ శేషమై జెలగునాది ॥ ❀

తొలుత స్త్రీ) పంచకోను నెడఓకటొకటి ఎగతయా నంత్యంబు ననాయకు ఓబంచు నెడ ఎనిశ్శేష బు వగు నెడపూర్వ సూత్ర క్రమంబున ఓజ ప్రశ్నయందాద్య స్థానంబున నొక టిగాచిన యయ్యంకంబుచేసైక ఛేద స్థానాంకంబుల పూర్వ సూత్రోక్త విధిని గుణించి యేయ్యంత్య నిష్పన్న రాశియందు ఒకటిచేహీనంబగు-నాద్యస్థాన ఛేదమిత రాశినివ్య వకలిత రాశి యగు.

యోగ్మ ప్రశ్నయందు అన్త్య స్థానాంకంబున నొకటి త్రోచి పూర్వ విధిని సైక స్థానంబుల నుంచిన ఛేదాంకంబులనొండొంటి గుణించిన రాశియందు రూపహీనం బగు నాద్య స్థానాంకము చేవ్యవకలించిన శేషంబాది రాశియగు -

యిచ్చట గీతోక్త రాధ్యముదాహరణము-

ఉదాహరణము.

❀ పరీక్షించిన ఫలముల బాలకునికి। నొక్క టొకటిడి శేషంబు
లొం రికొకరు। నెరుగమండంగ విభజింప ప్రియముపంచి।యిడగ
నేవురకునుతుల్య నొసగ నెన్ని॥ అటులనల్వురు విభజించునం
త్యవినిమయమున నిశ్శేషమందిన నాదియెంత।

ప్రథమోదాహరణము-బీజప్రశ్నము-

౫	౬	౫	౫	౫	౫
౧/౬	౩౦	౧౫౦	౭౫౦	౩౭౫౦	౧౮౭౫౦

వ్యేకగచ్ఛము- ౪

శేషం ౧౮౭౪౬

రుజువు-

ప్రథమము	ద్వితీయము-	తృతీయము-	చతుర్థము
౧౮౭౪౬	౧౪౯౯౬	౧౧౯౯౬	౯౫౯౬
౧	౧	౧	౧
౧౮౭౪౫	౧౪౯౯౫	౧౧౯౯౫	౯౫౯౫
పంచభక్తఫలం-	పంచభక్తఫలం-	పంచభక్తఫలం-	పంచభక్తఫలం-
౩౭౪౯	౨౯౯౯	౨౩౯౯	౧౯౧౯
శేషం-	శేషం	శేషం	శేషం-
౧౪౯౯౬	౧౧౯౯౬	౯౫౯౬	౭౬౭౬

పంచమము-	షష్ఠము-
౭౬౭౬	౫ ౬౧౪౦
౧	
౭౬౭౫	ఫలం
పంచభక్తఫలం- ౧౫౩౫	౧౨౨౮
శేషం ౬౧౪౦	శేషము ౦

ద్వితీయోదాహరణం-యాంశ్ర ప్రశ్నము-

౪	౪	౪	౪	౪
౧/౨	౧౨	౪౮	౧౯౨	౭౬౮

వ్యేకగచ్ఛము ౩

శేషము- ౭౬౫

ప్రథమము.	ద్వితీయము.	తృతీయము.	చతుర్థము.
౭౬౫	౫౭౩	౪౨౯	౩౨౧
౧	౧	౧	౧
౭౬౪	౫౭౨	౪౨౮	౩౨౦
చతుర్భక్తఫలం	చతుర్భక్తఫలం	చతుర్భక్తఫలం	చతుర్భక్తఫలం
౧౯౧	౧౪౩	౧౦౭	౮౦
శేషం.	శేషం	శేషం	శేషం.
౫౭౩	౪౨౯	౩౨౧	౨౪౦

పంచమపథయం.

౪) ౨౪౦

ఫలము

౬౦

శేషము.

౦

ప్రశ్న ౨౩

పి॥ ఉలు = ఒం దిచ్చయిచ్చినముత్యముల్ భండారమునను౦చె పార్థివుండు। వనితాత్రయంబు దర్శాత్మలాకణించి కయొనాడు పట్టపు సకియవచ్చి। భండారముత్యముల్ భాగత్రయము జేసిముద్దుపట్టికి నొక్కముత్యమొసంగి। భాగద్వయంబుంచి భాగంబు గొనిపోయెనచటి మాత్రికముల య్యె తివల ట్టెపగది నేపడగొని పోవ భండారంబు। శేషముత్యంబులధిపతి స్త్రీలకొక్కసముఖు గాని చ్చె నెరిగింపు సతులకెన్ని। మొదటి ముత్యము లెన్నియ వొంఘు

చరిత -

సవర్ణత్రైరాశికాధికవిసమయము.

అన్ని యెడలనురూప శేషంబుగలుగ। నైకస్థానస్థితచ్ఛేదసమి
తిగుణిత। రాశినేకోనచ్ఛేదంబురహిని ద్రోయ। రాశిసిద్ధించు
ద్విగుణహానతఃనిలువ॥

అన్నిస్థలంబులను నొకొక్కటిని గుణరాశిసిద్ధించునెడ నైకస్థానంబుల ఛేదమితాంకంబులుంచి యొండొంటిగుణింప లభించు రాశిని నేకహీన ఛేదము వ్యవకలింప రాశిసిద్ధించు.

ఇట్లు రెండు శేషంబుండ వలయునెడనయ్యంత్యరాశి ద్విగుణింప రాశిలభించుననుట.

ఉదాహరణము.

రాశియొక్కటియే కైకరహితముగను । నాలుమారులు విభజిం
పనంత్యమునను । రూప శేషంబుగనట్టి రాశి నైదుమారులు
భజియింపమదియేదనట్లగలది.

౪ ౪ ప్రథమము.

౪	౪	౪	౪	౪
	౧౬	౬౪	౨౫౬	౧౦౨౪

వ్యేకచ్ఛేదము ౩

శేషము

రుజువు. ౧౦౨౧

ప్రథమం.	ద్వితీయం.	తృతీయం	చతుర్థం
౧౦౨౧	౭౬౫	౫౭౩	౪౨౯
౧	౧	౧	౧
౧౦౨౦	౭౬౪	౫౭౨	౪౨౮
చతుర్భక్తలబ్ధం	చతుర్భక్తలబ్ధం	చతుర్భక్తలబ్ధం	చతుర్భక్తలబ్ధం
౨౫౫	౧౯౧	౧౪౩	౧౦౭
శేషం	శేషం	శేషం	శేషం
౭౬౫	౫౭౩	౪౨౯	౩౨౧

పంచమపర్యాయము

౪)౩౨౧(౮౦
౩౨౦
---
౧ శేషం.

ద్వితీయము.

౫ ౫ ౫ ౫ ౫ ౫

౨౫ ౧౨౫ ౬౨౫ ౩౧౨౫ ౧౫౬౨౫

వ్యేకచ్ఛేదం

౪

శేషం

౧౫౬౨౧

రూపాలు-

ప్రథమం-	ద్వితీయం-	తృతీయం	చతుర్థం -
౧౫౬౨౧	౧౨౪౯౬	౯౯౯౬	౭౯౯౬
౧	౧	౧	౧
౧౫౬౨౦	౧౨౪౯౫	౯౯౯౫	౭౯౯౫
౩౧౨౪	౨౪౯౯	౧౯౯౯	౧౫౯౯
౧౨౪౯౬	౯౯౯౬	౭౯౯౬	౬౩౯౬

పంచమపర్యాయము -

౬౩౯౬
౧
౬౩౯౫
౧౨౭౯
౫౧౧౬

ఆరవది

౫)౫౧౧౬ పంచభక్తఫలం ౧౦౨౩ లబ్ధం
౫౧౧౫
శేషం ౧

ప్రశ్న ౮౨౪

ఒక్కొకకటిహీనమొనరిచి। సకియలునార్వురు నొసంగసప్తము సుందుణ్। ఒ
కటియమిగులగనట్టుల। సకియలు బామేన్నరైన సముతులు జెపుమా॥

అథచక్రవాళశ్రేఢీః ఖాంతరానయనెకరణసూత్రం-

సకళా శ్రేఢికచక్రవాళధనముణ్ సాధించు చోదోల్తమా।

చకరాశినొక్కరూపవృద్ధిగొసతత్పుంయుక్తరూపంబు ప్రశ్నక

మాసాదులసంఖ్యవగీఁతము నైజంబై నమూలాహతిన్ ।
ప్రకటింపన్ సకళాద్య కాంత్య ధనమైపాటిల్లు పాటిన్
ధరన్

చక్రవాళ శ్రేఢీకలాంతరమనగా- ఆయా నెలతుద పర్యంతంబగు వడ్డికి-అసలును జేర్చి మరిమరియు వడ్డి చేయుచువచ్చుట దీనికి ఇంగ్లీషుభాష లోనంకంపౌండుయింట్రెష్టు-అని వ్యవహరింపబడుచున్నది-

దీనిసాధించువిధి - తొలుతపంచరాశికవిధిని మాసనిర్ణయంబగునెడ మాసంబునకును-సంవత్సరనిర్ణయంబగునెడ సంవత్సరంబునకును - ఒక రూపంబునకుంకళాంతరంబుసాధించియాఫలంబునరూపంబు సంకలనంబొనర్చియారాశినింబ్రశ్నోక్తమాసంబులలేకసంవత్సరంబుల -సంఖ్యలెన్నియగునన్నిమార్లువగీంచియారాశిని ప్రశ్నోక్తమూలము చేగుణించిన వడ్డిచేఁ గూడినమూల్యంబగుననుట-

ఉదాహరణము-

నూటికైదు మేరనొగిశతాష్టకమున । మాసములు మితములవ
రలమరల । వడ్డివడ్డిగూడివరలుసమూలాంత్యధనము దెలుపు
వేగఘనుడనాకు-

ప్రమాణము	ప్రమాణధనము	ప్రమాణ ఫలము	ఇచ్ఛ నెలలు	ఇచ్ఛాధనము
నెల౧	౧౦౦	౫	౧౪	౮౦౦

ఈయుదాహరణంబునకు న్యాసము

క్రమము		అన్యోన్యము	
౧	౧	౧	౧
౧౦౦	౧	౧౦౦	౧
౫			౫

ఋజువు

క్రమము		అన్యోన్యము	
౧	౧	౧	౧
౧౦౦	౮౦౦	౧౦౦	౮౦౦
౫			౫

ఇందుబహురాశివధ
ము ౫ స్వల్పరాశివధము ౧౦౦ భక్త
లబ్ధఫలము $\frac{౫}{౧౦౦}$ హారభాజ్యంబులైనది
టి నపవర్తనము జేయ ఫల
ము- $\frac{౧}{౨౦}$ ఇందు మూలము సం
కలనము జేయ $\frac{౨౧}{౨౦}$ ఇదియు నెన్న
టికిని మూలరాశియనిపించుకొనును
పూర్వరాశి $\frac{౨౧}{౨౦}$ మూలధనము
౬౦౦ చే గుణింప $\frac{౧౨౬౦౦}{౨౦}$ లబ్ధము స
మకళాంతరమూలము ౬౩౦ ।

ఇందుబహురాశివధము ౩౦౦౦ స్వ
ల్పరాశివధము ౧౦౦ చే భజింప లబ్ధ
ము కళాంతరము ౩౦ మూలధనయు
క్తము ౬౩౦

ప్రథమమాసము నకు

ద్వితీయమాసమునందు

ప్రథమసాధితరాశి $\frac{౨౧}{౨౦}$ వర్గము
$\frac{౪౪౧}{౪౦౦}$ మూలముచే ౬౦౦ గుణింప
$\frac{౨౬౪౬౦౦}{౪౦౦}$ ఛేదముచే నపవర్త
నము జేయ లబ్ధ సమకళాంతరమూ
లము ౬౬౧½

ఋజువు-

ప్రమాణము		అన్యోన్యపక్షం	
౧	౧	౧	౧
౧౦౦	౬౩	౧౦౦	౬౩౦
౫			౩

ఇచ్చట బహురాశి వధము ౩౧౫౦
స్వల్పరాశివధము చే భజింప
లబ్ధము కళాంతరము ౩౧½ మూలధన
ము ౬౩౦ ద్వితీయమాసాంతధనము
౬౬౧½

తృతీయమాసమునకు-

సమకళాంతరము

క్రమసాధితము ౨౧/౨౦ ఘనమునకు ౯౨౬౧/౮౦౦౦ దీని మూలధనము చే ౮౦౦ గుణించి ౮౦౦ చేనపవర్తనము జేయ లబ్ధము సమకళాంతరము ౯౨౬ ౧/౧౦

ఋజువు

క్రమన్యాసము	అన్యోన్యన్యాసము		
౧	౧	౧	౧
౧౦౦	౮౮౨	౧౦౦	౮౮౨
౫			౫

ఇందు బహురాశివధము ౧౦ చే నపవర్తనము జేయ ౪౪౧/౧౦ చే భక్తలబ్ధం ౪౪ ౧/౧౦ మూలధనం ౮౮౨

యోగం తృతీయమాసాంతే ౯౨౬ ౧/౧౦

నాలవమాసంబున

పూర్వోక్తోదాహృతసకళాంతరరూపము ౨౧/౨౦ చతుర్ఘాతము ౧౯౪౪౮౧/౧౬౦౦౦౦ మూలము చే ౮౦౦ గుణించి ౮౦౦ చేనపవర్తనము జేయ లబ్ధము సమకళాంతరము ౯౭౨ ౮౧/౨౦౦

ఋజువు

క్రమన్యాసః		ఫలచేదంబుల న్యాసము	
౧	౧	౧	౧
౧౦౦	౯౨౬౧/౧౦	౧౦౦/౧౦	౯౨౬౧
[illegible]			౫

ఇందుహారభాజ్యంబులనలువదిచేన
పవర్తనముజేయఁబహురాశి ౯ ౨౬౧
స్వల్పరాశి ౨౦౦ లబ్ధకళాంతరము
౪౬ ౬౧ మూలధనం ౯ ౨౬
౨౦౦
౧౩యోగము ౯ ౭౨ ౬౧/౨౦౦
౧౦

అయిదవనెలకు

త్రైరాశికము
క్రమన్యాసము ఫలచ్ఛేదంబుల
నోన్యవత్యాసన్యాసము

౧	౧	౧	
౧౦౦	౧౯౪౪౮౧ / ౨౦౦	౧౦ / ౨౦౦	౧౯౪౪౦౧
౫			౫

ఇందుహారభాజ్యంబుల ౫ చే నప
వర్తించిబహురాశివధము
౧౯౪౪౮౧స్వల్పరాశివధము
౪౦౦౦లబ్ధకళాంతరము౪౮
౨౪౮౧/౪౦౦౦ అన్యోన్య ౯ ౭౨ ౮౧/౨౦౦
నిష్పన్న సమూలధనము ౧౦౨౧
౧౦౧/౪౦౦౦

పూర్వోదాహృతసకళాంతర
రూపము ౨౧/౨౦ పంచమఘాతము
౪౦౮౪౧౦౧/౩౨౦౦౦౦౦ మూలధనము ౮౦౦
చేగుణించి
౮౦౦ చేనపవర్తనముజేయలబ్ధం
సకళాంతరములు
౧౦౨౧ . ౧౦౧/౪౦౦౦

ఆరవ నెల.

పూర్వోక్తదామ్యాతసకళాంతరరూపము $\frac{౨౧}{౨౦}$ షడ్ఘాతం $\frac{౮౫౭౬౬౧౨౧}{౬౪౦౦౦౦౦౦}$

దీనికి మూలధనముచే ౮౦౦ గుణించి ౮౦౦ చే నపవర్తనము జేసి ఆరవమాస సకళాంతరమూలము.

౧౦౭౨ $\frac{౬౧౨౧}{౮౦౦౦౦}$

రుజువు.

క్రమన్యాసము. ఫలచ్ఛేదాన్యపక్షం

౧	౧	౧	౧
౧౦౦	౪౦౮౪౧౦౧ ౪౦౦౦౦	౧౦౦ ౪౦౦౦౦	౪౦౮౪౧౦౧
౫			౫

యిందు మనుహార భాజ్యంబులను చే నపవర్తనము జేసి బహురాశివధము ౪౦౮౪౧౦౧ స్వల్పరాశివధము ౮౦౦౦౦ లబ్ధకళాంతరము. ౫౧ $\frac{౪౧౦౧}{౮౦౦౦౦}$ మూలధనం ౧౦౨౧ $\frac{౧౦౧}{౪౦౦౦}$ ధ ౧౦౭౨ $\frac{౬౧౨౧}{౮౦౦౦౦}$

ఏడవ నెల.

పూర్వోక్తదామ్యాతసకళాంతరరూపము $\frac{౨౧}{౨౦}$ సప్తమఘాతము $\frac{౧౮౦౧౦౮౮౫౪౧}{౧౨౮౦౦౦౦౦౦౦}$ మూలము ౮౦౦ చే గుణించి ౮౦౦ చే నప

క్రమన్యాసము - ఫలచ్ఛేదాన్యపక్షం

౧	౧	౧	౧
౧౦౦	౮౫౭౬౬౧౨౧ ౮౦౦౦౦	౧౦౦ ౮౦౦౦౦	౮౫౭౬౬౧౨౧
౬			౬

వర్తనము చేసిలబ్ధంసమాక ళాంతర
మూలం - ౧౧౭౪ ౧౨౭౭౪౮౧ / ౯౬౦౦౦౦౦

ఇందువ్యవహారభాజ్యంబులన
యునవెనపవర్తనము చేసి బహు
రాశివధము - ౭౪౮౬౬౧౨౧ స్వ
ల్పరాశివధము - ౧౬౦౦౦౦౦ - లబ్ధ -
కళాంతరం - ౪౩౯౬౬౧౨౧ / ౧౬౦౦౦౦౦ పూర్వ
ధనం - ౧౦౨౧ ౬౧౨౧ / ౯౦౦౦౦ ధీనరా
శిష్టం - ౧౧౭౪ - ౧౦౭౭౪౮౧ / ౧౬౦౦౦౦

ఎనిమిదో నెల - రుజువు

పూర్వోక్త ప్రకారము సకళాంత
రరూపకం ౨౧ / ౬ అష్టమాసము -
౩౮౭౨౨౭౪౯౩౬౧ / ౯౪౬౦౦౦౦౦౦ మూలధ
నము ౭౦౦ చేత గుణించి ౭౦౦ చేత
అపవర్తనము చేసిన సకళాంతర
మూలం - ౧౧౭౧ ౩౦౭౪౯౩౬౧ / ౨౦౦౦౦౦౦

పూర్వక్రమంబున బహురా
శివధకము - ౧౪౦౧౧౭౭౪౮౧ -
స్వల్పరాశివధము - ౩౨౦౦౦౦౦ ల
బ్ధకళాంతరం -
౯౬౯౦౭౭౪౮౧ / ౩౨౦౦౦౦౦ పూర్వధనం -
౧౧౭౪ - ౧౦౭౭౪౮౧ / ౧౬౦౦౦౦౦ యోగం తుల్యమే

తొమ్మిదో నెల రుజువు

పూర్వానీతసకళాంతరరూపనవమ
మాసితము ౭౯౮౨౫౦౮౬౪౮౧ / ౪౧౨౦౦౦౦౦౦౦౦
లబ్ధసకళాంతరమూలం - ౧౨౮౧
౮ ౮౬౪౭౧ / ౨౮౦౦౦౦౦౦౦

పూర్వక్రమంబునబహురాశివధ
ము - ౩౮౭౨౨౭౪౯౩౬౧ స్వల్ప
రాశివధము - ౬౮౦౦౦౦౦౦౦ లబ్ధక
ళాంతరము - ౦౨౨౭౪౯౩౬౧ / ౬౦౦౦౦౦౦

పదో నెల

పూర్వోక్తదాహృతసకల ఫలాంతరదశమమాతితం-

[illegible] దీనిని-

[illegible]

అసలు [illegible] చేత గుణించి [illegible] చేత అపవర్తనము చేసిన లబ్ధ సకల ఫలాంతరము- [illegible]

[illegible]

పూర్వక్రమంబున బహు రాశివధము- [illegible] స్వల్పరాశివధము- [illegible] లబ్ధ కలాంతరము-

[illegible] పూర్వలబ్ధ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పదకొండో నెల — యోగంతుల్యము

పూర్వోక్తదాహృతసకల ఫలాంతర ములమూఅమున కేకాదశమాతము-

[illegible] అసలు [illegible]

[illegible] అపవర్తనాంకం [illegible] లబ్ధసకల ఫలాంతర రాశిధనం [illegible]

[illegible]

[illegible]

పూర్వక్రమంబున నైదిటన అపవర్తన బహు రాశివధము -

[illegible] స్వల్ప రాశివధము- [illegible]

లబ్ధ కలాంతరము

[illegible]

[illegible]

పన్నెండవ నెల

పూర్వోక్తదాహృతసకల ఫలాంతరమూలము ద్వాదశమాతము -

[illegible]

[illegible]

అపవర్తనాంక [illegible] లబ్ధం

[illegible]

[illegible]

పూర్వక్రమాపవర్తనమున కలాంతర రాశి లబ్ధ [illegible]

స్వల్ప రాశి [illegible]

కలాంతరం

[illegible]

[illegible]

పదమూడవ నెల

పూర్వోక్తపక కళాంతర రూపం

$\frac{౨౧}{౨౦}$ త్రయోదశఘాతం

$\frac{౧౫౪౪౭౨౩౭౭౭౩౯౧౧౯౪౬౧}{౮౧౯౨౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦}$ అసలు ౮౦౦

అపవర్తనాంకం (౮౦౦) లబ్ధంస కళాంతరమూలం ౧౫౦౮

$\frac{౫౩౧౭౭౭౩౯౧౧౯౪౬౧}{౧౦౨౪౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦}$

పూర్వక్రమక కళాంతర బహురాశివధం

౭౩౫౫౮౨౭౫౧౧౩౮౬౬౪౧ స్వల్పరాశివధ

౧౦౨౪౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦

లబ్ధకళాంతరం

$\frac{౭౧ \; ౮౫౪౨౭౫౧౧౩౮౬౬౪౧}{౧౦౨౪౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦}$

పద్నాలుగో నెల

పూర్వోక్తాహృతసక కళాంతరరూపం

$\frac{౨౧}{౨౦}$ చతుర్దశఘాతం

$\frac{౩౨౪౩౯౧౯౯౩౨౫౨౧౫౦౮౬౮౧}{౧౬౩౮౪౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦}$

అసలు ౮౦౦ గుణించగా ౮౦౦ చే

అపవర్తనం లబ్ధం

$\frac{౧౫౮౩ \; ౧౯౩౫౯౩౨౫౨౧౫౦౮౬౮౧}{౨౦౪౮౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦}$

క్రమన్యాసం ఫలచ్ఛేదాస్య పక్షము

౧	౧౫౪౪౭౨౩౭౭౭౩౯౧౧౯౪౬౧
౨౦	౧౦౨౪౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦
౫	

స్వల్పరాశివధం

౨౦౪౮౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦

బహురాశివధం

౧౫౪౪౭౨౩౭౭౭౩౯౧౧౯౪౬౧

లబ్ధకళాంతరం

ప్రశ్నలు ౨౮

ఋజువు

$\frac{౭౫ \; ౮౭౨౩౭౭౭౩౯౧౧౯౪౬౧}{౨౦౪౮౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦}$

నెలకు నూటికొకటిని పఞ్చవర్షవృద్ధిక । నెల నెలకును జేర్చినవిధి నెలలకు । ఖ ఖరనంబులకును కడనే, తవృద్ధి గూడినట్టి యసలు కొమ్ము జెప్పుమా । శ్లో ౧ంశ వృద్ధి గాగ దగ గోని ప్రతిమాస । శకుక శయొసంగు కట్టపైన । పంచమాసముల

కుభామువేబలుౘ్నము। పంచశతకమునకుబడయుసకళ॥దళమువృద్ధిగాగదా గొన్న ధనమున। మాసకళకుకళయుమరియొసంగ। బాసజేసినటిబప్పు మా షాష్టకమునసహస్రమునకునినుచునెంత॥ ... ...*

ప్ర-౧-౧౦౦-౧ నె ౯ అ౬౦౦ ద్వి-౧-౧౦౦కి-౧/౩ నె ౫ రూ ౫౦౦

తృ నె౧కి-౧౦౦కి-౧/౭ నెల రూ ౧౦౦౮

గుణోత్తరేకరణసూత్రం

విషమేగచ్ఛేవ్యేకేగుణకఃస్థాప్యస్సమేధితేవర్గః। గచ్ఛ క్షయాంతమంత్యాద్వ్యస్తంగుణవర్గజంఫలంయత్తత్। వ్యే కంవ్యేకగుణోద్ధృతమాదిగుణోస్యాద్గుణోత్తరేగణితం॥

గుణవృద్ధివిధియందుగుణమువర్గంబనిచిహ్నాలనొనరించి చెలగనందు। విష మగచ్ఛంబైనవ్యేకంబుగుణమునుయుగ్మగచ్ఛం బైననొగిదళంబు। వర్గం బునను గాగవరుసగచ్ఛాంతంబుగుణవర్గములనిడిగురుతు గాగ। వ్యస్తం బుగాగుణవర్గఫలంబని హీనరూపముగుణ హీనరూప। మునభజింపంగబడి యాదిముదముతోడ। గుణితమగుచును నెగడునుగణితమగుచు। నంత్యమం దుగుణంబులనలవడంగ। నుంచవలయును స్థానంబులొప్పుగాగ॥

విషమేతి-విషమేగచ్ఛే కృతేసతి-గుణకఃస్థాప్యః। సమేగచ్ఛే అర్ధి తేసతివర్గఃస్థాప్యః। గచ్ఛక్షయ పర్యంతం ఏవంవిధేయం। తతోఅం త్యాద్విపరీతంగుణవర్గజంఫలం యథాగుణవర్గౌస్థాపితౌతథాత ద్యత్తంగుణవర్గాభ్యాం జాతంయ త్ఫలంతద్వ్యేకంపఃహీనం। వ్యేక గుణోద్ధృతంపకహీనగుణకేన భ

గచ్ఛబేశియగునెడ ఒకటివోశిగు ణస్థానంబునను-గచ్ఛయుగ్మంబగు నెడఅర్ధించివర్గంబునను-గచ్ఛ క్షయించినంతకునుచికడపలిగుణ స్థానంబునగుణసంఖ్య నుంచివిలో మక్రమంబునగుణస్థానంబునగుణ కంబును వర్గస్థానంబున వర్గం బును జేయుచురానంత్యంబున నే ర్పడురాశి, యందొకటి తొలగి

క్తం ఆదిగుణః। అథవా నేన గుణితం సత్ గుణోత్తరే - గుణచయే గణితం సర్వధనం భవతి॥

యారాశిని రూపహీనంబగు గుణముచే భాగించి యాఫలము నాదిచే గుణింపగుణోత్తరఫలంబగుననుట.

ఉదాహరణం

పూర్వం వరాటకయుగం యేన ద్విగుణోత్తరం ప్రతిజ్ఞాతం। ప్ర

త్యహం వర్థిజనాయ స మాసేన నిష్కాణి కతి దదౌ॥

ఆదినవరాటయుగ్మంబు నది - కొనగి ద్విగుణచయముగ దినదినంబు తెగువతో

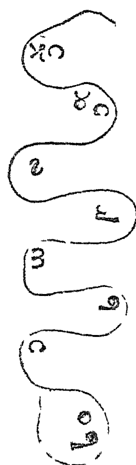
డ నొసగ శపథంబు జేసిన నొసరి నెన్ని నిష్కములనిచ్చు నెలలోన నెవ్వ

రింపుమా॥

యేన దాత్రా ప్రథమం ద్విగుణోత్తరం వరాటకద్వయం ప్రత్యహం ప్రతిజ్ఞాతం తస్య సకాశాత్ మాసే యాచకజనాః కతి నిష్కాన్ ఆదదాత తద్వదేత్యర్థః

ఈ యుదాహరణంబున మొదలి దినము రెండుగవ్వలిచ్చి ప్రతిదినము రెట్టింపు నిచ్చుననిప్రతిజ్ఞ జేసిన దాత ఒక నెలకు నెన్ని నిష్కంబులిచ్చునని ప్రశ్నము

న్యాసః ఆదిః ౨ ఉత్త
రోద్వి గుణః గచ్ఛః
౩౦ యుగ్మా సమే చ
చ్ఛే ౩౦ అర్ధే ౧౫
విషమే ౧౫ రూపే ౧౪
వ్యేకః ౧౪ గుణః ౨
అర్ధే ౭ వర్గః వ్యేకః
౬ గుణః అర్ధే ౩
వర్గః వ్యేకః ౨ గుణః
అర్ధే ౧ వర్గః వ్యే
కః ౦ గుణః సాధనే
వ్యేకగుణకః ఆతద్వ

గుణః ౨
వర్గః ౪
౮
౨
గు.౩౦

వరాటకరాశి ౨౧౪౭౪౮౩౬౪౬ దీనిని ౧౬ వరాటకములగు ౨౦౪౮౦ చే భాగించిన లబ్ధనిష్కములు ౧౦౪౮౫౭

గణః౪ అయం ద్విగుణః ౮ పత్యగ్గణాః
౬౪ అయం ద్విగుణః ౧౨౮ పత్యగ్
గణః ౧౬౩౮౪ అయం ద్విగుణః
౩౨౭౬౮ పత్యగ్గణాః
౧౦౭౩౭౪౧౮౨౪ ఫలమిదం ద్వ్యేకం
౧౦౭౩౭౪౧౮౨౩ ద్వ్యేకగుణేన
౧ ఉద్ధృత్యైకోనం ౧౦౭౩౭౪౧౮౨౩
౨౧౪౭౪౮౩౬౪౬
* ౩౬౪౬ వరాటకాః
... ప్రతివరాటకాః ... భిః
౨౦౪౮ భక్తాః ... ౧౦ *
౪౮౨ శేషం ౧౨౨౮౬ పోడశగు
ణం ... పునః ౨౦౪౮ వ
... శేషం ౧౨ ...
షోడశగుణం ... పునః షభిః
౨౦౪౮ భక్తం లబ్ధా ...
౧౦౭౨ చతుర్గుణం ౪౨౧౦౪
పునశ్చైభిః ౨౦౪౮ భక్తం ఫలం కాకి
న్యః ... వింశతిగుణం
౧౨౨౮ పునః ౨౦౪౮ భక్తం
లబ్ధా వరాటకాః ... ఏతావంతో ని
ష్కాః ౧౦౪౮౫౭ ద్రమ్మాః ...
కాకిన్యః ౨ వరాటకాః ...

వర్గితం	శేషం వరాటకం
౬౪	౧౨౨౮౬
౨	
...	దీని ద్రమ్మ వరాటక
౧౨౮	లను ...
వర్గితం	పల్లవ్రమ్మ ములు
౧౬౩౮౪	
౨	శేషం
గుణితం	...
౩౨౭౬౮	... వరాటకలు
వర్గితం	గుణం ... లబ్ధము
౧౦౭౩౭౪౧౮౨౪	శేషం
ద్వ్యేకం	౬౪
౧౦౭౩౭౪౧౮౨	దీని కాకిణీ వ
౧౦౭౩ గుణం ౨ ద్వ్యే	రాటకలను
కగుణం	౨౦ చేభా
౧	గింపలబ్ధము
దీని చే భాగించిన రాశి	కాకిణులు
౧౦౭౩౭౪౧౮౨౩	౨
౨౧౪	శేషవరా
గుణితరాశి	...
౨౧౪౭౪౮౩౬౪౬	

ఉదాహరణం.

ఆదిద్వయంసఖేవృద్ధిఃప్రత్యహంత్రిగుణోత్తరా।గచ్ఛస్సప్త
దినంయత్రగణితంతత్రకింవద

ఆదిరెండువృద్ధియాగుబిగెరెట్టులు।ప్రతిదినంబుగచ్ఛబరగసేడు।గానసందు
నెంతగణితంబగునువేగ।గణకవర్యబలుకుమగండవేని

ఆదిరితి - హేసఖే యత్ర ద్వానెద్వయం ఆదిధనం ప్రత్యహం త్రిగుణోత్తరావృద్ధిఃసప్తదినంగచ్ఛ తత్ర గణితంసర్వధనంకింతద్వద

న్యాసః

ఆదిః౨ఉత్తరస్త్రిగుణఃగచ్ఛః ౭ యథాగచ్ఛః ౭ విషమత్వాత్ వ్యేకః ౬గుణఃసమః ౬ అర్ధితః ౩ వర్గః వ్యేకః౨గుణః అర్ధితః ౧ వర్గః వ్యేకః౦గుణః-గుణః౩వర్గః౯ ఏతత్త్రిగుణః౨౭తద్వర్గః- ౭౨౯ అయంత్రిగుణః ౨౧౮౭ ఇదంఫలం వ్యేకం౨౧౮౬వ్యేకగుణేన౨భక్తం ౧౦౯౩ ఆదినా౨గుణితంఏతదేవసర్వధనం ౨౧౮౬

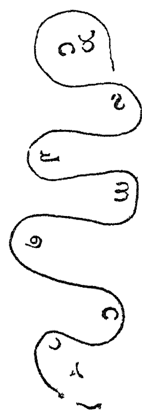
ఈయుదాహరణమునందు ఆది ౨ ప్రతిదినవృద్ధి త్రిగుణంబగుచ్ఛ ౭ను బలుకుటవలనను పూర్వోదాహరణంబున గుణము ౨ అగుటవలన వ్యేకగుణంబు చేత భాగించు నెడ భేదము దెలియకుండుటవలన నియ్యెడ త్రిగుణవృద్ధియుదాహరింపబడెనని యు - పూర్వోదాహరణంబున గచ్ఛ సమంబగుట దీసి విషమంబుగ నుండునట్లుబలుకంబడియెనని భేదము విచారించవలెను

రజ్జుః
౩　　　౨౧౮౭
　　　　　１
వర్గం　　వ్యేకగుణం　　２
౯　　　　　　　　　　　　６
３　　　２) ２１８６　　　１８
గుణితం　　ఫలం　　　　　２４
２７　　　１０౯３　　　１６２
వర్గితం　　　２౨９　　　４８６
７２౯　　　గుణితం　　　１０౯౮
３　　　　２１８６　　　――――
గుణితం　　　　　　　　　２１８６
２１౮౭

ఉదాహరణాంతరము

త్యే ౧౦ గుళములుదొలుత దానేగియటపంచ। గుణచయంబున రుగొరునట్టి సర్వరాజమటులజనవతుమున నెన్ని । యోజ నంబులగు నెజ్జ చెప్పుమా

ఆది ౩ కుంజ గుణచఉ త్తరగచ్ఛ ౧౫

గుణం　　౭౮౧２５
５　　　వర్గితం
వర్గితం
２５　　６１０౩５１５６２５
５　　　　　　　　　５
గుణితం　　　　గుణితం
１２５　　３０５１７５７８１２５
　　　　　　　　　　１
వర్గితం
１５６２５　　３０５１７５７８１
５　　　　　　　[２４
　　　　　　　　　　１
గుణితం వ్యేకగుణభక్తరలబ్ధ
７８１２５　７６２９３９౪５３
　　　　　　　　(１
　　　　　　　　　３

ఆదిగుణరాశి
２２８８８１８３５６３
లబ్ధం ２౯౮౦２౨.౧.５７౯౯

అంగుళరాశి
２２８８８１８３５౯３
దీని యోజనాం గుళము లగు ౭６８０౦౦ చేత భాగించినలబ్ధ యోజనాలు ２౯౮౦２ శేషాంగుళాలు ２౪７５౯３
దీని క్రోశాంగుళములగు １౯２౦౦౦ చేతభాగించినల బ్ధము క్రోశము １
శేషాంగుళములు ５５５౯３
దీనిగజాంగుళములగు ９６ చే భాగింపలబ్ధ దండములు ５౭౯
శేషాంగుళాలు ౯

అథఛందోజాతౌసమవృత్తాది
సంఖ్యాజ్ఞానార్థమాహ-
తత్రాదౌసమార్ధసమ
విషమవృత్తానాంస్వరూపంనిరూ
పయతి త్రిభిః-

అఙ్ఘ్రయోయస్యచత్వారస్తుల్యలక్షణలక్షితాః।తచ్ఛన్దశ్శా
స్త్రతత్త్వజ్ఞాస్స మవృత్తంప్రచక్షతే॥ప్రథమాంఘ్రిసమో
యస్యతృతీయశ్చరణోభవేత్।ద్వితీయస్తుర్యవద్వృత్తంతదర్ధ
సమముచ్యతే॥యస్యపాదచతుష్కేఽపిలక్ష్మభిన్నంపరస్ప
రం।తదాహుర్విషమంవృత్తంఛన్దశ్శాస్త్రవిశారదాః॥ ౩

అప్పకవీయమునందు-

జగతిసమవృత్తమెన్నవచ్ఛందమునను। సంభవమునొందె నన్ని యక్షరముల
మరు।పదపదంబున హెచ్చును గొదువ గాక। ప్రాసములు విరామంబులు ప
రిఢవింప అక్షరములుసమములయ్యె స్వస్థానార్ధ।సమములందు నాల్గుచరణ
ములను।విషమ పదములొక్క విధముగణంబులు।సమపదంబు లొక్క సరిగణ
ములు॥చరణములనువర్ణసంజ్ఞలుదప్పక।నాల్గుపాదములగణములు నాల్గు
విధములైచెలంగువృత్తముల్ స్వస్థాన।విషమవృత్తసంజ్ఞవెలయుచుండు॥

సూ-భా

పాదాక్షరమితిగచ్ఛే గుణవర్గఫలంచయద్ద్విగుణే। సమవృత్తానాం
సంఖ్యాతద్వర్గోఽవర్గవర్గశ్చ। స్వస్వపదోనౌస్యాతామర్ధసమానాం
చవిషమమాత్రమ్

పదముగువృత్తజాతులను పాదమునందగు వర్ణసంఖ్య దా।నదిచ యియుక్క
తర్క బరగియాగుణవర్ణఫలంబసంఖ్యయహా।నదిసమవృత్తములకృతియు
నాకృతియున్వరుసన్స్వకీయమహాపదములబాసియర్ధసమభాసితముల్విష
మాంఘ్రులున్దగున్॥

పాదే॥గచ్ఛే పాదాక్షరమితసతి చయేద్విఘ్నేసతి పూర్వవత్ విషమెగచ్ఛేత్యేక ఇత్యాదినాగుణవర్గఫలంసమవృత్తానాంసంఖ్యాభవతి- అయమర్థః గాయత్ర్యాది ఛందసాం సంఖ్యాషడక్షరాదిపాదాః।తతఃపాదయోగచ్ఛాః కార్యాః।చయస్తుద్విగుణః। తతఃపూర్వవదానీతంగుణవర్గఫలంసమవృత్తానాంసంఖ్యాస్యాత్

తద్వర్గః సమవృత్తసంఖ్యావర్గః వర్గవర్గః సమవృత్తంసంఖ్యావర్గస్యాపియోవర్గః తౌస్వస్వపదోనౌస్వస్వమూలాభ్యాం రహితౌ అర్ధసమానాం విషమాణాంచవృత్తానాంసంఖ్యే తుల్యే స్యాతాం।సమవృత్తసంఖ్యావర్గః సమవృత్తంసంఖ్యాహీనఃఅర్ధసమవృత్తసంఖ్యా।అర్ధసమవృత్తసంఖ్యావర్గఃఅర్ధసమవృత్తసంఖ్యయాహీనఃవిషమవృత్తసంఖ్యేత్యర్థః

వృత్తజాతులయందుఒక పాదము నెన్ని వర్ణంబులుండునదిగచ్ఛయగుగాన దానిగచ్ఛ జేసికొని పూర్వోక్తక్రమంబునద్విగుణచయంబుగానేర్పడుసంఖ్యయుసమవృత్తసంఖ్యయగు - అనగాపూర్వసూత్రోక్తంబగునట్లుసంఖ్యయందొకటి త్రోయుటయు నేక హీనగచ్ఛచేభాగించుటయునాదిచేగుణించుటయు సన్నవిశేషవిధులిందు పయోగింపవనుట-

ఆవృత్తసంఖ్య వర్గించియందుమూలమువ్యవకలించిన శేషమర్ధసమవృత్తసంఖ్యయగు ఆవర్గమును మరలవర్గించియామూలము త్రోచిన శేషము విషమవృత్తసంఖ్యయగు

ఉదాహరణం

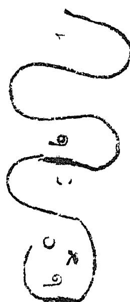
సమానామర్ధతుల్యానాంవిషమాణాంపృథక్పృథక్। వృ
త్తానాంవదమేసంఖ్యామనుష్టుప్ఛందసిద్రుతం

సమతగలుగునట్టిసంఖ్యయునర్ధంబు। సమముగాకనుండుసంఖ్యగలుగు। కా
ని విషమమగుచుదనరువృత్తంబుల। సంఖ్యదెలుపనుష్టుప్ఛందమందు

సమానామితి- అనుష్టుప్ఛందసి సమానాం అర్ధసమానాం విషమాణాంచ వృత్తానాంసంఖ్యాంపృథక్పృథక్ క్రమతం మెవద

న్యాసః

ఉత్తరః ౨ గచ్ఛః ౮ యథాగచ్ఛః ౮ అర్ధితః ౪ తదర్ధం ౨ తదర్ధం ౧ వ్యేకం ౦ గుణః

ఈయుదాహరణంబున ననుష్టుప్ఛందంబున గల సమవృత్తసంఖ్యయు- అర్ధసమవృత్తసంఖ్యయు-విషమవృత్తసంఖ్యయు వేర్వేర దెలుపుమనుప్రశ్నత్రయము

౨ తద్వర్గః ౪ తద్వర్గః ౧౬ తద్వర్గః ౨౫౬ ఇయమనుష్టుప్ జాతౌ సమవృత్తసంఖ్యా

ఏతద్వర్గః ౬౫౫౩౬ అయం సమవృత్తసంఖ్యయానయా ౨౫౬ హీనః ౬౫౨౮౦ ఇయమనుష్టుభి అర్ధసమవృత్తసంఖ్యా

సమవృత్తసంఖ్యావర్గస్య ౬౫౫౩౬ వర్గః అయం ౪౨౯౪౯౬౭౨౯౬ అయం స్వపదేన అర్ధసమవృత్తరూపసంఖ్యయానయా ౬౫౫౩౬ ఊనః ౪౨౯౪౯౦౧౭౬౦ ఇయమనుష్టుభి విషమవృత్తసంఖ్యా

ఏవమన్యేష్వపిఛందస్సు ఉక్తాద్యుత్కృతిపర్యంతేషుసమార్ధసమవిషమవృత్తసంఖ్యా బోద్ధ్యా ఏతేష్వేతాదిగురుభేదాస్తుపూర్వమేవోక్తాః ఏకాద్యేకోత్తరాఅంకాత్పాదనా

సమవృత్తములు	అర్ధసమవృత్తములు
౨	౨౫౬
వర్గం	వర్గము
౪	౬౫౫౩౬
వర్గం	౨౫౬
౧౬	౬౫౨౮౦
వర్గం	
౨౫౬	

విషమవృత్తములు

౬౫౫౩౬

వర్గం

౪౨౯౪౯౬౭౨౯౬

౬౫౫౩౬ ఋ

శేషము

౪౨౯౪౯౦౧౭౬౦

ప్రశ్నలు

సమములునర్ధసమంబులు। సుమతీవిషమములుబలుకుసొంపగు శ్రేఢి। వి
షములగు ప్రభాగలిగిన। క్రమముగనుష్టిక్ప్రతిష్ఠగాయత్ర్యుష్టిక్॥
ప్రథమము-ఉష్టిక్ ౭ ద్వి ప్రతిష్ఠ తృ గాయత్రీ-చ అపి-౧౬

శ్రేఢీప్రశ్నోత్తరము-

సంకలితోత్తరము-౧-

భూతశరములురుతుతర్కములుగజాశ్వ। ములిషుదిక్కులుగనవిశ్వ
ములుఖఖిగుణ। ములిషురదముల్ధ్రేషు రామాలిభస్వరగు। శుమ్మ్రిండ్వ ౦౪
శరములర్ధకరరవులు॥ ౫౫-౬౬-౭౮-౧౦౫-౧౩౬-౩౦౦-౩౨౫-౩౫౧
౩౭౮-౫౬౧-౧౨౨౫-

సంకలితైక్యోత్తరము-

ఖమనుచంద్రులువ్యోమాబ్ధికాండధరులు। జలగజాంకేషులంగాగ్ని
జలగజములు। తిధిభుజాష్టలుఖరసాద్రితీక్ష్ణశరజ। లధులుఖశరేంద్రుగుణగిరు
లైక్యవరుస॥ ౧౧౪౦-౧౫౪౦-౫౯౮౪-౮౪౩౬-౧౬౨౧౫-౪౫౭౬౦
౭౩౧౫౦

సమవిషమగచ్ఛోత్తరము-౩

విషమోత్తరము-

తర్కనందేందులుసతర్కతత్వములును। శశిఖజినులునవనాబ్ధి
చంద్రులంక। భాష్టకరములుతరాంక ఖజలమితము। లసునునోజాంకసంయు
తులబ్జనయున॥-తర్కతిధులునకరభముల్ దగుఖబాణ। రసములురసేషుది
శలుఖరాజయుగము। లంబరేషుజినుల్కరాబ్ధి ంగతర్క। ములుసమాంక
యుతుల్ క్రమమొప్పగాంచు॥

బీజాంకసంకలనరాసులు-ప్ర-౧౯౬-ద్వి-౨౫౬-తృ ౨౪౦౧-చ ౧౪౪౪-
పం ౨౭౦౯-ష ౪౦౯౬-యుగ్మాంకయుతి-ప్ర ౧౫౬-ద్వి-౨౭౨-తృ ౬౫౦
చ ౧౦౫౬-పం ౪౧౬౦-ష-౨౪౫౦-స ౬౬౪౨

కృతిభిర్యోగోత్తరము-౪-

కాశ్వవస్వ త్రులిషు నేత్రకాండశరములంగనందేంద్రులునుఖవే దాబ్ధిరుద్రులంబరాగ్న్యంగతర్కములంబరాబ్ధిరవులుతత్వాబ్ధిఖాబ్ధులు రహికృతియుతి॥ ప్ర-౮౭౭౦- ద్వి ౫౫-౭౫-తృ ౧౪౯౬- చ ౧౧౪౪౦

పం-౬౯౩౦ -ష ౧౭౪౦-స ౪౦౪౭౫

ఘనయోగోత్తరము-౫

పూర్ణబాణంబరఖనిధులువర్ణసర్పవసుజేంద్రులుజలవసువహ్నినేత్రముసిరవుల్లకభగజేషుమునిధరలు౪శిజలఖాంకాష్టివ్యోమేందుశీతకరులు॥ ప్ర -౯౦౦౦౦- ద్వి ౧౪౭౮౮౪ - తృ ౧౭౭౭౩౮౪- చ౧౭౫౮౭౭౬ పం ౧౧౦౭౯౦౪౧

దీర్ఘచతురశ్రవర్గోత్తరము-౬

యుగజలాధ్యంకములుతర్క లోకచంద్ర। శరశశాంకులునభతత్వకరిగిరులును।బాగ్ని నందెభరసగతుల్ కరశశాద్రి।రాగఖాంకములగు గోళరాశివరుస॥ ప్ర-౯౭౪౪ ద్వి ౧౫౧౩౬ తృ౭౭౨౫౦చ ౪౬౮౯౩౦

పం-౯౦౭౭౫౭

విషమగచ్ఛప్రశ్నోత్తరములు-౭

గిరిరసములువేదశరములుగుణబాణ। ములగుమధ్య ధనము వెలమినంత్య।ములుశశాంకవిశ్వములుకరదిక్కులు।చంద్రచందములుముపరసగతి నగణితనీములగునీశకరనెత్రములుశూన్యబాణవిశ్వములును బ్రహ్మవాధినా సప్తిచంద్రమితముసరవినాంచనుజేవి।గచ్ఛప్రశ్నలందుగణక వర్య

ప్ర-మధ్యధనం-౬౭అంత్యధనం-౧౩౧ సర్వధనం-౨౨౧౧

ద్వి-మధ్యధనం-౫౪ అంత్యధనం-౧౦౭-సర్వధనం-౧౩౫౦

తృ-మధ్యధనం-౫౩-అంత్యధనం-౧౦౧-సర్వధనం-౧౭౪౯

సమగచ్ఛప్రశ్నోత్తరములు-౮

పూర్ణబాణములునుభూమసుత వాద్ధభగతులుమధ్యములగుగ

కయాంత్య । ధనములంగనిధులువనధి తారకలును । జలనిధులునువరుసనమ
పద మున॥ సర్వధనములగుననుగచ్ఛఖఖహారు। లంబరాక్షిసర్పనయనము
లును। నంద రాగతకఁణుందమావపుసగ। గణపలెనవసంగగణిత ఫణితి॥
ప్ర-మధ్యధనం-౫౦ అంత్యధనం ౯౬-సర్వధనం-౧౨౦౦
ద్వి-మధ్యధనం-౧౪౧-అంత్యధనం-౨౭౮-సర్వధనం-౨౮౨౦
తృ-మధ్యధనం-౪౮ $\frac{౧}{౨}$ అంత్యధనం-౯౪-సర్వధనం-౬౭౯

ముఖానయన ప్రశ్నోత్తరములు -౯

వరుసగముఖముల్ । గిరులుజలములుగాఁ । మరివసువులగుగాఁ । ధరముఖఫల
ముల్॥ ప్ర-ము ౭ ద్వి-ము౪ తృము ౮

చయానయనోత్తరం-౧౦

వరుసగచయముల్ । గిరికొనుజలముల్ । మరిగతిమితముల్ । వరగుణముల
గుఁ॥ ప్ర చ౪ ద్వి చ౪ తృ చయం౩

గచ్ఛానయనోత్తరము -౧౧

వరుసగపదముల్ । గిరికొనువసుల్ । పురపతిమితియుఁ । మరిజలకర
ముల్॥ ప్ర-గచ్ఛ౮ ద్వి-గ౧౪ తృ గచ్ఛ౨౪

నియతానియత పూర్వగణకోత్తరం -౧౨-

నియతానియతపుగచ్ఛలు । నియుతములను ప్రథమమందునిధినంచేందు
ల్ । ద్వయమునరామాంకంబులు। త్రయినంచేందులునుపూర్వ ధనోత్తర
ముల్- ప్ర-౧౯౯ ద్వి ౬౩ తృ ౧౯

హీనచ్ఛేత్తర గచ్ఛోత్తర - ౧౩

సప్తహూంశయుక్సంయుక్తగుణముజు । భుజములునుశరాంశమూడు
గూడు। కరములగుచు వెలయుగణకహీనచ్ఛేత్త। రములగచ్ఛ మితము రాజిత
ముగ॥ ప్ర- ౩ $\frac{౨}{౭}$ ద్వి-౨ తృ-౨ $\frac{౩}{౫}$

సమధనకాలోత్తరము-౧౪

సమధనగచ్ఛలుజానగుతిథులన్|సమనసంఖ్యయసోరిదిశతంబున్||
ప్ర-౧౫ ద్వి ౩౩ తృ ౧౦౦

న్యూనాధికగత్యుత్తరము-౧౫

తత్త్వములునుశిఖులధరసంఖ్యలవయాత|త్రికముసప్తచంద్రత్రిలవయుక్త|తర్కములునునర్యోత్తరముచుజనువారి|గచ్ఛదినమితంబుక్రమముగాగ|| ప్ర-౨౫ ద్వి ౩ ౭/౧౧ తృ ౩/౧౭

హీనచయములకుముఖములు|౧౬

వదనములుహీనశ్రేఢినివరుసగాగ|మూడునాలుగువసువులుమూడునాలు|సైదునగుగానదిసచేనాదిదిని|ధనముతెరుగంగదగియుండుఘనములచేత|| ప్ర-౩ ద్వి౪ తృ౮ చ౩ పం౬ ష౫

శతఘ్నసమీకరణములు-౧౭

తారకలునుతత్త్వధరణిరాములుతర్క|శరరసాంగగతులు-సమశతఘ్న|సంఖ్యలాద్యప్రశ్నసప్తత్రింశతియును|సర్వనేత్రములునుచానకళలు|| రామనవనవాభ్రగావములధ్రీందు|నేత్రగుణరసంబులింద్రియమను|జలశరంబులేకషట్పంచగుణగతుల్|విశ్వరవిగుణములునశ్వఖవసున్నపుల్ చంద్రబాణతర్కసాగరంబులుతర్క|నయనవ్యోమగతులునంగభగుణములునాత్రిరామభుజములునంగాంకరవులునాడిపరగులగుసుమూట||

ప్ర-౩౭-౨౮-౧౬-సమసం-౨౭

ద్వి-౪౬౫౧-౪౦౨౬-౩౨౭౬-౨౩౭౬-౧౨౯౬-సమసం-౩౧౨౫

తృ ౭౦౯౯౩-౬౩౨౧౭|౫౪౧౪౫-౪౩౫౬౧-౩౧౯౨౧౩-౧౬౮౦౭-సమసం-౪౬౬౫౬

పుష్పగుణితప్రశ్నోత్తరము౧౮

ఆదిసంఖ్యయసునునష్టవస్వగ్నులు|గుణగజాళినందగుహది శలును|

సమసుహాళినాదిచతుసులఖగుణాంగ।ములుశరాంకశామపూర్ణధరలు

ప్ర-ఆది-౩౭౭-సమధనం-౬౩౦ ద్వి-ఆది౭౩సమధనం-౬౩౦

త్రి-అ౧౦౬౯-సమధనం-౧౦౩౯౪

అంత్యసమీకరణోత్తరం-౧౯

విశ్వసప్తగతులు వెలయాఫలంబులు। మొదటిప్రశ్న లోనముగుదరెంటు।చంద్రగజములేకజలము ప్రక్కతిరుద్ర।రసములగునువరుసరత్నచయము॥మూటగుణనందచంద్రులుమునినిధులును, తానములుతత్వములువిశ్వధరణిధరము।లమ్యోబిమ్యపుమూటలునంత్యమునను।వసులుదంతంబులుజలాంగవరుసమించు॥

ప్ర-౧౩-౭-౪ సమానం౭-ద్వి౭౧-౪౧-౨౧-౧౧-౬సమానం౩౨

త్రి౧౯౩-౯౭-౪౯-౨౫-౧౩-౭-సమానం౬౪

వనగజప్రశ్నోత్తరము-౨౦

సైన్యమితముతోలుతశరవ్యోమచంద్రులు। రెంటనఖశరాత్రులైనగుమూట।శతశశాంకరామసమ్మితంబగునాడు।లనుచువరసగాగలలనదెలిపి

ప్ర-౧౦౫ ద్వి-౭౫-౨౦ త్రి౩౧౫

చోరసంఖ్యోత్తరం-౪౨౧

అంగనందజలములర్థేషువసుగిరి।యూశులర్థబాణనిధిజలాగ్ని।
శరములాదులందుకడలుచంద్రాగ్నులు।శరగజాబ్ధులర్థసర్పరుతులు॥

ప్ర-ఆ౪౯౬అంత్యం౩౧ ద్వి ఆ౧౧౭౭౫౫అం౪౭౫

త్రి ఆ-౨౩౪౯౫౫అం౬౭౫

అంత్యనిశ్చయవినిమయోత్తరం-౨౨

ఆదిరత్నచయములగుచంద్రవసువులు।శరభుజాంగబాణచంద్రులుజివ।
చందములునుకడనసర్పములినదిశల్।చంద్రవసులునగునుచంద్రవదన॥

ప్ర ఆ౭౧ఆం౭ ద్వి ఆ౧౫౬-౨౫అం౧౦-౨౪ త్రి ఆది ౧౦-౨౪అం౭౧

అంత్యైకశేషవినిమయోత్తరం-౨౩

చంద్రగుణవందనిధిభమః శ్రవతులాగ్ర।రోగిగోనినవేకశేషమైయొక్కచోట। నేత్రతత్వేందుజలనిధి నీరమితము। శవతులేష్ట్రుగోనినట్టిచవులమితము॥ ప్ర-౨౮౯౯౩౦ ద్వి ౪౯౪౧-౨౫-౨

శ్రేఢీసకళాంతగప్రశ్నోత్తరం-౨౪

దశనుభాగములనుదశఖఖాంగాభ్ర।భశరగిరిరసాబ్ధిబాహుబాణ।స్వరరదాశ్వమునులసహితమాకరతర।రసములగునుసకళప్రథమప్రశ్న ౬౬-౨౦౭౬౩-౨౭౫౨౪౬౭-౨౭౦-౦౦౬। ఖాభ్రఖాభ్రాభ్రఖఖరసగజజలంబు।లనుశశాంకాభ్రతిథిఖ్యోమనందశాంక।గజశశాంకాబ్ధ్యవస్వభ్రకాండములగు। రెండవప్రశ్నసకళయాహూ-మితమూ॥ ౫౦౮-౧౯౯౦౯౦౧౫౦౧ పదియుమూడగునున్నలబంధురమగుతకశతత్వంబులంశ౮౬-౦౦౦౦౦౦౦౦

మునధరణిపూర్ణ।రాజరవినందజలజినరామఖనిశి।ద్వితియుగాంబరజలధిశల దెలియుమాట॥౧౦౪౦ ౧౮౧౦౦౩-౨౪౪౯౧-౨౧౬౦౧

౨౫౬౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦

ఛందోవృత్తప్రశ్నోత్తరం-౨౫

సమవృత్తసంఖ్యలుసర్వాకులుబున్న పులంగతకంబులునందరామ।బాణేషురసములుబరగునర్ధసమంబులంగతశ్వాష్టులునభజినములు।రదశాబ్ధులునుపూర్ణరసగిరిచంద్రాభ్రనిధిజలనంద శ్రీనిరములును। విషమవృత్తంబులువీతశాద్రిఖనందచంద్రాబ్ధిపక్షంగచతుష్కుల ౫౮।గజభుజేషురసంబులుఖరవిలోక।మునిగిరిసేందునినిరునుపూర్ణధృతి।జలగజేష్వింద్రజలనందవట్టజలధి।జలధిగిరిచందఖాభ్రభచంద్రులరయా

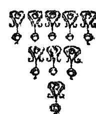
ప్ర-ఉష్టిక్-సమం౧-౨౮ అర్ధసమం-౧౦౬-౨౪౬౬ విషమం-౭౬౮౪౯౯౦౭-౨ ద్వి ప్రతిష్ఠ-సమం౬-౪ అర్ధ-౪౮౦ వి౬౫-౨౮౦ తృ-గాయత్రీసమం-౬౪అర్ధ౪౦౩-౨౧౦౬౭౭౩-౨౦౮ -అష్టి ౬౫౫౩౬అర్ధ-౪౨౯౪౯౦౧౭౬౧ ౧౮౪౦౧౦౭౪౪౦౬౯౪౧౪౫౮౩-౬౯

అత్యుక్తయను రెండవఛందస్సు -
నందుత్పన్నంబులగుసమార్ధ
సమవిషమవృత్తంబులెఱుంగు
కొఱకుతద్విషయము-
ప్రస్తారక్రమంబునసీ-

అత్యుక్తఛందంబుననునాదియందగుభమింద్వద్రిచంద్రులుమొదలయదక్క ॥ తత్సంఖ్యయునయిదనరుసమంబులునర్ధసమంబులందలరుద్యుతియు।శరగుణంబులుకరశరమితియునునిధితర్కములునాపూర్ణధరణిమితియు।ఖగవులుగిరిలోకధరలబ్ధితిధులునుగజధృతుల్దర్కఖకరములుకర। నేత్రబాహులునందాగ్నినేత్రములును।గాగపదియును రెండవ్యోఖజినసంఖ్య।లిందునొడువనిఖజినంబులెనగునవియొ।విషమవృత్తరపుసంఖ్యలైవెలయుచుండు॥

సమవృత్తంబులు౧-౮౬-౧౭౧-౨౫౬ మొత్తం౪
అర్ధసమములు -౧౮-౩౫-౫౦-౬౮-౧౦౩-౧౭౦-౧౩౭-౧౫౪-౧౮౮ -
౨౦౬-౨౨౨-౨౩౯ మొత్తం౧౨మిగతసంఖ్యలు ౨౪౦ విషమవృత్తంబులు
గాదెలియునది-

* శ్రీభాస్కరాచార్యులచేరచితంబయిఘనమహీంద్రాచార్యగణకవర్య । *
* చేవివృతంబయి చెలగు లీలావతీవివరణమందునవిశ్రుతమగు । *
* శ్రేఢీవ్యవహృతిచేప్రధితంబగురెండవభాగంబుపుండరీ*
కనయనకృపాబ్ధినాంధ్రకావ్యమొనర్చెకైరవిణీపుర
హరితాన్వ॥యాబ్ధిపూర్ణశశాంకుడైనట్టితడక
మల్లరంగరాయనికినిమాన్యకనకాంబకును
*పుత్రుడైనట్టిసుహిత వేంకటాద్యకృష్ణుం *
డుగణకాళిచోద్యమంద॥

శ్రీ వెంకటార్యసద్గురు బ్రహ్మణే నమః

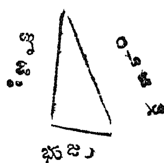
అథ క్షేత్రవ్యవహారస్తృతీయః ప్రారంభః

తత్ర ప్రథమం తదంగభూతం

భుజకోట్యోస్స్వరూపం దర్శయతి భాస్కరాచార్యః

ఇష్టాద్బాహోర్యస్స్యాత్ తత్స్పర్ధిన్యాం దిశీతరో బాహుః
త్ర్యశ్రే చతురశ్రే వా సా కోటిః కీర్తితా తజ్జ్ఞైః

క్షితిరూపంబొకడయ్యెనాతఁడు యుగళికి జెల్వొందు దక్షాళిచే॥
సతతంబుఁ భుజమంచు కోటి యనుచున్ జాలంగ భావ్యంబుచుండా। వితతంబందును స్వేష్టమైన దిశకున్ విస్పర్శను ముఁ జెందుచున్। చతురశ్రంబున త్ర్యశ్రమందును దగన్ సంకేత భేదంబులన్

ఇష్టాదితి॥ ఇష్టాద్బాహోస్తత్ స్పర్ధిన్యాం బాహులగ్నాయాం దిశియః ఇతరో బాహుః - సా తజ్జ్ఞైః గణితశాస్త్రాభిజ్ఞైః త్ర్యశ్రే త్రికోణే చతురశ్రే వా క్షేత్రే కోటిః కీర్తితా। త్రికోణే చతుఃకోణే వా క్షేత్రే బాహుద్వయమధ్యే ఏకో భుజసంజ్ఞః అన్యః కోటిసంజ్ఞః కల్ప్యః ఇతి

మూడు మూలలు గల త్రికోణ క్షేత్రంబునందైనను - నాల్గు మూలలు గల చతురశ్ర క్షేత్రంబునందైనను - ఇష్టమగు నొక రేఖకు భుజమనియు - దానికి సంబంధించి యుండు నితర రేఖకు కోటి యనియు గణితము సాధించుకొరకు సంకేతంబులుంచవలయు ననుట - ఇందు భుజము - బాహువు - కోటి యనునవి మూడును స్వభావంబున నేకంబయ్యు - గణితసిద్ధికొరకు భేదముగా దెలియవలయును

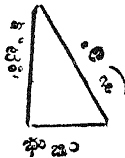
తతస్త్ర్యశ్రే కర్ణకోటిభుజానయనం వృత్తేనాహ

తత్కృత్యోర్యోగపదం కర్ణో దోఃకర్ణవర్గయోర్వివరా

త్ । మూలం కోటిః కోటిశ్రుతికృత్యోరంతరాత్పదం బాహుః ॥

శ్రుతియనఁగా కోటిభుజాలివర్గయుతికిఁ బొందు మూలంబుదా । శ్రుతివర్గంబదికోటివర్గవియుతికిఁ జొబ్బిల్లుదన్మూలము । శ్రుతివర్గంబున బాహువర్గ మెడలఁ బొందు నమ్మూలము । ... కోటియు గణకుల్ జింతింపద త్ర్యశ్రంబులన్

తత్కృత్యోరితి-భుజకోటి వర్గయోర్యోగస్య పదం కర్ణో భవతి -కోటిజ్ఞానమాహ - దోః కర్ణ

భుజవర్గంబును కోటి వర్గంబును గూడి యందు వర్గమూలమ్ము గొనిన కర్ణంబగు, దీనికి శ్రుతి యని యుపప్రతి నామమ్ము గల్గదు

వర్గయోః భుజకర్ణకృత్యోః-యద్వివరం అంతరం తస్మాదానీతం మూలం కోటిర్భవతి

కర్ణకోటిజ్ఞానే భుజజ్ఞానమాహ

కోటీతి-కోటి శ్రుతివర్గయో రంతరాత్ పదం మూలం బాహుర్భవతి

కర్ణ వర్గము నందు కోటివర్గము దొలఁచి శేషమ్మునకు మూలమ్ము గొన భుజంబగు-దీనికి బాహువని ప్రతినామము.

కర్ణ వర్గంబున భుజవర్గము దీసి శేషము మూలించిన కోటి యగు.

అథ వర్గయోర్వర్గవిశ్లేషప్రకారాంతరేణాహ

రాశ్యోరంతరవర్గేణ ద్విఘ్నే ఘాతే యుతే తయోః । వర్గ

యోగో భవేదేవం తయోర్యోగాంతరాహతిః ॥ వర్గాంత

రం భవేదేవం జ్ఞేయం సర్వత్ర ధీమతా ॥

రాశిపరస్పరఘ్నముదిరష్ట్యమున్ ద్విగుణించియందుతో। రాశియోగాంతరంపుకృతిరంజిలగూర్చిన వర్గయోగమౌ। రాశియోగంబుగూడిదము రంధ్రమునన్ హతమైనచోటనా। రాశియోగంబునన్ గలుగు రాజితవర్గవియోగమైదగున్

రాశ్యోరితి- కోటిభుజరాశ్యోః ఘాతేపరస్పరగుణనే ద్విఘ్నే సతి తయోరేవ రాశ్యోరన్తరస్య యో వర్గస్తేన యుతే సతి - వర్గయోగో భవేత్ । కోటిభుజవర్గయోర్యోగో భవేదిత్యర్థః

ఏవమేతయోః దోః కర్ణయోః యోగస్యాన్తరేణ దోః కర్ణయోర్వివరేణ యా హతిః దోః కర్ణయోగస్య గుణనం తద్వర్గాన్తరం దోః కర్ణవర్గవివరం భవేత్

తస్మాత్ కోటిరిత్యాది పూర్వవత్ । ధీమతా విదుషా ఏవం సర్వత్ర క్షేత్రగణితే జ్ఞేయః

రెండు రాసులు నొకటొకటితో హెచ్చించి యా రాశిద్వి గుణించి దానితో రాశిద్వయాంతరవర్గముగూర్చిన వర్గయోగంబగు

రాశిద్వయంబులగూడిన యా రాసుల అంతరము చేత గుణింప వర్గాంతరంబగు

ఆ యీ రాసులమూలములు పూర్వసూత్రక్రమంబున - కర్ణము - భుజము - కోటి యను విషయంబుల క్షేత్రవ్యవహారము నందలతట దెలియందగు

ఉదాహరణం-

కోటిశ్చతుష్టయం యత్ర దోస్త్రయం తత్ర కా శ్రుతిః॥ కోటిం దోః
కర్ణతః కోటిశ్రుతిభ్యాం చ భుజం వద॥

ఎచట కోటి నాలుగింపైన బాహువు। మూడున చటకర్ణమెప్పా నెంత। కోటి కర్ణములను కోమర్గొన భుజమును। బాహు శ్రుతుల కోటిఖామ బలుకు

కోటిరితి-యత్ర త్ర్యశ్రక్షేత్రే చతుష్టయం కోటిః త్రయం భుజః తత్ర శ్రుతిః కాం కః కర్ణః ఏవం దోఃకర్ణాభ్యాం కోటిం వద- కోటికర్ణాభ్యాం భుజం చ వద

ఈయుదాహరణమునందే త్ర్యశ్రక్షేత్రమునందు - కోటి ౪ సుభుజము 3-గల్గినచ్చో కర్ణ మెంతయగునియు - నట్లు -కోటికర్ణముల చే భుజంబును శ్రుతి - బాహువుల చే కోటియును బలుకుము ప్రశ్నత్రయము

ప్రథమసూత్రక్రమన్యాసః-

న్యాసము-

ప్రథమసూత్రప్రకారము,

కర్ణజ్ఞానాయ న్యాసః -

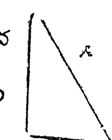
కోటిభుజౌ 3-౪ తత్కృతీ-౧౬-౯ తయోర్యోగః-౨౫ తన్మూలం ౫ కర్ణః

కర్ణానయనం-

భుజం ౪ వర్గం ౧౬ } యోగం ౨౫ మూలం ౫ కర్ణ
కోటిః 3 వర్గం ౯ }

కోటిజ్ఞానాయ న్యాసః-

దోఃకర్ణౌ 3-౫ అస్య వర్గౌ-౯-౨౫ ఏతద్వివరం ౧౬ తన్మూలం ౪ కోటిః-

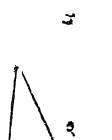

కోట్యానయనం-

భుజం-౪ కర్ణం ౫
వర్గం-౧౬ వర్గం-౨౫
వర్గములకు అంతరం ౯ మూలం 3 కోటిః-

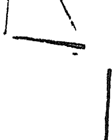
భుజజ్ఞానాయ న్యాసః-

కోటిశ్రుతీ ౪-౫ తత్కృతీ ౧౬-౨౫ తదంతరం ౯ తత్పదం 3 భుజం.

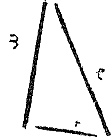

భుజానయనం-

కోటిః 3 కర్ణం ౫
వర్గం ౯ వర్గం-౨౫
అంతరం ౧౬ మూలం ౪ భుజం

ద్వితీయసూత్రప్రకారేణ న్యాసః రాశ్యోః 3-౪ ఘాతః ౧౨ ద్విఘ్నః-౨౪ రాశ్యోః 3-౪ అంతరం ౧ అస్య వర్గః ౧ తేన

రెండవసూత్రప్రకారము

న్యాసః-

కర్ణానయనం-కోట్యానయనం

కోటిః-3 కర్ణః-౫

౯ యుతః ౨౫ అయం వర్గయో
గః అస్య మూలం ౫ కర్ణః
దోః కర్ణ ౩-౫ యోగః ౮ అనయోః
దోః కర్ణయోరేవాంతరేణ ౨ ఆ
హతిః ౧౬ ఏతద్దోః కర్ణవర్గవివ
రం తస్య మూలం కోటిః ౪
కోటిశ్రుతీ ౪-౫ యోగః ౯ అం
తరేణానేన ౧ గుణితః ౯ ఏతత్ కోటి
కర్ణవర్గాంతరం అస్య మూలం ౩
భుజః ।
ఏవమన్యత్రాపి సుధీభిర్బోధ్యం ।

భుజం ౪ భుజం ౪
గుణితరాశి ౧౬ ౯
ద్విగుణం అంతరం ౧
౩౨ గుణితరాశి ౯
౨౫
అంతరవర్గం ౧ వర్గాంతరం ।
వర్గయోః ౧౦-౨౫ మూలం కోటి ।
మూలం కర్ణః ౫ ౩
భుజానయనం
కర్ణం ౫
కోటి ౩
౮
అంతరం ౨
గుణితరాశి ౧౬ వర్గాంతరం
మూలభుజం
౪

౧ ప్రశ్నములు.

కోటియారు భుజంబు మూడు జరములు నైన నందు కర్ణంబెంత యైదు కోటి
రవిసంఖ్య భుజమైన రమణి కర్ణంబెంత రత్నమాల్ కోటి యారవులు భుజము ।
నైన శ్రోత్రంబెంత మరి వస్తు కోటియు మూర్గణేందులు భుజంబైన శ్రవణ ।
మెంత యారవి కోటి మిత సృష్టి బాహువు గలుగ శ్రోత్రంబెంత కమలనయన ।
మరియు భుజకర్ణముల చేత మహితకోటి । శ్రవణకోటుల చే భుజసమితి వేరు ।
వేరుగా దెల్పుత్ర్యంశంబు విధము తెరిగి । తేని వర్గయోగాళి దెల్పుయుతి

యథా- ప్ర-కోటి-౬ భుజం౮ ద్వికో ౫ భు ౧౨ తృకో ౯ భు ౧౨ చకో ౮ భు
౧౫ పంకో ౧౨ భు౧౬

కరణీకణానయనే నికటమూలానయనం

సార్ధవృత్తం

రాశేరమూలదస్యాథో ఆసన్నక్రియయాపదం । వర్గేణ
మహతేష్టేన హతాచ్ఛేదాంశయోర్వధాత్ । పదంగుణ
పదక్షుణ్ణచ్ఛిద్భక్తంనికటం భవేత్

వర్గయుతిమూలదముగాక వరలుచోట నంశ చే గుణితంబగు హారరాశి
స్వేష్టకృతిహతపదమున నిష్టమూల హతహారవిభక్తమున నబ్బు నతినికటము-

రాశేరితి॥ అథో అనంతరం అమూల
దస్య కరణీగతస్య రాశేః ఆసన్న
క్రియయాపదం మూలం మూహనీ
యం - యస్య మూలస్య అవయవస
మాప్తిర్న స్యాత్ తన్మూలం తద్వర్గ
శ్చ కరణీగత మిత్యుచ్యతే - వర్గేణే
తి ఛేదాంశయోర్వధాత్ అన్యోన్యా
న్య గుణనాత్ మహతా ఇష్టేన వ
ర్గేణ హతాత్ గుణితాత్ - యు
త్పదం మూలం తత్ గుణపద క్షుణ్ణ
చ్ఛిద్భక్తం గుణస్య గుణకస్య మ
హతో వర్గస్య - యత్పదం తేన క్షు
ణ్ణో హతో యశ్ఛిత్ తేన భక్తం సత్
నికటం ఆసన్నం భవేత్

భుజకోటి వర్గయుతికి మూలము
రాని యెడ నా వర్గంబును - నందు
గ్రహింపబడు నికట మూలంబును
కరణియనంబగు నట్టియెడ - నా వ
ర్గయోగ రాశిని రాని హారకము
చే గుణించి యా మొత్తము నొక గొ
ప్ప రాశియొక్క వర్గము చే గుణిం
చి మూలము దీసి దాన్ని తన యిష్ట
మూలము చేత హారమును గుణించిన
రాశి చే భజింపఆసన్న మూలము ల
భించుననుట

ఈ విధి భిన్నవిధియందు దహా
రింపబడినను - నిచట నత్యంతోప
యోగంబగుటవలనను - ఆచార్యు
లిచ్చట నా విధి నుదహరించుటవల్ల
ననుసందు వ్రాయబడియె

ఉదాహరణము-

సాంఘ్రిత్రయమితో బాహుర్యత్ర కోటిశ్చ తావతీ। తత్ర క
ర్ణప్రమాణంకిం గణక బ్రూహి మే ద్రుతం॥

ఎవటపాదత్రయాక్తమిరవగుగుణములు । కోటిభుజములటుల గొమరుమిగులు ॥
నచట గణ్యమెంత నాతినీ వెరిగిన । నతి ద్రుతంబు నొడువు నాకు మొప్పా

పాదాంఘ్రిత్రయమితి- పాదాంఘ్రిత్రయమితో బాహుః- సపాదత్రయప్రమాణో భుజః కోటిరపి తాద్రుశః స

ఈయుదాహరణమునందె న్యోడలకెక్కైభుజంబును- నంతియ కోటి యుంగలిగియుండునద్యో డలకర్ణంబెంత

౧౩/౪ ౧౩/౪

పాదత్రయమితా తత్ర కర్ణప్రమాణం కిం హేగణక ద్రుతం మె బ్రూహి- న్యాసః యథా

భుజః ౧౩/౪ కోటిః ౧౩/౪ భుజకోట్యోః కృతీ ౧౬౯/౧౬ - ౧౬౯/౧౬ తయోర్యోగః ౩౩౮/౧౬ అయం కర్ణవర్గః కరణీగతో మూలాభావాత్ అస్యాసన్నమూలార్థముపాయమాహ యథా కర్ణవర్గఛేదాంశౌ ౩౩౮ ద్వాభ్యామపవర్తితౌ ౧౬౯/౮ ఇయం కరణీ రనయోశ్ఛేదాంశయోర్ఘాతః ౧౩౫౨ అనుహతేష్టేనశతస్య వర్గేణ ౧౦౦౦౦ హతః ౧౩౫౨౦౦౦౦ ఏతస్యాసన్నపదం ౩౬౭౭ గుణస్య ౧౦౦౦౦ పదం ౧౦౦ తేన ఛేదః ౮ తద్గుణః ౮౦౦ అనేనభక్తం ౩౬౭౭ ఆసన్నమూలం కర్ణః ౪ ౪౭౭/౮౦౦ ఏవమన్యత్రాపి

యుండునని ప్రశ్నము
సవర్ణితభుజం ౧౩/౪ వర్గం ౧౬౯/౧౬ సవర్ణితకోటి ౧౩/౪ వర్గం ౧౬౯/౧౬
ఈ రెండు సంకలనము జేయునెడను భయత్ర ఛేదంబులు సమానంబులగుట సంకలనరాశి ౩౩౮/౧౬ అపవర్తిరాశి ౧౬౯/౮ ఇం దలియచ్ఛేదము లపరస్పరము గుణించినరాశి ౧౬౯/౮ ౧౦౦ ఇష్టవర్గాంకం
౧౩౫౨ ౧౦౦౦౦
పరస్పరగుణితరాశి
౧౩౫౨౦౦౦౦
నికటమూలం
ఇష్టగుణితం ౩౬౭౭
హారకం హారభక్తలబ్ధం
౧౦౦ ఇష్టం ౪ ౪౭౭/౮౦౦ కర్ణం
౮ హారకం/౮౦౦

౨ ప్రశ్నలు.

భుజమైదు కోటి నాల్గును । భుజమిరువది కోటి పదియు భుజములపదియాఱా భుజగములు కోటియైనను। గజయాన దృతంబు దెల్పు కర్ణమితంబుల్ ॥ పార్థా గిరులు కోటి సత్ర్యంశయుగములు భుజము నైన కర్ణము విదబలుకుము। త్ర్యంశయుక్త్ర్యయంబు దగు భుజము స్త్ర్యంశ - యుక్షఖంబు కోటి యొప్ప నెంత॥

ప్ర-భు ౫ కో ౧౨ ద్వి భు ౨౦ కో ౧౫ తృ భు ౧౬ కో ౧౨ చ కోటి ౭ $\frac{౧}{౨}$ భు ౭ $\frac{౧}{౩}$ పం కో ౩ $\frac{౧}{౩}$ భు ౨౦ $\frac{౧}{౪}$

జాత్యత్ర్యశ్రస్వరూపము

త్ర్యశ్రము జాత్యమనంగా। విశ్రుతమగు కోటి భుజలు విశదరు
జుగతిన్। మిశ్రేతర మై యొప్పిన। సుశ్రవణము గలుగమిగత
సూత్రిభుజమిలన్.

తత్తులు అనగా వడ్లవారు వారు పనిని మిత్తమునుంచునట్టి మూలమట్టపలకయను నామము దమునకు సరియగు నుభయ రేఖలు గలిగియన గాదీనికి యింగిలీషున రైటుఆంగిల్ అనుచున్నారు.

అట్టి రేఖాద్వయము గలిగి కర్ణము గలయది జాత్య త్ర్యశ్రమనియు మిగత త్రిభుజంబనియు విచారించవలెను

కోటి భుజం

కోటి

భుజం

ఇట్టి జాత్యత్ర్యశ్రమునందొక భుజమువలన నేనియు। కోటివల
న నేనియు-కర్ణమువలన నేనియు-కరణిగతము గాని యితర సం
ఖ్యల సాధించు విధులు సూత్రక్రమంబున దెలుపంబడియెడు,

ఇష్ట భుజాత్కోటికర్ణానయనే సూత్రం వృత్తద్వయం

ఇష్టో భుజోऽస్మాద్ద్విగుణేష్టనిఘ్నా దిష్టస్య కృత్యేకవియుక్తయాప్తః

ప్తం।కోటిఃపృథక్స్వేష్టగుణాభుజోనాకర్ణోభవేత్త్ర్యశ్ర
మిదంతుజాత్యం

ప్రకారాంతరం

ఇష్టాద్భుజస్తత్కృతిరిష్టభక్తా ద్విఃస్థాపితేష్టోనయుతార్ధితా
వా। తౌకోటికర్ణావితికోటితోవాబాహుశ్రుతీవాకరణీ
గతేస్ధః॥

భుజకు గుణిష్టంబు బోల్చు ద్వితీయేష్టద్విగుణహతంబయి దెల్లముగను। నపరేష్ట
కృతిరూపహీనవడద్రోచియా శేషహారకమున జెలగిభక్తి। మొనరింప కోటి
యౌను కోనినా కోటి స్వేష్టఘ్నమగుచును జెలగిభుజము। చేరి యోగము
జెందిశ్రవణమైయుండును విదిజాత్య త్ర్యశ్రమైయింపుమీరు। ఇష్టముభుజం
బుతత్కృతియిష్టభక్త।ఫలముద్విస్థాపితంబయిబరగునిష్ట। సంక్రమంబునకో
టియు జనును శ్రుతియు।కరణిగానుండనీవిధుల్గానుపించు

ప్రథమప్రకారమాహ

ఇష్టేతి-ఇష్టోజ్ఞాతోయోభుజఃస్వేగు
ణేష్టనిఘ్నాత్ద్విగుణంయథేష్టం
ద్వాభ్యాంనిఘ్నం తేనహతాత్ అస్మాద్భు
జాత్ ఏకవియుక్తయా ఇష్టస్య కృ
త్యా వర్గేణభక్తాత్ యదాప్తంల
బ్ధంసాకోటిఃసాచపృథక్స్థితాకోటిరి
ష్టగుణా ఇష్టగుణితా భుజోనాబా
హుహీనాసతీకర్ణోభవేత్- ఇ
దంభుజాఖ్యంత్ర్యశ్రంయత్రాక
రణీగతఃకర్ణఃతత్రత్ర్యశ్రంభు
జాఖ్యం

ప్రథమప్రకారము-

ప్రశ్నమునందుదహరింపంబడినభు
జసంఖ్య ప్రథమేష్టము- స్వేచ్ఛగా
నుంచునంకము-ద్వితీయేష్టము-ఇందు
ప్రథమభుజంబును-దానిద్వితీయేష్ట
ముచేగుణించియా రాశినిద్వితీయేష్ట
వర్గంబుననొకటివ్యవకలించినరా
శిచేభజింప కోటియగును- ఆకోటిని
ద్వితీయేష్టముచేగుణించిభుజమువ్య
వకలితకర్ణంబునగు

ద్వితీయవిధిమాహ

ఇష్టో భుజస్తత్కృతిరితి-ఇష్టో జాతో భుజః తత్కృతిః తస్య భుజస్య కృతిః ఇష్టభక్తా-ద్విస్థాపితా స్థానద్వయగతా ఇష్టోనయుతా ఇష్టేన ద్వయాదినా పృథక్ త్రోనా అన్యత్ర స్వితా తాత తౌ అర్ధితౌ విధేయౌ. తౌ కోటికర్ణౌ భవేతాం

ఇత్యుక్త ప్రకారేణ కోటితో వాపి అకరణీగతే బాహుశ్రుతీ భుజకర్ణౌ స్తః

రెండవవిధి

ప్రశ్నఘటితంబగు భుజసంఖ్యవర్గం బిష్టకీయేష్టంబుచే భాగింపలభించు లబ్ధంబునందు నేష్టము క్రమంబున సంక్రమణవిధిజేయ కోటికర్ణంబులగు

ఇందు భుజకోటులను రెండును సంకేతసూత్రభిన్నంబులగుట కోటివలన నేనియు భుజమువలన నేయు భుజకర్ణంబులు కోటికర్ణంబులు లభించుననుట

ఉదాహరణం-

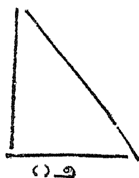
భుజే ద్వాదశకే యౌ యౌ కోటికర్ణావనేకధా । ప్రకారాభ్యాం వద క్షిప్రం తౌ తావకరణీగతౌ ॥

భుజము పండ్రెండు గలిగినపుడమియందు। కోటికర్ణంబులిష్టంపు కోలది గాగ కరణిగాకుండ నోడువుముగణక రెండు। విధవిభేదమ్ములనువిప్పు వేరువేర॥

భుజేతి-ద్వాదశకే భుజే యౌ యౌ కోటికర్ణౌ భవేతాం అకరణీగతౌ తౌ కోటికర్ణౌ ప్రకారాభ్యాం ఉక్తప్రకారద్వయేనక్షిప్రం వద.

ఈయుదాహరణంబునం బెయ్యెడల ౧౨ భుజంబగునయ్యెడల కరణీగతంబులుగాకుండ కోటికర్ణంబుల పూర్వోక్తవిధిద్వయంబులవలనను సాధించుమనుట.

ప్రథమవిధిన్యాసః ఇష్టో భుజః ౧౨ ఇష్టేన ౨ ద్విగుణేన ౪ గుణితః ౪౮ అస్మాత్ ఇష్టస్య ౨ కృత్యా ౪ ఏకవియుక్తయా

భుజం ౧౨-

ప్రథమవిధిన్యాసము

౩ ఆప్తం ౧౬ ఇయం కోటిః కోటిః ౧౬ ఇష్టేన ౨ గుణితా ౩౨ భుజేన ౧౨ హీనా ౨౦ అయం కర్ణః

అథ త్రికేణేష్టేన వా భుజః ౧౨ ఇష్టేన ౩ ద్విగుణేన ౬ ఘ్నః ౭౨ అస్మాత్ ఇష్టస్య ౩ కృత్యా ౯ ఏకవియుక్తయా ౮ ఆప్తం ౯ ఇయం కోటిః కోటిః ౯ ఇష్టేన ౩ గుణితా ౨౭ భుజేన ౧౨ ఊనా ౧౫ కర్ణః.

అథ వా పంచకేనేష్టేన భుజం ౧౨ ఇష్టం ౫ ద్విగుణేన ౧౦ హతం ౧౨౦ ఇష్టస్య ౫ కృత్యా ౨౫ ఏకవియుక్తయా ౨౪ ఆప్తం ౫ కోటిః కోటిః ౫ ఇష్టేన ౫ గుణితా ౨౫ భుజేన ౧౨ హీనా ౧౩ కర్ణః ఏవమనేకేష్టవశాదపి.

ఇష్టం ౨
ద్విగుణం ౪
ఇష్టవర్గం ౪ ౧౨
౪) ౪౮
౧ లబ్ధం
౩
౧౬ కోటిః
౨ ఇష్టం
౩౨
౧౨ భుజం
౨౦ కర్ణం
ఇష్టం ౫
ద్విగుణం ౧౦
ఇష్టం వర్గం ౧౨ ౧౨౦
౨౫
౧ లబ్ధం ౫ కోటిః
౨౪
౫ కోటి
౫ ఇష్టం
౨౫
౧౨ భుజం
౧౩ కర్ణం

రుజువు.

భుజం	కోటి	భుజం	కోటి
౧౨	౧౬	౧౨	౫
వర్గం	వర్గం	వర్గం	వర్గం
౧౪౪	౨౫౬	౧౪౪	౨౫

యుతిః ౪౦౦ మూలం ౨౦ యుతిః ౧౬౯ మూలం

౧౩ కర్ణం

ద్వితీయప్రకారేణాన్యః సభుజః ౧౨ తత్కృతిః ౧౪౪ ఇష్టేన ౨ భక్తా ౭౨ ఇష్టేనోనా ౭౦ యుతా ౭౪ అర్ధితా ౩౫ ౩౭ ఇమౌ కోటికర్ణౌ

అథవా భుజః ౧౨ తత్కృతిః ౧౪౪ ఇష్టేన ౪ భక్తా ౩౬ ఇష్టేన ౪ ఊనా ౩౨ యుతా ౪౦ అర్ధితా ౧౬ ౨౦ జాతౌ కోటికర్ణౌ

అథవా భుజః ౧౨ తత్కృతిః ౧౪౪ ఇష్టేన ౬ భక్తా ౨౪ ఇష్టేన ౬ ఊనా ౧౮ యుతా ౩౦ అర్ధితా ౯ ౧౫ జాతౌ కోటికర్ణౌ.

కోటితో వా బాహుశ్రుతీ యథా.

ఇష్టా కోటిః ౧౬ తత్కృతిః ౨౫౬ ఇష్టేన ౮ భక్తా ౩౨ ద్విస్థాపితా ౩౨ ౩౨ ఇష్టేన ౮ ఊనా ౨౪ యుతా ౪౦ అర్ధితా ౧౨ ౨౦ భుజకర్ణౌ

కోటిః ౩౫ తత్కృతిః ౧౨౨౫ ఇష్టేన ౨౫ భక్తా ౪౯ ద్విస్థాపితా ౪౯ ౪౯ ఇష్టేన ౨౫ ఊనా ౨౪ యుతా ౭౪ అర్ధితా ౧౨ ౩౭ జాతౌ భుజకర్ణౌ.

ద్వితీయస్థితి భుజం ౧౨

వర్గం

౧౮)౧౪౪ ౧౬)౧౪౪ ౮)౧౪౪

భక్తలబ్ధం భక్తలబ్ధం భక్తలబ్ధం

౮ ౯ ౧౮

౧౮ ౧౮ ౯ ౯

౮ ౮ ౧౬ ౧౬ ౮ ౮

౧౮ ౧౮

౧౦ ౨౬ ౨౫ ౭ ౧౦ ౨౬

అర్ధం

౫ ౧౩ ౧౨ $\frac{౧}{౨}$ ౩ $\frac{౧}{౨}$ ౫ ౧౩

కోటి కర్ణం కో క కో క

ఈ సూత్రంబున కోటివలన భుజ కర్ణసాధనము క్తంబగుట వ్యాపము

కోటిః ౧౬ వర్గం ఇ౮)౨౫౬

కోటిః ౩౫ వర్గం ౨౫)౧౨౨౫

భక్తఫలం

౩౨ ౩౨

౮ ౮

౨౪ ౪౦

భక్తఫలం

౪౯ ౪౯

౨౫ ౨౫

౨౪ ౭౪

అర్ధం

౧౨ ౨౦

భుజం కర్ణం

అర్ధం

౧౨ ౩౭

భు క

కర్ణాత్కోటిభుజానయనే సూత్రం.

వృత్తద్వయం.

ఇష్టేన నిఘ్నాద్ద్విగుణాచ్చ కర్ణాదిష్టస్య కృత్యైకయుజా

యద్వాప్తం।కోటిర్భవేత్ స్యాత్ పృథగిష్టనిఘ్నా స్తత్కర్ణయో
రంతరగమత్ర బాహుః।ఇష్టవర్గేణ సైకేనద్విఘ్నః కర్ణోథవా
వాహృతః।ఫలోనంశ్రవణంకోటిః ఫలమిష్ట గుణ-భుజః

శ్రుతిని స్వేష్టంబున హతమొనరించి యాద్విగుణంబు రూపయుక్తేష్టకృతిని।భజియింపకోటియగు।బాగొప్పనక్కోటిహతము స్వేష్టంబున సమరజేసి। యంచు కర్ణము ద్రోయగును భుజంబుగా నిదియొక విధిగా గనేనయా మరియు। ద్విగుణితకర్ణంబు విహరింప స్వేష్టాంకవర్గయుగ్రూపంబున లనవచ్చు।ఫలముచే శ్రుతిహీనమై బరగు కోటి।ఫలము స్వేష్టగుణంబయి బరగు భుజము। గాగనపరంబు నిట్టుల గడగియుండు।కరణిగా నుండదత్ర్యశ్రమై గణితముండూ॥

ఇష్టేనేతి-ద్విగుణాత్ కర్ణాత్ ఇష్టేన గుణితాత్ ఏకయుజా ఇష్టస్య కృత్యా యదాప్తం సా కోటిర్భవేత్।సైవ కోటిః పృథక్ స్థాపితా ఇష్టగుణితా కార్యా తత్కర్ణయోః తస్యాః ఇష్టగుణితస్య కోటేః కర్ణస్య చ యదంతరం సోత్ర బాహుః।

ప్రకారాంతరమాహ- ఇష్టవర్గేణేతి-అథవా శబ్దః పూర్వపద్యాత్ ప్రకారాంతరద్యోతనాయ-కర్ణో ద్విగుణః సైకేనేష్టవర్గేణ భక్తః కార్యః తత్ర యల్లబ్ధం తత్ఫలం తేన ఊనం శ్రవణం కర్ణః-కోటిర్భవతి-ఫలమేవ ఇష్టగుణం సత్ బాహుర్భవతి.

ప్రశ్నోక్తంబగు కర్ణమును తన యిష్టాంకముచే గుణించి దాని రెట్టించిన భాజ్యంబగు ఇష్టాంక వర్గమునందొకటి గూర్చిన హారకంబగును. హృతిభాజ్యఫలము భుజంబును నా భుజంబిష్టముచే గుణించి యందు కర్ణము ద్రోయ కోటియును నగు.

రెండవవిధి- కర్ణము రెట్టించిన భాజ్యంబగు-ఇష్టాంకవర్గమునందొకటి గూర్చిన హారంబగు-హారభక్తభాజ్యఫలము కర్ణంబునందు ద్రోయ శేషము కోటియగు - నా ఫలము నిష్టాంకమున గుణింప భుజంబు నగు లభించు ననుట.

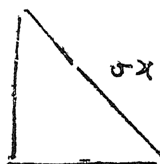
ఉదాహరణం.

పంచాశీతిమితేకర్ణే యాయావకరణీగతౌ। స్యాతాం కోటిభుజౌతౌతౌ వదకోవిదసత్వరం

కర్ణమెనబదియైదైనకరణిగాక। యుండునట్లుగభుజకోటు లూనరజెప్పుమా.

జాత్యాస్త్రి శ్రవిధంబునచాటుడవేని। విధియుగంబులవేర్వేర విదితముగను

పంచాశీతిరితి. కర్ణే పంచాశీతిమితే అకరణీగతౌ యౌ యౌ కోటిభుజౌ స్యాతాం తౌ తౌ కోటిభుజౌ కోవిదసత్వరమాశువద.

ఈ యుదాహరణంబున ౮౫ కర్ణము గడు నేడకరణీగతంబులంటకుండ విధిద్వయంబులవలననులభించుకోటిభుజంబులదెలుపుమనుట.

ప్రథమవిధానేనన్యాసః యథాకర్ణః ౮౫ ద్విగుణః ౧౭౦ ఇష్టేన౨హతః ౩౪౦ అస్మాత్ ఇష్టస్య౨కృత్యా౧రపకయుజా౫ఆప్తం ౬౮ ఇయంకోటిః। సా౬౮ ఇష్టేన౨గుణితా౧౩౬ పతస్యాః కర్ణస్య ౮౫ అంతరం౫౧అయంబాహుః అథవా ఇష్టం౪ కర్ణః౮౫ ద్విగుణః ౧౭౦ ఇష్టేనహతః ౬౮౦ అస్మాత్ ఇష్టస్యకృత్యా౧౬ఏకయుజా౧౭ఆప్తం౪౦ కోటిః ఇయం౪౦ఇష్టేన౪హతా౧౬౦ పతస్య చకర్ణస్య౮౫ చాంతరం౭౫ బాహుః

ఇష్టం౨

౧౭౦

౫౫(౧౩౬౦(

ఫలము౨౦ ౧౦/౧౩

కోటి

కోటి ౨౭౦/౧౩ ౨గుణరాశి/౧

౫౪౦/౧౩ శ్రో౦కర్ణము ౮౫/౧ సమ

౫౪౦/౧౩ ౧౧౦౫/౧౩ శే ౫౬౫/౧౩

ద్వితీయప్రకారేణన్యాసోయథా సపదికలకర్ణః ౭౫ ద్విఘ్నః ౧౭౦ ఇష్ట ౨ వర్గేణ ౪ సైకేన ౫ భక్తం ఫలం ౩౪ అనేనకర్ణః ౭౫ ద్విఘ్నః ఊనః ౫౧ కోటిః ఫలం ౩౪ ఇష్టేన ౨ గుణిత ం ౬౮ జాతో భుజః

అథవా ఇష్టం ౪ కర్ణః ౭౫ ద్విఘ్నః ౧౭౦ ఇష్టవర్గేణ ౧౬ సైకేన ౧౭ హృతః ఫలం ౧౦ అనేనఊనః కర్ణః ౭౫ కోటిః ౭౫ ఫలం ౧౦ ఇష్టేన ౪ గుణితం ౪౦ జాతో భుజః

రెండవవిధి కర్ణం ౮౫ ద్విగుణం ౧౭౦

ఇష్టం ౨	ఇష్టం ౪
వర్గం	వర్గం
౪	౧౬
౧	౧
౫)౧౭౦(౩౪	౧౭)౧౭౦(౧౦

౮౫	౩౪	౮౫	౧౦
౩౪	౨	౧౦	౪
౫౧	౬౮ కో	౭౫	౪౦
భు		భు	కో

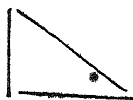
అత్ర త్ర్యస్రే దోః కోట్యోః స్వరూపనియామకమాహ - భా

గద్యం

అత్ర దోః కోట్యోర్నామభేద ఏవ నతు స్వరూపభేదః

ఇచట కోటియు భుజమనని లుచు వభిన । లేపడుట రేఖయుగ్మములెసగుకొరకు । నామభేదంబయునియె నాచార్యవరుడు । గద్యమునననిదెలియుదుగిణకవరులు

తన్వత్ర కోటి భుజౌ పూర్వ లక్షణాద్వైపరీత్యే నాగతౌ అత ఆహ - అత్ర త్రి. దోః కోట్యోః స్వరూపభేదో నాస్తినామభేద ఏవ । కదాచి

ఇందు భుజంబనినను - కోటి యనినను - పేరుభేదంబు లుగా నిరూపభేదంబు లేకుండుటం జేసి - ఇష్టవశంబున కోటిని బాహు వనియును -

ద్భుజః కోటిరుచ్యతే - కోటిః పిభ జాశబ్దేనోచ్యతే - ఇష్టాభ్యాం ... తత్స్పర్శిన్యాం దీర్ఘతరో బాహురితి ఉక్తత్వాదితి భావః

భుజంబును కోటియని యానవ బలుక వచ్చునను - ఇందుచేత గ నేశము నకు హాని గలుగదని విచారించ వలయు

అక్షకోటిభుజకర్ణజ్ఞానార్థం

సూత్రవృత్తేనాహ

ఇష్టయో రాహతిర్ద్విఘ్నీ కోటిర్వర్గాంతరం భుజః। కృతి

యోగస్తయోరేవ కర్ణశ్చాకరణీగతః-

ఇష్టయుగ్మఘాత ద్విగుణమెనయు కోటి గాగ వాని యిష్ట వర్గ వివరమదియె యెనగు భుజము కర్ణమౌ। యిష్టయుగ్మ వర్గయోగమింపుగులుకునిట్లుగా। నిష్టభేదయుగ్మములను నెనగు జాత్యత్ర్యశ్రముల్

ఇష్టయోరితి - ఇష్టయోః స్వకల్పితయోః ... రాశ్యోర్యా హతిః పరస్పరగుణనం ద్విఘ్నీ ద్విగుణా ... కోటిస్స్యాత్ తద్వర్గాంతరం ఇష్టయోరేవ వర్గాంతరం వివరం భుజః స్యాత్ -తయోరిష్టయోరేవ కృతియోగః అకరణిగతః కర్ణో భవతి-

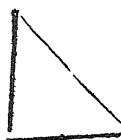
గనయిష్టములు గా కల్పితంబులగు నంకద్వయంబునొండొంటి గుణించి దాని రెట్టించిన కోటి యు-నయ్యిష్టాంకద్వయ వర్గాంతరము భుజంబును-నయ్యిష్టాంకద్వయ వర్గయుతి కర్ణంబునగుచుండునను

ఉదాహరణం-

యైర్యైస్త్ర్యశ్రం భవేజ్జాత్యం కోటిదోశ్శ్రవణైస్సఖే। త్రీన్ వద్యాంగిజానే తాన్ క్షిప్రం బ్రూహి విచక్షణ

ఎచట భుజకోటికర్ణంబులేవి పడక। వెలయు నచ్చట వే త్ర్యశ్రవిశదభంగి కరణిగా నుండ త్ర్యశ్రములగణక జెపుమ। త్ర్యశ్రసుధియందు నీబుద్ధి నెరసుకొనిన

ప్రైరితి- మైరై క్యఃకోటిదో
ర్భ్యాం త్రి కోటిభుజకర్ణైజా
త్యత్య్రశ్రం భవేత్ -
హేవిచక్షణ సఖేఅవిదితా
వేత్తా కోటిభుజకర్ణాః క్షిప్రం బ్రూహి

ఈయుదాహరణమునందు ఎట్టియంకకల్పనంబుల చేకోటిభుజకర్ణంబులు కరణీగతంబులు గాకనుత్పన్నంబులగునట్టియంకంబులు బలుకుమనుట

అత్రేష్టం ౧- ౨ అనయోరాహతిః ద్విఘ్నా ౪ ఇయంకోటిః ఇష్టం ౧- ౨ వర్గేం ౧-౪ తదంతరం ౩ భుజః ఇష్ట ౧-౨ కృత్యోః ౧ - ౪ యోగః ౫ కర్ణః

అథవా ఇష్టౌ ౨ - ౩ అనయోరాహతిః ద్విఘ్నా ౧౨ కోటిః ఇష్టస్య ౨- ౩ వర్గౌ ౪ - ౯ తదంతరం భుజః ౫ ఇష్ట స్య వర్గౌ ౪-౯ యోగః ౧౩ కర్ణః ఫలమిష్టవశాదానంత్యం

ఇష్టం ౨ ౪

కోటి	భుజం	క
౨	౪	౪
౪	౧౬	౧౬
౮	౧౨	౨౦

ఇష్టం ౮-౧౦

కోటి	భుజం	కర్ణం
౮	౧౦౦	౧౦౦
౧౦	౬౪	౬౪
౮౦	౩౬	౧౬౪
౨		
౧౬౦		

అథకోటికర్ణయుతౌభుజెచజ్ఞాతే
కోటికర్ణయోఃపృథక్కరణార్థం -

సూత్రం వృత్తేవాహ-

వంశాగ్రమూలాంతరభూమివర్గో వంశోద్ధృత స్తేనపృథ
గ్యుతోనౌ వంశౌ తదర్ధే భవతః క్రమేణ వంశస్య ఖండే
శ్రుతికోటిరూపే ||

వంశమూలాగ్ర వివరవర్గమదిభజించఁగా|వంశమునను ఫలములతోడ
కలయుసంక్రమించఁగా|వంశమదియేకోటి శ్రుతులువిన్న మీరునీపథిగా
వంశమిచటకోటి శ్రుతులవరలుయోగరాశిగా ||

వంశాగ్రేతి-వంశాగ్రమూ
లాంతరభూమివర్గః-వంశస్య యే
అగ్రమూలే తయోరన్తర్యా అంతరభూ
మిః న త్వ భూమిమానం తద్వర్గః
వంశోద్ధృతః వంశప్రమాణేన భక్తః
కార్యః తేన లబ్ధఫలేన వృద్ధిక్లృప్తౌ
వంశో యుతోనౌ విధేయౌ ఏకత్ర
యుతో అన్యత్ర హీనః తదర్ధే ఫల
యుతహీనవంశార్ధే క్రమేణ శ్రు
తికోటిరూపే వంశస్య ఖండే భవతః

వంశమూలాగ్రాంతరభూవ
ర్గము - వంశరాశిచే భాగించి
యాఫలమునందు వంశము సంక్ర
మంబుజేయ కోటి కర్ణవిభాగంబు
లగు.

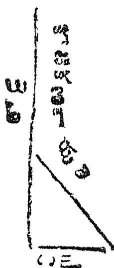
నిచ్చట వంశప్రమాణము కోటిక
ర్ణయుతియు - అంతరభూమి భు
జంబని యా జెలియవలయు

ఉదాహరణం

యది సమభువి వేణుర్ద్విత్రిపాణిప్రమాణో గణక పవనవే
గాదేకదేశే స భగ్నః। భువి నృపమిత హస్తేష్వంగలగ్నం తదగ్రం
కథయ కతిషు మూలాదేష భగ్నః కరేషు॥

సమభువినుండు వేణువది జానగు ముప్పదిరెండు హస్తముల్ । గణక ము
మీరగా జెరిగి గాడుపు వేగముచేత భగ్నమై । తుదపదియారు హస్తములజా
నగు నగ్రములగ్నమైనచో । వినులకుతీదగగ దెలుపు వేణువదెంత భగ్న
మయ్యెనో ॥

యదీతి- హే గణక సమభువి
ఊర్ధ్వో ద్విత్రిపాణిప్రమా
ణో ద్వాత్రింశద్ధస్తో వేణుః
యది వాయువేగవశాత్ ఏక
దేశే భగ్నః భంగానంతరం త
దగ్రం వంశమూలాత్ నృప
మితేషు హస్తేషు షోడశహస్తేషు

ఈ యుదాహరణంబున ౩౨
అడుగుల పొడుగుగల వెదురు
గాలిచే విరిగి సమభూమిని గడ
అడుగుల దూరంబున భూమిని
గుచ్చుకొనిన నా వెదురెన్నియ
డుగుల పొడుగు నవిరిగెనని ప్ర
శ్నము

భువి లగ్నంతత్ హరాఅంగతిసంబోధ
నా- హేగణకపదంవంశేమూలాత్క
తిష్ఠుకరెమూభగ్నంతత్కథయ -

న్యాసః-

వంశాగ్రమూలాంతరభూమిః -
౧౬ తద్వర్గః ౨౫౬ వంశేన ౩౨ భ
క్తఃలా తేనవంశౌ ౩౨ - ౩౨ యుతో
నారం ౨౪ తదర్ధ ౨౦-౧౨ - శ్రు
తికోటిః.

భాజ్యం
అంతరభూమి
౧౬
వర్గం.
౨౫౬

హారం)౩౨)౨౫౬(౮ ఫలం

వేహను-	వేమను-
౩౨	౩౨
౮	౮
౪౦	౨౪
అర్ధం-	అర్ధం-
౨౦ కో	౧౨కి

౩ ప్రశ్నలు-

రమణీశశాంక నూరుల। సుమహోన్నతవంశమొకటిపడికరువలిచే।పము
శినయాన్నతి వేభాగ్ల మరకరాంతరమునందున గ్రముదగులక ॥వంశమొకటిగా
లివడిచేతభగ్నమైరశరాం ప్రియంకరముఖుడమిని।అగ్రమంటినట్టియుష్ట
నందపదోన్న।తమదివిరుగుచోటుతరుణిదెలుపు॥ క్షితిభుజములయున్నతమై
సఖిపెరిగినవెదురువిరిగిసమభూమినిసా।మ్యుఖముగ బాప్తిమితమ్మున । లిఖిత
ముయినదానిచోటు వేబలుకుమా ప్ర-భుజం ౩౨ కోటికర్ణయుతి ౧౨౦
ద్వి-భుజం ౨౫౬ కోటికర్ణయుతిః ౧౨౮ తృ-భుజం ౧౬ం కోటికర్ణయుతి ౨౦౦

అథబాహుకర్ణయోగేదృష్టేకోటౌచజ్ఞా
తాయాంబాహుకర్ణయోఃపృథక్కరణాయ
సూత్రంవృత్తార్ధం -

స్తంభస్యవర్గోఽహిబిలాంతరేణభక్తఃఫలంవ్యాళబిలాంత
రాళాత్।శోధ్యంతదర్ధప్రమితైఃకరైస్స్యాద్బిలాగ్రతో
వ్యాళకలాపియోగః॥

అహిబిలాంతరభూమిచేనస్తంభవర్గముభజించుఫలమదివర్మీకా
హియంతరమ్మునశోధింపనగుచుశేషము వళిముదెలియుకొను యూరాహి గలయు
నిక॥

స్తంభస్యేతి- స్తంభస్య వర్గః అహి హివిలాంతరేణ- అహివిలయోర్మధ్యభూమి ప్రమాణాంతరేణ భక్తః కార్యః తత్ర లబ్ధం యత్ఫలం తత్ వ్యాళబిలాంతరాత్ సర్పబిలమధ్య భూమిభాగమానాత్ శోధ్యం శోధితే యచ్ఛిష్టం తదర్ధప్రమితైః హస్తైః బిలాగ్రతస్సర్పయోః యోగో భవతి-

కంబము యొక్క వర్గమును అంతరభూప్రమాణముచే భాగింప లభించు ఫలము అంతరభూమిని వ్యవకలనము జేసి యర్ధంబు పర్వ మయూరసంయోగభూమి యగు -

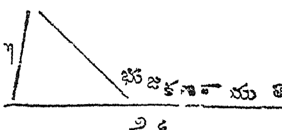
ఈ త్రిభుజాగ్ర సూత్రముచేత యుసాధింపంబడు - భుజకోటులకు భేదము లేకుండుట-

ఉదాహరణం

అస్తిస్తంభతలే బిలం తదుపరిక్రీడాశిఖీ స్తంభకే హస్తన
వోచ్ఛ్రితే త్రిగుణితస్తంభప్రమాణాంతరే దృష్ట్వాహిం బిల
మావ్రజంతమపతత్తిర్యక్ సతస్యోపరి క్షిప్రం బ్రూహి తయో
ర్బిలాత్కతికరైస్సామ్యేనగత్యోర్యుతిః

తలమున బిలము చేరిక యునో హస్తరుహాస్తన వోచ్ఛ్రితంబైన కంబమున గూర్చున్నట్టి హితము యూరంబు ద్విత్రిగుణంబున దనరునట్టి యా యాముమును నుండి యాలుపు పిరంబుకై యరుదెంచు చుండెడునహినిగాంచి తత్తుల్యగతిచేత దానుతిర్యగతిబర తెంచిబట్టిన బాల జెపుము కలుగునకు నెంతదూరంబు గాంచునట్టి యెడస మాగమమయ్యె నయ్యీ యుపురకు చువేగ డెలియంగబడునట్లు విశదభంగి మనమునను బద్వ ధానంబు మధితమేని -

అస్తితి స్తంభతలే బిలమస్తి తదుపరి స్తంభోపరి క్రీడా కేన వహస్తోచ్ఛ్రితే స్తంభే క్రీడాను మయూరః స్థితః సమ

ఈ యుదాహరణంబున తొమ్మిది మూర పొడవుగల స్తంభమునందుండెడు పెంపుడు నెమలి

యూరః త్రిగుణితస్తంభప్రమా
ణాంతరే స త్రింశద్ధస్తప్రమా
ణభూమిభాగే బిలం ప్రత్యాగచ్ఛం
తం సర్పం దృష్ట్వా తిర్యక్ తస్యోప
రి పర్యపతత్ । కతిహస్తైర్గతయో
స్సామ్యే నతయోరహిమయూర
యోర్యుతిః । యోగః క్షిప్రం తద్బ్రూ
హి. న్యాసః యథా.

స్తంభస్య ౯ వర్గః ౮౧ అహిబి
లాంతరేణ ౨౭ భక్తఫలం ౩ అహి
బిలాంతరాత్ ౨౭ శోధితం ౨౪ శే
షం తదర్ధం హస్తైః ౧౨ బిలాత్సర్ప
మయూరయోర్యోగః ౧౨ భుజః
శేషం ౧౫ కర్ణః.

ఏతత్పూర్వసూత్రేణాపి సిధ్యతీ
తి స్పష్టం.

యా స్తంభము క్రిందనుండు కలుగునకు ని
కిదువ చేతు మూర్కదూరంబున నుండి
యగుదెంచు సర్పమును సమాన గతి
చేతం కర గ్రసించె నేయా నెమ
లియా పాము వెంతదూరమున బట్టెన
ని ప్రశ్నము

స్తంభము
౯
వర్గము
అంతరం ౨౭) ౮౧
భక్తఫలము
౩
అంతరం
౨౭

౨౪
అర్ధము
౧౨ కోటి।

౮ ప్రశ్నలు.

రసగుణపదోచ్ఛ్రియస్తంభ గాజీతమగు। నెమలి జినగుణపదమున నేగ
డు పాము। కంబమూలబిలమ్మునకరుగు దేర ।। సమగతని నెంతటను బట్టెచాన జె
ప్పుమా॥ ఖజలహస్తోచ్ఛ్రియంబగు కంబమునను। నిలుచు నెమలి నిజస్తంభ నిలయ
మునకు। ఖాష్టిగూరయారా ఠా హీనిగడగిత్తుల్య। గమనమున నెంతట గ్రసించె గణ
క జెప్పుమ। శరగిరిహస్తోన్నతమగు। వగయూపస్థహివైరి వచ్చెడు పాముం గ।
శరహూపల గని సమగతి। గురి గా నెంతటను బట్టె కొమలి చెప్పుమా॥ ప్రభుజం
౩ ఉ కోటికర్ణయుతి ౩౨ రద్వి భుజం కోటికర్ణయుతి ౧౮ం తృ భుజం
౩౪ కోటికర్ణయుతి ౧౭౪

అథకోటికర్ణాంతరజ్ఞానే భుజే చ దృ
ష్టే కోటికర్ణయోరానయనం వృత్తద్వయేనాహ॥
భుజాద్వర్గితాత్కోటికర్ణాంతరాప్తం ద్విధా కోటికర్ణాం
తరేణోనయుక్తం । తదర్ధే క్రమాత్కోటికర్ణౌ భవేతా
మిదం ధీమతా వేద్య సర్వత్ర యోజ్యం ।సఖే పద్మతన్మజ్జనస్థాన
మధ్యం భుజః కోటికర్ణాంతరం పద్మదృశ్యం । నలః కోటిరేత
న్మితం స్యాద్యదంభో వదైవం సమానీయ పానీయమానం॥

కోటికర్ణాంతరంబున గొనగు మిగులు । భుజకృతి భజింపవలయును బోసఁగ
కోటికర్ణవివరంబునం గ్రమముగ నిత్తజేయ । కర్ణకోటులు గా బుధుల్నుడువీని
కమలమున్నట్టియెడకును కమలమగ్న । మందు నెడపు సంతరంబగును భుజ
ము॥ అంతరము పద్మదృశ్యంబు నలము కోటి । యది యెజలమని బల్కు వా
మది నెరింగి

భుజా దితి - వర్గితాత్ కృతాద్భుజాత్	భుజము వర్గించి కోటికర్ణాంత
కోటికర్ణాంతరేణ భక్తాత్ యదా	రము చే భజింపలబ్ధంబగు ఫలము కో
ప్తం తత్ ద్విధా స్థాప్య కోటికర్ణాం	టికర్ణాంతరము చే సంక్రమింప కో
తరేణ ఊనం యుతంచ కార్యం - త	
యోరర్ధే క్రమాత్ కోటికర్ణౌ	టికర్ణంబులగు
భవేతాం । ధీమతా ఇదమేవ వేద్యం	కమలము నిలిచియుండు నెడకును నీ
సర్వత్ర యోజ్యం	టము నిగిన యెడకును గల యంతరము
తత్రోదా భుజాదివిభాగమాహ । స	
ఖే - పద్మస్య నిమజ్జన స్థానస్య చ	భుజంబు నా - నీటిపైకనుబడు పద్మ
యోర్మధ్యం భుజః పద్మస్య దృశ్యం ద్ర	మికొన కోటికర్ణాంతరంబును
ష్టవ్యం భాగః కోటికర్ణాంతరం	
నలో జలమగ్నభాగః పద్మనాళః కోటిః	కొప్పు జలమితంబు నాళప్రమాణం

యతో జలమేతన్మితం కోటితుల్యం స్యాత్ హ్యేసక్షేపవం సమానీయప కీర్త్యపానీయమానం వద॥

బగుటనీ భేదంబులు దెలిశి యుత్తర ముసంగుమనుట

ఉదాహరణం

చక్రక్రౌంచాకులితసలిలే క్వాపి దృష్టం తటాకే తోయాదూర్ధ్వం కమలకలికాగ్రం వితస్తిప్రమాణం। మందం మందం చలితమనిలేనాహతం హస్తయుగ్మే తస్మిన్మగ్నం గణక కథయ క్షిప్రమంభః ప్రమాణం

జలములలో విహారములు సల్పెడు క్రౌంచరథాంగపక్షులచే। గొలగొలయా తటాకమున కోమలిగాంచితినొక్క పద్మముకా। జలముపయిన్ వితస్తిగన చంచలమైయది గాలి మెల్లగా। జలమున హస్తయుగ్మమున జానగమున్నన దెంత లోతగుకా

చక్రౌ క్వా పి తటాకే కమ లకలికాగ్రం తో యాదూ ర్ధ్వం వితస్తిప్ర మాణం దృష్టం

ఈ యుదా హరణంబున గుంటయందు తామరపువ్వు ము నీటిపైన జానెండుసమ

కింభూతే తటాకే చక్రైః చక్రవాకైః క్రౌంచైః కొంగలచేత ఆకులితం సలిలం యస్య [illegible] అనిలేనాహతం [illegible] హస్తయు గ్మే కమలం [illegible] త్ర [illegible] మగ్నం హే గణక క్షిప్రం జల ప్రమాణం వద। న్యాసః

భుజః ౨ పద్మనిమజ్జనస్థానమధ్యం కోటికర్ణాంతర

మూటుగనబడి - అది గాలిచే త్రాలంబడి మునపటిస్థలంబునకు రెండు మూరల దూరమున నీట మునిగెనని యాగుంటయందు నీరెంత మితముం డు. అని ప్రశ్నము

న్యాసము

భుజం ౨ పద్మగతం ర బాగింపుకోటిక

౧ ౧

రేణం భక్తః ఖేవంలవం చపరివర్తేన

త్రివిధినా రఆ త్రాడ్విర్ధ్వంసం

లాకోటిక కర్ణాంత రేణానైన

ఊనయుతం తదర్ధంసమఖేరా

ఊనః యుతః తదర్ధ

జాతా కోటికరాకోటి

రేవజలమానం నలః కోటిరిష్యక్

త్వాతీ

కర్ణాంతరము చేం భాజ్యం

రాశిఫలం కోట్యూనయుతము కో

ఘనము ఖేనములు

ఫలం కోటిః కర్ణాంతర సమ

అంతరం

కోటి జలమానము కర్ణాంసయున

ముకొరకు నఖేనముల సంకలనం

కోటికర్ణాంతరం

యుతిః కర్ణాం

ప్రశ్నలు

కొలనందుగలు కుపుష్పము జలముపై యున్న ... జలము

న నైదదుగులలో ... చెప్పుము ... జలమ

లము ... సలిల ... సమాస్త

ములపగ్నం ... చెప్పుము ... జలముపై ...

గిముగా నుపించి వారికములు ... లేదు ...

ము ... లు ...

ప్ర కోటికర్ణాంతరం భుజం ... కోటి ...

అధకోట్యే తదేవేనయుతే కర్ణభుజే వద్య ష్టే

కోటిఖండక ... ర్ణాంతరం ... హ

ద్విష్టో ... సగద ... రంయుక్త ... అంతరం ...

జితాయాః॥ తాలోద్భృతే స్తాలసరోంతరఘ్న్యాద్యుడ్డీయమా
నం ఋజు లంఘ్యతే స్యాత్ ॥

ద్విగుణిత తాళయుక్తంగు విష్టితి లాంకన గాంనరంబు చేద నుభజింపం
పఁదాళహతతజ్జలజాకరమధ్య భూమియాం। దగుఫలరాశికై తెగసంసర్పి
మీఁదికి చెంగిలించిదా। నెగరిన హస్తమానమది యిట్టులనం టగాన గాదసుఁ॥

ద్వానిఘ్నీ॥ యత్సరోంతరంసరసో
వాప్యాః స్తాలస్య నగద్య భూమా
నం తద్ద్విగుణితఘ్న తాలోచ్ఛ్రితిసం
యాసం ద్విగుణం యస్తాలోచ్ఛ
మానం తేన సహితం తాళ్యం తాలస
రోంతరహ్నత్కర్ణితాలవాపీ నధ్య
భూమానం ద్విగుణితా యాంతాలోచ్ఛ్రి
తేస్తాలోచ్ఛ్రతాయా తేన ద్విఘ్నా
తాలోచ్ఛ్రితి। యతాలసరోంత
రేణః భాజితాయాః యల్లబ్ధం తేత
త్ ఉడ్డీయమానం ఋజు యత్స్తాలా
మధ్యే గతమానమిత్యర్థః॥

వృక్షప్రమాణము చేవృక్షమూల
జలాశయాంతర భూమానముగుణిం
చియాభాజ్యమును ద్విగుణితవృ
క్షమానమునందు జలాంతరాళము
గలిపిన మొత్తముచేత భజింపకొ
నొగిననితనసు - కిజియక్షణా
ముతో చేరియుండుకోటిఖండము ॥

ఉదాహరణం ॥

వృక్షాద్ధస్తశతోచ్ఛ్రాయాచ్ఛతయుగ్మే గాపింపికోక్తగా
దుత్ప్లుత్యగతో గ్రుంగ్రాపకాత్కోస్త్రీ ప్రియవిద్యుత్సాంల్
జాతై పంచపతాలదిమాంఘ్ర దుఃదావృద్ధియామాంచికేంలుక్ష్వ
ద్విక్ష్వైస్వపంక్రమా త్రిఃకిపెటు వ్రాంతదాచత్వే॥

ఒకనూఱురొండుసంఖ్యయుచ్ఛ్రితముగానున్నట్టి తాళంబునుండి యొకకోతి
నూఱునుండినీరమునకు కేయుత్తరాయై రాత్రికై। ద్విశతముల్యా ధ్వనుల్లు
బాఁపికతక్క చేటొవచ్చియుబునా । వృక్షముఁడ్డినము చేసివేత్రుటికక్క బా

రణసమంబైననో।యకలంకేందునిభాస్య దీని ద్రుతమై వ్యాఖ్యానము జే యుమా ॥

వృక్షాదితి కోపి కపిః వానరో హస్తశతోచ్ఛ్రాయాత్ ఉత్తీర్య హస్తశతద్వయే

ఈ యుదాహరణంబున నూరు మూరల పొడవుగల తాటి చెట్టు నందున్న వాన

తత్రహస్తానాంవాపీం ప్రతి గాత్ అన్యస్తు వానరో ద్రుమాత్ త్రైన తాలాత్కించిదుడ్డీయ శ్రుతిపథాత్ కర్ణసూత్రమార్గేణ త్వరితం వాపీం గతః। ఏవం సతి తయోర్వానరయోర్గతౌ తౌ తా జాతా తర్హి ఉడ్డీయమానం కియత్ హేవిద్వన్ గణితే తగాం పరిశ్రమో అస్తిచేత్ తత్ క్షిప్రం మే ఆచక్ష్వ ఇతి

న్యాసః। వృక్షోచ్ఛ్రాయః ౧౦౦ వాప్యంతరం ౨౦౦ ద్విఘ్న తాలోచ్ఛ్రాయ ౨౦౦ సంయుతం ౪౦౦ అనేన తాలనరోంతరం ౨౦౦ తాలోచ్ఛ్రాయం ౧౦౦ హతం ౨౦౦౦౦ హారభక్తం ఉడ్డీయమానం లబ్ధం ౫౦ కర్ణయుతకోటి ఖండం

రసహస్తంబులందొకటియా చెట్టుకొ కన్నూరుమూరల దూరంబుననుండు వాపికడకు దిగి యురుగు నంతకు రెండవది యా చెట్టునుండి కొంచెము పైకెగిరి కర్ణసూత్రమార్గంబు న సమగతిచే సమముగా జేరెనేని ఆరెండవ కోతి యెగిరిన ప్రమాణమెంతయని ప్రశ్నము

న్యాసము

హారం

౧౦౦
౨
౨౦౦
౨౦౦
౪౦౦

భాజ్యం

౨౦౦
౧౦౦

) ౨౦౦౦౦ (౫౦ క్షే
పోత్పలబ్ధం

ఋజువు

కోటి	భుజం	భుజము
౧౦౦	౨౦౦	౨౦౦
౫౦		౧౦౦
౧౫౦		
వర్గం ౨౨౫౦౦	వర్గం ౪౦౦౦౦	౩౦౦

౬౨౫౦౦
మూలం
కర్ణం ౨౫౦
౫౦
౩౦౦

౬ ప్రశ్నలు

శరవసుకరమితధగణీజము ననుండి వనచరుం డొక్కఁడు వసుధకు డిగి। శతహస్తదూరి వాజలజాకరమున కేఁగ వినఁ దరుండు నాకుజము। పైనుండి మొగసి యప్పల్వలంబునకును గ్రుక్కి నూత్రగీతని సౌరిదితుల్య। గమనంబున సరాగగతితుల్య మెందుచో నడ్డంకరములనోపుగ్రవేగ। పటలవాలోన్నతము శీలియఁబజలాశ। పుంబు చూరంబు బాపిట్టు నైన నెగరుమిశమాంతగుసుచ్చి ౧శతశతము వాపి। నాటయేబ్బైదు సైనోడుపుంబలా॥ మొదటి ప్రశ్నకు సుత్తరి మును। పదముల వాక్యంబు వలన శరవసు భుజముల్। సదతీగస్త్యక కోటిగ। నదిపుటుచు నెరుగ జెప్పుకూఖి డసుతి॥ ప్రకారా౫భు౧౦౦ ద్వికోరాంభు ౧౬౦ త్రికో౧౦౦భు ౧౩౦ చగో౨౫భుజం౧౦౦

అత్రభుజకోటియోగే కర్ణేచ జ్ఞాతే భుజ
కోట్యోః పృథక్కరణార్థం సూత్రం సార్ధవృత్తేనాహ

కర్ణస్యవర్గాద్ద్విగుణాద్విశోధ్యో దోఃకోటియోగస్య వ
గుణోఽస్యమూలం। యోగోద్విధా మూలవిహీనయుక్తస్స్యా
త్తాంతదర్ధే భుజకోటిమానే॥

ద్విగుణమౌ కర్ణకృతియందు దేజరిలు। కోటిభుజయోగవర్గంబు

తొడువజేసి। శేషపదమున యోగంబు జెలగి సంక్రమింపభుజకోటులగునది

సూత్రవిధిగా

కర్ణస్య త్రిద్విఘ్నాత్ గుణాత్ కర్ణస్య వర్గాత్ - స గుణః స్వేనైవ గుణితః దోః కోటియోగః విశోధ్య ఉస్య శోధితే శేషస్య మూలం కార్యం ఏష యోగో దోః - కోటి యోగోద్విధా స్థాప్య మూల హీనయుక్తః మూలం తత్త్వా గస్వ హానీ తం త్రైనై క త్ర హీనో అర్ధ త్ర యుక్తః కార్యః తయోరర్ధే భుజకోటి మానే స్యాతాం.

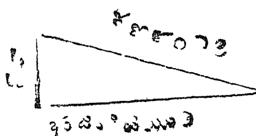
కర్ణవర్గము రెట్టించి దీనిచే భుజకోటియోగవర్గము ద్రోసి శేషమునకు లభించు మూలంబున భుజకోటియోగరాశి సంక్రమణము జేయ భుజకోటులు లభించు

ఉదాహరణము ౨

దశసప్తాధికః కర్ణః త్ర్యధికా వింశతిస్సఖే। భుజకోటియుతిర్యత్ర తత్ర తే మే పృథగ్వద

త్రిపదేడు సభుజకోటియుతి రెలంప। పరగనిరువదిమూడుగాగ త్ర్యశ్రంబు విశదమొందు। భుజము కోటియు వేర్వేరు బుద్ధినెరిగి। తెలుపుము వేర్వేగ సరసగతిని॥

దశసప్త సఖా యత్ర కర్ణః సప్తదశ భుజకోటియోగస్త్రయోవింశతిః తత్ర భుజకోటీ పృథక్ కథయ ప్రత్యేకము వద॥

ఏ యుదాహరణంబున కర్ణము ౧౭ భుజకోటియుతి ౨౩ నైన భుజకోటుల వేరు వేరబలుకుము నుట.

న్యాసః కర్ణస్య ౧౭ వర్గః ౨౮౯ ద్విగుణః ౫౭౮ అస్మాత్ దోః కోటియోగః ౨౩ స్య గుణః ౫౨౯ విశోధ్య శేషం ౪౯ అస్య మూలం ౭ అనేన దోః కోటియోః ౨౩ హీన యుతః ౧౬-౩౦ తదర్ధే ౮-౧౫ జాతే భుజకోటీ.

కర్ణః ౧౭	భుజం కోటి
వర్గం	యుతిః
౨౮౯	౨౩
౨	వర్గం
౫౭౮	౫౨౯

అంతరం
౪౯
మూలం
౭

యుతిః	యుతిః
౨౩	౨౩
౭	౭
౧౬	౩౦
అర్ధం	అర్ధం
౮	౧౫
భుజం	భుజం

౭ - ప్రశ్నము.

భుజకోటియుతి తత్కర్ణ భుజచతు ప్ర లలకర్ణమిమ్మనుసు తైనమునిందు కోటిభుజముల వేర్వేరఁ బొసఁగంగఁ బల్కుమా క్షేత్రకంతతివియోగమెసఁగు కర్ణమిమ్మ వంత్ర మిశ్రమై నమితము తెంత ప్ర శ్నించుము యోగంబు నాగ భుజము లబ్ధేషు గాములు నలవడ యోగంబు పూర్ణాతత్వంబులుపొసఁగు శ్రుతి యు! మరియు కర్ణంబుపదమూఁడు మహిని కోటిభుజయుతంబగ్నిభుజములఁ బొసఁగు నెడను! వేరు వేరుగ భుజకోటి విభజనంబు, జేసి శీఘ్ర బల్కుమ నుశ్రీ ప్రమౌ గను ప్ర భుజకోటియుతి ౧౭ కర్ణః ౧౩ ద్విభుజయు ౨౧ క ౧౬౯ వృయు ౨౮ క ౨౦ చయు ౩౪౦ క ౨౪౦ వంశాం ౨౩ క ౧౩

అథ కర్ణాద్దృష్టే భుజకోట్యోరంతరే చ జ్ఞాతే
భుజకోట్యోర్నయనం ప్రశ్నే నాహ.
నిజగుణితాత్కర్ణకోటిభుజాంతరాద్వర్గ కర్ణకృతేః పరితః
త్వదం వరహీనయుతం దళితం ప్రభవతో భుజకోటీ
మితిప్రశ్నః ||

ద్విగుణఘాతకర్ణకృతియందు దెల్లముగను। కోటిభుజభేదవర్గంబు
గొదువ జేసి। శేషపదమున భేదంబు జెలగి సంక్ర। మింపభుజకోటు లేర్పడు భే
దముగను॥

నిజేతి - కోటిభుజాంతరాత్ స్వగుణాత్ ద్విగుణకర్ణకృతేః ద్విగుణో యః కర్ణవర్గః తస్మాత్ త్యక్తాత్ యత్పదం తత్ ద్విధా కృత్వా - వివరేణ భుజకోట్యంతరేణ యుక్తహీనం న్యస్త్రయాతం దళితం సత్ భుజకోటిమానే భవతః.
ఇదం పూర్వసూత్రేణాపి సిధ్యతి -

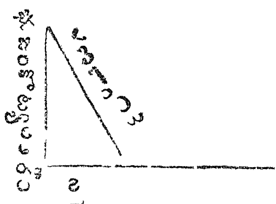
కర్ణవర్గరాశిని రెట్టించియందు భుజకోట్యంతరవర్గము ద్రోచి శేషమూలము - అంతరమున సంక్రమింపభుజకోటులగు - ఇది పూర్వసూత్రమువలన సిద్ధించుటం జేసి బంగాళము కోశము నందీ మూలసూత్రమును దహరింప బడదయ్యె నైనను ఝుడితి బోధము కొరకు వ్రాయంబడియెనని విచారించవలెను -

ఉదాహరణం

ద్వాఃకోట్యోరంతరం శైలాః। కర్ణో యత్ర త్రయోదశ। భు
జకోటీ పృథక్ తత్ర ప్రచక్ష్వ గణకోత్తమ॥

ఎచట కర్ణంబు విశ్వంబులెనయు కోటి। భుజవిభేదంబు శైలములొప్పి స
గియుండు। నిచట భుజకోటులను వేగ తెలవరింపు। గణక నీ మదిని విధిగణ్యమేని -

ద్వారితి యత్ర భుజకోట్యో రంతరం సప్తకర్ణః త్రయోదశ - హే గణకోత్తమ తత్ర క్షేత్రే భుజకోటీ పృథక్ ప్రవద॥

ఈయుదాహరణంబున కర్ణము ౧౩ - భుజకోట్యంతరము ౭ నుగలవాడ భుజకోటుల మొత్తము బెలుసుమని ప్రశ్నము

న్యాసః భుజకోట్యంతరం ౭ కర్ణః ౧౩ భుజకోట్యంతరస్య వర్గః ౪౯ ఇదం కర్ణస్య వర్గః ౧౬౯ ద్విగుణః ౩౩౮ తస్మాత్ ౪౯ శోధితం శేషం ౨౮౯ అస్య పదం ౧౭ ఇదం ద్విధా ౧౭-౧౭ అంతరేణ ౭ ఊనం ౧౦ యుతం ౨౪ అర్ధితౌ ౫-౧౨ ఏతే భుజకోటీ.

కర్ణం.	భుజకోట్యంతరం
౧౩	౭
వర్గః ౧౬౯ ౨	వర్గం
౩౩౮	౪౯

అంతరం.

౨౮౯

మూలం.

౧౭

సంక్రమణం.

అంతరం.	అంతరం.
౧౭	౧౭
౭	౭
౧౦	౨౪

అర్ధం

౫	౧౨
భుజం	కోటి

౮. ప్రశ్నలు.

భుజకోటి వివరమింద్రులు । సుజనుడ శ్రుతి జలగుణములు చెప్ప డెనసు నా । భుజకోటులెన్ని భుజములు । భుజకోట్యంతరము శ్రుతి వా భుజగేషులు నాగ ॥ కోటిభుజముల వివరంబు కుంభినియును । వంశభుజములు శ్రుతి యైన నా తికోటి । భుజము లెట్టు గుపదిమోమపో వగిపివర । మిష్టకరంబులు శ్రుతి యైన నె ట్లుగాకో

ప్ర- భుజకోట్యంతరం ౧౭ కర్ణం ౩౭ ద్వి- భు కో-రం ౨ కర్ణం ౧౦
తృ భు-కో-రం ౧౭ ౨౮ చ భు కో-రం ౧౭ ౨౫

అక్షలంబావబాధాజ్ఞానార్థం - వృత్తం

అన్యోన్యమూలాగ్రగసూత్రయోగా ద్వేణ్వోర్వధే

యోగహృతేవలంబః| వంశౌస్వయోగేన హృతావభీష్టభూ
ఘ్నౌచలంబోభయతఃకుఖండే॥

వేణుయుగళమూల సూత్రవినిమయాంత్య సంయుతికి | వేణువధము వేణు యోగవిహృతి ఫలమెలంబమగు| వేణుయుగళమిష్టభూమి విహతములగుచు భజనమగు| వేణుయోగమునను వడసి వెలయు పార్శ్వభూఖండములు.

అన్యోన్యేతి- వేణ్వోః వంశద్వయస్య వధే ఘాతస్య రగుణనే యోగహృతే వేణుయోగేన భక్తే సతి- అన్యోన్యమూలాగ్రగసూత్రయోగాత్ అన్యోన్యస్య మూలేభ్యః అగ్రేవ గచ్ఛతః తే అన్యోన్యమూలాగ్రగే। తే సూత్రే తయోర్యోగస్సంబంధః తస్మాత్తస్మాద్భూపర్యంతలంబసూత్రమానంభవతి- కించ- వంశౌ అభీష్టభూఘ్నౌ స్వేష్టభూగుణితౌ నేనగుణితౌ- స్వయోగేన వంశద్వయసంయోగేన హృతౌ సంతౌ లంబోభయతః లంబస్య పార్శ్వద్వయోః కుఖండే-భూఖండే భవతః అత్ర వేణ్వోః దీర్ఘే వేణ్వాదిగతమానం లక్ష్యతే

వంశద్వయంబులయన్యోన్యమూలాగ్రంబులలగ్నంబులగు సూత్రద్వయ సంయోగస్థానమునకు భూమికింగలయంతరాళమెఱుంగుటెట్లనిన- వెదుళ్ల పరస్పరగుణరాశి నారెంటివెదుళ్ల సంకలనరాశిచే భజింపలంబమౌ

ంబగును

మఱియు- వేణుద్వయాంతరభూమిని గడలచే వేర్వేఱ గుణించి గడలయోగముచే భజింపలంబమైన ఇరుగడల నుండు భూఖండంబులగు- ఇందు భూమానమెంతయుండెననులంబమానము సమముగానుండు. నిపిడాతిశవ వలయు

ఉదాహరణం

పంచదశదశకరోచ్ఛ్రయవేణ్వోరజ్ఞాతమధ్యభూమికయోః | ఇతరేతరమూలాగ్రసూత్రయోగాద్వదావలంబమానం చ ॥

దశపంచదశంబుల వేణుయుగ్మకములందజ్ఞాతభూమధ్యమై౹ యిరుదాన్యోన్యతదగ్రమూలములకు సూత్రవిన్యాసము జేయునా౹ రశనాసంయోగమునందు లంబమెట్టులైరా జిల్లు భూమిదా౹ దశహస్తంబులుగల్గల బహుపీకిది భూఖండములెట్లు దెల్పుమా॥

పంచదశేరి॥ పంచదశ - దశకరోచ్ఛ్రాయోర్వంశయోర విదితమధ్య భూమిభాగయో రితరేతర రమూలాగ్రగసూత్రయుతేః పరస్పరమూలాగ్రగస్థితయోగాత్ లంబం భూధో భూమ్యంతరాంగం ఆచక్ష్వ-వద- న్యాసః-

వేణ్వోః౧౦-౧౫ వధః౧౫౦ వంశయోః౧౫-౧౦ యోగః౨౫ అనేనహృతో లబ్ధం౬ సూత్రయోగాదవలంబః-

వంశౌ౧౫-౧౦-అభీష్టభూః౫- హతౌ౭౫ ౫౦ వంశయోగేన౨౫ భక్తౌ౩ ౨-లబ్ధౌ లంబోభయతో వంశవర్గాంతరభూఖండే-

అథవా-ఇష్టభూః౧౦ వంశౌ ౧౫-౧౦ హతౌ ౧౫౦-౧౦౦ యో

ఈయుదాహరణంబు నం౧౦-౧౫మూరలుగల రెండుగడలు౹ మధ్యభూమి ఎంతయో తెలియక నాటియున్న రెండుగడల నొకటి మొదటగట్టిన సూత్రము రెండవదానికొనయందును రెండవదాని మొదటగట్టిన సూత్రము మొదలిటి దానికొనయందును గట్టినెడనా రెండుసూత్రంబులు కలయు నెడకును భూమికిని యంతరాళం బెంతయుండునని ప్రథమప్రశ్నము౹

అట్టి గడలు రెంటికిని మధ్యభూమి యిరువదేని యైనా సూత్రసంయోగస్థానమునకును యిరుప్రక్కల భూఖండములెంతయుండునని రెండవప్రశ్నము - లంబసూత్రంబు నెఱుంగుటకు అంబుసూత్రప్రకారంబు నెఱుంగవలెనని యిది చూపించవలెను-

గెన ౨౫ భక్తాః ౬ లబ్ధభూఖండె
అథవా ఇష్టభూః ౧౦ వంశౌ
౧౫.౧౦ హతౌ ౨౨౫-౧౫౦ వం
శయో గెన ౨౫ భక్తౌ లబ్ధభూఖండె

౯ ౬ అథవా భూః ౨౦ పూర్వవత్ (౭)
తె౧౨ ౮ ఏవం సర్వత్రేష్టవశా
ద్భూఖండానంత్యం లంబస్సర్వత్ర
తుల్య ఏవ | యది భూతుల్యే భుజే ఏం
శః కోటి లబ్ధ్యా తేల దాభూఖండే ఇతి
మితి త్రైరాశికేన సర్వత్ర ప్రత్యయః
ఇదం త్రైరాశికేనావ్యాప్య నీయతే ఇ
త్యాహ—.............................

హారం- భాజ్యం-

౧౫ ౧౫
౧౦ ౧౦
౨౫) ౧౫౦ (౬ లంబ

భూఖండానయనం- మానం

౯౦ ౧౦
౧౫ ౧౦
౨౫)౧౩౫ ౧౫౦

భక్తలబ్ధం
౬ ౮

౯- ప్రశ్నలు-

నిరువదిపదు నెన్మిదియు న్వరవంశాన్యోన్య మూలవర్తితములునౌ | వరమూ
త్రద్వయయోగమువంలు నెడకులంబంత యుపయుదు ముగణక || లంబ మేత్త
మధ్యావని - నిపుణముల గుపదిప శారువింపగ్గ డుసుల్ - నయు బాసిలువంశా
న్యోన్యాయంతముంగునూ ప్రదొంగిలు జయు జేశ్రమా || రామాత్రుయు వంశా
ఖులు | న్యూలసెదు వంశయుగములకు నంతరమా - భూమానమిష్టవగు నెడ
నూనుగు వాన్యోన్యగ్రయతి లంబమెటొ
ప్ర-౧౮-౨౦-ద్వి- ౧౬-౧౧ తృ-౪౯-౨౩
వరుసగను హానిముద్గము||లగయగపశ్వ యిబుజినులు నృతత్వములు౯-
బరగినలంబా బాధలు|సరజము శ్రీ వేగబల్కు-చణిత గలిగిన౯ ||
ప్ర ౧౩ ద్వి ౨౪ తృ ౨౫

అథకోటిస్వయుత్పృష్ఠభుజయుతా-
వజ్ఞాతేతత్తుల్యకర్ణభుజఖండ
జ్ఞానాయసూత్రంవృత్తము

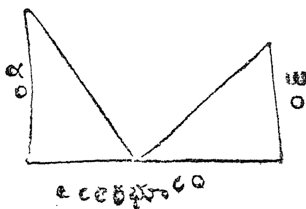
తనకుజవర్గమున్న్వవరభారుణివర్గముగూడియుందులో ।ఘువయుగునస్యవ్య
తుకృతిగన్నడ ద్రోచియాగభ్నుభూమిచే। తనుభజియింపనన్యభాగుడాళము
వందలినెమ్మిచక్రికై।జనియెమవధ్యకర్ణభుజముజానిగువ్యస్తమునాత్మయం
బగుర ॥

తాళద్వయాంతరభూమి వర్గం బునవొకవృత్తవర్గముగూర్చియం దన్య వృత్తవర్గము ద్రోయుశేష మునుద్విగుణిత భూమానముచేభ జింపలబ్ధఫలంబు రెండవవృత్తము నుండి నేమలిపాము కొరకువచ్చు కర్ణమార్గముగలభూమానంబగు। ఇదియభూఖండము భుజాఖ్యము-ఇ ట్లు రెండవవృత్తంబున జేయనాద్య ఖండంబగు

ఇం మక్రియాలాఘవార్థముగ గ శేషమువలనర్ధించిభూమాన ముచేభజించినను ఫలములభించు- మరియునొకభుజంబు లభించునేని దానినంతరభూమియందూనముజే యద్వితీయఖండంబగు

ఉదాహరణము-

ఒకఫణిరాజుజూవిశుకయుగ్మముసత్తిమధ్యభూమివ్రా। యకుటిలభూనస్త్ర
వార్ధులమునట్టలపూర్ణగుణళిజేయుా। ప్రకటంరొప్పి౹గంబులసభ
వ్యనగంబులనుండితుల్యత ా।నిరలలేనివతుగతివేజనిదానిగ్రహింప బూనా
చో। పికరవనర్నపంచరిక్షవృద్విమాను నెరుంగబల్కుమా

ఈయుదాహరణంబున ౭౦ అడుగులు మధ్యముగల ౪౦-౩౦ అడుగుల వృత్తద్వయంబులపైనుండు నెమళులు రెండును నమ్మధ్యమునందుండు పాముం దుల్యగతిచే గ్రహించిననా సర్పమయూరద్వయయోగస్థానం బెంతటన గునను ట

౭౦. ౪౦. ౩౦.

ప్రథమవృత్తభూమ్యానయనం	ద్వితీయవృత్తభూమ్యానయనం
౩౦ ౭౦	౪౦ ౭౦
వర్గం	వర్గం
౯౦౦ ౪౯౦౦	౧౬౦౦ ౪౯౦౦
౫౮౦౦	౬౫౦౦
౧౬౦౦	౯౦౦
౧౪౦)౪౨౦౦(౩౦	౧౪౦) ౫౬౦౦(౪౦

౧౦ ప్రశ్నలు

భుజగలోకేంబులు భూభాగమధ్యమా దానందగజాళి దనరు వృత్త । యుగళాగ్రములనైన ఖగములు రుద్ధ్యాపా శ్రుతిసూత్రపథమున పొరిది మధ్య । చారి సర్పము బట్ట వేరు వేరుగ భూమిఖండయుగ్మంబుల గణకా దెల్పు ॥ ఆట్లు మధ్యమ భూమి సాగరాంతగిరులు నునువృత్తయుగ్మంబులు విద్వాంస పాద । గుణములు సమాగరా కాంబులు కూడ నెంత । జలశేంబులు మధ్యంబు గల యావృత్త । యుగ్మములు తారకమ్ములు ఘ్రాణరసాగరా । గుణములు గను పట్ట దెలుపుము కళాల నేత్ర ॥

ప్ర-అంతరభూమి ౧౩ వృత్తములు ౪౯-౭౯ అం ౭౫ వృ ౪౫-౩౦ త్ర అం
౧౨౪: ౫౦ ౨౭

అథ క్షేత్రలక్షణం వృత్తేనాహ-

ధృష్టోద్దిష్టమృజుభుజం క్షేత్రం యత్రైకబాహుతః స్వల్పా । తదితర
భుజయుతిరథవా తుల్యా జ్ఞేయం తదక్షేత్రం ॥

ఎచ్చట నేకభుజమున కనునితర బాహుయోగము । ప్రచురగరిమ
ముల్ల హీనభంగి దోచు ప్రశ్నలం । దచట పుడమి నుండదని యున

దియోధృష్టగదితం పంచలయందువినుతికెక్కినను దెలియగా

దగురా

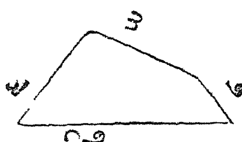
ధృష్టోద్దిష్టమితి - కేనచిద్ధృష్టేన - అసంభావ్యభుజం క్షేత్రముద్దిష్టం యత్ర ఏకబాహుః సర్వబాహుయోగాత్ తుల్యోऽధికో వా తత్ త్రిభుజం చతురశ్రం వా క్షేత్రం అక్షేత్రమేవ

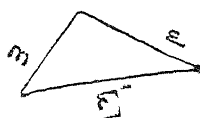
త్రిభుజంబున నేనియు - చతుర్భుజంబున నేనియు - నొక భుజప్రమాణంబున నితరభుజయుతి తక్కువైనను సరియైనను నా క్షేత్రము లేదనియు నట్టి క్షేత్రము వంచనం బైనను - నజ్ఞుండేనియు జెప్పెనియు దెలియవలయునుట

ఉదాహరణం -

చతురశ్రే ద్విషట్త్ర్యర్కభుజా త్ర్యశ్రే త్రిషణ్ణవ ఉద్దిష్టా
యత్ర ధృష్టేన తత్క్షేత్రం వినిర్దిశేత్

ధృష్టగణితమైన త్రిభుజంబు పుడమిని మూడుతో నొక్కటి మొనసియుండ రెండు మూడు నారు చండాంశులును గల్గు చతురభూమి నొండు చతురగణకా॥

చతురశ్రేతి - యత్ర చతురశ్రే ద్వి షట్ త్రి ద్వాదశమితా భుజాః ధృష్టేనోద్దిష్టాః

౨-౬-౩-౧౨

యత్ర త్ర్యశ్రే త్రిషణ్ణవ ౩-౬-౯ భుజా ఉద్దిష్టా తత్ క్షేత్రం వదేత్

ఈయుదాహరణమందు ధృష్టునిచే నడుగబడిన త్ర్యశ్ర చతురశ్రములు

త్ర్యశ్రము
౩ ౬ ఉపభు
౯
౯ ౯

యీ రెండు సమానమగుటనంతర శూన్యముగనుక క్షేత్రము శూన్యము

అత్ర క్షేత్రే ఆబాధాభావః శలాకాంవిన్యస్యదర్శనీయః। ఉభయోః క్షేత్రయో రేతేఅనుపపన్నే। భుజప్రమాణరుజుశలాకాభుజ స్థానేవిన్యస్య క్షేత్రయోరనుపపత్తి ర్దర్శనీయా॥

చతురశ్రము

౨ భూ
భు
౩ ౧౨
౧౧

ఇందుమూడు భుజంబుల సంకలన మొకభుజంబుకన్న తక్కువగుట నర క్షేత్రశూన్యము

అథ త్రిభుజక్షేత్రే లంబాబాధాఫలాది
జ్ఞానార్థమార్యాద్వయమాహ॥
త్రిభుజేభుజయోర్యోగ స్తదంతరగుణో భువాహృతో లబ్ధ్యా
ద్విస్థా భూరూనయుతా దళితా బాధే తయోస్స్యాతాం ॥
స్వాబాధాభుజకృత్యోరంతరమూలం ప్రజాయతే లంబః।లం
బగుణంభూమ్యర్థం స్పష్టం త్రిభుజే ఫలంభవతి ॥

త్రిభుజంపుపుడమినిదెలియుక్రిందటిరేఖభూమి శేషంబులుబొసగ భుజలు। భుజయుగ్మయోగంబుభుజవివరాహతి భూమిచేతహరించి భూమి యందు। ఫలయోగవియుతులబరగనర్ధించంగ నాబాధలనుసంజ్ఞలలరుచుం డు। స్వాబాధకృతిభుజవర్గ శుద్ధంబయి శేషమూలములంబసిద్ధి గాంచు।వ ట్టిలంబగుణితముచలార్ధ మగుభూమి స్పష్టఫలము త్రిభుజస్వేష్టవశత। నె చటభుజములకునుహీనమాసుహిలంబ।ముచటపార్శ్వమందునలరుచుండు

త్రిభుజ ఇతి - త్రిభుజే క్షేత్రే భుజయోర్యోగ స్తదంతర గుణః। భుజయోరంతరేణ గుణితో భువా హృతః కార్యః- త్రికోణేఅధోభాగె తిర్యక్స్థా త్రింభూశబ్దవాచ్యాంతస్య లబ్ధ్యాఫలేనభూః ద్విస్థాపితా సతిఊనయుతా తాకార్యా పాదళితా అర్ధితా ఆబాధేఅవలంబోభయపార్శ్వయోః భూర్ఖండేనేస్యాతాం ....*

త్రిభుజంబనమూడుమూలలు గలచుపూర్వోక్తత్ర్యశ్రమువలెభు జకోటులేర్పడక విషమముగనుం డెడుముక్కోణము -ఇందుక్రిందటి దేషముగావ్యాపించియుండు రేఖ భూమినాబిలయుమిగత రెండునుభు జములనియుసంజ్ఞలు -..... *
భుజద్వయంబులుకూడియాయాభుజ ద్వయాంతరముచే...గుణించిభూ మానముచేబజించి వెలస్థంబుభూమియం దుసంక్రమింపఁలంబడ్డుసకుభయ

అబాధాచతత్పార్శ్వభుజ
యోర్ద్వయోః కృతివర్గాంతరయోర్యదంత
రంతస్మాల్లంబోజాయతే.

భూమేరర్ధంలంబగుణంసత్
త్రికోణస్పష్టంభూఫలంభవతి......

ఇక్లుప్తలంబముచేభూమిని
గుణించియర్ధింపత్రిభుజంబున
క్షేత్రఫలముస్ఫుటమగు.

పార్శ్వంబులయందేర్పడుభూ
ఖండమానంబులగు - దీనికినాబాధ
లనియునవధలనియుసంజ్ఞలగు-దీని
యందులఘుభుజపార్శ్వంబునల
ఘ్వాబాధయు- పెద్దభుజముండునె
డబృహదాబాధయునుండుననివి
చారించదగు.... ....*

తనతనయాబాధావర్గంబు
నకునుభుజవర్గంబునకునుంగలయం
తరమూలములంబమనూర్ధ్వ
రేఖామానంబగు-నిది-భూమినుండి
భుజద్వయముకలసియుండునెడ
కుపంకరరేకమూలమట్టమేర్పరుప
దగుసూర్ధ్వగామిరేఖావిశేష
మనితెలియునది.................*

ఈరేఖామానము-లఘ్వాబా
ధపార్శ్వంబునశేషించుఆబాధా
భుజవర్గాంతరమూలమునకును -
బృహదాబాధాబృహద్భుజవర్గం
బులగలయంతరమూలంబునకును స
మానంగలిగి-యుండునానిదర్శన
మువిచారించునది||

ఈలంబరేఖభూమానమునకన్న
భుజమానంబులధికంబులగునెడభూ
మధ్యంబునగలుగక పార్శ్వంబున
నుత్పన్నంబగుననియు-నక్లుప్తడి
ననుఫలమునతుల్యమగుననియు
విచారించవలయు........................

ప్రకారాంతరం-ఆ-వృత్తం

బాహుయుగళవర్గవివరము దిక్కుహీనా భజింపగా। నాహా
యయినఫలము భూమినొందరసంక్రమింపగా। మోహమేది
యవధలగును మొదయ శేషవిధిదగన్।సూహకంబు లేకతోం
టికోలదియగుచు వతిలుర్॥

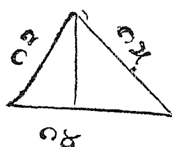
భుజద్వయవర్గాంతరము భూమిచే భాగింపఫలంబు భూహకాకంబునస
క్రమింపనాబాధాద్వయముసిద్ధించు శేషము పూర్వతుల్యము ....❋

ఉదాహరణం

క్షేత్రమహీమమితా త్రిభుజే భుజౌ యత్ర త్రయోదశ
తిథిప్రమితౌ వయస్యత త్రావలంబకమితింకథయావబాధే
క్షేప్రంతథాచ సమకోష్టమితింఫలాఖ్యం

ఇభయానా యలయింద్ర సంఖ్యమహీ గానినీతమయ్యుందునా।శుభమా
బాహులువిశ్వపక్షమితములొప్పుఛిల్లనెచొప్పటనా। త్రిభుజక్షేత్రము నర్ల
తాంగి జెపుమా తెల్లంబుగాలంబముల్ ।శుభమానయ్యావధుల్ తమాఖ్య ఫల
మున్ సొంపొందవే ర్వేరుగన్॥

క్షేత్రే-యత్ర త్రిభుజే క్షేత్రే మహీభూ క్చతుర్దశ। ౧౪ భుజౌతు

ఈయుదాహరణంబున-ఏ త్రిభుజ క్షేత్రంబున ౧౪ భూమియు

త్రయోదశ౧౩పంచదశ ౧౫ మితౌ।తత్ర క్షేత్రే అవలంబకమితిం లంబప్రమాణంఅవబాధేచఫలాఖ్యంసమకోష్టమితింక్షేత్రఫలంచ క్షిప్రంకథయ

౧౩-౧౫ భుజంబులుంగలుగునందు ఆబాధలును-లంబంబును-భూఫలంబును క్రమంబునబలుకుమనుట.

న్యాసః యథా భుజయోః ౧౩-౧౫ యోగః ౨౮ తదంతరేణ ౨ గుణితః ౫౬ భువా ౧౪ హృతః ౪ ఫలం అనేనద్విష్ఠా భూమిః ౧౪ -౧౪ ఊనయుతా ౧౦-౧౮ దళితా ౫ -౯ ఇమే ఆబాధే-

అథ లంబానయనం స్యాత్ ఆబాధాభుజౌ-౧౫ తత్కృతీ-౮౧-౨౨౫ తదంతరం ౧౪౪ మూలం ౧౨ లంబః అన్యత్ర-ఆబాధా భుజౌ ౫-౧౩ తత్కృతీ ౨౫ - ౧౬౯ తదంతరం ౧౪౪ తదేవ తస్మాల్లంబస్స ఏవ ౧౨

ఫలానయనం యథా భూమిః ౧౪ అర్ధం ౭ లంబేన ౧౨ గుణితం ౮౪ ఇదం క్షేత్రఫలం ౮౪

ఆబాధానయనము.

భుజము	భూమి	భూమి
౧౩-౧౫	౧౪	౧౪
౨౮	౪	౪
౨		౧౮
౧౪)౫౬(ఫ౪	౧౦	౯
	అర్ధం	
	౫ఛ	౯ఛా

లంబానయనము

పెద్దభుజపార్శ్వం భుజం అర్ధం		చిన్నభుజపా భుజం అర్ధం	
౧౫	౯	౧౩	౫
వర్గం		వర్గం	
౨౨౫	౮౧	౧౬౯	౨౫
వర్గాంతరం		వర్గాంతరం	
౧౪౪		౧౪౪	
మూలం		మూలం	
౧౨		౧౨	

ఫలానయనం
౧౪
౧౨
౨)౧౬౮(౮౪

రెండవ విధి ప్రకారం న్యాసము

భుజం		భుజం
౧౩ వర్గం		౧౫
౧౬౯		౨౨౫
	అంతరం	
	)౧౪[౫౬ ఫలం ౪	

భూమి	భూమి
౧౪	౧౪
౧౦	౪
౧౦	౧౮
అర్ధం	
౫	౯

శేషము సమానము

౧౧ ప్రశ్నలు

ఇరువదియొక్కటి భూమియు । నిరువదియొక భుజము విశ్వమిందన్యంబున్ । గిరిమొగనలంబము నవధులు । మరియున్ ఫలము దెలుపుము గురువరో వేగన్ ॥ ఇరువదియెనిమిది పుడమియు । నిరువదియైదొక్క భుజము నితరము గిరిచం । దురులైన లంబము నవధులు । గిరిమెన్న ఫలము బల్కు ప్రస్కనతరుణీ ॥ రసశరములవని భుజములు । వెసతత్త్వమునిధి గుణములు విశ్రుతమగుచో । బిసరుహనయన రొలంబంబసదృశ ఫలమవధి మితములను దెలుపు వెసన్ ॥ లోకాంగమవని భుజములు । వీకన్ పూర్ణాంగములును వియదంగములున్ । శ్లోకగనంబడ లంబము । మాకవధలు ఫలము బలుకుమంజులవాణీ ॥ పుడమి యిరువదియొక్కటి భుజయుగంబు । పదిపదేడును గల భూమి ఫలమదెంత । యవధులును లంబకంబును నమర జెపుము ॥

గణక త్రిభుజంపు గణితంబు గాంచితేని

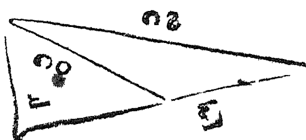
ప్ర. భూ-౨౧-భు-౧౩-౨౦ ద్వి. భూ-౨౮ భు ౧౭-౨౫ తృ. భూ ౫౬ భు ౨౫-౩౯ చ. భూ ౬౩ భు ౩౯-౬౦ పం. భూ-౨౧ భు ౧౦-౧౭

అథదిగ్గ్వ్యపరీత్యాద్య జ్ఞావబాధాదర్శనార్థ
యోదాహరణాంతరం

దశసప్తదశ ప్రమౌ భుజౌ త్రిభుజేయత్ర నవ ప్రమా మహీ । అవధీవదలంబకం తథాగణితం గాణితికాశు తత్ర మే ॥

పదియు పదేడు భుజంబులు । విదితంబగు పుడమి యొచట వెలయు నవకమై । గుదిగొన ఫలమును లంబమును । పదిగను మాబాధయుగము మానిని వేగన్ ॥

దశేతి - యత్ర త్రిభుజే భుజౌ ౧౦-౧౭ మహీ నవ తత్ర అవధీ ఆబాధే లంబకం

ఈ యుదాహరణంబునందే త్రిభుజంబున భుజంబులు ౧౦-౧౭ భూమి - ౯ యుం

క్షేత్రం ఫలంచ గాణితికగణితకుశ
లశీఘ్రం మేవద.

న్యాసోయథాభుజయోః ౧౦-౧౭
యోగః ౨౭ అంతరేణ ౭ గుణితః
౧౮౯ భవా ౯ హృతః ఫలం ౨౧ అ
నేనభూ ఊనానభవతి - తస్మాత్ ఫ
లాత్ ౨౧ భూ రేవ ౯ ఊనా ౧౨ తద
ర్ధం ౬ ఇదం ఋణగతాబాధాది
గ్వైపరీత్యేనేతిభావః-
లబ్ధ్యా ౨౧ భూః ౯ యుతా ౩౦ దళి
తా ౧౫ ద్వితీయాబాధా

జేనేనియందవధలులంబము ఫలము
జెప్పుమని ప్రశ్నము

భుజములు
౧౦-౧౭

౨౭
౭
౧౮౯ ఫలం ౨౧

భూమి	భూమి
౯	౯
౨౧	౨౧
౧౨	౩౦
ఇందుభూమికన్న ఫలమధికంబగుట వలన భూమిని ఫలము(లో) యుటక సంభావితంబగుట ఫలమునందు భూమి(లో)య వలయుటం జేసియా బాధరుణంబయ్యెనని జెలియునది. ౧౨ అర్ధం ౬	ఇందు యుతంబు ధీకంబినను భూమితంబుకన్న నధికంబగుట భూమి తుదనుండి చివ్వ భుజపార్శ్వంబున నారదు గుల మూరంబు తలంబ ముత్పన్నంబగు ననిపచారించ వలెను ౧౫

లంబానయనం యథా అబాధా భు
జౌ ౬ ౧౦ తత్కృతీ ౩౬ ౧౦౦ తదం
తరం ౬౪ తన్మూలం ౮ లంబః ద్వితీ
యాబాధా బుజౌ ౧౫ ౧౭ తత్కృ
తీ ౨౨౫ ౨౮౯ అంతరం ౬౪ తన్మూ
లం ౮ లంబస్సఏవ-
భూమోః ౯ అర్ధం ౯/౨ లంబేన ౮ గు
ణితం ౭౨/౨ ఛేదేన ౨ హృతం జాతం
క్షేత్రఫలం ౩౬

లంబానయనం

ఆబాధాభు	అబాధా
౧౦ ౬	౧౭ ౧౫
వర్గం	వర్గం
౧౦౦ ౩౬	౨౮౯ ౨౨౫
అంత	అంతరం
౬౪	౬౪
మూలం	మూలం
౮	౮

ఫలానయనం
౮
౯
౭౨ ౩౬ ౨ ౩౬

౧౨ ప్రశ్నలు.

రవులుభూమి యత్ర్యస్టిఃయు ప్రాణకరము! లైనభుజములులంబమున వధలునుఫ!లంబువేర్వే౯ఖయ్ఖ ములలనవైప!రీత్యమగు త్రిభుజంబునిరీత్య మైన॥ శివులుభూమితినఖనులుశిఖశశాంకు!లునుభుజంబులునై యుండ నొడువుమువధి! దేవతులుభూమినందాగ్ని దేవమార్గ!తర్కములు బాహులైన ము దాని జెపుమా॥ ....*

త్రి.భూ.౧౨ భు ౧౭.౨౫ ద్వి భూ౧౧ భు ౧౩.౨౦

తృ భూ ౩౩ భు ౩౯ ౬౦

అదత్రిభుజేస్పుటఫలంచతుర్భుజే

అస్పష్టఫలంచదర్శయితుంసూత్రం

వృత్తం

సర్వదోర్యుతిదళంచతుఃస్థితంబాహుభిర్విరహితంచతద్వ ధాత్ !మూలమస్ఫుటఫలంచతుర్భుజేస్పష్టమేవముదితం త్రిబాహుకే

భుజలోకంబునసుప్రసిద్ధఫలమైపొల్పొందునీరీతిగా!భుజయోగా ర్ధము నాల్గుచోట్లనరుసకాముమ్మన్నగానిల్పియా!భుజముల్దొచిన శేషరాశినిహతిన్ మూలంబుగొన్నక్ చతు! ర్భుజనస్పష్టఫలంబుస్పష్టఫలమైబొల్చున్ త్రిబాహుక్షితిన్॥

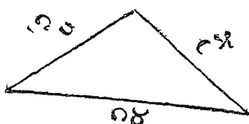
సర్వేతిఃసర్వ దోర్య తిదళంస ర్వేషాంభుజానాంయుతిర్యోగఃత స్య దళంఅర్ధంచతుస్థితంసత్ బాహుభిః భుజైర్విరహితంకార్యం।త ద్వధాత్ పరస్పరగుణనాత్ యన్మూలంతచ్చతుర్భుజే తస్మిన్ క్షేత్రే అస్పష్టం ఫలంభవతి త్రిభుజే తుస్పష్టమేవఫలముదితం.

భుజంబులనన్నింటినింకూడియా రాశినర్ధించినాల్గు స్థానంబులనుంచియుందు భుజంబులు వేర్వేర వ్యవకలించి శేషంబులనన్యోన్యము గుణించియారాశి మూలము గొన త్రిభుజంబునస్ఫుటఫలంబగు-చతుర్భుజంబునవ్యత్యస్తంబగుననుట.

ఉదాహరణం

ఇం గ్రహితే మితంబులు నెసగు భుజములు । లవనితిథిమితమగుచో
టం బలఫలము । నోడకువునిమదిఖలుని తో నుడువువసుధ్ । నుమహా
ముఖు బోలి ప్రచురతగొనియె వెని॥

పూర్వోక్తబాహ్వ త్రిభుజేస్ఫుటఫలానయనాయ స్యాత్ సః- త్రిభుజేస్ఫుట ఫలంభవతీత్యుక్త్వా ....*

యథా సర్వభుజాః- ౧౪- ౧౩ - ౧౫- యుతిః ౪౨ అస్య దళం- ౨౧ చతుస్థానేః ౨౧-౨౧-౨౧-౨౧ అత్ర చతుర్థమిత్యుక్తత్వాత్ బాహూనాం త్రిత్వాదపి త్రిష్వేవస్థానేషు బాహుశోధనం కుర్యాత్ । తతః బాహుశోధితానాం త్రయాణాం ఇతరస్య చ పరస్పర వధః కార్యః తత్ మూలం క్షేత్రఫలం యథా చతుస్థితం- ౨౧-౨౧- ౨౧-౨౧- బాహుభిః ౧౪-౧౩-౧౫ హీనం ౭-౮-౬- ౨౧- తద్ఘాతః ౭౦౫౬ తన్మూలం ౮౪ ఇదం స్పష్టం త్రిభుజే క్షేత్రఫలం పూర్వోక్తమేవ........ ... *

ఇందు భుజంబులు మూడు మన్నను- నాల్గుస్థలంబులన న్ని భుజములగూడిన రాశ్యర్ధము నుంచవలె యు నని సూత్రంబునను వికం జేసి యందు మూడుస్థలంబుల వ్యవకలనము ను- నాలవది యథారీతిననునిలిపి యొండొంకటిగుణింపు రాశిమూలము స్ఫుటఫలంబగుననుట ||........

౧౩
౧౪
౧౫
౩౮ ... ౪౨
అర్ధం
౨౧

౨౧-౨౧-౨౧-౨౧
౧౩-౧౪ ౧౫- ౦
౮ ౭ ౬ ౨౧
గుణిత రాశి
౫౬ | ౩౩౬ | ౭౦౫౬
మూలం ౮౪

సమత్రిభుజ ఫలానయనం

బాహువర్గపాదవర్గము దిగుణింప మూటిచే । బాహువర్గ
ల్ల మునను వధముఫలము తెల్ప త్రిభుజిలో । నూహ జేయుచ

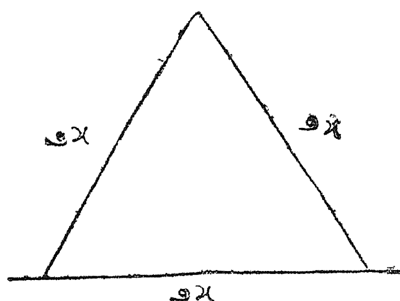
శియగుచునుండుగానియౌచ్యోదర్ । మోహా మేదిస్స వ్వమూ
లమొందదం ద్రునీఃధిర్ ।

సమ త్రిభుజంబులకెనొక భుజం
బు వర్గించియందలి నాల్గింట నొకటి
వరలవర్గించి యారాశి - త్రిగు

ణించియందు మూలము దీసిన కరణి
రూపమూలము నికటఫలంబగు -ఇది
వర్గ త్రిగుణము గుట నెప్పు డును
స్ఫుటమూలము రానేరదనుట ...*

ఉదాహరణం-

ఇరువదైదు పాదములను నిరవు జెందు సమభుజర్ । సరసము
గను ఫలము దెలుపు సరగ తుల్య త్రిభుజకిర్ । నొరపుగా వసంత
మున నున్న జ్వలంబు జెందునా । వరరపాల పర్ణ ఖాదివచననీ వె
దింగినర్

ఈయుదాహరణంబున మూఁడు భుజంబులు సమముగా ౨౫ మిత
ములుండు నెడ ఫలము బలుకుమని ప్రశ్నము. . ...*

సూత్రక్రమన్యాసము.

భుజం ౨౫

వర్గం ౬౨౫/౪ వర్గం ౩౯౦౬౨౫/౧౬ గుణ్యా ౩/౧

౪) ౬౨౫ ఫలం

రాశి-౧౧౭౧౮౭౫/౧౬ నికటమూలం- ౨౧౬౫- ఫలం౧౦౮౨ ౧/౨

ఋజువుపూర్వసూత్రవిధిని.

సర్వదోర్యుతిదళం

౭౯/౨ ౭౫/౨ ౭౫/౨ ౭౫/౨ బాహుశోధితశేషం

౨౫/౨ ౨౫/౨ ౨౫/౨ ౨౯/౨ పరస్పరగుణితరాశి

౧౧౭౧౮౭౫/౧౬ ఛే ౦ శేషగుణితరాశిగా ౭౭౫౦౦౦౧

నికటమూలం ౪౩౩ ౧/౪ స్ఫుటఫలం ౧౦౮౨ ౧/౨

చతుర్భుజేఽస్ఫుటఫలనిరూపణార్థం ఉదాహరణం.

భూమిశ్చతుర్దశమితా ముఖమంకసంఖ్యం బాహూ త్రయో

దశ దివాకరసంమితౌ చ। లంబోపియత్ర రవిసంఖ్యక ఏవ తత్ర

క్షేత్రే ఫలం కథయ తత్కథితం యదాద్యైః

భూమిపదునాల్గు ముఖము తొమ్మిదియు వీశ్వములు భుజంబులో। భా

మచతుర్భుజంబును భాస్కరసంఖ్యయలంబము దునక। వేఱఋజుపూర్వగా

ణితులువీనికి దెల్పినరీతి గాగనీ। వీనిపై దెల్పు క్షేత్రఫల వేదివమేని ద్రుతంబు

మాయెడకా.

౯

భూమిరితి- అత్ర క్షేత్రే భూమిః అధస్థితం సూత్రం చతుర్దశ

౧౩ ౧౨ ౧౨ ౧౪

చతుర్భుజంబును భూమిని తొలుత త్రిభుజంబునబలి

మితం ముఖం పూర్వ సూత్రం నవ మితం బాహూ దక్షిణోత్తర సూత్రే త్రయోదశ

కినవిధిని భూమియు భుజంబులును డపై గనంబడు భుజములు ఖమను

ద్వాదశమితోఽత్ర క్షేత్రే యదా
దైర్ఘ్యః ఫలముక్తం తత్కథం......

న్యాసః- యథావద్భుజాః-౧౪-౯-౧౩-౧౨-తద్యుతిః-౪౮-తద్దళం ౨౪ చతుఃస్థితం ౨౪-౨౪-౨౪-౨౪-బాహుభిః-౧౪-౯-౧౩-౧౨హీనం ౧౦-౧౫-౧౧-౧౨ తద్ఘాతః౧౯౮౦౦ క్షేత్రఫలమిదం కర్ణాగతం అస్యాసన్నమూలం కించిదూనం చత్వారింశదధికం శతం ౧౪౧-ఇదం [illegible] స్థూలం [illegible] మిత్యవగంతవ్యం [illegible]

సంజ్ఞగలదిగానుందును ఇట్లుండగా తె[illegible]యునది లంబగాన భూముఖంబులకుగల సమానాంతరమింతంబు [illegible] కర్ణంబుల నభుజకోటులు లగ్నంబులకు సూత్రంబులునుంగా విచారించవలెను ... ...

ఈ యుదాహరణంబున భూమి ౧౪ ముఖం ౯ భుజములు ౧౨-౧౩-లంబము ౧౨గలదొడ పూర్వోక్తప్రకారంబు [illegible] నుసాంబగు నీ సూత్రప్రకారంబున క్షేత్రఫలము౧౨లు [illegible] ప్రశ్నము

౧౪ అర్ధం
౯ ౨౪ ౨౪ ౨౪ ౨౪
౧౩
౧౨ ౧౪ ౯ ౧౩ ౧౨
———————————
౪౮ ౧౦ ౧౫ ౧౧ ౧౨

అన్యోన్యశేషగుణితా [illegible] ౧౯౮౦౦ ఇది కరణీయగుట సకట మూలము కొంచెము తక్కువగ ౧౪౧

ఇదియస్ఫుటంబనుట సూచించుటకై యాక్షేత్రము ఖండప్రతిజేసి యగపరచుచున్నాము

ఓ ఖండము - చదగనగుట భుజకోటమాత్రము -	కారియొక్క ఖండముజాత్యత్రిత్రంబగుటవలనలంబగుణంభూమ్యర్ధగా మనువిధిః

తేః ఫలం యథా తమక్షైక్య ౦ ౨౩	నంబరు. ౧౨ / ౯ / ౧౦౮
తత్ ఖండం ౨౨/౨ లంబేన ౧౨/౧ హతం	నంబరు. ౧౨ / ౫ / ౬౦
౨౭౬/౨ ఛేదేనభక్తం ౧౩౮ ఇదం	అర్థం. ౩౦
వాస్తవం ఫలం.	

ఖండఫలములు రెంటినిగూడి న-౧౩౮ కావున నీవిధి చతుర్భుజం బునందస్పష్టంబని యగబడుచున్నది మరియా నిందు ఆచార్యులచేవతులె మాణంబగు-లంబసిద్ధ భుజము క్షైక్యలవము ఫలమునందగుట అనుపపత్తి వినింతియు లభించు. ... ❋

౧౪
౯
―――
౨౩
౧౨
―――
౨)౨౭౬ ౧౩౮

ఇట్లు త్రిభుజక్షేత్రంబునులంబాబాధాఫలజ్ఞానంబులును
ముగిసెను

అథచతుర్భుజక్షేత్రస్థూలసూక్ష్మనియమనిరూపణంసార్థవృత్తం

చతుర్భుజస్యానియతౌహికర్ణౌకథంతతోస్మిన్నియతంఫలంస్యాత్ । ప్రసాధితౌతచ్ఛ్రవణౌయదాద్యైః స్వకల్పితౌతావితరత్రనస్తః ॥ తేష్వేవబాహుష్వపరౌచకర్ణావనేకధాక్షేత్రఫలంతతశ్చ

నాలుగుభుజములనల్పుడైనప్పుడమికికర్ణములనియతములే కావుగాన । ఫలమెట్లునియతమౌ ప్రాచీనగణకులుసాధించుకర్ణములేమములయ్యె । నిష్టచ్ఛేదంబునానియతంబులందకయాభుజంబులయందయన్యశ్రుతులు । భేదములఘటచేభిన్నమైఫలములుదోచుచుండునుగానవోలగునియతి ❋

చతుర్భుజస్యేతి-చతుర్భుజస్య క్షే
త్రస్య కర్ణౌ నియతౌ న - తతో ఽ
స్మిన్ చతుర్భుజే నియతం ఫలం క
థం స్యాత్-ఆద్యై ర్యదిచ్ఛ్ఛ వణౌ చ
తుర్భుజకర్ణౌ - యత్ప్రసాధితౌ।
తావేవేతరత్ర న స్తః న భవతః॥ తతః
క్షేత్ర ఫలం కర్ణభేదాదనేకధా
భవతి-తదేవ దర్శయతి-చతుర్భు
జే హి ఏకాంతరకోణావాక్రమ్య
అంతః ప్రవిశమానౌ తత్సంసక్తం క
ర్ణం సంకోచయతః - ఇతరౌ చాపి
బహిః ప్రసరంతౌ స్వకం కర్ణం వివ
ర్ధయతః - అత ఏవోక్తం తేష్వేవ
బాహుష్వన్యౌ చ కర్ణావితి

* ఈ పద్య శేషము వక్ష్యమాణవిధి
నిదర్శకంబగుటనందు గ్రహింపం
బడియెడు - ఇందు చతుర్భుజక్షే
త్రంబున కర్ణనియతి లేమిం జేసి ఫ
లంబు నియతంబు గాదని యుపూర్వు
లచే నవాధింపబడియుండు కర్ణసా
ధనవిధిని క్షేత్రంబుల వ్యస్తాంతంబు
లుగనపడమి నా భుజంబుల యందు
యా క్షేత్రవశంబున కర్ణములధి
కన్యూనములుగనంబడి
ఎచ్చుతక్కులుగలుగుటయిష్టవశంబు
లభిన్నంబులగు
గావున ఫలంబును వైషమ్యంబగు
ననుట

తత్ర విధినిరూపణమాహ వృత్త
ద్వయేన.

లంబయోః కర్ణయోర్వైకమనిర్దిశ్యాపరాన్ కథం। పృ
చ్ఛత్యనియతత్వేపి నియతం చాపి తత్ఫలం। సపృచ్ఛకః పిశా
చో వా వక్తా వా నితరాంతతః॥ యో న వేత్తి చతుర్బాహుక్షేత్ర
స్యానియతాం స్థితిం॥

అష్టాంఘ్రిసీసపద్యాగ్వశేషము

కావున ప్రశ్నలకర్ణలంబములయందొక్కటి నియతమై యుండవలయు॥న
ట్టుల దెల్పక ననియత క్షేత్రంబునందు ఫలంబు గానడుగు ట్టి ప్రశ్నయు న క్షే
త్రబహుభంగులగునట్టియునికి తగతులు దానరయలేక । పృచ్ఛకుడు గు
ద్దువ చతుర్భుజక్షేత్రఫలంబుల జెప్పఁబూనిన। వక్తయును పూర్వకుల చేత వది

సభూత । జాతులను చమనోమపుటజగతియందు । క్షేత్రరూపంబులను
గనిసూత్రగతుల।లంబశ్రుతులలోనొక్కటిలలిబలుకుడు

లంబయోః శ్రుతి ॥ లంబయోః కర్ణయోర్వా - ఏకమనిర్దిశ్య అపరార్థం పృచ్ఛతి- అనియతత్వే నియతం ఫలం యః పృచ్ఛతి స పృచ్ఛకః పిశాచః వ క్తాపి నితరాం పిశాచః యశ్చతుర్భుజస్య అనియతాం స్థితిం వేత్తి

ఇందుమఫలితార్థము-చతుర్భుజక్షేత్రంబులకర్ణంబేయాలంబంబేనియు - నొక్కటి ప్రశ్నయందే పడినియేకఫలంబు స్ఫుటంబుగా ఋంజేసి భుజములతోడకర్ణలంబమ్ములయందొకటియవశ్యము నడుగవలయును సుమీ

ఇందుకునుదాహరణము-

ఆంధ్రప్రోక్షసూత్రములు

తూర్పునబడమరగూడుక।నేర్పునసర్ధించిలెక్కసలుపాక్రిందక।మార్పడనుత్తరదక్షిణ। మేర్పడనర్ధించిపెంచనొసగుక గుంటల్ -

విషమచతురాశ్రసూత్రం

హీనభుజలుమూడు నేకంబుగాగూడి।యందులో పెద్దప్రతియడురబుచ్చి కడమసగము జేసిఘనమైనప్రతిబెంప । విషమచతురఫలము వేగవచ్చు

త్రిభుజక్షేత్రసూత్రం

హీనమునధికముగూడుముహీనుగమధ్యమునభేంచిసరినాల్గింటక।పూనియు పాలుగొనంగాహానుగమువ్చ్చినిఫలముగురువుగవచ్చుక

కునులచేసిసూత్రము

తనచాడభుజబెట్టిసరెందు గెలకులహీనంబునదిబెంచి వానివేగ । యుడిమును బెంచిచహీనంబుకోలలు ప్రతిభుజకోలలుపరగబుచ్చి । కునిగూడిశగదిక్కు లానర గూడుచు మాభుజగడలలోమాగలబుచ్చి।యొకదిక్కున్న నైయొ నిక్కుసలబిన నధించిపెంచుడీసాధ్రమిది యు।పృచ్ఛగడల పెక్కువచ్చిన యదిబుచ్చు । గణితమైనవచ్చుగణముగాంగ ।చతురమైనయట్టిప్రశ్నల లోగలపయిందనియుజేసిపెంపుడతిరయానము । ఖండగణితమునకుఘనమైన

సూత్రంబుగాంధికొలువుడెన్లగణికవరులు

ఈక్రమంబున అంధ్ర ద్రావిడము లయందుండుగణితములు స్పష్టోద్దిష్ట ములుగానుండుటయుదాహరణార్థము సూచింపబడియె

ఇట్లనేకటెలియునది- గ్రంధవిస్తరభయముచే సంక్షేపము చేయబడియె ....

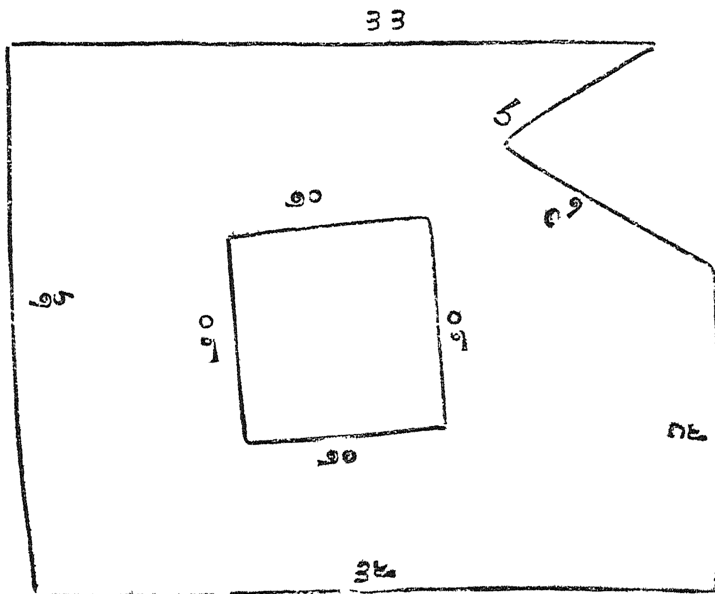
అష్టకోణసూత్రము

సంగతిగనష్టకోణములందుగడా చుట్టుగొలిచియంబుధి నేత్రా। ములగలవగుణా
వుగొనగను। రంగుగనా చేసిఫలము రాజిల్లభువిన్

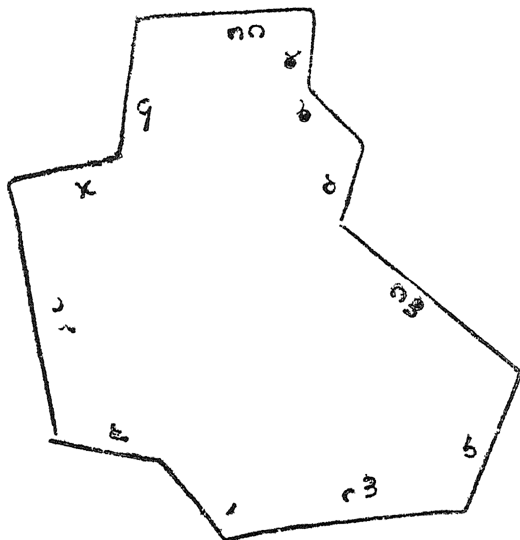
ఇట్లుసూత్రంబులయందు-కర్ణాలంబ ప్రస్తావంబుల లేకునికి
జేసి తెలుపబడియెనింక దీనియుదాహరణంబులు

ఇరువదినూరువు భాగం। బిరువది ధర్మ్యందుజలనిధీశుని దిశ స్వై। యిరువది ధనదుని
దిక్కునయిరువదిగాసమపు చతురమెసగున్ ధాత్రిన్

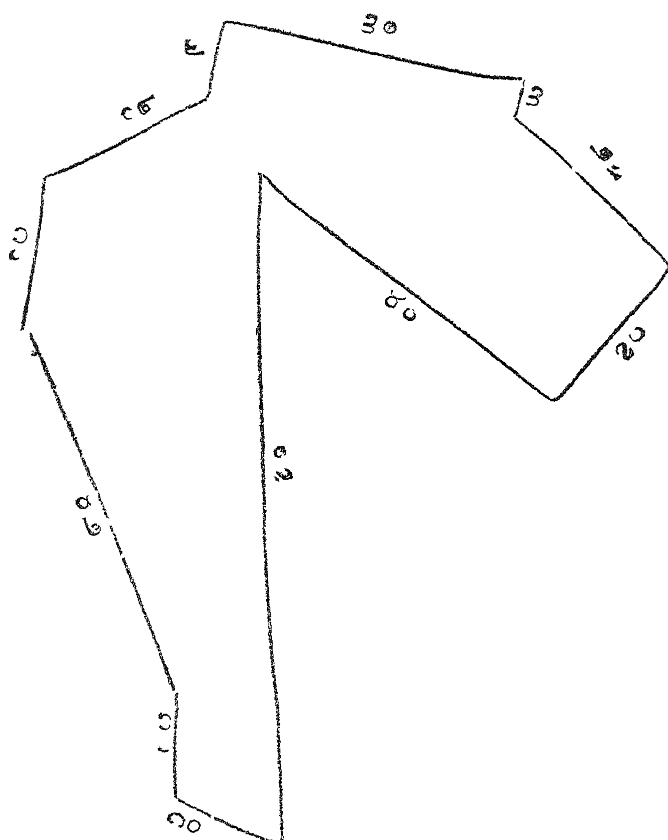
సురపతిరవిసూత్రమునకరిశతము ఖుడగ్ని గుణములు కాలుడిక్షాత్రముల్ । వరుణ
డుబుతువురములు మారిబరువడికళలగుచుధనపతికునిగూడన్

హరిశరమాత్రంబుగ జహ్నాబలసూనమడీశ్వరుండు భాస్కరసుతు వేదమింమది శనాగనాంతకుడబ్ధితూర్పునఁ బడరశశిధముఁ మీదగజనొశ్వా గపశ్చిము మగ్నిసోములు త్రయురసంబు పశ్చిసుముష్ట్కమను త్తరహబ్ధిచంద్రులు॥

ఇంద్రుడు త్రికోణంబు యముడగ్ని పూర్వంబు నిర్వదారంతకు డిశపదేడు। ఆవగంబు శూన్యగతి వాయువుగగనాద్రి పశ్చిమంబున పదిపరగ నయ్యె। అలకాధిపతి రుద్రులా పశ్చిమంబున యుగ్మవేదంబులు యొప్పియుండె। ఉత్తరమందిం ద్రుల దయంబుని రువదియున సుతు డారుగా నిరువదికోటి। ఇట్టి చేనిడనులు నేర్పుతో గుణియించి। చతురకుంట లెల్ల చక్క దెల్పి కొరను బుద్ధి। వుత్తగుంటలు దెల్పుమీ। గణిత తిలకమాను క్రమము తోడ॥***

ఇందలియుపన్యాసము

తుల్యవింశతిచతుర్భుజమునదోఃకోటిఘ్న - రాశిఫల మేనిజినమును చిరరదము క్షేత్ర
లగుచు । కర్ణములునిల్పు చోజలగజగుణములు। నన్యములనన్యఫలము లైయలరు

గాదె

రెండవపుడమిగడక్షేత్రాగ్గొణక ౯౨౭ మితము ఫలంబుగా మొర
యుననుట। సంగతం బెల్లగుచతుర శ్రభుజములగలవుచోక్షోణ మై గానబడుట।
విషమము వ్యాసగాన వేర్వే గనచ్చుటచ్చుట శ్రుతులులంబంబులుజతనుపగచి।
యాయాయి రేఖలునలువొందగలయుచో చతురముల్ త్రిభుజలుసవదరించి।

వేరు వేరుఫలంబులు వెలయ జేసి। కలయగూడిన స్పష్టమౌఫలముచంద్ర। బాహుచనందమితర్కాద్రిగబయ్యో భాస్కరార్య। మతమునను దీనిదెలియుడుమాన్యఫణితి॥

ఆ తీర్ణయపుడమిని తర్కాద్రిగుణములు ౩౭౬ ఫలమనిబలుకుట బాల్యబుద్ధి। యగు నెట్టులననందుదగు భుజంబుల నెల్లగలయంగ జేయుచో గణితఫణితి। నతివిషమ క్షేత్రమగుటనంమను పూర్వఫణితక్రమంబున బహుళత్ర్యశ్రము లు జేసి గణితముల్ గలపంగ ఫలమెల్ల పూర్ణాంక జలమ్మాత్రరణంపొందుగుట్టు। నట్లు వాలనపుడమిని నాగజలధీందుగర్తోదుత్తంబు తెలియనందు। త్రిభుజములు జేసి గ్గొన జెల్లమగును। ధీవరేణ్యులు జూడుడీ దీనివిధము॥

అథ తుల్యకర్ణసమచతుర్భుజే
కర్ణానయనం వృత్తేనాహ -

ఇష్టాశ్రుతిస్తుల్యచతుర్భుజస్య, కల్ప్యాథ తద్వర్గవివర్జితా యా। చతుర్గుణా బాహుకృతిస్తదీయం మూలం ద్వితీయశ్రవణప్రమాణమ్॥ ....*

సమచతుర్భుజమ్ము నందు సరగనిష్టకర్ణము। న్నమరనిలిపి దానికృతినియల భుజంపు వర్గమై। యమరు రాశి వార్ధిగుణమునందు ద్రోయ శిష్టమై। యమరు రాశిపదము దెలియుము పరమైన కర్ణమున్॥

ఇష్టేతి-తుల్యచతుర్భుజస్య ఇష్టాశ్రుతిః ఏకః కర్ణః కల్ప్యా। అథ అతో బాహుకృతిః భుజవర్గః చతుర్గుణా తద్వర్గవివర్జితా-ఇష్టశ్రుతివర్గహీనా కార్యా। తదీయం మూలం ద్వితీయకర్ణప్రమాణం॥

తుల్యచతుర్భుజంబున నొక కర్ణమిష్టమగుచుండ నది యిష్టకర్ణసంజ్ఞంబగుట దాని వర్గము-భుజవర్గము నలుమడించిన రాశిని ద్రోచి శేషమున మూలము దీశిన రెండవ కర్ణమితంబగు *........... .....*

అథాత్ర తుల్యకర్ణతుల్యభుజేప
లజ్ఞానం శ్లోకార్ధేన

అతుల్య కర్ణాభిహతిర్ద్విభక్తా ఫలం స్ఫుటం తుల్యచతుర్భుజే స్యాత్

శ్రవణభేదతుల్యభుజిని శ్రవణయుగ్మ మాతము గుణింపు దళము పుడమి దనరు భూఫలంబు గాగ॥

అతుల్యేతి-ఏవ మానీతయోః అతుల్యకర్ణయోరభిహతిః ద్విఘ్నా భక్తా సతీ తుల్యచతుర్భుజే తుల్యకర్ణే స్పష్టంఫలం భవతి॥ ...

పూర్వసూత్రము చేసా ధింపబడిన కర్ణద్వయంబులపరస్పర గుణనము నందు సగము అతుల్యకర్ణతుల్యచతుర్భుజక్షేత్రస్ఫుటఫలము

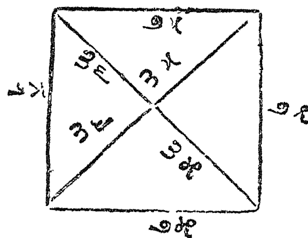
ఉదాహరణం

క్షేత్రస్య పంచకృతితుల్యచతుర్భుజస్య కర్ణౌ ఋతత్స్య గణితం గణక ప్రచక్ష్వ॥

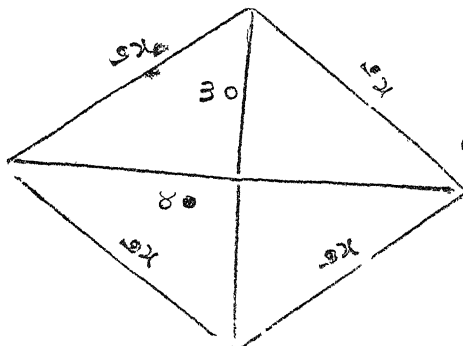
ఇరువదియైదగు సమభుజావరమగు క్షేత్రమున శ్రుతులు వరుస ఫలంబుగా గురుతులగు నిష్టభేదము॥ మెరయగ గణకా గణ్యమే కొనజెపుమా

క్షేత్రస్యేతి-పంచవింశతిమితతుల్యచతుర్భుజస్య క్షేత్రస్య-కర్ణౌ-గణితం-ఫలం-హేగణక ప్రచక్ష్వ వద॥

ఈయుదాహరణంబున ౨౫ గలనాల్గు భుజంబులుండు క్షేత్రంబున నిష్టవశంబులకర్ణంబులు సూతద్వశంబుల లభించు ఫలంబులును జెప్పుమని ప్రశ్నము

ప్రథమేష్టకర్ణము

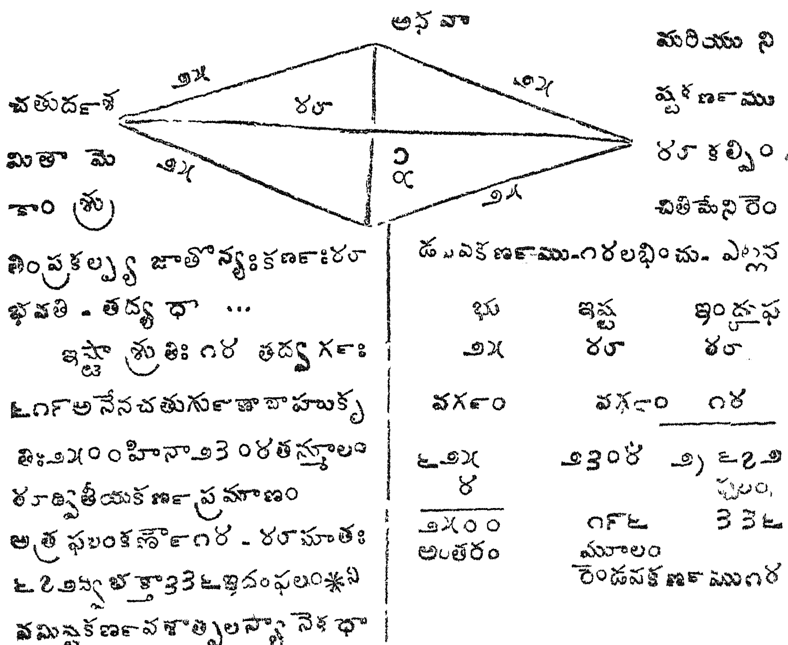

న్యాసః- అత్ర త్రింశన్మితామేకాం శ్రుతిం ప్రకల్ప్య జాతాన్యా ౪౦ అత్ర ఏకస్యాః కర్ణస్య త్రింశన్మితకల్పనే అన్యచ్చత్వారింశన్మితో భవతి- తద్యథా- ఇష్టా శ్రుతిః ౩౦ తద్వర్గః ౯౦౦ బాహుః ౨౫ తద్వర్గః ౬౨౫ చతుర్గుణా ౨౫౦౦ అయం శ్రుతివర్గేణానేన ౯౦౦ హీనా ౧౬౦౦ తన్మూలం ౪౦ ద్వితీయకర్ణప్రమాణం *... .. ..* అత్ర గణితం యథా- కర్ణౌ ౩౦ ౪౦ అనయోర్ఘాతః ౧౨౦౦ - ద్విభక్తః ౬౦౦ ఏతదేవ ఫలం*. . ....*

ఇందొకకర్ణము ౪౦ కల్పించునెడ రెండవకర్ణము-౩౦ అగుచున్నదియెట్లన-... .. ... .

భు	ఇష్ట	ఇందుఫ
౨౫	౪౦	౩౦
వర్గం	వర్గం	౪౦
౬౨౫		౨) ౧౨౦౦
౪		ఫలం
౨౫౦౦	౧౬౦౦	౬౦౦
	అంతరం	
	౯౦౦	
	మూలం రెండవకర్ణం	
	౩౦	

అథవా

చతుర్దశమితామేకాం శ్రుతిం ప్రకల్ప్య జాతోऽన్యః కర్ణః ౪౮ భవతి - తద్యథా ...

ఇష్టా శ్రుతిః ౧౪ తద్వర్గః ౧౯౬ అనేన చతుర్గుణా బాహుకృతిః ౨౫౦౦ హీనా ౨౩౦౪ తన్మూలం ౪౮ ద్వితీయకర్ణప్రమాణం అత్ర ఫలం కర్ణౌ ౧౪ - ౪౮ ఘాతః ౬౭౨ ద్విభక్తా ౩౩౬ ఇదం ఫలం* ఏవమిష్టకర్ణవశాత్ఫలస్యానేకధా

మరియు నిష్టకర్ణము ౪౮ కల్పించితిమేని రెండవకర్ణము-౧౪ లభించు- ఎట్లన

భు	ఇష్ట	ఇంద్రుఫ
౨౫	౪౮	౪౮
వర్గం	వర్గం	౧౪
౬౨౫	౨౩౦౪	౨) ౬౭౨
౪		ఫలం
౨౫౦౦	౧౯౬	౩౩౬
అంతరం	మూలం	
	రెండవకర్ణము ౧౪	

ఇట్లిష్టకర్ణములవలన ఫలమునందనేకవిధంబులు

౧౩ ప్రశ్నలు

పదియేడుసునంబారేసులు।పదియును నైవెలయుతుల్య బాహుక్షేత్రులకా। విదిత క్షేత్రఫలంబులు। నుదిదలచినబల్కు—వేగిమా సుందరుణీ

ప్ర-తుల్యకర్ణచతుర్భుజభుజమితం ౧౭ద్వి‌ఽన్యత్ర ౧౦

అథతుల్యకర్ణచతుర్భుజక్షేత్ర

ఫలానయనంవృత్తార్ధం-

సమ శ్రుతౌతుల్యచతుర్భుజేచతథాయతేతద్భుజకోటిఘాతః

సమానకర్ణముగను వెలయుంచతురభుజికినిడునపుడు। సమంబులైన కోటిబాహుసంగుణంబఫలమగుస్

సమేతి-సమకర్ణేతుల్యచతుర్భుజే-తథా- ఆయతెదీర్ఘేసమకర్ణే చతుర్భుజేచతద్భుజకోటిఘాత ఏవఫలం॥

సమకర్ణంబులగుతుల్యచతురశ్రంబు ననుదీర్ఘచతురశ్రంబుననుభుజకోటిఘాతరాశిఫలంబగుననుట॥

ఉదాహరణంపూర్వోదాహరణశేషం

తుల్యశ్రుతేశ్చఖలుతస్యతథాయతస్యయద్విస్తృతీరసమితాష్టమితంచదైర్ఘ్యం

తుల్యకర్ణమైనతొలుతటివుడమికి। నట్టికర్ణముగురియాయతంబు। నాగుగజసాదీర్ఘముగా నాగారిపనిడుదపు। ఫలములలవరించిభామవేగ-

తుల్యశ్రుతేరితి -తస్యైవచతుర్భుజస్యపంచకృతితుల్యస్యైవతుల్యశ్రుతౌసమానకర్ణేఫలంవద।తథా-ఆయతస్య చతుర్భుజస్య దీర్ఘచతురశ్రస్య ఫలంవద।కీదృశమాయతంతదాహ-విస్తారఃషట్-దైర్ఘ్యం అష్టౌకరాఃన్యాసః॥అత్రతుల్యకర్ణస్య

ఈయుదాహరణంబుననునుపుడహరింపబడిన ౨౫గిలసమచతుర్భుజముతుల్యకర్ణంబగునెడ ఫలంబెంతయనియు-నట్లుతుల్యకర్ణముగలిగినిడుపు౮వెడలుపు ౬గలభూమిని ఫలమెంతయు యుప్రశ్నద్వయము

మొదటి ౨౫గల క్షేత్రమునందు తుల్యకర్ణము

అత్ర ప్రథమోద్దిష్టస్య తుల్యకర్ణానయనం న్యాసః తత్ర త్ర్యశ్రోర్యోగ పదమితి జాతా కరణీ ౬

౨౫ ౩౫.౩౬ ౨౫ ౨౫ ౩౫.౩౬ ౨౫

ఇహ శ్రుతిః ౧౨౫౦ ఏత దుభయత్రాపితుల్యా। అత్రతుల్యశ్రుతేశ్చ తథాయతే తద్భుజకోటిఘాతద్విఘ్న్యాత్ తత్త్వాత్ భుజకోటి ఘాతఫలం ౬౨౫ ఇదంతుల్యకర్ణ పంచవింశతి మితతుల్యచతుర్భుజే ఫలం॥

భూమి	వడిభు	ముఖం	వామభు
౨౫	౨౫	౨౫	౨౫
వర్గం	వర్గం	వర్గం	వర్గం
౬౨౫	౬౨౫	౬౨౫	౬౨౫
యోగం		యోగం	
౧౨౫౦		౧౨౫౦	
కర్ణము ౩౫.౩౬		కర్ణము ౩౫.౩౬	

ఉభయత్రతుల్యము

ఫలం ౬౨౫

రెండవయుదాహరణంబున ౧౦ వైశాల్యం

భుజం	భూమి	ముఖం	భుజం
౬	౮	౮	౬
వర్గం	వర్గం	వర్గం	వర్గం
౩౬	౬౪	౬౪	౩౬
యోగం		యోగం	
౧౦౦		౧౦౦	
మూలం		మూలం	
౧౦		౧౦	

కర్ణములు రెండుసమానము

ఫలం $\frac{6}{8}$ ౪౮ ఫలము

౬ ౧౦ ౮ ౮ ౧౦ ౬

ద్వితీయోదాహరణే న్యాసః ౬ ౮ ౬ ౮ అత్రాపితత్ర్యశ్రోర్యోగపదమితి ఉభయతో జాతః కర్ణః తుల్యఏవ ౧౦ తస్మాత్ తద్భుజకోటి ఘాతఫలం ౪౮ వశతద్దేన గుణితం

౧౮ ప్రశ్నలు

సమకర్ణాయతచతురశ్రము।లమహీమితషష్టిఖగుణమాజినసంఖ్యల్। క్రమ
మునకర్ణాష్టిచ్ఛం |దములుభుజలునైనఫలముదడయకజెపుమా॥

ప్ర- భూ౧౬ బా౧ ద్విభూ౩౮ బా౧౬ తృభూ౨౮ భా౧౨

అథసమానలంబచతుర్భుజస్య
ఫలజ్ఞానంవృత్తాదర్శం

చతుర్భుజేన్యత్రసమానలంబేలంబేననిఘ్నంకుముఖైక్య ఖండం
లంబతుల్యచతురభేదలవణవార్ధిమేఖలకు ||లంబనిఘ్నభూముఖైక్య
లవముస్పష్టఫలమగుకు

చతుర్భుజేతి-అన్యత్రసమానలంబేచతుర్భుజేలంబేననిఘ్నంకుముఖైక్యఖండంభూవదనైక్యదళం-ఫలంభవతి-..............................*

ఇందులవణవార్ధిమేఖలయగుభూమి- లవమననర్థము - ఈసమానలంబచతురశ్రంబునభూముఖయోగములంబగుణితంబగుచు ద్వితంబైఫలంబగుననుట..............*

ఉదాహరణము-

క్షేత్రస్యయస్యవదనంమదనారితుల్యంవిశ్వంభరాద్విగుణితేనముఖేనతుల్యా।బాహూత్రయోదశనఖప్రమితౌచలం
బస్సూర్యైర్మితశ్చగణితంవదతత్రకింస్యాత్॥

వదనముశంకరుండుభుజవైఖగులారయపూర్ణదస్రులుకు।ముదముగవిశ్వమాకృతియభూమిదదీయప్రధానలంబకం।బుదితదివాకరుండునయిపొల్పగునిట్టిహిమాద్విభుంచునా।విదితఫలంబుడెల్పుమిటవేగమెగోచరమేనిబుద్ధిలోకు।

క్షేత్రస్యైకస్య యస్య
క్షేత్రస్యైకాదశ
మితం ముఖం౧౧- వి
స్తారం భరా భూమిః
ద్విగుణితేన ముఖేన
౨౨ తుల్యా బా
హూ౧౩ -౨౦లం

౧౧
౮ ౫
౨౦
౧౨ ౧౨
౧౩
౮
౨౨

బః౧౨ తత్ర ఫలం కిం స్యాద్వద-

అత్ర-పూర్వోదాహృతసర్వదోర్యుతిదళమిత్యుక్తప్రకారస్యాపః-యథా- భుజాః౧౧ ౧౩-౨౦ -౨౨ తద్యుతిదళం౩౩ చతుస్థితః ౩౩-౩౩-౩౩-౩౩- బాహుభిర్హీనః-౨౨-౨౦-౧౧-౧౩- తద్ఘాతః ౬౨౯౨౦-అస్యాకరణీగతత్వాత్ మూలం కించిదధికపంచాశదధికంశతద్వయం - ౨౫౦ ఇదమస్ఫుటఫలత్వాత్సర్వమష్టం- . . . . . ❀

స్ఫుటఫలానయనం యథాలంబైకనిఘ్నం కుముఖైక్య ఖండమితి - జాతం౧౯౮ యథా-కుః ౨౨ ముఖం౧౧ యోగః ౩౩ తద్దళం ౩౩/౨

ఈ యుదాహరణంబున-భూమి ౨౨ ముఖం౧౧ భుజములు ౧౩ - ౨౦ లంబము ౧౨ గలసమలంబ క్షేత్రమునకు ఫలం బెంతయనుట -*

ఇందు పూర్వోదాహృతసర్వదోర్యుతిదళమను సూత్రవిధిని న్యాసము- భుజయోగార్ధము-❀

౩౩- ౩౩- ౩౩- ౩౩
౨౨ ౨౦ ౧౩ ౧౧
———
౧౧- ౧౩ ౨౦ ౨౨

అన్యోన్యగుణితరాశి ౬౨౯౨౦ నికటమూలం౨౫౦ ఇదియస్ఫుటము గావున దుష్టము గావున-నిశ్చంస్ఫుట [illegible] సూత్రప్రకారంబున న్యాసము......*****

లంబేన $\frac{౧౨}{౫}$ హతః $\frac{౩౯౬}{౨}$ ద్విఘ్నేనభ

క్తః ౧౯౮ ఇదం స్ఫుటంఫలం

అస్మాత్త్రైంవక్షేత్రే ఖండ కృతీనాం

విశ్వాస సాదృశంపాఠ్యాబాధా

దర్శయోః క్షేత్రంఛిత్వా పార్శ్వ

స్థితం డెబహిఃఫగాగే దేః ఉభ

యతో దత్వా సమచతురశ్రంకా

ర్యమయా - భూమి ముఖయోర్యోగం

భుజః లంబః కోటిః అతస్తస్య ఫలా

స్తవంఫలం

స్ఫుటఫలానయనం

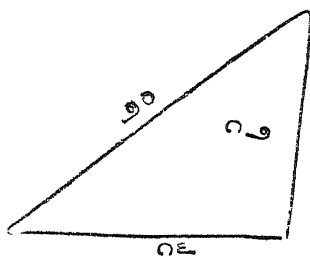
$$\frac{\frac{౨౨}{౧౧}}{\frac{౨౩}{౧౨}}$$

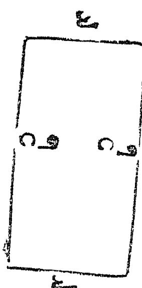
౨)౩౯౬ ఫలం ౧౯౮

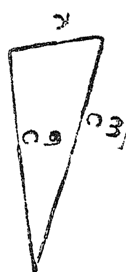
ఇందునిష్పన్నంబులగు ఫలద్వయాం
బులయందును స్ఫుటఫలనిర్ధార
ణార్థమా క్షేత్రము జాత్యక్షేత్ర
ద్వయముగా కల్పింపంబడి
భూమి ముఖయోగము భుజంబును లం
బము కోటి యుగాం కల్పించియు గుపరు
షంబడియె
భూమిముఖయోగము ౩౩ భుజము
కోటి లంబము ౧౨
ఫలం ——— ౧౯౮

అథవా క్షేత్రస్య ఖండత్రయం కృ
త్వా తత్ఫలానిష్టకరాణియైక్యం
కృత్వా ఫలస్యోపపత్తిర్దర్శనీయా

మరియు - త్రికోణాంతరము - ఆయా
యికోణములు సెకల ఖండములు
గవిభజించి - వేర్వేరఫలంబులుగా
నయా ఫలత్రయంబు లంగూడినయైన
ను కనుపరుచందగు

అత్ర త్రిభుజయోః క్షేత్రయోః భుజకోటిఘాతార్ధం ఫలం క్షేత్రస్య ఖండత్రయమితం తత్ర పార్శ్వక్షేత్ర త్ర్యశ్రమధ్యస్థ ఆయతం చతురశ్రం-యథా- ప్రథమక్షేత్రఫలం ౩౦ ద్వితీయం ౭౨ తృతీయం ౯౬ ఏతేషామైక్యం సర్వక్షేత్ర ఫలం ౧౯౮ తదేవ

ప్రకారాంతరము. ఈ క్షేత్రము ౩ ఖండములు జేయునపుడు త్ర్యశ్రముభు ౫ కొ ౧౨కి ఫలము ౩౦ రెండవ త్ర్యశ్రముభు ౧౬ కొ ౧౨కి ౯౬ ఫలము - నడుమధ్య ఖండము ఆయాత చతుర్భుజము కోటి ౧౨ భుజం ౬ ఫలం ౭౨ ఐక్యము ౧౯౮

౧౫ ప్రశ్నలు

తారకలు పుడమి తిథులగు। నారయ వదనంబు తత్త్వ సంఖ్యప్తియుతా। నోరమణి బిత్తజలు తిథులగు। పారంబగు లంబమెంచ టసంఖ్య బలుకుము॥ శరరాములు పుడమి ముఖం। బగ యుగనక్షత్రభుజలు నంగాగ్నులు శిర। శరశిర నేత్రములష్టలు। వర లంబము ఫలము బలుకు వనరుహగంధి॥ భుజములు వదివది యేసను। భుజశరములు పుడమి విశ్వములును ముఖహరియుక్। భుజగకులు లంబకము గా। గజయానరో భూఫలంబు గ్రక్కున జెప్పుమా-

ప్ర-భూ ౨౭ ముఖం ౧౫ భుజం ౨౫ - ౧౨ లం ౧౫ ద్వి-భూ ౩౫ ముఖం ౧౮ భు ౩౯ - ౨౫ లం ౧౬ తృ-భూ ౨౫ ముఖం ౩ భు ౧౮ - ౧౦ లం ౮

అథ ద్విత్రిసమభుజచాతురశ్రే లంబపాదనం

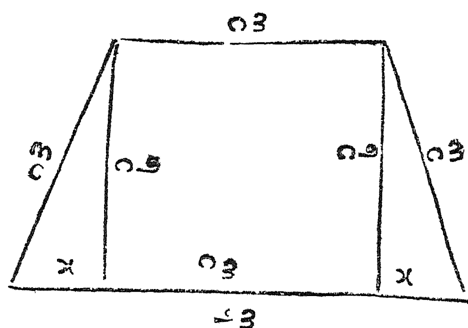
భూవదనాంతర దళకృతి। నావలభుజమందు ద్రోచి యొటశేష పదం। బై వెలయు లంబకము గా। నో వెలది ద్విత్రి సములౌ భుజములలన్ ॥

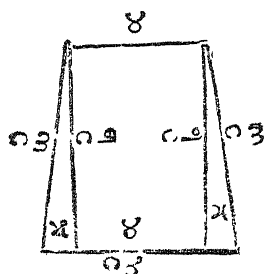
భూముఖాంతరార్థవర్గము
భుజవర్గంబునం ద్రోచి శేషమూ
లము ద్విత్రిసమభుజంబులలంబమా
నంబగు- నిట్లుంతటఫలము - భూము
ఖైక్య ఖండములంబగుణంబగునను
ట-

సమత్రిభుజి భుజత్రయము జానగు విశ్వమితంబులగ్ని నే
త్రములవనౌద్వితుల్య మనదప్పక మేదిని యింద్రతుల్యమున్।
సమములుగా భుజద్వయము సన్మతి విశ్వ ములందు నమ్ముఖం।
బమరజలంబుగా నసఖి నాకెరుగింపు ములంబము ల్వెసన్ ॥

ప్రథమోదాహరణము-భూమి-౨౩
భుజములు-౧౩-౧౩-౧౩

ద్వితీయోదాహరణము భూమి
౧౪ ముఖం ౪ భుజములు ౧౩-౧౩

౨౩	భుజం
౧౩	౧౩
౧౦	
అర్థం ౫	వర్గం
వర్గం ౨౫	౧౬౯
అంతరం ౧౪౪	
లంబం	౧౨

౧౪	భుజము
౪	౧౩
౧౦	వర్గము
అర్థం ౫	౧౬౯
వర్గం ౨౫	
అంతరం ౧౪౪	
మూలం	
౧౨ లంబం	

అథ విషమచతురశ్రే ఇష్టకర్ణాత్ లంబజ్ఞానం లంబాత్క
ర్ణజ్ఞానం ఏకకర్ణాదన్యకర్ణజ్ఞానం ఫలజ్ఞానం చ క్రమేణ
సూత్రాణిదర్శయిత్వా ఆచార్యః స్వోదాహరణం పతిత్వాత
దనంతరం త్రిమేనసా త్రిసమవిషమశబ్దం వ్యాకరోతి

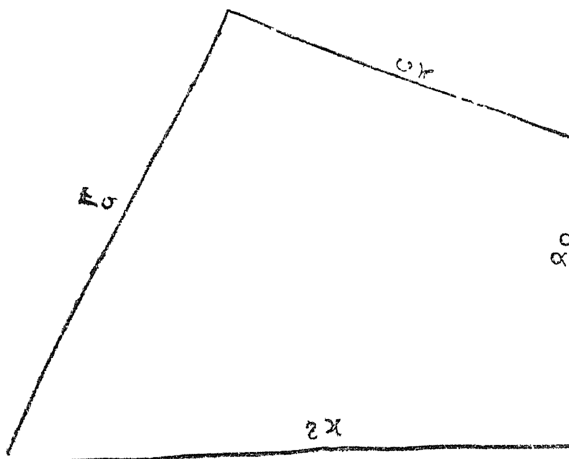
ఉదాహరణము.

పంచాశదేకసహితావదనంయదీయంభూఃపంచసప్తతిమితా
ప్రమితోష్టషష్ట్యా।సవ్యోభుజోద్విగుణవింశతిసమ్మితోన్యస్త
స్మిన్ఫలంశ్రవణలంబఘుతేప్రచక్ష్వ॥

శశిశరముల్ముఖంబుశరసప్తులుభూమియుసవ్యబాహువా।సిశదవసు తుఃసమ్మితమువిశ్రుతదక్షిణబాహువెన్న గా।దశగుణితాబ్ధులందుదగద క్షుడవేనిఫలంబుగణాముల్కులశలమతీనుదిందిలదిగొబ్బున లంబము నేర్ప రింపుమా॥............ ...*

పంచాశక్షితి-ఏకాధికాపంచాశత్ - ౫౧ యదీయంముఖంపంచసప్తతిః ౭౫మితాయత్ర భూః క్షితిః అష్టషష్టి ప్రమితోయ త్రసవ్యోభుజః ౬౮ ద్విగుణవింశతిసమ్మితః చత్వారింశత్ ౪౦మితో అన్యోభుజః-తస్మిన్ క్షేత్రేఫలంవద - శ్రవణలంబయోః మానంచవద-

ఈయుదాహరణంబునముఖము ౫౧ భూమి ౭౫ దక్షిణబుజం ౪౦ వామభుజము ౬౮ గలుగునేదఫలంబును లంబములుకర్ణములును దెలుపుమని ప్రశ్నము......*

సూత్రం వృత్తార్ధం-

జ్ఞాతేవలంబే శ్రవణస్సుతౌతులంబః ఫలస్యాన్నియతంచ

తత్ర।

తెలియులంబమునను శ్రుతియు దెలియు శ్రుతి నిలంబమును। దెలియరెం

డువుడమి ఫలము దెల్లనుగుచు నియతమా॥...... ....❋

జ్ఞాతేతి- లంబే- జ్ఞాతే కర్ణో జ్ఞాయతే - శ్రుతౌ జ్ఞాతాయాంతులంబో జ్ఞాయతే- తత్రైవ నియతం ఫలం స్యాత్ - అత్ర చతుర్భుజే కర్ణస్యానియతత్వాత్ లంబోప్యనియతః ఫలంచ తద్వదిత్యర్థః-

చతుర్భుజంబున కర్ణము నియతంబు లేమిం జేసి లంబఫలంబులు నియతంబులుగావుగాన ఇష్టకర్ణము చేలంబంబును లంబము వేకర్ణంబును నిష్పాదితంబులగు నని యాతద్వశంబున ఫలము నియతంబగునని సూచించుట... . ...❋

అత్రేష్టకర్ణకల్పనేవిశేషజ్ఞానార్థం పాఠవృత్తం

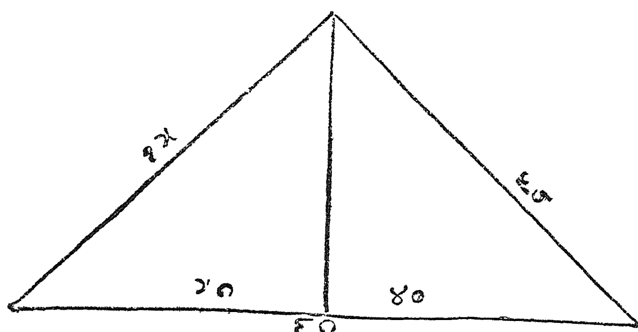
కర్ణాశ్రితాం స్వల్పభుజైక్యముర్వీం ప్రకల్ప్య తచ్ఛేషభుజౌ

చ బాహూ। సాధ్యోవలంబోథ తథాన్యకర్ణః స్వోర్వ్యాః క

థం విచ్ఛ్యవణోనదీర్ఘః। తదన్యలంబాన్నలఘుస్తథైవం జ్ఞా

త్వేష్టకర్ణస్సుధియాప్రకల్ప్యః॥

కర్ణకల్పనయందుగను విశేషము లివి యధిక దీర్ఘంబైన నగుభుజము। యు దిగొట్టులనివను నాకర్ణసంశ్రితస్వల్పభుజైక్యంబు జగతిజేసి। శేషముల్భుజములు జేయు లంబమ్ముగల్గానటు గాసను ర్వి కెవత్య ధికము। కల్పింపదగదండ్రు గణితజ్ఞులటు గాక స్వల్పభుజంబుప్రకల్పముగను। కల్పనము జేయ దలనుగలయు నేర। దట్లుగావున క్షేత్రంబునరసి స్వేచ్ఛ। కర్ణకల్పన చేయంగగడగవలయు॥ గర్వదక్షాగ్రిబుధులౌగణకవరులు॥

కర్ణాశ్రితేతి - చతుర్భుజేహిప కాంతరకోణావాక్రమ్య సంకోచ్యమానం త్రిభుజత్వం యాతి - తత్రైక కోణేలంబ లఘుభుజయోరైక్యం భూమిం ప్రకల్ప్య ఇతరౌభుజౌ ప్రకల్ప్య సాధితం సచ లంబాహూనః సంకోచ్యమానః కర్ణః కథంచిదధికస్స్యాత్ - తదితరౌభుజౌభూమేరధికౌనస్యాతాం - ఏవముభయత్రాపి - ఏతదనుక్తమపి బుద్ధిమతాజ్ఞాయతఏవ

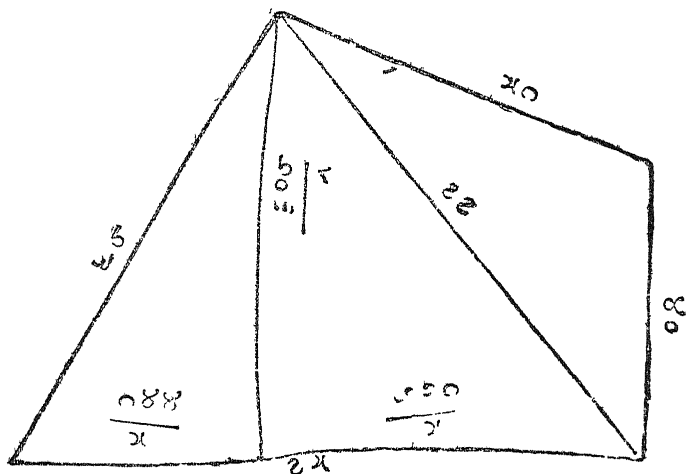
ఇష్టకర్ణకల్పనము జేయునెడ భూమికన్న మిక్కిలి నిడుపుగా కల్పింపబడియెనేని త్రిభుజంబగుననియుం త్రిస్వవ భుజంబుకన్న హీనంబయ్యెనేని భుజకోణంబులు చాక నేరదనియు నూహించి క్షేత్రమునకు వైకల్యము గానియట్లు క్షేత్రానుసారముగ నిష్టకర్ణముంచ కల్పయునసట ఈవిషయము జెప్పకున్న నూదెలియునగినాజైనను స్పష్టీకరణార్థము సూచింపంబడెను

ఏవం స్వేష్టకల్పితకర్ణాల్లంబజ్ఞానం వ్యస్తాదికం
చతుర్భుజాంతస్త్రిభుజే వలంబః ప్రాగ్వద్వ్యుత్పన్న జౌకర్ణభుజౌ
మహీభూః

అప్పరహితమగు చతుర్భుజాంతరము నగణుకచే కల్పిత త్రిబాహువు నకుగనుములంబమప్పధికా । కల్పితంబు జేయునట్టికర్ణమును భుజంబుగా పొల్పుమీరుభుజములగు మప్పుడమ సాను వైదగుర్

చతుర్భుజేతి - చతుర్భుజాంతస్త్రిభుజే చతుర్భుజస్యార్ధే వర్తమాన త్రిభుజే త్రిభుజే భుజయోర్యోగ ఇతి ప్రాగుక్త ప్రకారేణ లంబసాధనం కార్యమిత్యర్థః - అత్రైక కర్ణ భుజౌ భుజౌ జ్ఞేయౌ మహీ భూరేవ భూజ్ఞేయా। అత్ర ఏకః ఇష్టకర్ణః కల్పనీయ ఇతి భావః

ఈవిషమ చతుర్భుజంబున గల త్రిభుజంబునకు పూర్వోక్తదాహృతక్రమంబున గణకుచే కల్పింపంబడిన కర్ణంబొక భుజంబును క్షేత్రభుజంబన్యంబును భూమి భూమియగావున నట్లు కల్పిత త్రిభుజంబున లంబము త్రిభుజంబువలెనె యను సూత్రోక్త క్రమంబున సాధింపవలయునని నాట్లు

అత్ర లంబజ్ఞానార్థం సవ్యభుజాగ్రగ దక్షిణభుజమూలగామి సూత్రతిరిష్టకర్ణః కల్పితః। తేన చతుర్భుజాంతస్త్రిభుజం కల్పితం। తత్ర కర్ణ ఏకో భుజః ద్వితీయస్తు సవ్యభుజః భూస్సైవ॥

ఇందు లంబసాధనమునకై ౭౭ యిష్టకర్ణము కుడిభుజము క్రిందినుండి యెడమ భుజము మొదలికి దాకునట్లు కల్పింపబడి దానిచేనా చతుర్భుజము ద్వంద్వంబున నొక త్రిభుజము కల్పింపబడుట భూమి-౭౫ భుజం ౭౭ -౫౧ ..

న్యాసః భూమిః ౭౫ భుజౌ-౬౮-౭౭ అత్ర సత్వేన ప్రతిమిత ఏకః కర్ణః కల్పితః ఏకస్మిన్ కర్ణే కల్పితే ఫలాదిజ్ఞానం విశదీక్రియతే ఏకస్మిన్ కర్ణే కల్పితే తత్ర త్ర్యశ్రవలంబజ్ఞానేన కర్ణజ్ఞానం కర్ణజ్ఞానేన లంబజ్ఞానం తతో నియతం ఫలం తత్ర చతుర్భుజాంతః త్రిభుజే అవలంబః ప్రాగ్వత్ త్రిభుజే భుజయోర్యోగః ఇత్యాదినా నియతః తత్ర కర్ణో యథా-భుజయోః-౬౮-౭౭- యోగః ౧౪౫ తదంతరేణ ౯ గుణితః ౧౩౦౫ భూమ్యా ౭౫ హృతః లబ్ధం బాహ్వోః చబదకోటి రపవర్తనః $\frac{౮౭}{౫}$ అనయా లబ్ధ్యా ద్విష్ఠా భూః ౭౫-౭౫-ఊనా యుతా సమచ్ఛేదేన $\frac{౩౭౫}{౫}$ $\frac{౮౭}{౫}$ ఊనా-$\frac{౨౮౮}{౫}$ యుతా $\frac{౪౬౨}{౫}$ ఉక్తవదితి $\frac{౧౪౪}{౫}$ $\frac{౨౩౧}{౫}$ ఏతే ఆబాధే బాధాభుజా $\frac{౧౪౪}{౫}$ $\frac{౬౮}{౧}$ తత్కృతీ-$\frac{౨౦౭౩౬}{౨౫}$ $\frac{౪౬౨౪}{౧}$ అనయోరంతరార్థం సమచ్ఛేదౌ కృత్వా $\frac{౨౦౭౩౬}{౨౫}$ $\frac{౧౧౫౬౦౦}{౨౫}$ ఏతయోరంతరం $\frac{౯౪౮౬౪}{౨౫}$

ఇట్లు జేయుటవలన-శశిశరము ఖ్యు ఖంబు లవిషమచతుర్భుజంబున లంబమ్ను టంబునునందుచేత కర్ణాస్పుటంబునునందులచేఫలమును క్రమంబున దెలియుననుట॥*........

$\frac{౭౭}{౬౮}$

$\frac{౧౪౫}{౯}$

౭౫)౧౩౦౫($\frac{౮౭}{౫}$

౭౫ అపగతే శే

భూమిః $\frac{౭౫}{౧}$ తో $\frac{౮౭}{౫}$ సమా $\frac{౩౭౫}{౫}$

$\frac{౮౭}{౫}$ శేషం $\frac{౨౮౮}{౫}$ అర్థం $\frac{౧౪౪}{౫}$

చిన్నఆబాధ

భూమి $\frac{౭౫}{౧}$ కూ $\frac{౮౭}{౫}$ సమా $\frac{౩౭౫}{౫}$ $\frac{౮౭}{౫}$

యోగం $\frac{౪౬౨}{౫}$ అర్థం $\frac{౨౩౧}{౫}$ పెద్ద భుజం ౭౭ బాధ

వర్గం

$\frac{౫౯౨౯}{౧}$ తో ఆబా $\frac{౫౩౩౬౧}{౨౫}$ తో

$\frac{౧౪౮౨౨౫}{౨౫}$ అంతరంసమా $\frac{౧౪౮౨౨౫}{౨౫}$

తో $\frac{౫౩౩౬౧}{౨౫}$ శేషం $\frac{౯౪౮౬౪}{౨౫}$

తన్మూలం ౩౦౮/౫ లంబః పి
నం ద్వితీయా బాధా భుజౌ ౭౩౧/౫
౭౭/౧ తత్కృతీ ౫౩౩౬౧/౨౫ ౫౯౨౯/౧
అనయోరంతరార్ధం సమచ్ఛేదౌ
౧౪౮౨౨౫/౨౫ ౫౩౩౬౧/౨౫ ఏతయో
రంతరం ౯౪౮౬౪/౨౫ తన్మూలం లంబస్స ఏవ ౩౦౮/౫

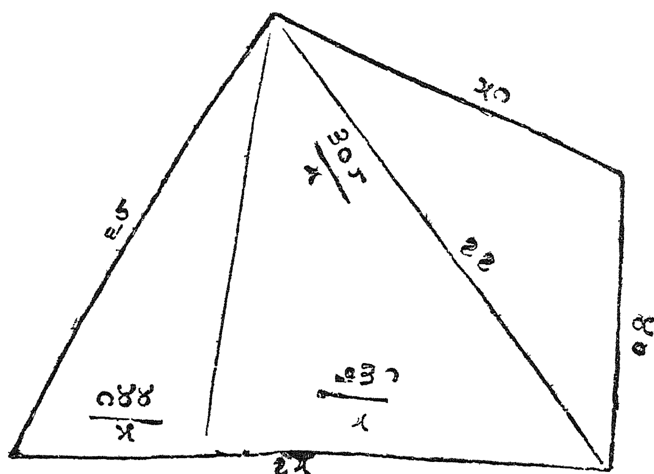
మూలంలంబం ౩౦౮/౫
భుజం ౬౮/౧ వర్గం ౪౬౨౪/౧ అబాధా
౪౪/౫ వర్గం ౨౦౭౩౬/౨౫ అంతరం సమ
౧౧౫౬౦౦/౨౫ ౨౦౭౩౬/౨౫ అంతరం
౯౪౮౬౪/౨౫ మూలంలంబసమానము ౩౦౮/౫

అథలంబాత్కర్ణజ్ఞానం వృత్తేనాహ

యల్లంబలంబాశ్రితబాహువర్గవిశ్లేషమూలం కథితా వధా
సా। తదూనభూవర్గసమన్వితస్య యల్లంబవర్గస్య పదం సకర్ణః॥
బాహుకృతినిలంబబాహుళ్వర్గము ద్రోయు। శేషమూలమవధ జెలగుచుండు
అవధహీనభూమినమరువర్గముఁలంబ। వర్గయోగపదము వరలుచుండు॥

యల్లంబేతి - లంబోలంబాశ్రితబాహుశ్చతయోర్వర్గాంతరం తస్య యన్మూలం సా అవధా అబాధా కథితా - ఉక్తా - తయా అబాధయా ఊనో యాభూమేః వర్గేణ సమన్వితో యోలంబవర్గః తస్య పదం కర్ణ ఉక్తః

భుజవర్గంబునలంబవర్గము ద్రోయ శేషమూలము ఆబాధయగును యాబాధభూమి యందు ద్రోచి శేషము వర్గించి యందు లంబవర్గముగా చేర్చిన యందలి మూలము కర్ణ బగుననుట

అత్రోదాహరణే సవ్యభుజాగ్రాల్లంబః కిల కల్పితః ౩౦౮/౫ తదాశ్రిత బాహుః ౬౮ అనయోర్వర్గౌ ౯౪౮౬౪/౨౫ ౪౬౨౪/౧ వియోగార్థం సమచ్ఛేదౌ ౯౪౮౬౪/౨౫ ౧౧౫౬౦౦/౨౫ అనయోర్విశ్లేషః ౨౦౭౩౬/౨౫ అస్య మూలం ౧౪౪/౫ అబాధా తయోనా భూః ౭౫/౧ అంతరార్థం సమచ్ఛేదౌ ౩౭౫/౫ ౧౪౪/౫ ఊనా ౨౩౧/౫ తద్వర్గః ౫౩౩౬౧/౨౫ తేనలంబవర్గః

ఇందుకల్పితంబగు కర్ణము వలన పూర్వసూత్రంబుచే సాధింపంబడు లంబము ౩౦౮/౫ గావున దీనిచే కర్ణానయనన్యాసము

లంబం ౩౦౮/౫ భుజం ౬౮/౧ వర్గములు ౯౪౮౬౪/౨౫ ౪౬౨౪/౧ అంతరంసమ ౧౧౫౬౦౦/౨౫ తో ౯౪౮౬౪/౨౫ శేషము ౨౦౭౩౬/౨౫ మూలం ౧౪౪/౫ ఆబాధ భూమి ౭౫/౧ తో ఆ ౧౪౪/౫ సమ ౩౭౫/౫ ౧౪౪/౫ శేషం ౨౩౧/౫ ఇది భూఖండము

౯౪౭౬౪/౨౫ సమన్వితః ౧౪౮౭౨౨౫/౨౫

ఛేదేన ౨౫ భక్తః ౫౯౫౩౬ తస్యా లం

౭౭ కర్ణః

వర్గాం ౫౩ ౩౬౧౬/౫ లంబం ౩౦౭ వర్గః/౨౫

౯౪౭౬౪/౨౫ - వర్గయోగం ౧౪౮౭౨౨౫/౨౫

అప ౨౫ రాం ౫౯౫౯ మూలం ౭౭ ఇష్ట

కల్పితకర్ణం

అథైకకర్ణాద్ద్వితీయకర్ణానయనం వృత్తద్వయం
ఇష్టాత్ర కర్ణః ప్రథమః ప్రకల్ప్య స్త్ర్యస్రే తు కర్ణోభయతః స్థితే యే। కర్ణం తయోః క్ష్మామితరౌ చ బాహూ ప్రకల్ప్య లంబావవధీ చ సాధ్యే । ఆబాధయోరేక కకుప్స్థయోర్యత్ స్యాదంతరం తత్కృతిసంయుతస్య। లంబైక్యవర్గస్య పదం
ద్వితీయః కర్ణో భవేత్సర్వచతుర్భుజేషు॥

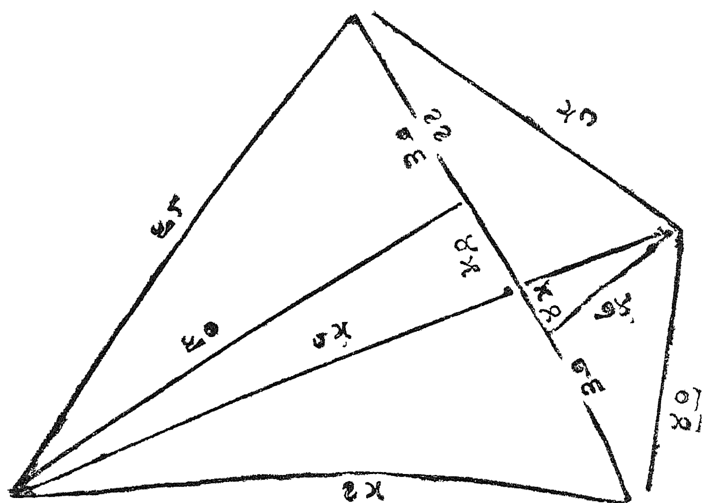
విషమచతుర్భుజి వినుము న్స్వేష్టమానొకకర్ణకల్పనం బొనరజేయ । నట్టికర్ణము భూమియగుచు నప్పార్శ్వంపు త్రిభుజయుగ్మములకు దేజరిల్లు। యితరము ల్భుజములు నిదిభూమిగావున యాభయ త్రిభుజములనొప్పమీరు, నాబాధలు నల్లంబనములును వేర్వేరసాధించదగు త్రిభుజవువిధమున । వే కదిక్కైనయవధల నెసగునంత । రమును వర్గించిలంబయుగ్మముల రౌగ్ వర్గమిళితపదంబు డావరలునన్య । కర్ణమగుచు చతుర్భుజగణితవిధుల

ఇష్టేతి- అత్ర పూర్వ సూత్రాత్ చతుర్భుజే సవ్య భుజాగ్ర దక్షిణ భుజమూలగామినః కిలకర్ణమానం సాధితం తత్కర్ణరేఖావచ్ఛిన్నస్య క్షేత్రస్య మధ్యే కర్ణయోరుభయతః త్రిభుజే క్షేత్రేఉత్పన్నే తయోః కర్ణం భూమిం ప్రకల్ప్య తదితరౌ భుజౌ చకల్ప్య ముజౌ వ ప్రాగ్వ ల్లంబాబాధాః సాధ్యాః।

తొలుత టి సూత్రముచే నిష్ట కర్ణము స్ఫుటీకరింపం బడియె గావున నకర్ణము చే ఖండింపంబడిన చతురశ్రభూమి త్రిభుజద్వయంబులగుటం జేసియయ్యుభయ త్రిభుజంబులకు నకర్ణము భూమియు నితరములు భుజములుగా నుంచుటనీయుభయ త్రిభుజంబులకును వేర్వేరలంబాబాధలు త్రిభుజసూత్రము సాధింపవలయు

ఆబాధయోరితిపకదిశాస్థయోరాబాధయోర్యదంతరం లంబసంపాతాంతరభూమిరిత్యర్థః తస్యకృతినాసంయుతస్యలంబైక్యస్యయద్వర్గాంతస్య యత్పదంతత్సర్వేషుచతుర్భుజేషుద్వితీయంకర్ణప్రమాణంభవేదిత్యర్థః

ఇట్లుసాధించంబడులంబద్వయంబులంగూర్చి యదివర్గించు నది. మరియు నీ యుభయత్రిభుజంబుల పొడమెడులంబంబులకునొకదిక్కునంగలయా బాధాద్వయంబులకు గలయంతరభూమానమువర్గించు నదియూ వర్గద్వయముల జేర్చి మూలముగొనిన రెండవకర్ణము స్ఫుటంబగునన్నట

అత్రత్రిభుజేసవ్యభుజాగ్రాద్దక్షిణభుజగామీకిల కర్ణః ౭౭ తదుభయత్ర్యస్రయోఃఅయంభూమిఃఇతరౌభుజౌతతోయధాక్రమన్యాసః-

ఇందుభయత్రిభుజంబుకునుపూర్వసాధితకర్ణము ౭౭ భూమియునితరంబులు భుజంబులగుట న్యాసము

ప్రథమత్రిభుజే భుజయోః ౬౮ ౭౫ యోగః ౧౪౩ తదంతరేణ ౭ గుణితః ౧౦౦౧ భువా ౭౭ హృతః లబ్ధం ౧౩ అనేన భూః ౭౭ ఊనా ౬౪ యుతా ౯౦ దళితా ౩౨-౪౫ ఏతే స్తో త్ర్యస్రస్యాబాధే ॥ అథలంబసాధనం యథా ఆబాధాభుజౌ ౩౨-౬౮ తత్కృతీ ౧౦౨౪-౪౬౨౪ తదంతరం ౩౬౦౦ తన్మూలం లంబః ౬౦ ఏవమన్యత్రాపి స్వాబాధాభుజౌ ౪౫ ౭౫ తత్కృతీ ౨౦౨౫-౫౬౨౫ అంతరం ౩౬౦౦ మూలం ౬౦ లంబస్స ఏవ ....*

అథద్వితీయ త్రికోణన్యాసః

భుజయోః-౪౦-౫౧ - యోగః ౯౧ అంతరేణ ౧౧ గుణితః ౧౦౦౧ భువా ౭౭-హృతః లబ్ధం ౧౩ అనేన భూరూనా యుతా ౬౪-౯౦ దళితా ౩౨-౪౦-ఆబాధే స్వాబాధాభుజౌ ౩౨-౪౦-తత్కృతీ-౧౦౨౪-౧౬౦౦ తదంతరం ౫౭౬ తన్మూలం ౨౪ లంబః ఏవమస్యత్రాపి స్వాబాధాభుజౌ ౪౫-౫౧ తత్కృతీ-౨౦౨౫-౨౬౦౧-తదంతరం ౫౭౬ తన్మూలం లంబస్స ఏవ-౨౪

ప్రథమత్రిభుజము

భూమి ౭౭

భుజం ౬౮-౭౫

౭౫
౬౮
౧౪౩
౭

౭౭)౧౦౦౧
లబ్ధం ౧౩

౭౭	౭౭
౧౩	౧౩
౬౪	౯౦

అర్ధం

౩౨	౪౫
వర్గం ౧౦౨౪	వర్గం ౨౦౨౫
భుజవర్గం ౪౬౨౪	భుజవర్గం ౫౬౨౫

అంతరం ౩౬౦౦

మూలం ౬౦

ద్వితీయ త్రిభుజము

భూమి ౭౭

భుజం ౫౧-౪౦

౫౧
౪౦
౯౧
౧౧

౭౭)౧౦౦౧
లబ్ధం ౧౩

౭౭	౭౭
౧౩	౧౩
౬౪	౯౦

అర్ధం

౩౨	౪౫

ద్వితీయకర్ణసాధనే న్యాసః

అబాధయోరేకకకుప్స్థయోరితిప కదిశాస్థయోరాబాధయోః ౪౫ - ౩౨ యోరంతరం ౧౩ లంబసంపాతాంతరభూమిః ౧౩ తస్యకృతిః - ౧౬౯ లంబయోః౬౦-౨౪ యోగః ౮౪ తద్వర్గః ౭౦౫౬ యోగో యం ౭౨౨౫ అస్యపదం ౮౫ అయమేవద్వితీయకర్ణప్రమాణం॥

వర్గం వర్గం

౧౦౨౪ ౨౦౨౫

భుజవర్గం భుజవర్గం

౧౬౦౦ ౨౬౦౧

అంతరం
౫౭౬

మూలం-

౨౪

రెండవకర్ణానయనము:

లంబములు	ఒకదిక్కులంబములు
౬౦	౪౫
౨౪	౩౨
౮౪	౧౩
వర్గం	వర్గం
౭౦౫౬	౧౬౯

యుతి
౭౨౨౫
మూలం

౮౫ రెండవకర్ణము

అథఫలానయనమర్ధేనాహ

త్ర్యస్రే తుకర్ణోభయతస్థితే యే తయోః ఫలైక్యం ఫలమత్ర నూనం॥

ఇట్టిత్రిభుజయుగ్మకమూలనెళ్ళకొనినఫలములకు జట్టిజేయపుడమి ఫలముచతురవిషమభుజమునకు॥.......... . . ..*

త్ర్యస్రేత్రిత్ర్యస్రయోఃఫలైక్యంలంబగుణంభూమ్యర్ధమితికృతే యత్ఫలంతత్సంకలనమేవఫలమితిస్పష్టం.............................. .. *

పూర్వసూత్రసాధితత్రిభుజద్వయఫలంబులనుగూర్పవిషమచతుర్భుజక్షేత్రఫలంబుస్ఫుటమగును -........... ....

ప్రథమత్ర్యస్రే భూమిః ౭౭-
లంబః ౬౦ అర్ధం ౩౦ గుణితం-
౨౩౧౦-ఫలం

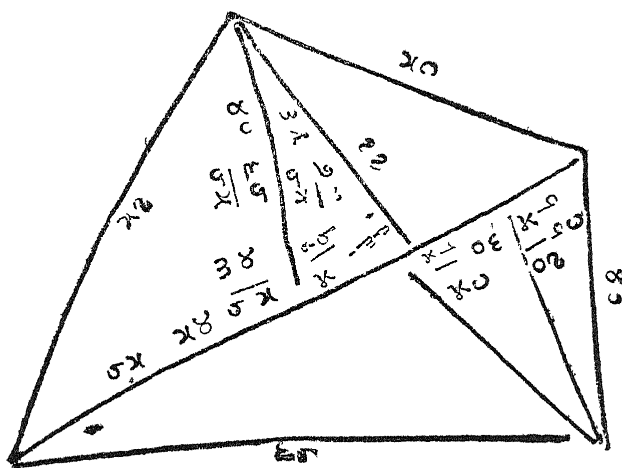
అన్యత్ర భూమిః ౭౭ లంబః ౨౪
అర్ధం ౧౨ తేనగుణితో భూమిః -
౯౨౪ ఫలం॥..............................

అనయోః ఫలయోరైక్యం ప్రథమత్ర ౨౩౧౦ అన్యత్ర ౯౨౪ ఐక్యం
౩౨౩౪ ఇదమేవ చతుర్భుజక్షేత్ర ఫలం.......................

ప్రథమత్రిభుజము-	ద్వితీయత్రిభుజము-
౭౭	౭౭
౬౦	౨౪
౨)౪౬౨౦	౨)౧౮౪౮
౨౩౧౦	౯౨౪

యోగం
౩౨౩౪

మరియునిందు బాలావబోధము కొరకు ప్రకారాంతము నిరూపింపబడియెడు.

ఇందు భూమి ౭౫ దక్షిణభుజము ౪౦

వర్గము ౫౬౨౫ వర్గము ౧౬౦౦

వర్గయోగము

౭౨౨౫

మూలము ౮౫

ఇదిజాత్యత్ర్యశ్రముగానుండుటవలననిదియిష్టకర్ణముగనిలిపిదీనిచే రెండవకర్ణమును ఫలమును జేయదగియుండుటన్న్యాసము.

ప్రథమత్రిభుజము

భూమి ౮౫ భుజ ౬౮ _ ౫౧

౬౮
౫౧
౧౧౯
౧౭
౮౫) ౨౦౨౩ ఫలం
౮౫

భూమి ౮౫/౧ తో ౨౦౨౩/౮౫ స
యు ౭౨౨౫/౮౫ ౨౦౨౩/౮౫ శేషం ౫౨౦౨/౮౫
అర్ధం ౨౬౦౧/౮౫ వర్గం ౬౭౬౫౨౦౧/౭౨౨౫
భూమి ౮౫/౧ కూ ౨౦౨౩/౮౫ సమ ౭౨౨౫/౮౫
౨౦౨౩/౮౫ యుతరాశి ౯౨౪౮/౮౫ అ

ద్వితీయత్రిభుజం

భూ ౮౫ భు ౭౫ _ ౪౦

౭౫
౪౦
౧౧౫
౩౫
౮౫) ౪౦౨౫
౮౫ అప౫ రా ౮౦౫/౧౭ ఫ

భూమి ౮౫/౧ తో ౮౦౫/౧౭ స ౧౪౪౫/౧౭
౮౦౫/౧౭ శేషం ౬౪౦/౧౭ అర్ధం ౩౨౦/౧౭ వ
ర్గము ౧౦౨౪౦౦/౨౮౯
భూమి ౮౫/౧ కూ ౮౦౫/౧౭ సమ ౧౪౪౫/౧౭
౮౦౫/౧౭ కూ ౨౨౫౦/౧౭ అర్ధం ౧౧౨౫/౧౭

ఘాతం ౪౬౨౪/౮౫ వర్గం ౨౧౩౮౧౩౭౬/౭౨౨౫

భుజం ౫౧

వర్గం

౨౬౦౧/౧ తో ఆబాధావర్గ-

ము ౬౭౬౫౨౦౧/౭౨౨౫ స ౧౮౭౯౨౨౨౫/౭౨౨౫

తో ౬౭౬౫౨౦౧/౭౨౨౫ శేషము-

౧౨౦౨౭౦౨౪/౭౨౨౫ మూలం లబ్ధం -

౩౪౬౮/౮౫

భుజం ౬౮

వర్గ

౪౬౨౪/౧ తో - ఆబాధావ

ర్గము ౨౧౩౮౧౩౭౬/౭౨౨౫ సమ-

౩౩౪౦౮౪౦౦/౭౨౨౫ - ౨౧౩౮౧౩౭౬/౭౨౨౫

శేషం ౧౨౦౨౭౦౨౪/౭౨౨౫ - మూలం

౩౪౬౮/౮౫ సమానము

వర్గము ౧౨౬౫౬౨౫/౨౮౯

భుజం ౪౦/౧ వర్గం ౧౬౦౦/౧ అబా

వర్గం ౧౦౨౪౦౦/౨౮౯ సవ. ౪౬౨౪౦౦/౨౮౯

౧౦౨౪౦౦/౨౮౯ శేషం ౩౬౦౦౦౦/౨౮౯ మూ

లముం ౬౦౦/౧౭ భుజం ౭౫/౧ వర్గం ౫౬౨౫/౧

ఆబాధావర్గం ౧౨౬౫౬౨౫/౨౮౯ సమ

౧౬౨౫౬౨౫/౨౮౯ ౧౨౬౫౬౨౫/౨౮౯ శేషం

౩౬౦౦౦౦/౨౮౯ మూలం లంబం సమా

ము ౬౦౦/౧౭ ౫/౫ ౩౦౦౦/౮౫

ద్వితీయకర్ణానయనము

ప్రథమత్ర్యశ్రలంబం ౩౮౬౭/౭౪ ద్వితీయత్ర్యశ్రలంబం ౩౦౦౦/౭౫

యోగం ౬౮౬౭/౭౫ వర్గం ౪౭౧౭౩౬౯౦౨౮/౬౨౨౫

ఆబాధాంతరం ప్రథమత్ర్యశ్ర ౨౬౦౧/౭౫ ద్వితీయం ౧౬౦౦/౭౫ అంతరం

౧౦౦౧/౭౫ వర్గం ౧౦౦౨౦౦౧/౬౨౨౫ రెండవత్ర్యశ్ర ఆబాధాంతరం ౫౬౨౫/౭౫

ప్రథమం ౪౬౨౫/౭౫ అంతరం ౧౦౦౧/౭౫ వర్గం ౧౦౦౨౦౦౧/౬౨౨౫ పూర్వ లంబయోగ

వర్గరాశి ౪౭౧౭౩౬౯౦౨౮/౬౨౨౫ యుతరాశి ౪౮౧౭౫౭౦౨౯/౬౨౨౫ మూలం ౬౯౪౫౩/౭౫

పరాశిరాశి రెండవకర్ణము ౬౬

ఫలానయనము —

ప్రథమత్ర్యశ్రంబున —	ద్వితీయత్ర్యశ్రంబున
భూ ౭౫/౧ లంబార్ధం ౧౯౩౪ ౩/౭౫	భూ ౭౯/౧ లంబార్ధం ౧౯౦౦/౭౯
ముపరస్పరము ఛేదాంశంబులు తుల్యంబగుటనాశము నొందఫలము — ౧౯౩౪ —	ఏ ఛేదాంశంబులు సమానంబుల గుట ఫలము — ౧౫౦౦

ఫలద్వయయోగము ౩౨౩౪ పూర్వోక్తబాహ్యాంతతుల్యము

౧౬ ప్రశ్నలు —

కరిచందంబులుల సనేను। ధరఖుతిమితంబు భుజబుత కాగ్నిందుల్ ।
హరిఖసుసమితంబును। మెరయ శ్రవణలబ్ధల బమిత మెంతయగుగా ॥ వసు

ధవర్ణక్షితులు వదనజలచందనమునుగ। శరభములును బాణనంద। చంద్రుల
గును భుజలుజలజాక్షి శ్రుతిలంబ। ఫలచయాలి వరుసబలుకవేగ ॥

ధరజలవసువులుగుణవా। గరములు వదనము శరాగ్ని గను సవ్యశయం। బరయ

గతకర్ణ త్రుటిగా। బరగనితరమగు లంబఫల శ్రుతులెల్లా॥ భూమిముఖయంద మితంబగు। నామముఖయుత గార్ధమితమున భుజలమును మరి। కోణాలిధగాంగన మ్మిత। వామహి బాహులుగనందు బల్కు ఫలాదిక॥ అగువనిమూరుంవసుగ ర। ధరకరములు ముఖము భుజము దర్ణాగ్ని లగుట। శరజలమితము ... ము స్తై। బరగ శ్రుతులు లంబమితము ఫలమును జెప్పుము॥ ....*

ప్ర-భూమి ౧౩ వా-భు ౭౬ద భు ౩౫ ద్విభూ ౦ము ౫ ౨వా భు ౬౭ ద-భు ౪౦- త్రిభూ ౬౩ ము ౨౭ వా భు ౪ ౫ ద భు ౩౬- చ-భూ ౧ ౯ ము ఖ ౧ ౨ భు ౧ ౩౬ భు ౫ ౦- పం-భూ ౨ ౦ ౪ ము ౧ ౦ ౪ భు ౫

అథ సమానలంబచతుర్భుజే ఆబాధాకర్ణానయనజ్ఞానా యావృత్తద్వయం.

సమానలంబస్య చతుర్భుజస్య ముఖోనభూమిం పరికల్ప్య శేష
భూమిమ్। భుజౌ భుజౌ త్ర్యశ్రవదేవ సాధ్యే తస్యావధేలంబమి
తీతతశ్చ। ఆబాధయోనా చతురశ్రభూమిస్తల్లంబవర్గైక్యప
దం శ్రుతిస్స్యాత్। సమానలంబే లఘుదోః కుయోగాన్ముఖాన్య
దోస్సంయుతిరల్పికా స్యాత్॥

లఘుభుజభూయోగలబ్ధంబునకునల్పమగునన్య ముఖయోగమానమెచట। సమలంబమనదగు చతురభుజంబులనందుభూముఖభేదము ... తియు। భుజములు బాహులుపోలుపొందగల్పించి త్రిభుజంపువిధిచేత దెల్ల ... గను। నాబాధలునులంబము మరంగ సాధించియాదట భూమియందయ్యావధను। నూనమొనరించి శేషభూమానవగ। మునములంబంపువగంబుమొ ... లపి। దానమూలంబుగొనవచ్చుదడయబడక। కర్ణమానంబు సమలంబగణితవిధిని॥

అత్ర ద్వితీయసూత్రోత్తరార్ధం ప్రథమం వ్యాఖ్యాయతే - సమానలంబే - సమానలంబే చతుర్భుజే లఘుభుజభూమ్యోర్యోగాత్ మహాభుజముఖయోగః - స్వల్పస్స్యాత్ ఏతత్సమానలంబలక్షణం

భూమానలఘుభుజయోగంబునకన్నముఖమాన గురుభుజయోగంబె య్యెడనల్పం బైయుండునది సమానలంబక్షేత్రలక్షణంబనబడు

సమానలంబస్యేతి। సమానలంబే చ
[illegible] క్షేత్రే [illegible] భ్యాం జాత్
[illegible] భుజా - విశోధ్యశిష్ట
భూమి త్రిభుజ పార్శ్వగతౌ -
భుజౌ భుజౌ ప్రకల్ప్య త్రిభుజోక్త
-ధనా ఆబాధాద్వయం లంబనంచ
సా - యేత్ తత్ర లబ్ధో లంబస్సమా
నలంబో భవతి
పునః ఏకాబాధాంతస్య చతుర్భు
జస్య భూమేర్విశోధ్యశిష్టస్య చ లం
బస్య చ వర్గ యోగాన్మూలం పక్షః
కర్ణస్స్యాత్
తత్ర మహతో భుజస్య మూలాత్ప్ర
వృత్తో మహాన్ కర్ణః-లఘుభుజస్య
మూలాత్ప్రవృత్తో లఘుః కర్ణః చ
తురశ్ర భూమిరితి కల్ప్య త త్రిభుజే
ష్వుపాదానార్థం

ఇట్టి క్షేత్రమున సమానలంబము
సాధించు నెడ భూముఖాంతర రాశి
భూమియు భుజంబులు భుజంబులుగ
త్ర్యశ్రముగ కల్పించి త్రిభుజలంబ
సాధనవిధిని లంబాబాధాదుల సా
ధించునది-యందు లభించు లంబంబా
క్షేత్రంబున సమానలంబంబగున

నుట

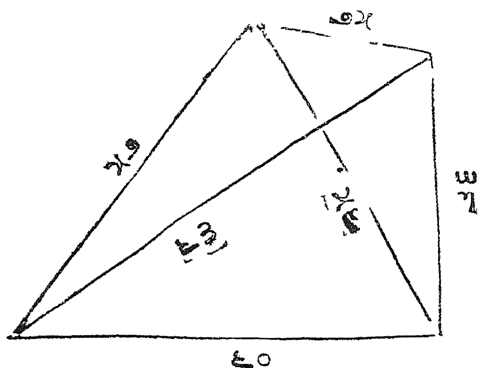
పిదప నొక యాబాధను భూమియం
దు వ్యవకలించి శేషవర్గముతో లం
బవర్గము కూర్చి మూలము గొనక
ర్ణంబగు - నిట్లు రెండవదియును వి
చారించవలయును
ఆ పెద్ద భుజము క్రిందినుంచి వె
డలునది పెద్దకర్ణంబును చిన్న భుజ
ము క్రిందనుంచి వెడలునది చిన్నకర్ణం
బు ననగు

ఉదాహరణం

ద్విపంచాశన్మితే వ్యేకచత్వారింశన్మితే భుజౌ। ముఖంతుపంచ
వింశత్యా తుల్యం వస్త్యా మహీకిల। అతుల్యలంబకం క్షేత్రమి
దం ప్రాగ్వైరుదాహృతం। షట్పంచాశత్త్రిషష్టిశ్చ నియతే కర్ణ
యోర్మితీ। కర్ణాంత ఆపరౌ బ్రూహి సమలంబంచ తచ్ఛ్రుతీ ॥

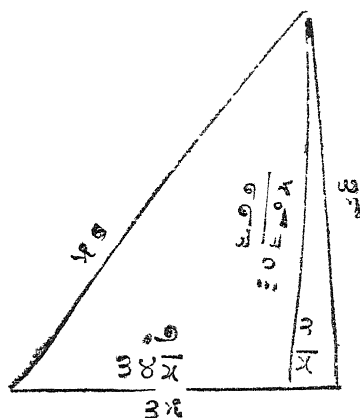
కరశరములొక భుజము శరకరములను ముఖము సురపదముగ సములును సాక్షి
తిభువిషయము గా। మరియునొక భుజమదియు గురుతుగను గ్రహగుణములరయు
మదియాతులపుయు మెరయుమహీలంబా। బరయుగుణరసములును మరియార

సశరములును నేరయొనటకరణములుగురుతుగనవిందుణ। పరములగుకరణము లునోరయుసమపాదవుమితినెరిజెవుమ యొలపాడవుకరణములు మాకుణ॥

ద్విపంచాశదితి- యత్రోర్ధ్వభుజో ద్వి పంచాశన్మితః లఘుభుజో ఏకోన చ త్వారింశన్మితః- ముఖం పంచవింశన్మి తం భూమిష్షష్టిమితా - ఇదం అతుల్య లంబక్షేత్రమితిపూర్వైరుక్తం -క ర్ణయోః ప్రమాణే షట్పంచాశ త్త్రిషష్టిశ్చ నియతే - తస్మిన్ క్షే త్రే అపరౌ కర్ణౌ చ- సమలంబత చ్ఛ్రుతివిజ్ఞౌ చ వద

ఈయుదాహరణంబునభూమి ౬౦ ముఖం ౨౫ భు ౫౨ భు ౩౯ యగుటనిం దుభూలఘుభుజయోగము ౯౯ ముఖ గురుభుజయోగము ౭౭ గానుండు టచేసమానలంబలక్షణలక్షితంబగు చుండ పూర్వులచే అసమానలంబము నగాపిపన క్షేత్రంబుగనుదహరిం చుటయాగాకననియంతికర్ణంబగు నిచతుర్భుజక్షేత్రమునకు ౬౩ - ౫౬ మితములుగకర్ణములనునియ తంబులు జేసియుండుటవలననిందు శేషకర్ణంబులును సమానలంబము గు నెడలంబమితంబును కర్ణముల మితియును బలుకుమనుట

సమానలంబానయనం న్యాసః యథా భూమిః ౬౦ ముఖేన ౨౫ ఊనా ౩౫ భూమిః పరికల్ప్య భుజౌ ౫౨ ౩౯ భుజౌ త్ర్యస్రే క్షేత్రవత్ - తస్యాబాధేలంబశ్చ సాధ్యాః యథా భుజౌ ౫౨-౩౯ తయోర్యోగః ౯౧ తదంతరేణ ౧౩ గుణితః ౧౧౮౩ భువా ౩౫ హరణాన్నిశ్శేషాభావాత్ ఛేదాంశయోస్సప్తభిరపవర్తనాత్కృతః $\frac{౧౬౯}{౫}$ తేన భూః ౩౫ ఊనయుతా కార్యా తదర్ధం సంక్షేపౌ $\frac{౧౬౯}{౫}$ $\frac{౧౭౫}{౫}$ ఊనా అంతరం $\frac{౬}{౫}$ యుతా $\frac{౩౪౪}{౫}$ దలితా $\frac{౩}{౫}$ $\frac{౧౭౨}{౫}$

ఇందు భూమియగు ౬౦ లో ముఖము ౨౫ వ్యవకలించి శేషము ౩౫ భూమియు భుజంబులు ౫౨- ౩౯ భుజంబులు గమనించి - త్రిభుజవిధిని ఆబాధా లంబములు సాధింపవలయుట న్యాసము

౫౨
౩౯
౯౧
౧౩

$\frac{౩౫}{}$ | $\frac{౧౧౮౩ అపవర్తనే}{౩౫}$ $\frac{౧౬౯}{౫}$

భూ $\frac{౩౫}{౧}$ | ఊనో $\frac{౧౬౯}{౫}$ సహ $\frac{౧౭౫}{౫}$ $\frac{౧౬౯}{౫}$

శేషం $\frac{౬}{౫}$ అర్ధం $\frac{౩}{౫}$ సగం $\frac{౧౭౨}{౨౫}$ చిహ్నం

బాధా భూ $\frac{౩౫}{౧}$ నుం $\frac{౧౬౯}{౫}$ సహ $\frac{౧౭౨}{౨౫}$

జాతే ఆ బాహ్వేర్బాహ్యబాధాభుజౌ ౩/౫

౩౯/౧ తత్కృతీ ౯/౨౫ ౧౫౨౧/౧ తయోరం

తరార్ధం సమచెకో ౩౭౦౨౫/౨౫

౯/౨౫ అంతరం ౩౭౦౧౬/౨౫ అస్యమూలా

భావాత్ కరణీగతోయం లంబః అన్య

త్ర్యస్ర్యబాధాభుజౌ ౧౪౧/౫ ౫౨/౧

తత్కృతీ ౨౯౫౬౮/౨౫ ౨౭౦౪/౧

అంతరార్ధం సమచెకో ౬౭౬౦౧/౨౫

౨౯౫౬౮/౨౫ తదంతరం ౩౭౦౧౬/౨౫

సమవలంబః ఏతస్యాసన్నమూలా

ర్ధం పవర్గేణ ముహుః తేష్టే నేత్యాది

క్రియయా కార్యా యథా భేదాం శ

యోః ౩౭౦౧౬/౨౫ వధః ౯౨౫౦౪౦౦

పంచవింశతివర్గేణ ౬౨౫ హతః

౫౭౮౧౦౦౦౦౦౦ ఏతస్య పదం

౨౪౦౪౭ గుణస్య ౬౨౫ పదేన ౨౫

భక్తం ఛిత్తం ౬౨౫ తేనభక్తం లబ్ధ

మూలం ౨౫ ౯౬౧౨/౬౨౫ అయమేవలంబః

౧౯౯/౫ రాశి ౩౪౪/౫ అర్ధం ౧౦౨౨/౫ ఏ

ద్దలబాహ్వాధావర్గం ౨౯౫౬౮/౨౫ ఆబా

ధాభుజములు ౩౯/౧ ౩/౫ వర్గం

౧౫౨౧/౧ ౯/౨౫ అంతరంసమ

౩౭౦౨౫/౨౫ ౯/౨౫ అంతరంలంబవ

ర్గం ౩౭౦౧౬/౨౫ కరణి

ఆబాహుభుజములు ౫౨/౧ ౧౪౧/౫ వ

ర్గం ౨౭౦౪/౧ ౨౯౫౬౮/౨౫ అంతరంస

మం ౬౭౬౦౦/౨౫ ౨౯౫౬౮/౨౫ అంతరం

౩౭౦౨౨/౨౫ లంబకరణి. ఉభయత్ర

సరి

౩౭౦౧౬/౨౫

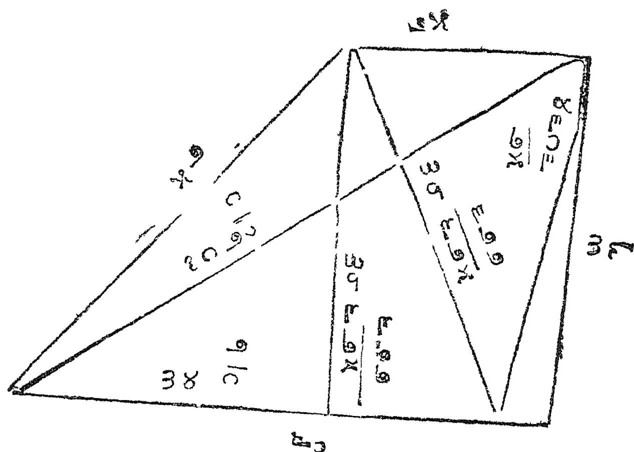
౯౨౫౦౪౦౦

౬౨౫

౫౭౮౧౦౦౦౦౦౦

కనిటమూలం ౨౪౩౨౭/౬౨౫

లంబంకెల ౬౨౨/౬౨౫

ఆధకర్ణానయనం యుభా ఆబా
ధయోరిదిఆబాధయాకె ౩/౫ అనయూ
ఊ వాచతురశ్ర భూమిః ౬౦ ఊనా
కార్యాతదర్ధం సమచ్ఛేదే ౩౦౦/౫
౩/౫ శేషం ౨౯౭/౫ తల్లంబవర్గైక్యపద
మితి - పాచలంబశ్చేత్ల్లంబౌతయో
ర్వర్గయోరైక్యంతన్మూలం శ్రు
తిరితి. తచ్చైవ ఆబాధోనచతుర
శ్రభూమిరుచ్యతే సా భూమిః ౨౯౭/౫
తద్వర్గః ౮౮౨౦౯/౨౫ లంబవర్గస్సి
ద్ధవ ౩౮౦౧౬/౨౫ అనయోరైక్యం -

కర్ణానయనము

పెద్దకర్ణము - చతురశ్ర - భూ
మి ౬౦/౧ ౩/౫ సహా ౩౦౦/౫ ౩/౫ శేషం
౩౦౩/౫ వర్గం ౯౧౮౦౯/౨౫ లంబవ
ర్గః ౩౮౦౧౬/౨౫ యోగం ౧౨౯౮౨౫/౨౫
అప ౨౫ రాశి ౫౧౯౩ నికలమూలం
౭౨ ౧/౨౦

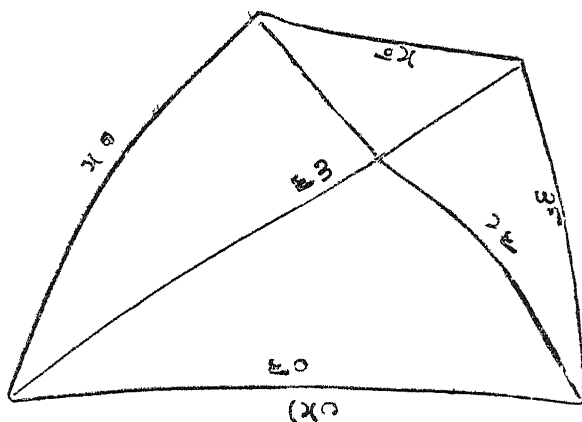
చిన్నకర్ణానయనం ౬౦/౧ త్రో
౧౭౨/౫ సహ ౩౦౦/౫ ౧౭౨/౫ శేషం ౧౨౮/౫

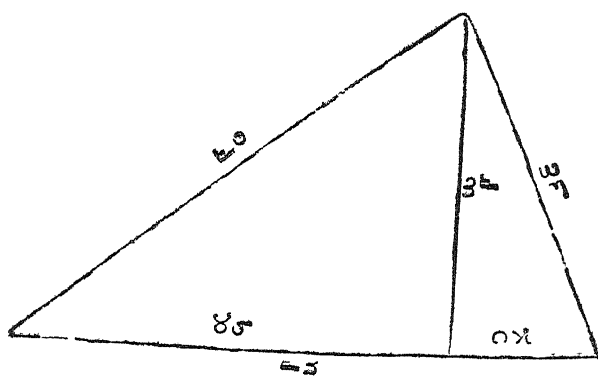
౧౨౬౨౨౫/౬౨౫ చ్ఛేదేనభక్తం ౫౦౪౯
అయం లబ్ధాబాధోన చతురశ్ర
భూమేః లంబస్య చ వర్గయోగః అ
యమేవ కర్ణవర్గః ౫౦౪౯ ఏవం
బృహదాబాధోనచతురశ్రభూమేః
లంబస్య చ వర్గయోగో ద్వితీయక
ర్ణవర్గః ౨౧౭౬ యద్వా బృహ
దాబాధా ౧౭౨/౫ ౩౦౦/౫ ఊనా
భూమిః ౧౨౮/౫ తద్వర్గః ౧౬౩౮౪/౨౫
లంబవర్గః పూర్వోక్తః ౩౮౦౧౬/౨౫
తదైక్యం ౫౪౪౦౦/౨౫ ఛేదేన ౨౫ భక్తం
౨౧౭౬ అయం ద్వితీయకర్ణవర్గః
అనయోరాసన్నమూలానయనం
తత్ర ప్రథమకర్ణవర్గః ౫౦౪౯

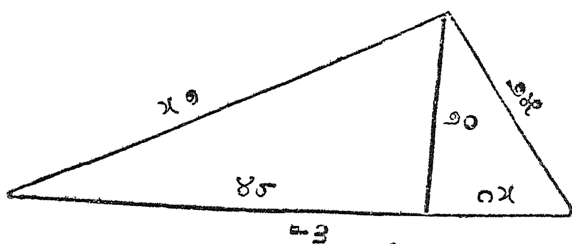
వర్గం ౧౬౩౮౪/౨౫ లంబవర్గం
౩౮౦౧౬/౨౫ యుతిః ౫౪౪౦౦/౨౫ అప ౨౫
రాశి ౨౧౭౬ ఆసన్నమూలం కర్ణ
మితం ౧౬/౨౫

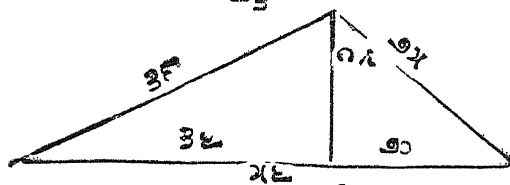
అయం మహత్త్వేష్టేన వింశతి ౨౦
వర్గేణ ౪౦౦ హతః ౨౦౧౯౬౦౦
తత్పదం ౧౪౨౧ గుణపదఘ్నచ్ఛి
దా ౨౦ భక్తే లబ్ధః ఏకః కర్ణః ౭౧ ౧/౨౦
ద్వితీయకర్ణవర్గః ౨౧౭౬
అయం మహత్త్వేష్టే సపంచవింశ
తి ౨౫ వర్గేణ ౬౨౫ హతః ౧౩౬౦౦౦౦
తత్పదం ౧౧౬౬ గుణపదఘ్నచ్ఛి
దా ౨౫ భక్తం లబ్ధం ద్వితీయ కర్ణః
౪౬ ౧౬/౨౫

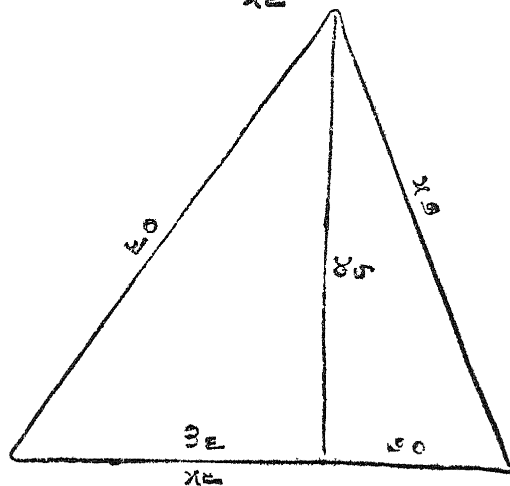
అథాతుల్యలంబక్షేత్రస్య బృహత్కర్ణం త్రిషష్టిమితం ౬౩ ప్ర
కల్ప్య అన్యః కర్ణః సాధితః

౬౦
౩౬
౩౯
౪౮
౧౫
౬౩

౫౨
౨౦
౨౫
౪౮
౧౫
౬౩

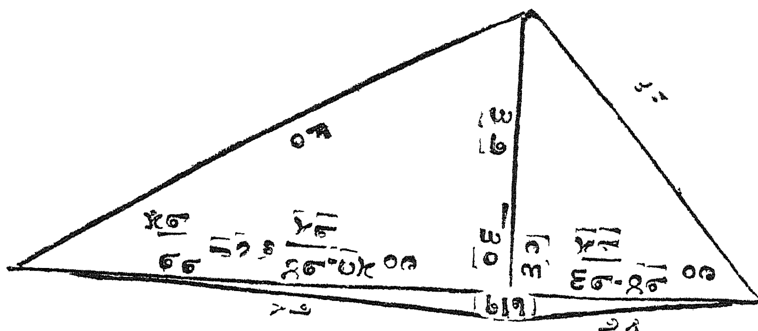

౩౯
౧౫
౨౫
౩౬
౨౦
౫౬

౬౦
౪౮
౫౨
౩౬
౨౦
౫౬

యథా ఆబాధయోరేక కకుప్స్థయోరితి తత్ర అంతరం నాస్త్యేవ తత్కృతిసంయుతత్వం గతమేవ కేవలం లంబైక్యవర్గ ఏవ ద్వితీయః కర్ణః యథా లంబయోః ౨౦-౩౬ ఐక్యం ౫౬ వర్గః ౩౧౩౬ తస్మాన్మూలం ౫౬ ద్వితీయః కర్ణః ఏవం షట్పంచాశదిష్టేపి త్రిషష్టిస్సిద్ధ్యతీతి జ్ఞేయం

ఇందు పూర్వక్రమంబున ౬౩ ఇష్టకర్ణము కల్పించి రెండు భుజంబుల లంబాబాధలు సాధించు నెడ లంబసంపాతాంతరభూమి లేకుండుటవలన నాలంబద్వయముల ౨౦-౩౬ సంయోగము ౫౬ రెండవ కర్ణంబగుచున్నయది. ఇట్లు ౫౬ ఇష్ట కర్ణంబగు నెడ నీవిధి చేత ౬౩ సిద్ధించు ననుట

అథవా చతుర్భుజస్య కర్ణానియతత్వాత్।

షట్పంచాశత్స్థానే ౩౨ ద్వాత్రింశన్మిత ఇష్టకర్ణః కల్పితః ఏవమిష్టవశాదనియతత్వం కర్ణస్య యథా భూః ౩౨ భుజౌ ౩౯-౨౫ తద్యోగః ౬౪ తదంతరేణ ౧౪ గుణితః ౮౯౬ భువా ౩౨ హృతః లబ్ధం ౨౮ తేన భూః ౩౨ ఊనా ౪ యుతా ౬౦ దళితా ౨ ౩౦ జాతే ఆబాధే స్యాబాధాభుజౌ

ఇందు చతుర్భుజంబుల కర్ణానియతి లేకునికి ౩౨ ఇష్టకర్ణము నిల్పి అన్యము సాధింపబడియెడు

భూ ౩౨ భుజంబు ౩౯-౨౫

౩౯
౨౫
౬౪
౧౪
౩౨) ౮౯౬ (౨౮

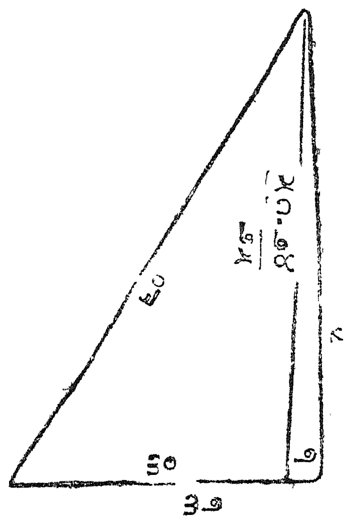
౩౨ / ౨౮ — ౪ — అర్ధం — ౨

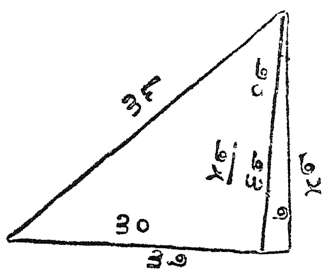
౩౨ / ౨౮ — ౬౦ — అర్ధం — ౩౦

౩౦-౩౯ తత్కృతీ ౯౦౦- ౧౫౨౧
తదంతరం ౬౨౧ మూలాభావాత్
కరణీగత ఏవాయం లంబః అన్యత్రా
బాధాభుజౌ ౨ - ౨౫ తత్కృతీ ౪-
౬౨౫ తదంతరం ౬౨౧ తదేవ-

వర్గం	వర్గం
౪	౯౦౦
ఆబాధావర్గం	ఆబాధావర్గం
౬౨౫	౧౫౨౧

అంతరం
ఉభయత్ర లంబకరణీ
౬౨౧

అన్యత్ర త్ర్యస్రే భుజయోః ౬౦ ౫౨ యోగః ౧౧౨ తదంతరేణ ౮ గుణితః ౮౯౬ భువా ౩౨ హృతః లబ్ధం ౨౮ తేన భూః ఊనా రహితా దళితా ౨ - ౩౦ ఆబాధే- ఆబాధాభుజౌ ౩౦- ౬౦ తత్కృతి ౯౦౦ ౩౬౦౦ అంతరం ౨౭౦౦ మూలాభావాత్కరణీగత ఏవాయం లంబః అన్యత్రస్థా బాధాభుజౌ ౨ ౫౨ తత్కృతీ ౪-౨౭౦౪ అంతరం తదేవ

రెండవ త్రిభుజమునకు భూః ౩౨ భుజౌ ౬౦
౫౨

౬౦	౩౨	౩౨
౫౨	౨౮	౨౮
౧౧౨	౪	౬౦
౮	అర్ధం	

౩౨) ౮౯౬ (౨ ౩౦

ఫలం ౨౮	వర్గం	వర్గం
	౪	౯౦౦

౨౭౦౦
లబ్ధం ఖండద్వయం ౬౨౧ . ౨౭౦౦
అనయోరాసన్న మూలార్థం వ
ర్గేణ మహతేష్టేనైక్యాదినా ఆస
న్నమూలమానీయ తదైక్యం ద్వితీ
యకర్ణః యథా ఛేదాంశౌ $\frac{౬౨౧}{౧}$
అనయోర్వర్గౌ అయమేవ ౬౨౧
మహతేష్టేన పంచవింశతి ౨౫ వ
ర్గేణ ౬౨౫ హతః ౩౮౮౧౨౫ అ
స్య పదం ౬౨౩ గుణస్య పదం ౨౫ తే
న తుల్యః ౨౫ ఛేదం ౧ తేన ౨౫ భ
క్తం ౨౪ $\frac{౨౩}{౨౫}$ ఇదం నికటమూలం
అథ ద్వితీయలబ్ధః ౨౭౦౦ ఇదం మహ
తేష్టేన పంచవింశతి ౨౫ వర్గేణ
౬౨౫ హతం ౧౬౮౭౫౦౦ తత్పదం
౧౨౯౯ గుణపదేన ౨౫ భక్తః లబ్ధం
౫౧ $\frac{౨౪}{౨౫}$ అనయోర్మూలయోరైక్యం
౭౬ $\frac{౨౨}{౨౫}$ అయమేవ ద్వితీయః కర్ణః

భుజము ౫౨	భుజము ౬౦
వర్గం	వర్గం
౨౭౦౪	౩౬౦౦

ఉభయాంత్ర అంతరం
౨౭౦౦

రెండవ కర్ణానయనము

ప్రథమక్షేత్రే	ద్వితీయక్షేత్రే
లంబకరణి	కరణి
౬౨౧	౨౭౦౦
౧౦౦౦౦	౧౦౦౦౦
౬౨౧౦౦౦౦	౨౭౦౦౦౦౦౦
నికటమూలం	నికటమూలం
౨౪౯౩	౫౧౯౬

యీ రెంటి సంకలనము రెండవ కర్ణము
౭౬౮౯

ఏవం తేష్వేవ బాహుష్వపరౌ చ కర్ణావిత్యనేకధా భవతః.
ఇట్లు ఆ భుజంబులయందు నలరు కర్ణభేదములు పుట్టుచుండును సూత్ర
ముచేత నైకంబులగుననుట

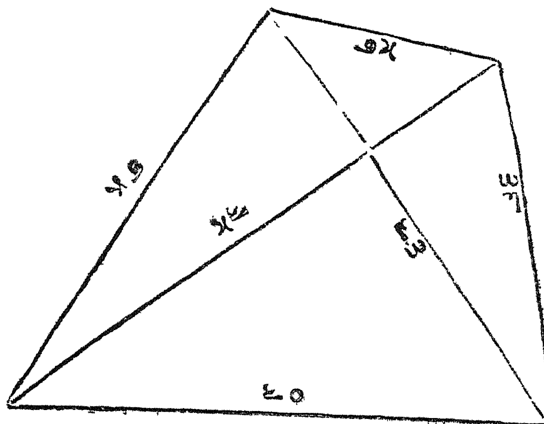
ఏవం చతుర్భుజే క్షేత్రే హ్యకర్ణాస్స్యా
న్నియతత్వేపి నియతవత్కర్ణావానీతౌ బ్ర
హ్మగుప్తాద్యైస్తదానయనం
మహాత్ప్రయాసేన యథా ॥

కర్ణాశ్రితభుజఘాతైక్యముభయథాన్యోన్యభాజితంగుణ
యేత్।యోగేనభుజప్రతిభుజహత్యోః కర్ణౌపదేవిషమే॥

కర్ణసాధనమునకు బ్రహ్మగుప్తాది ప్రాచీనగణకులుబహుళగహన।మగు విధిగల్పించిరదియెట్టులనిననుకర్ణసంశ్రితభుజఘాతయోగ।మది రెండువిధములునన్యోన్యభక్తముల్గుణియింపవలయునుగురుతుగాంగ। భుజప్రతిభుజఘాతములయోగరాశిచేనందలిమూలంబులగును శ్రుతులు।నందునల్పాధికములగునాభుజముల।మూలములనుండిబరతెంచిమొనయానట్టి।కర్ణములునల్పమధికముల్గాగవరుస।దెలియదగునని ధీరులు దెలిపిరందు॥

కర్ణాశ్రితేతి- కర్ణాశ్రితౌయౌ
భుజౌతయోరైక్యం ఉభయథా ఆ
న్యోన్యభాజితంకృత్వా భుజప్రతి
భుజఘాతయోః యోగేనగుణయే
త్తయోఃపదే విషమేచతురశ్రేకర్ణౌ
భవతః-

భుజములనుసరించినకర్ణములు రెం
డేశిగుణించి సంకలన మొనర్చి - మ
రియు నిట్టుల నితరములనుం జేసి
యా రెండురాసులను-యెదు రెదు
రుభుజంబులపరస్పరగుణితసంకల
నరాశిచేగుణించియన్యోన్యము భజిం
పలబ్ధంబులలభించు మూలములుక
ర్ణంబులగుననుట

యథా-కర్ణాశ్రితౌ భుజౌ ౨౫-౫౨ తయోరన్యోన్యఘాతః ౧౩౦౦ తథాకర్ణాశ్రితౌ భుజౌ ౩౯-౬౦ తయోర్ఘాతః ౨౩౪౦ తయోరైక్యం ౩౬౪౦ తథా అన్యకర్ణాశ్రితౌ భుజౌ ౩౯ ౨౫ తయోర్ఘాతః ౯౭౫ తథాఽన్యకర్ణాశ్రితావపరౌ భుజౌ ౬౦-౫౨ తయోర్ఘాతః ౩౧౨౦ పునస్తయోరైక్యం ౪౦౯౫ ఏవముభయథా భుజఘాతైక్యం విధాయ అన్యోన్యాభాజితం కుర్యాత్ తద్యథా $\frac{౩౬౪౦}{౪౦౯౫}$ $\frac{౪౦౯౫}{౩౬౪౦}$ తయోః భుజప్రతిభుజఘాతయోగేన గుణయేత్ -తథాహి-భుజప్రతిభుజౌ-పూర్వపశ్చిమభుజౌ ౬౦-౨౫ తయోర్వధః ౧౫౦౦ తథా భుజప్రతిభుజౌ ౫౨-౩౯ తయోర్వధః ౨౦౨౮ వధయోర్యోగః ౩౫౨౮ అనేన ౩౬౪౦ గుణితః ౧౨౮౪౧౯౨౦ ఛేదేన ౪౦౯౫ భక్త లబ్ధం ౩౧౩౬ అస్య పదం ౫౬ కర్ణః పునఃభుజప్రతిభుజఘాతయోగేన ౩౫౨౮ అయం ౪౦౯౫ గుణితః ౧౪౪౪౭౧౬౦ ఛేదేన ౩౬౪౦ భక్తః లబ్ధం ౩౯౬౯ అస్య పదం ౬౩ ద్వితీయః కర్ణః

న్యాసము

కర్ణము		కర్ణము	
౫౨	౬౦	౬౦	౩౯
౨౫	౩౯	౫౨	౨౫
౧౩౦౦	౨౩౪౦	౩౧౨౦	౯౭౫
౩౬౪౦		౪౦౯౫	

భుజప్రతిభుజగుణనము

౬౦	౫౨
౨౫	౩౯
౧౫౦౦	౨౦౨౮

౩౫౨౮

౩౬౪౦
౩౫౨౮
గుణితరాశి
౪౦౯౫)౧౨౮౪౧౯౨౦

భక్తలబ్ధము

౩౧౩౬

మూలము
౫౬

౪౦౯౫
౩౫౨౮

౩౬౪౦)౧౪౪౪౭౧౬౦

భక్తలబ్ధము

౩౯౬౯

మూలము
౬౩

అత్రాస్య కర్ణానయనస్య ప్రక్రియాగౌరవదూషణం లఘుప్రక్రియాదర్శనద్వారేణాహ ద్వాభ్యాం

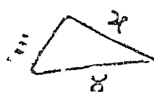
అభీష్టజాత్యద్వయబాహుకోట్యః పరస్పరం కర్ణహతా భుజా ఇతి। చతుర్భుజం యద్విషమం ప్రకల్పితం శ్రుతీతు తత్ర త్రిభుజద్వయాత్తతః॥ బాహ్వోర్వధః కోటివధేన యుక్త స్స్యాదేకా శ్రుతిః కోటిభుజావధైక్యం॥ అన్యా లఘౌ సత్యపి పాథనేऽస్మిన్ పూర్వైః కృతం యద్గురు తన్న విద్మః॥

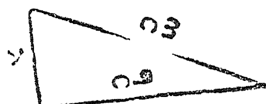
కడలిగలిగహానమిదియు। గడగెమ క్షేత్రజముల నెల్లఁగనబడదనియుఁగా। నోడిపిగురుభాస్కరాచార్యులు। ఎడిదెల్పిరి దీనిభంగి వక్ష్యపదముగఁ॥ ఎట్లన త్ర్యశ్ర మైరయు సహసెష్టద్వయి భుజకోటియుగ్మములొప్పనెకర్ణ। ములబరస్పరహతి మొనయు భుజంబులు విషమచతుర్భుజవిపులయందు॥ నాత్ర్యశ్రయుగభుజహతికోటిహతి గూడిమొక్కకర్ణంబును నొరవుగాఁగ। భుజకోటులనోన్యన్యములవధయోగంబు నన్యంబు నగుచుమునరయనిట్టు। లుద్భవంబగు క్షేత్రంబునోలిలంబ॥ యోగములనంతరము లేకయుండునని యు। నిటులలాఘవపద్ధియుండ నిందుగురుత। పూర్వికులు జెందు హేతువు బోడమదనియు॥

అభీష్టేతి - అభీష్టజాత్యద్వయం శుద్ధం త్రిభుజద్వయం। తస్య బాహుకోట్యోః బాహూ కోటీ వా అన్యోన్యకర్ణహతాస్సన్త్యః భుజా విషమచతురశ్రస్యః ఏవం కల్పితే విషమచతురశ్రే బాహ్వోః పరస్పరవధః కోటిపరస్పరవధేన యుక్తః॥ ఏకా శ్రుతిః - స్యాత్ కోటిభుజయోరన్యోన్యవధయోగః ద్వితీయః కర్ణః స్యాత్ - ఏవం లఘూపలభ్యోపాయే నజ్ఞాతుం శక్యమితి - శేషం స్పష్టం

స్వేష్టంబులగు జాత్యత్ర్యశ్రంబుల రెంటినిలిపి యా రెంటి భుజకోటులనోన్యన్యకర్ణంబులచే గుణింపబడ్డంబులు నాలుభుజంబులగు - బాహువులను కోటులను గుణించి సంకలనము చేయ నొకకర్ణంబును కోటిభుజంబుల పరస్పరగుణిత సంకలనము రెండవకర్ణంబును నగు

ఇందుస్స్వోష్టత్ర్యశ్రద్వయమేర్పడియనిన-
మూడునాల్గునైదు మొదలగునాద్యత్ర్యశ్ర । మరి ౫ ౧౨ ౧౩ ద్వి
త్ర్యశ్రము ద్వితీయ । మేటి వీని వలనజానరోయాచతు । భుజా జ
ము ౫ ద్విపదయునిజముగాంగ ॥

ప్రథమత్ర్యశ్రకర్ణేన పంచభిః ౫ ద్వితీయత్ర్యశ్రస్య భుజః ౧౨ గుణితః ౬౦ కోటిశ్చ ౫ గుణితా ౨౫ ఏవం ద్వితీయత్ర్యశ్రకర్ణేన ౧౩ ప్రథమత్ర్యశ్రభుజః ౩ గుణితః ౩౯ కోటిః ౪ గుణితా ౫౨ ఏతే విషమచతురశ్రభుజాః తత్ర మహతీ భూమిః లఘుః ముఖం ఇతరౌ భుజౌ - భూ ౬౦ ము ౨౫ భు ౩౯ - ౫౨ అత్ర విషమచతుర్భుజే తతః - తస్మాత్ త్రిభుజద్వయాత్ జాత్యత్ర్యశ్రద్వయాత్ - తత్కర్ణౌ తు స్తః బాహ్వోః వధః ఇతి - బాహ్వోః ౩ - ౧౨ వధః ౩౬ కోట్యోః ౪ - ౫ వధ ఏవ ౨౦ యుక్తః ౫౬ ఏకః శ్రుతిః స్యాత్ - కోటిభుజయోః ౩ - ౫ వధః ౧౫ అన్యయోః ౪ ౧౨ వధే ౪౮ యోగః ౬౩ ఇయమన్యా శ్రుతిః ఏవం సుఖేన జ్ఞాయతే ॥

భూమి		ముఖం	
౧౨ ద్వి-కో		౫ ద్వి-భు	
౫ ప్ర-క		౫ ప్ర-క	
౬౦		౨౫	
భుజము		భుజము	
౩ ప్ర-భు		౪ ప్ర-కో	
౧౩ ద్వి-క		౧౩ ద్వి-క	
౩౯		౫౨	
పెద్దకర్ణము		చిన్నకర్ణము	
౧౨ భుజం	౩	౧౨	౪
౪ కో	౫	౩	౫
౪౮	౧౫	౩౬	౨౦
౬౩		౫౬	

ఇట్లు సాధితంబగు క్షేత్రనిరూపణము.

పంచగుణితశరవులు పంచకకృతియును । మహీముఖంబులగు

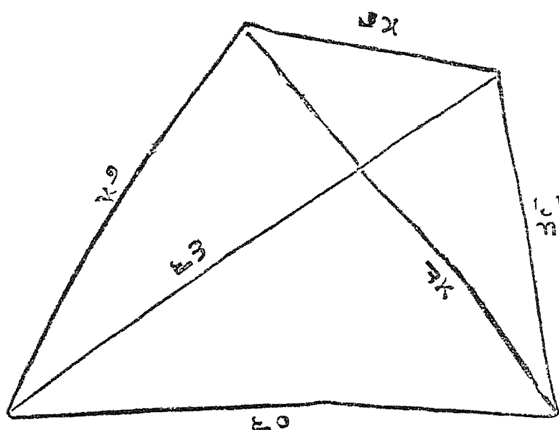
చురహీ వెలుంగు । విశ్వములనలోకవిషరాసులను బెంప ।

భుజములిందు కర్ణములనబరగు

లోకరసమలోటిజోకజెందుచునుండు । తకర్ణబాణమితము

దనరునన్య । మిందుఖండమితము విభుజలతిధులును । కృతియుత

కర్ణకృతివితతము ద్రు

౧౭ ప్రశ్నలు

శరగిరులు వుదమిఖజలము । లరయముఖము చంద్ర బాణముగనొక భు

జముగ । రితకిణములితరంబుగ । మెరశిన సమలంబ శ్రుతుల నేకొన జెపుమ ॥

జలనఖములచలశరవసు । వులులపనము జలధిపందములు బాణనిధిం । దులు

భుజము లెచటలంబము । బలుకుముకర్ణములు వరుసప కజగంధీ ॥ ఆకసతి

ధులు వసుంధర । యాకసవులు ముఖంబునం గాగ్నిధరుల్ । వేకరచందములును

భుజ । లాకర్ణసమానలంబమరయుదువరుస

ప్ర-భూ ౭౫ ముఖ ౨ భుజం ౫౧-౬౮ ద్వి భూ ౬౦ ముఖ ౪౫ భు ౧౫-౧౦౪

తృ భూ ౧౫౦ ముఖ ౭౫ భు ౧౩౬-౧౧౯

అథసూచక్షేత్రోదాహరణం

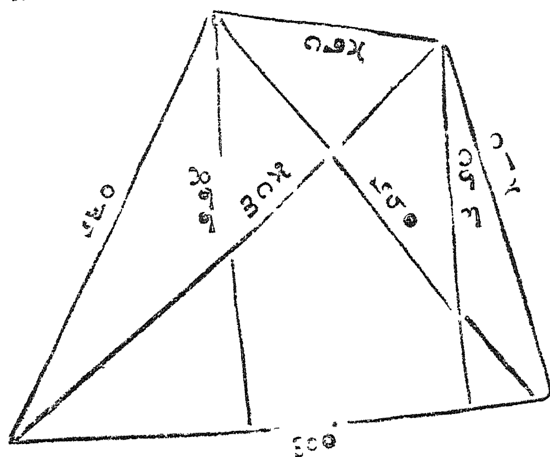
క్షేత్రే యత్ర శతత్రయం క్షితిమితిస్త్వేకం సతుల్యం ముఖం
బాహూఖర్త్వక్షిశశ్శరాతిధృతిభిస్తుల్యౌచతత్ర శ్రుతీ।
శాఖాష్టయమైస్సమాఽధిగుణైరన్యాథతల్లంబకౌ తుల్యౌగో
ధృతిభిస్తదాజియమైర్యోగాచ్ఛ్రవోలంబయోః। తత్సందే
కథయాథరే శ్రవణయోర్యోగాచ్చలంబావధాస్తత్సూచీని
జమార్గాద్వృద్ధభుజయోర్యోగేనయాస్యాత్తతః। స్యాబాధం
వదలంబకంచ భుజయోస్సూచ్యాః ప్రమాణంచకిం సర్వం
గాణితిక ప్రచక్ష్వనితరాంక్షేత్రే త్రదక్షోసిచేత్।

పారమగుసూచియనుచారుతరచతురమునమీరుచహివ్యోమునభో
వారయుతరాముల్। మీరువదనంబుశరసూరులను బాహులవి
యారయునభోర్తులుసురుశరబ్రహ్మల్।జేరినశశాంకలును
నారయగగణములుమారమణపాదయుతవారణకరంబుల్। మీ
రుతిథిలోకములుగూరునవలంబములువారిజబవృద్ధ్యతులువారి
భుజబాహుల్। గారమణమీరునిటమీరునొనవంగదగు వారసి
క్రణంబుగనుపారమతిబ్రశ్నల్॥ ఇచట వేరువేర నొకవు డెపగు
కర్ణాలంబము। ల్పాచురముగను నెచటకలయబడయున చటిఖండ
ముల్। ప్రచుర శ్రుతులు రెండుగలయుపట్టునందులంబము।న్నచటి
కవధలునువచింపుడన్నలార వేగమై॥ నరియుసూచిగలయు నెడ
నుపలయుబాయుగంబుల। నెరయుబలుకుసూచిలంబమిగవుకో
నగనవదలుగ। గురిగెలుపునీదుసుదినికొనరుమీరినట్టియా॥
యరుమజెందుసూచిపుడమిహస్తకొనెరమునేనియుగ॥

క్షేత్రే త్రితి-యత్రక్షేత్రేభూమిః	ఈయుదాహరణనుఎచటభూమి౩౦౦
౩౦౦ ముఖం - ౧౨౫ బాహుః -	ముఖం ౧౨౫ భుజములు ౨౬౦ -
౨౬౦-౧౯౫ కర్ణౌ -౨౮౦-౩౧౫-	౧౯౫ కర్ణములు ౩౧౫-౨౮౦లు

లంబౌ౧౮౯-౨౫౨ తత్ర కర్ణాలం
బయోర్యోగాత్ అధరేఖండే చ -
కర్ణయోర్యోగాచ్చ లంబః ఆబాధే చ -
స్వమార్గేణవృద్ధౌ యా భుజౌ త
ద్యోగేనయా సూచీ స్యాత్ తత
స్సూచ్యా బాహులంబకం సూచీభుజ
ప్రమాణౌ చ హే గాణితిక గుణితకు
శలం యది సూచీక్షేత్రే దక్షోసిత
క్షోదం మత్పృష్టం సర్వం కథయ

బములు ౨౫౨-౧౮౯ గలుగునచట
కర్ణలంబయోగంబు ననగు నదః
ఖండంబులును-కర్ణద్వయయో
గమువలననగులంబంబును నయ్యా
బాధాద్వయంబును - స్వమార్గ
మువృద్ధినెందు భుజద్వయయోగ
మునకు సూచీలంబంబును దానియా
బాధలును నాసూచీభుజప్రమాణం
బులును దెలియ చేయుమనుట

అనసూత్రానుక్రమణికో తత్రలంబం కర్ణార్థః
ఖండజ్ఞానే పృష్టద్వయం
లంబతనాశ్రితబాహ్వోర్ఘాతేధ్యం సంధ్యాఖ్యమస్యలంబ
స్య। సంధ్యూనా భూః పరం నాధ్యం యన్నాథరం ఖండం ప్రస్సం
ధిర్వాస్థః పరలంబశ్రవణాహతోన్యపి రేవ। భక్తో లంబ శ్రు
త్యోర్యోగాత్సూత్రాఘుష్ఖండే

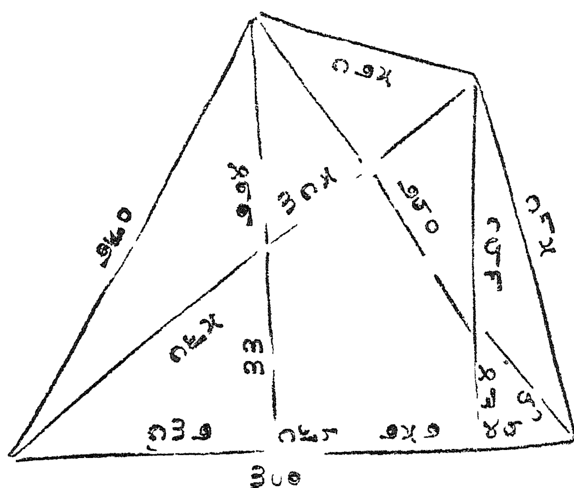
ఇందలి సూచీక్షేత్రసర్వస్వసూత్రము షోడశదళసీసమాలికా
గావున నందయ్యెడ్యెకధికి దగునంతన యాయ్యోడ వ్రాయబడి
యెనవి విచారించవలెను

సూచిభూమియనంగ సొబగొందు విషమమౌ చతురశ్రమున బా
హుచాపులవలన । వృద్ధంబులై రెండు వెసగూడి సూచీస్వరూపమై
గన్పట్టుచోపులందు । నందులంబము దాశ్రయము జెందిన బాహు
మధ్యంబు సంధియన్సాహిత సంది । హీనబు భుగనుక హీనెగడు పీఠం
బన్నను భయపక్షములందు నొలయు నిట్టు । నిట్టిలంబమునకు నీదిక్కు
గలకర్ణ యోగంబునకుగల యోగఖండ । మొందు సాధింపంగ నిష్ట
మానా సంధి రెండు దిక్కులనుంచి వదండి నొల్సె । లంబకర్ణముల చేలిలి
మీరగుణించియన్యపీఠంబున హరణమొప్ప । జేయంగ క్రమము
గా సిద్ధించు ఖండముల్ లంబఖండంబులు లలితశీల ।

లంబేతి - లంబతదాశ్రితభుజయో
ర్మధ్యం సంధిసంజ్ఞం తదూనా భూః పీ
ఠసంజ్ఞా - స చాసౌ సంధిశ్చ తత్సంధిః
ద్విష్ఠః ద్విధా స్థితః । లంబౌ పరస్పర
హీనచహతః పర పీఠేన భక్తః క్రమా
త్ లంబకర్ణయోః ఖండే భవతః

కర్ణములచే వేర్వేర గుణించియిత
రలంబపీఠముచే వేర్వేర భజింపలం
బకర్ణయోః ఖండంబులగు నిట్లు భ
యుపార్శ్వంబులను దెలియునది

ఇందు లంబమునకును దానిప్రక్క
నుండు భుజంబునకును గలవగారం
ఆరమూలము సంధియగు - నాసంధి
భూమియందు ద్రోయ శేషము పీ
ఠంబనం బరగు-నిట్లుభయపార్శ్వం
బుల సాధించునది
పిదప నేపార్శ్వ లంబమునకును త
దాశ్రిత భుజ మూలోత్పన్న కర్ణం
బునకును గల సంయోగస్థానమున
ను లంబకర్ణ ఖండంబులు చికీ
ర్షితంబులగు నా పార్శ్వ సంధి
రెండు ప్రక్కలుగ సంధి పెదితర లంబ

తత్ర సంధిపీఠయోరానయనం న్యాసః లంబః ౧౮౯ తదాశ్రిత బాహుః ౧౯౫ ఏతౌ కోటికర్ణౌ ఏతయోః కృతీ ౩౫౭౨౧-౩౮౦౨౫ తదంతరం ౨౩౦౪ అస్య మూలం ౪౮ బాహుః స ఏవ సంధిః అన్యలంబస్య బాధాపి సైవ తదూనా భూః ౩౦౦ శేషః ౨౫౨ పీఠసంజ్ఞా సైవ ద్వితీయా బాధా ఏవం ద్వితీయో లంబః ౨౨౪ తదాశ్రిత బాహుః ౨౬౦ తత్కృత్యోః ౫౦౧౭౬ ౬౭౬౦౦ తదంతరం ౧౭౪౨౪ తన్మూలం ౧౩౨ సంధిసంజ్ఞయా మేవ ద్వితీయలంబాబాధా భూః ౩౦౦ సంధినా ౧౩౨ ఊనా ౧౬౮ పీఠం కర్ణలంబయోగయోరధః ఖండా

సంధిద్వయపీఠద్వయానయనము

వామభుజపార్శ్వము

భుజం	లంబం
౨౬౦	౨౨౪
వర్గం	వర్గం
౬౭౬౦౦	౫౦౧౭౬

వర్గాంతరం

౧౭౪౨౪

మూలం

౧౩౨

వామసంధి	వామసంధిపీఠం
౧౩౨	౧౬౮

దక్షిణభుజపార్శ్వము

భుజం	లంబం
౧౯౫	౧౮౯

నయసంయథా తత్సంధిః ౪౮ ద్విఘ్నః ౪౮. ౪౮ పరలంబేనానేన ౨౨౪ హతః ౧౦౭౫౨ అపరశ్రవణేన ౨౮౦ చ హతః ౧౩౪౪౦ పరపీఠేన ౧౬౮ క్రమాద్భక్తేః లబ్ధం లంబాధఃఖండం ౬౪ కర్ణాధఃఖండం ౮౦

ఏవమన్యలంబస్య ౨౨౪ సంధిః ౧౩౨ పరలంబేన ౧౮౯ హతః ౨౪౯౪౮ పరపీఠేన ౨౫౨ భక్తః ౯౯ లంబాధఃఖండం లబ్ధం తత్సంధిః ౧౩౨ పరశ్రవణేన ౩౧౫ హతః ౪౧౫౮౦ పరపీఠేన ౨౫౨ భక్తేః లబ్ధం ౧౬౫ కర్ణాధఃఖండం

హారకం పరిపీఠం
౧౬౮

హారభక్తలబ్ధం
౬౪ ౮౦

వర్గం ౩౮౦౨౫ వర్గం ౩౫౭౨౧
వర్గాంతరం
౨౩౦౪
మూలం
౪౮

దక్షిణసంధి ౪౮ దక్షిణసంధిపీఠం ౨౫౨

కర్ణలంబయోరాగస్థానసూత్రఖండములు

లంబఖండము ౧౩౨ / ౧౮౯ = ౨౪౯౪౮ కర్ణఖండము ౧౩౨ / ౩౧౫ = ౪౧౫౮౦

హారకం సంపీఠం
౨౫౨

హారభక్తలబ్ధం
లంబఖండం కర్ణఖండం
౯౯ ౧౬౫

లంబఖండం ౪౮ / ౨౨౪ = ౧౦౭౫౨ కర్ణఖండం ౪౮ / ౨౮౦ = ౧౩౪౪౦

రజావు

భుజః ౯౯	కోటిః ౧౩౨	భుజం ౬౪	కోటిః ౪౮
వర్గం ౯౮౦౧	వర్గం ౧౭౪౨౪	వర్గం ౪౦౯౬	వర్గం ౨౩౦౪
యుతిః ౨౭౨౨౫		యుతిః ౬౪౦౦	
మూలం ౧౬౫		మూలం ౮౦	

అథకర్ణయోర్యోగాదధోలంబకరణా

బాధాజ్ఞానాయవృత్తం

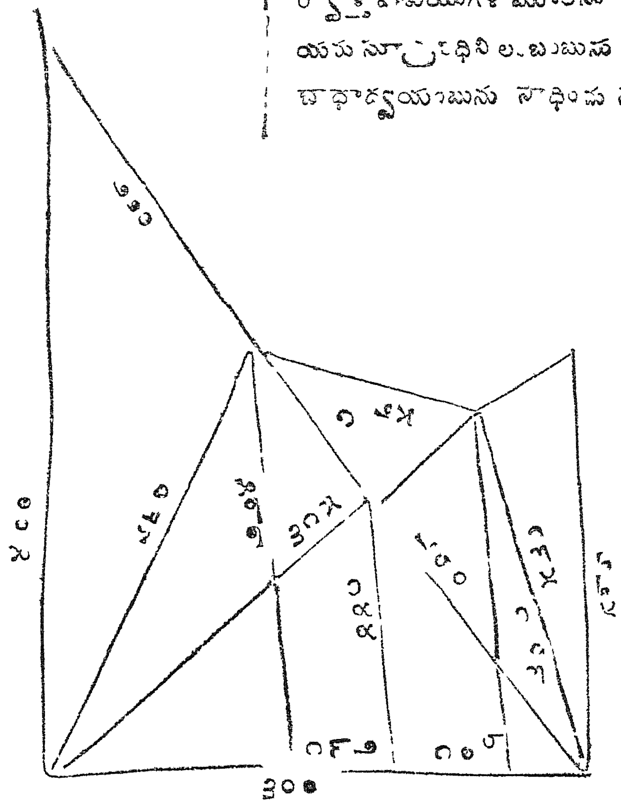
లంబౌ భుజాఘ్నౌ నిజనిఘ్నరవిభక్తౌ వ సంస్థౌ స్తః । ...భ్యాం ప్రా

గ్యచ్ఛ 9త్యోర్యోగాల్లంబః ఖండే చ

కర్ణాయుగ్మములందు గిన్వట్టు సంయోగ లంబంబుగను నేడలం
బయుగము। భూగుణితము జేసి పొల్పొంద వేర్వేర నిజనిజ పీఠా
లి నెరి హరింప। వంశంబులను హానవలను గాబూర్వోక్తవిధి
లంబనువ వలు వేద్యములగు॥ ౧౧

లంబావితి-లంబాభువా త్రమాన్తరేణి తౌ నిజనిజ పీఠాభ్యాం ఖక్త్వాంశౌ భవతః। తాభ్యాం పూర్వవత్ అన్యోన్య మూలాగ్రగ సూత్ర యోగాదితి విధినా లంబా బాధాస్సాధితవ్యాః।

కర్ణ ద్వయ సూత్ర యోగ స్థాన భూమ్యంతర లంబము కొరకు - లంబంబుల వేర్వేర భూమిచే గుణించి తమతమ పీఠంబుల భజింపవంశంబులగు - నీవంశద్వయంబు చేపూర్వోక్త వేణుయుగళ మూలసూత్రయను సూత్రవిధిని లంబంబును నాబాధాద్వయంబును సాధింప నది

యథా లంబౌ ౧౮౯ - ౨౨౪ భువా ౩౦౦ క్రమాద్గుణితౌ ౫౬౭౦౦ ౬౭౨౦౦ - నిజ నిజ పీఠాభ్యాం - ౨౫౨-౧౬౮ క్రమాద్భక్తౌ ౨౨౫ - ౪౦౦ లబ్ధావిమౌ వంశౌ...... ......*

వేణ్వోః ౪౦౦-౨౨౫ వధః ౯౦౦౦౦ వంశయోః ౪౦౦-౨౨౫ యోగః ౬౨౫ అనేన భక్తో లబ్ధః ౧౪౪ లంబకర్ణయోగాదధోలంబః .. .. *

కుఖండే యథా వంశౌ ౨౨౫ - ౪౦౦ అభిన్నభూః ౩౦౦ గుణితౌ - ౬౭౫౦౦ ౧౨౦౦౦౦ స్వయోగేన ౬౨౫ క్రమాద్భక్తౌ లబ్ధే సూచ్యాః ఖండే - ౧౦౮ - ౧౯౨......*

లంబము-	లంబము-
౨౨౪	౧౮౯
౩౦౦	౩౦౦
౧౬౮)౬౭౨౦౦	౨౫౨)౫౬౭౦౦
ఫలం-వంశం	ఫలం-వంశం
౪౦౦	౨౨౫

యుతిః ౬౨౫ హారకము

౪౦౦
౨౨౫
౬౨౫)౯౦౦౦౦

ఫలం-కర్ణసూత్రసంపాతస్థాన లంబము ౧౪౪

వంశము	వంశము
౪౦౦	౨౨౫
౩౦౦	౩౦౦
౬౨౫)౧౨౦౦౦౦	౬౨౫)౬౭౫౦౦
లబ్ధం భుజఖండము -	లబ్ధం భుజఖండం
౧౯౨ ఆబాధ	౧౦౮

అథసూచ్యాబాధాలంబభుజజ్ఞానం
వృత్తత్రయేణాహ-

లంబహృతో నిజసంధిః పరలంబగుణస్సమాహ్వయో జ్ఞేయః। సమపరసంధ్యోరైక్యం హారస్తేనోద్ధృతౌ తౌ చ। సమపవసంధీ భూఘ్నౌ సూచ్యాబాధే పృథక్ స్యాతామ్। హారహృతః పరలంబస్సూచీలంబో భవేద్ద్వయోర్ఘ్నః॥ సూచీలంబఘ్నభుజౌ నిజనిజలంబోద్ధృతౌ భుజౌ సూచ్యాః। ఏవం క్షేత్రక్షోదః ప్రాజ్ఞైస్త్రైరాశికాత్క్రియతే॥

సూచిలంబమునకు సోంపొందునవధలుసాధించు నెడనిజసంధియన్య। లంబగు ణంబందిలలిమీరనిజలంబహృతమా యిసము సంజ్ఞనేఫు మీరు।నీసమంబునుపరని దిష్టసంధియు నైక్యమై హారాఖ్యనంద చుండు। నాసమపరస.ధులటభూ గుణంబులైహారహృతంబులైయలరుసూచి। కాబాధయుగ్మములటపరలంబం బుభూఘ్నమై హారహృతమొందిసూచి॥౧౬౬॥లంబసూనట్లలంబంబులలినిజ నిజ। భుజగుణంబును నిజలంబభజితమెలమి।నొందినూచీభుజంబులై రొూర పుగాంచు। నిదిమహాక్షేత్రపిధియన నెగడచుండు॥ ఈషీతిత్రైరాశికవిధి। శిక్షణమున నేనిసిద్ధి జెందుచునుండుఁ। నీక్షణము జేయఁ బ్రాజ్ఞులు దక్షులగుట।గుణితమందుదడబడ కెలమిఁ॥...... ....*

లంబహృతేతి-నిజసంధిఃపరలంబేన గుణితః స్వలంబేనభక్తః సమాహ్వయో భవతి-

తెసహపరసంధరైక్యంహారోభవతి

భూమినాగుణితౌతౌ సమపర సంధీ తేన హారేణభక్తౌపృథక్సూచ్యాబాధేస్యాతాం

పరలంబః భువాహతః హారేణహృతః సూచీలంబో భవతి॥

భుజౌ సూచీలంబేనగుణితౌ నిజనిజలంబేనహృతౌ సూచీభుజౌ భవతః॥

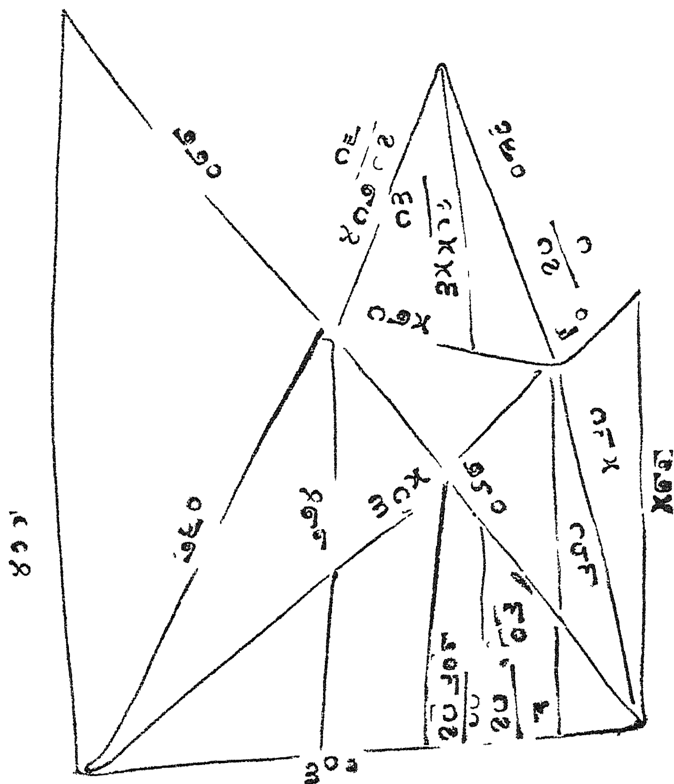
ఏవం సర్వత్ర భాగహారప్రమాణం గుణ్యగుణకౌతు యథా యోగ్యం ప్రకల్ప్యసుధీయాత్రైరాశికమూహ్యం॥

తనదిక్కునగలసంధిని యితర లంబము చేగుణించి తనలంబముచే భజింపసమాహ్వయంబగు. ఈసమంబుతో పరలంబసంధిని గూడినహారకంబగు

ఇట్లుసాధితంబగు - సమంబునుపరసంధియు వేర్వేర భూమిచేగుణించి హారకముచేహరింప సూచీలంబాబాధలుసిద్ధించుఇట్లుభయపక్షంబులను సమానము...................*

పరలంబముభూమిచేగుణించిహారకముచేహరింపసూచీలంబంబగు. ఉభయపక్షములు - సూచీలంబముచే భుజంబుల వేర్వేరగుణించితమతమ లంబములచేభజింప సూచీభుజ.బులగు ....*

ఈవిధి త్రైరాశికంబులచేత యుసాధింపఁదగుననుట ....

సమాహ్వయానయనం

నిజసంధిః ౪౮ పరలంబేన ౨౨౪ గుణితః ౧౦౭౫౨ స్వలంబేన ౧౮౯ భక్తః నిశ్శేషాభావా దేక వింశత్యా పవర్తః $\frac{౫౧౨}{౯}$ సమాఖ్యేయం

ఏవంద్వితీయపార్శ్వే నిజసంధిః ౧౩ పరలంబేన ౧౮౯ గుణితః ౨౪౫౭ స్వలంబేన ౨౨౪ భక్తః ని

సమాయనము

$\frac{౧౩౨}{౧౮౯}$

౨౨౪) ౨౪౫౭ (

హారభక్తలబ్ధము

౨౪౫౭ అప ౨౭

౨౨౪

రాశిః $\frac{౯౧}{౮}$

శ్చైషా భాగాదష్టావింశత్యపవర్త్య

జాతస్సమాఖ్యః ౮౯౧/౮

హారసాధనం-యథా- సమాఖ్యః - ౮౯౧/౮ సంధిః ౪౮/౧ పతయోరైక్యార్థం

సమ ఛేదౌ ౮౯౧/౮ ౩౮౪/౮ ఐక్యం

౧౨౭౫/౮ హారాఖ్యోయం

అన్యత్ర సమః ౫౧౨/౯ పరసంధిః

౧౩౨/౧ అనయోరైక్యార్థం సమచ్ఛే

దౌ ౫౧౨/౯ ౧౧౮౮/౯ అనయోరైక్యం

౧౭౦౦/౯ హారాఖ్యోయం

సూచ్యాబాధాసాధనం-యథా.

సమః ౮౯౧/౮ పరసంధిః ౪౮/౧ భువా

౩౦౦ గుణితౌ ౨౬౭౩౦౦/౮

౪౮
౨౨౪
౧౮౯)౧౦౭౫౨
హారభక్తలబ్ధము
౧౦౭౫౨/౧౮౯ అప ౨౧

రాశి ౫౧౨/౯

హారకానయనము

సమం ౮౯౧/౮ పరసంధి ౪౮/౧ సమ

౮౯౧/౮ ౩౮౪/౮ యోగం- హారకము

౧౨౭౫/౮

సమం ౫౧౨/౯ పరసంధి ౧౩౨/౧ సమ

౫౧౨/౯ ౧౧౮౮/౯ యోగం హారకము

౧౭౦౦/౯

సూచ్యాబాధాద్వయ సాధనము

వామపార్శ్వక్షేత్రమున

సమః ౮౯౧/౮ - భూ ౩౦౦/౧ రా ౨౬౭౩౦౦/౮ భా హా ౧౨౭౫/౮ ఇం

పరసంధి ౪౮ ౩౦౦ ౧౪౪౦౦/౧ భా.హా ౧౨౭౫/౮

౧౪౪౦౦/౧ హారేణ ౧౭౨౫/౮ హృతౌ అత్రహారభాజ్యయోః ఛేదస్యతుల్యత్వాన్నాశః ౭౬౨౩౦౦/౧౭౨౫ ఉభయోఃపంచసప్తత్యా ౭౫ అపవర్తితః లబ్ధాసూచ్యాబాధా ౩౫౬౪/౧౭ ఛేదేన ౧౭ భక్తే లబ్ధం ౨౦౯ ౧౧/౧౭ భాగుణితపరసంధిః ౧౪౪౦౦/౧ హారేణ ౧౭౨౫/౮ భక్తః ఛేదం లవంచ పరివర్త్యేతి కృతేజాతం ౧౧౫౨౦౦/౧౭౨౫ ఛేదేనభక్తాద్వితీయాబాధా ౯౦ ౬/౧౭

అన్యత్రసమః ౫౧౨/౯ భుజా ౩౦౦/౧ గుణితః ౧౫౩౬౦౦/౯ హారేణ ౧౭౦౦/౯ భక్తః అత్రాపిహారభాజ్యయోశ్ఛేదస్యతుల్యత్వాత్ నాశే కృతే జాతః ఫలం ౧౫౩౬౦౦/౧౭౦౦ శతేనాపవర్తితే ౧౫౩౬/౧౭ జాతా సూచ్యాబాధా.

ము హా భాజ్యంబుల ఛేదంబు తుల్యము గుట నశింప జేయగా ౭౬౨౩౦౦/౧౭౨౫ ఉప ౭౫ రా ౩౫౬౪ ఫలం అబాధ ౨౦౯ ౧౧/౧౭ పరిత గుణితం ౧౭౨౫ చం ౧౪౪౦౦/౧ రా ౪౧౪౫౭౦౦ అ ౧౭౨౫ ప ౭౫ రా ౧౫౩౬/౧౭ ఫలం ఆబాధ ౯౦ ౬/౧౭

దక్షిణపార్శ్వక్రమమున

సమం ౫౧౨/౯ గుభూ ౩౦౦/౧ రా ౧౫౩౬౦౦/౯ భా ౧౭౦౦/౯ ను హార భాజ్యములతుల్యంబగు ఛేదంబుల నశింపజేయు లబ్ధం ౧౫౩౬౦౦/౧౭౦౦ అప ౧౦౦ రా ౧౫౩౬/౧౭ ఫలం అబాధ ౯౦ ౬/౧౭

హారేణహృతేజాతం ౬/౧౨ తదే

వవరసంధిః ౧౩౨ భువా ౩౦౦ హృతః ౩౯౬౦౦ హారేణ ౧౨౦౦/౯ భక్తః

ఛేదం లవంచ పరివర్త్యానవగుణిత

స్సంధిః ౩౫౬౪౦౦/౧౨౦౦ తేనాపవర్తితే

తేజాతం ౩౫౬౪/౧౨ హారేణహృతే

౨౯ ౧౧/౧౨ జాతాద్వితీయాప్యేవ

పరసంధి ౧౩౨

౩౯౬౦౦/౧ భాహా ౧౨౦౦/౯

హరి ౯/౧౨౦౦ గు ౩౯౦౦/౧ రాశి

౩౫౬౪౦౦/౧౨౦౦ అపవర్తనం రాశి ౩౫౬౪/౧౨

ఫలంఅబాధా-౨౯ ౧౧/౧౨

సూచీలంబసాధనం యథా

పరలంబః ౧౮౯ భువా ౩౦౦ హతః ౫౬౭౦౦ హారేణ $\frac{౧౨౭౫}{౮}$ భక్తః శేషం లవం చ పరివర్త్య తస్య గుణితః $\frac{౪౫౩౬౦౦}{౧౨౭౫}$ పంచసప్తత్యా ౭౫ ఉభయోరపవర్తనః $\frac{౬౦౪౮}{౧౭}$ ఛేదభక్తః ౩౫౫ $\frac{౧౩}{౧౭}$ సూచీలంబః-

ఏవం ద్వితీయపార్శ్వే పరలంబః ౨౨౪ భువా ౩౦౦ హతః ౬౭౨౦౦ హారేణ $\frac{౧౭౦౦}{౯}$ భక్తః ఛేదంలవం చ పరివర్త్య తేన నవగుణితః $\frac{౬౦౪౮౦౦}{౧౭౦౦}$ శతేనాపవర్తితే తే హారహృతే చ లంబం సూచీలంబం ౩౫౫ $\frac{౧౩}{౧౭}$ సైవ

సూచీభుజసాధనం యథా-

భుజౌ ౧౯౫ - ౨౬౦ లంబేన $\frac{౬౦౪౮}{౧౭}$ గుణితౌ $\frac{౧౧౭౯౩౬౦}{౧౭}$ స్వస్వలంబాభ్యాం ౧౮౯ - ౨౨౪ భక్తౌ జాతౌ స్వస్వమార్గే వృద్ధౌ - సూచీభుజౌ $\frac{౬౨౪౦}{౧౭}$ $\frac{౭౦౨౦}{౧౭}$

సూచీలంబసాధనము

పరలంబము పరలంబము

$\frac{౧౮౯ \quad ౩౦౦}{}$ $\frac{౨౨౪ \quad ౩౦౦}{}$

౫౬౭౦౦ భాహా- ౬౭౨౦౦ భా-

$\frac{౧౨౭౫}{౮}$ పరి $\frac{౮}{౧౨౭౫}$ హా $\frac{౧౭౦౦}{౯}$ పరి

భాజ్యం $\frac{౫౬౭౦౦}{౧}$ $\frac{౯}{౧౭౦౦}$ గు. హా

గుణితరాశి $\frac{౬౭౨౦౦}{౧}$ రాశి

$\frac{౪౫౩౬౦౦}{౧౨౭౫}$ అప $\frac{౬౦౪౮౦౦}{౧౭౦౦}$ అప

౭౫ రా $\frac{౬౦౪౮}{౧౭}$ ౧౦౦ రా $\frac{౬౦౪౮}{౧౭}$

ఫలము-లంబము ఫలము-లంబము

౩౫౫- $\frac{౧౩}{౧౭}$ ౩౫౫- $\frac{౧౩}{౧౭}$

సూచీభుజములు-

భు $\frac{౨౬౦}{౧}$ గు-సూ-లం- $\frac{౬౦౪౮}{౧౭}$ రా

$\frac{౧౫౭౨౪౮౦}{౧౭}$ భాలం $\frac{౨౨౪}{౧}$ పరి $\frac{౧}{౨౨౪}$

గు $\frac{౧౫౭౨౪౮౦}{౧౭}$ రాశి $\frac{౧౫౭౨౪౮౦}{౧౭}$

అప ౨౨౪ రాశి $\frac{౭౦౨౦}{౧౭}$ ఫలం

౪౧౨ $\frac{౧౬}{౧౭}$

భు $\frac{౧౯౫}{౧}$ గు సూ॰లం $\frac{౬౦౪౭}{౧౭}$ =

$\frac{౧౧౭౯౩౬౦}{౧౭}$ భా $\frac{౧౭౯}{౧}$ పరి $\frac{౧}{౧౭౯}$

గు॰భా $\frac{౧౧౭౯౩౬౦}{౧}$ రా॰ ౭

౧౧౭౯౩౬౦ అప ౧౭౯ రా॰ ౭
౩౨౧౩

$\frac{౬౨౪౦}{౧౭}$

ఫల ———

౩౬౦ $\frac{౧}{౧౭}$

ఏవం సాధితా లబ్ధాః క్రమేణ-
దక్షిణలంబసంధిః ౪౭ సవ్యలం
బసంధిః ౧౩౨ దక్షిణలంబపీఠం-
౨౫౨ సవ్యలంబపీఠం ౧౬౭ దక్షిణ
లంబాధఃఖండం ౬౪ తత్కర్ణాధః
ఖండం ౭౦ సవ్యలంబాధఃఖండం
౯౯ తత్కర్ణాధఃఖండం ౧౬౫-
సవ్యోవంశః - ౪౦ - దక్షిణవం
శః ౨౨౫ కర్ణయోగాదధోలం
బం ౧౪౪ అస్య సవ్యాబాధా ౯౨
దక్షిణాబాధా ౧౦౭ సవ్యసమసం
ధిః ౧౧౧ $\frac{౩}{౭}$ దక్షిణసమసంధిః ౫౬
$\frac{౭}{౯}$ సవ్యహారః ౧౫౯ $\frac{౩}{౭}$ దక్షిణహా
రః ౧౭౭ $\frac{౭}{౯}$ సూచీలంబః ౩౫౫

ఇట్లు సాధించబడు లబ్ధములు
వామలంబసంధి ౧౩౨ దక్షిణ
లంబసంధి - ౧౬౭ - వామలంబ
పీఠము ౧౬౭ దక్షిణలంబపీఠము
౨౫౨ వామలంబాధఃఖండం ౯౯
కర్ణాధఃఖండం ౧౬౫ దక్షిణలం
బాధఃఖండం ౬౪ కర్ణాధః ఖండం
౭౦ వామవంశం ౪౦ దక్షిణవ
శం ౨౨౫ కర్ణయోగాధోలంబం
౧౪౪ దీని వామాబాధ ౯౨ దక్షి
ణాబాధ ౧౦౭ సూచీలంబం ౩౫౫
$\frac{౧౩}{౧౭}$ సూచీవామాబాధ ౨౯ $\frac{౧౧}{౧౭}$
దక్షిణాబాధ ౯౦ $\frac{౬}{౧౭}$ సూచీ వామ

$\frac{౧౩}{౧౭}$ తస్యసవ్యాబాధా ౨౦౯ $\frac{౧౧}{౧౭}$ దక్షిణాబాధా ౯౦ $\frac{౬}{౧౭}$ సూచీసవ్యభుజః ౪౧౨ $\frac{౧౬}{౧౭}$ సూచీదక్షిణభుజః ౩౬౭ $\frac{౧}{౧౭}$

భుజం ౪౧౨ $\frac{౧౬}{౧౭}$ దక్షిణభుజం ౩౬౨ $\frac{౧}{౧౭}$

౧౮ ప్రశ్న.

వసుమతిబాణాశ్వవహ్నులు వదనంబు ఖఖచంబులగును జలధరాతత్వ | మిళము
నఖజలాగ్నిమితము సర్వాణముల ధ్రువ ద్వన్నలు నఖజలములు | నగులం బకంబు
లునయనతత్వంబులౌనా గా త్రిగుణములు నారద్రసక | వంశసంచితపీఠములల బ
కణాదోగపుఖండములు ల ఒకము శ్రుతులను | సాగమగ్ని నెడనవధలు వేగసూచి|
ఱంచిన వధలు భుజములులలనాకన | దెలియఁ బలుకుము సమదిట్ భంగి | శైలలక్షేత్రజల
భగిడగిమెనేక ||

భూ ౩౭౫ ము_౨౧౦ ము ౨౫౫ ము ౩౭౧ ౬ ౨౮౫ ౬౭_౨౦ లు ౫౭౨ ౫౦

త్రిభుజ చతుర్భుజక్షేత్రంబుల యందలి

యన్నికోణంబులను స్పృశించునట్టివృత్త.

వ్యాసానయనము.

త్రిభుజ చతుర్భుజ దీర్ఘచతురస్రకోణంబులకడలు దాకి | నెగడు
వృత్తముగాంచుటకగున కెట్టకొందేశిభుజముల నిహతము | బగజే
సి గూడిరదగ సేసి పరరాసులను టక్కదో టిలలిగుణించి యొక్క
టొక్కటి ద్రోయఁడక్కిన భుజయుతులగు చుండు రాసులునాల్గు
వేరు | వేరుగ గుణించు రాశిచే విభజనంబు | జేయు లబ్ధఫలమును జెల
గునూల | పొన్నవిష్కంభమనఁగ గునన్ని యెడ నట్టి వృత్తంబునుల
గ్నముగుసదలు.

త్రిభుజచతుర్భుజంబుల కోనలన్నియు
దాకియుండు వృత్తమువెచ్చు నెడనట్టిక్షే
త్రంబులకు దేశభుజంబులనొక్కొ
టిగుణించియా రాశిద్వయంబులసంకలన
ము జేయునెడ తోలుత కర్ణాశ్రితద్వ
యంబులను పిదపభుజత్రిభుజంబు
లును వేర్వేరఁగుణించియా రాశిద్వయం
బులగూర్పవలెదు రాశిత్రయంబుల
నొక్కొంటిగుణించిన రాశిఘాతంబగు
పిదపము దేశభుజంబులసంకలనం
బునందు నాలుగుభుజవ్యవకలనంబు
సంగ్రహంబున జేయు నెడలబ్ధంచు
రాశిచతుష్టయంబులనొక్కొటిగుణిం
చినలబ్ధంబగు రాశిహారకంబగు ***

పిదప హారకముచే భక్తంబగు బాహ్యము
న గ్రీవలమున బడలభించిన మూలము
ఆ చతుర్భుజాదులకోణంబులన్నియుం
దాక జాలవృత్తవ్యాసార్ధము త్వ
న్నగు. - * **** ******

త్రిభుజమునవిశేషము.

సారమైన త్రిభుజమందు సరళయొక్కటివ్యాసము కు । కారుగల్పనంబు జేయఁదగునవహారద్విభిన్నై.

త్రిభుజంబునహారకము సిద్ధించుకొరకు నాలవభుజస్థానము శూన్యము గనుచుండగా వట- ....

యీవృత్తఉత్తరార్ధము - క్రింద వ్రాయఁబడియెడు- ....*

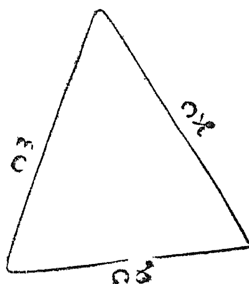
ఉదాహరణము.

మనుజులెరిఁగిద్రి యాడశము మానగుఇట్లునలోల సేత్రియా ।ఘనమగుత కరారాముఖసగాద్భుభుజంబులురాజులున్మణుల్ ।మనకొనవట్టి యీత్రిభుజముఇష్టతురశ్రము లెట్టివృత్తము। ల్గనినదదీయకోణములు గన్గొనులగ్నతవేగదెల్పుమా ॥

ఈయుదాహరణంబున ౧౪.౧౫.౧౩ గలత్రిభుజంబునకో ణంబులందాకువృత్తంబెట్లనియు.

చతుర్భుజంబున ౯. ౨౫. ౧౬. ౩౯. గలనాలుగుభుజకోణములం దాకువృత్తంబెట్లనియుప్రశ్నము.

ఇందుత్రిభుజంబునకువృత్తముసాధించునెడనాల్గవస్థానముశూన్యముగల్పనజేసిగణితము సాధించవలయు ననువిశేషము విధమలననట్లు గల్పింపఁబడియె॥

హారనయనం.

౧౩	౦	౧౫	౧౪
౧	౧౫	౧౪	౧౩
౧౫	౧౪	౧౩	౦
౨౮	౨౯	౪౨	౨౭
౧౪	౧౩	౦	౧౫
౧౪	౧౬	౪౨	౧౨

పరస్పరగుణితరాశి ౧౧౨౮౯౬

ఛేద్యనయనము

౧౪-౧౫ | ౧౪.౧౩ ౧౫ ౧౪

౧౩-౦ | ౧౫-౦ ౧౩-౦

౧౮౨ ౦ | ౨౧౦-౦ | ౧౯౫-౦

ఇందు ద్వితీయరాసులు శూన్యములగుట పరస్పరగుణితరాశి భాజ్యము.

౭౪౫౨౯౦౦

$\frac{౭౪౫౨౯౦౦}{౧౧౨౮౯౬}$ అవ ౧౬౬౪ రాశి $\frac{౪౨౨౫}{౬౪}$ మూలంబు $\frac{౬౫}{౮}$ ఇది వ్యాసార్థము $\frac{౬౫}{౮}$

౦

౧౫ ౧౩

౧౪

౧౯. శ్లో॥

పదియు పదియే డుహాస్యాని | హొం

లు త్రిభుని త్రరత్న పూషలవను

ధిః | పవిశష్టాశ్వాంగ పుమహా | యుదితక

డిలు దాపవృత్తము లు ఎలుకుమొగిః ||

త్ర ౧౦.౧౭.౯. ద్వి ౧౮.౯.౧౭.

తృ ౮.౭.౬.

౧౫ ౧౩

౬౮ ౧

౮

౧౪

చతుర్భుజక్షేత్రన్యాసము.

౯

౨౫ ౧౬

౩౬

హారకానయనము.

౨౫	౯	౧౬	౩౬
౯	౧౬	౩౬	౨౫
౧౬	౩౬	౨౫	౯
౫౦	౬౧	౭౭	౭౦
౩౬	౨౫	౯	౧౬
౧౪	౩౬	౬౮	౫౪

అన్యోన్యగుణితరాశి ——— ౧౮౫౦౬౮౮ హారకం.

భాజ్యానయనము.

౨౫	౩౬	౧౬	౩౬	౩౬	౨౫
౯	౧౬	౯	౨౫	౯	౧౬
౨౨౫	౫౭౬	౧౪౪	౯౦౦	౩౨౪	౪౦౦

యోగం యోగం యోగం

౮౦౧ ౧౦౪౪ ౩౨౪

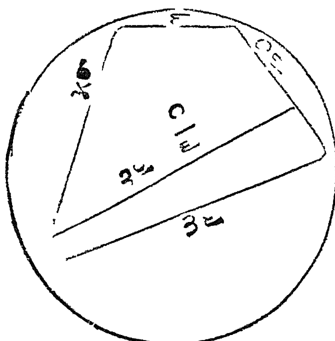
ఈమూడురాసులనన్యోన్యగుణితరాశి ౬౦౫౪౪౦౬౫౬ భాజ్యం

౬౦౫౪౪౦౬౫౬ అప ౧౨౯౬ రాశి ౪౬౭౧౬౧ నికటమూలం

౧౮౫౦౬౮౮ ౧౪౨౮

౧౮ ౧౨౪౩౯ కిస్థూల ౧౮ ౧ వ్యాసార్ధం

౧౪౨౮౦ ౧౨

ఫలానయనము.— న్యాసం.

హరరాశిమూలమునందునలరు తుర్యభాగమై । మీరమీర కుండఫలము
మీరయునిట్టిభూములన్ ॥

త్రిభుజక్షేత్రఫలము	చతుర్భుజక్షేత్రఫలము
హారకం	హారకం
౧౧౨౯౬	౧౮౪౦౬౭౨
మూలం	నికటమూలం
౩౩౬	౧౩౬౦
చతుర్థాంశం ౮౪	చతుర్థాంశం ౩౪౦

౭౦ ప్రశ్నలు.

శరగిరులు షడమిత్భుజము । రయమా ఖముచంద్రబాణమగునొక భుజము । కరితత్వములితరంబుగ । నెరిశినచతురశ్రమునకెట్టిది తద్వృత్తమగున్ ॥

సూరులువదనముర్వికిమిత । మూరయభూమియునుభుజగా లస్ట్రియని ప్రదల్ । గారాజిలుచతురవుమహానారయనులమెనలుసోకునావృత్తమెటో ॥ నేసినఖములువదనం । బాదిగ్గజమగునభుజనుష్టియుసూరుల్ । గావగిశచతుంకోణమునౌవృత్తమున దాకునెవ్వడ జెప్పుమ ॥ ప్ర.– భూ ౭౫ ము ౨౦ భు ౬౧ భు ౬౮ ద్వి భూ ౧౮ ము

౧౨ భు ౧౬-౧౪ ద్వి భూ ౭౦ ము ౫౫ ౧౬-౧౨

త్రిభుజచతుర్భుజంబులన్నిభుజంబులు దాకుచు గర్భగత

బగువృత్తానయనము॥

త్రిభుజచతుర్భుజభూముల । ప్రభవించుఫలంబు సర్వబాహుయుతార్థిన్ । విభజింపభుజస్వాంతర । ప్రభవించెనువృత్తవ్యాసమం

దధమగున్ ॥

త్రిభుజాదులనుస్పన్నంబగు క్షేత్రఫలము - నా త్రిభుజాదులయందున్న భుజంబులు గూడిన రాశియర్ధముచే భజింపక వ్యాసార్ధంబగు.

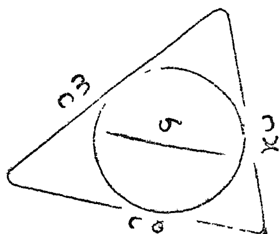
ఈ విషయంబున చతుర్భుజంబున విశేషము గలుగుటవలన విశదము చేయబడెను. ఈ త్రిభుజంబున చతుర్భుజంబునకున్న రీతి సమానంబు.

ఉదాహరణము

మనుపులు మహోర్వీశ్వమితం। బువులికలు చ భుజములైన భూమి నీ భుజ

ము। ద్వ్యర్ధ విహోన దిరిగెదు। వ్యాసకర్ణ టంబిమ దెంత కాంచెరో జెపుమ ॥

ఈయుదాహరణంబున - ౧౩. ౧౪. ౧౫ కల త్రిభుజ బున భుజంబు

లన్నియుం దాకుచున్న వృత్తవ్యాసార్ధమితం బెంతయని ప్రశ్నము

౧౩	౨౧	౨౧	౨౧	౨౧
౧౪	౧౫	౧౪	౧౩	౦
౧౫	౬	౭	౮	౨౧
౪౨				

అన్యోన్యగుణితరాశి - ౭౦౫౬ మూల ఫల - ౮౪

౨౧) ౮౪ (౪ వ్యాసార్ధం

౨౧ ప్రశ్న-

భూమి దం గా యూలు భుజలు విశ్వమునకు బులు నైన త్రిభుజని భుజలుమూ దు। గాకుచున దుమను వరువృత్తవ్యాసదళ మెంత యట్టులుంటిక రవము - లవ సత్వాష్టలు నై భుజంబులు నైన నక్షర టాంగం బెంతకే మలక ఢి। తర్కణముల వనియు తత్వములు దాగునలగు భూమి నెంత గునల్లు ఇవె గ్రాములు భూవి ఖర స్తముల్ దగగనందు। రాములు ను బాహుమితమైన రన శరములు। భూమికర బాణమితమును పూర్ణ తర్క। ములున భుజ

ఇట్లనెట్లగుపాలుపూమిక. ప్ర-౨౧-౧౩-౨-ద్వి౨౮-౨౫-౧౭త్రు౫౬-౨౫-౩౯చ
౭౩-౬౦-౩౯-వ౦౫౬-౫౨-౬౦

విశేషములు సీ.

విషమచౌకములందు విశ్రుతకర్ణముల్ సిద్ధించునట్టియు చతురకో
ణ। ములదాకు వలయగభాగములందు నభుజలోకసూత్రము చేత వీకదె
చ్చు। ఫలములు స్థిరమాట భాస్కరాచార్యోక్తి శ్రుతి నియతము లేక చౌ
కపు ఫలము। నియుతేతర బైన విచ్చుట మాట చౌకములందు నెళ
వుగా నిమ। నాల్గుభుజములలో నుచునంతరమున। నుండునతి నాదనిగా
వణమొప్పపూర్వ। సూత్రవిధి క్షేత్రసంభవసుఫలరా। సర్వదోర్యు
తిదళమున నిర్వహించ॥

ఈ విషమ చతుర్భుజంబుల కర్ణంబులు నియతంబులు గామింజేసి ఫలంబుని యతంబు గాకున్న నవి నియతకర్ణానయన సూత్రము చేత కర్ణంబు సాధింపం బడినట్టి యుకోణ స్పర్శ బగునప్పత్రాంతర్వతి యునగు విషమ చతురంబుల సర్వ దోర్యుతిదళంబున సూత్రాన సిద్ధఫలంబు నియతంబగుటం జేసి యట్టి చతురంబుల నాల్గుభుజంబులును దాకునట్టెనున వంతర్వృత్తంబుల పూర్వసూత్ర సిద్ధఫలము సర్వభుజయోగార్ధంబు చేసి భజింపవ్యాసార్ధంబగు ననుట.

ఉదాహరణము.

భూమి బాణగిరులు ఖమభ్రజలములు గజరసంబులో గుణరుజ
ము చంద్ర। శరములస్థమైన చతురంపు భుజములు దాకు పరిధి వ్యాసద
ళము దెంత॥

ఈయుదాహరణంబున భూ ౨౫ ము ౪౦ భు ౬౭ . ౫౧ గలచతుర్భుజంబున నాలుగుభుజంబులు నడాకుచునడుమదిరుగువృత్తవ్యాసార్ధం బెంతయని ప్రశ్నము.

౨౫	౧౧౨	౧౧౨	౧౧౨	౧౧౨
౪౦	౨౫	౪౦	౬౭	౫౧
౬౭	౮౭	౭౨	౪౯	౬౬
౫౧				

౨౩౪ అన్యోన్యగుణితరాశి. ౧౦౪౫౭౨౫౬ మూలం-౩౨౩౪ఫలం.

సఖ్యా ౧౧౨)౩౨౩౪భుజఫలం.౨౮ $\frac{౨౫}{౩౯}$ అంతర్వృత్తవ్యాసార్ధం.

౧౧౨

౨౨ ప్రశ్న.

జలనఖముల చల శరవసు । వులల పనము జలధి చందమాలు బాణనిధీం । దులు భుజము లెచట గర్భా । వలయమునకు వ్యాసదళము పలుకుము వేగన్ ॥ ఆశ నతిథులు వసుంధర । యాశనవసువులు ముఖాంబునంగాగ్నిధకల్ । వేకరచందములును భుజ । లోకోములి గర్భ వలయమున వ్యాసహృతో ॥

ప్ర - ౨౦౪.౮౫.౧౦౪-౧౯౫ ద్వి: ౧౫౦.౮౦.౧౩౬.౧౦౨

పన్నెండుపుడమియ బాహులు గజదిశల్ పదనమారును గల్గుపుథయందు । దల పుము గర్భ వృత్తవ్యాసమానంబు మరిరుద్రమితమగు మహీయునంక । గిరులు భుజంబులు శరములు ముఖమునుగల భూమియందును దెలుపుమదియె । రవిదశవసు మతీ రాణించు త్రిభుజిరు ద్రాంకగిరుల చేరు బిరమైన । త్రిభుజయందును వేర్వేరు దేట పరచ । గర్భగతివృత్తవిష్కంభగణన ప్రతియు । గర్భదభాగ్ర తీక్ష్ణ తగల్గుబుద్ధి । పాటియందున గలదేని ప్రౌఢగణక.

త్ర-౧౨.౮.౧౦.౬ చ ౧౧.౯-౨.౫ పం౧౨-౧౦-౮ ష౧౧-౯-౭

అథ వృత్తక్షేత్రే పరిధిజ్ఞానాయ సూత్రం.

వృత్తేనాహ.

వ్యాసే భనందాగ్ని ౩౯౨౭ హతే విభక్తే ఖబాణసూర్యైః ౧౨౫౦ పరిధిస్స సూక్ష్మః । ద్వావింశతిఘ్నే విహృతే థశైలైః స్థూలోధవా స్యాద్వ్యవహారయోగ్యః ॥

వ్యాసము శ్నవాపనంద వహ్నిహతము ఖాతయు । నసభ క్తమగుచు సూక్ష్మ

పరిధి బాహుదర్శనలకు। వ్యాసము హత మొనరించి విడ వాజులను హరింపగా। వాసికెక్కు స్థూలపరిధి వ్యవహృతులకు యోగ్యమై॥

వ్యాస ఇతి - వ్యాసే భనందాగ్నిభిః ౩౯౨౭ హతే ఖబాణసూర్యైః ౧౨౫౦ భక్తే లబ్ధం పరిధిమానం సూక్ష్మం॥ యద్వా వ్యాసే ద్వావింశత్యా ౨౨ హతే శైలైః ౭ విహృతే భక్తే స్థూలో వ్యవహారయోగ్యః పరిధిర్భవేత్॥

వ్యాసమును ౩౯౨౭ చేత గుణించి ౧౨౫౦ చేత భాగించిన సూక్ష్మపరిధియగు .... * మరియు వ్యాసము ౨౨ చేత గుణించి ౭ చేత భాగించిన వ్యవహారయోగ్యంబగు స్థూలపరిధియగునట .... *

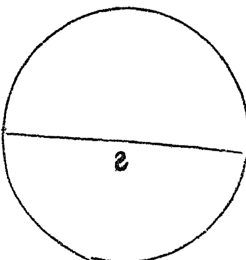
ఉదాహరణం.

విష్కంభమానం కిల యత్ర సప్త తత్ర ప్రమాణం పరిధేః ప్రచక్ష్వ।
ద్వావింశతిర్యత్ర పరిధిప్రమాణం తద్వ్యాససంఖ్యాం చ సఖే విచింత్య॥

ఏడు వ్యాసమైన నెగడు వృత్తమందెంత। భుజకరములు వృత్తిభూమి భాష్య। తత్వ్యాసమునకు దనరు నావృతి జల। శరగజాగ్ని శిఖిలకి నెరుగు పరిధి॥

విష్కంభేతి - స్పష్టోర్థః - వ్యాసః ౭ భనందాగ్నిభిః ౩౯౨౭ హతః ౨౭౪౮౯ ఖబాణసూర్యైః ౧౨౫౦ భక్తే లబ్ధం పరిధిమానం ౨౧ $\frac{౧౨౩౯}{౧౨౫౦}$ తదేవ సూక్ష్మపరిధిః.

ఈయుదాహరణంబున వ్యాసము ౭ గలచోట పరిధియు పరిధి ౨౨ గంచోట వ్యాసంబును ౨౫౦౦ వ్యాసమునకును ౭౫౦౪ పరిధికిని వ్యాసంబును బలుకున నట ప్రథమోదాహరణము న్యాసము

స్థూలపరిధిర్యథా వ్యాసః ౭ ద్వావింశత్యా ౨౨ హతః ౧౫౪ శైలైః ౭ భక్తః ౨౨ స్థూలపరిధిః॥

అథాత్ర గుణకారవిపర్యయేణ పరిధేస్సకాశాద్వ్యాసానయనం। యథా సూక్ష్మపరిధిః ౧౨౩౯/౧౨౫౦ ఛేదఘ్నరూపేష్వతిక్రుతేర్జాతం ౨౭౪౮౯/౧౨౫౦ అయుతఖబాణసూర్యైః ౧౨౫౦ హతః ౩౪౩౬౧౨౫౦/౧౨౫౦ ఛేదేన భక్తః ౨౭౪౮౯ భవం దాగ్నిభిః ౩౯౨౭ భక్తః లబ్ధో వ్యాసం ౭

ద్వితీయోపరిధిః ౨౨ వ్యాసేన ౭ హతః ౧౫౪ ద్వావింశత్యా ౨౨ భక్తే లబ్ధం వ్యాసమానం ౭

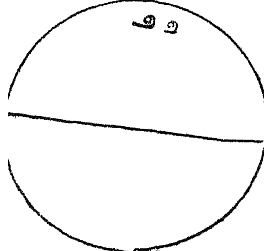
వ్యాసం ౭

సూక్ష్మపరిధి	స్థూలపరిధి
౭	౭
౩౯౨౭	౨౨
)౨౭౪౮౯	౭)౧౫౪
౧౨౫౦	ఫలము
పరిధి ౨౧ ౧౨౩౯/౧౨౫౦	౨౨

పరిధి

౨౨

సూక్ష్మవ్యాసం	స్థూలవ్యాసం
౨౨ / ౧౨౫౦	౨౨ / ౭
౩౯౨౭)౨౭౫౦౦	౨౨)౧౫౪
ఫలం	ఫలం
౭ ౧౧/౧౨౫౦	౨౨

ద్వితీయోదాహరణవ్యాసము॥

వ్యాసః ౨౯౦౦

సూక్ష్మపరిధి.	స్థూలపరిధి.
౨౫౦౦	౨౫౦౦
౩౯౨౭	౨౨
౧౨౫౦)౯౮౧౭౫౦౦	౭)౫౫౦౦౦
లబ్ధం పరిధి ౭౮౫౪	ఫలం ౭౮౫౭ $\frac{౧}{౭}$

పరిధి. ౭౮౫౪

సూక్ష్మవ్యాసం.	స్థూలవ్యాసం.
౭౮౫౪	౭౮౫౪
౧౨౫౦	౭
౩౯౨౭)౯౮౧౭౫౦౦	౨౨)౫౪౯౭౮
ఫలంవ్యాసం ౨౫౦౦	ఫలం ౨౪౯౯

ప్రకారాంతరము.

నృపమనుగుణగుణితంబును। నపవర్తనమ(భ)ఖఖఖనవసాగరులచే। నుపమగ్నా
జేసినని లగో। శపు పరిధిమితంబువచ్చునశ్ర మలీలన్॥

వ్యాసము ౩౧౪౧౬ చేత గుణించి ౧౦౦౦౦ చే భజింపఁ బరిధి సూక్ష్మము. ఇది చేసి అపవర్తనము జేసిన గుణము ౩౯౨౭ హారం ౧౨౫౦ గనుక నియ్యుభయమును సమానము.

వ్యాసము

వ్యాసం	వ్యాసము.
౭	౨౫౦౦
౩౧౪౧౬	౩౧౪౧౬
$\frac{౨౧౯౯౧౨}{౧౦౦౦౦}$	౧౦౦౦౦)౭౮౫౪౦౦౦౦
అపవర్తనరాశి $\frac{౨౭౪౮౯}{౧౨౫౦}$ ఫలం	ఫలం
౨౧. $\frac{౧౨౩౯}{౧౨౫౦}$	౭౮౫౪

సూక్ష్మపరిధిసమానము.

౨౩ ప్రశ్న-

వ్యాసమంగగిరిగజాంగములై యున్న । పరిధిమితమదెంత పరిధిమితము । శూన్యత్రిశిఖులుశూన్యపూర్ణాంగే దూరములైన వ్యాసమరయ దెలుపు-

ప్ర- వ్యా ౬౮౭౬ ద్విప ౩౬౦ తృప ౨౧౬౦౧

వృత్తగోళయోఃఫలానయనేవృత్తం-

వృత్తక్షేత్రే పరిధిగుణితవ్యాసపాదః ఫలంయత్క్షుణ్ణంవేదైరుపరిపరితః కందుకస్యైవజాలం । గోళస్యైవంతదపిచఫలంపృష్ఠజంవ్యాసనిఘ్నంషడ్భిర్భక్తం భవతినియతంగోళగర్భేఘనాఖ్యం ॥

వలయమునందువ్యాసపదవర్ధితవృత్తముభూమిలబ్ధమా । జలహతభూమిలబ్ధము దిజాలముకై వడిగోళవృష్టము । దలవడుభూఫలంబగునుదానిషడంశముచ్యాసనిఘ్నమై చలయుఘనాఖ్యమౌఫలమువతిజాలు వభ్యమునందునిట్లగా ॥

వృత్తక్షేత్రే ఇతి - పరిధి ర్వ్యాసో గుణితః తస్యపాదః - వృత్తక్షేత్రే ఫలంభవతి ॥ ....

వ్యాసమునందలి నాల్గింట నొకటిచే పరిధిని గుణింపలబ్ధము వృత్తక్షేత్రమున ఫలంబగు ॥ ....

తత్ఫలస్యచతుర్గుణంగోళస్యపృష్ఠే కందుకజాలవత్ఫలం భవతి ॥ ......

ఆక్షేత్రఫలమును నలు వడించిన నా వృత్తమును గుండు చుట్టువలవలె చుట్టబడు భూఫలంబగు ॥.. ....

తత్పృష్ఠజాతంఫలం వ్యాసేననిఘ్నం షడ్భిర్భక్తంజాతం గోళస్యాంతర్ఘనఫలంభవతి ॥......................

యీగోళ పృష్ఠఫలము వ్యాసముచే గుణించి యారిట భాగింప గోళఘనఫలంబగు ॥......................

ఉదాహరణము-

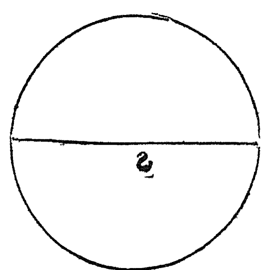
యద్వ్యాసస్తురగైర్మితః కిలఫలంక్షేత్రే సమే తత్ర కిం । వ్యాసస్సప్రమితశ్చ యత్ర కుమతే గోళస్య తస్యాపి కిం । పృష్ఠేకందుకజాలసన్నిభ ఫలంతస్యైవగోళస్య కిం । మధ్యే బ్రూహి ఘనంఫలంచ విమలాంచేద్వేత్సిలీలావతీం ॥

సమభూవృత్తము సప్తవ్యాసమయినన్ జానౌ ఫలంబెంతయా । సుమతీ గోళమదైనఁ గందుకముపై సొంపొందు జాలాకృతిన్ । విమలంబై యగు పృష్ఠజంబెటులగున్ వే గోళమైనట్టిచో । క్రమతన్ జెందక దెల్పు గోళ ఘనమై భాసిల్లు గర్భాంబునన్ ॥

యదితి స్పష్టార్థః - వ్యాసః = ౭ అత్ర స్థూల ఫలానయనం - యథా వ్యాసః ౭ పరిధినా ౨౨ గుణితః ౧౫౪ తస్య పాదః $\frac{౧౫౪}{౪}$ ఛేదేన భక్తం ఫలం = వృత్తక్షేత్రఫలం = ౩౮ $\frac{౧}{౨}$ ఏతద్వృత్త క్షేత్రఫలం = *************

కందుక జాలవత్ఫలానయనే వ్యాసః వృత్తక్షేత్రఫలం $\frac{౧౫౪}{౪}$ చతుర్గుణం ౧౫౪ గోళపృష్ఠఫలం.

గోళఘనఫలం యథా పృష్ఠఫలం ౧౫౪ వ్యాసేన ౭ నిఘ్నం ౧౦౭౮ షడ్భిః ౬ భక్తం ౧౭౯ $\frac{౨}{౩}$

ఈయుదాహృతి ౭ వ్యాసముగల యడ క్షేత్ర పృష్ఠఘన ఫలంబులు దెలుపుమను ప్రశ్న క్రియము.

స్థూలఫలానయనము

భూఫలం =

౭

౨౨

౪) ౧౫౪

లబ్ధం =

$\frac{౧౫౪}{౪}$ అపవర్తనము

$\frac{౭౭}{౨}$

గోళపృష్ఠఫలం =

$\frac{౭౭}{౨}$ గు $\frac{౪}{౧}$ = $\frac{౩౦౮}{౨}$

అపవర్తిత రాశి = ౧౫౪

ఘనఫలం =

౧౫౪

౭

౬) ౧౦౭౮

$\frac{౧౦౭౮}{౬}$ అపవర్తిత రాశి =

$\frac{౫౩౯}{౩}$ లబ్ధం ౧౭౯ $\frac{౨}{౩}$

అథాత్ర సూక్ష్మఫలానయనేనాస్య పరిధినా ౨౭౪౮౯/౧౨౫౦ వ్యాసపాదః ౭/౪ గుణితః ౧౯౨౪౨౩/౫౦౦౦ ఛేదేనభక్తః లబ్ధం స్పష్టక్షేత్రఫలం ౩౮ ౨౪౨౩/౫౦౦౦

గోళోపరిఫలజ్ఞానం యథా తద్వృత్తక్షేత్రఫలం ౩౮ ౨౪౨౩/౫౦౦౦ ఛేదఘ్నరూపేష్వితజాతం ౧౯౨౪౨౩/౫౦౦౦ చతుర్భిః ౪ ఘ్నం ౭౬౯౬౯౨/౫౦౦౦ ఛేదేనభక్తం లబ్ధం ౧౫౩ ౪౬౯౨/౫౦౦౦ ఇదం కంతుకస్య పరితో జాలమివ గోళపృష్ఠఫలం స్యాత్ - **************

గోళస్యాన్తః ఫలజ్ఞానం యథా తదుపరి గోళపృష్ఠఫల ౭౬౯౬౯౨/౫౦౦౦ వ్యాసేన ౭ హతం ౫౩౮౭౮౪౪/౫౦౦౦ షడ్భిః ౬ భక్తం ౮౯౭౯౭౪/౫౦౦౦ ఛేదేన ౫౦౦౦ భక్తం ౧౭౯ ౨౯౭౪/౫౦౦౦ ఇదం గోళస్యాంతః ఘనఫలం - ************

సూక్ష్మఫలానయనం.

క్షేత్రఫలం.

౭
౩౯౨౭
౧౨౫౦)౨౭౪౮౯

లబ్ధపరిధి.

౨౭౪౮౯/౧౨౫౦ గు ౭/౪ రాశి ౧౯౨౪౨౩/౫౦౦౦

ఫలం ౩౮ ౨౪౨౩/౫౦౦౦

గోళపృష్ఠఫలము.

౭౬౯౬౯౨/౫౦౦౦ లబ్ధము ౧౫౩ ౧౧౭౩/౧౨౫౦

ఘనఫలం.

౭౬౯౬౯౨/౫౦౦౦ గు ౭/౧ రాశి ౫౩౮౭౮౪౪/౫౦౦౦

హా ౬/౧ పరివర్తనం.

భా ౧/౬ గు ౫౩౮౭౮౪౪/౫౦౦౦ రాశి.

౫౩౮౭౮౪౪/౩౦౦౦౦ లబ్ధరాశి ౧౩౪౬౯౬౧/౭౫౦౦

ఫలం ౧౭౯ ౪౪౬౧/౭౫

అథ ప్రకారాంతరేణఫలానయనం.

వ్యాసస్య వర్గో భనవాగ్నినిఘ్నః సూక్ష్మం ఫలం పంచసహస్రభక్తం।
రుద్రాహతః శక్రహృతోథవా స్యాత్ స్థూలం ఫలం తద్వ్యవహారయోగ్యం।
ఘనీకృతవ్యాసదళం నిజైకవింశాంశయుగ్గోళఘనే ఫలం స్యాత్ ॥

వ్యాసకృతిన్ భనందగుణవధితమొప్పనొనర్చ సూక్ష్మమై। భాసిలు నా ఫలం బగును పంచసహస్రము చే భజింపగా। నా సరసంపు వర్గమును నమ్మనిభక్తము రుద్రనిఘ్నముల్ జేసిన స్థూలమండ్రి దినొసిద్ధి వహించు నవ్యావహారియై॥ వ్యాసఘనార్ధము తనదై। భాసిలు మూలాంశయుక్తమై గోళఘనం। బై సిద్ధించును గర్భము। శ్రీకొనందియ మేదిఫలము నాళీకముఖీ॥

వ్యాసస్యేతి - వ్యాసస్య యో వర్గః తత్ భనవాగ్నిభిః ౩౯౨౭ నిఘ్నం పంచసహస్రేణ ౫౦౦౦ భక్తం చేత్ సూక్ష్మం ఫలం భవతి. యద్వా వ్యాసస్య వర్గః రుద్ర ౧౧ ఆహతః శక్ర ౧౪ హృతః స్థూలం వ్యవహారయోగ్యం ఫలం భవతి. గోళఫలమాహ - వ్యాసస్య ఘనీకృతస్య దళం అర్ధం నిజైకవింశాంశః స్వకీయైకవింశాంశేన యుతో గోళఘనే ఫలం భవతి.

వ్యాసవర్గము ౩౯౨౭ చే గుణించి ౫౦౦౦ చే భజింప సూక్ష్మక్షేత్ర ఫలము.

ఆ వ్యాసవర్గము ౧౧ చే గుణించి ౧౪ చే భజింప స్థూలక్షేత్ర ఫలము.

వ్యాసఘనమును అర్థించి దాని $\frac{౧}{౨౧}$ అంశము గూడిన ఘన ఫలంబు సిద్ధించుననుట.

పూర్వోదాహృతౌ న్యాసః.

వ్యాసస్య ౭ వర్గః ౪౯ భనవాగ్నిభిః ౩౯౨౭ గుణితః ౧౯౨౪౨౩ పంచసహస్రేణ ౫౦౦౦ భక్తః లబ్ధం

న్యాసము.

సూక్ష్మము.	స్థూలము.
౭	౭
వర్గము	వర్గము
౪౯	౪౯

సూక్ష్మంఫలం ౩౮ $\frac{౨౪౨౩}{౫౦౦౦}$ తదేవ-

స్థూలఫలం యథా వ్యాసవర్గః ౪౯ రుద్ర ౧౧ హతః ౫౩౯ శక్ర ౧౪ భక్తః ౩౮ $\frac{౧}{౨}$ తదేవ-

ఘనఫలం యథా వ్యాసః ౭ ఘనీకృతః ౩౪౩ అస్యదళం $\frac{౩౪౩}{౨}$ సిద్ధే

ఏకవింశాంశం $\frac{౩౪౩}{౪౨}$ అనయోర్యోగా

ర్థం సమచ్ఛేదౌ $\frac{౧౪౪౦౬}{౮౪}$ $\frac{౬౮౬}{౮౪}$

యోగః $\frac{౧౫౦౯౨}{౮౪}$ ఛేదేన ౮౪ భక్తం

౧౭౯ $\frac{౨}{౩}$ స్థూలఫలంతుల్యమేవ-

$$\frac{౩౯౨౭}{౫౦౦౦)౧౯౨౪౨౩} \qquad \frac{౧౧}{౧౪)౫౩౯}$$

హారభక్తఫలం- హారభక్తఫలం

౩౮ $\frac{౨౪౨౩}{౫౦౦౦}$ ౩౮ $\frac{౧}{౨}$

ఘనఫలం- ౭

ఘనం- అర్ధం $\frac{౩౪౩}{౨}$ కూ $\frac{౧౧}{౨౧}$

౩౪౩

$\frac{౭౫౪౬}{౪౨}$ అప౧౪ రాశి $\frac{౫౩౯}{౩}$ రాశిః

౧౭౯ $\frac{౨}{౩}$

౨౪ ప్రశ్నః-

రాజులు సూరులు మనువులు । వసుధరలు నైన యట్టివలయములందున్ । రా

జానన భూఫలమును । నా జాలఫలంబు ఘనఫలమును బలుకుమా ॥

ప్ర- ౧౬ ద్వి ౧౨ తృ ౧౪ చ ౧౭

ఇష్టసంఖ్యాక్షేత్రవృత్తసాధనసూత్రం ఆం

కం- వృ-

ప్రమాణవ్యాసవర్గఘనుల ప్రశ్నఫలము గుణితమై । ప్రమాణభూమి

పృష్ఠము సమబడయ ఫలములను దగన్ । క్రమంబుమీరగా భజింప

గాఁ జెప్పఁబడెను దా। సమానమైన వ్యాసముగును సమవిధంబు జాల
మా। ప్రమాణవర్గ ఘనగుణ వృత్తఫలము నరయు నవ్యోపథా॥

అట్టి సమవ్యాసక్షేత్రంబునకును - ఇష్టభాగవృత్తఫలంబునకును - ఇట్టి ఘనఫలం బునకు సమవృత్తగోళవ్యాసము సాధించు రీతి సమంబునకును గోళపృష్ఠఫలంబునకు ను సమానవిధియగు - ఎట్లన ప్రమాణసూక్ష్మస్థూలవ్యాస ౭గు ౧౨౫౦ ౬ విస. ౫౧౦ చి ౧౫౬౬౯౨౦౮౭ నీటిచే స్వక్రియేష్టంబులగు కించియా వ్యాసక్షేత్రఫలంబగు- $\frac{౩౮౫౮౩౭౫}{౩}$ $\frac{౭౩}{౩}$ వీనిచేఁ జెప్పఁబడు ఘనమూలంబులు వ్యాసమానంబులగు నిట్టి మృత్తిక పృష్ఠక్షేత్రంబుల లౌకిక క్రమంబున $\frac{౪౯౧౭౭౫౦}{౫౬౬౦}$ ౧౫౪ వీటిచేఁ బాలించఁబడు మూలంబులు స్థూలక్షేత్ర వ్యాసంబులగునట్టి.

ఘనఫలంబునకు వ్యాసము సాధించునెడ ప్రమాణ వ్యాసంబుల ఘననించి ౧౯౫౬౩౧౩౧౦౦౦౦ - ౩౪౩ ౬౭౭ చే ఫలంబుల గుణించి యా వ్యాసఘనఫలంబులగు- ౧౦౩౩౩౫౬౩౫౦ - $\frac{౫౬౯}{౩}$ చే భజించిన లబ్ధ ఘనమూలము - వ్యాసమానంబగు నట్టి-.. ※

ఉదాహరణము.

సూక్ష్మము.

సూక్ష్మపరిధ్యంశ సుమహితమతివేని విశ్వచంద్రులగూడి వెలయుచుం
ద్ర రసలవంబు బుధ తత్త్వరసములు గలభూమి విష్కంభ మెఱుగింప వేగ
గోళ। పృష్ఠంపు ఫలమిది ప్రస్తారిసలవంబు తత్త్వాశ్వితకాశి దనరు బా
హు। శరజలంబుల వ్యాసమరయుము ఘనగోళమున వాధి వ్యోమాంక
ములనుగూడు। వసుగజాబ్ధి లవంబులై వలనుమీరు। బాణకిరతకేన ఖ్యా
మబాగుమీరు। దానినెఱిగి పువిష్కంభ ఘనమిప్పుడు। గణకులోన నో
గడంగిగణకవర॥

ఈయుదాహరణంబున ౧౧౨ $\frac{౬౧}{౬౩౫}$ భూఫలముగలయెడ వృత్త వ్యాసంబును

౪౫౪. $\frac{౧౨౫౪}{౬౨౫}$ యిల పృష్ఠఫలమునకు వ్యాసము ... ఘనఫలమునకు $\frac{౧౨౫౭}{౬౨౫}$ ఘనఫలముగలయట్టి గోళవిష్కంభములను జెప్పుము ప్రశ్న త్రయము.

న్యాసము.

భూఫలవిష్కంభానయనం.

౧౧౩ $\frac{౬౨}{౬౨౫}$ సవర్ణితరాశి ——

$\frac{౭౦౬౮౬}{౬౨౫}$ గుణిం చువ్యాస $\frac{౧౨౫౦}{౧}$ వ

ర్గము చే $\frac{౧౫౬౨౫౦౦}{౧}$ రాశి ——

$\frac{౧౧౦౪౪౬౮౭౫౦౦౦}{౬౨౫}$ భాగించు

వ్యాస $\frac{౧౨౫౦}{౧}$ ఘనఫలము $\frac{౨౫౧౪౩౭}{౨}$

శేషం $\frac{౨}{౨౪౫౪౩౭}$ ఫలం.

$\frac{౧౧౦౪౪౬౮౭౨౮౦}{౬౨౫}$ గుణితరాశి

$\frac{౨౨౦౯౩౭౭}{౧౫౬౨౫౦}$ $\frac{౦౭౦}{౧౫౬౨౫౦}$ అపవర్తి

తముచేఫలము ౧౦౪

మూలం.

౧౨

వ్యాసం.

పృష్ఠఫలఘనవ్యాసానయనం

౪౫౨ $\frac{౨౪౪}{౬౨౫}$ సవర్ణితరాశి ——

$\frac{౭౫౨౭౪౪}{౬౨౫}$ గుణ్యావ. $\frac{౧౫౬౨౫౦౦}{౧}$

గుణితరాశి $\frac{౪౪౧౭౫౭౫౦౦౦౦౦}{౬౨౫}$

భాగించువ్యాస $\frac{౧౨౫౦}{}$ పృష్ఠఫలము

$\frac{౪౯౦౭౭౫౦}{౧}$ వ $\frac{౧}{౩౯౦౭౭౫౦}$ భా

జ్యం. $\frac{౪౪౧౭౫౭౫౦౦౦౦౦}{౬౨౫}$ రాశి.

$\frac{౪౫[illegible]}{౧౫౬౨౫౦}$ అపవర్తితము

చేలబ్ధం. ౧౪౪ వ్యాసం

౧౭

ఘనఫలగోళపరిధ్యానయనం.

౯౦౪ $\frac{౪౮౮}{౬౨౫}$ సవర్ణితరాశి—

$\frac{౫౬౫౪౮౮}{౬౨౫}$ గుణించుట్వాన ౧౨౫౦

ఘనముచే $\frac{౧౯౫౩౧౨౫౦౦౦}{౧}$ గుణిత

రాశి $\frac{౧౧౦౪౪౬౮౭౫౦౦౦౦౦౦}{౬౨౫}$

భాగించుట్వాన ౧౨౫౦ ఘనఫలముచే

$\frac{౧౦౨౨౬౫౬౨౫౦}{[illegible]}$ పరివర్తిత

హర $\frac{౧}{౧౦౨౨౬౫౬౨౫౦}$ గుణ్యం.

$\frac{౧౧౦౪౪౬౮౭౫౦౦౦౦౦౦}{౬౨౫}$ గుణి

తరాశి $\frac{౧౧౦౪౪౬౮౭౫౦౦౦౦౦౦}{౬౩౯౧౬౦౧౫౬౨౫౦}$

అపవర్తనముచే లబ్ధం ౧౭౨౮

ఘనమూలం ౧౨

ఉదాహరణాంతరము.

ఫ్ధాలం

సప్తాంశయుగ్విశ్వశశిమితపుడమికివృత్తవిష్కంభంబువేగదెల్పు|
మీఁదటనాల్గుతోఁగూడినశరవాణజలమితస్పృష్టహాఫలంబుగల్గు| నెట్టి
లవిష్కంభముగడెంక దెల్పుముయేడిట నొకటితోఁగూడినట్టి| పంచ
శూన్యాంకముల్బరగినఘనగోళమునకువిష్కంభంబువేగదెల్పు| గ్యత
హృతికిరయోగ్యమగునట్టివలయసాధ| నక్రమమునీమంబునవక్రగహీ
త| భంగిగనుదేనివేగత్రిభంగివేరు| వేరుగాఁదెల్పుగణకుఁడచారులీల||

ఇందుభూఫలము ౧౧౩ $\frac{౧}{౭}$ స్పృష్టక్షేత్రఫలము ౪౫౨ $\frac{౪}{౭}$ ఘనఫలం ౯౦౫ $\frac{౧}{౭}$ వీటికివేర్వేరవ్యాస ప్రమాణంబులదెల్పుమని ప్రశ్నత్రయము.

భూఫలవిష్కంభానయనం.

౧౧౩ $\frac{౧}{౭}$ సవర్ణితరాశి—

$\frac{౭౯౨}{౭}$ గుణ్యాన ౭ వర్గము $\frac{౪౯}{౧}$ చే

ఘనగోళపరిధ్యానయనము.

౯౦౫ $\frac{౧}{౭}$ సవర్ణితరాశి $\frac{౬౩౩౬}{౭}$ గు

రాశి- ౩౯౭౦౭/౭ భాగించు వ్యాసవర్గ

త్రఫలముచే ౨౨/౭ పరి ౭/౨౨ భాజ్యం -

౩౯౭౦౭/౭ గుణితరాశి. ౨౭౭౯౪౯/౫౩౯

౫౩౯ లబ్ధం ౧౪౪ మూలం

౧౨

వృష్టఫలభావవిధ్యానయనకము.

౪౫౭౪/౭ సవర్ణితరాశి ౩౨౦౨/౭

గుణించువ్యాసవర్గముచే ౪౪/౧ రాశి

౧౫౫౭౩/౭ భాగించువ్యాసవృష్టఫ

లముచే ౧౫౪/౧ పరివర్త ౧/౧౫౪ భాజ్యం

౧౫౫౭౩/౭ రాశి ౧౫౫౭౩/౧౦౭౮ అప

వ౦ ౧౪౪ లబ్ధం

౧౪౪

మూలం

౧౨

ణించువ్యాసఘనముచే ౩౪౩/౧ రాశి

౭౧౭౩౭౪౮/౭ భాగించువ్యాసఘన

ఫలముచే ౫౩౯/౩ పరి ౩/౫౩౯ భాజ్యం -

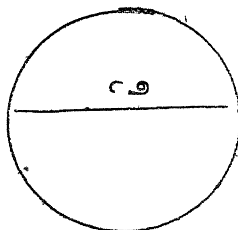
౭౧౭౩౭౪౮/౭ రాశి ౨౧౫౨౨౪౪/౩౭౭౩

౩౭౭౩ రాశి.

౧౭౨౮

ఘనమూలం

౧౨

౭౫ ప్రశ్నలు:

సమభూమిన్ జగునూరుకుంటలరువే సాధించువృత్తస్థితిన్ । వివరింపైనగు గోళపృష్ఠఫలమున్ వెయ్యైననా వ్యాసమున్ । సుమతీ గోళము నాఖ్యవారాఫలముపాసా, పొప్పవేనూటికిన్ । క్రమలీలన్నితపేతరంబులకు వాగన్పట్టు వ్యాసంబులన్ ॥

ప్ర ౧౦౦ ద్వి ౧౦౦౦ తృ ౫౧౦

వృత్తద్వయ సంపాత గ్రాసశరానయనం.

గ్రాసోనవృత్తేయస్మను | గ్రాసగుణితమగుచు హీన గ్రాసము
లగునా | వ్యాసయుగయోగభక్తము | జేసిన యన్యోన్యమగుచు సిద్ధి చు
రీతుల్.

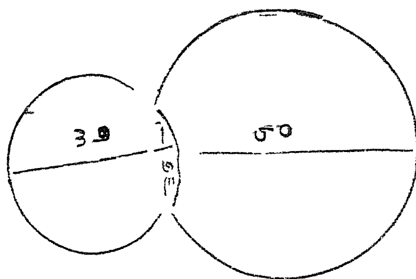
టీకా.

వృత్తద్వయముల సంపాతస్థాన జ్యామితమును రెండువృత్తములలో వేర్వేరువ్యాస
వకలించియా శేషంబుల గ్రాసమితముచే గుణించినది భాజ్యరాశులగు. గ్రాసహీన
వృత్తద్వయ సంకలనము హారకంబగు - హరహృత భాజ్యములు చిన్నగోళంబునధికం
బును నధికగోళంబున స్వల్పశరమానంబుగ నగుట || ....

ఉదాహరణము.

ఎనబది యునురదమితములు | గనబడువృత్తములు రెండు గలబడి చో
టన్ | గనబడె గ్రాసము గణకా | ఏమిదిశరము లను దెల్పు ఇటవే
ర్వేరన్

ఈయుదాహరణంబు. ౫౦. ౩౨ గల వృత్తద్వయంబు
కలియునెడల గ్రాసం ౮ మ్యానచియా వృత్తంబులందెం
తెంత ప్రమాణంబులైయునని ప్రశ్నము.

బృహద్వృత్తమువలన హీనవృత్తశరానయనం.......... ....

౫౦
౮
౪౨

హీనవృత్తముచే నధికవృత్తశరానయనం........................... ....౪

౩౨
౮
౨౪

౭౨
౨౪ ౯౬) ౫౭౬ (౬
ఫలం
౬ హీనవృత్తశరం

౯౬) ౧౯౨ (౨
ఫలం
౨ బృహద్వృత్తశరః ✻

౨౬ ప్రశ్న.

గలుబడిమువృత్తద్వయమొకటన | లవృత్తద్వయముగలయగడగినచోటన్ | గలశరద్వ యందినన | జలజముఖీశరయుగంబు దయ్యన జెప్పుమ॥ వృ॥ రేఖ- ౩ శరం ౨

అథవృత్తేశరజీవావ్యాసానయనం.

సాధవృత్తం.

జ్యావ్యాసయోగాంతరఘాతమూలం వ్యాసస్తదూనోదళితశ్శరస్స్యాత్ | వ్యాసాచ్ఛరోనాచ్ఛరసంగుణాచ్చమూలం ద్వినిఘ్నం భవతీహజీవా | జీవార్ధవర్గేశరభక్తయుక్తే వ్యాసప్రమాణం ప్రవదంతివృత్తే॥

వృత్తమైగనపుట్టువిమలంపుఫుడమినిశరవ్యాసగుణములు వరుసదెలియ జ్యావ్యాసయోగంబు జ్యాగుణాంతరమునగుణియించియామూలగుణితమొలమి | వ్యాసంబునను ద్రోచియాశేషమర్ధించశరమగువ్యాసంపుచందమిట్లు | శరమువ్యాసములోనసరగద్రోచిశరంబుచేశేషముగుణించిచెలగుమూలద్విగుణమొనరించగుణమగుదెల్లముగను | జ్యార్ధకృతిభక్తమొనరించిశరముచేత | శరములబ్ధంబుననుగూర్ప నంభవించు | వ్యాసమానంబుత్రివిధమైవరలునిట్లు ॥✻✻✻✻✻

జ్యావ్యాసయోగ ఇతి॥ జ్యావ్యాసయోర్యోగస్తయోరంతరేణయోఘాతః తన్మూలం కార్యం తేన ఊనితో వ్యాసోదళితస్సన్ శరస్స్యాత్॥ ✻✻✻✻✻✻✻

శరహీనాచ్ఛరగుణితాచ్చవ్యాసా

జ్యావ్యాసంబులకూడికదానిరెంటియంతరముచేగుణించిన యదళిమూలమునర్ధించవ శరంబు సిద్ధించు.....

వ్యాసంబునశరము ద్రోచి శేషము శరచేగుణించియామూలముదెట్టించిన జ్యా

వ్యాసాంతస్తద్విఘ్నం స్యాజ్జీవా భవతి
జ్యార్ధవర్గస్త్వశరేణభక్తైవరే
ణాన్వితే ఫలే వ్యాసప్రమాణం స్యాత్
ప్రతిపాద్యం ॥ ********

మానంబగు - ********
జ్యార్ధమును వర్గించి శరముచే భ
జించి లబ్ధమున శరము గూడిన వ్యా
సంబగు ************

ప్రకారాంతరము వ్యాసానయనం-

జీవార్ధవర్గమగు యంకమును । ఏపే శరముగ గూడి విభజన జేయం ।
గావలయు శంక ఫలముగు । నా వ్యాసము నిదియు వెలయు నాగరికముగా ॥

జ్యార్ధప్రమాణమును వర్గించి యందు శరవర్గము గూడి । శరముచే భ
జింప వ్యాసంబగు .... *

ఉదాహరణము-

దశవిస్తృతివృత్తాంతర్యత్ర జ్యా షణ్మితా సఖే । తత్రేషుం వద బా
ణాజ్జ్యాం జ్యాబాణాభ్యాం చ విస్తృతిం ॥

పదియడుగుల వ్యాసము గల । వదమల వృత్తంబునందు జ్యా షణ్మితమై । విదితమగు
శరము తెల్పుడి । మరి శరజ్యావ్యాసములను మానిసి గనుడు ॥

దశవిస్తృతిః - జ్యా ౬ వ్యాసః
౧౦ తయోర్యోగః ౧౬ తదంతరేణ ౪
గుణితః ౬౪ తస్య మూలం ౮ అనేన వ్యాసః
౧౦ ఊనితః ౨ దళితః ౧ అయం శరః
వ్యాసః ౧౦ శరేణ ౧ ఊనః ౯ శరేణ
౧ గుణితః ౯ తస్య మూలం ౩ ద్విగుణం ౬ ఇ
యం జీవా................................*

ఈయుదాహృతిని ౧౦ వ్యాసము
గలవృత్తంబునందు జ్యా ౬ మితము గల్గ లం
బునను శరంబును శరంబుచే జీవయు -
జ్యాశరంబులచే వ్యాసంబును జెప్పుమని
ప్రశ్నోత్తరము - ********

జీవా౬ తదర్ధం౩ తద్వర్గః౯

శరేణ౧ భక్తః-౯ శరేణ౧ యుక్తః౧౦

వ్యాసోఽయం......................*

జ్యారతి.

శరానయనం.

౧౦
౮

౧౮
౨

౩౬
మూలం.
౬
అంతరం
౪
అర్థం.
౨ శరం

జ్యానయనం.

౧౦
౨

౮
౨

౧౬
మూలం
౪
౨

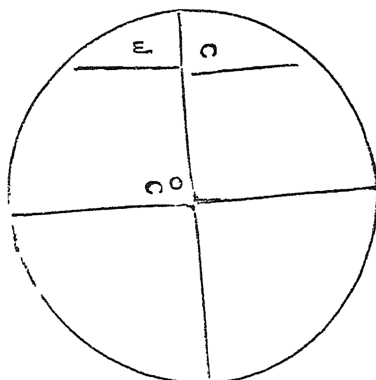
౮ జీవా.

వ్యాసం. ప్రథమం

౮
౪
వర్గం
౨)౧౬(౮
౨
౧౦

వ్యాసం-ద్వితీయం.

వాజీ ౪ వర్గం ౧౬
శరం ౨ వర్గం ౪
యుతి
౨) ౨౦
ఫలం ౧౦

శరానయనం

౧౦
౬

౧౬
౪

౬౪
మూలం
౮
మూలవిష్కంభాంతరం
౨
అర్థం.
౧ శరం

జ్యానయనం

౧౦
౧

౯
౧

౯
మూలం
౩
౨

౬
జ్యామానం

వ్యాసానయనం

ప్రథమవిధి-
౩ జీవార్ధం.
వర్గం
౧)౯
ఫలం.
౯
౧

౧౦ వ్యాసం

ద్వితీయవిధి
జీవార్ధం. ౩
వర్గం
౯
జీవాశరం
శరం
౧
వర్గం.
౧
యుతి
౧)౧౦
ఫలం
౧౦ భాజ్యం

౨౮ ప్రశ్న-

పదిస్నై దిరువదియు ష్పదిముదమగువృత్తములవరునము త్తిగెలస్టుల్ మదిదంతిచం
ద్రమితమును। సుదిగొనుజీవలను బాణకోస్నలి జెపుమా॥

ప్ర-౧౫-౯ ద్వి-౨౦-౧౬ తృ-౩౦-౧౭

అథవృత్తస్యాంతర్గతానాంత్ర్యస్రాదీనాం

భుజజ్ఞానాయ సూత్రత్రయం-

త్రిద్వ్యంకాగ్నినభశ్చంద్రైస్త్రిబాణాష్టయుగాష్టభిః। వేదాగ్నిపం
చఖాశ్వైశ్చ ఖఖాభ్రాభ్రరసైః క్రమాత్ । బాణేషునఖబాణైశ్చ
ద్విద్వినందేషుసాగరైః। కురామదశవేదైశ్చ వృత్తవ్యాసే సమాహతే
ఖఖఖాభ్రార్కసంభక్తే లభ్యంతే క్రమశో భుజాః। వృత్తాం
తస్త్ర్యస్రపూర్వాణాం నవాంతానాం పృథక్పృథక్॥

త్ర్యంశ్రికిద్ద నవాగ్నిదశకము చతురశ్రి రామాష్టగజలసాంకజములు।
పంచాశ్రికి రామవాహాశ్రగిరులుసనారంచాంసఖాభ్రనభఖత
కలు। బాలుపసప్తాశ్రికిమునయోనిప బాణమునఖశరంబులునగును
ష్టమునకు। నాత్మలినందేషుంబ్రియుసనవాశ్రిచంద్రరామాంబరకరి
జలములు। గలధ్రువంబులవ్యాసంబుగ్రమములుగాగ। గుణిలమునరించి
భజియించికూడుభుజలు। బాబ్రఖఖబాహుచంద్రులగరిమత్ర్యశ్ర
మాదినంబాశ్రిమవధిగామండలమున॥

త్రిద్విఘ్ని వృత్తవ్యాసే త్రిద్వ్యంకా
గ్నినభశ్చంద్రైః ౧౦౩౯౨౩ త్రిబా
ణాష్టయుగాష్టభిః-
౮౪౮౫౩ వేదాగ్ని పంచఖాశ్వైః
౭౦౫౩౪ ఖఖాభ్రాభ్రరసైః=౬౦౦౦౦
బాణేషునఖబాణైః-
౫౨౦౫౫ ద్విద్వినందేషుసాగరైః

ఇందుమండలశబ్దకువృత్తవాచక
ము.- ధ్రువాలుత్ర్యశ్రానకు ౧౦౩౯౨౩
చతురశ్రానకు-౮౪౮౫౩ పంచాశ్రికి
౭౦౫౩౪ షడశ్రికి ౬౦౦౦౦ సప్తాశ్రి
కి ౫౨౦౫౫ అష్టాశ్రికి ౪౫౯౨౨ నవా
శ్రికి ౪౧౦౩౧ యీ ధ్రువములచే

త్రిగణ ౨కు రామవేదైః ౪౧౦౩౧ హతే ఖఖాభ్రాభ్రార్కైః-

౧౨౦౦౦౦ భక్తే వృత్తాంతర్గతే త్ర్యస్ర చతురస్రాదీనాం నవాస్రాంతానాం పృథక్ పృథగ్భుజాః క్రమేణ లభ్యంతే॥

ఇష్టవృత్తవ్యాసము గుణించి ౧౨౦౦౦౦ చే భజింప సమత్రిభుజాదుల జ్యామానంబులగు॥

ఉదాహరణము.

సహస్రద్వితయవ్యాసం యద్వృత్తం తస్య మధ్యతః। సమత్ర్యస్రాది

కాణాం మే భుజాన్వద పృథక్ పృథక్॥

ద్వ్యహస్రకవ్యాసము। గామెరసెడు వృత్తమందు గృష్ణ నజెపుమా। యామూఢ

శ్రకులాదిగ। భూముల భుజముల మితంబు పూనికొందుముఖీ॥

సహస్రేతి స్పష్టార్థః- న్యాసః

వ్యాసః ౨౦౦౦ త్రిద్వ్యంకాగ్నినభశ్చంద్రైః ౧౦౩౯౨౩ హతః-

౨౦౭౮౪౬౦౦౦ ఖఖాభ్రాభ్రార్కైః

౧౨౦౦౦౦ భక్తః లబ్ధం ౧౭౩౨ శేషం ౬౦౦౦ హరభాజ్యయోః ౬౦౦౦ అపవ

ర్త్యాపవర్త్య త్ర్యస్రభుజమానం ౧౭౩౨ $\frac{౧}{౨౦}$

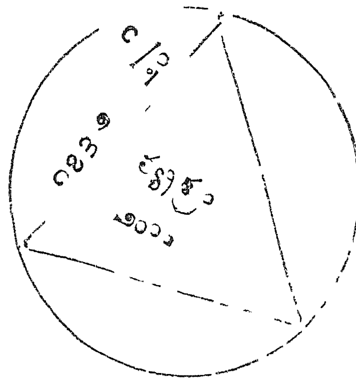
ఈయుదాహృతిని ౨౦౦౦ వ్యాసముగ లవృత్తంబున సమములగు ౩ దంచులు మొదలగువాటి భుజమితంబుల దెలుపుమనుట. త్ర్యస్రము.

౨౦౦౦

౧౦౩౯౨౩

౧౨౦౦౦౦) ౨౦౭౮౪౬౦౦౦

లబ్ధం ౧౭౩౨ $\frac{౧}{౨౦}$

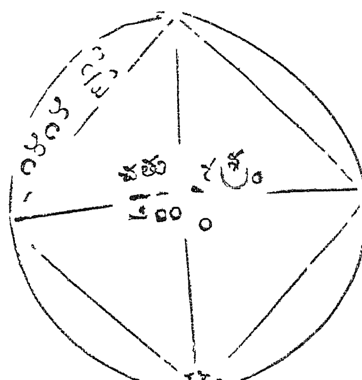

చతురశ్రే- వ్యాసః ౨౦౦౦
త్రిబాణాష్టయుగాష్టభిః ౮౪౮౫౩ హతః ౧౬౯౭౦౬౦౦౦ ఖఖాభ్రాభ్రార్కైః ౧౨౦౦౦౦ భక్తః లబ్ధం ౧౪౧౪ శేషం- ౨౬౦౦౦ హారభాజ్యయోః- ౨౦౦౦ అపవర్తితయోః $\frac{౧౩}{౬౦}$ జాతం చతురశ్రభుజమానం- ౧౪౧౪ $\frac{౧౩}{౬౦}$

చతురశ్రము-

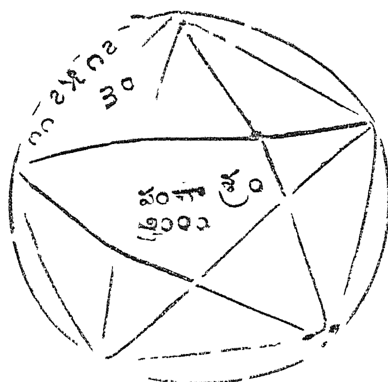
$\frac{౨౦౦౦ \times ౮౪౮౫౩}{౧౨౦౦౦౦}$) ౧౬౯౭౦౬౦౦౦

లబ్ధి ౧౪౧౪ $\frac{౧౩}{౬౦}$

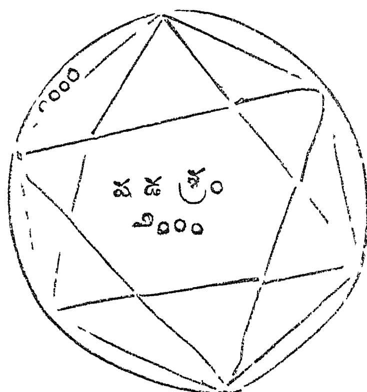
పంచాస్రేవ్యాసః ౨౦౦౦ వేదా
గ్నిపంచఖాశ్వైః ౭౦౫౩౪ హతః
౧౪౧౦౬౮౦౦౦ హరేణహృతః లబ్ధం
౧౧౭౫ శేషం ౬౮౦౦౦ హారశా
ఖ్యా ౪౦౦౦ భిరపవర్త్య $\frac{౧౭}{౩౦}$
తత్పంచాస్రేభుజమానం ౧౧౭౫ $\frac{౧౭}{౩౦}$

పంచాస్రం
౨౦౦౦
౭౦౫౩౪
౧౨౦౦౦౦) ౧౪౧౦౬౮౦౦౦
లబ్ధం ౧౧౭౫ $\frac{౧౭}{౮}$

షడస్రేవ్యాసః ౨౦౦౦ ఖఖాభ్రాభ్రర్తుభి
రస్రైః ౬౦౦౦౦ హతః ౧౨౦౦౦౦౦౦౦ హా
రేణ ౧౨౦౦౦౦ హృతః లబ్ధం షడస్రే భు
జమానం ౧౦౦౦

షడస్రం
౨౦౦౦
౬౦౦౦౦
౧౨౦౦౦౦) ౧౨౦౦౦౦౦౦౦
లబ్ధం ౧౦౦౦

సప్తాస్రే వ్యాసః ౨౦౦౦ బాణేషునఖబాణైః ౫౨౦౫౫ ఘాతః ౧౦౪౧౧౦౦౦౦ హరేణభక్తః సప్తాస్రే భుజమానం ౮౬౭ $\frac{౭}{౧౨}$

సప్తాస్రం

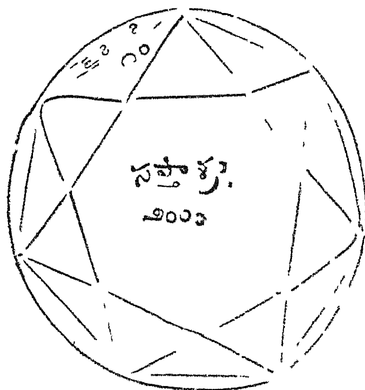
౨౦౦౦

౫౨౦౫౫

౧౨౦౦౦౦) ౧౦౪౧౧౦౦౦౦

లబ్ధం

౮౬౭ $\frac{౭}{౧౨}$

అష్టాస్రే వ్యాసః ౨౦౦౦ ద్విద్వినందేషుసాగరైః ౪౫౯౨౨ హతః ౯౧౮౪౪౦౦౦ హరేణ ౧౨౦౦౦౦ భక్తః లబ్ధం ౭౬౫ $\frac{౧౨}{౩౦}$

అష్టాస్రం

౨౦౦౦

౪౫౯౨౨

౧౨౦౦౦౦)౯౧౮౪౪౦౦౦

లబ్ధం

౭౬౫ $\frac{౧౧}{౩౦}$

౭౬౫ $\frac{౧౧}{౩౦}$

అష్టాస్రం

౨౦౦౦

నవాస్రే వ్యాసః ౨౦౦౦ కురామదశవేదైః ౪౧౦౩౧ హతః ౮౨౦౬౨౦౦౦ హరేణ ౧౨౦౦౦౦ భక్తః లబ్ధం ౬౮౩ శేషం ౧౦౨౦౦౦ హరభాజ్యౌ ౬౦౦౦ అపవర్త్య ౧౭ నవాస్రే భుజః ౬౮౩ $\frac{౧౭}{౨౦}$

$\frac{౧౭}{౨౦}$ ౨౦

నవాస్రం

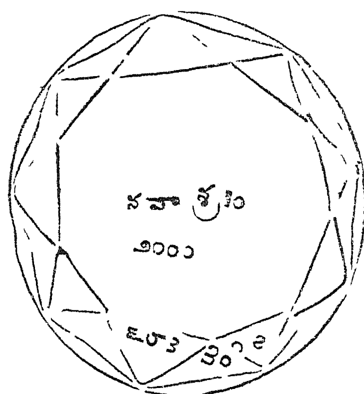
౨౦౦౦

౪౧౦౩౧

౧౨౦౦౦౦)౮౨౦౬౨౦౦౦

లబ్ధం

౬౮౩ $\frac{౧౭}{౨౦}$

౨౭ ప్రశ్న

వ్యాసమిహుగుణములుగల్గువలనమందు। నొడువుతీగెనాలుగైదారుగడురయ
మున। నేడుదబ్బియుమ్మూతిగెల్ నాడెమగుచు। నవతనెగడుభుజంబులసంఖ్యామితము ॥

వ్యాసం ౨౦౦౦-

అత్రవృత్తేష్వూర్జీవాజ్ఞానార్థంలఘు

క్రియాకరణం-వృత్తం

చాపోననిఘ్నపరిధిః ప్రథమాహ్వయస్స్యాత్ పంచాహతః పరిధివ
ర్గచతుర్థభాగః। ఆద్యోనితేనఖలుతేనభజేచ్చతుఘ్నవ్యాసాహ
తం ప్రథమమాప్తమిహజ్యకాస్యాత్ ॥

వృత్తములలోబుట్టువిల్లకునారులుసాధించుచోదొల్తసమముగాగ। పరిధిభా
గమెనన్ని పదపడియెవింటుగుణములుసాధింపగోర్కెగల్గు। నావిల్లుపరిధి
లోనటబుగ్గిశేషంబువిటిచేసనిచయింపవెలయప్రథమ। మటపరిధిని
వర్గమగంగగావించిదైసుచేతప్రథమంబుచేత। గుణితమొనరించి
యాపాదగణితమునను। భజనమొనరించుదగువ్యాసప్రథమగుణిత। మటచ
తుర్గుణితంబయియలరురాశి। యందుబొడముఫలంబుద్రునారియనుచు-

పరిధిభాగంబులుసమానంబుగావిభజించినస్థానంబులకేర్పడుధనుస్సులకు
జ్యామానంబులుసాధించువిధానంబెట్లనగా। సూక్ష్మమానముదెలియునెడఇష్ట

వ్యాసమును ౩౯౨౭ చే గుణించి ౧౨౫౦ చే భాగింప సూక్ష్మపరిధి లభించును గావున దా
నిని ష్టక్రమంబున విష్కంభ-దములు జేయునది। స్థూలమగు నెడ ఇష్టధనుః ప్రమాణంబు లు
గినుంచి కొనవలయు నీ రెండును తుల్యంబు-

చాపేన చాపేన ఊనశ్చాపనిఘ్న
శ్చాఅసౌ పరిధిః ప్రథమసంజ్ఞః-

పరిధివర్గస్య చతుర్థభాగః పం
చగుణః కార్యః అవ్యో నితేన ప్రథమ
హీనేన పంచఘ్న పరిధివర్గచతుర్థాం
శేన
చతుర్గుణం వ్యాసాహతం ప్రథమం
భజేత్ యల్లబ్ధం సా జ్యా స్యాత్॥

ఇట్లు సాధిత పరిధియందు ధనువున
కు నారి సాధించ నిష్టంబగు నా ధనువును
పరిధియందు వ్యవకలించి శేషము ధనువు
చే గుణించిన యా లబ్ధము ప్రథమసం
జ్ఞకంబగు

పిదప పరిధివర్గమును నైదుచే గు
ణించి నాల్గుచే భజించిన లభించు లబ్ధంబు
న ఆద్యరాశి వ్యవకలించిన హారరాశి య
గు...................................*

పూర్వోక్తంబగు నాద్యసంజ్ఞకరా
శిని వ్యాసము చేతయు నాల్గు చేతయు గు
ణించిన భాజ్యరాశియగు నాదభక్త లబ్ధము
జ్యా ప్రమాణంబగు-.....................*

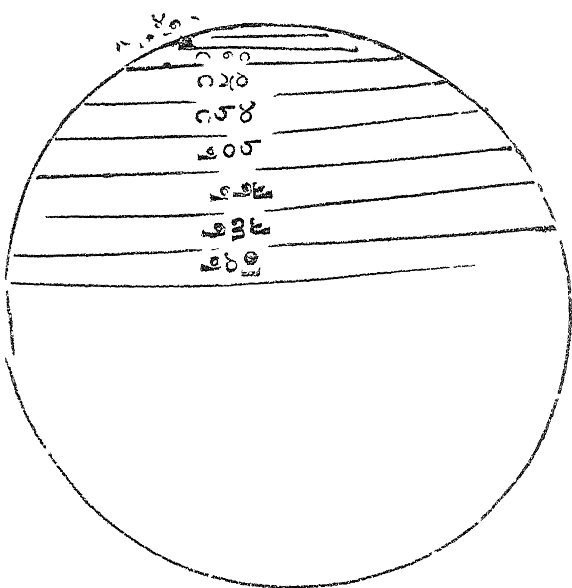
ఉదాహరణమ్ -

అష్టాదశాంశేన వృతేస్సమాన మేకాదినిఘ్నేన చ యత్ర చాపః । పృ
థక్పృథక్ తత్ర వదాశు జీవాః ఖాక్షైర్మితం వ్యాసదళం చ
యత్ర -

పరిధి తుల్య విభాగములు ౧౮ కులు గా భాసిల్లి ఖార్కులంబులా। పరిమాణంబున
మించు వ్యాసదళము భాగొప్ప గా గ్య నా। వరణాంతగత ధనుర్రాజకుని వేల కా
ణము జేయుమా। పరిమాణంబులు జ్యాసమూహములను పద్యా కియొకాదిగను ॥

అష్టాదశాభిః షట్కాదిగుణితేన వృత్తేః పరిధేరష్టాదశాంశేన సమానం యత్ర వృత్తైచాపం॰ యత్ర చ ఖాబ్జాక్షైః ౧౨౦ మితం వ్యాసార్ధమాంతత్ర వృథక్పృథక్ జీవాజ్యాంవద॥

ఈయుదాహరణంబున వ్యాసార్ధము ౧౨౦ గలవృత్తంబున పరిధిని సమభాగంబులుగు ౧౮ ధనుస్సులకు వేర్వేరనారుల ప్రమాణములకుమని ప్రశ్నము.

తథాహి వ్యాసోఽత్ర నందదశత్యాదినా పరిధ్యానయనం యథా వ్యాసః ౨౪౦ భనంబాగ్నిభిః ౩౯౨౭ హత ౯౪౨౪౮౦ ఖబాణసూర్యైః ౧౨౫౦ భక్తః లబ్ధం పరిధి ౭౫౪ అస్యకిలాష్టాదశాంశేనానేన ౪౧ పృథగేకాదిగుణితేన తుల్యే ధనుషి కల్పితే॰ జ్యాః పృథక్పృథక్ సాధ్యా

ఇందు సంస్కృత వ్యాఖ్యాస్థాలవిషయము లవ్యసించుటం జేసి సూక్ష్మపరిధిక్రమంబున నిందు న్యాసము జేయం బడియెడు.

అథవాత్రైః తత్పరిధిభాగాజ్జ్యా
సాధనం మహతా ప్రయాసనేతి మత్వా
సుఖార్థం పరిధ్యష్టాదశాంశేనానేనైవ
జ్యాస్సాధ్యంతే తథాపి తా ఏవ భవంతి.
న్యాసః ౧౮ చాపాని ౧ - ౨ - ౩ - ౪
౫ - ౬ - ౭ - ౮ - ౯ - అత్ర క్రమః
ఆద్యజ్యాసాధనే న్యాసః పరిధిః ౧౮ చా
పేన ౧ ఊనః ౧౭ చాపేన ౧ నిఘ్నః
౧౭ ప్రథమసంజ్ఞోయం - పరిధిః ౧౮
వర్గః ౩౨౪ తచ్చతుర్థభాగః ౮౧
పంచాహతః ౪౦౫ ఆద్యేన ౧౭ ఊ
నః ౩౮౮ వ్యాసః ౨౪౦ చతుర్ఘ్నః
౯౬౦ అనేన ప్రథమః ౧౭ హతః.
౧౬౩౨౦ ఇదం - చతుర్ఘ్నవ్యాసా
హతం ప్రథమం ఆద్యోనిత పంచఘ్న
పరిధి వర్గ చతుర్భాగం శేన అనేన
౩౮౮ భక్తం లబ్ధం ప్రథమచాపజ్యా
౪౨ $\frac{౬}{౯౭}$

౨౪౦
౩౯౨౭

౯౪౨౪౮౦
౧౨౫౦ అప ౧౦ రాశి

$\frac{౯౪౨౪౮}{౧౨౫}$ భా $\frac{౧౮}{౧}$ పరి $\frac{౧}{౧౮}$ భాజ్యం

$\frac{౯౪౨౪౮}{౧౨౫}$ రాశి $\frac{౯౪౨౪౮}{౨౨౫౦}$ అప ౨

రాశి $\frac{౪౭౧౨౪}{౧౧౨౫}$ ప్రథమధనుర్మానం

పరిధిః $\frac{౯౪౨౪౮}{౧౨౫}$ త్రో చాపం

$\frac{౪౭౧౨౪}{౧౧౨౫}$ సమ $\frac{౧౦౬౦౨౯౦౦౦}{౧౪౦౬౨౫}$

$\frac{౫౮౯౦౫౦౦}{౧౪౦౬౨౫}$ శేషం $\frac{౧౦౦౧౩౮౫౦౦}{౧౪౦౬౨౫}$

అప ౧౨౫ రాశి $\frac{౮౦౧౧౦౮}{౧౧౨౫}$ గుణం

చు ధనుష్యచేవ $\frac{౪౭౧౨౪}{౧౧౨౫}$ రాశి.

$\frac{౩౭౭౫౧౪౧౩౩౯౨}{౧౨౬౫౬౨౫}$

ప్రథమం.

పరి $\frac{౯౪౨౪౮}{౧౨౫}$ వర్గః $\frac{౮౮౮౨౬౮౫౫౦౪}{౧౫౬౨౫}$

ద్వితీయజ్యానయనేచాపోనసిఘ్నే
పరిధిః ౩౨ ప్రథమోయం పంచాహ
తపరిధివర్గచతుర్థభాగః ౪౦౫ ఆ
ద్యేన ౩౨ ఊన ౩౭౩ అయం హరః
చతుర్ఘ్నవ్యాసః ౯౬౦ తేన ఆద్యం
౩౨ హతం ౩౦౭౨౦ హరేణభక్తం ల
బ్ధం ౮౨ ద్వితీయజ్యా

తృతీయజ్యానయనేచాపోనసిఘ్నే ప
రిధిః ౪౫ ప్రథమోయం పంచాహతప
రిధివర్గచతుర్థభాగః ౪౦౫ ఆద్యేన
౪౫ ఊనితః ౩౬౦ అనేనచతుర్ఘ్న
వ్యాసాహత ప్రథమః ౪౩౨౦౦ భక్తం
లబ్ధా తృతీయధనుర్జ్యామానం ౧౨౦

ఏవమన్యేష్వపిచతుర్థాదివమాం
తేషు ధనుషాం జ్యాః పృథక్పృథక్ జ్యా
ఏవమానీతాని లబ్ధాని ౪౨-౮౨-౧౨౦
౧౫౪ - ౧౭౪ - ౨౦౮ - ౨౨౬ -
౨౩౬ - ౨౪౦ జ్యామానాని.

లో ౧ సమచ్ఛేదే $\frac{౧}{౪}$ $\frac{౭౨౬౭౫౫౦౪౨}{౬౨౫౦౦}$ అపవర్త

రాశీ $\frac{౨౨౨౬౭౧౩౭౬}{౧౫౬౨౫}$ $\frac{౫౫}{౧}$ రాశీ

$\frac{౧౧౧౦౩౩౫౬౭౭౧}{౧౫౬౨౫}$ అపవర్త రాశీ

౨౨౨౦౬౭౧౩౭౬ స్ప్రోత్థాపనం

$\frac{౩౭౭౫౧౪౧౩౯౨}{౧౨౬౫౬౨౫}$ సమచ్ఛేదం

$\frac{౨౮౭౦౫౩౭౨౧౧౨౫౦౦౦౦}{౩౯౫౫౨౮౭౧౨౫}$

$\frac{౧౧౭౯౭౧౬౬౭౫౦౦౧౧}{౩౯౫౫౨౮౭౧౨౫}$ శేషం

$\frac{౨౬౯౨౫౫౪౦౪౩౪౦౦౦౦౦}{౩౯౫౫౨౮౭౧౨౫}$ అప

౩౧౨౫ $\frac{౭౭౬౧౬౧౭౨౯౩౭౭}{౧౬౬౫౬౨౫}$

హరకం.

వ్యాసం $\frac{౨౪౦}{౪}$

$\frac{౯౬}{౧}$ గుణ ప్రథమము చే

$\frac{౩౭౭౫౧౪౧౩౯౨}{౧౨౬౫౬౨౫}$ రాశి.

$\frac{౩౬౨౪౧౩౫౬౭౫౬౩౨౦}{౧౨౬౫౬౨౫}$

భాగించుహరకముచే.

ఆంస్త్రిన్యాసము-

౮౬౧౬౧౨౯౫౩౮౮౭ యిందు భా

౧౨౬౫౬౨౫

జ్యహరంబుల ఛేదంబు తుల్యంబగుటన

శించిల్ధబము-

౩౬౨౪౧౩ ౫౬౮౫౬౩౨౦ అ౬౪ల

౮౬౧౬౧౨౯౩౮౮౮

ధ్యంశి ౮౩౪౮౫౧౨౬౬

౧౩౪౬౨౨౨౦౨౧౨

ఇష్టశరజ్యాలఘసాధించుట

స్థూలపరిధివ్యాసము -

౨౪౦/౧ వ ౨౧/౧ రాశి ౫౭౮౦/౧ ౨/౧

పరి ౧/౨ భాజ్యం ౫౭౮౦/౧ రాశి

స్థూలపరిధి ౫౭౮౦/౧ చాపభాగ ౧౮/౧ పరి

౧/౧౮ భాజ్యం ౫౭౮౦/౨ రాశి ౫౭౮౦/౧౨౬

అ౬రాశి ౮౮౦/౨౧

పరిధి ౫౭౮౦/౨ (ఈ) చాపం ౮౮౦/౨౧

సమ ౧౧౧౮౮౦/౧౪౨ ౭౧౬౦/౧౪౨ శేషం-

౧౦౪౨౨/౧౪౨ అపరశ్రా ౧౪౯౬౦/౨౧

గుణచాపాంచ౮౮౦ లా౧ ౧౬౪౮౦౦/౨౧ ౮౪౧

ప్రథమం- పరిధి ౫౭౮౦/౨ వర్గం

౨౨౮౨౮౪౦౦/౪౯ ౧/౪ సమ

౨౨౮౨౮౪౦౦/౧౯౬ అష్ట ౪ రాశి

౬౯౬౬౦౦౯౫/౪౯ ౫/౧ ౩౪౮౪౦౦/౪౯

(ఈ) ప్రథమ ౧౩౧౬౪౮౦౦/౪౪౧ సమ

౧౭౬౨౯౬౮౦౦౦/౨౧౬౦౯

౬౪౫౦౨౫౨౦౦౭ శేషం/౨౧౬౦౯

౧౪౨౨౨౮౭౮౦౦ అపరశ్రాశి/౨౧౬౦౯

౩౦౦౦౬౨౨౦౦ హరోయం/౪౪౧

వ్యాసం ౨౪౦/౧ గు ౪/౧ రాశి ౯౬౦/౧ గుణిం

చు ప్రథమముచే ౧౩౧౬౪౮౦౦/౪౪౧

రాశి ౧౨౬౩౮౨౦౮౦౧౦/౪౪౧ భాహ

౩౦౪౬౨౨౦ఫలం/౪౨ ౧౮౫౬౨౬/౪౪౧ ౩౦౦౪౬౨౨౦౦

౨౯ నంబరు ప్రశ్న

అజినధనుః ప్రమాణమగు నావరణంబున వేరు వేరుగా। గజబిజలేక నారులను గ్రక్కున దెల్పుము ధర్మరాజికెన్ । సుజనులు మెచ్చ భాస్కరుని సుందర వ్యాసము గల్గు బోటినో। గజనిభయాన సూక్ష్మముగ గాంచితివేని మనీషలో పలెన్॥

వ్యాసం లం ధనుస్సులు ౨౮

అథ చాపానయనాయ వృత్తేనాహ-

వ్యాసాబ్ధిఘాతయుతమౌర్వికయా విభక్తో జీవాంఘ్రిపంచగుణితః పరిధేస్తు వర్గః । లబ్ధోనితాత్పరిధివర్గచతుర్థభాగాదాప్తే పదే వృతిదళాత్పతితే ధనుః స్యాత్ ॥

జ్యాచేత ధనువు సాధించుటెట్లన జ్యాపాదము నైదింట సంఖ్యచేత । పరిధివర్గము పెంచి బరగ గనారాశి । వ్యాసాబ్ధిఘాతజీవయుతరాశి । భజియింపగల్గి నఫలమది పరిధివర్గపాదంబునను ద్రోయ పదగు శేష । రాశిమూలము గొని రమ్యమౌ కృతిదళము న ద్రోయ శేషంబు మొనయ ధనువు । గాంగ గణకులు కీర్తిగణిత మెరిగి । ధర్మగుణ సాధనము నందు దక్షులగుచు । జ్యోతిషిక విధియో దియానకలగనిల । క్షేపముల యందు దెలియంగ నాదికొనుదు ॥

వ్యాఖ్యా- పరిధేర్వర్గః జీవాంఘ్రి పంచగుణితః - జీవా జ్యా తస్యా అంఘ్రి చతుర్థాంశః - తేన పంచభిశ్చ గుణితస్సన్ వ్యాసాబ్ధిఘాతయుత మౌర్వికయా వ్యాసస్య విస్తారస్య అబ్ధిశ్చతుర్భిర్ఘాతో ఘాతః గుణనం తేన యుతా యా మౌర్వికా జ్యా తయా విభక్తః కార్యః - తత్ర యల్లబ్ధం తేనోనితాత్ హీనాత్ పరిధివర్గచతుర్థభాగాత్ ఆప్తే పదే వృతిదళాత్ పరిధ్యర్ధాత్ పతితే శేషం స్యాత్

ధనువు సాధించుటకీ సూత్రము

జ్యాయొక్క చతుర్థభాగము ౫ చేతను పరిధివర్గము చేతను గుణించిన భాజ్యరాశి యగు.

వ్యాసము ౪ నాల్గుచే గుణించి యందు జ్యాసంఖ్య గూడిన హారంబగు.

హారభక్తభాజ్యలబ్ధము పరిధివర్గచతుర్థాంశంబున వ్యవకలనము జేసి శేషమూలమును పరిధ్యర్ధంబున ద్రోయ ధనువగును.

[illegible]

[illegible]

ఉదాహరణం-

విదితా ఇహ యే ధనుర్గుణా స్తతో వద తేషాం ధనూంషి మిత్ర ।
యది తే స్థిధనుర్గుణా క్రియా గణితే గాణితికాస్తి నైపుణం॥

తొలుత సాధితజ్యామానములకు విండ్లు నిచట దెల్పుము వేశ్వరనికుగ
ణిత! ధనివిజ్యాచాపసాధకబహుళనిపుణ! బుద్ధిగలదేని గణకుడవేని

వ్యమిర-

విదితా ఇతి ఇహ యే జ్యా గుణా విజ్ఞా
తాః- తేషాం ధనూంషి చాపాని వద
హే గాణితిక గణితకుశల- యది తే ధనుర్గు
ణక్రియా గణితే నైపుణం కౌశలమస్తి॥
న్యాసః జ్యాః ౪౨ ౮౨ - ౧౨౦-
౧౫౪-౧౮౨-౨౦౪-౨౧౮-౨౨౬-
౨౪౦ స ఏవాత్ర వ్యాసః పరిధిః ౧౮
యథా పరిధిః ౧౮
వర్గః ౩౨౪ అయం జీవా౨౮౨ అం ప్ర
$\frac{౪౨\ జ్యానేన గుణితః\ ౧౩౬౦౮}{౪}$ పంచభి
శ్చ గుణితః $\frac{౬౮౦౪౦}{౪}$ హరేణ ౪ హృ
తః ౧౭౦౧౦ అయం వ్యాసాద్ధ ఘాతేయు
తమార్విత యా ।౯ భక్తః వ్యాసః ౨౪౦
అర్ధ౪ఘాతః ౯౬౦౦ అనేన మార్గ్వ ౪౨
యుతా ౧౦౦౨ అనయా అయం
౧౭౦౧౦ భక్తః లబ్ధం ౧౭ పరిధి వర్గ
చతుర్భాగ౭౩౫ లబ్ధైనానేన౧౭ ఊని
తః ౫౮ అస్మాత్ పదం౭ వ్యాసేఽ౧౮
౦౫ అస్మాత్ పదంపోష౧౬ ధనుః

ఈయుదాహరణంబున పూర్వసూ
త్రోదాహృతిని సాధించు నారుజ్యలవిం
ర్లను సాధించుమని ప్రశ్నము-

న్యాసము-

ప్రథమజ్యా౪౨ $\frac{౮౩౪౮౫౧౬౬}{౧౩౪౬౨౬౦౨౧౬}$

సవర్ణిత ప్రథమజ్యా

$\frac{౫౬౬౨౧౨౦౦౮౭౦}{౧౩౪౬౨౬౦౨౧౬}$ సలవహాలు

$\frac{౧౭౧౫౬౯౫౦౦౨౨౦}{౧౩౪౬౨౬౦౨౧౬}$ గు $\frac{౫}{౧}$

హా $\frac{౬౦౯౮౩౯౦౦౧౧౦౦}{౧౩౪౬౨౬౦౨౧౬}$ గుణిం

చు పరిధి $\frac{౮౨౪౮}{౧౨౫}$ వ్యాసం

$\frac{౮౮౭౨౬౮౫}{౧౫౬౨౫}$ తోచ గుణితదాశి

[illegible]

ద్వా౦ఉ౯ఘను౪ నయిసేన్యాప్యథా
పరిధిః౧౨౫౯౫౯ ౩౭౪౪౫౭౬౨౫ఫదం
(ఫి) $\frac{౭౨౬౫}{౪}$నగుణితః $\frac{౭౨౬౨౬}{౪}$ పం
చభిశ్శ్రకృషితః ౧౩$\frac{౭౭౪}{౪}$హరేణ
హృతఃలబ్ధం౩౩౭౭౦అయ౦వ్యాసస్య-
౬౪౦ల౮ప్యేరఘాతిః ౯౬౦హ్వాభియా
౮౭౫ుతః ౧౦౪౭ అనయాభక్తం౦ల
బ్ధం౩౭ పరిధిషగ్యచతుర్థో భాగః
౮౧లబ్ధానేనఊనత్వం౪౯అస్మాదాప్తం
పదం౭వృత్తిదళాత్౯పతితం౭ శేషంధ
సుశ్రీ-
ఏవంసర్వత్రలబ్ధానిధనూంషి-
౧-౨-౩-౪-౫-౬ ౭-౮-౯- పూర్వో
క్తాన్యేవ-

ఉత్తరములు.

౧ నంబరు

శతభుజమున పదమూడు పదియైదు పదునేడు వింశతియు చతుర్భుజములయు వరుస నూరునంబాష్టులు నొగి క్షేత్రభుజములు నంబాష్టకరములు నభఖజలకు। లగు వర్గరాగములలకోటి శ్రుతులగు రసశిఖుల్ తత్వముల్ వసుమతీభు। ములు జలతర్కములజల మనుల గుచును బాహువర్గంబులు బరగు క్రమత। జలరసంబులు జలమనుల్ జలయుగ ధర। వీనుభుజాషులు రసశరనేత్రములును। నిందు కోటివర్గంబులు వెరయుబాహు। వర్గములు కృతివియుతులై వరలుచుండు॥

కర్ణములు - త్రి - ౧౦. ద్వి - ౧౩ త్రి ౧౫ చ ౧౭ పం ౨౦

వర్గాయుతులు - త్రి - ౧౦౦ ద్వి ౧౬౯ త్రి ౨౨౫ చ ౨౮౯ పం ౪౦౦

కోటివర్గవియోగరాసులు - త్రి ౩౬ ద్వి ౨౫ త్రి ౮౧ చ ౬౪ పం ౧౪౪

భుజవర్గవియోగరాసులు - త్రి ౬౪ ద్వి ౧౪౪ త్రి ౧౪౪ చ ౨౨౫ పం ౨౫౬

౨ నంబరు

కరణిగతకర్ణమితములు గడగు వరుస। రసములాకృతులార ప్రభ్బంబులు పూర్ణ। ములు దశాంశలు గుణనభోజలములు మరి। తారకలు దర్కఖవసులు దనరు వరుస॥ కరణిగత కర్ణమానాలము క్షఖరస గుణ। ములగు క్షాష్ట త్రిభుజయుత భుజగసమితి। మొదలరెంటను నఖయు శ్శ పూర్ణరసగి। రీములను చందరత్నాషినేత్ర మితము-

త్రి ౪౦౩ ద్వి ౨౨ - ౨౭ త్రి ౧౨౮౧౬ చ $\frac{౨౩౮౩}{౩౬౦౦}$ పం ౨౦ $\frac{౨౨౯౯}{౫౭౬౦}$

౩ నంబరు

రసశరములు దేవతలు స। రసరాములు కోటులగు నురమణిచతుర్భుజుల్। సా నగుణసాయక త్రికర్ణము। సదృశశరరసములబ్ధిరసచంద్రులగుచు॥

త్రి - కో ౫౬ కర్ణం ౬౫ ద్వి - కో టి ౩౩ కర్ణం ౬౫ త్రి కోటి ౩౯ కర్ణం ౧౬౪

౪ నంబరు

నెమలిజనిపాము బట్టెన। సుమహితకరపదములిట్లు చెప్పకుఖశృపుల్। సుఖశర

౯ ఋతుసఖాబ్ధులు| సుమతీక్రమమునఁ దెలియుమా కోటులుగాన్|| ప్ర-౧౬౦ ద్వి ౭౫ తృ ౪౦

౫ నంబరు.

దినకరాంశోన్మితమూలం| బెసగినకోటులుబరికించి జలవస ఫల్| వసునా గాష్టకమిలిచ్చుచు| నెనగునవ్య నజలమిడంబు బిడియుయునవరున్ || ప్ర-౬౦ ద్వి ౧౭౪ తృ ౨౪౪

౬ నంబరు.

వనచరయుగ్మీ నాంకము|-నదెలియుడు చంద్రరాములన గూడినఫ| మ్మునవి శ్వాంశకు ఖజలమా| ఋను: ప్రాంశో నలోకయుగసమ్మితియున్ || వసుతకనముఽనురస గుణ| మోగినలవయుగ్మజాబ్దిలేపరాడఖండ బసవృశచతుర్థుహై యిం| పెసగెడు ప్రశ్నోక్త కరంబు బిసరుహాగ ది||

ప్ర-౩౧ $\frac{౧౩}{౫౭}$ ద్వి ౪౦ తృ ౨ $\frac{౬}{౭}$ చర ౨ $\frac{౩౬}{౬౭}$

౭ నంబరు.

ఉరుకంధరాంకటియుతామ్నాది కరశశాంకు| కభ్రసఖములుగజములు నగసునకో టు| లరునకైదు చుపంద్రాధునష్టిపూర్ణ| శరశశాంకులుశరచంద్రులెరుగుభుజలు||

ప్ర-౯| భు౬౫ ద్వికో ౯ భు ౧౨ తృకో ౧౨ భు ౧౬ చకో ౨౦౦ భు ౧౫౦ పంకో౮ భు ౧౫

౮ నంబరు.

ముష్పదియు శరజలమ్ములు| దష్పక సఖములు నుజిచలు దనరుసుకోటుల్| చెప్పితి నష్టియు నలుబది| యిప్పుడమి సినిరువదొకటియేడున్ భుజముల్ ||

ప్ర- కో౩౦ భు ౧౪ ద్వికో ౪ ౨౮ తృకో ౨౦ భు ౨౧ చకో ౨౪ భుజ ౭

౯ నంబరు.

లంబమానములత్యష్టినగలవాధ్య| రాగములు విశ్వలవయుగ్మ రమ్యరసము| లజనన స్థలవాధ్యమాన ధరాచంద్రు| లగునక్రమమునభూమానమనియతముగా ||

ప్ర-౭ $\frac{౭}{౧౭}$ ద్వి ౬ $\frac{౨}{౧౩}$ తృ ౧౫ $\frac{౨}{౨౪}$

మొదలి ప్రశ్నలోన ముగదరో యవదలు; తెలియు తొమ్మిదియును విశ్వసఖ్యా
పూదమరియు పదియు మూడిట కళలవయుక్తబసులనగుచు యుక్తిమీర ॥ నందచం
ద్రులవష్టిలవా ఖ్యకనము । త్రిగుణలవయుక్తమూనారు రెంట । రగిరి లవోన గజములుక
రఘరాంశ । యుక్తగిరిచంద్రబంధులుహూలునరర ॥

ప్ర-౯ ౩ ౧౪/౧౩ ౧౦/౧౩ ద్వి-౭ ౭ ౭/౧౯ ౩/౧౯ తృ ౭ ౭౧/౭౨ ౧౭ ౧/౭౨

౧౦- నంబరు-

నందగజములు తానములందు మొదల । పూర్ణగుణములు శరజలములు నరెం
టు । జలశరమ్ములు ఖవోక్యమద చంద్రులగను । మూడవ ప్రశ్న దెలియుము ముగుదవరుస ॥

ప్ర ౯-౪౯ ద్వి ౩౦ ౪౫ తృ-౫౪-౧౦౦-

౧౧-వ-బరు-

రవులు లంబము నష్టియునై దునవధ । లంగమూయబు భూఫలము గనుతొలుత । శర
శాంసులు లంబాంబు నపణములును । కృతియునవధలు చంద్రాక్షిమితముఫలమూ ॥ లంబ
ము వద్దైదు । కృతియు నసంగగుణము । వవలు ఫలాంబు శజ్ఞిజలము గనుమగాటు । రసగుణాం
బులు లంబాంబు వసుజలములు । విధులు నవధలు జలవిశ్వవిజ లు ఫలముగా- అను పదిద్వైజ
నవధలు । మినుకు లంబంబు వసులు మొలంరో ర్థ్యా । సారంబగు త్రిగుణజావని నారయజ
లనర్పమితము నగుఫలము రయము ॥ ప్ర-లం౧-౨౬-౫- ౧౬-ఫ౧-౭౬-ద్వి-లం౧౫౨ -౪
-౨౦-౨౧౦ తృ-లం౧౫౨-౨౦-౩౬ఫ౪-౭౦ చల ౩౬-౭౧౫-ఫ౧౧౩౪ ౯౦౮౦
౭౬-౧౫౯౮౪

౧౨ వ నంబరు

నఖములష్టియు గజజలము గుఫ నాద । గలుచి భిన్నరపాంగ్సు లుడనకలం బ । మప్రశ
త్నములంగ తతర్తములునర్థ । చందశరములు ఫలము గునాతివరుస ॥

ప్ర-ధని గతా బావ-౨౦ల ౧౫ఫలం౯౦ ద్వి ఛ-భా౧౭లం౧౨ఫ౭౬ తృ ధ- ఆ
౪౯-లం౩౭ నా౫౯

౧౩ వ నంబరు-

మొదటి కర్ణ కంటి భుజగాత్రి నదులు । సూత్రలంబు కదభుజగ నేత్రములు

గునిష్టశ్రుతినిర్భూశాబ్ధిభుజములు। ఫలముకర్ణమొక టివెలయన్నృపులు॥ కర్ణకర
ణిరెటకరసర్పరాజులు। చంద్రజిలగజములు సముఫలంబు। శ్రవణమొకటిబాహుజల
ములుఖజలాష్ట। మితముఫలముగాగమె ర్వడయు ॥ కర్ణకరణిమూట ఖనఖమితంబ
గు। ఖఖశశాంకమితము క్రమఫలంబు। అష్టికర్ణమైన నంగాకమగు క్షేత్రఫలముమరి
యునిష్టభంగివేరు॥

ప్రకర్ణకరణిగి ౭౮ ఫలం ౩౭౯ ఇష్టకర్ణం ౧౬ ఫలం ౩౪౦ ద్వికర్ణకరణి
౧౬౨ ఫలం ౭౮౧ ఇష్టకర్ణం ౪౨ ఫలం ౭౪౦ తృకర్ణకరణీ ౨౦౦ ఫలం ౧౦౦ ఇష్టక
ర్ణం ౧౬ ఫలం ౯౬

౧౪ నంబరు.

భుజనందేందులుమొదలన। ఖజినాళియురెంట మరియుఖవసుజిలములొ। నిజము
గడీఘ్రాయతముల। సుజనులుమెచ్చంగఫలమునొరిదిక్రమముగన॥ ప్ర- ౧౯ ౨ ద్వి
౩౪౦ తృ ౪౭౦

౧౫వ నంబరు.

మొదలిటవిధిగ్గుణములుగన। సదమలముగరెంటతర్కచంద్రాబ్ధులుదా। విదిత
ముగమూటకేంద్రులు। ముదితరో సమలంబభూమిముఖ్యఫలంబుల్ ॥ ప్ర- ౩ ౧౫ ద్వి
౪౧౬ తృ ౧౪౦

౧౬ నంబరు.

విషమచతుర్భుజముల సత్ కర్ణక॥ ల్పవలవలనఫలముబహువిధముల। వ
లుగుచుండుగాన గణితంబునయెడ। బలుకుటకు ప్రశస్తిగలుగదయ్యె॥

౧౭ నంబరు.

జిలగజములుధరగిరులును। వెలయునొకటవకర్ణములుగవిపులాత్మష్టత్ స
ఖనఖశరములురెంటను। ఎలలిథులునువసున్నృహాశిజానగుమూటన.

౧౮ నంబరు.

శంఖములుజిలమనల్ ౧౪౪ నందాగ్నులుసు ౩౯ ప్రీరస్థులుచంద్రవికృతులు.
౨౩౧ నంగదేశ్చ ౩ ౩౬ లలలంబ జమ్ముల్ జంచందములు ౧౦౭ కళేషులు ౨౩౪

ణాఖండముల్వ్యాణనాగచంద్రు ౧౮౦ లభ్ధాంగముల్ ౬౫ జనువంశములుఖ
ఖశరముల్ ౫౭౦ సహదేందుసామజకర - ౭౮౧ $\frac{౧}{౪}$ ములగుకర్ణద్వయయుతికి
లంబముపూర్ణగజచంద్రు ౧౮౦ లవధలుఖజలశరము ౭౪౦ లధ్యవిశ్వంబులు
౧౩గనలసూచిలంబంబు నిరువది మూడిటనింద్రలవయుతాక్షిఖతర్కముల్ ౬౦౨
$\frac{౧౫}{౨౩}$ దానికినవభులునిరువదిమూడిటగిరిశశాంక! యుక్తేందువసునేత్రము ౨౮౧ టి
౮౧ $\frac{౧౭}{౨౩}$ ర్వదిమూటనంగలవాభ్యాగ్నినందమితము ౯౩ $\frac{౬}{౨౩}$ సూచీభుజంబులు
పొరిదినిర్వదిమూటనై దిటిగూడినయర్ధతర్క!రసములగు ౬౬౫ $\frac{౫}{౨౩}$ నొండునన్యం
బురామశరము!లౌదుధృతిలవయుక్తహానందపూర్ణ!తర్కమితమగు ౬౦౯ $\frac{౧౮}{౨౩}$ న
నుచునువగవచించు!వారిసూచీవిధమ్ములవలతులంద్రు -

౧౯ నంబరు -

వరుసత్రిభుజములనువ్యాసార్ధములునెన్ని! సిటపున్నెదుగూడుదిక్కులునష్ట
రాంశయుక్తగిరులుదంత్యంశయుగ్దళములునువృత్తములనుసలలితాంగి||

ప్ర - ౧౦ $\frac{౫}{౮}$ ద్వి ౬ $\frac{౧}{౬}$ తృ ౮ $\frac{౯}{౮}$

౨౦ నంబరు.

సదళభుజజలములుసత్రిపాదాబ్ధేంద! ర్ధయుక్తదిశలునగుచుభు -
జములకేడలుదాకజనువృత్తవిష్కంభ!దళమితములుతెలియుతరళనయన||

ప్ర - ౮౨ $\frac{౧}{౨}$ ద్వి ౧౦ $\frac{౩}{౮}$ తృ ౧౦ $\frac{౧}{౨}$

౨౧ నంబరు -

జలములగూడితర్కవిశలు! ఐలభాగన్ర యుత ర్కశరములు గిరులు!
జలచంద్రులక్షియుతంగా! వేయు త్రిభుజాంతర్వృత్తవిష్కంభముల్ !

ప్ర-౪ $\frac{౨}{౩}$ ద్విహి $\frac{౩}{౪}$ తృ౭ చ౧౪ పం౧౬

౨౮. నంబరు.

ఇరువదొకట్టునైదుకు తోచెన సుభుజముల ఖజములునగు వాంశయుక్తభుజము లష్టిరు ద్రుల గలిశనరావులుచు। త్రియుక్మభుజములను స్థాంశయుక్త భుజలు ॥

ప్ర-౮౦ $\frac{౫}{౨౧}$ ద్వి ౪౦ తృ $\frac{౧}{౯}$ చ౩ $\frac{౧౧}{౬}$ పం౨ $\frac{౨}{౫}$ ష౨ $\frac{౧}{౭}$

౨౯ నంబరు.

తత్ప్రకారములనే పరిధి భుజలలకు। యుక్తశాతి రాజయుగ్మమిదము। సూక్ష్మపరిధి చంద్ర స్థూలంబు నేడట। రెండు గాను శశిత్వ పకరములు ॥ ప్ర సూక్ష్మపరిధి $\frac{౨౨౦౧౭}{౮౨౫}$ స్థూలప-౨౧౪ $\frac{౧౨}{౨}$ హారనాంచశి పు౦డగు నేత్రాకరాము। శయ ఘములగాను జలధి శివులు। సూక్ష్మవ్యాసమును స్థూలంబు శివులందు। వారు గాను కృత శి వ్యయగుచుద్వి-స్థూ-వ్యా౧౧౭ $\frac{౨౩౨౨}{౩౯౨౨}$ స్థూవ్యా౧౧౭ ౧౧౪ $\frac{౬}{౧౧}$ ఖిష్వ రాశి పరిధి గడ గుని పక్కంబు। కాధి గుణములందు బాణరాగ। వసుశశాంకయుక్త బాహ్వాద్రి వయుతకణముం ద్రు సూక్ష్మరీతి మహితలమున ॥ పూర్ణకా పూర్ణకా రాజభుజమిత పరిధి । పద్రులు గజములయుక్త మైన । కరగిరిభతకణమకయం। స్థూలమా। వ్యాసములఖ్రాగి బతవలతురెండు॥

తృ సూ-౪౬౫ $\frac{౧౭౭౫}{౩౯౨౭}$ స్థూల౯౭౭౨ $\frac{౨}{౧౧}$

౩౦. నంబరు.

మొదటి కోకతాగ్నిముల నిరుణ జయితభూమి నఖిం బులు భూఫలంబు । శశితిధిలవములరహించుచు జలవ్యోమ వసుపురుతంతుకి వంవ౦ఎు । రాజ జలోఘేం మాజల మను నెత్రగులు మనఫలమయియుఁడము నొంచు । రెంబుకేడు నంయూతవిశ్వచంద్రులు జలనేత్ర కరయుతచతుపాంత। జలనులు జుజంయుక్తజలవ్యోమ నంద మిరంబునగును మూటి। వ్యుపశ రాక ప్రాల రామ త్రిగ్రయుగ్గుణధల దవ్యాంగముల శరాత। గిరిజములు గూడ కరచంద్ర వకణముల జలగిరిబలయుక్తమస్మహే

(ద్రు) । లగుచున్న భూఫలంబుబరశ్ఖిఖశరములరామ హంకాగ్ని యుతశరాక్ష్య। ములును సూరాంగపదుంగుణ పూనకరత్న । ములుజలాగ్నిభుజాబ్ధి యుద్భుజగబాణ। తత్త్వమి తమయిగన ప్రట్ట్యితత్ఫలములు.

ప్ర- ౨౦౧ $\frac{౩౯}{౬౫}$ ౮౦౪ $\frac{౧౫౬}{౬౨౫}$ ౨౧౪౪ $\frac{౪౧౬}{౬౨౫}$ ద్వి ౧౧౩ $\frac{౫౬}{౬౨౫}$ ౪౫౨ $\frac{౨౨౪}{౬౨౫}$ ౯౦౪ $\frac{౪౭౯}{౬౨౫}$ తృ ౧౫౩ $\frac{౧౧౭౩}{౧౨౫౦}$ ౬౧౫ $\frac{౪౭౧}{౬౨౫}$ ౧౪౩౬ $\frac{౪౭౧}{౬౨౫}$ చ ౨౨౫ $\frac{౩౯౦౩}{౫౦౦౦}$ ౯౦౩ $\frac{౬౧౨}{౫౦౦౦}$ ౨౫౫౯ $\frac{౪౭౫౪}{౫౦౦౦}$

౨౫. నంబరు.

భూమివలయమం (దు) భూధరాచినవాగ్ని । నిం(గ్ర)రు(ద్ర)లవములెనగుశివుల నట్టిజలఖదేవులను గూడునఖ్యష్టి। వృష్టఫలమునందుపెంపుమీఱ॥ నందపూర్ణాక్షివిక్షాలం దు నత్యష్టిశయుక్తనందమితములాగినమగ। సూక్ష్మబుద్ధినెరుగుసుగణకవరుండ। నిందుశేషవ్యాసమౌలజెప్ప॥ రుద్రత్య్రింశయుక్తరు(ద్ర)లుజలలోక। ములనవాక్షి గూడుమునిశరాంకు। లీసులనవంబులెనగినవకంబు। స్థూలనికటవ్యాససూచకములు -

సూక్ష్మవిధులు-భూ ౧౧ $\frac{౧౧౧౪}{౩౯౨౭}$ వృష్ట౧౭ $\frac{౩౩౦౪}{౩౯౨౭}$ ఘ-౯ $\frac{౧౧౧౭}{౩౯౨౭}$ స్థూలము భూ౧౧ $\frac{౩}{౧౧}$ వృష్ట-౧౭ $\frac{౨౯}{౩౪}$ ఘ-౯ $\frac{౯}{౧౧}$

౨౬ నంబరు.

పదమూటనాలుగంశల। ముచమొప్పగగూడినట్టిభుజమాద్యంబా। ఘనమూటనంద లవయుత। ఘటితంబుగరెంటరెండుమొగినగుమందుణ ॥ $\frac{౨౪}{౧౩}$ $\frac{౨౯}{౧౩}$

౨౭ నంబరు.

శరమితములుసార్ధైకశమ। వరిజుఘలుగుణములగుమవయసుజోవనా । వర

రత్నాంబుబునష్టియుక్తరిచంద్రులుతిధినఖములుఖాగ్నులు షితులౌ॥

త్రి-౧ ౧/౨ ద్వి౪ త్రి-౩ / ౨౭ నంబరు

త్ర్యశ్రిఖశూన్యాగ్రంతులగిరిజలజినలవాడ్ఖరాము లెనయుచతుర। మున ఖఖజినులరూపా ద్రినందాశ్వచంద్రయగ్నివులునవాద్రియాశ్రి।ఖఖనఖేందులనం దకటుగజతర్కాగ్న్యఖముల్షడశ్రినినఖర్యుక్త।గిరిచంద్రులగునేటగిరిరాగజలము లఖఖగజాబ్ధులతిధుల్గలసియుండు। సప్తమమ్మునఖఖనఖనలినవైరు।లందుతారా ద్రిజలయుతరామచంద్రు।లటఖఖాద్రాజినంబులరాగచంద్ర।సంతభుజయుతరు ద్రులైదనరుచుండు॥

త్రి-౩౧-౨౪౮౭/౮౦౦౦ చ-౨౪ ౧౬౯౬౧/౩౪౦౮౦ పం-౨౦ ౬౮౬౯/౧౨౦౦౦ ష ౧౬ ౧౧/౨

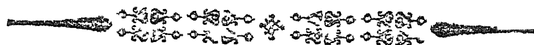
స-౧౫ ౮౯౯/౪౮౦౦ అ-౧౩ ౪౩౨౬/౧౨౩౦౦౦

న-౧౧ ౨౩౨౧౬/౨౪౦౦౦

వరనారాయణకరుణా। వరలబ్ధకవిత్వమహిమవర లెదుకవిచే।
తిరువళ్లికేణిపురమున।ధరణీగణితంబుపూర్ణతం గెముద్రణ॥

క్షేత్రవ్యవహారః సంపూర్ణః

* శ్రీ వేంకటార్యసద్గురుబ్రహ్మణే నమః *

శ్రీ ఖాతవ్యవహారచతుర్థః

ప్రారంభః.

తత్ర భుజవక్రఘాతేఘనఫలం.

జ్ఞానాయసాధారణ్యవృత్తం.

గణయిత్వా విస్తారం బహుషు స్థానేషు తద్యుతిర్భాజ్యా । స్థానకమిత్యా సమమితిరేవం దైర్ఘ్యే చ వేధే చ ॥ క్షేత్రఫలం వేధగుణం ఖాతే ఘనహస్తసంఖ్యా స్యాత్ ॥

పలుచోట్లన్ గలదైర్ఘ్యవేధకరముల్ ప్రత్యేకసంయోగముల్ । కొలతల్ గూర్చి దాని స్థానకమితిన్ గొల్పన్ విభాగంబులన్ । ఫలముల్ సమ్యతజెందునట్టి త్రయముల్ బాగొప్పనభ్యస్తమై । ఫలమౌ ఖాతమునందు వక్రభుజలన్ భాసిల్లునప్పట్టులన్ ॥

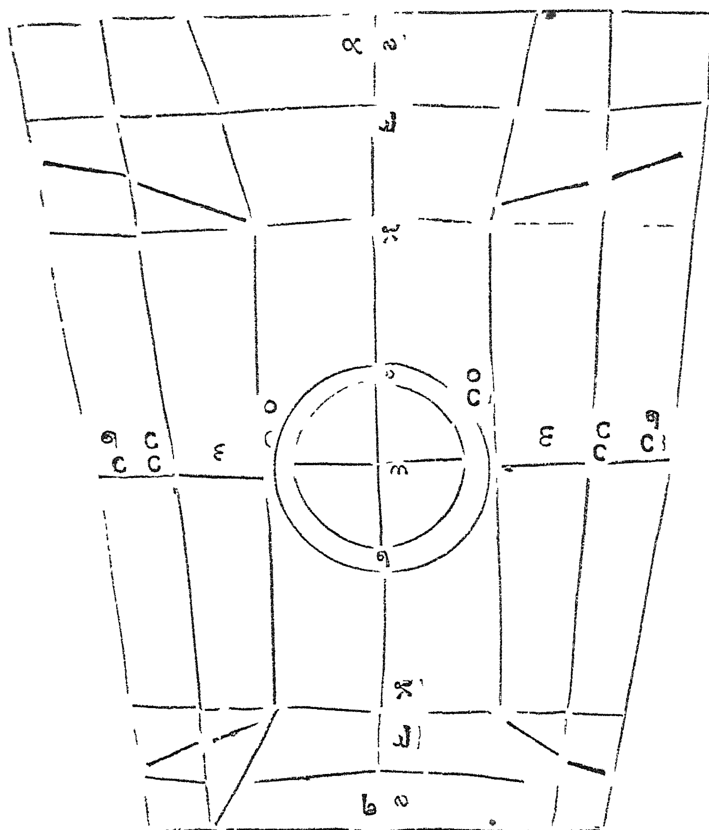
గణయిత్వేతి - బహుషు స్థానేషు విస్తారం గణయిత్వా తద్యుతిః అనేకస్థానస్థితవిస్తారయోగః - స్థానమిత్యా యావంతి స్థానాని తస్మాత్ సేన భాజ్యా లబ్ధం సమమితిః - సమానం బోధ్యం - ఏవం దైర్ఘ్యే చ వేధే చ సమానం । యథా దైర్ఘ్యం చ వేధం చ బహుషు స్థానేషు గణయిత్వా దైర్ఘ్యయుతిర్వేధయుతిశ్చ స్థానకమిత్యా భాజ్యేత్యర్థః - క్షేత్రం - క్షేత్రఫలం - ఉక్తప్రకారేణ యత్ భుజకోటిగుణ్యాది విధినా ఆనీతం క్షేత్రఫలం వేధగుణం సాంక్షిప్యమానగుణితం చేత్ ఖాతే ఘనహస్తసంఖ్యా భవతి.

ఇట్టిగుంతకు నిడుపు వెడల్పు లోతులందు రెండు మూడు నాల్గైదు స్థలంబులనాయాభుజమునందరి సమానస్థానంబుల గురుతులుంచి వేర్వేర దీర్ఘాయామంబుల గొల్చి దాని దాని సంఖ్యలనన్నింగా నిడుపు-వెడల్పు లోతులను వేర్వేరగాఁ బిన్నయారాసుల కొలిచిన స్థలంబుల సంఖ్యచే వేర్వేర భజింప సమమితంబులగు. నట్టి సంఖ్యాత్రయంబుల పరస్పరము గుణించ ఫలంబగు ఖాతప్రమాణంబగునని యెఱుంగునది.

ఉదాహరణము.

భుజవక్రతయా దైర్ఘ్యం దశేశార్కకరైర్మితం । త్రిషుస్థానేషు షట్పంచసప్తహస్తా చ విస్తృతిః । యస్య ఖాతస్య వేధోఽపి ద్విచతుస్త్రిమితస్సఖే । తత్ర ఖాతే కియంతస్స్యుః ఘనహస్తాః ప్రచక్ష్వ తాన్ ॥

భుజవక్రంబులచే ఖాతమున దా పొల్పొందు స్థానత్రయిన్ । భుజచంద్రులో హరులన్ దిశల్ తులలు గానొప్పు చొప్పులన్ వేధతో । భుజరామాబ్ధులు బాణతర్కగిరులై పొల్పొంద నా విస్తృతుల్ । ద్విజరాజానన దెల్పుము ఘనమై వెల్గొందు హస్తంబులన్ ॥

భుజైః-భుజానాం వక్రతయా యస్య దశేశార్కకరమితం దైర్ఘ్యం స్థానత్రయే యత్ర షట్ పంచ సప్తమితో విస్తారః । యత్ర త్ర్యద్విచతుఃకరమితో వేధః హే సఖే - తత్ర ఖాతే కియంతో ఘనహస్తాః తాన్ వద.

న్యాసః యథావిస్తారైక్యం ౧౮ దైర్ఘ్యైక్యయుతిః ౩౩ వేధయుతిః ౯ స్థానకమిత్యా ౩ భక్తం ఫలం విస్తారహస్తాః ౬ దైర్ఘ్యం ౧౧ వేధః ౩ ఇయం సమమితిః తథా యతే తద్భుజకోటిఘాత ఇత్యనేన క్షేత్రఫలం ౬౬ ఏతద్వేధేన గుణితం లబ్ధం ఘనహస్తాః ౧౯౮

ఈయుదాహృతిని-నిడుపు ౧౨ - ౧౧ ౧౦-వెడల్పు ౭ ౬-౫ లోతు ౪-౩-౨ గలగుంతయందు ఘనమానకరంబులెన్ని యని ప్రశ్నము-

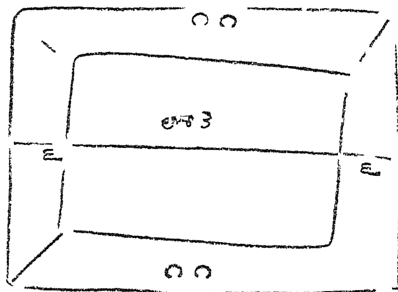
న్యాసము-

నిడుపు	వెడల్పు	లోతు
౧౨	౭	౪
౧౧	౬	౩
౧౦	౫	౨
౩౩	౧౮	౯

మూడు స్థానంబులగుటచే ౩ చే భజించగ లబ్ధములు సమానమితములు క్రమంబున-

౧౧ ౬ ౩

అన్యోన్యగుణితరాశి-౧౯౮

౧ ప్రశ్నలు-

గిరిచంద్రులు విశ్వంబులు । రవిచంద్రులు మూలలు లోతు సప్తము శిఖుల్ । కరిత కజాజలములు రుజులు । గురియాఖాతంబునందు ఘనదండంబు జెప్పుమ ॥ ద్రుమపంక్తియ మను నూరులు । వితతములారూ మము యనిధి గిరిశిలలో । కతనెన్ని గుణ జలంగ్న్యతక్ । షిలిమి మము లు వేధమైన జెప్పుమా కుంటల్ ॥ ఆష్టియత్ర్యష్టిగ్రసలునున దద ద్రు । ఋనసఖంబులు

విఘ్నాముల్ రుద్రసూరల్ విశ్వమనుతిథిమితవటులువెడలుపందు | రసగిరీభాంకచంద

ముల్ పొనగులోతు ||

ప్ర	౧౩-	౧౫-	౧౭	ద్వి-	౧౨	౩	౧	తృ-	౧౬	౧౧	౬
	౪-	౬-	౮		౧౪	౫	౨		౧౭	౧౨	౭
	౩-	౫-	౭		౧౬	౭	౩		౧౮	౧౩	౮
					౧౮	౯	౪		౧౯	౧౪	౯
									౨౦	౧౫	౧౦

తుల్యకర్ణతటాకాది ఖాతే ఫలానయనం వృత్తేనాహ ||

ముఖజతలజతద్యుతిజక్షేత్రఫలైక్యం హృతం షడ్భిః క్షేత్రఫలం సమమేవం వేధహతం

ఘనఫలం స్పష్టం ||

తలజముముఖజముయుతిజము | గలయగతిగఫలములొకటిగరరసముల

షే | వెలయభజనమొనరించినను | గలుగుపుడమిఫలముఘనముగసహా

తివేధ ||

[illegible] ముఖజం యత్ క్షేత్రఫలం తలజం తలజాతం యత్ క్షేత్రఫలం తద్యుతిజం ముఖతలజయోర్యోగజం యత్ క్షేత్రఫలం తేషాం త్రయాణాం క్షేత్రఫలానామైక్యం షడ్భిర్భక్తం సత్ క్షేత్రఫలం భవతి - తత్ వేధేన గుణితం స్పష్టం ఘనఫలం భవతి ||

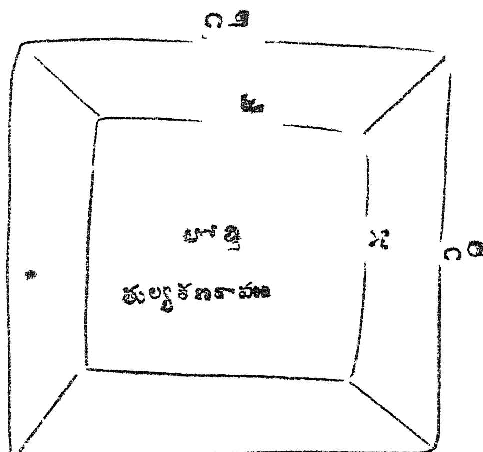
ఖాతమ్ముపైనగొలువనగువెడలుపునిడుపులచేనుత్పన్నక్షేత్రఫలంబును క్రిందనుండువెడలుపు నిడుపులచేనుత్పన్నఫలంబును-నీరెండుగూడనన గా పైనిడుపునక్రిందినిడుపును - పైవెడల్పునక్రిందివెడల్పు నుగూడనుత్పన్నంబగుక్షేత్రఫలంబుననునీమూడుక్షేత్రఫలంబులం గలిపియారాశిని రుచే భజింపక్షేత్రఫలముస్ఫుటమగు గావునట్టిస్ఫుటక్షేత్రఫలమును లోతున గుణింపఘనఫలంబగుననుట ||

ఉదాహరణం.

ముఖే దశ ద్వాదశ హస్త తుల్యం విస్తారదైర్ఘ్యేణ తు యత్తలే తదర్ధం | యస్యా

స్సఖే సప్తకరశ్చ వేధః ఖాతస్య సంఖ్యాం వద తత్ర సాహ్యం ||

వాపిముఖమునందు వరలు ద్విగ్రాసులు । దలమున నతదర్ధములు దగంగాన
వజ్రాతులలు లోతు హస్తసప్తకములు । గలుగఘనకరములు గణక చెపుమా

ముఖేతి. ముఖే దశకరవిస్తారః ద్వాదశకరదైర్ఘ్యం తదర్ధం తలే సప్తకరో వేధః తత్ర వాప్యాం ఘనహస్తసంఖ్యాం వదన్యాసః ముఖజం క్షేత్రఫలం ౧౨౦ తలజ ౩౦ తద్యుతి ౧౮ - ౧౫ తజ్జఫలం ౨౭౦ ఏషాం త్రయాణామైక్యం ౪౨౦ ఇదం షడ్భిః భక్తం ౭౦ వేధేన గుణితం జాతం ఘనహస్తమానం ౪౯౦

గుంటపైన నిడుపు ౧౨ వెడలుపు ౧౦ యును ౭ అడుగులు త్రా) వ్వివిడిచిన స్థలంబున నిడుపు ౬ను వెడల్పు ౫ను కలుగ త్రా) వ్విన ఖాతంబున గణితము దెలుపుమని ప్రశ్నము.

ముఖం	తలం	యుతిజం
౧౨ ని	౬ ని	౧౮
౧౦ వె	౫ వె	౧౫ వె
౧౨౦	౩౦	౨౭౦

మూడు రాసులు యుతి ౪౨౦

౬)౪౨౦

ఫలము ౭౦

౭ లోతు

౪౯౦

ప్రశ్న -

ముఖమున పదిరెండెనిమిది। సుఖుడ తలమున నంద విశ్వ జలమితములని
లోతా। నఖములుగల ఖాతంబున। సుఖఫలమితి దెలుపు వేగ సులభంబై
నన్ ॥ వృత్తి నందమితము ముఖమున । నతులిత సూరాస్త్ర లగును నా
తలధరణిన్ । సుజనుగజమితము వేధయు। మతినెంగిన ఘన ఫలంబు మా
కున్ జెప్పుము ॥ తలముననష్ట యరుద్రులు। వెలయుము ఖమునందు లిధు
లువియష్టకులుగా । నలదలదమితము వేధయు। లలితాంగీ ఖాతమం
దుల బద్ధము జెప్పుము॥

ము-౧౨-౮ క్ష౧౬-౯
౧౩-౪ లో ౧౦ ౧౭-౬ లో ౭

వృ ౧౦ - ౧౫
౧౬ ౧౧లో ౧౦

సూచీఖాతఫలానయనసూత్రార్థం -

సమఖాతఫలత్ర్యంశస్సూచీఖాతే ఫలంభవతి॥

సమమగు ఖాతములో నిం। సమచతురపువృడమి ఫలమున్ గుణనముగా ।
కొంచెరొ। దుపేధచేనయి। నచుత్ర్యంశవలంబుసూచి సమమాపాషిన్ ॥

సమఖాతస్యఫలే త్ర్యంశ సూచీ ఖాతే ఫలంభవతి॥

సమచతురఖాతమునకు మూడింట నొకపాలు సూచీఖాతమునకుగల ఫలము.

ఉదాహరణం-

ఖాతేథతిగ్మకరతుల్యచతుర్భుజే చ కింస్యాత్ఫలం నవమితే కి
లయత్ర వేధః। వృత్తే తథైవ దశవిస్తృతి పంచవేధ సూచీఫలం వద
తథాశు పృథక్పృథఙ్మే॥

తుల్యచతురశ్రాపి తలచం కిరణుందు । వేధనవకస్త్రైకవేలయునెంత । చందవృత్తవాపిహాయకవేధయాం । రెంతసూచిఫలము నేర్చరిరి ॥

౧౨

తుల్యాంగము

౧౨ ౯ ౧౨

౧౨

లో౯

౧౦

ఖాతేఽథ తిగ్మకరతుల్యచతుర్భుజే చ ద్వాదశహస్తమితే చతుర్భుజస్య క్షేత్రే యత్ర నవమితో వేధః ఖననం తత్ర ఫలం ఘనహస్తఫలం కిం స్యాత్ - తథా దశవిస్తృతి పంచవేధే చ వృత్తక్షేత్రే కిం ఘనహస్తఫలం తదుభయం వద - తథా అనయోర్ద్వాదశవిస్తృతి నవవేధే చతుర్భుజే - దశవిస్తృతి - పంచవేధే వృత్తక్షేత్రే చ పృథక్పృథక్ సూచీఖాతే ఫలం వదేతి.

ఈయుదాహరణంబున తుల్యాంగ చతుర్భుజంబగు ౧౨ గలుగు ౯ లోతు గల యెడను - ౧౦ వృత్తము గలిగి ౫ లోతు గలుగు - క్షేత్రము వావి యందు ఘనఫలంబులు ననీ రెంటియందు క్రిందటి క్రమము లేనియట్లు ద్రావ్య ఘనఫలంబు లెట్టి యని ప్రశ్న చతుష్టయము.

వ్యాసః కథాయ తత్ర తద్భుజకోటి ఖాతతుల్యైః ప్రథమో భుజకోటిఘాత ఫలం ౧౪౪ ఏతత్ క్షేత్రఫలం వేధేన ౮ గుణితః ఖాతే ఘనహస్తఫలం ౧౧౫౨ అస్య ఖాతఫలస్య తృతీయాంశః ౩౮౪ ఇదం సూచీఖాతఫలం ॥

అథ వృత్తక్షేత్రే వ్యాసః వ్యాసస్య ౧౦ వర్గః ౧౦౦ భనగాగ్ని ౩౯౨౭ నిఘ్నః కృతః ౩౯౨౭౦౦ పంచసహస్రైః ౫౦౦౦ భక్తః హారస్య సాంశ్యభాజ్యస్య సాంశ్యగతే శిష్టం $\frac{౩౯౨౭}{౫౦}$ ఇదం సూక్ష్మం క్షేత్రఫలం - వేధేన ౫ గుణితం సత్ $\frac{౧౯౬౩౫}{౫౦}$ హారేణ (హి) యచ్ఛేదేనిశ్శేషాభావాత్ పంచభిర్వాఽపవర్తనః $\frac{౩౯౨౭}{౧౦}$ ఇదం ఖాతే ఘనహస్తఫలం సూక్ష్మం - అస్య $\frac{౩౯౨౭}{౧౦}$ తృతీయాంశః సూచీఖాతఫలం $\frac{౧౩౦౯}{౧౦}$

చతురశ్రతుల్యఖాతం.

౧౨
౧౨

౧౪౪
౮

౧౧౫౨

ఖాతఫలం.

౩)౧౧౫౨

సూచీఫలం.

౩౮౪

వృత్తతుల్యఖాతం

౧౦

వర్గః

౧౦౦
౩౯౨౭

౫౦౦౦)౩౯౨౭౦౦

లబ్ధం $\frac{౩౯౨౭౦౦}{౫౦౦౦}$ అప ౧౦౦

రాశి $\frac{౩౯౨౭}{౫౦}$ గు $\frac{౫}{౧}$ రాశి $\frac{౧౯౬౩౫}{౫౦}$

అపవర్తిత రాశి $\frac{౩౯౨౭}{౧౦}$ సమ ఫలం.

$\frac{౩౯౨౭}{౧౦}$ గు $\frac{౧}{౩}$ రాశి $\frac{౩౯౨౭}{౩౦}$ అపు

$\frac{౧౩౦౯}{౧౦}$ సూచీఖాతఫలం

అగ్రస్థూలఫలాన యథా యథాజ్యా
సత్యం ౭౦ ౧౧౦౦ ౧౧౪
హారం ౧౧౧౦౦ ౧౪
౧౧౦౦/౧౪

స్థూలఫలం ౨/౪ ఇదం

స్థూలఫలమే ఫలం ౩౩౦

౧౭౦ ఇంకా ఫలం

౧౦౧/౨ ఫలం

౧౨/౧౧ ఫలం ౧౧౪

౨౫౫/౭౧

వృత్తస్థూలఫలం.

౧౦

వర్గాలు.

౧౦౦

౧౭

౧౪) ౧౧౦౦

ఫలం ౧౧౦౦/౧౪ అర్థాలు ౪౯/౨

ఫలం ౪౯౦/౨ ౧ ౨౪౯/౨ స్థూల

ఘనఫలం ౨౨౪౦/౨ మూడింట ఒకటి

ను ౧/౩ ౭౫౦ ౨౦౪౦/౫౧ సూచీస్థూలఫలం

౩ ప్రశ్నలు

గిరిగా ప్రమాణములు ... ప్రమాణము నవ్వి పదముల | మరి

యు త్రికోణా పు | ... వేధమానిసను సునసము ||

ప్ర. ౨౫ ద్వి౧౩ ... ౧౪౨ ... ౧౩౨ ... ౧౫౨

ఉత్తరములు.

౧ వ ప్రశ్న.

సందర్భం ... ఉపన్యాసజములు ... వివిధా

తప్ప ... భుజముల ... ||

ప్ర. ౭౪౦ ద్వి ౨౪౦ ౧౮౭

౨వ నంబరు.

ఒకటి ఖాతమునను మూటరెంటి నిగూడు। తత్కాల బాహు ధృతులు దనరు రెంట। జలము గా ద్విచితము త్ర్యశ్ర యుక్త త్రిబాణ। రావ భుజములగు నరమణ మూట.

ప్ర-౧౦౨౭ $\frac{౨}{౩}$ ద్వి-౬౫౮ తృ-౨౩౪౩ $\frac{౧}{౩}$

౩వ నంబరు.

సమ ఖాత ఘనము లౌ శర జలమను వులు మను చంద్రులు బాణము నిధులును। సూచీ ఖాతంబులు సాంగోంద్యతృ శిలగలయు శశాంకేశ జలమితంబు। వసుదేవులును తత్వ బాణములగు చును వృత్త ఖాతంబులను బుధవర్య। విశ్వార్థ్యం దేవేశ నీలసీతంబును నంద గిర్యంశయుక్త కరసిద్ధి గిరులును। సధశ గిరి గుణాగ వులును విదిత సూచి। ఫలములతో జలంబుల బ్రహ్మా విధియు। తాన్ గిరి రాముల ద్రుల నబ్ధియుక్త। వసు గిరి గుణంబు లేడిటవణా యుక్త। శరరసాంతులు సార్ధాన జలమితంబు॥......

ప్ర-౧౫౫౬౪ $\frac{౨}{౩}$ ద్వి-౧౦౧౮సా౩ తృ-౧౪౬౪సూ౫౭౪

చ-౧౧౩౩ $\frac{౧౩}{౧౮}$ సూ౩౬౫ $\frac{౧౯}{౮౭}$ షo౬౯౭ $\frac{౪}{౬}$ సూ౨౭౪ $\frac{౮}{౬}$ ష౧౨౩౬

$\frac{౧}{౨}$ సూ౮౧౨ $\frac{౧}{౫}$

వగ భాస్కరాచార్య గురుచే। విరచిత ఖాతాఖ్యమైన విధి తుల్యము గా। విరచించె నుర్కృష్ణాఖ్యుడు। హరిత సగోత్రుడు వృధ్ధినాంధ్రమునందున్ ॥

* శ్రీవేంకటార్యసద్గురుబ్రహ్మణే నమః *

చితివ్యవహారః పంచమః

సూత్రం.

సాధజావృత్తం.

ఉచ్ఛ్రయేణ గుణితం చితేః కిల క్షేత్రసంభవఫలం ఘనం భవేత్ । ఇష్టకా
ఘనహృతే ఘనే చితేరిష్టకాపరిమితిశ్చ లభ్యతే । ఇష్టకోచ్ఛ్రయహృ
దుచ్ఛ్రితిశ్చితేః స్యుః స్తరాశ్చ దృషదాం చితేరపి ॥

చితుల్యచ్ఛ్రయముచేత భూమిఫలముఁ సిద్ధంబుగా బెంచనా । చిత్యం బౌఘన
హస్తముల్ ఘనతమై చెల్వొందు నిష్టాళినా । చిత్యంబౌఘనహస్తముల్ హృతముగా
జేయంగ నిష్టాళియౌ । చిత్యుచ్ఛ్రయము నిష్టకోచ్ఛ్రయహృతిన్ జెల్వౌ తరంబుల్ వినన్

ఉచ్ఛ్రయేణేతి. చితేః క్షేత్రసంభవఫలం క్షేత్రఫలం ఉచ్ఛ్రయేణ గుణితం సత్ ఘనఫలం భవతి.

చితేర్ఘనే ఇష్టికాఘనేన భక్తే సతి ఇష్టికాపరిమాణం ప్రాప్యతే.

చితేరుచ్ఛ్రయః ఇష్టికోచ్ఛ్రయేణ భక్తః తదా స్తరా లభ్యతే.

ఇంపు ఇష్టకాని యను నిటికెలకు నిష్టాళియనియు స్తరంబులకు తరంబులనియు వృత్తసంగ్రహణముకై ప్రయోగింపఁబడియె. చితియన నిటికెలు నొద ఎలుగు వాని పేచుఁ చూళలు పెందలసు నవియని దెలియవలయు.

ఇందు చితియెత్తుచేత భూఫలంబును బెంచిన చితిఘనంబగు.

చితిఘనహస్తంబుల నిటికెలఘనముచే భాగించిన నిటికెల సంఖ్య దెలియు.

చితియెత్తు నిటికెలయెత్తుచే భజింప వరసల సంఖ్య దెలియు.

ఈవిధి ఫేఁటకు జెందగు । గాపున దాపాణచితుల ఘనమగు నిటులఁ । గా

వలసినయెడనవిధి। వేవేదెలియంగదగుసుధీశ్రేష్ఠోత్తముచే ॥

ఇష్టకాస్వరూపం-

అష్టాదశాంగుళం దైర్ఘ్యం విస్తారో ద్వాదశాంగులః। ఉచ్ఛ్రితి
స్త్ర్యంగులా యాసామిష్టికాస్తాశ్చితౌ కిల॥

నిడుపుపదునెనిమిదంగుళములు వెడలుపన్నెండంగుళము లౌచు నెత్తు మూడంగుళ
ములౌచు నిష్టకమానము। ఇటువంటి యిష్టకలచే చితిని నిర్మింపవలెను॥

అష్టాదశేతి-యాసాం దైర్ఘ్యం
అష్టాదశాంగులం। విస్తారః ద్వాదశాంగులాః। ఉచ్ఛ్రితిః త్ర్యంగులం ఇదం ఇష్టకా
స్వరూపం-

న్యాసః దైర్ఘ్యం $\frac{౩}{౪}$ విస్తారః $\frac{౧}{౨}$ ఉ
చ్ఛ్రయః $\frac{౧}{౮}$ దైర్ఘ్యం విస్తారేణ $\frac{౩}{౪}$
$\frac{౧}{౨}$ గుణితం $\frac{౩}{౮}$ ఇదం క్షేత్రఫలం ఉచ్ఛ్రి
త్యా $\frac{౧}{౮}$ గుణితం $\frac{౩}{౬౪}$ ఇదమిష్టకాఘ
నఫలం-

౧౦౮ చే గుణితము ఇదము ఘనఫలము ఇ
ష్టకామితము - ఇది ఇష్టకాభేదముల దే భి
న్నంబులగు-కండు-౧౦౮ వె-దేముల

న్యాసము

మాగధము-

$\frac{౩}{౪}$ గు $\frac{౧}{౨}$ రా $\frac{౩}{౮}$ గు $\frac{౧}{౮}$ రాశి $\frac{౩}{౬౪}$

ఘనఫలం-

వెన్నడిక్యము -

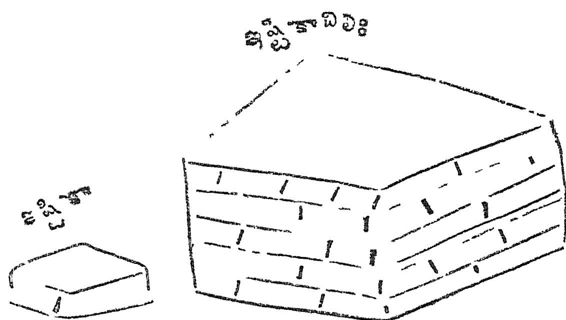
$\frac{౫}{౬}$ గు $\frac{౧}{౩}$ రాశి $\frac{౫}{౧౮}$ క్షేత్రఫలం గు $\frac{౧}{౬}$

రాశి $\frac{౫}{౧౦౮}$ ఇష్టకామితము.

ఉదాహరణము-

యద్విస్తృతిః పంచకరాష్టహస్తం దైర్ఘ్యం తు యస్యాం త్రికరోచ్ఛ్రితిశ్చ। తస్యాం చితౌ కింఫలమిష్టకానాం సంఖ్యా చ కా (బ్రూ) హి
కతిస్తరాశ్చ॥

చితిదీర్ఘంబు మూరలపెండములు దాబిల్వల్ పడుద్ద హస్తులున్। వితతంబౌఘలు
ము తదంతరమున స్వల్పాంబున యిష్టకల్। ఎదమానావగునట్ల చింపుమిటవేడ
స్తి గలీలావతీ నమితో నెంతమేని యీపటితింగిన మానక్రమంబే దడదడ॥

ఉదితిస్సేష్టోత్థాః-న్యాసః చితిఘ
నంయథాపి స్తారం౫ దైర్ఘ్యం౮ ఉ
చ్ఛ్రితిః ౩ దైర్ఘ్యవిస్తారగుణితం
క్షేత్రఫలం-ఉచ్ఛ్రయేణ౩గు
ణితం౧౨౦ జాతంచితౌఘనఫలం

ఇష్టికాసంఖ్యాయథాచితిఘ
నః౧౨౦ఇష్టికాఘనేన ౩ భక్తే
౬౪
ఇష్టికాసంఖ్యా ౧౬౦

ఇష్టికా సంఖ్యా-
[illegible]

ఈయుదాహరణంబునచితిసంఖ్య ౫ మూ
౩ లవిధిని పూర్వప్రమాణంబగు ఇటికె
లసంఖ్యయుండ నటుల నెరుంగవలెను.

మూర్థం.	చెప్పపుస్తం.
౬	౬
౫	౫
౩౦	౪
౩	౩
౧౨౦ భా ౩ / ౬౪	౧౨౦ భా ౫ / ౧౬
ఫలితం భా ౧౨౦ / ౩ ౧	ఫలితం భా ౧౨౦ / ౫ ౧
[illegible] / ౩	[illegible] / ౫
ఇటికెలు [illegible]	౫ [illegible] ఇటికె
వరసలు	వరసలు
౩ భా ౧ [illegible] ౩ / ౧ ౬ ౧ ౧	౩ భా ౧ [illegible] ౩ / ౧ ౬ ౧ ౧
[illegible] వరుసలు	ఐదు వరుసలు [illegible]

౧ ప్రశ్న -

నలుబదిమూవ్వదియిరువది । వెలసెడుదీర్ఘంబునై నవిపులేష్ట చితిన్ ।
తెలుపుము రాశియువరుసలు । జలజముఖీ గండశిలాష్టచయ్యానమాకున్

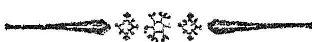
ఉత్తరం-

వ్యోమాంబరజలధ్యతిశర । సామాన్యం బటికెలం త్రుసరియగువరుసల్ । వ్యోమాకుజ్జాలంబరాంబర । వ్యోమాబ్ధిఖిలోకనేత్రములు వోగందుల్ ॥ ఘటికెలు
౫౧౮౪౦౦వ౧-౨౦గండిర శ్లి-౭౩౬౪౦౦౦

శ్రీమహీధర వివృతకరబంధు । యీమహిలోభాస్కరార్యవిరచితచితి
యన్ । ధీమహితవ్యవహారము । దామరికృష్ణుంచానరచ్చెదద్దయు తెనుగై ॥

శ్రీ వేంకటార్యసద్గురుపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ క్రకచవ్యవహారప్రారంభః.

తత్రసూత్రంవృత్తం-

పిండయోగదళమగ్రమూలయోర్దైర్ఘ్యతః సంగుణిత మంగు
ళాత్మకమ్। దారుదారణపథైస్సమాహతంషట్స్వరేషువిహృ
తంకరాత్మకమ్॥

తుదమొదలఁ దగఁ గలుగుతోరవుపిండయుగార్ధముమిక్కుటంగా। వి
దితపుదీర్ఘసంగుణము విస్తృతమై గుణసంగుళంబులై। యదిమరిరం
పకోతలను నట్లుగుణించిరసస్వరేషులఁ। విదితముగా భజించిననవె
ల్లుకరంబులుమాగధంబుగాపదములగుం జలేంద్ర లనుబంధినలబ్ధ
ము చెన్నపూరునఁ

పిండేతి- అగ్రమూలయోః। పిండౌ స్థౌల్యే తయోర్యోగస్యదళం దైర్ఘ్యేణ గుణితంసత్ అంగులాత్మకంభవతి। తదేవ ఫలందారుదారణమార్గైః గుణితం షట్స్వరేషుభిః ౫౭౬ భక్తంసత్ కరాత్మకంభవతి.

కొయ్యలావుతుదమొదళ్లనుగూర్చి అర్ధించి నిడివిచే గుణించిన సంగుళంబుల గు-దానిని ౫౭౬ చే భజింపమగధదేశహస్తంబులును ౧౪౪ చే భజింపచన్నపట్న ముఅడుగులును నగు.

ఇది మాగధకరమానము। గదితమగుటయ జినవర్గగరిమె వహించెఁ। మది
గననిజదేశజనుల। విదితాంగుళకృతియుహరము వెలయుచునుండుఁ॥

ఇందు - ౫౭౬ యిరువదినాలుగువర అంగుళములకరము సంగలవగుఁ వ
యును- ౧౪౪ చన్నపట్నము అడుగు ౧౨ అంగుళములగుటచే దానివర్గ వనియు చ

వగియును వమకమ దేశమున కలిగెడు ఖండముల అంగుళములు హెచ్చించిన తమతమ హారరాశి యును విచారించవలెను||

ఉదాహరణ౧.

మూలే నఖాంగుళమితోథ నృపాంగుళోగ్రే పిండశ్శతాంగుళ
మితం కిల యస్య దైర్ఘ్యం। తద్దారుదారణపథేషు చతుర్షు కింస్యాత్
హస్తాత్మకం వద సఖే గణితం ద్రుతం మే||

మూలమునందు నఖాంగుళములు కొనయందు నృపాంగుళములు పిండమున్నట్టి॥ చాలశ
తాంగుళదీర్ఘముగను ఉన్నట్టి ఒక్క దారువును। చాలగ క్రకచో
త్థజలసంభృత మార్గములకు హస్తాత్మక। వైశాల్యము ఏమి ఫలము. హా దఫలం
బును వేగ దెల్పుమా||

క్రకచం

౮ ౧ ౧౦౦

న్యాసః- మూలే విస్తారః- పిండ
దా- ౨౦- ౧౬ యోగః ౩౬ దలితం ౧౮
దైర్ఘ్యేణ ౧౦౦ గుణితః ౧౮౦౦ అం
గుణాత్మకం దారుదారణమార్గైః గుణ
సమాహతం ౭౨౦౦ షట్సప్తతి
౫౭౬ భక్తం లబ్ధం ౧౨ శిష్టం ౨౮౮ / ౫౭౬
అపవర్తనేన లబ్ధం హస్తాత్మకం ౧౨ ౧/౨

ఈయుదాహరణమున మొదటియం
దు ౨౦ చివర ౧౬ పొడవు ౧౦౦ అంగుళములు
గల కొయ్యకు కోసిన కరంబులు
అంగుళములు మొదలైనవి క్రమముగా వ్రాయవలెను॥

కరములు.	అంగుళులు.
౨౦	౨౦
౧౬	౧౬
౩౬	౩౬

సఖా౦	సఖా౦
౧౫	౧౫
౧౦౦	౧౦౦
౧౫౦౦	౧౫౦౦
౪	౪
౫౭౬]౭౨౦౦	౧౪౪]౭౨౦౦
లబ్ధం ౭౨౦౦ అహ	ఫలం ౫౦
౫౭౬	
౨౫ లబ్ధం ౧౨	
౧ / ౨	

౧ ప్రశ్నలు

తునకలు కలవకు నలారగు। పంయుమదారంగు నములు ప్రేడమగుల్ । గు
డిగొను కోతలు సమాస్త గనచో టదెల్పు పదములెఱుగా ॥నారదంగులనిడుపునను
డ। నంగుళంబులు ఛైబునాదివిస్తృతులరా ।మిరినమాదిరి పదియును । నారగు కోతల
నుపదములబేరొజెప్పుమా ।తొన ఎందముపదునెనిమిది ।మునికరమిత్యంగుళములు చెు

దలంకుశ గుణా ।పసిరొడనువదనిడుపును ।గనుమాదిరి కోతలప్పైగన్నమిత జెప్పుమా ॥

ప్ర. ౧౦. ౧౬ నిడివి ౧౨ కోలనిడివి ౧౦ అంగుళ ౧౫ కోలు ౧౬ కృ ౧౫ - ౭౨ నిడివి కోలు ౧౬

లిక్యశ్చైదఘాటానాయసాదశ్చ క్రం

ఛిద్యతేహి యదిరిత్యగుకత్వా పిండవిస్తృతిహ లేఖలంతదా । ఇష్ట
కాచితి దృషచ్చితి ఖాత క్రాకచవ్యవహృతౌ ఖలు మౌల్యం । తత్

కర్మజనసంప్రతిపత్త్యా తన్మృదుత్వకఠినత్వవశేన ॥

అగ్రకోతలంపు దెలియుమనచటి పిండవిస్తృతుల్ । దొడ్డగాను శింశుపాలను
తొంటి విధియె శేషమా

ఛేదనము జేయుచో పతులజెంచెదున్నిష్టకలర్ దృషచ్చితిర్ ।నాంటిడా
డ ంరడములదొడ్డ పుకోతలగట్టిమొత్తలా । ఛేదము లంటికము కుల

వేరొక్కనినమ్మతిజేయు చోటులఁ । భేదము హూళ్యమందయగు భేద
ముకొంచఁదుదీననెన్నదుఁ ॥

శిల్పశైలే దారుదిక్ ప్రసిద్ధ్యై
న్యాయసిద్ధి శాస్త్రతహ పేటిపెండ
ససూత్రత్వేషు ద్వారాదుక్తస్త్ర
కారేణ దారుదారణ సిద్ధ్యైర్థ మాహ
తథా త్వదిప ఫలం స్యాత్.

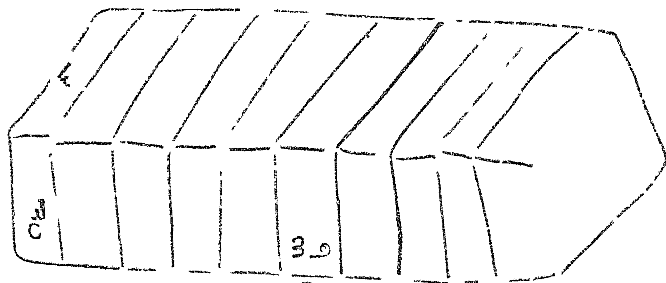
పిండ్యార్ధసంకేమద్గణమిత్రశఆహ.
తత్ర కెం అస్తుర్గ్యా దితా-అక్ష్యదితా.
ప్రాతె క్రకచసంబంధినివ్యవహారె దర్శ
స్యజసనుమట్యహాడణావ కారిస్వన
కేనహాల్యం భవతి. తేషాం మూల్యజా
నార్థం చహ శాస్త్రకం ఫలమవశ్యమపే
క్షితమిదానా॥

ఇందుకొయ్యలద్దముగకోయునెడలకొ
య్యలావును చదరపరచికోతంచే గుణిం
చవయు నని యుత ద్వాశంబునహాలితే
చణావలయునఁ యుఫలితార్థఁము.

ఉదాహరణం.

యస్మిన్ స్తృతిశాంపమితాంగుళాసపిండస్తథాపోడశజప్రస్తా
ద్వై । దైర్ఘ్యం శతద్వినవసుప్రసన్నకిరిహార్యఫలంత్ర కరాత్మ
కం-పం॥

శిరగువాంగుళవిస్తృతిగ్గుణ । మటపిండము పదియువారంగు
ళిములు । వానితొస్యి అద్దము గ్గరుసుచోటు । హస్తగదియానమ ఐవె
లెమ్మవజ్జంది.

యదిలిప్తస్ఫుటోఫలః న్యాసోయథా-
విస్తారాంగులాః ౩౨ పిండాంగులాని
౧౬ తత్రోహారాతిః ౫౧౨ దారుదారణ
మార్గైః ౯ హతం ౪౬౦౮ ఇత్యుక్తరీ
త్యా ౫౭౬ భక్తం లబ్ధం కరాత్మకం ౧-ఫ
లం ౮

ఈయుదాహృతి-కొయ్యవెడల్పు
౩౨ మం ౧౬ కోతలు ౯ ఫలం చెప్పునటి

కరము-	అడుగు
౩౨	౩౨
౧౬	౧౬
౫౧౨	౫౧౨
౯	౯
౫౭౬)౪౬౦౮	౧౪౪)౪౬౦౮
ఫలం- ౮	ఫలం ౩౨

౨ ప్రశ్నలు-

ఆరైదునాల్గువిస్తృతి|యారయపిండంబులైదునాలుగుమూడు౯|మీరినదంతె
లనగ్గము|సూత్రమసుజినములకోతజూపుముపదియుల్- ప్రవె౬మం౫కో౧౨
ద్వివె౫మం౪కో౧౪ తృవె౪మం౩కో౨౪

ఉత్తరములు-

కరధృతులుపూర్ణశాఖాప్తులు|మరిఖఖధృతులతోవంములుమానగనాదిక౯ ||ఖరసా
గ్నులుఖ,జాతులు|కరిగజకరములునరెంటిఁడసుఞవరుసన్ ||

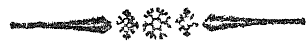
౧నంబరు-ప్ర-౧౫౨ ద్వి౧౬౦ తృ౧౮౦౦

౨నంబరు-౩౬౦ ద్వి౨౮౦ తృ౨౮౮

క్రకచవ్యవహృతిచెప్పగుసన|క్రకటస్ఫుటకలితల్కాభాస్కరార్యమహీధ్రా
ర్యకటాక్షలేశయుక్తి|దకమఠకృష్ణ్యార్యగణనదౌనన గణకుల్ ||

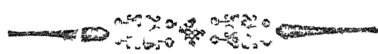
శ్రీ వేంకటార్యసద్గురుపరబ్రహ్మణే నమః.

ధాన్యవ్యవహారస్య పమః ప్రారంభః.

తత్ర ధాన్యరాశీనాం వేధాదిస్వరూపమాహ.

అనణుషు దశమాంశోణుష్వథైకాదశాంశః పరిధినవమభాగస్స్యాత్
ధాన్యేషు వేధః| భవతి పరిధిషష్ఠ్యాం త్రిఘ్నవేధనిఘ్నో ఘనగణితకరాణాం
స్స్యాద్ద్రోణధాన్యాత్స్థూలహారః||

అణువులగునా కుశుద్ధకములు నాదటసజ్జలు చామలాదిగా | నణువిపరీతము
ల్వారులు నట్టివజొన్నలు నారుగాదుతా| చణకములున్యవంబులును జొనగు
గోదుములాదిహూకముల ఫశిధరదిగ్విభాంశలివి పారిధికంబగు వేధలెన్న
గా|| పరిధిషష్టపగణమది వేధగుణము తు| ఘనమనంగబరగు గానదీని||
దేశగణితమెరిగి ధీరులు తమతమ| మానములు గొనంగ మఱియు నమల|| స్త్రీ

అనణుష్వితి- అనణుషు స్థూలధాన్యేషు పరిధేః చశమాంశో వేధః స్యాత్ - అణుషు అణుధాన్యేషు పరిధే రేకాదశాంశో వేధః- స్థూల ధాన్యేషు గోధూమాదిషు పరిధే ర్నవమాంశః||

ఘనఫలమాహ- పరిధిషష్ఠీతి- సర్వత్రాణాం పరిధ షష్ఠ్యాంశ వర్గ తెప్పున వేధ ఘ్నిత స్యరాశేఘనహస్తసం

లాగులు పులువలు సజ్జలు చామలు మొదలగు మెఱుపుగలిగి యుండునవిసన్న ధాన్యములనియు- కొంచెము పొట్టగలవడ్లు జొన్నలు వరిగెలు ఆడ్లు మొదలగునవి పెద్దధాన్యములనియు గోధుములు- ఉలవలు నివ్వరులు తోకవడ్లు మొదలగునవి బూగర ధాన్యములనియు వీనికి క్రమంబు

ణ్యో భవతి- తైర్ఘనహస్తైస్తుల్యామా
గధఖార్యో భవంతి। అనణుధాన్యాదిని
స్త్రీహ్యాదిని- శూకధాన్యాని గోధూమన
వాదాదీః॥

న ౧/౧౧ ౧/౧౦ ౧/౯ చుట్టుకొలతయందు యె
త్తు నిలుచుననియు దెలియునది-

ఇట్టిరాసులచుట్టుకొలతలోని ౧/౬ నివ
ర్గించి ఆయాధాన్యస్వభావము దెలిసి
యెత్తుచే గుణించినఘనమానంబగు-నది
తమతమదేశకొలతలననుసరించిభాగారా
దులుజేయవలయుననుట-

చెన్నపురిధాన్యమానము-

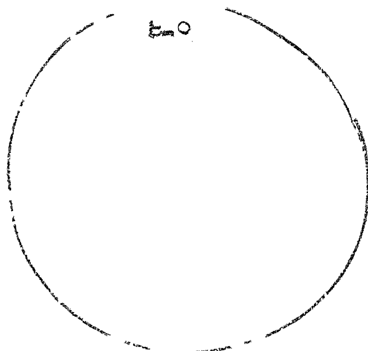
కలమితఘనశతమిట్లయి। వెలయుణ్ ఖశరములనందవిమలాంశోంబై
దలపగ చెన్నపురంబున। మలయునిజాంశంబుతూముపదివసులపమా॥
గరిశెకుఘనపదమితములు। శరలవములు గిరికరములనంయుక్తంబౌ
శరధృతిమితమయిదీనణ్ । శరమితియగుపుట్లువెలయు సమ్మతితో
డణ్॥ తారలగుణించివేయుట। హరంబొనరిం పఘనపదంబులపుట్లౌ।
నారయఖహాయకొహృతి మీరుణ్ తూములకు సిహ్మ్మేలుపుర
ముగణ్॥

చెన్నపట్న ముకలమునకు ఘనం అడుగు ౯/౨౦ గరిశెకు ఘన అడుగులు ౧౭౫
౫/౨౭ నెల్లూరుపుట్టికి ౧౦౦౮/౨౭ నెల్లూరితూముకు ౫౦/౨౭ యీక్రమంబున ఘనంబులగు
దాని యడుగుల భాగింప ధాన్యమానంబులు సిద్ధించుననుట-

ఉదాహరణం-

సమభువికిలరాశిర్యస్థితస్థాన్యధాన్యః పరిధిపరిమితిర్భూషాహస్తష్షష్టిర్వ్య
దీయా। ప్రవదగణకఖార్యః కింమితాస్సంతి తస్మిన్నథ పృథగణుధాన్యైశ్శూ
కధాన్యైశ్చ శీఘ్రం॥

సమభూమిక్కలరాశిచుట్టుకొలువక్ చం(ద్రా)స్యపూ ఱువాంగమా। స
మహస్తంబులుగల్గనిందువరుసక్ జొత్తంబు తాఖారికెల్ । క్రమతక్
సూక్ష్మములక్ పదన్యములవేగక్ శూకధాన్యంబులక్ । విమలంబైన
ధనంబులక్ గణితముల్ సేర్పరదెల్పందగుక్॥

సమభువి వేణ్యాసః పరిధిః ౬౦ అ
ణుషు దశమాంశోనాధికః స్థూలధాన్యవే
ధ ౬ పరిధి ౬౦ షష్ట్యంశః ౧౦ వర్గితః
౧౦౦ వేధ ౬ ఘ్న ౬౦౦ ఘన
హస్తఫలం ఏతావత్యేవ మాగధ ఖార్యః

అణుధాన్యరాశేః పరిధిః ౬౦ షష్ట్యం
శః ౧౦ వర్గితః ౧౦౦ వేధేన $\frac{౬౦}{౧౧}$ ని

ఘ్నః $\frac{౬౦౦}{౧౧}$ జాత ఘనహస్తఫలం॥

శూకధాన్యరాశేః పరిధి ౬౦ షష్ట్యం
శః ౧౦ వర్గితః ౧౦౦ వేధేన $\frac{౬౦}{౯}$

నిఘ్నః $\frac{౬౦౦౦}{౯}$ త్రిఖర్యః $\frac{౨౦౦}{౩}$

జాతం ఘనఫలం॥

ఈ యుదాహరణంబున రాశి చుట్టుకొలత ౬౦ మూరలు గల యెడ నాయా ధా
న్యభేదములు ఖారీమితములు తెలుపుమని ప్ర
శ్న (క్ర)యః॥

హ్రస్వధాన్యం.

వెడ $\frac{౧}{౯}$

పరిధి ౬౦

ఉపపత్తి.
౧౨

వర్గం
౧౦౦

రాశి $\frac{౦౯}{౧}$

దీని మూర $\frac{౩}{౯}$ కి $\frac{౬౦౦}{౯}$ రాశి $\frac{౬౦౦౦}{౯}$ ఘనహ

౧౨ తము॥

పెద్ద ధాన్యము.

మొత్తు ౧/౧౦

పరిధి ——

౬౦

ఆరవపాలు.

౧౦

వర్గం.

౧౦౦
౬౦
———
౬౦౦

ఘనపదములు.

పుట్లు.

ప్రథమ౦ రాశ్యాం౯ ౧/౫ తృణం౪ ౨/౧౧

సన్న ధాన్యము

మొత్తు ౧/౧౧

పరిధి ——

౬౦

ఆరవపాలు.

౧౦

వర్గం

౧౦౭

౧౦౦/౧ గుణం ౬౦/౧౧ రాశి ౬౦౦౦/౧౧ ఘనపద

మిశ్రము.

వ్యస్తత్రైరాశి-చిన్న పురంకలాలు

కలంౘికి ౯/౫౦ చొప్పున ౬౦౦౦/౯ కి యెంత

౫౪౦౦౦/౪౫౦ అవర్గంరాశి ౧౨౦

కలంౘికి ౯/౫౦ చొప్పున ౬౦౦౦/౧ కి యెంత

౫౪౦౦౦/౫౦ అవగింజలాలు ౧౦౮౦

కలంౘికి ౯/౫౦ చొప్పున ౬౦౦౦/౧౧ కి యెంత

౫౪౦౦౦/౫౫౦ అవగింజలాలు ౯౮ ౨/౧౧

గరిసెలు.

గరిసెకి-౫౦౦౦/౨౭ చొప్పున

౬౦౦౦/౯ కి బా ౫౦౦౦/౨౭ వకి ౨౭/౪౫౦౦౦ గు

౬౮౦౦౦ రాశి ౧౬౨౦౦౦౦ అవ

౯ ౪౫౮౦౦

౯౦౦౦ రాశి ౧౪ హారములు ౧౮౪౦

౫

౫౮౦౨ చొప్పున ౬౦౨ భా ౫౮౬౦ శే

౨౭ ౧ ౨౭

౨౭ భా ౬౦౦ రాశి ౧౬౨౦౦

౫౦౦౦ ౧ ౫౦౦౦

అవ౧౦౦ రాశి ౧౬౨ భా ౧౨౭౬

౫౦

౬౦౦౦ భా ౫౦౦౦ వరి ౨౭ భా

౧౧ ౨౭ ౫౮౦౦

౬౦౦ రాశి ౧౬౨౦౦ ఉప ౧౦౦౦

౧౧ ౫౫౮౦౦

రాశి ౧౬౨ హారములు ౧౧౮౪ ౨

౪౫ ౧౧

ప్రశ్నలు—

వసునగశరచంద్రంబులు శరజలములు ఖగుణములును శరచంద్రులా। పసు

ధులు రాసులగును నెడ। వరలెదుధున పదమితములు వచితరో చెప్పుమా॥

ప్ర-౧౦౫ ద్వి-౪౫ తృ-౩౦ చ-౧౫

అనన్తరిపాశ్వాంతపఙ్‌హిఃకోణస్థిత

రాశేః ఫలజ్ఞానం వృత్తం॥

ద్వివేఽనత్రి భాగైకనిఘ్నాస్తు పరిధిః ఫలం। షిత్యంశ బాణాహ్యా

కోణస్థరాశేః స్వగుణవాజితం—

పరిధిభుజఘ్నము జలధి భగ్నముత్య ౧౨౦ యుతంబునాచుడా। పసునగ

భిత్తిపార్శ్వమున వారకలో వెలిగల్గుమూలలన్ । దరవగు రాసులన్ ఫలము

దెలిదిబాహ్యవీధిఁ క్రమంబుగా। గరయుగత్ర్యంశయుం స్థరలగాడనుగా

భోజిముంఫలబ్ధలా—

ద్విఘ్నవేధేభిత్తేః పార్శ్వలగ్నస్య రాశేః పరిధిమానం యద్దృశ్యతే తస్మాత్తద్ద్విగుణీకృతం పరిధిమానమితి ప్రకల్ప్య తద్వశాద్వేధం చ ప్రకల్ప్య పూర్వవత్ఫలమానీయ తత్ఫలం ద్వాభ్యాం విభజేత్-తత్ర లబ్ధమితి భిత్తిపార్శ్వలగ్నస్య రాశేః ఘనఫలం భవతి.

తథా భిత్తేరంతఃకోణస్థస్య రాశేః పరిధిం చతుర్భిర్నిహత్య పూర్వవత్ఫలమానీయ తత్ఫలం పునశ్చతుర్భిర్విభజేత్ తత్ స్ఫుటం ఘనఫలం భవతి-

తథా భిత్తేర్బహిః కోణస్థరాశేః తృతీయాంశాధ్యంశం సంయోజ్య పూర్వవత్ఫలం కృత్వా తత్ఫలే చతుర్భాగాంశం విశోధితే స్పష్టం ఫలం భవతి-

ఏవముభాద్వ్యంశకార్ రాశిభ్యాం జ్ఞానకృత్వా ఫలమానీయ తత్ఫలార్ధాద్వ్యంశార్ గృహ్ణీయాదిత్యుక్తం భవతి- శేషం పూర్వవత్ ||

గోడకు ప్రక్కనసుండు రాశిపరిధిని రెంటగుణించియా పరిధిచే పూర్వసూత్రక్రమంబున ఫలము సాధించియా లబ్ధము ౨ చే భాగించ ఫలంబగు

లోపలిమూలనుండు రాశిపరిధి ౪ చే గుణించియందుచే సాధింపబడు ఫలము ౪ చే భాగింప స్ఫుటఫలంబగు-

గోడనంటు వెలపలి రాశికి పరిధియందు ౧/౩ కూర్చి సాధింపఁబడు ఫలమున ౧/౪ తీసి యశేషము స్ఫుటఫలంబగు-

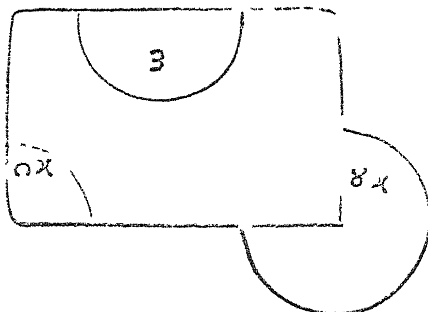
శేషవిధి సమానము-

ఉదాహరణం.

పరిధిర్భిత్తిలగ్నస్యరాశేస్త్రింశత్కరస్మృతః। అంతఃకోణస్థితస్యాపి తిథితుల్యాః కరాః కిల। బహిఃకోణస్థితస్యాపి పంచఘ్ననవ సమ్మితః।

తేషామాచక్ష్వమే క్షిప్రం ఘనహస్తాన్ పృథక్పృథక్ ॥

గోడకు ప్రక్కనయుండు గోధుమరాశిఖిలోకమ్మైనసా। గోడపులోపు కుసిస్సలయుకొంచెపు రాశికరంబులౌ లిఖల్ । గోడకుపార్శ్వకోణమున గొబ్బ న గొల్వరాబుధ్రైనయా। గాడపుచుట్టుకొల్తలను గల్గెడువారి కెఱిఁగింపుమా॥

వ్యాసః భిత్తిపార్శ్వస్థస్య రాశేః పరిధిః ౩ ద్విఘ్నః ౬౦ అంతఃకోణస్థస్య రాశేః పరిధిః ౧౫ చతుర్ఘ్నః ౬౦

బహిఃకోణస్థస్య ౪౫ స త్రిభాగైకఘ్నః ౬౦ ఏతేభ్యః ఫలం తుల్యమేవ ౬౦౦ ఏతత్ స్వస్వగుణేన ౨.౪ $\frac{౪}{౩}$ భక్తం జాతం ప్రత్యేకం ఫలం ౩౦౦.౧౫౦.౪౫౦

ఈయుదాహరణంబున గోడ ప్రక్క రాశికి పరిధి ౩౦ లోకుని రాశికి పరిధి ౧౫ వెలికుని రాశికి పరిధి ౪౫ గనుక నేడ నా యా రాసుల ఫలములు చెల్పుమనట

అంతఃకోణరాశి.	పార్శ్వజ రాశి.
౧౫	౩౦
౪	౨
	౬౦

పూర్వోక్తఘనఫలం.	పూర్వోక్తఫలం
౪)౬౦౦	౨)౬౦౦
నికరం	ఫలం.
౧౫౦	౩౦౦

వెలికుని యందలి ముప్పాతిక రాశి.

$\frac{౪౫}{౧}$ గుణ $\frac{౪}{౩}$ రాశి $\frac{౧౮౦}{౩}$ అప ౩ రాశి $\frac{౬౦}{౧}$

ఆరవపాలు.
౧౦

క్రమానీత ఘనపదము.

$\frac{౬౦౦}{౧}$ బా $\frac{౪}{౩}$ ప $\frac{౩}{౪}$ భా $\frac{౬౧౦}{౧}$

రాశి $\frac{౧౮౦౦}{౪}$ అపర ఘనపద మానం ౪౫౦

౨ ప్రశ్నలు.

లోకుసమున్నది వెలికుని। నాకసరస్సములు పరిధియల పార్శ్వమునకు జో కౌశరచందంబులు। నాకు దెలుపు ఘనపదముల నినదళాషి||

అంతఃకోణపరిధి ౩౦ పార్శ్వపరిధి ౯౦ బహిఃకోణపరిధి ౧౦౫

జలశుద్ధంబగు భూమిసంభృతములై జాలంగనొప్పాదునా। వలయంబుల్ నాయు గ్రగ్రహాసులగు చున్ వతిల్లుపాదంబులన్। గలసూక్ష్మంబును శూకమున్గురుతయున్ గ నుట్టుధాన్యంబులన్। వెలదీ దెల్పుము తూములెన్ని వరుసన్ వేర్వేరనారాసులన్||

పరిధులగల్గు పాదములు జాగగు ప్రక్కలనలోన వెల్పలన్। గురిగనరాసులం దునభ ఘోటకరత్నభుజంబులు న్వెసన్। శరగజకౌశికుల్మరియు సాయకబాణజలా బ్ధులైనచో। తరుణి రొమూడు జాతులగు ధాన్యపుతూముల నేర్పరింపుమా||

ఉత్తరములు.

౧నంబరు.

ఘనపదంబులు వరుసగా పవరుపెద్ద। ధాన్యరాసులపంచగజాంశయుక్త। తి స్థిరదళిబులు వస్వంశత్రిశరకరము। లధగిరులు వసుత్ర్యంశనందమితము||

ప్ర ౩౨౧౫ ౫/౭ ద్వి ౨౫౩ ౧/౭ తృ ౪౯౪ చ ౩/౭

౨నంబరు.

పాదరాశిని ఖఖరవుల్ బరగు పెద్ద। ధాన్యఘనపదసమ్మితి దడయ ఖఖ। రసగు ణంబులు ముక్కాలు రాశియందు। పదశకరరసవసురవుల్ సఘమునందు||౩||

ప్ర ౧౨౦౦ ద్వి ౩౬౦౦ తృ ౧౨౭౬౨ ౧/౨

(౩) క్రమమున కలములుగను పూర్ణరాసులరాగులు గోధుముల్ రాజనా లు। నఖగిరిశరతర్కనయనేషు నిధులు సనయనాంకశరనేత్రనందరాగ। జలచందము లు వ్యోమసాగరగజబాణరామాబ్ధివసుశివుల్ క్రమతనర్ధ। రాసులఖరసేధరదళకర గిర్యబ్ధులం గేంద్రతర్కాంకరామనేత్ర। శరములు ఖజలాంకస్వరచంద్రకరనంద బాణమితంబులు పాదరాసు। లసవ్యోమ రామాబ్ధిరాజేభరామశుల గ్న్ఖ ద్రిభూస్వభ

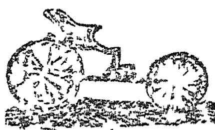
సంఛచంద్రాతకాచాష్టులుసహూన్యతాళాంకగజశూన్యరససందనేత్రములరహాగభి త్రివెలికోణరాసలవెలయుశూన్యాంకాష్టినందాబ్ధిమనుగిరుల్ నందచంద్ర। కరగ జాంకశరేభాద్రిగడగుమరియు। చందనందాంగకరగజసాకుజాహి। మితములగుచుం డుననిదీనిమతినెరుంగు। వారుబోరాశిగణితంపువలతులింపూ॥

రాసులు-	గోధుములు	వడ్లు-	
౯౫౨౬౫౭౨౦	౧౦౪౭౯౨౨౯౨	౧౧౮౪౩౫౮౮౦	నిండురాసులు
౪౭౬౩౨౮౬౦	౫౨౩౯౬౧౪౬	౫౯౨౧౭౯౪౦	అర్ధరాసులు
౨౩౮౧౬౪౩౦	౨౬౧౯౮౦౭౩	౨౯౬౦౮౯౭౦	పాతికెరాసులు
౭౧౪౪౯౨౯౦	౭౮౫౯౪౨౧౯	౮౮౮౨౬౯౧౦	ముప్పాతికెరాసులు

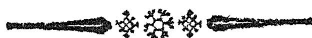
తడకమళరంగరాయని। కొడుకు సుకృష్ణదేవర్చకొలుచువిధము

లగు। సదుభావ్యార్యమతముగ। బడబడకుండంగనాంధ్రతాత్ప

ర్యములగ॥

శ్రీవేంకటార్యసద్గురుపరబ్రహ్మణే నమః

ఛాయావ్యవహారోక్త ప్రారంభః

తత్ర సూత్రం.

ఛాయయోః కర్ణయోరంతరె యె తయోర్వర్గవిశ్లేషభక్తా రసాద్రీషవః। సైకలబ్ధేః పదఘ్నం తు కర్ణాంతరం భాంతరేణోనయుక్తం దలె స్తః ప్రభే॥

ఛాయలకును గర్ణములకు జాలఁగ నువివరము । ల్దేయ వర్గములుగ నందు జెలగు నంతరంబుచే। జేయ రసగిరీషుభాజన జెందు ఫలము నొకటితో। జేయ సంకలనము నందు జెలగు మూలమున శ్రుతుల్ । జేయు హతము రోగముగ నగు జెలగి నంక్రమంబుగా జేయ శ్రుతిని ఛాయలగును జెందు నటుల గణముల్ జేయ ఫలము ఛాయగుణము జెలగి గణమందు నన్ । జేయ సంక్రమంబు శ్రుతులు సిద్ధి పొందు వేగ నిట్లు॥

ఛాయయోరితి. ద్వయోః ఛాయయోః కర్ణయోశ్చ యె అంతరె తయోర్వర్గాంతరేణ రసాద్రీషవః షట్సప్తత్యుత్తరపంచశతీ ౫౭౬ భక్తాః కార్యాః. తత్ర యా లబ్ధిః ఫలం తాం సైకాం కృత్వా తస్యా మూలెన కర్ణాంతరం హత్వా ఛాయాంతరేణ పృథక్ ద్విధ స్థానయుతోనం కార్యం తదర్ధె శంకోశ్ఛాయె స్తః.

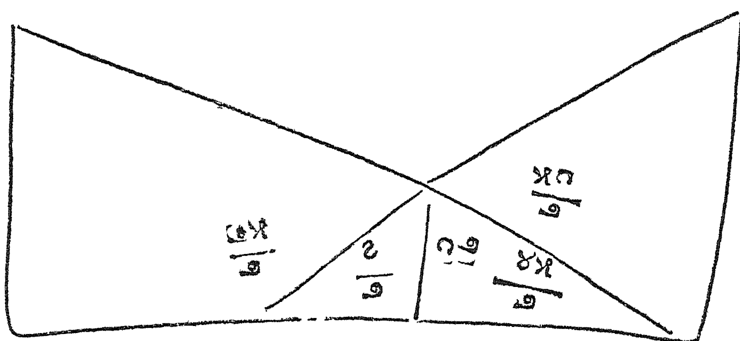
శంకు సంగం ఛాయల రెంటికి నంతరము సాధించు నెడ ఛాయాంతరంబును కర్ణాంతరంబును వేర్వేర వర్గించి యా వర్గాంతరముచే ౫౭౬ భాగించ లబ్ధమునం దొకటి గూర్చి యా మూలముచే కర్ణాంతరము గుణించి యందు ఛాయాంతరమును క్రమించ ఛాయాద్వయంబులగు.

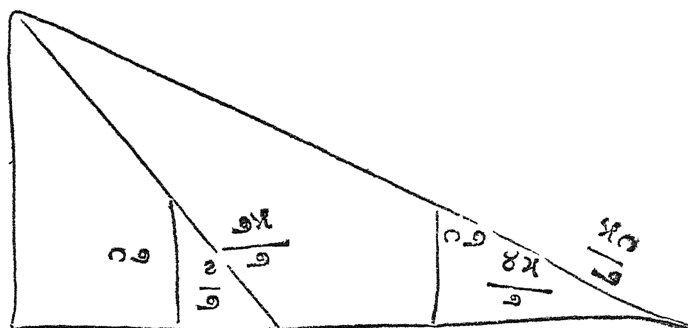
పూర్వోక్త మూలముచే ఛాయాంతరము గుణించి కర్ణాంతరము సంక్రమించ కర్ణద్వయంబులగు వెరియు.

ఉదాహరణం.

నందచంద్రైర్మితం ఛాయయోరంతరం కర్ణయోశ్చాంతరం విశ్వ
తుల్యం యయోః। తే ప్రభే వక్తి యో యుక్తిమాన్ త్వత్ర సావ్యక్తమవ్య
క్తయుక్తిం హి మన్యే ఖిలం.

ఛాయాభేదము లరునందచంద్రమితము శంకునకు। ఛాయయోగ్మ్య కర్ణవివృతి చాటు విశ్వమితముగా। ఛాయలట్టి వెరుగు నెవడు చతురమతి నివాడు దా। వేమరుంగ్రవ్యక్తయుక్తబీజమను చునమ్ముడుక్॥

నందచంద్రైః ౧౯ రితి స్పష్టార్థః। న్యాసః- తత్రాహి ఛాయయోరంతరం నందచంద్రమితం ౧౯ కర్ణాంతరం విశ్వతుల్యం ౧౩ తయోర్వర్గౌ ౩౬౧

ఈయుదాహరణంబున శంకు నీడలరెంటికి నంతరము ౧౯ యు వానికర్ణంబుల యంతరము ౧౩ను గలదు ఏనా ఛాయ లెట్లుండు ననుట.

౧౬౯ అనయోర్విశ్లేషః ౧౯౨ అనేన రసాద్రిషవః ౫౭౬ భక్తాః లబ్ధం ౩ సైకం ౪ తత్పదం ౨ అనేన కర్ణాంతరం ౧౩ హతం ౨౬ ఛాయాంతరేణ ౧౯ ఊనయుతం ౭ ౪౫ తయోరర్ధే ౭/౨ ౪౫/౨ ఛాయే స్తః ఏతే ఛాయే రాయుక్తిమాన్ప్రత్తిః ఛాయావ్యక్తం పాటీగణితం అవ్యక్తం బీజగణితం సర్వం వేత్తి మన్యే॥

అత్ర కర్ణానయనాయ ఛాయాభుజః ౧౨ కోటిః ఛాయా ౭/౨ భుజః తత్కృతీ ౧౪౪ ౪౯/౪ యోగః ౬౨౫/౪ తస్య మూలం ౨౫/౨ కర్ణః ద్వితీయకర్ణానయనాయ ఛాయాభుజః ౧౨ ఛాయా ౪౫/౨ తద్వర్గౌ ౧౪౪ ౨౦౨౫/౪ తద్యోగః ౨౬౦౧/౪ తస్య మూలం ౫౧/౨ కర్ణః

అథ ప్రకారాంతరేణ కర్ణానయనం యథా ఛాయాంతరం ౧౯ కర్ణాంతరం ౧౩ తద్వర్గౌ ౩౬౧ ౧౬౯ అంతరం ౧౯౨ అనేన రసాద్రిషవః ౫౭౬ భక్తాః లబ్ధం ౩ సైకం ౪ తత్పదం ౨ అనేన ఛాయాంతరం ౧౯ హతం ౩౮ కర్ణాంతరేణ ౧౩ ఊనయుతం ౨౫ ౫౧ తయోరర్ధే ౨౫/౨ ౫౧/౨ కర్ణౌ భవతః

న్యాసము

ఛాయానయనం

ఛాయాంతరం	కర్ణాంతరం
౧౯	౧౩
వర్గం	వర్గం
౩౬౧	౧౬౯

అంతరం

౧౯౨)౫౭౬(ఫలం ౩

౧/౪

మూలం ౨

ఛాయానయనం	కర్ణానయనం
కర్ణాంతరం	ఛాయాంతరం
౧౩ × ౨ = ౨౬	౧౯ × ౨ = ౩౮

౨౬	౨౬	౩౮	౩౮
౧౯	౧౯	౧౩	౧౩
౭	౪౫	౨౫	౫౧

అర్ధం ౩ ౧/౨ ౨౨ ౧/౨ అర్ధం ౧౨ ౧/౨ ౨౫ ౧/౨

భుజాః

ప్రథమం		ద్వితీయం	
శంకు	ఛాయ	శంకు	ఛాయ
౧౨	౩ ౧/౨	౧౨	౨౨ ౧/౨

వర్గాల వర్గం వర్గం వర్గం

౧౪౪ ౪౯/౪ ఋణ. ౧౨ వర్గం ౨౭౨౫/౪

వర్గయోగం-న ౫౭౬/౪ ౨-౨౫/౪ రాశి.

(౫౭౬-౪౯-౬౨౫)/(౪ ౪ ౪) ౨౬౦౧/౪ ౫౧/మూలం-౨

మూలం ౨౫/౨

౧ ప్రశ్నలు.

ఛాయాంతరంబునాలుగు। ఛాయలకర్ణాంతరంబు చతుపరిమితం।బై యున్న ఛాయమితముల। వేమెరుగింపుము వృగాక్షివిశదంబేనిన్॥ గిరిమితముఛాంతరమగున్। శరమితమలకర్ణములనుజలజాతముఖీ। వరలునెడఛాయమితముల। నెరుగింపుము ఛాయగణితమెరిగినజేగన్॥ నీడలభేదము రుద్రులు। నెడగుకర్ణాంతరంబునీలాలకయా। నీడలమితములుదెలుపుము। జోడుగలుగనట్టి బుద్ధి జూచితివేనిన్ నందచంద్రులమితముగ కర్ణాంతరంబు। ఛాయవిశ్లేషముగుమునిచంద్ర మితము। దీని చలితవేసియోంధీరగణక। పాటియైనబీజగణితంబుబయలనీకు॥

ప్రశ్న ఛాయాంతరం౪ కర్ణాంతరం౨ ద్విఛాతరం ౭కర్ణ౫౭ ఛారం౧౧-కర్ణం౭ చఛాకం౧౯కం౧౭

అథశంకుఛాయానయనేవృత్తార్ధం.

శంకుః ప్రదీపతలశంకుతలాంతరఘ్నః ఛాయాభవేద్వినరదీపశిఖౌ

చ్ఛభక్తః॥

శంకుచేగుణించిదీపశంకుమధ్యభూమితన్ ౧ శంకురహితదీపమిత్తిని

భజించుఛాయయై॥

శంకురీతి-ప్రదీపతలస్య శంకుతలస్య చయదంతరం తేనగుణితశ్శంకుః వినరె ణదిగతశంకునా ప్రమాణరహితే నెం

దీపమునకును శంకు స్థానంబునకును గలయంతరభూమానము చే శంకుమానం గుణించిదీప ప్రమాణమునశంకు ప్ర

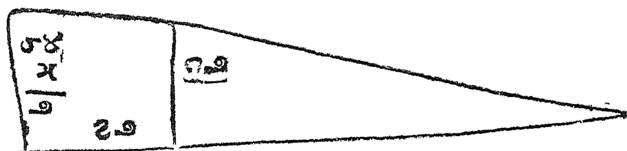
యావద్దీపశిఖోచ్ఛ్రయభక్తశ్శంకుశ్ఛాయా భవేత్ - నరశంకుః||

మాణరాశిని ద్రో విశేషముచే భజింప ఛాయా ప్రమాణంబగు.

ఉదాహరణమ్.

శంకుప్రదీపాంతరభూస్త్రిహస్తా దీపోచ్ఛ్రితిస్సార్ధకరత్రయాచేత్ । శంకోస్తథాకాంగుళసమ్మితస్య తస్య ప్రభాస్యాత్కియతీ వదాశు||

దీపశంక్వంతరపుభూమి త్రికరమితము। సార్ధత్రికరంబు దీపంబు శంకువరయ। ద్వాదశాంగుళపరిమితి దనరియుండ। దాని ప్రభయెంత యగు దెల్పు దానికమనా||

న్యాసః శంకుః ౧/౨ శంకోః ప్రదీపస్య చాంతరభూమిః ౩ అనయా గుణితః ౩/౨ దీపోచ్ఛ్రితిః ౭/౨ శంకుప్రమాణే నానేన ౧/౨ రహితా ౬/౨ ఛేదేన విభక్త ౩ అనయా భక్తః జాంతశంకుచ్ఛాయామానం ౧/౨ ద్వాదశాంగుళం.

దీపశంకులయంతరభూమి.

౩/౧ శంకు ౧/౨ గుణరాశి ౩/౨ భాజ్యం. దీపోన్నతం ౭/౨ తో శంకు ౧/౨ శేషం ౬/౨ హారకం ఇందు భాజ్యహారంబుల ఛేదము తుల్యంబగుట నశించిన హారము ౬) భాజ్యం ౩ హారభక్తలబ్ధం ౩/౬ అప ౩ రాశి ౧/౨ ఛాయామితము.

పదినెంబరు ప్రశ్నలు.

దీపోన్నతిపత్రికలు = దీపనరాంతముల కూ నిజసంఖ్యలు నశంకో। నాపూర్వాంగు ళమితిగా। నోపడత్ఛాయయెంతయొయ్యనెజెప్పుమా। నరదీపాంతరమేబది। కరజల ములుదీపమితము కాంతియదెంతో। కరజలములు ప్రచ్ఛిత్తంబుచు। సురపథగుణమంతరం బుచౌప్పడనెంతో॥

ప్రథమ ౧౫౬ = ౨౦౭ = శంకు ౧౨ ద్వితీయ ౨౩౦౫౦ శం ౧౨ తృతీ య ౨౧౩౦౩౦ శం ౧౨

దీపోచ్ఛ్రయానయనాయవృత్తార్థం.

ఛాయోద్ధృతేతునరదీపతలాంతరఘ్నే శంకౌ భవేన్నరయుతేఖలుదీపకౌచ్చ్యం॥
శంకుచేగుణించిదీపశంకుమధ్యభూమితి । శంకుచాయచేభజించి
శంకుగూర్చగనౌమా॥

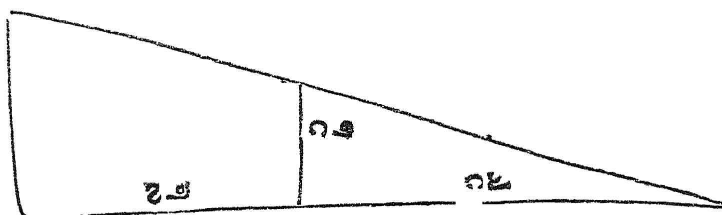
ఛాయేతి-శంకౌనరదీపతలాంతరేణ హతేఛాయయాభక్తేశంకునాయుతేదీ పోచ్ఛ్రితిర్భవేత్॥

దీపశంక్వంతరభూమినిశంకుచేగు ణించి ఛాయచే భాగింపలబ్ధమునందు శంకుమానముగూర్చినదీపోచ్ఛ్రితియగు ను. చునునట॥

ఉదాహరణం.

ప్రదీపశంక్వంతరభూస్త్రిహస్తాఛాయాంగులైష్షోడశభిస్సమాచే త్। దీపోచ్ఛ్రితిస్స్యాత్కియతీవదాశు.

అర్కమాంగుళంబులశంకుమితియును। మూడుహస్తములను మొనయు నంత। ర బుపుడమిచాయయగుపదాంగుళములు దీపమిరము దెప్ప తేటపడగ॥

న్యాసోఽయం ఛాయా శంకుః $\frac{౧}{౨}$ నరదీప తలాంతరం ౩ తేన గుణితః $\frac{౩}{౨}$ ఛాయయా $\frac{౨}{౩}$ భక్తః ఛేదం లవం చ పరివర్త్యేతి $\frac{౩}{౨}$ $\frac{౩}{౨}$ లబ్ధం $\frac{౯}{౪}$ నరేణ $\frac{౧}{౨}$ యుతః తదర్థం సమఛేదౌ $\frac{౧౮}{౮}$ $\frac{౪}{౮}$ యోగః $\frac{౨౨}{౮}$ ద్వాభ్యామపవర్తితః $\frac{౧౧}{౪}$ ఇయం దీపోచ్ఛ్రితిః.

$\frac{౩}{౧}$ గు $\frac{౧}{౨}$ రాశి $\frac{౩}{౨}$ భాగించు ఛాయచే $\frac{౨}{౩}$ పరి $\frac{౩}{౨}$ భా $\frac{౩}{౨}$ రాశి $\frac{౯}{౪}$ కూడం $\frac{౧}{౨}$ సమ $\frac{౧౮}{౮}$ $\frac{౪}{౮}$ యోగం $\frac{౨౨}{౮}$ అపవర్త రాశి దీపోన్నతం $\frac{౧౧}{౪}$

౩ ప్రశ్నలు-

తకటానందాంగుళంబులుదనరు నంత। రమున గలశంకుచాయ గజమితమైన। దీపకోచ్ఛ్రితియెంత గుదినకర ప్ర। మాణశంకున జెప్పుము మందయాన ॥ పదియంగుళ మ్ములెడగలశంకున చాయ నఖమితంబు సాగ నేని। దీపమెంత పొడవు నేపారుచున్నది। యంగుళులకు వదియానైన నెంత॥

ప్ర అం ౯ టు శం ౧౨ ఛా ౮ ద్వి అం ౫౦ ఛా ౨౦ తృ అం ౩౦ ఛా ౧౦

దీపశంక్వంతరభూజ్ఞానం.

వృత్తార్ధం-

విశంకుదీపోచ్ఛ్రయసంగుణా భా శంకూద్ధృతా దీపనరాంతరం

స్యాత్ ||

శంకురహితదీపమునను ఛాయహతము జేసియా । శంకుచే భజింప

దీపశంకుమధ్యమహి యగును ||

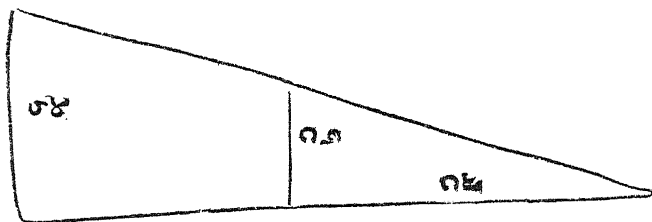
విశంకురితి - భా శంకుచ్ఛాయా విశంకుదీపోచ్ఛ్రయసంగుణా శంకునా రహితో యో దీపోచ్ఛ్రయః తేన గుణితా శంకూద్ధృతా శంకునా నేన భక్తా సతీ దీపశంక్వంతరభూమిః స్యాత్ ॥

దీపోన్నతిని శంకువు వ్యవకలించి ఛాయచేత గుణించి శంకుచే భజించిన నంతరభూమానము లభ్యంబగు.

ఉదాహరణం - పూర్వశ్లోకశేషం

త్ర దీపశంక్వంతరభూశ్చ కాం వా ||

అర్కమాంగుళంబులట శంకుమితమందు । సార్ధత్రికరదీపసన్నిహిత । భూమినిడగ ఛాయమొనయ షోడశాంగుళి । దీపనరములభూమి తెలుపుడమి ||

పూర్వోక్తపదదీపోచ్ఛ్రాయ ఛాయామితిశ్చ - శంకుశ్చ - న్యాసః యథా ఛా ౨/౩ శంకుః ౧/౨ దీపోచ్ఛ్రయః ౧౧ అం/౪ తద్భాగాంశసవర్ణితే ౪/౫ ౫౨/౫ అంత

దీపోచ్ఛ్రయం ౭/౨ (త్రా) శం ౧/౨ శేషం ౬/౨ గు ఛాయచే ౨/౩ రాశి ౧౨/౬ భాజ్యం హారం శంకుః ౧/౨ పరి ౨/౧ గు ౧౨/౬ జా ౨౪/౬ ఫలం ౪ ర

శం ౧౭/౫ అయం విశంకుదీపోచ్ఛ్రయః తే
న ౧౭/౫ భా ౨/౩ గుణితా ౩౬/౨౪ శంకునా
౧/౨ భక్తా ఛేదం లవం చ పరివర్త్యేతి ౨/౧
౩౬/౨౪ గుణితః ౭౨ హరేణ ౨౪ భక్తో ల
బ్ధం దీపనరాంతరం హస్తాః ౩

౧౧/౪ (త్రా) ౧౬/౨ ఘ ౨౨/౫ ౪/౫ శే ౧౭/౫
అపవర్తితరాశిః ౫/౪ గు ౨/౩ రాశిః ౧౮/౧౨ భా ౧౫/౨ ౨/౧
౧౮/౧౨ రాశిః ౩౬/౧౨ అపవ౧౨ లబ్ధం ౩

౪ ప్రశ్నలు.

తర్కాత్రిఘ్నమితంబుదనరుదీపంబున । చాయయెన్మిదైనచానదీప । ముసకుశం
కునకున మొనయునంతరమెంత । వేగబలుకు గణితవేదివేని ॥ కరయుగాంగుళములు౪ల
దీపికాఛాయ । నఖమితాంగుళంబులంఘదీప । నరవియోగమెట్లు లబ్ధి దీపంబు । చాయ
చందమిదియుచనిన సెట్లు ॥

ప్ర. దీ ౧౪౬ చా ౫ శం ౧౨ ద్వితీయ చా ౨౦ శం ౧౨ తృతీయ చా ౧౦ శం ౧౨

శంక్వానయనసూత్రం.

ప్రభసదిపమునగుణించి ప్రభయుతాంతరక్షితిన్ । విభజనంబు
జేయశంకువితతమానమబ్బెదున్
ఛాయచేతదీపము గుణించి చాయతోనంతర భూమిగూడిన రాశిచే భజిం
పశంకుమానంబగు.

ఉదాహరణము.

అంతరపుభూమిజలమితహస్తసమితి । దీపమితివిశ్వాడళములుదెలియ
ప్రభయు । వసుమితాంగుళనుగుచునువరలునెడను । శంకుమానంబబ
లుకుముసారసాక్షి ॥

౧౪౬ ౯౬ ౮

ఛాయ ౧/౩ గుణితప ౧౩/౨ రాశి ౧౩/౬ భాజ్యం ఛాయ ౧/౩ అంతరభూమిరసమ ౧/౧ ౩/౩ ౧౫/౨

రాశి ౧౩ హరం.

హరం ౧౩/౩ వరి ౩/౧౩ గుభా ౧౩/౬ రాశి ౩౯/౭౮ అపవర్తనా రాశి ౧/౨ శంకుమానం.

౫ ప్రశ్నలు.

తరణాలిథులు శిఖయుతరణానం దాంగుళ। మంతరంబు చాయమదగజములు। గనిన శంకువెంతకరజలంబులి ఖేహు। లలనఖంబులైన జెలగునెంత॥ గజజలములు శిఖయు। ఛాగ్నులంతరమును। చాయచందమితము చనెడుచోట। శంకుమితము జెప్పుము ఛాయాఖ్య వ్యవహృతి। విదితమేని వదినివిద్రుమోష్ఠి॥

ప్రదీ ౧౫ అం ౯౬ చా ౮ ద్వితీర ౨౩ అం ౧౫ చా ౨ తృదీర ౮ అం ౩ చా ౧

ఛాయాప్రదీపాంతరదీపోచ్చ్యానయనాయ

వృత్తమ్ ॥

ఛాయాగ్రయోరంతరసంగుణా వా ఛాయాప్రమాణాంతరహృద్భవేద్వా।

భూః శంకుఘాతః ప్రభయా విభక్తః ప్రజాయతే దీపశిఖౌచ్చ్య

మేవమ్॥ త్రైరాశికేనైవ యదేతదుక్తం వ్యాప్తం స్వభేదైర్హరిణేవ

విశ్వమ్॥

ఛాయాగ్రంబులయంతరక్షితి వెసన్ ఛాయాద్వికాభ్యస్తమై। ఛాయాయ

గ్మవిభేదభక్తమగుచున్ జానొందు భూమానమున్। ఛాయాభక్తము భూమి

శంకుహతి దాన్ సంగొచ్చ్యయుంబందుని। ఛాయాభేదములాత్రైరాశికవిధిన్

జానాకివిరాడ్భంగిమై

ఛాయాగ్రయోరితి-శంకుఛాయా ద్వయస్యాగ్రయోరంతరేణ గుణితాభా ఛాయా ఛాయాద్వయప్రమాణాంతరే ణహృతా సతీభూమిర్భవేత్-

భూశంక్వోర్ఘాతః ఛాయయాభ క్తస్సదీపోచ్చతాభవేత్-

ఏవంత్రైరాశికేనగణితంవ్యాప్తం యదేతత్పూర్వోదితంనిజభేదైః। తత్ర దృష్టాంతమాహ- హరిణాఖిలమివ- యథా భక్తజనమనఃక్లేశాపహారిణా హరి ణాఽఖిల జగజ్జననైకబీజేన - సకలభు వనభవనగిరిసరిదసురనరనగరాదిభిః స్వైర్భేదైఃజగద్వ్యాప్తం ఏవమఖి లమపిగణితంత్రైరాశికేనవ్యాప్తమితి-

ఛాయాద్వయాగ్రముల అంతర భూమానమును ఛాయాద్వయంబులచే వేర్వేరగుణించి యాఛాయాద్వయాంత రముచే భజింప ఛాయాంతర దీపభూ మానములగు.

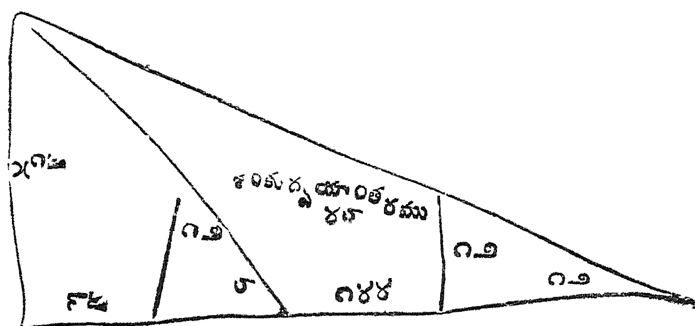
అంతర భూమి శంకుచే గుణించి ఛాయచే భాగించిన దీపోచ్ఛ్రయంబగు-

నిట్లనంతయుత్రైరాశిక భేదం బులనుట

ఉదాహరణము

శంకోర్భార్కమితాంగుళస్య సుమతేదృష్టాకిలాష్టాంగుళా ।ఛాయా
గ్రాభిముఖేకరద్వయమితేన్యస్తస్య దేశేపునః।తస్యైవార్కమి
తాంగుళాయదితదాఛాయాప్రదీపాంతరందీపోచ్చ్యంచకియద్వ
దవ్యవహృతింఛాయాభిధాంవేత్సిచేత్॥

సుమతీఛాయావిధానవ్యవహృతిఁ సొంపొందగాంతేనిసూ।ర్యమితంబౌన
రచాయవక్రిమితమై దంఙ్ల్లనాచాయకుఁ ।సమహస్తద్వయిసిల్పసౌన
ర పన్ జానో దసూరాంగుళల్ ।విమలంబైనప్రదీపశంకునియుతిన్
వేసెల్పదీపోచ్ఛ్రితిన్ ॥

శంకోరితి-అర్కమితాంగులస్యశం
కోర్భా-హే సుమతే అష్టాంగులా దృష్టా
ప్రథమఛాయా(గ్రా)భిముఖే తస్య ప్ర
థమశంకోర్హస్తద్వయమితే దేశేన్య
స్తస్య నిఖాతస్య తస్యైవ శంకోః ఛా
యా ద్వాదశాంగులా యది తదా శంకుద్వ
య ప్రదీపాంతరం దీపోచ్ఛ్రాయం చ వద-

న్యాసః- యథా ఛాయా(గ్ర)యోరం
తరం అంగులాత్మకం ౫౨ తేన ఛాయే ౮
౧౨ గుణితే ౪౧౬-౬౨౪ ఛాయాప్ర
మాణే-౮-౧౨ తదంతరం-౪-తేనహృతే
లబ్ధే-౧౦౪-౧౫౬-ఏతే ప్రథమద్వితీ
యశంక్వోశ్ఛాయయోరగ్రయోశ్చ ప్ర
దీపాంతరం చ భవతః || ....*

ప్రదీపోచ్ఛ్రాయం యథా-

భూః ౧౦౪-౧౫౬-ప్రథమశంకుః ౧౨
భూశంక్వోర్ఘాతః-౧౨౪౮-౧౮౭౨
ప్రథమఛాయయా ద్వితీయో ద్వితీయఛా
యయా చ భక్తౌ లబ్ధం అంగులాత్మకం

ఈయుదాహరణంబున ౧౨ అంగు
ళములగల శంకునందు ఛాయ ౮ అంగుళం
బులున్న ఆ శంకుఛాయకు ౪౮ అంగుళ
ములనుంచు శంకునకు ఛాయ ౧౨ అంగు
ళములును యుండెనేని యా శంకుద్వయం
బులకును దీపంబునకుం గల యంతరంబు
నుం దీపోన్నతంబునుం దెలుపుమనటు-

ఛాయా(గ్రా)ంతరభూమి ౫౨

ఛాయ ౮-౧౨

అంతరభూమ్యానయనము-

ప్రథమము-

౫౨
౮

౪)౪౧౬ ఫలము

౧౦౪
ఛాయా(గ్రా)ంతరము
శంకుమూలాంతరము
౯౬

ద్వితీయము

౫౨
౧౨

౪)౬౨౪ ఫలము

౧౫౬ చకార్ణశ్లాఘ్యత్రైలబ్ధంహస్తా
స్తకం దీపోచ్ఛ్రాయః ౧౫౬ $\frac{౧}{౭}$

ఏవమిత్యత్ర ఛాయావ్యవహారే త్రై
రాశికకల్పనయానయనం వర్ణ్యతే । తద్య
థా-

ప్రథమఛాయాగ్రాత్ ద్వితీయఛాయా
౧౨ యావత్ తావదవసాధితావత్ తా
ఛాయావయవేన । యది ఛాయా (గ్రా) ం
తరతుల్యా భూలభ్యతే తదా ఛాయా
యాః కిమితి - ఏవం పృథక్ పృథక్ ఛాయా
ప్రదీపతలాంతర ప్రమాణం లభ్యతే -
ప్ర ఫలం ౧౫ ఇఫలం ౧౦౮ ప్ర
ఫలం ౫౭ ఇఫలం ౧౫౬

ఏతే ఛాయాగ్ర ప్రదీపాంతరభూ ప్ర
మాణే తతో ద్వితీయం త్రైరాశికం యది
ఛాయాతుల్యే భుజే శంకుః కోటిః తదా
భూతుల్యే భుజే కా కోటిరితి ప్ర ఫ
లం ౧౨ ఇ ౧౦౮ లబ్ధం దీపోచ్ఛ్రాయం ౧౫౬
ప్ర ౧౨ ఫలం ౧౨ ఇ ౧౫ అత్ర ప
గుణకహారయోస్తుల్యత్వాన్నాశే లబ్ధం
౧౫౬ సమానం.

ఏవం పంచరాశికాదికమఖిలం ద్వి
త్ర్యాదిత్రైరాశికకల్పనయా సాధ్యం

౧౫౬

ఛాయాగ్రాంతరం ద్వితీయఛాయా
గ్రాంతరం

శంకుమూలాంతరం ౯౬ శంకుమూలాంతర ౧౪౪

దీపోచ్ఛ్రాయానయనం.

ప్రథమశంకుః	ద్వితీయశంకుః
$\frac{౧౦౮}{౧౨}$	$\frac{౧౫౬}{౧౨}$
౧౨౪ ౧౨౪	౧౨ ౧౨
ఫలం	ఫలం
౧౫౬	౧౫౬

త్రైరాశికన్యాసః

ప్రమాణరాశి ఛాయాంతరం ఛా
యాగ్రాంతరభూమి ఫలం ౫౨ న్యాసః
ఇచ్ఛా-

ప్రథమం	ద్వితీయం
ప్ర ఫలం ౫౨ ఇ ౫	ప్ర ఫ ౫౨ ఇ ౧౨
౪ ౧౬	౪ ౬౪
ఫలం	ఫలం
౧౦౮	౧౫౬

దీపోచ్ఛ్రాయనయన త్రైరాశికం.

ప్రమాణం ఛాయా శంకు ఫలం ఆంతర
భూమి ఇచ్ఛా

ప్రథమం	ద్వితీయం
ప్ర ఛా ౮ ఫలం ౧౨ ఇ ౧౦౮	ప్ర ఛా ౧౨ ఫలం ౧౨ ఇ ౧౫౬

౮౹౧౨౮౹౧౬ ఇచ్ఛాగుణహారం
(బులు.

తుల్యంబులగుటచే విడిచిన ఇచ్ఛా ఫలత్వమునందె.

౧౩౬

ఇట్లు పంచరాశికాదులన్నియు ౧౩ త్రైరాశికాదులవలన సాధ్యమనుట.
ఫలితార్థము.

౭ ప్రశ్నలు.

ద్వాదశాంగుళములదగు శంకుఛాయ యష్టాంగుళంబులై యలరుచుండ। నా ఛాయచక్కటి కగ్రభాగమునకాంగుళి దూరమందిడినట్టి సూత్రసమ్మి। తాంగుళశంకున కగ్రమితంబైన ఛాయ సన్నదు చోటజం బలాంక్షి। దీపోచ్ఛ్రయంబు నాదీప శంకు ద్వయాంతరములు వేర్వేరదనర జెప్పుము। అట్టిఛాయలు రసతిథులందుర సగుణాంతరంబు నగల చోటనవియె దెలుపు। మత్తులురసంబులును ఛాయ చయము గాము। లంతరమ్ము నగను చోట నెంతయగును.

ప్ర-ఛా౭ ౧౨అంతరం. ౩౦ ద్వి-ఛా౭-౧౬అంతరం ౩౬ తృ ఛా౨ ౭ అంతరం౩౨

తదిదమఖిలం గణితజాతం త్రైరాశికేన వ్యాప్తం
యద్యేవం తద్బహుభిః కిమిత్యాశంక

క్యాహ.

యత్కించిద్గుణభాగహారవిధినా బీజేఽత్ర వా గణ్యతే తత్త్రైరాశికమేవ నిర్మలధియామేవావగమ్యం విదాం। ఏతద్యద్బహుధాస్మదాదిజడధీబుద్ధిప్రవృద్ధ్యై బుధైస్తద్భేదాన్ సుగమాన్విధాయ రచితం ప్రాజ్ఞైః ప్రకీర్ణాదికం ॥

యత్కించిదితి। ఏవం త్రైరాశికేన విదాం నిర్మలధియాం జ్ఞాతుం శక్యమేతత్। యతః ప్రాజ్ఞైః తద్భేదాః త్రైరాశికభేదాః

సుగమార్కృత్వా ప్రకీర్ణాదికంరచితం। తదస్మాదాదిజడధి
యాంబుద్ధిప్రవృద్ధ్యై శిష్యహితునోక్తం||

ఈవిధభేదములెల్లను పావన త్రైరాశికమున బడయగదగుదా। నావిష్ణు
డాత్మభేదము। గావించు ప్రపంచలీలగనుగొననిందున్||

అట్లైననివియెల్లనిట్లేలరచియింప బడెననహేతువు గడకవినుడు। యిందే
ని బీజంబునందేనిగణితముల్ హరగుణవిధులచేనర్థిందెలియు। నవియె
ల్ల త్రైరాశికవిధిచే నిమర్గలమతులకేయవగమ్య మానమగుట। నట్టివిభేద
ములన్నా బోటిజడబుద్ధులకు దెలియటకునైలలితఘణితి। ప్రాజ్ఞబుద్ధులచేత
న ప్రచురమగుచు। లలితగతినీ ప్రకీర్ణాదిలక్షణములు। లక్ష్యయుక్త
ములగునట్లురచితమయ్యె। ననుచు దెలియుడుప్రాజ్ఞులునయముమీర||

ఉత్తరములు- ౧నంబరు-

మొదలిటనైదునతొమ్మిది। విదితంబగురెంటనష్టవిధిమితములగున్। షదియా
రైదునుమూటను। తుదిముప్పదిపదియునారుతోలగదుఛాయల్||

ప్ర. ౫-౯ ద్వి ౯-౧౬ తృ ౫.౧౬ చ౧౬-౩౦

౨నంబరు. ౩. ౪. ౫

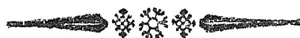
ఈనాల్గు ప్రశ్నలందును। జానుగనొండొరులుతమకుజనునుత్తరముల్। గానబ
లుకనావశ్యము। గానమువేర్వేరబలుక గాణకవర్యా||

౩నంబరు-

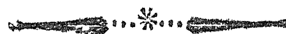
కరగిరులువియత్తరణులుకరగచ్ఛంచములుదీపకోన్నతులుతుదల్। మరిరసరా
ములుఖగుణములు। లురగేందులునాద్యభాంతరోన్నతభూముల్। ప్రదీ౭ ౨ ప్రథమశం
కున్తరం౩ ౬ద్వి౭ ౨ద్విదీ౬ం ప్రథమశంక్వంతరం౩ ౦ద్వి౭ ౫తృదీ ౧౦౮ ప్రథమ
శంక్వంతరం౧౮ద్వి౫ర

గురుభాస్కరాచార్యరచిత। శరవాందిమహీధరార్యవివృతంబగుచున్
వరలెడుఛాయావ్యవహృతి। హరితనకృష్ణుండొనరచెనాంధ్రము
గాగన్||

శ్రీవేంకటార్యానుగ్రహబ్రహ్మణేనమః॥

కుట్టకవ్యవహారః ప్రారంభః॥

నవమః॥

అథాత్రస్వరూపం యథా॥

కుట్టకంబన నెగడునుగోరి యొక్క । రాశి స్వేష్టగుణంబు నందిర మణచేఁక ।
హీనయుక్తంబు హారకహృతము నొంది । ఫలము నిశ్శేషమగునట్లుండ
జేయ॥

ఈకుట్టకవ్యవహారంబున - భాజ్యంబనభాగింపదగు రాశియు హారంబనహరించెడు రాశియు - క్షేపంబనకలిపెడు రాశియనునిన్నియుంపటసంజ్ఞలు దెలియందగు - వల్లియనతీగవలెక్రిందికిదిగుచుండునంకంబులరీతిసంజ్ఞయగు - నిందువలనగలప్రయోజనము పైనొండువహారభాజ్యరాసులు భిన్నంబులగునెడనట్టిరాసులపూర్ణాంకంబులుగా నొనర్పియంకముల్గాంచునెడ ఫలరాసులభిన్నంబులగునట్లు నిశ్శేషంబులగునట్లుం జేయువ్యస్తత్రయరాశిక్రియావిశేషంబని విచారించదగు దీనిక్రమంబునవివరింపంబడియెదు.

తత్రాదావపవర్తనమాహవృత్తేన.

భాజ్యోహారః క్షేపకశ్చాపవర్త్యః కేనాప్యాదౌ సంభవే కుట్టకార్థం ।
యేనచ్ఛిన్నౌ భాజ్యహారౌ న తేన క్షేపశ్చైతద్దుష్టముద్దిష్టమేవ॥ ౧॥

ఇట్టికుట్టకమునఁ నెగడు రాసులు మూడు భాజ్యహారక్షేపభవ్యసంజ్ఞ । నలరు
నీమూడునునట్టిపృథక్ బులు జేయఁడగునపవర్తనంబగునెడలను । హారభా
జ్యంబులనపవర్తనముచేసనజే క్షేపంబు ... చేయఁగబ
డదేని దుష్టంబని ... గనెగడు॥

శేషము ద్రిఁడివిధియు దు(వా)మంబదు.

భాజ్యేతి. ఆదౌ తేనాప్యంకేన నతిసంభవే కుట్టకార్థం భాజ్యః। హారః క్షేపకశ్చ అపవర్త్యాః యేనాంకేన భాజ్యహారౌ భిన్నౌ అపవర్తితౌ తేన చేత్ క్షేపో నాపవర్తితుం శక్యః తదా తదుద్దిష్టం దుష్టమేవ॥

కుట్టకము జేయకొరకు పైనొడివిన భాజ్య హార క్షేపంబులు మూడును నపవర్తనము జేయుట కనుకూలంబగు నెడను నపవర్తింపవలయు. నట్టిచోట భాజ్యహారంబుల నపవర్తనము జేయదగు నంకము చేత క్షేప మపవర్తనము గాదయ్యేనేని యా ప్రశ్నము దుష్టంబు. అనగా నందు కుట్టకము లెంచవదనుట.

అపవర్తనాంకజ్ఞానసూత్రం.

వృత్తేహ.

పరస్పరం భాజితయోర్యయోర్యః శేషస్తయోః స్యాదపవర్తనం సః। తేనాపవర్తేన విభాజితౌ యౌ తౌ భాజ్యహారౌ దృఢసంజ్ఞితౌ స్తః॥౨॥

సీసశేషం గతి.

హారభాజ్యములను నన్యోన్యభక్తంబు। జేయునెడల తుది జెలగు నంక
మట్టిరాశియుగ్మ మపవర్తనము జేయఁగి రయంకమనుచు నగును దె
లియ॥

అన్యోన్యపవర్తన రాశిని। దయ్యన హారభాజ్య క్షేపస్థానాంకంబుల్। చె
య్యముతోడ భజించిన। నొయ్యన దృఢసమాఖ్యలొందు ఫలముల్॥

తేనాప్యపవర్త్యా ఇత్యుక్తం పూర్వసూత్రే. తత్ప్రాధాన్యజ్ఞేయమిత్యత ఆహ. పరస్పరమితి. యయోర్భాజ్యహారయో రంకయోః పరస్పరం భిన్నయోః ...

ఇయ్యపవర్తనవిధి తెనుగు. రం సైద్ధలోను పన్యసించి యుండుటవల ననిశ్చుటును నావశ్యంబయ్యె. నవ్విధికి ...

వర్తనంస్యాత్. ఏవం తేనాపవర్తేన విభాజితౌ యౌ భాజ్య హరౌ తౌ దృఢ సంజ్ఞితౌ స్తః॥

యునట్లుఅపవర్తనాంకంబులగు రాశిత్రయంబును - దృఢంబులను సంజ్ఞలు గలయదియగును నియమము. విచారించందగు

అథవల్లీ స్వరూపనిరూపణేనాహ -

సార్ధవృత్తేనాహ -

మిథోభజేత్తౌ దృఢభాజ్యహారౌ యావద్విభాజ్యే భవతీహ రూపం। ఫలాన్యధోధస్తదధో నివేశ్యః క్షేపస్తదంతే ఖముపాంతిమేన।స్వోర్ధ్వే హతేంత్యేనయుతే తదంత్యం త్యజేన్ముహుస్స్యాదితి రాశియుగ్మం॥౩౫౦

అన్యోన్యంబు భజింపవలె దృఢము లౌ హారాంక భాజ్యాంకముల్। జన్యంబౌ ఫలముల్ క్రమముగ మీదనుంచి క్రిందికి। విన్యాసంబుల స్థితంబులగు చున్ క్షేపము క్రిందుగా। శూన్యంబుంచవలెనటుల క్రమమై శోభిల్లసున్నందుకున్॥

భజియించునెడ లరూపము। భజనాంకమునందు నిల్చు పర్యంతంబున్। భజియింపవలయు దొట్టి। భజనము హారాంకమున నెబరగు స్వలయున్॥

ఆలతలోనంత్యాంకము। గాలుసునంత్యంబన గడగును పాంత్యం। బైలలి సమీపితాంకము। సీలలనమాప్తి దాక నెగడును సంజ్ఞల్॥ అంత్యస్థానము నందున్న యుపాంత్యాంకంబున స్వోర్ధ్వమున్ గుణితమై బాగొప్ప స్వాధస్థితా। సంత్యాంకంబును గూడనిట్లు మరియున్న ల్పాంశగావించుచో। సంత్యంబుల్విడువంగ యుగ్మకమిలిన్నల్పాంశ దురాసల్గనగు॥

మిథఇతి - తౌ భాజ్యహరౌ మిథోఅన్యోన్యం భజేత్ - యావద్భాజ్యే రూపం ఏకోంకో భవతి -

పూర్వసూత్ర లబ్ధంబులగు దృఢ భాజ్యహారంబులతో లుత హారము చే భాజ్యంబు భజింపవలయు - నట్టి చో లబ్ధ హారాంకంబ ధికంబయ్యేనేని యా ఫలస్థానమున సున్నయుంచవలయును - పిదప క్రమం

భజనెలబ్ధానిఫలానిఅధోధోవల్లీవల్లీవత్స్థాప్యాని-

తదధః ఫలానామధస్థాత్ - శేషః స్థాప్యః - తదంతె శేషహాం శేఖ-శూన్యం స్థాప్యం-

ఉపాంతిమేన అంత్యోపరిస్థేస్వాంకె నస్వోర్ధ్వే హతె అంత్యేనయుతె నతితదంత్యంత్యజేత్-

ఇతిముహుఃకృతెనతి - సర్వోపరిస్థె ఉపాంతిమెనహతెఅంత్యేనయుతె-అంత్యత్యాగే ఉపాంతిమాభావాత్ - రాశియుగ్మంశిష్టం||

బునచిన్న రాశిచేపెద్ద రాశియ వతలాన విభాగంబునభాగి చునట్లుపరస్పరము భాగించునెడకడవలనొకటిమిగులునంతవరకుభాగించవలయు-

అట్టి లబ్ధంబులువరుసగా నొకటిక్రింద నొకటి వాలీగెవాకినట్లుంచవలయు-

ఆక్రిందశేషహారకంబును-నాక్రిందసున్నయును క్రిచెట్టుమీదినుండిలీగెక్రిందికి దిగినట్లుఉనుంచవలయు-

ఇట్లుంచినలీగెయందుకడపటిదియంత్యంబనియు - దానిపై దియుపాంత్యంబనియు సంకేతితంబులగుటంజేసిఉపాంతిమంబగుశేషాంకముచేనాపైయంకము గుణించిదానంతట్టసంజ్ఞంబగుచున్న కలిపియయ్యత్యము విడువవలయు-అంతఅంత్యంబువిడుచుటవలనను పాంత్యంబంత్యంబగు-నిట్లుక్రమంబున దెలియునది

ఇట్లుక్రమంబున లీగెనశించునంతవఱకు జేయునెడఅంతటికిని పైనుండుదానిని ఉపాంతిమముచేగుణించి యంత్యము గూర్చుటచేతనుయొనయ్యంత్యము విడుచుటచేతయు-సంత్యములేగయ్యె-అంత్యములేనియెడనుపాంత్యసంజ్ఞనశించుటవలన రాశిద్వయము నిలిచేనని విచారించవలెను-

తత్ర గుణఫలస్వరూపమాహ.

అర్థేన -

ఊర్ధ్వో విభాజ్యేన దృఢేన తష్టః ఫలం గుణస్స్యాదపరో హరేణ ॥ ౪ ॥

ఏవం తదైవాత్ర యదా సమాస్తాస్స్యుర్లబ్ధయః ॥

ఆయుక్తంబుఁ నూర్ధ్వరాశి దృఢభాజ్యంబు తష్టంబు గాన్ । జేయంగాం
చు ఫలంబు దా గుణము గున్ జెల్వొందు హారంబునన్ । జేయం దష్టము నన్యమి
త్రీ యదగన్ సిద్ధించు నల్పంబులో । నాయంకంబులు యుగ్మసంఖ్య లగు
చున్ నల్వొందు నాదిక్కునన్ ॥

తత్ర ఊర్ధ్వాంకో దృఢభాజ్యేన తష్టో భాజ్యే శిష్టం ఫలం స్యాత్. అపరో అధస్థో హరేణ దృఢేన తష్టస్సన్ గుణః స్యాత్.

అందుపైనిలిచిన రాశిని దృఢభాజ్యంబు చే భాగించ శేషము ఫలంబగు.

క్రిందిరాశిని దృఢహారంబుచే భాగించ శేషము గుణకారాంకంబగు.

ఇందు శేషము భాగించునెడ నెయ్యంకముతో దృఢభాజ్యమును గుణించి యూర్ధ్వరాశియందు వ్యవకలింపఁబడియె నయ్యంకంబున దృఢహారరాశి గుణించి రెండవరాశియందు వ్యవకలింపవలయు నని వక్ష్యమాణంబగుటవలన సూచింపఁబడియె - అనగా ఫలములబ్ధియత్రతుల్యంబుగా నుండవలయు ననుట.

ఏవం తదైవేతి యదాత్ర లబ్ధయో వల్లీరూపాః సమాః ద్వ్యాదికాః స్యుః

ఇట్లు ఫలగుణంబులు లభించుటపూర్వోదాహృతంబగు తెఱఁగు యందు లబ్ధిచువ రసలు - రెండు - నాలుగు - ఆరు మొదలగు సరిసంఖ్యలుగా నుండు విషయంబులయందే నని నియమము విచారించవలయును.

చేద్విషమౌ తదానీం। యథాగతౌ లబ్ధిగుణౌ విశోధ్యౌ
స్వతక్షణాచ్ఛేషమితౌ తు తౌ స్తః॥౫

ఏర్పడ్డవల్లీ ఫలములు। జయ్యన విషమంబులగుచు జాల్గనియుం
డుగ। నయ్యెడనా శేషంబుల। నెయ్యముగ స్వతక్షణముల నెడపగ
నవియౌ॥

యదా లబ్ధిగుణౌ విషమౌ స్యాతాం తదా యథాగతౌ ఉక్తవిధినా కృతౌ లబ్ధిగుణౌ స్వతక్షణాత్ భాజ్యహారరూపాత్ శోధ్యౌ - శేషతుల్యౌ లబ్ధిగుణౌ భవతః-

అట్లుగాక వరసలు ౩-౫-౭ మొదలగు బేసి సంఖ్యలుగా నుండునెడ పూర్వవిధిచేత లభించు శేషసంఖ్యలు తమతమ హారరాసులలో వ్యవకలింప శేషంబులు ఫలగుణరాసులగు.

౧ ఉదాహరణము

ఏకవింశతియుతం శతద్వయం యద్గుణం గణక పంచషష్టియుక్। పంచవర్జితశతద్వయోద్ధృతం శుద్ధిమేతి గుణకం వదాశు తం॥

చంద్ర నేత్ర భుజంబులో చంచలాక్షి। యెట్టి గుణమున గుణియించి
యిరురసములు। కూడి శరనందచంద్రులగొనగ చాలు। శుద్ధినొందు
నగుణము విబుధి గనుము॥

హే గణక- ఏకవింశతియుతం శతద్వయం యద్గుణం యేన గుణితం పంచషష్టియుతం పంచోనశతద్వయేన భక్తం సత్- నిశ్శేషం స్యాత్ - తం గుణం ఆశు వద -

ఈయుదాహరణంబున- భాజ్యము ౨౨౧ హారము ౧౯౫ క్షేపము ౬౫ అనగా యిన్నూట యిరువై యొకటియను సంఖ్యచే గుణించి అరువదియైదు కలిపి నూటతొంబదియైదుచే భజింప శేషము లేకయు భిన్నముగాకయు ఫలము లభించు. అట్టి గుణకారాంకము తెలుపుమనుట

భాజ్యం ౨౨౧ హారం ౧౯౫ క్షేపం ౬౫

అత్ర పరస్పరభాజితయోః భాజ్యభాజకయోః శేషః ౧౩ అనేన భాజ్యహారక్షేపాః అపవర్తితాః జాతా దృఢాః భాజ్యః ౧౭ హారః ౧౫ క్షేపః ౫ అనయోః

౧౯౫)౨౨౧(౧ ఇందుకడపలల
౧౯౫ భాగించునంకము ౧౩
౨౬)౧౯౫(౭ గనుక అపవర్తనాంకము.
౧౮౨
౧౩)౨౬(౨ (౧౩)
౨౬

దృఢభాజ్యహారయోః పరస్పరభక్తయోః లబ్ధయోऽధోऽధః తదధః క్షేపః తదధః శూన్యం నివేశ్యం జాతా వల్లీ. ఉపాంతిమేన స్వోర్ధ్వే హతే ఇత్యాదినా కరణే జాతం రాశిద్వయం ౪౦-౩౫ ఏతౌ దృఢభాజ్యహారాభ్యాం ౧౭-౧౫ తష్టౌ జాతౌ లబ్ధిగుణౌ ౬-౫ తథాహి-౨౨౧ పంచగుణితాః-౧౧౦౫ పంచషష్ట్యా ౬౫ యుతాః ౧౧౭౦ హారేణ ౧౯౫ హృతాః లబ్ధం ౬ ఏవం అన్యత్ర॥

నిష్పన్న దృఢభాజ్యహారక్షేపములు

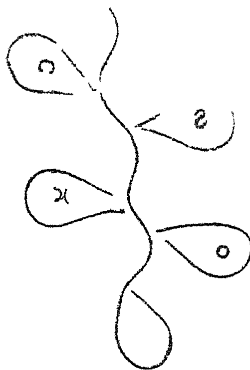
దృ-భా ౧౭ దృ-హా ౧౫-దృ- క్షే ౫

వల్లీ-

౧౫)౧౭(౧
౧౫
౨)౧౫(౭
౧౪
౧

౫ ఉపాంత్యం
౭ స్వోర్ధ్వేన
౩౫
౦ అంత్యం
౩౫
౧ స్వోర్ధ్వేన
౩౫
౫ అంత్యం
౪౦

యిట్లు జేయ శేష రాసులు.

ఊర్ధ్వభాగః
౧౭)౪౦(౨
౩౪
౬ ఫలం
రుణం
౨౧
౫
౧౧౦౫
౬౫
౧౯౫)౧౧౭౦(౬
౧౧౭౦
అధోభాగః
౧౫)౩౫(౨
౩౦
౫ గుణం

౧ ప్రశ్నలు.

అబలబల్కులకు శేషగుణంబు లెట్టి। యంకగుణమయి చంద్రార్థ సంకలన తారాగధృతిభక్తమైనచో వేగ బల్కు। కుట్టకవిధంబునమది గురుతు గనిన॥ బాహుజలలోకములు దేనవధము నర్ప। నర్థనందయుతంబయి యమరచంద్ర। హారణమందనిరగ్రకము గుచు వెలయు। నట్టి గుణములబలుకు మోయబలద్రుతము॥ కరరసాబ్ధులు గుణించుగణీతమితము। బలుకు జలవసుయుతమయి ఖామనంద। భృతుల బాల్గాననిశ్శేషగతిని వెలయు। గుణఫలంబులు వేర్వేరగా గుమివుడ॥

ప్ర - భా ౩౦౬ హా ౧౮౭ క్షే ౫౧ ద్వి - భా ౩౨౮ హా ౧౩౩ క్షే ౯౧౬ తృ భా ౨౪౮ హా ౧౯౯ క్షే ౭౭౨

సూత్రం.

భవతి కుట్టవిధౌ యుతి భాజ్యయోస్సమపవర్తితయోరపి వా గుణః। భవతి యో యుతిభాజకయోః పునస్స చ భవేదపవర్తన సంగుణః॥ ౭

గుణమగుచుండు భాజ్యయుతి కుట్టమునందపవర్తితంబులై। గణకునకు నేక్షునాఫలము గ్రక్కునసయ్యపవర్తనాంకసం। గుణితము చెందుచున్మరియు గుట్టవిధిన్ యుతిభాజకంబులు। ఫణితిని నిందునన్గుణము భాసిలున యొయ్యపవర్తగుణ్యమై॥

భవతీతి-అపివా-యదా - యుతిభాజ్యయోరపవర్తితయోరపి పూర్వోక్తవిధినా కుట్టకవిధౌ గుణో భవతి-లబ్ధస్తు-అపవర్తనసంగుణాసతి భవతి. పునః యుతిభాజకయోః అపవర్తితాత్

పూర్వసూత్రమునందు భాజ్యహారక్షేపంబులు మూడును సమానాంకము చేతనపవర్తనము గాని యెడ గుణఫలంబులు త్రుంచ్నంబు గావని నొడువుట నిందు విశేషము దెలుపంబడియె.

హారోఽస్యగుణో భవతి. నో అపవర్తనాఙ్కేనగుణస్స్యాత్ భవతి. లబ్ధస్తు అపవర్తనాఙ్కేనఅగుణిత ఏవేతిబోధ్యం.

ఏయ్యెడహారకల అపవర్తనంబు నొందకుండినను. భాజ్యక్షేపరాసులు రెండును అపవర్తనంబులగునయ్యెడను గుణంబు సిద్ధించు. నట్టిచోట లబ్ధము అపవర్తనాంకముచే గుణింపంబడవలయు.

మరియు భాజ్యంబ అపవర్తనంబుగాక హారక్షేపంబుల అపవర్తనంబులగు నెడ నుగుణంబ అపవర్తనాంకముచే గుణితంబగుచు గుణంబగునదియు ఫలము గుణింపకయ లభించు ననియు విశేషద్వయము.

౨ ఉదాహరణము.

శతంహతం యేనయుతం నవత్యా వివర్జితం వా విహృతం త్రిషష్ట్యా।
నిరగ్రకం స్యాద్వద మే గుణం తం స్పష్టం పటీయాన్యది కుట్టకేసి ॥

శతముహతంబు దేననయి జేంన తొంబదిచా ద్రిషష్టిచే। హృత
ము యిశేషహీనమగునెట్టిగుణంబు ఫలంబభిన్నమై॥

శేషము క్రిందవ్రాయంబడు.

భా ౧౦౦ హా ౬౩ క్షేపం ౯౦

న్యాసః భాజ్యః ౧౦౦ క్షేపః ౯౦ హారః ౬౩ అత్ర కిలలబ్ధ క్షేపాణాం వల్లీ ఉపాంతిమే నస్వోర్ధ్వేహతఇత్యాదినాకరణే జాతం రాశియుగ్మం ౨౭౩౦ . ౧౫౩౦ భాజ్యహారాభ్యాం ఆభ్యాం ౧౦౦.౬౩ తష్టౌజాతౌ పూర్వవల్లబ్ధిగుణౌ ౩౦.౧౮

౧
౧
౧
౨
౨
౧
౯౦
౦

ఇందు మూడు రాసులను నపవర్తనంబు జేయకయ యథాక్రమంబున వల్లీ సాధింపంబడియె.

౬౩)౧౦౦(౧
౬౩
---
౩౭)౬౩(౧
౩౭
---
౨౬)౩౭(౧
౨౬
---
౧౧)౨౬(౨
౨౨
---
౪)౧౧(౨
౮
---
౩)౪(౧
౩

౧

౯౦ ఊ
౧ ర్ధ్వ

౯౦
౦ అం

౯౦
౨

౧౮౦
౯౦

౨౭౦
౨

౫౪౦
౧౯౦

౬౩౦
౧

౬౩౦
౨౭౦

౯౦౦
౧

౯౦౦
౬౩౦

ఇయ్యపవర్తనంబున తనంతట నేకశేషంబగుటవలన నపవర్తనంబు లేదనియు - సంయుత్పన్న లబ్ధంబులువల్లీఫలంబులనియుదెలియదగు.

ఊర్ధ్వరాశి.

౧౦౦) ౨౪౩౦ (౨౪
౨౪౦౦
౩౦ ఫలం

అధోరాశి||

౬౩) ౧౫౩౦ (౨౪
౧౨౬
౨౭౦
౨౫౨
౧౮ గుణః.

౧౫౩౦
౧

౧౫౩౦
౯౦౦

౨౪౩౦

ఇదిపూర్వసూత్రక్రమన్యాసము.

అథ - భాజ్యక్షేపాంశభిరపవర్తితా - భాజ్యః౧౦ క్షేపః ౯ హారః౬౩ అనేనజాతావల్లీ యథా -

అత్రలబ్ధయోవిషమా జాతాః అతఃపూర్వోక్తరీత్యా ప్రాప్తౌలబ్ధిగుణౌ ౭ - ౪౫ స్వతక్షణాభ్యాంఆభ్యాం ౧౦ - ౬౩ శుద్ధౌజాతౌలబ్ధిగుణౌ ౩ - ౧౮ లబ్ధిః౩అపవర్తనేన౧౦ గుణితా జాతా ౩౦ - ఏవం - ౩౦ - ౧౮

౦
ఊ
౩
౯
౦

ఇందుహారంబపవర్తనాహతంబుగామింజేసిభాజ్యంబును క్షేపంబును ౧౦ చేనపవర్తింపంబడియెనట్లు సాధితంబగు భాజ్యహారక్షేపంబులు.

భా౧౦ హా౬౩ క్షేపః౯ తీగె.

దీనివలనలభించినగుణఫలములు ౨౭ - ౧౭౧ వీనితమతమహారతక్షణంబులగు ౧౦ - ౬౩ చేభాగించశేషములు ౭ - ౪౫

ఇచ్చటత్రీగెలబ్ధంబులుజేశిగానుం | కిథివలనశేషంబులు.౩-౧౮. ఇందు
డుటవలన నాయారాసులుతమతమ | కుఫలము అపవర్తనాంకంబుచేగు
హారరాసుల యందు వ్యవకలింపశే | ణిం ౧౦ ఫలము౩౦ ఇట్లుఫలగు
షంబులుఫలగుణంబులగు ౫౦ నను | ణంబులు౩౦.౧౮

ఇట్లుభాజ్యక్షేపాపవర్తనన్యాసము.

అథవాహారక్షేపానపవర్తనవ త్రి
తౌభాజ్యః౧౦౦క్షేపః౧౦హారః౭
అనేనజాతావల్లీ||
పూర్వవ త్రాశియుగ్మం ౮౩౦.
౩౦ భాజ్యహారాభ్యాంతాభ్యాం౧౦౦
౭ తష్టాజాతౌలబ్ధిగుణౌ౩౦ - ౧౮
త్రగుణః ౧౮అపవర్తనేన౯గుణి
తఃజాతస్సఏవ|| ౩౦- ౧౮

౧౪
౩
౧౦
౦

హారక్షేపంబుల-౯ చేనపవర్తిం
పలబ్ధభాజ్యహారక్షేపంబులుభా౧౦౦
హా౭క్షే౧౦దీనివలననుత్పన్న ౦ఖ
గుతిగె.
పై రాశిర౩౦ క్రిందిరాశి ౩౦వీ
టినితమతమహారంబులచే బండింప
శేషంబులు-౩౦. ౧౮గుణంబునఅ
పవర్తనాంకముచే.గుణింప౧౮
గుణముఫలము.౩౦

విశేషసూత్రం.

వేర్వేరగునంకంబుల| వేర్వేరుగనుభాజ్యములనుకొనవలయునపుడు|
బర్వినయెడగుణఫలములు|బర్వుమనపవర్తనాంకఫలగుణితము లై||

భాజ్యహారంబులేనియు - భాజ్యక్షేపంబులేనియు - హారక్షేపంబులేనియు - తొ
లుతనపవర్తితంబులగుచు - పృథక్త్వంబందిపిదపమూడవరాశితోనపవర్తింపబడి
తను ఇట్టిపృథగ్రాశిత్రయముచే కుట్టకలబ్ధగుణంబులు సిద్ధించు - నందు - ఏరాశి ఏ
యంకముచేనపవర్తితంబయ్యె నయ్యంకంబులచేలబ్ధగుణంబులవేర్వేరగుణింపవ
లయునను - ఈయర్థముసంస్కృతసూత్రంబునగూఢంబుగనున్నయది.

అథవా భాజ్యక్షేపౌ ౧౦౦. ౯౦ దశభిరపవర్తితౌ జాతౌ ౧౦. ౯ పునః హారః ౬౩ క్షేపౌ నవభిః అత్ర జాతం భాజ్యం ౧౦ హారః ౭ క్షేపం ౧ అనేన జాతా వల్లీ - అత్ర జాతో గుణః ౨ లబ్ధిః ౩ గుణః ౨ అపవర్తనేనానేన గుణితః ౧౮ లబ్ధిః ౩ అపవర్తనేనానేన ౧౦ గుణితః ౩౦ ఏవం.

౦
౨
౧
౦

ఇందు పూర్వోదాహృతథా ౧౦౦ హా ౬౩ క్షే ౯౦

భాజ్యక్షేపాపవర్తనం.

భా ౧౦౦ క్షే ౯౦ అపవర్తనాం

కం ౧౦ దృఢం భా ౧౦ క్షే ౯

దృఢక్షేపహారకాపవర్తనం

హా ౬౩ దృక్షే ౯ ఇందు క్షేపము ల్యముచేత నపవర్తించ దృఢం

హా ౭ క్షే ౧

ఇట్లు రెండు పర్యాయంబులపవర్తించ లబ్ధదృఢరాశిత్రయము.

భాజ్యం ౧౦ హారం ౭ క్షే ౧ దీనను త్పన్నంబగు తిరిగి లభించిన ఫలగుణంబు

ఫలం. ౩ గుణ. ౨

అవ. $\frac{౧౦}{౩౦}$ అవ. $\frac{౯}{౧౮}$

ఇట్లు నాల్గువిధంబులను నిష్పన్నంబులగు ఫలగుణంబులు తుల్యంబులు.

ఫలం. ౩౦ గుణం. ౧౮

రుజువు.

```
 ౧౦౦
  ౧౮
 -----
 ౧౮౦౦
   ౯౦
 -----
౬౩ ) ౧౮౯౦ ( ౩౦
   ) ౧౮౯౦ (
   ------
```

౨ ప్రశ్నలు.

జలశరములెట్టి గుణమయి । వలనగు యుతిహానములను వాయుజములచే ।
వెలయుచు శరగుణహృతి జగ । లలన రో ఫలగుణములందు లిబల్కు వెసన్ ॥

భాజ్యం ౧౭ క్షేపం ౫ హారం ౩౧

అథ సూత్రం వృత్తార్ధం.

క్షేపజే తక్షణాచ్ఛుద్ధే గుణాప్తీ స్తో వియోగజే॥ ౨౫౦

క్షేపజములు తక్షణముల జెంది వియుతిని విధిగ । క్షేప వియుతి జెందు

నెడల జెలగు గుణము ఫలముగ॥

క్షేపజేతి. క్షేపజే క్షేపోత్థే గుణాప్తీ గుణలబ్ధీ స్వతక్షణాచ్ఛోధితే సత్యౌ వియోగజే భవతః॥

క్షేపరాశి ఋణ యు నెడ పూర్వసూత్ర లబ్ధ గుణఫలంబుల తమతమ హారరాశులయందు వ్యవకలింప శేషంబులు గుణఫలంబులగుచుండు.

ఉదాహ - పూర్వ శేషం.

వితతము జెందు క్షేపమది వేగ విహీనము జేయుచో టనాయ

తుల గుణంబు దెల్పు ఘటిమంబు గగుట్ట మెరింగి తేనియుం॥

అత్ర నవతి క్షేపయోర్లబ్ధి గుణౌ జాతౌ ౩౦. ౧౭ స్వస్వతక్షణాభ్యాం ౧౦౦. ౬౩ శోధితౌ శేషమితౌ ౭౦. ౪౬ లబ్ధిగుణౌ నవతివర్జనే జ్ఞాతవ్యౌ॥

ఇందు పూర్వ సాధితంబులగు లబ్ధగుణంబులు ౩౦ . ౧౭ తమతమ హారంబుల వ్యవకలింప శేషంబులు ౭౦ ౪౬ లబ్ధ గుణంబులు క్షేపము ఋణ యు నప్పుడగు.

రుజువు.

౧౦౦
౪౬

౪౬౦౦
౯౦
---
౬౩)౪౫౧౦(౭౦
)౪౫౧౦(

ఉదాహరణాంతరం. ౩

యద్గుణా గణకషష్టిరన్వితా వర్జితా చ దశభిః షడుత్తరైః। స్యాత్త్రయోదశహృతా నిరగ్రకా తం గుణం కథయ మే పృథక్ పృథక్॥ ౯॥

నరగున దెల్పు గుట్టకము జాల నెరుంగు గణాంక సత్తము । త్వరిత దళితంబు జేయుచు లసిత షోరసి హృత గాంచి తేనియుం । గరువడమే గుణంబు గనియందవదారు వివరాగయో

గమల్ । గురిగని విశ్వహారమున గోరి భజింపనిరగ్రకంబులౌ ।

భాజ్యం ౬౦ హారం ౧౩ క్షేపం ౧౬ (త్రో) ౧౬

యద్గుణేతి - హే గణక షష్టిర్యద్గుణా యేన గుణితా షోడశభిర్యుతా హీనా వా త్రయోదశహృతా సతీ నిశ్శేషా భవతి తం గుణం వద - న్యాసః - భా ౬౦ హా ౧౩ క్షే ౧౬ అత్ర వల్లీ - అతో జాతం రాశిద్వయం ౩౬౮-౮౦ భాజ్యహారాభ్యాం ఆభ్యాం ౬౦-౧౩ తష్టౌ ౮-౨ అత్ర లబ్ధీనాం విషమత్వాత్ ఏతౌ లబ్ధిగుణౌ ఆభ్యాం ౬౦ - ౧౩ విశోధితౌ ౫౨-౧౧ క్షేపజావేవైతౌ - స్వతక్షణాభ్యామాభ్యాం ౬౦ ౧౩ విశోధితౌ వర్జనే లబ్ధిగుణౌ - ౮-౨ యథా ౬౦ గుణం ౨ గుణితః ౧౨౦ క్షేపేణ ౧౬ వర్జితః ౧౦౪ హారేణ ౧౩ భక్తః జాతో లబ్ధిః ౮

(౪)
(౧)
(౧)
(౧)
(౧)
(౧౬)
(౦)

ఊర్ధ్వరాశి

౬౦) ౩౬౮ (౬
౩౬౦

ఫలం౮

అధోరాశి

౧౩) ౮౦ (౬
౭౮

౨ గుణం

ఇచట వల్లీ ఫలంబులు విషమంబులగుటవలన తమతమ హారంబుల (తీ) సి - శేషము గుణఫలంబులు

౫౨ ఫలం - ౧౧ గుణం

(తీ) సివేయునెడల నీ ఫలగుణంబులు తమతమహారంబువ్వ వకలించలబ్ధంబులగు - గావున (తీ) సివేయుటయందు ఫలగుణంబులు.

౮ ఫలం ౨ ఫలం గుణం

ఋజుక్షేపం

కూడుట -
౬౦
౧౧

౬౬౦
౧౬
---
౧౩) ౬౭౬ (౫౨
౬౫

౨౬
౨౬

(తీ)సివేయుట
౬౦
౨

౧౨౦
౧౬
---
౧౩) ౧౦౪ (౮
౧౦౪
===

సూత్రం సార్ధవృత్తం -

గుణలబ్ధ్యోః సమం గ్రాహ్యం ధీమతా తక్షణే ఫలం। హరతష్టే ధనక్షేపే
గుణలబ్ధీ తు పూర్వవత్। క్షేపతక్షణలాభాఢ్యా లబ్ధిః శుద్ధౌ తు వర్జితా॥

తక్షణమున గుణఫలములదౌల్యఫలమునందగా। దగు నెలమితో గ్రహింపద
గును గుట్టకంబునన్॥ హరతష్టంబున నిల్చు క్షేపము చటన్ హృతించి క్షేపం
బుగా। వరుసన్ దొల్తటిభంగి లబ్ధిగుణముల్ బాగొప్ప సాధించుచో। నెరి నా
తష్టఫలంబు లబ్ధి యుతముల్ నిర్ణీతమానంయుతిన్। మరి క్షేపంబు విపర్జి
తంబగు నెడన్ మట్టంబు సేయన్ దగున్॥

గుణలబ్ధ్యోరితి - ధీమతా తక్షణే ఫలం గుణలబ్ధ్యోః సమం తుల్యం గ్రాహ్యం

పై యుదహరించుటీగె వలన నుత్పన్నంబులగు నూర్ధ్వా - అధో రాసులను తమతమహారకంబులచే భాగించు నెడలను భయత్ర లబ్ధంబులు సమానంబులుగా నుండు నట్లు - భాగించవలయు. అనగా గుణంబు తన హారముచే భజించునపుడెంత లబ్ధము లభించునంతయె లబ్ధంబు ఫలంబును తన హారముచే భజించునపుడును గ్రహింపం దగు గాని రాశి యధికంబుగ నుండిన ను గ్రహింపందగదనుట.

ధనక్షేపే హరేణతష్టే సతి పూర్వవద్గుణలబ్ధీ భవతః - పరంతు క్షేపస్య తత్తక్షణం హరణ - తత్ర యో లాభస్తేన ఆఢ్యా యోక్తాకార్యా.

శుద్ధౌ తు క్షేపతక్షణలాభేన వర్జితా కార్యా-

క్షేపము హారముచే భాగింపబడునెడ లనట్లు హారభక్త క్షేపఫలంబు వేరనుంచి యా శేషము క్షేపము గానుంచి పూర్వక్రమంబున గుణ ఫలంబులు సాధించునెడ క్షేపంబు కూడుటగా నుండెనేని లబ్ధమగు ఫలంబున పూర్వము లభించిన క్షేపభక్తఫలము సంకలనము జేయవలయు.

క్షేపము త్రోయవలయునెడల క్షేపమును హారముచే హరించిన ఫలము ఫలంబున త్రోయవలయునని విశేషము.

ఉదాహరణం.౪

యేన సంగుణితాః పంచ త్రయోవింశతి సంయుతాః। వర్జితా వా త్రి
భిర్భక్తా నిరగ్రాస్స్యుః స కో గుణః॥

దేనన్నైదిటి గుణియించి దిరిసిద్ధు। లందు రూ౨౩ కలిపినను గళినను। మూ
డిట భజింప శేషంబు మొనయకుండు। నచట గుణములు వేర్వేర నాకు దెల్పు.

భాజ్యం ౫ హారం ౩ క్షేపం ౨౩

అత్ర పూర్వవద్రాశియుగ్మం ౪౬
౨౩ ఉభావస్వహారాభ్యాం ఆభ్యాం
౫.౩. తష్టాతయోస్సైవగ్రాహ్యః
అత్ర ద్వితీయరాశౌ త్రిభిస్తష్టే సప్త
లబ్ధిః.౭ ఊర్ధ్వరాశౌ పంచభిస్తష్టే
నవలభ్యంతే తత్ర నవన గ్రాహ్యః
యతః గుణాలభ్యోస్సమం గ్రాహ్య
మిత్యుక్తత్వాత్ అతస్సైవ గ్రా
హ్యః అతస్త్రయోవింశతిః ౨౩ త్రి
భిః ౩ తష్టా సప్తఫలం ద్వే శిష్టే ఫల
స్యసామ్యాత్ షట్చత్వారింశ ౪౬
దపి పంచభిః ౫ తష్టాః సప్తఫల పర్యం
తమేవ తష్టవ్యాః తతః పంచత్రిం
శత్పర్యంతం తష్టే ఏకాదశశిష్టాః
ఏవంజాతే గుణాప్తీ ౨. ౧౧

౧
౧
౨౩
౦

ఇందు ఊర్ధ్వరాశి అధోరాశి.

౫)౪౬(౯ ౩)౨౩(౭

ఇందు మొదటి రాశియగు ౪౬ను
౫ చే భాగించునెడ ఫలము ౯ లభించు
రెండవ రాశియగు ౨౩ను ౩ చే భా
గింప ఫలంబు ౭ లబ్ధించుట వలనను
సూత్రంబున గుణఫలంబులకు భాగిం
చునెడ ఫలము తుల్యముగానుండ వల
యుననుటం జేసి రెండిటను ౭ ఫల
ము సిద్ధించు పర్యంతంబు భాగింపంబ
డియె.

౩౫ ౨౧
శేషము ఫలము. శేషము గుణము
౧౧ ౨

రుజావు

౫
౨

౧౦
౨౩
---
౩)౩౩(౧౧
౩౩

అత్ర లబ్ధఫలగుణౌ ౨ క్షేప తక్షణఫలం ౭ అనేన ఆఢ్యాల్లబ్ధిః ౧౧ గుణం ౨

ఊర్ధ్వరాశి అధోరాశి
౮ ౨

౧
౧
౨
౦

ఇందు తష్టఫలం బులబ్ధియుతము] అనుటవలన తష్ట ఫలము ౭ సంకలనము జేయ ఫలము ౧౧

క్షేపజే తక్షణాచ్ఛుద్ధ ఇతి. క్షేప జాతే గుణాప్తీ తక్షణాద్యా జ్యహారరూపాచ్ఛోధనీయే. యథాద్యోత్రయా చ్ఛోధితౌ ఏకం శిష్టం ౧ పంచభ్య ౫ ఏకాదశ ౧౧ శోధితుం న శక్యా ఇతి విపరీతం శోధనం. ఏకాదశభ్యః పంచ శోధితాః శిష్టాః షట్ ౬ బుణగతా జాతా విశుద్ధా గుణాప్తీ. ౧. ౬ ఏవం సతి పంచ ఏకగుణా జాతా పంచైవ ణత్వాత్ర దోవింశ త్యాస్సకాశాత్ పంచత్య క్తాః శిష్టా అష్టాదశ త్రిభిర్భక్తాః ఆప్తాష్షట్ అన్య త్ మూలవివక్తముదాహరణం. హారతష్ట ఇతి సూత్రక్రమేణాన్యాసః.

భాజ్యం ౫ హారం ౩ క్షేపం ౨౩

౩] ౨౩ (౭
౨౧
---
౨ శేషం

భాజ్యం ౫ హారః ౩ క్షేపః ౨

ఇందు క్షేపము త్రోయు నెడ గుణ ఫలంబులు సాధించు క్రమమున తమత మ హారంబుల రాసులు వ్యవకలింప వల యు ననువిధి వలన గుణంబున రాశి త్రో యనొకటి శేషంబగు ఫలంబున రాశి ౧౧ నంత హారకము గనున గుట త్రోయు టకు శక్యంబు గామిం జేసి ౧౧ లో ౫ ల గి త్రోయబడ వలయుట ఆరు ఋణంబ య్యె ఇట్లగు నెడ ఫలమునకు హారకం బగు నొకటి చే గుణింప గలిగిన ఋణగ తంబయ్యె గావున దాని క్షేపంబున ౨౩ త్రోయ శేషము ౧౭ దీని ౩ చే భాగింప లబ్ధంబయ్యెనని తెలియు నది.

క్షేపము త్రోయు నెడ హారతష్ట ఫలము త్రోయవలయు ననుట.

ఊర్ధ్వరాశి అధోరాశి

వల్లీ

శుద్ధాతుపజేన్తేతి ఋణలబ్ధ్యాజాతే గుణాప్తీ ౧. ఋధనలబ్ధ్యర్థం ద్విగుణితే స్వస్వ హారశేషే తేన విశుద్ధి జాతే గుణాప్తీ ౭.౪

౪	౭
౭	౭
౯	౪
౧ ఋజువు	౪

శేషః
౪
౨౦   శేషః
అంతరం   ౨౩
౩)౩(౧

౩ ప్రశ్నలు

గిరులెయ్యంకగుణంబయి । నరగుననంతా శేషవియుతిసంయుతులు ఐగ్నా । శరశత

క్తంబగు నెడలను । సరసిజముఖిశేష మిదిచానగు ఫలము ॥ భా ౭ హా ౫ శే ౨౫

విశేషంసూత్రంవృత్తం.

శేషాభావోథవాయత్ర శేషశ్చాథ్యద్ధరోద్ధృతః । జ్ఞేయంశూ

న్యంగుణంతత్ర శేషోహారహృతఃఫలం ॥ ౧౩

శేషమెయ్యెడలేకుండు జెలగియెచట । హారహృతంబయి శేషంబువి

రతిజెందు । నట్టియెడలగుణంబుదానభముఫలము । హారహృతశేషక

ఫలంబె యగుచువెలయు ॥

శేషాభావేతి- యత్ర శేషస్యాభావః యద్వా హారహృతః శేషః నిశ్శేషస్స్యాత్ - తత్ర శూన్యం గుణకం హారహృత శేషోలబ్ధి ఫలం.

శేషము లేకున్నను హారంబుచే శేషము నిశ్శేషంబుగహరింపబడినను నచ్చట గుణకారము లేదనియు- హారముచే శేషము హరించిన ఫలంబులబ్ధంబనియు దెలియవలయు.

ఉదాహరణము ౧౯

యేనసంగుణితాః పంచ త్రయోవింశతిసంయుతాః । వర్జితావాత్రిభిర్భక్తాః . . .

మన్యః త్రయోదశహృతా నిరగ్రాః స్యుః తం గుణం గణక కీర్తయాశు ॥౧౪

శరము వెట్టిగుణంబయిహరిచేదమున | గూడివిశ్వహారంబున గుణఫలములు |
నొడువుశరరహితములయాతిబడయునెడల | గుణములెట్టులగు చెరగున న్నా

కవర్యా-

భాజ్యం౫హారం౧౩క్షేపం౦.౦.౬.౫

అత్ర క్షేపాభావాద్గుణాప్తీ ౦.౦
అథవా ౧౩.౫ అథవా ౨౬.౧౦
ద్వితీయే భాజ్యః ౧౩ క్షేపః ౬౫
అత్రాపి క్షేపశ్శుద్ధ్యేద్ధరోద్ధృత ఇతి
గుణశ్శూన్యం జ్ఞేయం ఫలం ౫

ఈ రెండు ప్రశ్నలయందును క్షేపము సున్నయగుటవలన గుణము సున్నయయ్యెగావున మొదటిప్రశ్నంబున ఫలము సున్నయు - రెండవ ప్రశ్నంబున ౫ ఫలము నయ్యెనని విచారించవలయు.

అథ సశ్లిష్టకుట్టకే గుణలబ్ధ్యోరనేకత్వార్థం సూత్రం

వృత్తార్ధం.

ఇష్టాహతస్వస్వహరేణయుక్తే తే వా భవేతాం బహుధా

గుణాప్తీ ॥౧౪౫॥

ఇష్టగుణములగుచు నెసగినదమరుగు | హారములం గూడియలరటనచట |
బొడములబ్ధిగుణములెడలక బహుభంగులగుచు వెలయుచుండు లలిత
ఫణితి ||

ఇష్టాహతస్వస్వహరేణ యుక్తే తే వా భవేతాం బహుధా గుణాప్తీ॥

ఈకుట్టకమందంతటనునుత్పన్నంబులగు గుణఫలంబులు తమతమహారకంబులు నిష్టవశంబునగుణితంబులగుచు తొలుతటిగుణఫలంబులంగూడి యనేకంబులగుచుండు.

ప్రథమోదాహరణన్యాసము.

భాజ్యం-౨౨౧-హారం౧౯౫-క్షేపం౬౫

దృఢభాజ్యం౧౭ హారం౧౫ క్షేపం ౫

ఫలం౬ గుణం౫

ఇష్టం-౨కి		ఇష్టం౩కి		ఇష్టం౮కి		ఇష్టం౭కి	
ఫలం	గుణం	ఫలం	గుణం	ఫలం	గుణం	ఫలం	గుణం
౧౭ / ౨	౧౫ / ౨	౧౭ / ౩	౧౫ / ౩	౧౭ / ౮	౧౫ / ౮	౧౭ / ౭	౧౫ / ౭
౩౪ / ౬	౩౦ / ౫	౫౧ / ౬	౪౫ / ౫	౧౩౬ / ౬	౧౨౦ / ౫	౧౧౯ / ౬	౧౦౫ / ౫
౪౦	౩౫	౫౭	౫౦	౧౪౨	౧౨౫	౧౨౫	౧౧౦

రుజువు.

౨౨౧
౩౫
౭౭౩౫
౬౫
౧౯౫)౭౮౦౦(౪౦
)౭౮౦౦

రుజువు.

౨౨౧
౫౦
౧౧౦౫౦
౬౫
౧౯౫)౧౧౧౧౫(౫౭
)౯౭౫(
౧౩౬౫
౧౩౬౫

రుజువు.	రుజువు.
౨౨౧	౨౨౧
౧౨౫	౧౧౦
౨౭౬౨౫	౨౪౩౧౦
౬౫	౬౫
౧౯౫)౨౭౬౯౦(౧౪౨	౧౯౫)౨౪౩౭౫(౧౨౫
)౨౭౬౯౦(	)౨౪౩౭౫(

సంశ్లిష్టకుట్టకే సూత్రం వృత్తం.

ఏకో హరశ్చేద్గుణకౌ విభిన్నౌ తదా గుణైక్యం పరికల్ప్య భాజ్యం।
అగ్రైక్యమగ్రం కృత ఉక్తవద్యస్సంశ్లిష్ట సంజ్ఞః స్ఫుటకుట్టకోఽసౌ॥ ౧౫౪౦॥

హరమేకంబు గుణాళి భిన్నములు గానయ్యెం దనచోటులన్ । పరికల్పించి
గుణాళి యోగమచటన్ భాజ్యంబునన్ గ్రైక్యమున్ । నెరినగ్రంబుగ నిల్పి పూ
ర్వవిధులన్ నిర్మితమున్ జేయుచో । నెరి సంశ్లిష్టపుకుట్టకంబిది యనన్
నీరాతి హాటించదగున్ ॥

ఏతత్.- యద్యేకో హారః గుణకౌ చ విభిన్నౌ తదా గుణైక్యం భాజ్యం కృత్వా శేషైక్యమగ్రం శుద్ధిం చ కృత్వా ఉక్తవత్కృతే సంశ్లిష్టనామా కుట్టకో భవేత్ ॥

హారంబొక్కటియు గుణంబులు రెండురాసులును శేషంబులు రెండురాసులుగానుండునెడల గుణద్వయసంకలనరాశి భాజ్యంబును శేషరాశ్యైక్యము క్షేపంబును హారంబు యథాక్రమంబునుంగా కల్పించి పూర్వోక్తవిధిని గుణమును సాధించునది దీని సంశ్లిష్టకుట్టకంబని వ్యవహరింపంబడు.

ఇందు క్రమప్రాప్తంబులగు గుణఫలంబులను తమతమ హారకంబులలోన వ్యవకలించి శేషమును గుణఫలములుగా నెరుంగునది.

ఉదాహరణం.

కః పంచనిఘ్నో విహృతస్త్రిషష్ట్యా సప్తావశేషోఽథ స ఏవ రాశిః॥ దశా
హతస్స్యాద్విహృతస్త్రిషష్ట్యా చతుర్దశాగ్రం వద రాశిమేనం॥ ౧౬౪౦॥

జాణగుణంబు రామరస జాజితము న్స్వరశేషముష్వనో । గాణకమ్యైటి
ధాశియదిగ్ర కున్నదిజ్ఞ హతంబు జెందిదా । ఘాణితహారకా హృతము
ర్వ్యగనిం ద్రులు శేషమైనచో । జాణతగల్గినన్మొ దువుచయ్య నసెట్టిదియా
నొరాశిదాన్ ॥

గుణం ౫ హారకం ౬౩ శేషం ౭

గుణం ౧౦ శేషం ౧౪

విధివత్ గుణైక్యం భాజ్యం శేషైక్యం క్షేపం కృత్వా న్యాసః

భాజ్యం ౧౫ హారం ౬౩ క్షేపం ౨౧

భాజ్యహారక్షేపాః త్రిభిరపవర్త్యాదృఢాః

భాజ్యం ౫ హారం ౨౧ క్షేపః ౭

వల్లీ-

అత్ర గుణైక్యం భాజ్యం అగ్రైక్యం శుద్ధిః ఇతి - కోరాశిః పంచఘ్న దశాహత ఇతి - గుణౌ ౫ - ౧౦ తదైక్యం ౧౫ సప్తావశేషః ౭ చతుర్దశావశేషః ౧౪ తదైక్యం ౨౧ న్యాసః భాజ్యః ౧౫ క్షేపః ౨౧ హారః ౬౩ త్రయాణాం త్రిభిరపవర్తనాత్ జాతా దృఢాః - భాజ్యః ౫ హారః ౨౧

౦
౪
౭
౦

లబ్ధంబగు రాశియుగ్మము

ఊర్ధ్వరాశి-

౫)౭(౧
౫

౨

అధోరాశి-

౨౧)౨౮(౧
౨౧

౭

క్షేపః ౭ అనేన జాతా వల్లీ - జాతౌ రాశీ ౭ - ౨౮ భాజ్యహారాభ్యాం ౫ - ౨౧ తష్టౌ జాతౌ లబ్ధిగుణౌ ౨ - ౭ - తత్క్షేపాభ్యాం శుద్ధౌ జాతౌ వియోగజౌ లబ్ధిగుణౌ ౩ ౧౪ అయం రాశిః ౧౪ పంచాహతః ౭౦ త్రిషష్ట్యా ౬౩ భక్తః శేషం ౭ అ

తమతమహారంబుల వ్యవకలించు శేషం - బులు ఫలగుణంబులు - ఫలం ౧౪ గుణం రుజువు -

౧౪
౫
౬౩)౭౦(౧
౬౩

౭

౧౪
౧౦
౬౩)౧౪౦(౨
౧౨౬

౧౪

ధాయం ౧౮ శభికః ౧౼ హతః ౧౮౦ త్రిషష్ట్యా-౬౩ భక్తః శేషం ౧౮ ఉభయత్ర ఫలైక్యం ౩	రెండులబ్ధంబులు సంకలించిన ఫలముతుల్యము- ౩

౮ ప్రశ్నలు

బాణహతమయిగి లోకభక్తమగుచు। గజకరంబులు శేషమై గడగు రాశి। సప్తగుణితంబున స్త్రాగ్నిసంవిభక్త। మునసునత్యష్టిశిష్టమై మొనయ జెపుము॥

గుణం ౫-౭ హారం ౬౭ శేషం ౨౫-౧౭

అథాస్థిరకుట్టకెసూత్రం వృత్తం-

క్షేపెతుర్యత్ర పెయదివాబీశుద్ధౌ స్యాతాం క్రమాద్యే గుణకారలబ్ధీ । అభీప్సితక్షేపవిశుద్ధ నిఘ్నే స్వహారతష్టే భవత స్తయోస్తే ॥ ౧౭౫౦

రూపకెూగమునందేనిరూపవియుతి। యందుక్రమలబ్ధగుణములు జెందుదానిఁ। ఇష్టక్షేపంబుచేహతవెూనయుజే। స్వస్వహారతష్టమొగిజేయుచశేష్యనవియు॥

క్షేపేతి క్షేపే ఏకాంకెవిశుద్ధౌవజేఽనీయెవాసతి యెత్రమాద్గుణకారలబ్ధీస్యాతాం- తెఇష్టక్షేపె విశుద్ధిహతె సత్యౌతథాస్వ స్వ హారతష్టే సత్యౌతయోఃభాజ్య భాజకయోస్తేగుణలబ్ధీభవతః॥	ఒకటిక్షేపముగానేనియు శుద్ధిగానేనియుగల్పించిపూర్వవిధిచేగుణఫలంబులుసాధించియాగుణఫలంబుల ఇష్టాంకముచేగుణించి తమ తమహారంబులచే భజింపఅస్థిరకుట్టకగుణఫలం బులగుః శుద్ధియందువ్యవకలనముజేయునది॥

ఉదాహరణము ౭

భాజ్యముగనష్టిచంద్రులబరగుహారము। బాణచంద్రులుక్షేపంబుబరగనొకటి। శుద్ధియట్టులనిష్టాంకశుద్ధియుతుల। గుణఫలంబులనొడువుముగణకవర్య-   భాజ్యం ౧౭ హారం ౧౫ క్షేపం ౧

వల్లీ

అత్రోద్దాహరణాభావాత్ ప్రథమోదాహరణకృతదృఢభాజ్య హారావేవాత్ర కల్పితౌ న్యాసః కృతః భా ౧౭ హారః ౧౫ క్షే ౧ వల్లీ

౧
౭
౧
౦

అత్ర గుణాప్తీ ౭.౮ ఏతే ఇష్టక్షేపేణ పంచకేన గుణితే ౩౫. ౪౦ స్వస్వహారాభ్యాం ౧౫. ౧౭ తష్టే జాతే గుణాప్తీ ౫.౬

ఊర్ధ్వరాశిః.	అధోరాశిః.
౮	౭

ఇది ఇష్టక్షేపము ౩ చే గుణింప.

౨౪	౨౧

తమ తమ హారంబులచే భాగింపశేషము.

౭	౬

అథ రూపశుద్ధౌ గుణాప్తీ ౮.౯ ఏతే పంచగుణితే ౪౦.౪౫ స్వస్వహార ౧౫ ౧౭ తష్టే చ జాతే గుణాప్తీ ౧౩. ౧౧ ఏవం సర్వత్ర.

రుజావు.

౧౦౨
౩
౧౫)౧౦౫(౭
౧౦౫

ఇష్టము బుణక్షేపంబగునప్పుడు.

ఇష్టము. ౬

౧౭)౬౪
౫౧
౧౩

౧౫)౫౪
౪౫
౧౧

స్వస్వహారశేషము.

౪ ౪

రుజావు.

౧౭
౪
౬౮
౮
౧౫)౬౦(౪
౬౦

అథావస్యగ్రహగణితే మహానుపయోగత్వాత్ తదర్థం కించిదుచ్యతే సార్ధేన॥

కల్ప్యాథ శుద్ధిర్వికలావశేషం షష్టిశ్చ భాజ్యః కుదినాని హారః। తజ్జం ఫలం స్యుర్వికలా గుణస్తు లిప్తాగ్రమస్మాచ్చ కలాలవాద్యం। ఏవం తదూర్ధ్వాంశ్చ తథాధిమాసావమాగ్రకాభ్యాం దివసా రవీంద్వోః॥౧౯॥

గ్రహగణితంబున సగమునుపయోగమా ౯దిగాననొడివెదనిప్పుడు దెలియు । ౨౪

లావశేషంబు వెలయుబుణక్షేపమరువది భాజ్యంబు హారము కుదిన। మందగ
ప్పు దుఫలమరయంగ వికలలు గుణములి ప్రాగ్రమై గణుతికెక్కు। దీని
పై గళలును దెలియాలవాదులునీ క్రియ రవిచంద్ర నికరదినములధికమా
సావమాగ్రములనగ్రమమున। సాధితంబగు మరియును సరసమైన। బీజగ
ణితంబునందిది పృథులమగుట। నచట వివరించబడియెడు ప్రచురఫణితి॥

కల్ప్యేతి - వికలావశేషం శుద్ధిః కల్ప్యా - భాజ్యః షష్టిః కల్ప్యా - కుదినాన్యేవ హారః తజ్జం ఫలం వికలాః లిప్తాగ్రం గుణః తస్మాత్కలాః సాధ్యాః లవాగ్రం శుద్ధిరిత్యాది - ఊర్ధ్వగాం వల్లీభిః గ్రహస్యార్థః -

వికలావశేషము ఋణక్షేపకంబుగా కల్పించి వికలలకును కలలకును ౬౦ భాజ్యంబును భూదినంబులు హారకంబునుగా నుంచి వికలలు కలలును - నాపై ౩౦ భాజ్యంబు నాపై ౧౨ భాజ్యంబునుగా కల్పించి - రాసులు సాధించునది - యావిదత భగణశేషము శుద్ధియు గ్రహభగణంబులు భాజ్యంబునుగా కుట్టకము జేయునది - హారకం బంతటను - కల్పభూదినంబులుగానుండు - ఫలమాగ్రహగతభగణంబులును - గతగ్రహదినంబులు సిద్ధించు.

యేగ్రహకుట్టకము సాధింపవలయునా గ్రహంబునకు నిష్టాహర్గణంబునకు నాగ్రహభగణంబులచేతను ద్వాగ్రహంబును వికలాశేషంబును సాధించి - యా

తథా అధిమాసావమశేషాభ్యాం రవీందోర్దివసాస్సాధ్యాః అధిమాసశేషాత్సౌరదివసాః । అవమశేషాచ్చాంద్రదివసాః ।

మరియును అధిమాసశేషముచేత రవిగతదినంబులును అవమశేషముచేత చంద్రగతదినంబులును నెరుంగంబడు.

ఉదాహరణం - ఆర్యభట్టమతానుసారేణ.

ఆర్యభట్టమతంబున నభఖపూర్ణ। నఖగుణాబ్ధులు భగణంబులగును రవి
కి। నందఖఖబాణగిరిచంద్రనందశక్తి। నస్త్రశరచంద్రులగు భూ
మిసపదినములు। అతిధృతిశరెను శరశశి। మిళవికలలు శుద్ధియగు

చుమించినచో టకా । గతమగురవిభగణ బులు । వితతాహర్గణము

నొడువుమిమలేందుము. ౫౫॥

రవిభగణములు ౪౩౨౦౦౦౦ భూదినములు౧౫౭౭౯౧౭౮౦౦ వికలాశేషం (౧౫౫౫౧౯

ఇందలిరవిభగణంబులును భూదినంబులును.

౨౪౦౦ చేనపవర్తనంబగుచుదృఢంబులు.

రవిభగణంబులు౧౮౦౦భూదినా౬౫౭౪౬౫

ప్రథమకుట్టకన్యాసము.

భాజ్యం౬౦ హారందృఢభూదినములు.

౬౫౭౪౬౫

శుద్ధవికలాశేషం

౧౫౫౫౧౯

క్షే.

౦

౩౫౦౬

౬

౧౪

౧౫౫౫౧౯

౦

ఊర్ధ్వరాశి.

౬౦౪౫౧౦౦౫౧

అధోరాశి. ౧౫౭౧౪౪౧౬౦౨౬

హారకం

౬౫౭౪౬౫

ఉభయత్రతక్షణలబ్ధం.

౨౫౧౨౬

శేషంఫలం శేషంగుణం

౩౧ ౧౦౬౧౦౯

ద్వితీయకుట్టకన్యాసం

భాజ్యం౬౦ హారం౬౫౭౪౬౫క్షేపం (౧౦౪౬౦౮

క్షే.

౦

౩౫౦౬

౬

౧౪

౧౦౪౬౦౮

౦

ఊర్ధ్వరాశి. అధోరాశి.

౩౦౬౪౧౬౦ ౧౦౬౦౪౦౬౪౬౦

ఉభయత్రహారంబులుపూర్వకుట్టకతుల్యంబులుగావునతక్షణతుల్యఫలంబులు.

౫౦౪౧

శేషం. శేషం.

౬౦ ౬౦౭౬౫౧

యిచ్చటవల్లీఫలంబులునకుంబులును క్షేపములణంబునగుటంజేసిఫలగుణంబులుతమతమహారంబులశోధింప

ఇచ్చటవల్లీ ఫలంబులు సమంబులును క్షేపము ఋణంబునగుట వలన ఫలగుణంబులు తమతమహారంబుల వ్యవకలింప శేషమితంబులు ఫలగుణంబులగు.

ఫలం వికలలు. గుణంకళా శేషం.

౨౯ ౧౦౮౨౭

తృతీయకుట్టకన్యాసము.

భాజ్యం౩౦హా౨౧౦ ౩౮౯ క్షే౧౬౩౮

తీగె.

౦

౬౦౧౨

౧

౧౬౩౮

౦

ఊర్ధ్వరాశి అధోరాశి

౧౬౩౮ ౧౨౧౮౮౫౯౮

ఉభయత్ర తుల్యతద్గుణఫలము

౫౬

శేషం శేషం

౨౮ ౧౯౬౮౨౧

యిచ్చటవల్లీఫలంబులు విషమంబులగుటవలనను క్షేపము ఋణగతంబగుట. వలననునివియ గుణఫలంబులు.

ఫలంభాగలు గుణంభాగశేషం

౨౮ ౧౯౬౮౨౧

ఫలగుణంబులు.

ఫలంకళలు. గుణంభాగశేషం

౦ ౧౬౩౯

చతుర్థకుట్టకన్యాసము.

భాజ్యం౧౨హా౨౧౦౩౮౯ క్షే ౧౯౬౮౨౧

తీగె.

౦

౧౬౫౩౨

౨

౨

౧౯౬౮౨౧

౦

ఊర్ధ్వరాశి అధోరాశి

౯౮౨౧౦౫ ౧౬౨౧౮౫౬౬౦౨

ఉభయత్రతద్గుణఫలం.

౪౧౭౮౨

శేషం. శేషం

౧ ౧౧౬౮

ఇచ్చటవల్లీఫలంబులయుగ్మంబులగుటచే తమతమహారంబులదీసి శేషము.

ఫలంరాసులు గుణంరాశిశేషం

౧౧ ౨౦౯౭౨౫

పంచమకుట్టకే న్యాసః.

భా౫౬హా౨౧౦ ౩౮౯ క్షే౨౦౯౨౨౫

త్రా.
౦
౩౬౫
౩
౧
౬
౨
౮
౨౯౨౫
౦

ఊర్ధ్వరాశి. అధోరాశి.

౫౬౬)౫౮౧౭౯౨౬౫ ౨౧౦౩౭౯]౧౯౬౯౩౧౦౩౮౫౦

ఉభయత్ర తక్షణఫలం ౯౮౦౬ తాతుల్యము.

శేషం. శేషం.

౩౮౬ ౧౨౬౧౦౭

ఇచ్చటవల్లీవిషమంబగుటవలనను తక్షణంబు ఋణంబగుటను ఇదియే గుణఫలంబులు.

౩౮౬ ౧౨౬౧౦౭

యీరెంటిని (ఇష్టగుణములగుచునను) సూత్రమువలన ఇష్టాంకంబగు ౭ చేతను తమహారంబుల గుణించి ఫలగుణంబులం గూర్పక్రమంబున.

౫౬౬	౨౧౦౩౭౯
౭	౭
౪౬౦౭	౧౬౭౩౧౧౨
౩౮౬	౧౨౬౧౦౭
౪౯౪౫	౧౭౧౦౨౨౦

ఇదిరాక్షసనామసం॥ చిత్రనెల ౧ తేదిగురువారమునకు అహర్గణం మధ్యరవిః.

భగణాదిః. ౪౯౫౫.౧౧.౨౭.౦.౨౯ వికలాశేషం.౧౫౫౫౧౯

అధిమాసశేషంబు చేరనిదినానయనం.

ఆర్యభటమున నధిమాసముద్రావీని। తక్షణసురలోకరత్నే హు ధరణిమితి

ని। పూర్ణాక్షవాహ్యమపూర్ణాబ్ధిభుజగచంద్ర సాయకంబులు రవిమాసనమి

లిదలచె॥ యుగాధిమాసములు ౧౫౯౩౩౩౬౨ రవిమాసములు ౫౧౮౪౦౦౦౦

ఉదాహరణం.

ఏవంటనధిమాసశేషంబులెనగుభుజగ। భ్రూణాదరసతకరనసందభూమిత
ములు। నచటగతమగునధిమాసమర్త్యమాహ। సమితిదై వజ్ఞవర్యుడనరగజె
ప్పుమా॥

భాజ్యంయుగాధిమాసములు ౧౫౯౩౩౩౬ హారంయుగరవిమాసములు
౫౧౮౪౦౦౦౦౦ అధిమాసశేషంశుద్ధి ౧౯౬౬౬౦౮

ఇందుహారభాజ్యంబుల౨౪చే నపవర్తనముజేయ దృఢహారభాజ్యంబులు

భాజ్యం ౬౬౩౮౯ హారం ౨౧౬౦౦౦౦ క్షేపం ౧౯౬౬౬౦౮

ఊర్ధ్వరాశి	అధోరాశి	వల్లీ
౪౦౬౪౯౭౮౩౬౦	౧౩౨౨౫౬౧౫౭౯౪౭౨	౦ ౩౨ ౧ ౧ ౬ ౧ ౧ ౫ ౧ ౨ ౧ ౧ ౨ ౧ ౭ ౧౯౬౬౬౦౮ ౦

ఉభయత్ర తక్షణలబ్ధం
౬౧౨౨౯౮

శేషం ౧౭౨౭ శేషం ౫౯౪౭౨

ఇందువల్లీఫలంబులు విషమంబులగు
టను - క్షేపముబుణంబగుటను గుణఫ
లంబులు-ఇదియయయ్యె.

ఫలంగతాధిమాసములు. ౧౭౨౭

గుణంగతరవిమాసములు. ౫౯౪౭౨

అవమశేషంబుచే చంద్రదినానయనం.

అవమంబులకరతత్వబాహుగజస్వాణాడషట్శ్వసల్పాబ్ధిద్రహా। దివ
సంబుల్నభసామజాంబరఖఖత్రింశద్ధియుక్తాష్టలా। రవిసిద్ధాంత
విధిజ్ఞలోకరసనీరాష్ట్రయంగనందేందులా। నవమాగ్రంబులచేగతావ
మతిథుల్చాంద్రములెల్ల్బుమ॥

భాజ్యం అర్కయామాంగకాణాం ౨౯౦౮౩౨౯ హారః చాంద్రమాసాః ౧౬౦౩౦౦౦౦౮౦

క్షేపం అవమశేషం ౧౯౬౧౬౮౬౩౦

యిందలి భాజ్యహారంబులను చేసి వీని ౧౦ చే లబ్ధ దృఢ భాజ్యహారంబులు.

భాజ్యం ౬౨౬౦౭౬౩ హారః ౮౦౦౬౭౦౦౨౦ క్షేపం ౧౯౬౧౮౬౩౦ లబ్ధి

ఊర్ధ్వరాశి అధోరాశి. ౦

౧౬౫౬౩౨౨౬౪౩౮౨౫౩౦ ౧౧౨౨౮౬౧౨౧౨౧౦౧౯౨౧౦ (౬౩

ఉభయత్ర తక్షణఫలము ౭౮౦౦౯౦౧౨ ౧

శేషం శేషం ౧౦

౨౮౬౬౮ ౧౮౩౮౯౬౦ ౧౨

ఇచ్చట వల్లీ విషమంబగుటని వియగుణఫలంబులని తెలియవలయు ౧

ఫలమువమదినములు గుణంగత చాంద్రదినములు. ౨

౨౫౬౪౮ ౧౪౩౮౯౬౦ ౧

౪

౧

౨౬౫

౧౯౬౮౧౪౬౩౦

ఇట్లంతట దెలియునది.

బదరీవననారాయణ! సదములకరుణా ప్రలబ్ధసాహిత్యుండై! పొదలెడు వేంకటకృష్ణుం! డుదహరణలతో డగుట్టము గిముద్రించె!!

శ్రీవేంకటార్యసద్గురుబ్రహ్మణేనమః

అంకపాశవ్యవహారోదశమప్రారంభః

తత్రసూత్రంవృత్తం

స్థానాంతమేకాదిచయాంకఘాత సంఖ్యావిభేదానియతైస్స్యురం
కైః।భక్తోంకమిత్యాంకసమాసనిఘ్నః స్థానేషుయుక్తోమితిసంయు
తిస్స్యాత్ ।౧।

స్థానాంతంబుననొక్కడాదిచయహాసంఖ్యాభిదాంతంబుదా। జానొందు
న్నియతాంకభేదమితమల్ జాలైయటన్ దానిచే। స్థానాంకైక్యము వేగు
ణించి జనహాస్థానంబులన్ భక్తమున్। స్థానంబందులనైక్యమున్ గనినచో
నంయోగసంఖ్యాళియౌ॥

స్థానాంతమితి - స్థానాంతం స్థానప
ర్యంతం ఏకాదిచయేన ఏకద్విత్ర్యాదివృ
ద్ధ్యా ౧-౨-౩-౪ యే అంకాః తేషాం ఘా
తః నియతైరంకైః సంఖ్యాభేదాస్స్యుః
ఏకాదిచయాంకఘాతః అంకానాంయా
వత్స్థానస్థితానాం యస్సమాసః ఐక్యం
తేన హతః అంకమిత్యా సంఖ్యాభేదేన భ
క్తః పృథక్పృథక్స్థానేషు యుక్తస్సన్ మి
తిసంయుతిః మానసంయోగ సంఖ్యా
స్యాత్॥

అంకపాశంబననియతంబులగు శేఢీ
జాలములఫలంబున సంకలనము జేయువి
ధివిశేషము - అందుప్రశ్నదియందెన్ని
స్థానంబులు నియతంబులగునన్ని స్థానం
బులనొకటిమొదలునొకటివృద్ధిగా అన
గా-౧-౨-౩-౪ యిట్లుంచునంకంబుల
నొండొంటిగుణించిన రాశియన్ని పం
క్తులక్రిందపరస్పరభేదంబులుగానుత్ప
న్నంబులగుఅనగా రెండంకంబులకు-౨
మూడంకంబులకు ౬-నాల్గంకంబులకు

తిరవిదంకంబులకు (౧౨౦) యిట్లుత్తె
ములుత్పన్నంబులగును.

అట్లుత్పన్నంబులగువంక్తుల సంఖ్యను
నావంక్తియందుండునంకంబుల సంకల
నరాశిచే గుణించి పూర్వోక్త ఏకాదిస్థా
నమితముచే భాగింప లభించుఫలంబును

ఒకొక్క స్థానము అంతరముగా ప్రత్య
స్థానంబులయందిసంకలనము జేయుచో
తెరీజు సంకలనము జేయలభించు రాశి
తుల్యంబగుననుట.

ఉదాహరణం.

ద్విత్ర్యష్టకాభ్యాం త్రినవాష్టకైర్వా నిరంతరం ద్వ్యాదినవావసానైః
సంఖ్యావిభేదాః కతి సంభవంతి తత్సంఖ్యకైక్యాని పృథగ్వదాశు||౨||
భుజవసు సంఖ్యలందు మరిభోగిగ్రహాగ్నులవే త్రయూదిరై। గజబిజలేక
తొమ్మిదగు గాటపు సంఖ్యకు వేరువేరుగా। నిజనిజ సంఖ్యభేదములు నెట్టన
గూడిన సంఖ్యలేవడీ। గజవరయాన దెల్పుమిట గ్రక్కున సంకలనం
బెరింగినన్||

న్యాసః ౨-౮ అత్ర స్థానే స్థానాంత
రే కాదిచయాంకో ౧-౨ ఘాతః ౨ జాతా
సంఖ్యాభేదా ౨ అథ సవఘాతః ౨ అం
కయోః ౨-౮-సమాసేన ౧౦ నిఘ్నః ౨౦
అంకమిత్యా ౨థ క్తః ౧౦ స్థానద్విత
యే ౧౦ యుక్తః జాతం సంఖ్యైక్యం
౧౦
౧౧౦

ద్వితీయోదాహరణే న్యాసః ౩-౯-౮
ఏకాదిచయాంకాః ౧-౨-౩ ఘాతః ౬
అంకసమాసేన ౨౦ హతః ౧౨౦ అం

ప్రథమోదాహరణన్యాసము-

౮-౨

ఇందు రెండు స్థానంబులగుట [రుజూత్రి

౧-౨ గుణకము. ౭-౨

౨ రెండు కత్తెములుగ ౨ ౮

లుగుననుట. ౧౧౦

౮
౨
౧౦
౨
౨|౨౦|౧౦
౨౦ ౧౦
౧౧౦

కమిత్యాత్రైక్యః ౪౦ స్థానత్రయే ౪౦

౪౦

యుక్తాజాతో సంక్షేప్యైక్యం. ౪౦

౪౪౪౦౦

తృతీయోదాహరణే న్యాసో యథా-

౨.౩.౪.౫.౬.౭.౮.౯. అత్రైకాది

చయాంకాః ౧.౨.౩.౪.౫.౬.౭.౮. ఏ

తేషామన్యోన్యఘాతః ౪౦౩౨౦ ఏవము

త్ర ప్రస్తారభేదాః ఖత్వారింశత్స హ

స్రాణి శతత్రయం వింశతిశ్చ. ఏతేనం

ఖ్యాభేదాః అంకసమాసేనానేన ౪౪ ని

ఘ్నాః ౧౭౭౪౦౮౦ అంకమిత్యా భక్తాః

౨౨౧౭౬౦ స్థానాష్టకేనయుక్తాః

జాతం సంఖ్యైక్యం చతుర్వింశతిసఖ్యా

ణ్యాని త్రిషష్టిర్బృందాని నవపద్మాని నవకోట

యః నవనవతిలక్షాణి పంచసహస్రాణి శతత్రయం షష్టిశ్చ॥

౨౪౬౩౯౯౯౯౯౭౫౩౬౦

రెండవయుదాహరణము: రుజువు

౧ ౨ ౩

౩ ౯ ౮

ఏకాది చయాంకఘాతము ౬

౨౦

౩)౧౨౦(౪౦

౪౦

౪౦

౪౪౪౦

రుజువు
౩౯౮
౩౮౯
౮౯౩
౮౩౯
౯౩౮
౯౮౩
౪౪౪౦

మూడవయుదాహరణము.

౨-౩-౪-౫-౬-౭-౮-౯

దీనికి ఏకాదిచయాంకములు

౧-౨-౩-౪-౫-౬-౭-౮

పరస్పరగుణనము.

పరస్పరగుణనము	సంకలనము
౧	
౨	
౨	౨
౩	౩
౬	౪
౪	౫
౨౪	౬
౫	౭
౧౨౦	౮
౬	౯
౭౨౦	౪౪
౭	
౫౦౪౦	
౮	
౪౦౩౨౦ భేదముల సంఖ్య	

౪౦౩౨౦
౮౪

౩౩౮౬౮౮౦

ఫలం.

౨౨౧౭౬౦
౨౨౧౭౬౦
౨౨౧౭౬౦
౨౨౧౭౬౦
౨౨౧౭౬౦
౨౨౧౭౬౦
౨౨౧౭౬౦
౨౨౧౭౬౦

౨౪౬౩౯౯౯౯౭౫౩౬౦

ఉదాహరణాంతరం.

పాశాంకుశాహిడమరూకకపాలశూలైః ఖట్వాంగశక్తిశరచాపయు
తైః భవంతి। అన్యోన్యహస్తకలితైః కతిమూర్తిభేదాః శంభోర్హరే
రివగదారిసరోజశంఖైః ॥ ౩

పాశాంకుశలు సర్పవతిశూలడమరుకశరశక్తిఖట్వాంగచాపసహితో। మకో
కకపాలముల్మార్చిమార్చి ధరింపు మూర్తిభేదము లెన్ని మొనయుచుం
డు। శంకరుననట్టు చక్రగదాశంఖపద్మంబుల ధరించి బాహువులను। యనో్య
న్యకలితంబులగునట్లు ధరియించు హరికెన్ని భేదంబులైనరూపు। లటుల పేనా
ల్గుభుజములనలరు శక్తి। చాపశరశూలశతచంద్రచర్మముసల। లగుడపట్టి
షపరిఘత్తలప్రమాణ। ములమార్చిన భేదములగు నెన్ని॥

పాశేతి-పరస్పరకరధృతైః పాశాది
దశాయుధైః శంభోః కతిభేదాః - హరే
శ్చ గదాచక్రపద్మశంఖైః అన్యోన్యక
రధృతైః కతిభేదాస్స్యుః॥

ఇందలి ప్రశ్నలకుత్తరములు వివక్షితంబు
ల్యంగాని సంకలనసంఖ్య వివక్షితంబు
గాదయ్యెగావునను సంస్కృతవ్యాసం
బునసంఖ్యల నుదహరించం బడుటను.

ప్రథమోదాహరణేన్యాసః-

స్థానాని-౧-౨-౩-౪-౫-౬-౭-౮-౯-౧౦ ఏవమత్ర జాతా మూర్తిభేదాః ౩౬౨౮౮౦౦ అయమంకసమాసేనా పేనగగనిఘ్నః-

౧౯౯౫౮౪౦౦౦౦ అంకమిత్యాభక్తః జాతంసంఖ్యైక్యం-

౨౨౧౬౫౯౯౯౯౯౭౭౮౨౪౦౦

ద్వితీయోదాహరణేన్యాసః-

ఏతంకాః ౧-౨-౩-౪ పరస్పరఘాతః ౨౪ మూర్తిభేదాః ఏతే అంకసమాసేననిఘ్నాః ౨౪౦ అంకమిత్యా రభక్తాః ౬౦ స్థానచతుష్టయయుక్తాః

౬౬౬౬౦ జాతంసంఖ్యైక్యం

సంకలనవిధియోన్యాసంబునపూర్వోదాహరణంబులనష్టంబుగ నుదహరించుట వలననునింకకత్తైములు సాధించుత్రియన్యాసము జేయ బడియెడు-

ప్రథమోదాహరణము||

౧-౨-౩-౪-౫-౬-౭-౮-౯-౧౦

దీనినన్యోన్యగుణితము జేయలబ్ధంబులగుకత్తైములసంఖ్య-

౩౬౨౮౮౦౦

రెండవయుదాహరణము-

౧-౨-౩-౪

గుణితలాభకత్తైములు ౨౪

రుజువు

౧౨౩౪	౨౧౩౪	౩౧౪౨	౪౧౩౨
౧౨౪౩	౨౧౪౩	౩౧౨౪	౪౧౨౩
౧౩౪౨	౨౩౪౧	౩౪౨౧	౪౨౧౩
౧౩౨౪	౨౩౧౪	౩౪౧౨	౪౨౩౧
౧౪౨౩	౨౪౧౩	౩౨౪౧	౪౩౧౨
౧౪౩౨	౨౪౩౧	౩౨౧౪	౪౩౨౧

మూడవయుదాహరణము-

౧-౨-౩-౪-౫-౬-౭-౮-౯-౦-|=|-*

యిదిస్థానంబులు పన్నెండగుటవలనపరస్పరగుణితలాభకత్తైములు

౪౭౯౦౦౧౬౦౦

ప్రస్తారవిన్యాసన్యాసము-సూత్రము

కొంతకత్తైములుంచాగగనవిభెట్టినయొకటిరెండునమూడునొన

రసాలు! గాదియొకసంఖ్యముల్ గలిగినయెడలను సరిగమపదనిసలన్ జ్ఞ
తెలియు! స్వరముల ప్రస్తారసముదయంబులందును పంచాక్షరాదియా
గమములమంత్ర ! ములవర్ణప్రస్తారములయందు నీవిధికడపలి
యంకములకు నిమ్మరించి! యంకతన్నికటంబులను పుమీర! క్రమము
భంగమ్ము నందక క్రమ్మరించి! వరుసగా నిన్నికత్తైముల్ సులను మీరు!
నపునరుక్తంబులందుచున్న యెడల||

ఇందు ప్రస్తారముకత్తైములు క్రమభంగంబు గాకుండు నట్లును పునరుక్తంబులు రానియట్లును నుంచువిధి తెలుపంబడియెడు. అందు ప్రశ్నోద్దిష్టంబులగు. ౧. ౨. ౩. ౪ మొదలగు సంఖ్యలను అంకంబులనుంచియా క్రిందిపంక్తియం దాయన ప్పుడు ముందు కడపటి రెండంకంబుల వినిమయించి. అనగా యిందలి కడపటి యంకంబులగు. ౩ ౪. ను ౪. ౩ గా మార్చియుంచునది అందుచేత రెండంకంబుల త్తైములు మిగి యును. అప్పుడు మొదలి కత్తైము ౧. ౨. ౩. ౪ రెండవ కత్తైము. ౧. ౨. ౪. ౩. గా నుండు. పిదప శతస్థానాంకంబగు ౨ ను మార్చి యా స్థానంబున ౩ నుంచిన ౧. ౩. ౨. ౪. గా నుండునపుడు కడపలి ౨. ౪ లను వినిమయించిన ౪. ౨ ననగు. నప్పుడు కత్తైము. ౧. ౩. ౪. ౨ ననగు. మూడవపర్యాయంబున శతస్థానంబున కడపటి సంఖ్యయగు ౪ ననుంచిన నప్పుడు. ౧. ౪. ౨. ౩. గా నుండు నప్పుడు. కడపలి రెంటిని వినిమయించిన ౧. ౪. ౩. ౨. ననగు. నిట్లు మూడంకంబులు గలయెడ. ౬ కత్తైంబులు నిష్పన్నంబులగు. నాలవస్థానము మార్చినపుడు. ఒకొక్క యంకంబునకు ప్రత్యేక ౬ కత్తైములు మారుటవలన ౨౪ భేదంబులగు నిట్లు క్రమంబున నెరుగందగు. నీవిధి స్వరప్రస్తారంబులను. వర్ణప్రస్తారంబులను. నన్నలితవృత్తిగా నుండు నని తెలియునది.

ఉదాహరణము.

శివపంచాక్షరమునకును! నవనాగశశాంకములకు నయ్యాడవపో! ద
వప్రాణాస్సరముకును! యీవతీవేశ్వర కత్తైముల దెల్పువెనగ||

పంచాక్షరీన్యాసః	మకారాదిః	శికారాదిః	వాకారాదిః
నకారాది	మఃనశివాయ	శివాయనమః	వాశియనమః
నమఃశివాయ	మఃనశియవా	శివాయమఃన	వాశియమఃన
నమఃశియవా	మఃనవాయశి	శివానయమః	వాశినయమః
నమఃవాశియ	మఃనవాయశి	శివానమయః	వాశినమఃయ
నమఃవాయశి	మఃనయవాశి	శివామఃనయ	వాశిమఃనయ
నమఃయవాశి	మఃనయశివా	శివామఃయన	వాశిమఃయన
నమఃయశివా	మఃశినవాయ	శియవానమః	వాయశినమః
నశిమఃవాయ	మఃశినయవా	శియవామఃన	వాయశిమఃన
నశిమఃయవా	మఃశివాయన	శియనవామః	వాయమఃశిన
నశియమఃవా	మఃశివానయ	శియనమఃవా	వాయమఃనశి
నశియవామః	మఃశియవాన	శియవానమః	వాయనమఃశి
నశివాయమః	మఃశియనవా	శియవామఃన	వాయనశిమః
నశివామయః	మఃవాశియన	శినమఃవాయ	వానమఃశియ
నవామఃయశి	మఃవాశినయ	శినమఃయవా	వానమఃయశి
నవామఃశియ	మఃవాయనశి	శినయవామః	వానయమఃశి
నవాయమఃశి	మఃవాయశిన	శినయమఃవా	వానయశిమః
నవాయశిమః	మఃవానయశి	శినవాయమః	వానశియమః
నవాశిమఃయ	మఃవానశియ	శినవామఃయ	వానశిమఃయ
నవాశియమః	మఃయవానశి	శిమఃవాయన	వామఃనశియ
నయమఃశివా	మఃయవాశిన	శిమఃవానయ	వామఃనయశి
నయమఃవాశి	మఃయనవాశి	శిమఃయవాన	వామఃశినయ
నయశివామః	మఃయనశివా	శిమఃయనవా	వామఃశియన
నయశిమఃవా	మఃయశివాన	శిమఃనయవా	వామఃయశిన
నయవామఃశి	మఃయశినవా	శిమఃనవాయ	వామఃయనశి
నయవాశిమః			
౨౪	౪౮	౭౨	౯౬

యకారాది.	అంకప్రస్తారం.	షాడవస్వరములు.	పూర్ణస్వరములు
యవాశినమః	౯౪౫	సరిగమనిధ	సరిగమపధని
యవాశిమఃన	౯౫౪	సరిగమధని	సరిగమపనిధ
యవానశిమః	౪౫౯	సరిగనిమధ	సరిగమనిధప
యవానమఃశి	౪౯౫	సరిగనిధమ	సరిగమనిపధ
యవామఃశిన	౫౯౪	సరిగధమని	సరిగమధనిప
యవామఃనశి	౫౪౯	సరిగధనిమ	సరిగమధపని
యశివానమః	==========	సరిమగనిధ	సరిగపమధని
యశివామఃన	ఔడవరాగస్వరములు	సరిమగధని	సరిగపమనిధ
యశినవామః	సగమధని	సరిమధనిగ	సరిగపనిమధ
యశినమఃవా	సగమనిధ	సరిమధగని	సరిగపనిధమ
యశిమఃనవా	సగధమని	సరిమనిధగ	సరిగపధమని
యశిమఃవాన	సగధనిమ	సరిమనిగధ	సరిగపధనిమ
యనమఃశివా	సగనిధమ	సరినిమగధ	సరిగధనిపమ
యనమఃవాశి	సగనిమధ	సరినిమధగ	సరిగధనిమప
యనశివామః	సమదనిగ	సరినిగమధ	సరిగధపనిమ
యనశిమఃవా	సమధగని	సరినిగధమ	సరిగధపమని
యనవాశిమః	సమనిధగ	సరినిధగమ	సరిగధమపని
యనవామఃశి	సమనిగధ	సరినిధమగ	సరిగధమనిప
యమఃనవాశి	సమగధని	సరిధనిగమ	సరిగనిధమప
యమఃనశివా	సమగనిధ	సరిధనిమగ	సరిగనిధపమ
యమఃశివాన	ఇందు పంచా	సరిధమనిగ	సరిగనిమధప
యమఃశినవా	క్షర ప్రస్తారము	సరిధమగని	సరిగనిమపధ
యమఃవాశిన	లబ్ధము-౧౨౦	సరిధగమని	సరిగనిపమధ
యమఃవానశి		సరిధగనిమ	సరిగనిపధమ
౧౨౦		ఇట్లు రెండవస్థానము	ఇట్లు తుదపరకు
		సరించెను యీ క్రమం	సువినిమయించు
		బున ప్రస్తరించు నెడ.	నెడ భేదంబులు
		౭౨౦	౫౦౪౦

విశేషసూత్రం వృత్తేనాహ -

యావత్స్థానేషుతుల్యాఙ్కాస్తద్భేదైస్తుపృథగ్యుతైః। ప్రాగ్భేదావి
హృతాభేదాస్తత్సంఖ్యైక్యంచపూర్వవత్॥౪॥

ఎన్నియెడలను దుల్యమై యెసఁగు నంక। సమితి నా భేదయుతిచేత సరవి పూర్వ। రాశి
భజియించు భేదము ప్రమణ కెక్కు। శేషవిధి పూర్వతుల్యమై చెన్ను మీరు॥

యావదితి। యావత్స్థానేషు తుల్యాఙ్కాః పృథక్ప్రదర్శితైస్తద్భేదైః విహృతా విభక్తాః ప్రాగ్భేదాః ప్రాగుక్తాశ్చతుర్వింశత్యాదయో భేదా భవంతి తత్సంఖ్యైక్యంచ పూర్వవత్। అంకసమాససిద్ధ్యై ఇత్యాద్యుక్తవిధినా॥

ఇందు విశేషము సమానాంకంబు లెన్ని స్థలంబులను దున్న స్థానంబులను వేర్వేర సంకలనంబొనర్చి పూర్వమాత్రోక్తమగు స్థానాంతాన్యోన్య గుణనరాశి భజింపలబ్ధ తుల్యంబు ప్రస్తారభేదంబులగు శేషము పూర్వోక్తము.

ఉదాహరణం- ౭

ద్విద్వ్యేకభూః పరిమితైః కతి సంఖ్యకాస్స్యుస్తాసాం యుతించ గణ
కాశు మమ ప్రచక్ష్వ। అంభోధి కుంభిశరభూతశరైస్తథాంకైశ్చేకం
కపాశవిధియుక్తివిశారదోసి॥౫॥

ఫణిజలసాయకాత్మశరబంధురమై గుణనంకపాళికిన్। గణనకు నెక్కుసంఖ్యలు గాటపు సంకలనంబు ప్రేల్మిడిన్। ఫణితిస మీరుచంద్రశశిబాహుకరంబుల కొట్టి భేదగిన్యూ। గణకవరాంకపాశవిధి గండడవేని ప్రతంబు దెల్పుమా॥

ద్విద్విత్రిస్పష్టార్థః। ప్రథమోదాహరణన్యాసః ౨ ౨ ౧ ౧ అత్ర ప్రాగ్భేదాః ౨౪ యావత్స్థానేషు తుల్యాం ఇత్యత్ర తావత్ ప్రథమస్థానద్వయే తుల్యావతః తే ప్రాగ్వత్ స్థానద్వయంజాతౌ భేదౌ ౨ పునరస్య తా పిస్థాన

ద్వితీయోదాహరణన్యాసము-
౨౨౧౧
యిందు పూర్వవిధినికత్తైములు ౨౪ యింక ౧-౨- స్థలంబుల సమానాంకంబులుండుటవలన నాగణితరాశి ౨- మరియు ౨ రెండు స్థలంబులను నట్లుయుండుటవల

వ్యయోస్తు ల్యేవతే తే। త(త్ర)స్యైతా భేదా అభేదాభ్యాం ర (ప్రా)గ్భ్వదాః ౨౪ భక్తాః జాతాన్యం ఖ్యాభేదాః ౬ తద్యథా ౨౨౧౧।౨౧౧౨।౧౨౨౧।౧౨౧౨ ౨౧౨౧।౧౧౨౨। పూర్వవజ్జాతం సంఖ్యైక్యం ౯౯౯౯

ద్వితీయోదాహరణే న్యాసః యథా అంబోధికుంభిశరభూతశరైః ౪౮౫౫౫(అ(త్రా)పి జాతాః పూర్వవద్భేదాః ౧౨౦ స్థానత్రయే తుల్యాంకత్వాత్ తత్స్థానగుణితైః ౧౨౩ ఏభిః ౬ భక్తా జాతో స్సంఖ్యాభేదాః ౨౦ తద్యథా॥

౪౮౫౫౫	౪౫౮౫౫	౪౫౫౮౫	౪౫౫౫౮
౮౪౫౫౫	౮౫౪౫౫	౮౫౫౪౫	౮౫౫౫౪
౫౪౮౫౫	౫౪౫౮౫	౫౪౫౫౮	౫౮౪౫౫
౫౮౫౪౫	౫౮౫౫౪	౫౫౪౮౫	౫౫౪౫౮
౫౫౮౪౫	౫౫౮౫౪	౫౫౫౪౮	౫౫౫౮౪
౩౦౦౫౭౮	౪౬౨౦౧౪	౩౦౦౦౩౩	౩౦౨౦౫౪

౧౧౯౯౯౮౮

సమాగణిత రాశి ౨౪ సంకలితము చేయుటదిని చేపూర్వరాశి భాగించవలెను.

౪)౨౪(౬ రుజువు
 ౨౪ ౨౨౧౧

అంకసమాసము ౨౧౧౨
 ౬ ౨౧౨౧
 ౬ ౧౨౨౧
౪)౩౬(౯ ౧౧౨౨
 ౯౯౯ ౧౨౧౨

౯౯౯౯ ౯౯౯౯

మొదటియుదాహరణన్యాసము.
౪౮౫౫౫ స్థానాంతాన్యోన్యగుణిత రాశి ౧౨౦ దీనిని తుల్యాంక స్థానంబుల గుణితయన్యోన్యగుణితరాశియగు ౬ చే.

భాగించగా ౨౦ కంతేయులు లభించును.

౬)౧౨౦(౨౦ రుజువు
 ౧౨౦ ౪౮౫౫౫
౨౭ ౪౫౮౫౫
౨౦ ౪౫౫౮౫
౫)౫౪౦[౧౦౮ ౪౫౫౫౮
 ౧౦౮ ౮౪౫౫౫
 ౧౦౮ ౮౫౪౫౫
 ౧౦౮ ౮౫౫౪౫
 ౧౦౮ ౮౫౫౫౪
౧౧౯౯౯౮౮ ౫౪౮౫౫
 ౫౪౫౮౫
 ౫౪౫౫౮
 ౫౮౪౫౫

ఏవం వింశతిభేదా జ్ఞేయాః। అథ సర్వైక్యం యథా సంఖ్యాభేదాః ౨౦ అంకసమాసేన ౨౭ నిఘ్నాః ౫౪౦మిత్యాంక ౫ భక్తాః ౧౦౮ స్థానపంచకే యుక్తాః జాతం।

౧౧౯౯౯౮౮
౧౦౮
౧౦౮
౧౦౮
౧౦౮
౧౦౮
౧౧౯౯౯౮౮

౫౫౮౪౫
౫౫౪౮౫
౫౫౫౪౮
౫౫౫౮౪
౫౪౫౮౪
౫౪౫౪౮
౫౮౫౪౫
౫౮౫౫౪
౧౧౯౯౯౮

స్వరవర్ణప్రస్తారములు। వరియించు నిట్టి భేదసంబంధంబుల్। గూ
రిగా గనుగొన నాయా। పరిపాటుల దెలియవలయు ప్రౌఢులచేతన్॥

అథానియతైరంకైరతుల్యైః ప్రసూత్ర్యత్రార్ధం।
స్థానాంతమేకాపచితాంతిమాంకఘాతోఽసమాంకై
శ్చమితిప్రభేదాః॥

స్థానాంతముకటియపచితి। గానిల్చెడుచోటదాక ఘాతగణితమై। తానగు ప్రస్తారమితములు। బూనంగాదగదు సమత్వబోల్చెడుతానిన్॥

స్థానాంతమితి - యావత్ స్థానాంతం ఏకాపచితాంతిమాంకఘాతః। ఏకాపచితః ఏకైకహ్రాసో అంతిమశ్చరమో నవకస్తతో యేషాం తేంకాశ్చ ఏకాపచితాంతిమాంకాః తేషాం ఘాతో అన్యోన్యగుణనం మితిప్రభేదాః సంఖ్యాభేదా భవంతి। పరంత్వసమాంకైః అతుల్యాంకైర్యది మధ్యే కశ్చిదంకస్సదృశః పునరుక్తో న స్యాదితి భావః।

ఇందు విశేషము కడపటియంకంబగు తొమ్మిది మొదలు విచ్ఛిత్తిలేకుండునట్లు నొకటియొకటిగా తక్కువపరచిన యొన్ని స్థలంబులనుంచంబడునట్టియెడల నయ్యంకాన్యోన్యగుణితరాశి సంఖ్యాప్రస్తారభేదంబులగును నియమోద్దేశము అందు నసమానంబుగ రెండు మూడంకంబులుండవద్దనుట

ఉదాహరణము-౪

స్థానషట్కస్థితైరంకైరంత్యాదేకెనవర్జితైః| కతిసంఖ్యావిభేదాః

స్యుఃయదివేత్సినిగద్యతాం||

స్థానషట్కమందునరతొమ్మిదియగు|నంకమాదిహీనమగుచునేక|చయముగా గనిడినజానగు ప్రస్తారభేదములనుదెల్పుబినరుహాక్షి||

స్థానేతి - షట్స్థానస్థితైరంకైః కతిభేదాస్స్యుః తద్వద| అత్రాంతిమోంకో నవస్థానానిషట్ - అతోయావత్స్థానం నవైకాపచితాని.

న్యాసః ౯-౮-౭-౬-౫-౪

క్షిప్తాంకఘాతేజాతాస్సంఖ్యాభేదాః

౬౦౪౮౦

న్యాసము-

౯-౮-౭-౬-౫-౪- దీనియన్యోన్యగు ణితరాశి-౬౦౪౮౦

నిరేకాంకైక్యసూత్రం -

నిరేకమంకైక్యమిదంనిరేకస్థానాంతమేకాపచితాంతిమాంకం | ఘా

తాదిభిస్తన్నిహతేస్సమాస్స్యుఃసంఖ్యాః భేదానియతాంకయోగే| న

వాన్వితస్థానకసంఖ్యకాయా ఊనేంకయోగేకథితంతువేద్యం||

అంకైక్యమున నిరేకంబనువిధిసట్లుదెలియంగదగు ప్రశ్నదేజరిల్లు| నంకమేకవిహీనమదదొలుదొల్తసునటనొకొక్కటిహీనమగుచునుండ |నేకహీనస్థానమేవఖా ద్దునందాకయంశలుగానుంచియట్టిదాని| కి ంథనేకాదిగామండలవేకైకచయము గాహారకఫమిడినుంచి | యుంకఘాతంబునందునవలదు రాశి|భేదవధరాశిభక్తంబుజే యనబ్బు| రాశిమితముగప్రస్తారరాజివీని| దెలియువలయునుగణకులుదేటపడగా||

నిరేకమితి-అంకైక్యం వృష్టాంకయోగః నిరేకం ఏకహీనంసత్ |నిరేకస్థానాంతం ఉదాహరణే యాపంతిస్థానాస్యుక్తాని

ప్రశ్నయందలి యంకంబులకొకటితక్కువగా ఆదిస్థానంబుననుండి ఒకస్థానముతక్కువపర్యంతంబును క్రమంబున

తత్ర ఏకహీనస్థానపర్యంతంఏకా ఏచి తంఏకాంకహీనంయథాతథాస్థాప్యం ఇదంరూపాదిభిఃఏకాదిభిః౧.౨.౩ విభక్తంకార్యంరూపాదయోఅధోహరస్థాప్యాఇతిభావఃతత్రహత్తైసంఖ్యాభేదాః స్యుఃవరంఅంకయోగెనవియతేనతిం శేకంస్థానాంతంస్థాపితాఅంశాః అన్యోన్యహతాస్సంతోఅన్యోన్యహత్తైః రూపాదిభిఃభాజ్యఃలబ్ధసంఖ్యా భేదా ఇత్యభిప్రాయః।అంకయోగస్య నియతత్వాహానవేతి.నవాన్వితా యాస్థాన సంఖ్యాతస్యాశ్చఅంశాదూనెఅంకయోగెకథితమిద్వంవేద్యం.అంశస్థానేషూనయుక్తేషుసత్స్వయాసంఖ్యా తదూనాంకయోగశ్చేత్తథోక్తంవేద్యం॥

సనిచియాక్రింవనొకటిమొదలు ఏకొత్తరముగాఛేదంబులనిలుపవలయును.

ఇట్లుంచినయంశస్థానాంకాన్యోన్యగుణితరాశిభాజ్యంబునుఛేదస్థానాన్యోన్యగుణితరాశిహారంబునుంగా దెలియునది యిట్టిభాజ్యంబుహరభక్తంబు జేయ లభించుసంఖ్య ప్రస్తారంబులుగా దెలియందగు॥

ఇదితొమ్మిదిస్థానంబులపర్యంతంబు సంభవించుననినియమముదెలియునది.

ఉదాహరణం॥

పంచస్థానస్థితైరంకైర్యద్యద్యోగస్త్రయోదశ। కతిభేదాభవేత్సంఖ్యాయదివెత్సినిగద్యతాం॥౯॥

ఐదుచోటులనిడునట్టియంకరాజి।నెట్టినెట్టిఏగూడిన నెగడువిశ్వ।మితము ప్రస్తారభేదముల్ వెలయునెట్లు।దెలిశ్చితనియావివరింపుతెల్లముగను॥

౧౨/౧	౧౧/౨	౧౦/౩	౯/౪

పంచేతి.త్రయోదశాఖ్యెయోగెపంచస్థానస్థైరంకైఃకతిసంఖ్యాభేదాస్స్యుః

ఛేదాన్యోన్యగుణితఅంశాన్యోన్యగుణితరాశి. రాశి

ఉ. అత్రాంతిమాంకః ౧౩ నిరేకః ౧౨ ఏతన్మితైకస్థానాంతం రవిశ్చాపచితం రూపాదిభిశ్చభక్తం జాతం పిండఘాతః అంశాహతిః ఛేదవధేన భక్తేత్యేషాం అంశానాం ఘాతః ౧౧౮౮౦ ఛేదో రూపాదయః ౧-౨ ౩-రవి పిండఘాతః ౪౮ అనేన పూర్వలబ్ధా భక్తా జాతాః వ్యంభ్యా భేదాః ౪౯౫

౪౮ ౧౨
౧౧

౧౩౨
౧౦

౧౩౨౦
౯
౪౮)౧౧౮౮౦(౪౯ ౫
౯౬

౨౨౮
౩౧౬

౧౨౦
౧౨౦

నవవిషమచతురశ్రచక్రంబుల
యందిష్టమైన సంఖ్యను సమంబుగ
నాదివృద్ధులు దెలియుసూత్రము.

స్థానముమూలఖండమున సంగుణమై యిటఖండహీనమై। జానను గులబ్ధినా
మము దిచయ్యనుత్తర చే గుణించియా। మానిత రాశి పంక్తిఫలముందుని
హీనము జేసి శేషముగా। జానగు రాశి మూలమున జక్కగ భక్తమైన
వజ్రాదియా॥

ఇష్టస్థానసంఖ్యను మూలమునందు సగము చే గుణించియందు గుణము వ్యవకలి
చిన శేషము ఫలరాశియగు - నా ఫలంబును ఇష్టచయముచే గుణించిన లబ్ధంబగు ఫలం
బును పంక్తియందు చికీర్షితంబగు ఫలంబున వ్యవకలనము జేయు శేషంబగు రాశిని
స్థానమూలము చే భాగింపవలెనని యగు.

బేసి చక్రంబుల నాదియు విన్యాసమును దెలుపుసూత్రము.

విషమకోష్ఠములందు విన్యాసమిట్లగు పూర్వసిద్ధాదిని పొందుగాగ।
ముఖపంక్తి మధ్యమమున నిడిచరమమా పంక్తినా దక్షిణభాగమందు।
నిలిపియాదట గణనమలవడ నదు చోట విశ్రమింపత దూర్ధ్వవీథియందు।
దు। నాద్యకోష్ఠంబున నటు గాని చోటను నా క్రిందనిడదగు నాసమాప్తి।
ముఖసమాఖ్య పంక్తియొనయు చోటుల నెల్ల। నంత్యపంక్తి వామమం
దు నిడగ। వలయు విషమభేదము లనిట్లు జెప్పెను। గణకులందు నివి

ధ్రువకములమరు||

బేశిగానుండుచక్రంబులపూర్వసూత్రలబ్ధంబగుముఖసంఖ్యను మొదటివరుసన డిమియింటిలో వ్రాశి ఆద్వితీయసంఖ్యకడపటివరుసనడిమియింటికికుడిప్రక్కను వ్రాశి అక్కడినుంచిదక్షిణపుతట్టునమూలయిండ్లలో వ్రాసేది | మూలయిండ్లులేని చోటనిలిచినపంక్తిపైవీధి మొదటియింట్లో వ్రాసేది| అదిలేనట్లయితే కణాము నిలి చినయింటిక్రిందివీధి క్రిందికోష్టములో వ్రాసేది | మొదటివరుసకునారోహించు నెడకడపటివరుసకుడియింట్లో వ్రాసేది | ఈవిధిబేశియిండ్లకుగలుగును. సరియిండ్ల కువిధ్యంతరముజూడదగు.

ఉదాహరణం -

చయము నాలుగు ముఖము న్నారు సమధనంబు| తత్ప్రగృహముల దెల్పుము ధ

వళనయన| ఆదిచయములెంతెయలరసంద| షట్త్రిగుణధనము

నుచంద్రనవదాకోష్ఠి||

౨౫/౧ గుణించు మూలార్ధము ౫/౨ చే రాశి

౧౨౫/౨ (త్రో) యము - మూలార్ధః ౫/౨ శేషం

౧౨౦/౨ ఈరాశి ౬౦

౪ చయగు

౨౪౦ పంక్తిఫలం ౩౦౦

అంతరం

౬౦/౫ | ౧౨ ఆది

౭౬	౧౦౪	౧౨	౪౦	౬౮
౧౦౦	౨౮	౩౬	౬౪	౭౨
౨౪	౩౨	౬౦	౮౮	౯౬
౪౮	౫౬	౮౪	౯౨	౨౦
౫౨	౮౦	౧౦౮	౧౬	౪౪

౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯
౮	౯	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭
౬	౭	౮	౯	౧	౨	౩	౪	౫
౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧	౨	౩
౨	౧	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧
౯	౩	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮
౭	౮	౯	౧	౨	౩	౪	౫	౬
౫	౬	౭	౮	౯	౧	౨	౩	౪

౭	౨	౯
౮	౬	౪
౩	౧	౫

౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧	౨
౫	౭	౯	౪	౨	౩	౧	౬	౮
౪	౨	౩	౧	౬	౮	౫	౭	౯
౧	౬	౮	౫	౭	౯	౪	౨	౩
౯	౫	౭	౩	౪	౨	౮	౧	౬
౩	౪	౨	౮	౧	౬	౯	౫	౭
౮	౧	౬	౯	౫	౭	౩	౪	౨
౭	౯	౫	౨	౩	౪	౬	౮	౧
౨	౩	౪	౬	౮	౧	౭	౯	౫
౬	౮	౧	౭	౯	౫	౨	౩	౪

ఇంగిలీషు సంవత్సరములకును నెలలకును- ఆయాయా నెల తేదుల వారములు తెలియు విన్యాసము-

౧ నంబరు							౨ నంబరు	౩ నంబరు	౪ నంబరు	
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	క శ య ప త ట చ	క శ య ప త ట చ	నెల	పేర్లు
క	చ	ట	త	ప	య	శ	౯ ౧౦ ౧౧ ౧/౧౨ ౧౨ ౧౩ ౧౪	౪౮ ౪౯ ౫౦ ౫౧ ౦/౫౨ ౫౨ ౫౩	౧-౧౦	జ-అ
చ	ట	త	ప	య	శ	క	౧౫ ౦/౧౬ ౧౬ ౧౭ ౧౮ ౧౯ ౦/౨౦	౫౪ ౫౫ ౦/౫౬ ౫౬ ౫౭ ౫౮ ౫౯	౫	మే
ట	త	ప	య	శ	క	చ	౨౦ ౨౧ ౨౨ ౨౩ ౦/౨౪ ౨౪ ౨౫	౦/౬౦ ౬౦ ౬౧ ౬౨ ౬౩ ౦/౬౪ ౬౪	౮	ఆ
త	ప	య	శ	క	చ	ట	౨౬ ౨౭ ౦/౨౮ ౨౮ ౨౯ ౩౦ ౩౧	౬౫ ౬౬ ౬౭ ౦/౬౮ ౬౮ ౬౯ ౭౦	౨ ౩ ౧౧	ఫె మా న
ప	య	శ	క	చ	ట	త	౦/౩౨ ౩౨ ౩౩ ౩౪ ౩౫ ౦/౩౬ ౩౬	౭౧ ౦/౭౨ ౭౨ ౭౩ ౭౪ ౭౫ ౦/౭౬	౬	జూ
య	శ	క	చ	ట	త	ప	౩౭ ౩౮ ౩౯ ౦/౪౦ ౪౦ ౪౧ ౪౨	౭౬ ౭౭ ౭౮ ౭౯ ౦/౮౦ ౮౦ ౮౧	౯-౧౨	సె-డి
శ	క	చ	ట	త	ప	య	౪౩ ౦/౪౪ ౪౪ ౪౫ ౪౬ ౪౭ ౦/౪౮	౮౨ ౮౩ ౦/౮౪ ౮౪ ౮౫ ౮౬ ౮౭	౪-౭	ఏ-జూ

యీచక్రములోను ౧ తేదులక్రిందియక్షరములయేల ఉన్నవో ఆ తక్రిందనున్నదో దానికలసిన నెలవరుస వుండేదిఆదివారం ప్రారంభించుకుంటే ఆదిగావచ్చును. ఈ ౧౮౬౩ సంవత్సరంవరకు ములో ఉన్న దిగనున్నప్పుడు జనవరి ప్రతిదిక్కున గావుడే ఆరంభతేదికిందవున్న దిగనుక జనవరి తేది ఆదివారం అయినది తెలుసుకునేది ఫిబ్రవరి ౨౯ తేదులువచ్చేసం వాలలో ఫిబ్రవరి వర కు నక్కరగాను డేయిల్లిటా మార్చి మొదలు దానిపక్క యిల్లున్న వుంచుకునేది.

ఈచక్రంపడిచి	ఈచక్రంలో
శ. ౧౮౦౧ శం|| మొదలు౧౮౬౮ సం||ఫిబ్రవరివర కు తేదులు తెలియ పరుచును||	౧౮౬౮ సం||మా చినెల ౧తేది. మొదలు ౧౮౬౭ సం||వరకు-ప్రా యబడియున్నది

ఇందులో వంకరగీతలుగీచియుండే కోష్టకములు ఫిబ్రవరినెల ౨౯ తేదులువచ్చే సం\|\|రాలుగా తెలుసుకునేది గతవర్షఫిబ వరివరకు. ఆకోష్టంలో నున్న ఆసం\|\|మార్చినెలమొదలు దానిపక్కకోష్టంలోవుండే అక్షరములున్న చూచుకునేది\|\|

రూపదిశా- ౧-౧౦శర మాసౌగసా గోలాసేత్రా గ్నినూలిన ౨౩.౧౧ ప్రకారణః రంధ్రరవీ ౧-౨జలశై తారంకు చతుశతయ శాకృసత్ర భేదాన్యత్కః

నిగమనమాహాభూషణం-

ఛంద్సుత్తముక్తం ప్రథుకాభయునసాంతోహియస్యార్థ్న

జితాణావస్య\|\|

గణితాణవమంతముదా । గణులింపగనలవిగాదుగాతనస్థ భుకలా

నణులికినెక్కొందు భాయమున । గణితముసంక్షేపథంగి గణులింపం

బడెను\|\|

ఇదంవిస్తారభయేనసంక్షిప్తముక్తం- హియస్యాన్ - గణితాణవస్యాంతో జ్ఞాః\|\|

గణితంబనుసముద్రంబంతములేని దగుటవలన గ్రంథవిస్తారభయంబుచే సంక్షిప్తంబుగాచెప్పబడెను\|\|

అథాస్యాంకపాశస్య ప్రశంసామాహ

నగుణో న హరో న కృతిర్న ఘనః పృష్టస్తథాపి దుష్టానామ్। గర్వితగ
ణకబటూనాం స్యాత్పాతోఽవశ్యమంకపాశేఽస్మిన్ ||

గుణకారంబు హరవర్గ ఘనాద్యులు గర్వ మొందు నాతులు వలపాట
ఘంబున దుష్ట తగర్వము చేమనంబుల । దలపక దారతమ్ము వలుదప్పు
వెరుంగనియట్టివారలు । దలపయవశ్యముగా బడుటదప్పదుయీంక పాశ
బద్ధత ||

గ్రంథప్రయోజనం మంగళ

రూపేణాహ-

యేషాం సుజాతిగుణవర్గవిభూషితాంగీ శుద్ధాఖిలవ్యవహృతిః ఖలు
కంఠసక్తా । లీలావతీహ సరసోక్తిముదాహరంతీ తేషాం సదైవ సుఖ
సంపదుపైతి వృద్ధిం ||

యేరికినీ ధరణినిం బాంచగళసక్తయగు సుజాతి గుణాళివర్గ । భూషిత
గాత్రియు భూర్యర్థసార్థిక వ్యవహార సరసోక్తివలను మిగు । లీలావతీ కాంత
తలే ప్రాయమున వారికమితంబులగు సౌఖ్యమమిత సంపద । లభివృద్ధియు నొ
కొందున యిగాన మతిమంతులాత్మీయసంతతికధిక ప్రీతి । గాడనీ తరుణీమణీ
గాడరుసట్లు । జేయుట యవశ్యకరణీయ దిం- జేయ । ప్రార్థనిమొనర్చి
యిదీసబారము దాజేయదగుసాక్షాలికలు దిరలరము గ ||

యేషామితి యేషామిహలోకే లీలావతీ గ్రంథో నారీ చ కంఠసక్తా తేషాం
ధ్యేతి సఖసంపద్వృద్ధిః ప్రాప్నోతి- సాకీదృశీ - శోభనా జాతిః - భాగజాత్యాదిః -
ప్రాహ్మణత్వాదిశ్చ- గుణో గుణన వర్గ- కృతిః- చ శ్చే- గుణవర్గో- వినయాదిగు
ణసమూహః- తైర్విభూషితమంగం యస్యాః సా శుద్ధా ఖిలా సమగ్రా వ్యవహృతిః
మిశ్రాదివ్యవహారః- సంసారవ్యవహారశ్చ- యస్యాః సా సరస రత్యంగారాదిరస
యుక్తా - ఉక్తిః శబ్దవచనము దాహరంతీతి సంబంధః||

ఇతి శ్రీమద్భాస్కరాచార్యకృత మహీధరాచార్య విరచితే
లీలావతీ తద్వివరణే సంపూర్ణే

మంగళమస్తు

క్షితిమహీశులు నేయుచుండు మత్స్యన్యాయమార్గంబున నఖిలభూములందుఁ బ్రజలను బలితవర్ణాశ్రమాచార ధర్మంబులు దొరకుండ । రక్షజేయుదురుగాక రహిం గోబ్రాహ్మణశుభములొందుముగాక చోరబాధ । వెడలి లోకములందు నెలమూఁడువానలు నింద్రుండు గురియుచు నిలను మస్త । సస్యములఁ బ్రోచుగావుత సమధికేళి । పాత్రభూపదక ప్రజలెల్ల పౌత్ర పుత్ర । ధాన్యధనముల బొందుచు ధర్మశీలు । లుండు బ్రతికెందుదురుగాక మోక్షసిద్ధి॥

ధనరహితులఖిలధనముల । ఘనపుత్రవిహీనులెల్ల గడు పుత్రకులన్ । సునిబద్ధ మిత్రులుమిత్రుల । గని శతవర్షములవరకు గనవలె సిద్ధిన్॥

శ్రీభాస్కరాచార్యచే రచితంబునతి రసంతరము మహీధరవరేణ్య । చేవిస్తృతంబయి తెలుగు సంస్కృతగణితంబాంధ్ర కావ్యమైతదనుమల్లి । వెంకటకృష్ణచే రచితంబైనట్టి లీలావతిని మద్రలీలతోర్మి । గజరాజచంద్రుఁ ౧౧౧౮ గుణకంబు నబాణాంగనండాగ్ధిర ౧౮౬౫ ఖాసురకలి । వరరుధిరోద్గారి వత్సరచైత్రశుద్ధపక్షపాణ మిగూఢముశుక్రవార । మునసయుద్ధితమయ్యెఘనచెన్నపట్టణాంతమండలంబు వేంకటపదనరునాది । భారతీనిలయాఖ్య బరగున్న కీయమాముద్రాక్షరవుశాలగుడమునుతోడ । చావిళ్ల సుమహితవంశాంబుధిశశాంకుడక్షిః వేదాంగవిద్యాప్రవీణు । డైన రామస్వామిశాస్త్రులచేనిది । యఖిలజనమనోహరాకారమగుట । సుజనులెల్లదీనిఁ బారిదియంగీకరింప । దగు సకలగణితఫలముగోరి॥

సంపూర్ణము.

